ఆంధ్రపత్రిక

…తొమ్మిదవ సంవత్సరాదిసంచిక

ఇందు

…స్వరాజ్యసమస్యలు భాషావాఙ్మయచర్చలు

విశేషాంశములు

…మహాజనులచే వ్రాయఁబడిన అమూల్యవ్యాసములును అనేకచిత్రపటములును గలవు

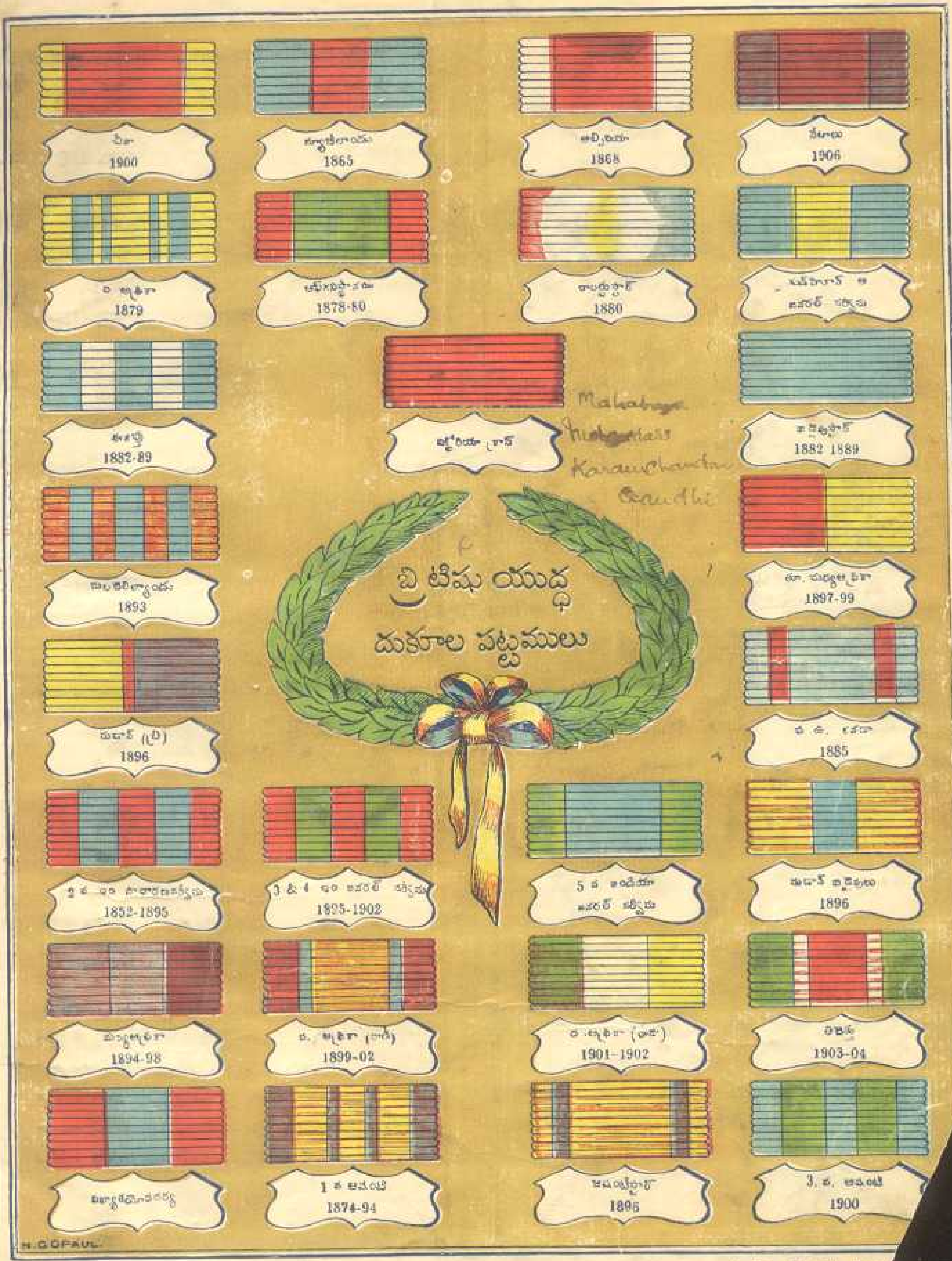
…త్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము : ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము

6-7, తంబుసెట్టి వీథి, జార్జి టవును, మదరాసు

1918-వ సంవత్సరము మే నెల 1-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA RAO, PROPRIETOR, ANDHRA
6, & 7, THAMBU CHETTY STREET, GEORGE TO

ANDHRA PATRIKA PRESS—MADRA

Andhra Patrika Press

శ్రీ రస్తు

శ్రీమహిషాసురమర్దిన్యై నమః

కాళయుక్తినామ సంవత్సర సిద్ధాన్త పంచాఙ్గమ్

శ్లో. శ్రీకల్యాణ గుణావహం రిపుహరం దుస్స్వప్న దోషాపహం గంగాస్నాన విశేష పుణ్యఫలదం గోదాన తుల్యం నృణాం, ఆయుర్వృద్ధిద ముత్తమం శుభకరం సంతానసంపత్ప్రదం నానాకర్మసుసాధనం సముచితం పంచాంగ మాకర్ణ్యతామ్.
శ్రీమద్వింధ్యాద్రిమందారాం మహిషాసుర మర్దినీం, జగతాం మాతరం నిత్యం నిర్విఘ్నాయ మహేశ్వరీం.

ఆంధ్రపత్రిక

దినపత్రిక

చందా సం॥కు	రు. 15-0-0.
,, 6 నెలలకు	రు. 7-8-0.
,, 3 నెలలకు	రు. 3-12-0.
,, 1 నెలకు	రు. 1-4-0.

వారపత్రిక

చందా సం॥కు	రు. 2-8-0.
సంచిక సహా	రు. 3-8-0.
ప్రత్యేక సంచిక	రు. 2-0-0.

అమృతాంజనము

లోకవిఖ్యాతమైన

దివ్యామృతము.

తలనొప్పుల మాన్పును.

సకలవిధమైన నొప్పులకు

సంజీవిని వంటిది.

అన్ని మందులదుకాణములలోను

దొరకగలదు.

వెల బుడ్డి 1-కి రు. 0-8-0.

ఈ పంచాంగము

మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రమౌళీశ్వర ప్రసాద్ బహదర్ మన్నె సుల్తాన్
చింతలపాటి వంటు జమీందార్ సర్ దేశముఖ్ మన్నె వార్ సర్కార్ ముర్తుజానగర్
[illegible] దొరవారి సంస్థాన పండితులు నయిన

పురాణం రామచంద్రశాస్త్రిచే

గుణింపబడి

బ్రహ్మశ్రీ, పురాణం - రామకృష్ణ శాస్త్రిగారిచే పరిష్కరింపబడి

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది.

ఫలితాంశము:—ఈ సంవత్సరము రాజు శుక్రుడు, మంత్రి శని, సేనాధిపతి శుక్రుడు, సస్యాధిపతి కుజుడు, ధాన్యాధిపతి సూర్యుడు, అర్ఘాధిపతి శుక్రుడు, మేఘాధిపతి శుక్రుడు, రసాధిపతి బృహస్పతి, నీరసాధిపతి చంద్రుడు, నాలుగు తూముల వర్షము. పూర్వార్ధమున సస్యములు చక్కగ ఫలించును. కందులు శనగలు మొదలగు రక్తధాన్యములు రక్తధాన్యములు శెల్లధాన్యములు బాగుగ ఫలించును. తేనె నెయ్యి మొదలగు లవణద్రవ్యములకు ధరలు హెచ్చియుండును. చైత్రమునందు గొంచెముగ వర్షించును. వైశాఖమున యెండలు తీక్ష్ణముగ నుండును. ఆహారధాన్యములు దుర్లభము లగును. జ్యేష్ఠమునందు పశ్చిమవాయువులతో స్వల్పబాధ కలుగును. కాని యప్పటప్పట వర్షములు ప్రారంభించి భూమి చల్లబడును. ఆషాఢమున ఖండవృష్టి. శ్రావణ భాద్రపదములయందు చక్కగ వర్షించును. ఆశ్వయుజ కార్తీక మాసములయందును సస్యోపయోగకరమగు వానలు చక్కగ వర్షించును. పశువులకు గోవులకు దగుటచే పశువులు వృద్ధిపొంది కలిగి వర్ధిల్లును. జ్యేష్ఠ శు 3 భానువారమున సర్వేశ్వరి పుష్కర ప్రవేశము కలుగును. రాత్రివర్ష గావున సుభిక్షముగ నుండును. పంటలు పదునాల్గవ ములకధికముగ ఫలిస్తును.

అస్యసంవత్సరస్య సృష్ట్యాది గతాబ్దాః ౧౯౫౫౮౮౫౦౧౯
కలియుగగతాబ్దాః ౫౦౧౯
శాలివాహనశకగతాబ్దాః ౧౮౪౦
ప్రభవాదిగతాబ్దాః ౫౧
హిజరీశకాబ్దాః ౧౩౩౬ - ౧౩౩౭
ఫసలీ ౧౩౨౭ - ౧౩౨౮

దేవతాస్తుతిః.

ఓం. శ్లో. శ్రీమద్యోగీశ లక్ష్మీశ గౌరీశా ద్యఖిలామరైః, యఃపూజ్యతే ముదా నిత్యం తం వందే విఘ్ననాయకం. అచింత్యావ్యక్త రూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే, సమస్తజగదాధార మూర్తయే బ్రహ్మణే నమః. నిత్యానన్దైక ముఖ్యాస్యహం శివ మజం విష్ణుం శివాం భారతీం, లక్ష్మీం విఘ్నహరం గురుం గణపతిం వందేశ్వరం షణ్ముఖం. ఆదిత్యేందు మహీజ సౌమ్య గురు శుక్రార్క్యాత్మజాహి ధ్వజాన్, నింద్రాగ్న్యర్క సుతా సురాద్రి పయుజ శ్రీ శేశ్వరాన్ దిక్పతీన్, వేదశాస్త్రార్థ తత్వజ్ఞాన్ సిద్ధాంతాష్టక పారగాన్, గురూ న్నమామి శిరసా సర్వలోక హితేరతాన్. శ్రీమచ్ఛేషధరా ధరోద వసతిం శ్రీవేంకటేశం స్మర, స్నాదా భక్తజ చేష్టితార్థ ఫలదం బ్రహ్మాదిదేవ స్తుతం. పశ్చాన్నృసింహ లక్ష్మీవిభుం శేషధరం శ్రీకల్యాణాద్రి వాసం శైలమతా మనోహర మహం శ్రీరామలింగం భజే.

దైవజ్ఞ వంశావళిః.

శ్లో. శ్రీమచ్ఛేషాద్రినిలయం సచ్చిదానందరూపకం, భక్తాభీష్ట ప్రదాతారం వందే వేంకటనాయకం. పద్మాద్ కమలాసనేన రచితం యచ్ఛ్రుతి మేరుణా, త్రికాలాత్మ్యా సుదివ్యమయ్యహా దహంకార ప్రధానాత్మకం. తస్మిన్ సప్తద్వీప వర్ణనైః పరివృతో ద్వీపైశ్చ తత్పార్శ్వకా, శారస్వర్ణగిరి ర్విభాతి వసుధా పద్మస్య తద్దక్షిణే. జంబూద్వీపవరస్య భారతమహా వర్షేతు నానాంనిధే, పశ్చాద్వేంకట పర్వతో త్తరదిశి శ్రీశైలపూర్వ స్థితిః. సంపత్సస్యవిరాజమానసుగ్రామాంతరే మహాన్, భూదేవ్యా త్రిలిక స్సదా విజయతే ప్యాద్దంకి సీమాభిధః. శ్రీమాన్ జాతః కమలవసతే వ్యక్తివాన్వయే యుక్త్వంతే, యస్మై శ్రీమాన్ కృతమతి ఘనం మస్థ సత్సాంతికేహం. యస్యాంతేస్య స్వకులజగతాం శాశ్వత స్తస్య వంశ్యః, యోగాసంధానా ప్యాయ విలసిత స్తురతేమ్న వ్యతిష్ఠత్. శ్రీమాన్ కశ్యపగోత్ర జోచి విదితో ధీమాన్ పురాణాన్వయః, శ్రీరాంభోనిధి పూర్ణిమా హిమకర స్సిద్ధాంత శాస్త్రార్థవిత్. యోగానంద ఇలావరాన్వితపదో లింగార్య నామాన్వహో, లక్ష్మ్యంబా సహితః ప్రమాతి విబుధం శ్రీరామ కృష్ణాభిధం. యస్య శ్రీత్రిపదంపరాపగనైః శాస్త్రాటవీ క్షిత్రితా, గంగావిష్ణుపదీగతావ యదతి శృంగం హిమాద్రేర్యథా, నానా శాస్త్ర విశారదస్సుచరిరః పుత్రాన్ సుశీలాన్వితాన్, ప్రాప్తస్సత్ కృతియ నామ దయుతః శ్రీరామచంద్రాభిధః. తేన ముక్తేశ్వరపురాస్థాన సంబా న్వితా మయా, ప్రత్యబ్దం క్రియతే సమ్యక్పంచాంగం సౌరసమ్మతం.

రాజవంశావళిః.

శ్లో. శ్రీవేదశైలనిలయం రాజ్యలక్ష్మీసమన్వితం, వందామి జగదంతరం సృష్టార్యుత మహాంధికే. విష్ణోర్న్నాభార్కస్య విభో ర్దమాయాః ప్రాహాని ఇందూషలయత్క్రమంతే, ఉత్తుంగ సూర్యాగ్ని శంకుమాయ కృష్ణాశయ వేదగిరి కృతాత్తే. కృష్ణా త్తరేయ విలసత్ప్ర భుదార్ధభాగే సర్వంసహా పరిపాలయతి లోచనాయా, అస్మిన్ మహీధరజనే నృపనేంద్రకామీ గాఢం విభూషితతమా రమణీస్య నిత్యం, పుష్పాభి రగ్రహారా కామయుతః సౌధ్యత్తుంగ సూర్యాంతుభిః ముక్తాతి శ్రీరత్నాకమానసపరి పూర్ణం తిమా మోహనీరం, విష్ణోర్న్నర క్షాహం వ్యకేసరిఖా స్తుపాన్యగమాత్రః పరే, కష్టాతిరతరి దశా క్తిమహాతి ముక్తేశ్వరాఖ్యా పురీ. తస్యాం సుధాజధాన్యాం వియతి వసతియో రక్షసిలా రమాయా, శేఖావల్లభ్యశోత్రే జగముపక్తియా లక్ష్మే ధరకాంతః. తేషాం కీర్తిప్రభూతానాం విలసతి విదుషాం వానీ రక్షిత్య విఖ్యాత గాస్త్యజ్ఞ సౌలింగ్యవాచ్య నిఖిలజనమతా పార్థకీయా బభూవ. తేషాంవంశే భరముపగతః కామినీనాం మనోజ్ఞ, స్తాపానాం తమవలయహితః స్వార్థినాం కల్పభూజః. యస్తారాణాం విమల వినయ వ్యక్తిసాందీర్ భోజ, వంద్యో రాజ్యామనస దయాలో వేంకటాద్రీశాఖ్యరాజః. తస్యాత్మజా స్త్రయ ఇలాధిపతే గ్రవాని, ముక్తేశ్వరో గజదనో హి సహాలుత్స. తత్రాపర స్త్రముభూ రమా చంద్రమౌళి, రేతే పరాక్రమవిరత్కరిరత్రుమారాః. తత్రాద్యోత్తర కాంక్షితరాధవార్య నియతో లక్ష్మణః, కాష్ఠాశేకపమర్థ రామయ ముమాము క్తేశ్వరాఖ్యః ప్రభుః. స్వజ్ఞానాత్ర విలక్షణదోగ్యలభిమాం కృతార్థసంచారధార్, జ్యేష్ఠేనాం ప్రశాసకేయ మహాతాం సాధ్యంధ వేష్టాపదా. తస్యద్యోతదయా తత్ర శ్రేష్ఠః శ్రీసుగుణాన్వితః, ఉమామహేశ్వరో రాజా రత్నగర్భా మహాలయత్. తత్సాంత్వ విజితా శ్రితా రమయతి తద్బాహుదండంధరా, స్తద్భేద్య జితాః కరీంద్రతతిమధి స్తుత్యాంగతే వానితాః, తద్దాంభోర్య మహాంపతిః పరమ పక్షుతత్పత్ర తదార్యభృవని, వ్యాశైర్వాత్య మహామాహేశ్వరవిభుం స్తోత్రైస్త మధ్యాసితః. తన్నామ్నా తన్మయమాగాత్రః జితశత్రు ర్గుణాన్వితః, విధ త్తి సకలోత్యం శ్రీచంద్రమౌళీశ్వరప్రభుః. శ్రీరాజా బహదర్ సర్కార్ దోలమూష్ ముస్తూలాన్నగర్, మన్నె వార్ మన్నె సుల్తాన్ వర్ జమీందార్ శ్రీ ప్రభా దితి. విరుదై ర్విహిన్నతః ప్రాప్తవిద్యత్యాక నిభియ్యతః, కాస్తేద్య రత్నగర్భాం శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరప్రభుః.

శ్రీరస్తు.

అథాస్మిన్ దేశే లోకవ్యవహారార్థం చాంద్రమానాబ్దో గ్రాహ్యః. శేషాచలస్య దక్షిణదేశే సౌరమానాబ్దో గ్రాహ్యః. చాంద్ర సౌరమానాఖ్యాం కాళయుక్తినామసంవత్సరః. వింధ్యస్యోత్తరదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః. బార్హస్పత్యమానేన ప్రమోదనామ సంవత్సరః. అస్మిన్నబ్దే గురూదయకాలా న్యస్తగ్రహాబ్దః. అస్య సమస్త కల్యాణభాజనస్య శ్రీతిపాన్న నిత్య నైమిత్తిక కామ్యక రామానుష్ఠానో చితక్రియాతిథ్యాది వ్యవహార హేతుభూతస్య కాళయుక్తి నామ సంవత్సరస్య.

రాజా శుక్రః మంత్రీ శనిః
సేనాధిప శ్శుక్రః సస్యాధిపః కుజః
ధాన్యాధిప స్సూర్యః అర్ఘాధిప శ్శుక్రః
మేఘాధిప శ్శుక్రః రసాధిపో గురుః
నీరసాధిప శ్చంద్రః.

ద్రోణనామకో మేఘః.

మేరోః ప్రాగ్దిగ్భాగే మేఘ స్యోత్పత్తిః. మేఘఫలం. శ్లో. నిరంతరం మహావర్షం మధ్యదేశే తథైవచ, అనుకూలం సర్వలోకానాం ద్రోణమేఘస్య లక్షణం.

చతురాఢకపరిమితం వర్షం.

ఆఢకప్రమాణం. శ్లో. షష్టియోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మాయతం, ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవమానేన గణ్యతే. దశభాగా స్సముద్రేషు భూధరేషుచ సప్తచ, ద్వౌ భాగౌ భువి వర్షస్య ఏతద్వర్షస్య లక్షణం.

వర్షధాన్యాదయః.

వర్షం౦౯ ధాన్యం ౧౫ శీతం౧౧ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౨ మారుతం ౨ ప్రజావృద్ధిః ౧౫ వాళః ౧౫ రాజవీర్యం ౧౧ ఉగ్రం ౫ పుణ్యం ౫ పాపం ౫ వ్యాధయః ౧౧ వ్యాధ్యుపశమనం ౨ ఆచారః ౧౧ అనాచారః ౧౧ జన్మాని ౧౧ వాళః ౧౫ దేశోపప్లవః ౯ దేశస్వాస్థ్యం ౧౩ చోరభయం ౧౩ వాళః ౧౧ అగ్నిభయం ౯ అగ్నిశాంతిః ౯ మృగోపద్రవః ౧౩ మృగక్షయః ౫ కీటకభయం ౮౧ కీటకక్షయః ౧౧ మూషకవృద్ధిః ౯ వాళః ౧౨ సర్పభయం ౧౯ సర్పక్షయః ౧౫ కామః ౫ లోభః ౨ మోహః ౫ మదః ౧౨ మాత్సర్యం ౯ సుఖం ౧౫ దుఃఖం ౧౯ భోగః ౩ విడంబం ౧౯ మనోవేదనా ౧౨ క్షేమః ౧౩ ప్రతిష్ఠా ౨ అప్రతిష్ఠా ౧౨ మృత్యుః ౯ మర్తా ౧౨ పురుషోత్పత్తిః ౨ స్త్రీయః ౧౩ ధాతుస్రావః ౧౯ భయం ౨ శౌర్యం ౧౧ దుష్టనిగ్రహః ౧౫ శిష్టానుపాలనం ౧౯ సత్యం ౫ అసత్యం ౨ విశ్వాసః ౯ అవిశ్వాసః ౧౧ దయాళుత్వం ౧౩ నిర్దయాళుత్వం ౧౫ న్యాయం ౧౨ అన్యాయం ౧౯ జ్ఞానం ౧ అజ్ఞానం ౧౩ కాపట్యం ౧ నిష్కాపట్యం ౯ ధార్మికం ౧౨ అధార్మికం ౧ గోమాయువృద్ధిః ౧౦ వాళః ౨ సస్యకీటకవృద్ధిః ౪ వాళః ౫ శలభవృద్ధిః ౧౩ వాళః ౪ మశకవృద్ధిః ౧ వాళః ౧౦ మత్కుణవృద్ధిః ౧ వాళః ౧౩ వృశ్చికవృద్ధిః ౧ వాళః ౧౦ సస్యకీటకవృద్ధిః ౬ వాళః ౬ పశువృద్ధిః ౨ వాళః ౭ శుకవృద్ధిః ౬ వాళః ౫ ద్రుమకీటకవృద్ధిః ౭ వాళః ౭ క్షుధా ౧ తృష్ణా ౩ నిద్రా ౨ ఆలస్యం ౧ ఉద్యోగః ౧ శాంతం ౧ క్రోధః ౯ డంబం ౯ మిత్రభేదః ౨ మైత్రి ౫ రసనివృత్తిః ౨ ఫలనివృత్తిః ౧౧ ధేనువృద్ధిః ౧ వాళః ౫ మహిషవృద్ధిః ౪ వాళః ౮ మృగవృద్ధిః ౧ వాళః ౮ నాగవృద్ధిః ౧ వాళః ౪ అశ్వవృద్ధిః ౫ వాళః ౪ గజవృద్ధిః ౪ వాళః ౮ ఉష్ట్రవృద్ధిః ౩ వాళః ౮ విప్రవృద్ధిః ౮ వాళః ౧ క్షత్రియవృద్ధిః ౧ వాళః ౪ వైశ్యవృద్ధిః ౮ వాళః ౫ శూద్రవృద్ధిః ౫ వాళః ౮ మ్లేచ్ఛవృద్ధిః ౧ వాళః ౩ సంకరవృద్ధిః ౪ వాళః ౪ మరకతవృద్ధిః ౩ మాణిక్యవృద్ధిః ౧ వజ్రవృద్ధిః ౩ వైడూర్యవృద్ధిః ౫ గోమేధికవృద్ధిః ౮ పుష్యరాగవృద్ధిః ౩ ఇంద్రనీలవృద్ధిః ౪ ప్రవాళవృద్ధిః ౫ మౌక్తికవృద్ధిః ౪ ఇతరరత్నవృద్ధిః ౫ సువర్ణవృద్ధిః ౧౪ రజతవృద్ధిః ౧౦ తామ్రవృద్ధిః ౬ కాంస్యవృద్ధిః ౧౦ లోహవృద్ధిః ౮ అయోవృద్ధిః ౭ త్రపువృద్ధి ౧౦ సీసవృద్ధిః ౧౦ రసవృద్ధిః ౬ వ్రీహివృద్ధిః ౧౪ శాలివృద్ధిః ౮ కుళుత్థవృద్ధిః ౮ తిలవృద్ధిః ౧౮ మాషవృద్ధిః ౬ ముద్గవృద్ధిః ౭ సర్షపవృద్ధిః ౪ చణకవృద్ధిః ౮ ఆఢకవృద్ధిః ౧౮ గోధూమవృద్ధిః ౧౮ కోద్రవవృద్ధిః ౮

ప్రియంగువృద్ధిః ౧౭ యావనాళవృద్ధిః ౮ శ్యామాకవృద్ధిః ౧౨ రాజమాషవృద్ధిః ౪ నీవారవృద్ధిః ౧౬ కంటిధాన్యవృద్ధిః ౧౭ పనసఫలవృద్ధిః ౫ నారికేళఫలవృద్ధిః ౧౧ మాతులుంగఫలవృద్ధిః ౭ జంబీరఫలవృద్ధిః ౧౧ ఖర్జూరఫలవృద్ధిః ౧౧ రంభాఫలవృద్ధిః ౧౫ మాతృఫలవృద్ధిః ౧౫ తింత్రిణీఫలవృద్ధిః ౫ ధాత్రీఫలవృద్ధిః ౧౭ అతివృష్టిః ౧౩ అనావృష్టిః ౧౫ మూషికభయం ౧౫ నాశః ౩ శుకవృద్ధిః ౩ నాశః ౯ మూషికవృద్ధిః ౧౩ నాశః ౧౧ స్వచక్రభయం ౫ పరచక్రభయం ౯ అండజాః ౫ స్వేదజాః ౭ ఉద్భిజ్జాః ౧౭ జరాయుజాః ౧౫ స్థావరాః ౭ జంగమాః ౭ రాజపూజ్యం ౬ రాజావమానం ౫ నిర్ఘాత ౬ శిలాపాతః ౭ గర్జితం ౩ ఉత్పాతాః ౯ భాగాః.

అశ్వాద్యధిపాః.

అశ్వాధిపశ్శుక్రః. గజాధిపశ్శనిః. పశ్వాధిపః కుజః. కేదాధిపశ్చంద్రః. నరాధిపశ్చంద్రః. ద్రవ్యాధిపశ్శుక్రః. వస్త్రాధిపోబుధః. మృగాధిపశ్శుక్రః. పక్ష్యాధిపశ్శనిః. రత్నాధిపస్సూర్యః. లోహాధిపః కుజః. స్థావరాధిపోగురుః. కోశాధిపః కుజః. రసాధిపశ్శుక్రః. సస్యాధిపశ్చంద్రః. అజ్ఞాధిపశ్శనిః. వ్యవహారాధిపః కుజః. వ్యాపారాధిపశ్శుక్రః.

చాంద్రసౌరమానాభ్యాం కాళయుక్తినామ సంవత్సర స్తస్యఫలం.

శ్లో॥ అతివృష్టిః కాళయుక్తవత్సరే ప్రసోజనాః, సర్వశస్యవృద్ధిశ్చ పశూనాం పంపూర్ణానందతాభువి.

బార్హస్పత్యమానేన ప్రమోదనామసంవత్సర స్తస్యఫలం.

శ్లో॥ అతివ్యాప్తిస్థితా లోకాః పీడితాః కలహోత్సుకాః, ప్రమోదాబ్దే ప్రమోదంతే శస్యాని సఫలానిచ.

గురూదియవశా న్మార్గశీర్షాబ్ద స్తస్యఫలం.

శ్లో॥ సౌమ్యాఖ్యవర్షే శలభాండజాఖ్య మృగాదిభి శ్శాలిఫలస్యహానిః, అత్యల్పవృష్టి స్సహితోగపీడా భవంతి భూపాః కలహోత్సుకాః స్యుః. ఇదం ఫలం బార్హస్పత్యమానే ప్రశస్తం.

రాజ్ఞ స్శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ సమృద్ధసస్యా వసుధా సువృష్టి గ్గావో హి సంపూర్ణపయోధరాశ్చ, ప్రియాః ప్రియాణాం జనయంతి తోషం కామోపచారై ర్భృగుజేబ్దనాథే, ఇదం ఫలం పాంచాల సౌరాష్ట్ర విదర్భదేశేషు ప్రశస్తం.

మంత్రిణ శ్శనేః ఫలం.

శ్లో॥ మందవృష్టి ర్మందసస్యం సర్వేపామరతా నరాః, ప్రజాపీడా భవే న్నిత్యం సూర్యపుత్రస్య మంత్రిణి. ఇదం ఫలం సౌరాష్ట్ర కలింగ దేశేషు ప్రశస్తం.

సేనాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ సువృష్టి ర్భవంతి సమృద్ధ సస్యం సుభిక్ష మస్తుం బహుళం ధరిత్ర్యాం, నరాః స్త్రియః కామరతాః ప్రమత్తా సైన్యాధిపత్యే భృగు భార్గవస్య, ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం.

సస్యాధిపస్య కుజస్య ఫలం.

శ్లో॥ రక్తశాలి ర్మహాశాలి స్తువరీచణకాదయః, రక్త భూమిస్సుఫలితా భౌమే సస్యాధిపే సతి. ఇదం ఫలం మూర్జర యవన దేశేషు ప్రశస్తం.

ధాన్యాధిపస్య సూర్యస్య ఫలం.

శ్లో॥ మధ్యవృష్టి ర్ఫలం సస్యం మహోర్ణ్యంచ మహార్ఘ్యతాం, రక్తసస్యాని జాయంతే సూర్యే ధాన్యాధిపే సతి. ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం

అర్ఘాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ అర్ఘాధిపే యదా శుక్రే సర్వధాన్యార్ఘ వృద్ధికృత్, శ్వేతధాన్యం శుభఫలం సుభిక్షం స్యాన్న భూతలే. ఇదం ఫలం సర్వదేశేషు ప్రోక్తం.

మేఘాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ అతివృష్టి స్సుభిక్షంచ సస్యవృద్ధి ర్నిరామయం, క్షీర ప్రదా స్సదా గావః శుక్రే మేఘాధిపే సతి, ఇదం ఫలం సర్వ దేశేషు ప్రోక్తం.

రసాధిపస్య గురోః ఫలం.

శ్లో॥ తిల తైలగుడక్షౌద్ర ద్రాక్షాయే సాన్యే మధురాదయః, అర్ఘ వృద్ధ్యా ప్రజాయంతే జీవే యది రసాధిపే. ఇదం ఫలం కొంకణ మాగధ దేశయోః ప్రోక్తం.

నీరసాధిపస్య చంద్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ ముక్తాఫలం రత్న సువర్ణబీజం కాంస్యాది వస్త్రాదిధనఞ్చ సర్వం, వృద్ధిం గతం స్యాన్మహదం హి లోకే చంద్రో యదా నీరసనాయకో భవేత్. ఇదం ఫలం మాళవదేశే ప్రోక్తం.

రవేరార్ద్రా ప్రవేశకాలస్యఫలం.

ఏ తత్సంవత్సర జ్యేష్ఠ బ ౧౨ శుక్రవాసరే త్రయోదశి ఘటికా స్వనూరాధానక్షత్రే సాధ్య నామయోగే కాలకరణే సూర్యోదయాది ౪౧-౧౪ ఘటికా భోగసమయే రవేరార్ద్రా ప్రవేశాత్ తత్కాల తిథ్యాదీనాం ఫలాని. శ్లో॥ రాత్రౌ సస్యాభివృద్ధిః స్యాత్ త్రయోదశ్యాం జయప్రదం, శుక్రే శాంతికరం ప్రోక్తం మైత్రే స్త్రీణాం శుభం భవేత్. సాధ్యే పూర్ణఫలం ప్రోక్తం కాలవేతు సుభిక్షకృత్, రవేరార్ద్రా ప్రవేశేతు కాలతిథ్యాదిజం ఫలం.

భరణ్యాది మణ్డల గత చంద్ర ఫలం.

మహోష్ణః.

ఇదం ఫల మాంధ్రదేశే ప్రోక్తం.

మేష సంక్రాంతి ఫలం.

ఏ తత్సంవత్సర చైత్ర శు ౩ శనివాసరే దివా రవేర్మేష ప్రవేశాత్ ఫలం. శ్లో॥ దివాచే న్మేష సంక్రాంతి రనర్ఘ కలహ ప్రదా, అపరాహ్ణే లోకపీడా శనివారే ల్పవృష్టికృత్, రవే ర్మేష ప్రవేశేతు కాలతిథ్యాదిజం ఫలం. ఇదం ఫలం ద్రావిడ గౌడ దేశయోః ప్రోక్తం.

సురతిద్రావకము

సీసా 1-కి వెల రూ. 1-0-0 వి. పి. రూ. 1-4-0.

మూత్రద్వారమునుండి నిమ్మద్రవము మూత్రనాళము వరకు పోయి అక్కడ చిన్న పుండును అగుటవలన శెగరోగము ఏర్పడును. ఇది అంటురోగము. ఒకరివలన మరి ఒకరికి ఏర్పడును. దీనివలన సంతానము గలుగుటకు భంగము రావచ్చును. దీని ముఖ్యలక్షణములు:

మూత్రము వెడలునప్పుడు పోట్లు మంటలు; మూత్రద్వారము నుండి తెల్లటిగాని, ఎర్రటిగాని, పచ్చటిగాని, చీముకంటె ద్రవము వెడలుట, పొత్తికడుపు నరములు బిగదీయుట; మూత్రకోశమున పోట్లు, తరుచుగా మూత్రవిసర్జనము చేయుట, మూత్రము బొట్లుబొట్లుగా వెడలుట మొదలగునవి. రోగము ప్రారంభించిన వెంటనే సురతిద్రావకము ఏడు పూటలు సేవించిన నాళముదగ్గర పుండుమాని చీముకంటె ద్రవము కట్టి మూత్రము ధారాళముగా వెడలును నాళములయందలి జిల మానును. ఈ ద్రావకము పాతశెగరోగములకూడ నతి త్వరలో మాన్పును. రోగము త్వరలో పూర్తిగ కుదురుటకు మూత్రమార్గమును శుభ్రముగా నుంచవలయును. అందులకు గాను ఆమార్గము పిచికారుపెట్టి కడుగుట యుక్తము. కోరువారలకు పిచికారును అందులకు ఉపయోగించు మందును రూ. 0-8-0 లకు పంపబడును.

ఈమందు కోరురోగి పురుషుడైనది స్త్రీయైనది, ఎంతకాలమునుండి బాధపడుచున్నది రోగివయస్సు వ్రాయవలయును. మందు పైయంశములబట్టి మార్చిచేయవలసియుండును.

శెగరోగము తగిలినవారు జాడ్యము కుదురువరకు స్త్రీసాంగత్యమును అట్టివిలంబులను మాని విశ్రాంతి గలిగి యుండవలయును.

జీర్ణ రసాయనము

25 మాత్రల డబ్బీ వెల రూ. 1-4-0.

అజీర్ణమువలన భుజించిన వస్తువులు రక్తముగా సరిగా మారవు. అజీర్ణము మిగిలిన రోగములకు కారణము. దీనివలన జీర్ణకోశము లంగు రసస్రావము క్రమముగ గలుగక దుర్బల మేర్పడి ఆయువు క్షీణించును.

1. ఆకలి లేకపోవుట, 2. అగ్నిమాంద్యము, 3. మలబద్ధము, 4. కడుపు రోగాలు, 5. అరుచి, పుల్లత్రేపులు, 6. వికారము, గుండెలలోను రొమ్ములోను మంట, బరువు, 7. తలనొప్పి, తలతిమ్మి, 8. చిక్కిపోవుట, 9. జ్వరము, 10. వెన్నుపూసమీదను ప్రక్కను గూర్చలోను పోటు, ఆయాసము మొదలగునవి. ఈ గుణము లన్నియు నొకసారియే కనబడకున్నను అజీర్ణము వీటికి ప్రధానకారణము. అజీర్ణలక్షణములు కనపించిన వెంటనే జీర్ణరసాయనము మాత్రలను సేవించిన జీర్ణశక్తి హెచ్చును, మలబద్ధము మానును. రక్తము వృద్ధిచెందును. ఆకలి హెచ్చును.

విలాసము:— అమృతాంజనము డిపో,

బొంబాయి లేక మద్రాసు.

గురుచార ఫలం.

అద్యాది వృషభరాశిస్థిత గురు ఫలం. శ్లో॥ వృషరాశిగతే జీవే పశు స్త్రీ జన నాశనం, మధ్యవృష్టి ర్నృపహానిః నృపాణాం సమరం మహత్, ఇదం ఫలం జ్యేష్ఠ శు ౩ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వం మిథునరాశిస్థిత గురుఫలం. శ్లో॥ సురేంద్రవంద్యే భువి యుగ్మరాశిం గతే క్షితీశాః కలహోత్సుకాః స్యుః. ఈతేర్భయం శస్త్రభయం ప్రజానాం క్వచిత్క్వచిద్వర్షంతి పయోధరాశ్చ. ఇదంఫల మబ్దాంతం. ఏతత్సంవత్సర జ్యేష్ఠ శు ౩ భౌమవాసరే బృహస్పతి మిథునప్రవేశః.

శనిచారఫలం.

అద్యాది కటకరాశిస్థిత శనిఫలం. శ్లో॥ కుళీరగే సూర్యసుతే ధరిత్రీ సువృష్టి సస్యార్ఘ ఫలాన్వితా స్యాత్, వైరోద్యతాః పందనదాంతికాశ్చ సర్వేశరోగా జాని విచాళి హీనాః. ఇదం ఫలం భాద్రపద శు ౧౦ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వం సింహరాశిస్థిత శనిఫలం. శ్లో॥ మృగేంద్రసంస్థే రవిసూను తేదనాగా జనాస్సు రపాయ ప్రధాన గాశ్చ, బాహ్లీక గాంధారక చీనకోష్ఠ పశ్చాద్దిశ స్థా గతే తాశ్చ నష్టాః ఇదం ఫలం ఫాల్గున బ ౪ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వం వక్రగత్యా కర్కటకరాశిస్థితస్య శనేఃఫలం పూర్వమేవోక్తం. ఇదంఫల మబ్దాంతం. అద్యాది పుష్యమీనక్షత్రస్థితస్య శనేఃఫలం. శ్లో॥ పుష్యే శనౌ పతిర్వ్యయనే వాశ్చ లభంతియత్నాః. ఇదంఫలం వైశాఖ శు ౧౧ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వ మాశ్లేషానక్షత్ర స్థితస్య శనేఃఫలం. శ్లో॥ పాంతి పార్శ్వస్థిత స్సార్వ్య సూనుర్జ్వలరుజోరగాన్. ఇదంఫలం భాద్రపద శు ౧౦ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వం మఘానక్షత్రస్థితస్య శనేః ఫలం. శ్లో॥ పిత్ర్యస్థితే రోగ్యా బాహ్లీక చీన గాంధార వైశ్యస్యాత్. ఇదంఫలం ఫాల్గున బ ౪ పర్యంతం తత ఊర్ధ్వం వక్రగత్యాశ్లేషానక్షత్రస్థితస్య శనేఃఫలం పూర్వమేవోక్త మిదంఫల మబ్దాంతం.

జ్యేష్ఠ శుక్ల ప్రతిపద్యుక్త వారఫలం.

శ్లో॥ దుర్భిక్ష యుద్ధామయ భీతయశ్చ నృపా నృపా క్రోధముఖాః ప్రమత్తాః। సస్యాని మధ్యాని భవంతి లోకే జ్యేష్ఠాదియుక్తే యది భౌమవాసరే.

ఆషాఢ శుక్ల పంచమీ యుక్త వారఫలం.

అతివాతః.

ఆషాఢ శుక్ల నవమీ యుక్త నక్షత్రఫలం.

శ్లో॥ ఆషాఢే శుక్లపక్షేతు నవమీ స్వాతిసంయుతా, వాయు ప్రకోప సంపాతి భూమౌ బీజం నవాపయేత్.

తత్కృష్ణపక్ష రోహిణీయుక్త తిథిఫలం.

శ్లో॥ ఆషాఢే కృష్ణపక్షేతు రోహిణ్యేకాదశీయుతా, సర్వ సస్యసమృద్ధిః స్యా ద్వృష్టిసంపూర్ణతా భవేత్.

పౌషకృష్ణామాయుక్త వారఫలం.

సస్యవర్ధనః.

అస్మిన్నబ్దే పశునాయకో గోపాల స్తస్యఫలం.

శ్లో॥ పశువృద్ధి స్సుభిక్షంచ బహుసస్యార్ఘ సంపదః, సంపూర్ణ కృషివృద్ధిశ్చ గోపాలే పశునాయకే స్యాదాలోక్య నిశ్చితః దశాంశాధిక గ్రాసః.

గురుశుక్రమౌఢ్యనిర్ణయః.

వైశాఖ బ ౬ ప్రభృతి జ్యేష్ఠ బ ౬ పర్యంతం గురుమౌఢ్యం. ఆశ్వయుజ శు ౧౩ ప్రభృతి పౌష శు ౧ పర్యంతం శుక్రమౌఢ్యం.

మకర సంక్రాంతిఫలం.

ఏతత్సంవత్సర పౌష శు ౧౨ సోమవాసరే ౫౪-౧౪ ఘటికా భోగసమయే రవేర్మకర రాశి ప్రవేశస్యాత్ తత్ఫలం సంక్రాంతిపురుష లక్షణం చాభిధర్శ్యతే. శ్లో॥ త్రిశిరం ద్విముఖం వైరపంచ నేత్రం త్రినేత్రకం, లంబకర్ణం రక్తదంతం లంబభ్రూనాసికం. అష్టబాహుం ద్విపాదం పవిత్రం కృష్ణవర్ణకం, స్త్రీరూపంచ నిశ్చయం సంక్రాంతి పరలక్షణం. అస్యపురుషస్యధ్యానతః నామధేయ ఘ్నస్యఫలం. వైశ్యనాశః. పంచపోదక స్నానం తస్యఫలం

సుభిక్షం. విచిత్రాంబరధారణంతస్యఫలం శుభం. కుంకుమగంధానులేపనం తస్యఫలం స్త్రీణాం మరిష్టం. వకుళపుష్పధారణం తస్యఫలం మృత్యుభయం. రజతభూషణం తస్యఫలం మహోగ్రః. తామ్రపాత్రధారణం తస్యఫలం లోహనాశః. ధనవ్యాపారః తస్యఫలం ప్రజాపీడా. మాతీఫలభక్షణం తస్యఫలం పటునాశః. అప్యాయుధధారణం తస్యఫలం దుర్భిక్షస్యస్థితిః. పీతవస్త్రం తస్యఫలం శుభం. వరాహవాహనం తస్యఫలం రాజపీడా. ఊర్ధ్వస్థితావస్థా తస్యాః ఫలం క్షామడాంబరం. ఉత్తరదిగ్గమనం తస్య ఫలం తద్దేశక్షామడాంబరం. సలజ్జాచేష్టా తస్యాః ఫలం శుభం. పక్షఫలందుర్భిక్షం. తిథిఫలముత్తమం. వారఫలంక్షేమం. కాలఫలంకాకనాశః. శ్లో॥ సంక్రాంతి పురుషైర్ధార్య వస్త్రద్రవ్యం సమృద్ధిదం, తత్ప్రాప్త్యర్థం ప్రయత్నేన వస్త్రద్రవ్యం నిరక్షయేత్. సంక్రాంతి పురుషోక్త్యస్త్రీ కాలేదానం ప్రశస్యతే, తామ్రం దానేన విప్రేభ్యో దద్యాచ్ఛ్రేయోభివృద్ధయే.

ఆదాయవ్యయాః.

మేష వృశ్చికయోః రాదాయః ౨ వ్యయః ౮. వృషభ తులయోః రాదాయః ౧౧ వ్యయః ౧౪. మిథునకన్యయోః రాదాయః ౧౪ వ్యయః ౧౧. కర్కాటకస్యాదాయః ౮ వ్యయః ౧౧. సింహస్యాదాయః ౧౧ వ్యయః ౫. ధనుర్మీనయోః రాదాయః ౫ వ్యయః ౧౪. మకరకుంభయోః రాదాయః ౮ వ్యయః ౮. సర్వాదాయః ౫౯ సర్వ వ్యయః ౭౧.

కందాయాః.

అశ్వి	భ	కృ	రో	మృ	ఆర్ద్రా	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨
మ	పూఫ	ఉఫ	హ	చి	స్వా	వి	అనూ	జ్యే
౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪
మూ	పూషా	ఉషా	శ్ర	ధ	శ	పూభా	ఉభా	రే
౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧

వర్షాది యోగములు.

చైత్రమున రవి వాయుచండ వాయు నాడులయందు బుధగురువులు వాయునాడియందు రాహుకేతువులు దహననాడియందు సంచరించుటచే సుస్థవాయువులు మెండుగ నుండును. శనికి మందు కుజుడు వదమునున్నందున రోగభయము గలుగును. కుజశనులు మేఘనాడియందు శుక్రుడు జలనీరనాడులయందు సంచరించుటచే కొంచెముగ వర్షించును. వైశాఖమున రవి బుధులు వాయుచండ వాయునాడులయందు గురు రాహుకేతువులు దహననాడియందు శుక్రుడు దహనవాయునాడులయందు సంచరించుటచే తాప మధికముగ నుండును. గురునకు వృషాంకసంచారము గలిగినందున నానావిధ ధాన్యములకు ధరలుండును. కుజుడు జలనాడియందు శని మేఘ సుధా నాడులయందు సంచరించుటచేతను సూర్య స్తమయయోగ ముండుటను వర్షించును. ఉత్తరాకుజాతయోగ ముండుటచే కొన్నిస్థలముల వర్షింపక పోవచ్చును. జ్యేష్ఠమున రవి దహననాడియందు బుధుడు వాయుదహన నాడులయందు గురువు దహన నాడియందు శుక్రుడు వాయుచండవాయునాడులయందు రాహువు వాయునాడియందు కేతువు దహననాడియందు సంచరించుటచే బడమటి గాడ్పులు మెండుగ నుండును. కుజుడు జలనీరనాడులయందు శని సుధానాడియందు మాహాంతమున బుధుడు నీరజలనాడులయందు సంచరించుట చేతను రోహిణీశుక్రయోగ మున్నందునను వర్షించును. మాసాదియందు గురుకేతుసమాగమ ముండుటచే యుద్ధభయము గలుగును. ఆషాఢమున రవి జలమేఘనాడులయందు బుధుడు మేఘసుధానాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను శనిస్తమయము గలుగుటను బుధుడు పుష్యమియందుండి యుదయించుటచేతను జక్కగ వర్షించును. కుజశుక్రులు దహననాడియందు రాహువు వాయునాడియందు కేతువు దహననాడియందు సంచరించుటచే ఖండాంతరమున ఖండవృష్టి గలుగును. శని కుజులకు నడుమ బుధుడు నడచుటచేతను, ఈ మాసమందున శ్రావణ భాద్రపద మాసములయందును కాలసర్పయోగ ముండుటచేతను రాజకలహములు మెండగును. శ్రావణమున రవి బుధ శుక్రులు సుధా మేఘనాడులయందును గురువు నీరనాడియందును శని సుధానాడియందును సంచరించుట చేతను శనివ్యుదయము గుటను బుధస్త్వరూ శుక్రయోగ ముండుటను జక్కగ

దంతచూర్ణము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ. 0-2-0 12-కి రూ. 1-2-0

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లు తోముటవలన చిగుళ్లు గట్టిపడును. చిగుళ్ల నుండి రక్తము కారకుండును. నోట దుర్గంధము లేకయుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగా నుండును.

సర్వ సామాన్యముగ వాడుటకు తగియున్నది.

దంతశూలహారి

వెల సీసా 1-కి 0-8-0 వి. పి. సహా 0-12-0

దంతశూలకు శైత్యము, రసపట్లు, పుప్పిపన్నులు, కదిలిన కదిలిన దంతములు మొదలగునవి కారణములు. నొప్పిగలచోట దూదిని మందులో తడిపి పెట్టిన నొప్పి వెంటనే పోవును.

అమృతాంజనము డిపో, బొంబాయి లేక మద్రాసు.

అమృతాంజనము వాయునొప్పులకు వజ్రాయుధము.

వర్షించును అని తోఁచుచున్నది. గాని కుజరాహువులు వాయునాడి యందును కేతువు దహననాడియందును సంచరించుటచేతను స్వాతి కుజయోగ ముండుటను శుక్రునికి ముందు శని నడచుటచేతను ఖండ వృష్టి గలుగును. భాద్రపదమున రవి మేఘజలనీర నాడులయందు బుధశుక్రులు సుధా మేఘ జలనాడుల యందు గురువు నీరజలనాడుల యందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను శనికి వక్రగ్రహచలనము గలుగుటను శుక్రుఁడు పూర్వోత్తర మఘాపంచకాంతర్గత నక్షత్రములయందు సంచరించుటచేతను విశాఖాకుజయోగ ముండుటను సకల దేశములయందుఁ జక్కఁగ వర్షించును. ఆశ్వయుజమున గురువు జలనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను బుధశుక్రులకు ముందు రవి నడచుటచేతను హస్తాశుక్రయోగ ముండుటను వర్షించును. రవి కుజ బుధ శుక్ర కేతువులు దహన వాయు చండ వాయునాడులయందు రాహువు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను జ్యేష్ఠాకుజయోగ ముండుటను కొన్ని స్థలముల వంతెనగా వర్షింపదు. బుధునికి ముందుఁ గురుఁడు నడచుచున్నందున సస్యనాశము సంభవించును. శుక్రుఁడు హస్తానక్షత్రమం దుండి యస్తమించుటచే మర్త్య పశువ్యాధు లంకురించును. కార్తీకమున గురుఁడు జలనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను పూర్వాషాఢాకుజయోగ ముండుటను వర్షించును. గాని రవి శుక్రులు చండవాయునాడియందుఁ గుజుఁడు దహననాడియందు బుధుఁడు చండ వాయుదహన నాడులయందు రాహుకేతువులు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను రవి శుక్రులకు ముందు గుజుఁడు నడచుటచేతను కొంత వర్ష ప్రతిబంధక మేర్పడును. గురుకుజులు సమసప్తకము నందున్నందున సుధాశేష్ఠవృద్ధియును గలుగును. మార్గశీర్షమునఁ గుజగురులు జలనీరనాడులయందును శని సుధానాడియందును సంచరించుట జ్యేష్ఠాశుక్రయోగ ముండుట వర్షహేతువులే కాని రవి బుధ శుక్రులు దహననాడియందు రాహుకేతువులు వాయునాడియందు సంచరించుటచేతను శుక్రునికి ముందు గుజుఁడు నడచుచున్నందునను గురుశుక్రులు రవి గురులు సమసప్తకమం దుండినందున ఉత్తరాషాఢా కుజయోగ ముండినందునను చక్కఁగ వర్షింపదు. గురుశుక్రులు సమసప్తకమం దుండినందున శని సింహమున వక్రించి యుండుటచేతను లోకపీడ గలుగును. ఈ మాసము మొదలు వత్సరాంతము వఱకు శని వక్రించియుండి కుజుఁడు బుధాగతి గలవాఁ డగుటచే వర్షాభావ మని తోఁచుచున్నది. పౌష్యమున రవి నీరజల మేఘనాడులయందుఁ గుజుఁడు సుధా మేఘ నాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శుక్రుఁడు జలమేఘ సుధానాడులయందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను శుక్రోదయ మగుటను ఉత్తరాషాఢా శుక్రయోగ ముండుటను సన్నసన్నట వర్షించును. ఈ మాసమునను మాఘమాసమునను గురుశుక్రులు కలిసి యున్నందున రాజకలహములు గలుగును. శుక్రుఁడు ఉత్తరాషాఢానక్షత్ర మందుండి యుదయించుటచేఁ బ్రజ లాహారధాన్యమువలని చిక్కు పడుదురు. మాఘమున రాహువు వాయుచండ వాయునాడులయందుఁ గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట వర్ష ప్రతిబంధక మయినను రవి సుధా మేఘ నాడులయందుఁ గుజ బుధ శుక్రులు సుధా మేఘ జలనీర నాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను పూర్వాభాద్రాకుజయోగ ముండుటను బట్టి కొన్ని చోటులఁ గొంచెముగ నయినను వర్షించును. ఫాల్గునమున రవి నీరజలనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుట మాసాదియందుఁ గుజ బుధశుక్రులు కలిసియుండుట శుభయోగములు. కుజబుధులు దహననాడియందు శుక్రుఁడు దహనవాయుచండ వాయునాడులయందు రాహువు చండ వాయునాడియందుఁ గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట రేవతీకుజయోగ ముండుట కుజుఁడు నడచుమార్గమున రవి నడచుట ఉత్తరాభాద్రాకుజయోగ ముండుట యశుభయోగములు. అశుభయోగ బలమే యెంచు. బుధశుక్రులకు మధ్యఁ గుజుఁ డున్నందున గాలి వీచును. బుధుఁడు గుజునితోఁ గలిసి యున్నందున వెలలుండును.

శుభముహూర్తనిర్ణయః.

చైత్ర బ ౨ ఆ, అను, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః
,, బ ౩ సో, జ్యే, దివా, డోలారోహణస్య వృషభః పక్షక రహితః
,, బ ౬ గు, ఉషా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనః పక్షకరహితః
,, బ ౧౧ సో, ఉభా, రాత్రౌ వ్యాపార ప్రారంభస్య మీనోరహితః
వైశా, శు ౨ ఆ. రో, దివా, వివాహాదీనాం వృషభోరహితః
,, ,, ,, ,, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనోరహితః
,, శు ౩ సో, మృ, దివా, వివాహాదీనాం వృషభోరహితః
,, శు ౭ శు, మ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మీనో రహితః
,, శు ౧౦ సో, హ, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మేషో రహితః
శ్రావ, శు ౮ శ, హ, రాత్రౌ వివాహగృహప్రవేశాదీనాం మిథునం రహితః
,, శు ౫ సో, చి, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
,, బ ౨ శ, ఉభా, రాత్రౌ వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
,, బ ౯ గు, రో దివా, వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
మాఘ శు ౩ సో, శత, దివా, అన్నప్రాశనాదీనాం మీనోరహితః
,, శు ౬ గు, అశ్వి, దివా, ఉపనయనాదీనాం మీనోధృవకరహితః
,, శు ౧౩ బు, పున, దివా, ఉపనయనాదీనాం మీనోరహితః
,, బ ౧ శ, మ, దివా వివాహాదీనాం మీనోరహితః
ఫాల్గున బ ౧ సో, ఉఫ, దివా వివాహాదీనాం మేషోరహితః

వాస్తువిషయము:—భాద్రపదాశ్వయుజ కార్తికమాసములఁ బూర్వశిరస్సుగా, మార్గశీర్ష పౌష మాఘమాసముల దక్షిణశిరస్సుగా, ఫాల్గున చైత్ర వైశాఖమాసములఁ బశ్చిమశిరస్సుగా, జ్యేష్ఠాషాఢ శ్రావణమాసముల నుత్తరశిరస్సుగా, వాస్తుపురుషుడు వామహస్తము దలక్రింద నిడికొని శయనించును. అతనిదృష్టియుఁ బాదములుఁ గలదిక్కున నాయామాసముల నిండ్లు కట్టఁగూడదు.

గౌళిపతనఫలం:— శిరసి కలహః. లలాటే బంధుదర్శనం. భ్రూయుగ్మే రాజానుగ్రహః. భ్రూమధ్యే నిర్ధనః. ఉత్తరోష్ఠే ధనవ్యయః. అధరోష్ఠే ధనలాభః. నాసికాగ్రే వ్యాధిసంభవః. దక్షిణకర్ణే దీర్ఘాయుః. వామకర్ణే వాణిజ్యలాభః. నేత్రయుగ్మే కారాగృహప్రాప్తిః. ముఖే రాజదండః. వక్త్రే భయం. కంఠే శత్రునాశనం. దక్షిణభుజే సదారోగ్యం. వామభుజే స్త్రీసంభోగః. వామమణిబంధే యశః. దక్షిణమణిబంధే పీడా. స్తనయుగ్మే దోషః. ఉదరే ధాన్యలాభః. వక్షసి నాభౌ చ ధనలాభః. పార్శ్వయోః గృహలాభః. ఊరుకటే పితృతిరసం. జానుజంఘయోః సుఖం. పాదయోః ప్రయాణం. పృష్ఠభాగే శుభం. నఖేషు ధనవ్యయః. కేశాంతే మృత్యుభయం. గౌళిపతనఫల మేతం ద్రష్టవ్యం. కృకలాసస్యాపిన మేతఫలం.

యోనిపొంతనము:— అశ్వినీ శత తారలు గుఱ్ఱములు. భరణీరేవతు లేనుఁగులు. కృత్తికాపుష్యము లజములు. రోహిణీమృగశీర్షలు పాములు. ఆర్ద్రామూలలు కుక్కలు. ఆశ్లేషాపునర్వసులు పిల్లులు, మఖాపూర్వాఫల్గును లెలుకలు. ఉత్తరాఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలు గోవులు. హస్తాస్వాతు లెనుబోతులు. చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు. అనూరాధాజ్యేష్ఠలు లేళ్లు. పూర్వాషాఢా శ్రవణములు కోఁతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రలు సింహములు. ఉత్తరాషాఢాభిజిత్తులు ముంగిసలు. వీనిని విచారించి విరోధజంతునక్షత్రములు గల స్త్రీపురుషులకు వివాహముఁ జేయఁగూడదు.

అబ్దాదికృత్యము.

సంవత్సరాది దినమున నుదయమున లేచి శక్త్యాచారక్రమమున స్నానసంధ్యాగ్న్యుపస్థానములఁ జేసికొని మిత్రబంధువర్గముతోఁ గూడి వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుకొని యుదఙ్ముఖుఁడై కాని ప్రాఙ్ముఖుఁడై కాని దైవజ్ఞసమ్ముఖమునఁ గూర్చుండి విఘ్నేశ్వరుని సరస్వతిని నవగ్రహములను దైవజ్ఞుని బ్రాహ్మణులను గురువును బూజించి సాంగోపాంగముగ సంవత్సర ఫలమును వినవలయును. ప్రథమయామమున శర్కరాజ్యమరిచసమ్మిశ్రమగు నింబకుసుమమును భక్షింపవలయును. ఇట్లాచరించెనేని సంవత్సరమంతయు సౌఖ్యదాయకమయి యుండునని శాస్త్రము.

దైవజ్ఞ లక్షణము:— శ్లో. అభ్యాసీ నిత్యపంచాంగ గణితాగమపారగః, ముహూర్తగుణదోషజ్ఞో వాగ్మీ కుశలబుద్ధిమాన్, శాంతిశ్చాప్యతివాక్చాపి శ్రీకాలజ్ఞో జితేంద్రియః, నిత్యకర్మరతోఽరోగీ స దైవజ్ఞః ప్రకీర్తితః. సకలదిక్కృతదోషం హంతి సిద్ధాంతవేత్తా త్రిభిరజనితమంహః తంత్రవేత్తా నరాణాం, కరణభగణవేత్తా చైకరాత్రోత్థపాపం జనయతి బహుపాపం త్వేకనక్షత్రసూచీ. అవిదిత్వైవ యచ్ఛాస్త్రం దైవజ్ఞత్వం ప్రపద్యతే, నక్షత్రసూచీసభ చేత్సర్వకర్మబహిష్కృతః.

పంచాంగశ్రవణఫలం

శ్లో. యశ్శృణోతి మధుశుక్లపక్షకే వర్షనాథ సచివాదికం ఫలం, ప్రాప్నుయా ద్దురితముక్త విగ్రహః శ్శాయుర్వర్ధ మతులం యశస్సుఖం, కన్యకావిశాంచన దిగ్గజానాం గవాం సహస్రం సతిలం ద్విజేభ్యః, దత్వా ఫలం యల్లభతే మనుష్య స్తత్తిథ్యాః స్సిద్ధిఫలం చ శృణ్వన్. ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం విత్తారోగ్యం సంపదం నిర్విఘ్నతాం, అబ్దస్నానా న ముక్త్వా వామహస్తం యచ్ఛంత్యేతే వత్సరాధీశముఖ్యాః. రాజామంత్రీ సస్యనాథో రసేశ స్సేనాధీశః ధాన్యపో నీరసేశః, అర్ఘాధీశః కించ మేఘాధినాథో దద్యుః శ్రేయః శృణ్వతాం తత్ఫలాని. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

కుజచారః.

చైత్ర, శు౭గు, శ్లేష ౩ వక్రీ కుజః
,, శు ౧౨ సో, కుజవక్రత్యాగః
వైశా, శు ౧౧ మం, ఉఫ ౧ కుజః
,, బ ౭ శ, ఉఫ ౨ కన్యాయాం
జ్యేష్ఠ, బ ౧ మం, హ ౧ కుజః [బుధ్యేకుజః
ఆషా, శు ౧౨ శ, చి ౧ కుజః
,, బ ౯ గు, చి ౩ తులాయాం కుజః
శ్రా,, శు ౫ సో, స్వా ౧ కుజః
,, బ ౧౨ సో, వి ౧ కుజః
భాద్ర, శు ౧౨ మం, వి ౪ వృశ్చికే కుజః
,, బ ౨ ఆ, అనూ ౧ కుజః
ఆశ్వ, శు ౬ శు, జ్యే ౧ కుజః
,, బ ౧౧ బు, మూ ౧ ధనుషి కుజః
కార్తి, శు ౧౪ ఆ, పూషా ౧ కుజః
మార్గ, శు ౨ గు, ఉషా ౧ కుజః
,, శు ౬ సో, ఉషా ౨ మకరే కుజః
,, బ ౫ ఆ, శ్ర ౧ కుజః
పౌష, శు ౬ బు, ధ ౧ కుజః
,, బ ౧ శు, ధ ౩ కుంభే కుజః
,, బ ౯ శ, శ ౧ కుజః
మాఘ, శు ౧౧ మం, పూభా ౧ కుజః
,, బ ౯ సో, పూభా ౪ మీనే కుజః
,, బ ౧౩ శు, ఉభా ౧ కుజః
ఫాల్గు, శు ౭ శ, పశ్చాదస్తమితః కుజః
,, బ ౧ సో, రే ౧ కుజః

బుధచారః

చైత్ర, శు ౭ బు, బుధవక్రారంభః
,, శు ౧౧ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, బ ౧౨ మం, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ ౩౦ శు, బుధవక్రత్యాగః
వైశా, బ ౮ ఆ, కృ ౨ వృషభే బుధః
జ్యేష్ఠ శు ౨ సో, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, శు ౧౧ గు, మృ ౩ మిథునే బుధః
,, బ ౧౨ శు, పున ౪ కర్కాటకే బుధః
ఆషా, శు ౬ ఆ, పశ్చాదుదితో బుధః
,, శు ౧౫ మం, మ ౧ సింహే బుధః
శ్రావ, శు ౬ మం, బుధవక్రారంభః
,, శు ౧౦ శ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
శ్రావ, బ ౧౨ సో, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ ౩౦ గు, బుధవక్రత్యాగః
భాద్ర, బ ౯ శ, ఉఫ ౨ కన్యాయాం బుధః
,, బ ౩౦ శ, ప్రాగస్తమితో బుధః
ఆశ్వ, శు ౧౧ బు, చి ౩ తులాయాం బుధః
,, బ ౧౪ శ, వి ౪ వృశ్చికే బుధః
కార్తి, శు ౩ బు, పశ్చాదుదితో బుధః
,, బ ౬ శ, మూ ౧ ధనుషి బుధః
మార్గ, శు ౨ గు, బుధవక్రారంభః
,, శు ౫ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
,, శు ౧౫ మం, జ్యే ౪ వృశ్చికేవక్రీబుధః
,, బ ౮ బు, ప్రాగుదితో బుధః
,, బ ౧౧ శ, బుధవక్రత్యాగః
పౌష, శు ౬ బు, మూ ౧ ధనుషిబుధ్యేబుధః
,, బ ౧౦ ఆ, ప్రాగస్తమితో బుధః
,, బ ౧౩ బు, ఉషా ౨ మకరే బుధః
మాఘ, బ ౧ శ, ధ ౩ కుంభే బుధః
,, బ ౧౩ శు, పశ్చాదుదితో బుధః
ఫాల్గు, శు ౨ మం, పూభా ౪ మీనే బుధః
,, బ ౩౦ సో, బుధవక్రారంభః

గురుచారః

చైత్ర, శు ౧౫ శు, రో ౪ గురుః
వైశా, శు ౨ ఆ, మృ ౧ గురుః
,, బ ౨ సో, మృ ౨ గురుః
,, బ ౬ శు, పశ్చాదస్తమితో గురుః
జ్యేష్ఠ, శు ౨ సో, మృ ౩ మిథునే గురుః
,, బ ౧ మం, మృ ౪ గురుః
,, బ ౬ ఆ, ప్రాగుదితో గురుః
ఆషా, శు ౧ మం, ఆర్ద్రా ౧ గురుః
,, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౨ గురుః
శ్రావ, శు ౪ శ, ఆర్ద్రా ౩ గురుః
,, బ ౭ బు, ఆర్ద్రా ౪ గురుః
భాద్ర, శు ౧౩ బు, పున ౧ గురుః
ఆశ్వ, బ ౩౦ ఆ, గురువక్రారంభః
మార్గ, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౪ వక్రీ గురుః
పౌష, శు ౧౨ సో, ఆర్ద్రా ౩ వక్రీగురుః
మాఘ, బ ౪ బు, ఆర్ద్రా ౨ వక్రీగురుః
,, బ ౩౦ ఆ. గురువక్రత్యాగః
ఫాల్గు, శు ౧౨ గు, ఆర్ద్రా ౩ బుధ్యేగురుః

శుక్రచారః

చైత్ర, శు ౨ శ, శ ౩ శుక్రః
,, బ ౪ మం, పూభా ౪ మీనే శుక్రః
వైశా, బ ౨ సో, అశ్వి ౧ మేషే శుక్రః
జ్యేష్ఠ, శు ౧౩ శ, కృ ౨ వృషభే శుక్రః
ఆషా, శు ౧౦ గు, మృ ౩ మిథునే శుక్రః
శ్రావ, శు ౫ సో, పున ౪ కర్కాటకే శుక్రః
భాద్ర, శు ౧ శు, మ ౧ సింహే శుక్రః
,, బ ౧౧ సో, ఉఫ ౨ కన్యాయాంశుక్రః
ఆశ్వ, శు ౧౩ శు, ప్రాగస్తమిత శ్శుక్రః
,, బ ౫ గు, చి ౩ తులాయాం శుక్రః
కార్తి, శు ౧౪ ఆ, వి ౪ వృశ్చికే శుక్రః
మార్గ, శు ౮ బు, మూ ౧ ధనుషి శుక్రః
పౌష, శు ౧ శు, పశ్చాదుదిత శ్శుక్రః
,, శు ౨ శ, ఉషా ౨ మకరే శుక్రః
,, బ ౧౨ మం, ధ ౩ కుంభే శుక్రః
మాఘ, బ ౬ శు, పూభా ౪ మీనే శుక్రః
ఫాల్గు, బ ౧ సో, అశ్వి ౧ మేషే శుక్రః

శనిచారః

వైశా, శు ౧౧ మం, ఆశ్లే ౧ బుధ్యే శనిః
జ్యేష్ఠ, బ ౨ బు, ఆశ్లే ౨ శనిః
ఆషా, బ ౧ బు, ఆశ్లే ౩ శనిః
,, ,, ,, పశ్చాదస్తమిత శ్శనిః
శ్రావ, శు ౧౨ సో, ఆశ్లే ౪ శనిః
,, బ ౮ గు, ప్రాగుదిత శ్శనిః
భాద్ర, శు ౧౦ ఆ, మ ౧ సింహే శనిః
ఆశ్వ, శు ౧౨ గు, మ ౨ శనిః
మార్గ, శు ౭ మం, శనివక్రారంభః
మాఘ, శు ౨ ఆ, మ ౧ వక్రీశనిః
ఫాల్గు, బ ౪ గు, ఆశ్లే ౪ కర్కాటకే వక్రీశనిః

రాహుకేతుచారః

జ్యేష్ఠ, శు ౧ ఆ, జ్యే ౪ వృశ్చికే రాహుః
[మృ ౨ వృషభే కేతుః
శ్రావ, శు౪ఆ, జ్యే౩రాహుః మృ౧కేతుః
ఆశ్వ, శు౮ ఆ, జ్యే ౨ రాహుః రో౪కేతుః
మార్గ, శు ౧౧ శ, జ్యే౧రాహుః రో౩కేతుః
మాఘ, బ౧ శ, అనూ ౪రాహుః రో౨కేతుః

గౌరీపంచాఙ్గము. దినప్రమాణమునుగాని, రాత్రిప్రమాణమునుగాని, ౮-చే భాగింపఁగా వచ్చినలబ్ధము ముహూర్త

పగటి ముహూర్తములు.

	ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్వే	అమృ	రోగః	విషః	ఉద్వే	రోగః	విషః
౨	లాభః	విషః	ఉద్వే	అమృ	విషః	జ్వరః	అమృ
౩	విషః	ఉద్వే	జ్వరః	శుభం	జ్వరః	అమృ	జ్వరః
౪	అమృ	లాభః	లాభః	ఉద్వే	లాభః	కలహః	ఉద్వే
౫	శుభం	జ్వరః	అమృ	రోగః	అమృ	లాభః	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్వే	శుభః	విషః	సుఖం	లాభః
౭	అమృ	లాభః	విషః	ధనం	కలహః	ధనం	ధనం
౮	విషః	ధనం	లాభః	అమృ	జ్వరః	లాభః	లాభః

రాత్రి ముహూర్తములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
శుభం	రోగః	జ్వరః	లాభః	సుఖం	అమృ	విషః
అమృ	లాభః	ఉద్వే	రోగః	రోగః	జ్వరః	ఉద్వే
జ్వరః	ఉద్వే	కలహః	విషః	కలహః	కలహః	శుభం
రోగః	ధనం	లాభః	ఉద్వే	లాభః	లాభః	అమృ
కలహః	రోగః	రోగః	శుభం	ఉద్వే	శుభం	కలహః
లాభః	అమృ	లాభః	లాభః	జ్వరః	ధనం	రోగః
ఉద్వే	విషః	ఉద్వే	ధనం	లాభః	అమృ	లాభః
రోగః	జ్వరః	ధనం	లాభః	ఉద్వే	విషః	లాభః

నవగ్రహము లాయాస్థానముల నుండునపు డిచ్చెడి ఫలములను దెలియఁజేయు చక్రము.

	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	చలనం	భయం	సంపత్	మానహానిః	చాంచల్యం	శత్రునాశః	దేహపీడా	రోగః	భయం	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభః	హానిః	శిక్షా	శుభం	లాభః	వ్యయః	వ్యాకులం	లాభః	సుఖం	దుఃఖం
కుజః	ఖేదః	హానిః	లాభః	భయం	వైకల్యం	ధనలాభః	కలహః	భయం	వ్యయః	చలనం	లా[భః]	రోగః
బుధః	బంధనం	లాభః	వ్యయః	శుభం	దారిద్ర్యం	ఆరోగ్యం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురుః	గమనం	ధనలాభః	ఆపత్	వ్యయః	సంపత్	దుఃఖం	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనలాభః	హానిః	సంతోషః	పీడా
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	సుఖం	పుత్రలాభః	వ్యయః	క్లేశః	భయం	ధనలాభః	సౌఖ్యం	లాభః	[illegible]
శనిః	ఆపత్	హానిః	సంపత్	రోగః	పీడా	శుభం	దండనం	దుఃఖం	రోగః	జాడ్యం	లాభః	[illegible]
రాహుః	భయం	కలహః	సౌఖ్యం	మృత్యుః	ధనవ్యయః	సుఖం	భయం	మృత్యుః	సంతాపః	కలహః	లాభః	హా[నిః]
కేతుః	భయం	నిరోధః	సౌఖ్యం	హానిః	క్లేశః	రోషః	భీతిః	హానిః	కలహః	కలహః	లాభః	[illegible]

ఆనందామృత సిద్ధాది యోగములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	అనూ	ఉషా	శత	ఆనందయోగము
౫ హస్తా	౬ శ్రో	౭ అశ్వి	౮ అనూ	౯ పుష్య	౧౦ రే	౧౧ రో	అమృతసిద్ధయోగము
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూఫ	స్వాతి	అమృతాదియోగము
విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉఫ	ఉత్పాతయోగము ౯ గడియలవఱకు
అనూ	ఉషా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	మృత్యుయోగము ౫ గడియలవఱకు
జ్యే	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా	రంధ్రయోగము ౪ గడియల వఱకు
భర	చిత్రా	ఉషా	ధని	ఉఫ	జ్యేష్ఠా	రేవ	గ్రహజన్మయోగము ౯ గడియలవఱకు

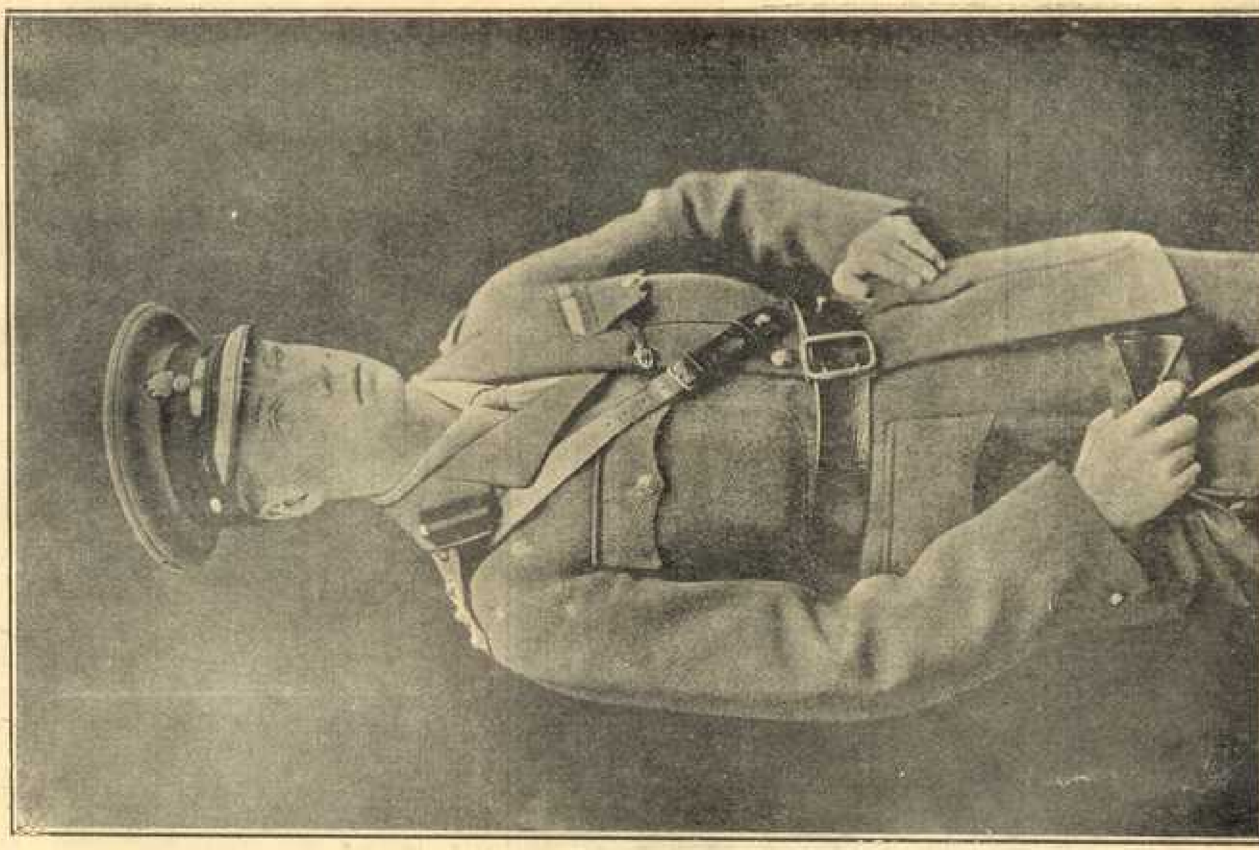
౩-౮-౧౧ ౨-౭-౧౨ ౫-౧౦-౧౫ ౧-౬-౧౧ ౪-౯-౧౪ సిద్ధతిథి

౧౨ మ	౧౦ విశా	౯ ఆర్ద్రా	౩ మూ	౨ రో	౬ శత	౭ ఆశ్లే	త్రిపుష్కరయోగము
౧౨	౧౧	౫	౩	౬	౮	౯	దగ్ధయోగము ౬ గడియల వఱకు
మఘా	పుష్య	కృత్తి	మృగ	మూ	రోహి	శ్రవ	యమకంటకయోగము ౭ గడియల వఱకు
పూఫ	ఆశ్లే	అనూ	ఉఫ	లా	స్వాతి	ధని	

శుభాశుభ తిథివారనక్షత్ర లగ్ననిర్ణయః

సం	శుభములు	తిథులు	వారములు	నక్షత్రములు	మాసములు	లగ్నములు	శుద్ధులు	సౌఖ్యకాలము
1	గర్భాధానము	౨, ౩, ౫, ౭ ద్వి, తృ, పం, స ౧౦, ౧౩ ద, త్ర	౨, ౪, ౫ సో, బు, గు ౬ శు	౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, రో, మృ, ఆ, పు, పుష్య, ఉఫ, హ, చి, ౧౫, ౧౬, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, స్వా, వి, అనూ, ఉషా, శ్ర, ధ, శ, ౨౬, ౨౭ ఉభా, రే	౧, ౨, ౩, ౫ చై, వై, జ్యే, శ్రా, ౮, ౯, ౧౧ కా, మార్గ, మా ౧౨ ఫాల్గు	౨, ౩, ౪, ౫ వృ, మి, క, సిం ౬, ౭, ౯, ౧౧ క, తు, ధ, కు ౧౨ మీ	౮	పూర్వరాత్రి
2	సీమంతము	౨, ౩, ౫, ౭ ద్వి, తృ, పం, స ౧౦, ౧౧ ద, ఏ ౧౩, ౧౫ త్ర, పూ	౧, ౩, ౫ ఆ, మం, గు	౧, ౪, ౫, ౭, ౮, ౧౪, ౧౫, ౧౨, ౧౩, అ, రో, మృ, పు, పు, ఉఫ, హ, చి, స్వా ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, అ, మూ, ఉషా, శ్ర, ధ, శ, ౨౬, ౨౭ ఉభా, రే	౧, ౨, ౩, ౫ చై, వై, జ్యే, శ్రా, ౮, ౯, ౧౧ కా, మార్గ, మా ౧౨ ఫాల్గు	౧, ౯, ౧౨ మే, ధ, మీ	౯	పూర్వాహ్ణము
3	జాతకరణము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౬, ౭, ౯, ౧౨	౮	పూర్వాహ్ణము
4	డోలా రోహణము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౨, ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౧౮, ౧౯, ౨౧, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౭, ౯, ౧౨	౮	దినమందు
5	అన్నప్రాశనము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౩, ౧౫	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౬, ౯, ౧౨	౧౦	పూర్వాహ్ణము
6	కేశఖండనము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౭, ౮, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౨౨, ౨౩ ౨౪, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౬, ౯, ౧౨	౧౦	పూర్వాహ్ణము
7	కర్ణవేధ	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౧౦, ౧౧, ౧౨ ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౬, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౨౦, ౨౨, ౨౩, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౯, ౯, ౧౨	౮	దినమందు
8	అక్షరాభ్యాసం	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౭, ౮, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౨౨, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౧, ౪, ౧౦, ౭	౮	పూర్వాహ్ణము
9	ఉపనయనం	౨, ౩, ౫, ౧౦	౧, ౨, ౪ ౫, ౬	౧, ౩, ౫, ౭, ౮, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౪, ౧౨	౮	పూర్వాహ్ణము
10	వివాహం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౪, ౫, ౬	౪, ౫, ౧౦, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦, ౧౧	౭	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
11	యాత్ర	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౫, ౭, ౮, ౧౩, ౧౭, ౨౨, ౨౩, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౪, ౭, ౯, ౧౦, ౧౨	౦	దివారాత్రములు
12	నూతన వస్త్రధారణం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౨, ౧౩, ౧౫	౪, ౫, ౬	౧, ౪, ౫, ౭, ౧౨, ౧౩, ౧౪, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౩, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౧, ౨, ౩, ౪, ౫, ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౦	దివారాత్రములు
13	వ్యాపార ప్రారంభం	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦ ౧౧, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౫, ౮, ౧౦, ౧౨, ౧౩, ౧౭, ౨౧, ౨౨, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౧, ౨, ౩, ౫, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౪, ౮, ౧౦, ౧౧, ౧౨	౮	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
14	గృహప్రవేశం	౨, ౩, ౫, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౫	౪, ౫, ౬	౪, ౫, ౧౨, ౧౪, ౧౭, ౨౧, ౨౩, ౨౪, ౨౬	౨, ౩, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౬, ౯, ౧౧, ౧౨	౧౨	పూర్వాహ్ణము రాత్రి
15	నిషేకము	౨, ౩, ౫, ౭, ౧౦, ౧౩	౨, ౪, ౫ ౬	౧, ౪, ౧౨, ౧౩, ౧౫, ౧౭, ౧౯, ౨౧, ౨౨, ౨౪, ౨౬, ౨౭	౨, ౩, ౪, ౮, ౯, ౧౧, ౧౨	౨, ౩, ౫, ౬, ౭, ౯, ౧౧, ౧౨	౮	పూర్వరాత్రి

THE PRINCE OF WALES

వేల్సు యువరాజు గారు

GENERAL SIR ARCHEBOLD MURRAY

జనరలు సర్ ఆర్చిబాల్డు ముర్రే

THE AMBULANCE CAR. M. A. C.

అంబ్యులెన్సు బండి. ఎమ్. ఏ. సి.

THE VICEROY & THE SECRETARY OF STATE

ఇండియామంత్రి గవర్నరుజనరలు మున్నగువారు

Mr. LLOYD GEORGE

లాయిడు జార్జిగారు

SIR ROBERT BORDEN

సర్ రాబర్టు బోర్డన్

Mr. W. H. HUGHES

డబ్ల్యు. హెచ్. హ్యూస్

M. J. D. HAZEN

ఎం. జె. డి. హాజెన్

MAHARAJA OF BIKANIR

బికనీరు మహారాజాగారు

ప్రస్తావన

ఓం నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే - నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామూర్తయే నమః.

ప్రపంచమహాచరిత్రమునం దొక వత్సర మస్తంగత మైనది, సృష్ట్యాదినుండియు ౧౯,౫౫,౮౮,౫౦౯ అబ్దములు ముగిసినవి. పింగళసంవత్సరము గతించినది. కాళయుక్తిసంవత్సర మారంభ మైనది. ఆనంద సంవత్సరమునం దారంభ మైన మహాసంగ్రామయుగము భీకరాకృతి దాల్చి లోకక్షయము చేయుచున్నది. భీకర సంగ్రామము మహాసంక్షోభమునకు కారణంబుగ నున్నది. యూరపుఖండమును భస్మీపటలము చేయుచున్న సంగ్రామదావానలము అమెరికా ఆసియా ఖండములకు వ్యాపించుచున్నది. మాతృదేశసీమాంతములందు సంగ్రామానలాంకురములు రగులుట కవకాశము లేర్పడు నను సూచనలు గోచరం బగుచున్నవి. మాతృదేశసంరక్షణమునకు ప్రబలప్రయత్నములు చేయఁబడుచున్నవి. భారతపుత్రు లాయుధపాణులై కృతనిశ్చయులై మాతృదేశసంరక్షణపరాయణు లగుటకు సమయ మాసన్న మైనది. సకలదేశములందును జీవయాత్ర దుర్భరం బగుచున్నది. ఆహారపదార్థములు వస్త్రములు పరికరములు దుర్లభము లగుచున్నవి. అపార మైన సంపదలు యుద్ధనిర్వహణమునకు వినియోగపడుచున్నవి. సంసారవ్యయభారము దుర్భర మగుచున్నది. ద్రవ్య మదృశ్యముగ నున్నది. కష్టములు ప్రబలుచున్నవి. అశాంతి పర్యాప్తం బగుచున్నది. భావికాలపరిణామ మగమ్యగోచరంబుగ నున్నది. కాళయుక్తిసంవత్సరమునందు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుఁ డైన సర్వేశ్వరుఁడు రౌద్రరూపమును తొలఁగఁజేసి సౌమ్యాకృతిని దాల్చి లోకమునకు శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

కాళయుక్తిసంవత్సరమునకు శుక్రుఁడు రాజు, సేనాధిపతి, అర్ఘాధిపతి, మేఘాధిపతి; ఫలము సస్యసమృద్ధి, సుభిక్షము, క్షామము, అతివృష్టి. శని మంత్రి; ఫలము ప్రజాపీడ. కుజుఁడు సస్యాధిపతి; ఫలము ఎఱ్ఱనేల పంటలు. సూర్యుఁడు సస్యాధిపతి; ఫలము భయము, రక్తసస్యములు. గురువు రసాధిపతి; ఫలము మధురాన్నములు. చంద్రుఁడు నీరసాధిపతి; ఫలము శుభము, వృద్ధి. సామాన్యఫలము అతివృష్టి, సస్యసమృద్ధి, సుభిక్షము, శాంతి, ఆనందము.

శ్లో॥ అతివృష్టిః కాళయుక్తివర్షే తు సుఖినో జనాః,
సర్వత్ర వృద్ధిశ్చ సస్యానాం సంపూర్ణానందతా భువి.

లోకమునకు దైవజ్ఞనిర్ణీతఫలము సంప్రాప్త మగుఁగాత!

మహాసంగ్రామమువలన పత్రికానిర్వహణము దుర్భర మగుచున్నది. యుద్ధారంభానంతరము కాగితముల ధర నైదు రెట్లు పెరిగినది. ఇతరనిర్మితపదార్థములవలె కాగితములు సయితము విదేశనిర్మితములు. విపరీత మైన క్రయము నిచ్చినను విదేశములనుండి కాగితములను పడయుట దుర్లభముగ నున్నది. ముద్రణమున కవశ్య మైన యితరపరికరముల ధరయు విపరీతముగ పెరిగినది.

దైవానుగ్రహమువలన తొమ్మిదవ సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించి ఆంధ్రప్రపంచమునకు సమర్పింపఁజాలినందులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచిక

గతసంవత్సరమున దేశమునందు స్వరాజ్యాందోళనము ప్రబలినది. హిందూదేశమంత్రి మాంటేగు గారు రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై ప్రజాభిప్రాయము నన్వేషించుటకై కార్తికమాసమున భరతఖండమునకు విచ్చేసిరి. వారు రాజప్రతినిధిసమేతులై దేశమునందు సంచారము చేసి విన్నపములను గైకొనిరి. రాయబారములను వినిరి. నాయకులతో సంప్రతించిరి. భరతవర్షగతసంవత్సరవృత్తాంతమునందు మాంటేగు గారి సమాగమము ప్రముఖత గాంచినది. హిందూదేశమంత్రికి రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై అధికారులు జాతీయనాయకులు శాఖానాయకులు సంస్థానాధీశులు తమతమ యభిప్రాయములను విశదము చేసిరి. మాంటేగు గారు భిన్నాభిప్రాయములను సావధానముగ పరిశీలించి చెమ్సుఫర్డుప్రభువుతో సంప్రతించి సంస్కరణవిధానమును సిద్ధము చేసినట్లు వదంతి గలదు. సంస్కరణముల రూపమును నిర్ణయించుట వర్తమానకాలమునం దసాధ్యము. కర్టిసు గారి సంస్కరణవిధానము ప్రసాదింపఁబడు నను వదంతి గలిగినది. మాంటేగు గారు

సుఖముగ స్వస్థలమును చేరిరి. అచిరకాలమున వారు ప్రచురింపఁదలఁచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు మూలబీజముగ నుండుటకు భగవంతుఁడు తోడ్పడుఁగాత!

చెన్నపురి రాష్ట్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ బిసెంటమ్మ గారి నిర్బంధప్రవాసము, విశేషమైన యశాంతిని గలిగించి స్వరాజ్యాందోళనమున కుత్తేజమును గలిగించినవి. నిరంకుశాధికారమును గర్హించుచు చేసిన సభలు తీర్మానములు ప్రజల దృఢాభిప్రాయములను వ్యక్తము చేసినవి. ప్రజలు విషాదోపహతులై నిర్విణ్ణులై స్వధర్మనిర్వహణమును గనలేనపుడు వారియం దాత్మవిశ్వాసము నుదయింపఁజేసి స్వరాజ్యోద్యమము నుద్ధరించిన సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుఁడు. వర్తమానకాలమునందు జాతీయస్వాతంత్ర్యధర్మము జాతీయసంరక్షణధర్మము స్వయంనియోగధర్మము లోకము నాకర్షించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయె మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికయందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో ప్రజల చిత్తంబుల నాకర్షించిన స్వరాజ్యస్థాపనవిషయము ప్రముఖము. సంచికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని పద్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వపరిపాలనాది జాతీయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులను ఆంధ్రప్రపంచప్రబోధమును విశదము చేయుచున్నవి. సంచికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల రాయబారము భారతమహిళలరాయబారము స్వరాజ్యప్రతినిధుల రాయబారము రాజ్యాంగసంస్కరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మాంటెగు భూపేంద్రనాథ బాసు చార్లెసు రాబర్ట్సు చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేతర నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సంబంధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మగాంధి సర్ విశ్వేశ్వరయ్య రామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు ముద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచురింపఁబడినది. చిత్రపటమునం దొకమూల బ్రిటీషు పతాకమును మరొకమూల స్వరాజ్య పతాకమును గలవు. ఇరుపార్శ్వములందు హిందూ బౌద్ధ దేవాలయముల పటములును మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రార్థనామందిరముల పటములును రాజదంపతుల పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కమలాసన తేజోమూర్తి చతుర్భుజ భారతమాత విరాజిలుచున్నది. భారతమాత తన హస్తములందు బ్రిటీషుపతాకసహితమైన స్వరాజ్యపతాకమును త్రిశూలచక్రములను అక్షమాలను గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భారతీయవిజ్ఞానమునకు చిహ్నములు. భరతఖండమునందు ప్రపంచవ్యాప్తములైన ముఖ్యమతములకు జాతులకు సంయోగము సాహచర్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిందువులు బౌద్ధులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు ఆత్మగర్భసంజాతులైన భారతీయులు. జాతి మత విలక్షణులైన దేశభక్తిని సోదరప్రేమను అక్షమాలాకృతిని భరతమాత బోధించుచున్నది. ఆత్మసంరక్షణయోగ్యములైన చక్రమును శూలమును ఉభయహస్తములందును ధరించిన భరతమాత సుబలత్వమును ప్రకటించుచున్నది. మహాజ్వాలంబును మహాబలయుతంబును దివ్యంబును నైన మాతృస్వరూపపు సంకీర్తనము సంభావనము సందర్శనము ఫలితమైన దేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలకపాలితులు స్వప్రయోజన విముఖులై మాతృదేశారాధనపరాయణు లగుటకు హిందూదేశమంత్రి మాంటెగు గా రచిరకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగసంస్కరణ విధానము విశాలమై దూరాధిరూఢమై స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకూలమై భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలబీజముగ పరిణమించుఁగాత!

అమూల్యమైన వ్యాసములను వ్రాసియు చిత్రపటములను పంపియు నితర విధముల సహాయమును చేసియు కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు తోడ్పడిన మహాజనుల కనేకవందనంబులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరమునం దాంధ్రులు సంకల్పసిద్ధులై కామితార్థములను బడయుదురుగాత! సర్వేశ్వరుఁడు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

లోకవృత్తాంతము

సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః - అనేన ప్రసవిష్యధ్వ మేష వో స్త్విష్టకామధుక్.

విశ్వ మనంతము. ఆద్యంతరహితము. అనంతరూపపరిశోభితము. విచిత్రరూపపరికల్పితము. ఆత్మాధిష్ఠితము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వావృతంబు లైన భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపఁబడినవి. విశ్వవికాసమునందు యుగములు మహాయుగములు మన్వంతరములు గతించినవి. దేశములు ఖండములు గోళములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. జీవజాలములు విలయము నొందినవి. విలయపరంపరలు పునర్నిర్మాణంబునకు సాధనంబు లైనవి. చరాచరరూపంబు లైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికాసమునకై సష్ట సృజించి తన్మూలమున ప్రజావికాసంబును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములందు జీవజాలంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ వినియోగించుచున్నది. చరముల పోషణమున కచరము లాధారములు. జంతువుల పోషణమునకు ఉద్భిజ్జము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జంతువులు మనుజుల దేహపోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోకపోషణమునకును దివ్యపురుషుల పోషణమునకును ఆధారభూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రజోపభోగమునకును వ్యాప్తం బైన లయవృత్తంబునం దాద్యంతనిర్ణయము దుర్లభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయమును ప్రకృతిసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్తమైన సంరంభపరిణామము దుఃఖమయము, శోకాన్వితము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయం బై సమ్మోహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు నశించినవి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంతరించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి, అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము దుస్తరముగ నున్నది.

యజ్ఞారాధనము

అవతారపురుషు లీ పరమరహస్యమును లోకసంగ్రహార్థము వెల్లడి చేయుటకై! తమ జీవితంబులను వినియోగించిరి. బుద్ధదేవుఁడు ప్రపంచమును తరింపఁజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారమును పరిత్యజించెను. ఏసుక్రీస్తు మానవుల ముక్తికై ప్రాణములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణుఁ డాత్మసిద్ధికి యోగమార్గమును జూపెను. సకలవేదములు సకలశాస్త్రములు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు సాధనంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమునకును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు. ప్రజల ప్రసవమునకై సర్వేశ్వరుఁడు మహాయజ్ఞమును ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును ప్రజలు జాతులు తమ సంస్కారమునకును దేశమునకును కాలమునకును తగిన రీతి ననుష్ఠించుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుందురు. యజ్ఞరూపము లనంతములు. కర్మయజ్ఞము తపోయజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజకులు యజ్ఞరూపమునకు సదృశ మైన ప్రతిఫలమును పడయుదురు. స్వార్థపర మైన యజ్ఞము పాపమునకును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరార్థపరమైన యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమునకును హేతుభూతములు. యజ్ఞవిదులు యజ్ఞశిష్టామృతభుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మత్వమును పడయుదురు. యజ్ఞవిముఖులు యజ్ఞఫలభుక్కులు దుఃఖమును నాశనమును పొందుదురు. వివిధము లైన యజ్ఞములకు కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములందు ద్రవ్యయజ్ఞము లధమములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు. స్వార్థపర మైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

దారుణసంగ్రామమునందు సందర్శనీయము. ద్రవ్యయజ్ఞ జనక మైన భోగఫలము దారుణము, విపరీతము. త్యాగ ఫలము సౌమ్యము, పరమార్థము. యజ్ఞాచరణమునకు చతుర్వింశతితత్త్వరూపం బైన దేహము క్షేత్రము. మనో బుద్ధిచతుర్వింశతితత్త్వంబులు సాధనంబులు. తత్త్వసిద్ధి మహాఫలము.

యజ్ఞభావము విశాలము. విశ్వము యజ్ఞరూప భావంబునందు ప్రతిక్షిప్తము. దేహబలవికాసమునకు కర్మయజ్ఞములును ద్రవ్యయజ్ఞములును మనోబుద్ధివికాస మునకు దానాధ్యయనతపోయజ్ఞములును ఆత్మోపలబ్ధికి ఆత్మయజ్ఞమును పరికల్పితములు.

"త్వం బ్రహ్మా త్వం యజ్ఞ స్త్వం లోకః"
"యేనై కేన యజ్ఞా స్తేషాం సర్వేషాం యజ్ఞ ఇత్యేకతా"

—బృహదారణ్యకము.

సకలయజ్ఞములకును ఫలము ఆత్మవిజ్ఞానము. ఆత్మ జ్ఞానోపలబ్ధికి ప్రతిబంధకము లైన యజ్ఞములు భయా వహంబులు. ఆత్మజ్ఞానోపలబ్ధికి సాధనంబు లైన యజ్ఞ ములు ముదావహంబులు.

ప్రాచ్యవిజ్ఞానము

ప్రాచ్యప్రపంచమునందు ముఖ్యముగ భరతఖండ మున సకలయజ్ఞములు ఆత్మసామ్రాజ్యప్రాప్తికి నియ మితములు. లోకవ్యాప్తము లైన మహామతములు ప్రాచ్యదేశసంజాతములు. ప్రాచీనతమం బైన హిందూ మతమునకు భరతఖండము జన్మస్థానము. ఏకేశ్వరోపాసన విరాజితం బైన యూదమతమునకును త్యాగప్రదం బైన క్రైస్తవమతమునకును ఆసియాఖండము జన్మస్థానము. అహింసాధర్మమును ప్రతిపాదించిన జైనబౌద్ధమతము లకు ఆర్యావర్తము జన్మస్థానము. మతభ్రాతృత్వమును ప్రతిపాదించిన మహమ్మదీయమతమున కాసియాఖండము వాసస్థలము. బ్రహ్మజ్ఞానప్రదంబులును జీవేశ్వరతత్త్వ ప్రతిపాదకంబులు నైన ద్వైతాద్వైతసిద్ధాంతంబులకు భరతఖండము నిలయము. తత్త్వపరిశోధనమునందు భారతీయమహర్షు లగ్రగణ్యులు. పాశ్చాత్యతత్త్వవే త్తలు కాంటు షోపెనార్ హావర్ టాల్‌స్టాయి ప్రభృ తులు ఉపనిషదమృతంబు నాస్వాదించి జీవితపరమార్థ మును కనుగొనిరి. ఆధ్యాత్మికతత్త్వవిచారణమునందు భారతీయతత్త్వజ్ఞులను మించిన తత్త్వజ్ఞులు లోకము నందుఁ గానఁబడరు. పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రమునకు మూలాధార మైన యవనతత్త్వశాస్త్రమునకు భారతీయ తత్త్వశాస్త్రమె మూలాధారము. ఆర్యులకు సకలసంస్కా రములును ఆత్మాధిష్ఠితములు. అన్నము బ్రహ్మము. ఉద కము బ్రహ్మము. కర్మము బ్రహ్మము. విశ్వ మంతయు బ్రహ్మమయము. విశ్వమునందు బ్రహ్మాతిరిక్తం బైన పదార్థము అదృశ్యము. పరమేశ్వరుఁడు సర్వాంతర్యామి. పాశ్చాత్యమతబోధకులు బోధించెడి రీతిని సర్వేశ్వ రుఁడు స్వర్గవాసి మాత్రమె గాఁడు. బ్రహ్మాధిష్ఠితం బైన విశ్వరూపమునందు బ్రహ్మైక్యజ్ఞానము జీవితపర మార్థము. బ్రహ్మము నిత్యము, సత్యము. విశ్వము అనిత్యము, అసత్యము. అస్తిభాతులందు అస్తి నిత్యము భాతి అనిత్యము. ఆనందము జ్ఞానవైరాగ్యములందు సా ధ్యము గాని తృష్ణోపభోగములందు సాధ్యము గాదు. ప్రాచ్యులకు జీవితపరమార్థము వైరాగ్యము. పాశ్చాత్యు లకు జీవితపరమార్థము తృష్ణావిలసనము. ప్రజలకు సుఖ ము శాంతి ఇంద్రియార్థముల వైరాగ్యమునందు సాధ్యము గాని తృష్ణాపూరణమునందు సాధ్యము గాదు. పాశ్చా త్యుల యాదర్శము ఆధిభౌతికము. పాశ్చాత్యుల సర్వా రంభములకును భౌతికవికాసము ఫలము. విజ్ఞాన మాధి భౌతికము. జీవిత మాధిభౌతికము. దివ్యాంబరములు సుందరమందిరములు మృష్టాన్నములు మాంసాశనము మద్యపానము భౌతికబలవికాసమునకు తోడ్పడినవి. స్వోత్కర్ష దురభిమానము అహంకారము మమకారము పాశ్చాత్యరాజ్య ధర్మమునకును జాతీయసిద్ధాంతమున కును వర్తమానదారుణ సంగ్రామమునకును మూల బీజములు.

ప్రాచ్యుల యాదర్శము ఆధ్యాత్మికము. ప్రాచ్యుల సర్వారంభములకు ఫల మాధ్యాత్మికము. విజ్ఞాన మా ధ్యాత్మికము. జీవిత మాధ్యాత్మికము. కాషాయాంబర ములు పర్ణశాలలు ఫలాహారము శాకాన్నము ఆత్మజ్ఞాన

వికాసమున కనుకూలించినవి. నిరహంకారము త్యాగము దైవప్రత్యయము ప్రాచ్యుల సుఖశాంతులకు మూలములు. వర్తమానదారుణసంగ్రామము తృష్ణావర్ధితం బైన విపరీతపరిణామమునకు నిదర్శనము. భర్తృహరి తృష్ణావర్ణనము వ్యక్తులకువలె జాతులకును అన్వయించుచున్నది.

చ. నిధి యను శంక భూతలము నిర్వులఁ ద్రవ్వితి, వాదకే మహా
  దధిఁ దరియించితిన్, శిఖరి ధాతువు లూఁదితి, రాజుఁ గొల్చితిన్,
  వ్యథ గొని ఘోరమంత్రజప పద్ధతిఁ జొచ్చితిఁ, జిత్తశాంతి కే
  విధమునఁ బొందనైతిఁ గద; నీ మద మందఁ గదే దురాశరో!

—భర్తృహరి.

పాశ్చాత్యనాగరకతకు తృష్ణాసంజననము బీజము. తృష్ణావ్యాపనము ప్రయోజనము. తృష్ణోపభోగము ఫలము. పాశ్చాత్యమతబోధకులు పాశ్చాత్యవర్తకులు పాశ్చాత్యాధికారులు పాశ్చాత్యసైన్యములు తృష్ణామహాతరంగములను దిగంతములకు వ్యాపింపఁజేసిరి. తృష్ణాతరంగంబు లశాంతికిని అశాంతి లోకవ్యాప్తం బైన మహాసంరంభంబునకును కారణంబులు. పాశ్చాత్యరాజ్యముల మహాతృష్ణకు ఆ రాజ్యముల లోకవ్యాప్తంబు లైన సామ్రాజ్యములు పరిశ్రమలు వాణిజ్యము వ్యాపారము నిదర్శనములు.

బ్రిటీషు ద్వీపముల విస్తీర్ణము 1,21,391 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 4,53,69,599. బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 1,27,47,324. జనసంఖ్య 43,35,14,000. ఫ్రెంచి దేశవిస్తీర్ణము 2,07,054 మైళ్లు. జనసంఖ్య 3,96,01,509. సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 38,00,000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 4,40,00,000. జర్మను దేశవిస్తీర్ణము 2,08,780 మైళ్లు. జనసంఖ్య 6,49,03,423. జర్మను సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 20,37,80 మైళ్లు. జనసంఖ్య 6,50,00,000. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 29,73,890. జనసంఖ్య 9,19,72,266. చీనాసామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 42,77,170. జనసంఖ్య 43,35,53,030. జపాను రాజ్యవిస్తీర్ణము 2,60,919. జనసంఖ్య 6,86,06,654. రుష్యా సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 87,45,657. జనసంఖ్య 16,48,28,800. భారతసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 17,89,156. జనసంఖ్య 31,26,32,537. తురుష్క సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 7,58,960. జనసంఖ్య 2,45,77,300. ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 2,67,101. జనసంఖ్య 5,10,59,810.

యూరపుఖండవాసులు ఆసియా ఆఫ్రికా అమెరికా ఆస్ట్రేలియా ఖండములందును ఆస్ట్రేలియా ద్వీపములందును గల భూభాగము నంతటి నాక్రమించుకొనిరి. లోకమునందలి నిర్జనప్రదేశము లన్నియు పాశ్చాత్యుల యాక్రమణమునందు చేరినవి. పాశ్చాత్యుల భూతృష్ణకు వారి యధీనమునం దున్న పరదేశములు నిదర్శనములు. స్వల్పరాజ్యము లైన బెల్జియము హాలండు ఇటలీ దేశములకు నయితము విస్తీర్ణము లైన వలసరాజ్యములు గలవు. ఏకరాజ్యాధిపత్యము బహురాజ్యాధిపత్యమునకును బహురాజ్యాధిపత్యము ఖండాధిపత్యమునకును ఖండాధిపత్యము బహుఖండాధిపత్యమునకును బహుఖండాధిపత్యము ప్రపంచాధిపత్యమునకును ప్రపంచాధిపత్యము విశ్వాధిపత్యమునకును ప్రేరకములు. విశ్వాధిపత్యము లభించినను రాజులకు జాతులకు తృష్ణాపూరణ మసంభవము.

"మాన్ధాతా చ మహీపతిః కృతయుగాలంకారభూతో గతః,
సేతు ర్యేన మహోదధౌ విరచితః క్వాసౌ దశాస్యాన్తకః?
అన్యే చాపి యుధిష్ఠిరప్రభృతయో యాతా దివం భూపతే!
నైకేనాపి సమం గతా వసుమతీ, నూనం త్వయా యాస్యతి."

—భోజచరిత్ర.

పృథివ్యాధిపత్యమునకు ప్రారంభ మైన సంరంభము జలాధిపత్యమునకు వ్యాపించినది. జలాధిపత్యమునకై వ్యాప్తం బైన మహాసంరంభము వ్యోమాధిపత్యము నందు పరిణమింపఁగలదు. సకలలోకభూతాధిపత్యము అస్థిరము. స్థిర మైనను దుర్లభము. సులభ మైనను దురారాధ్యము. సమారాధ్య మైనను గహనము. లోకచరిత్రము సామ్రాజ్యముల యనిత్యతను విశదము చేయుచున్నది. అశోకచక్రవర్తి కళింగరాజ్య విజయానంతరము పశ్చాత్తప్తహృదయుఁడై లిఖించిన ధర్మశిలా

శాసనము రాజ్యకాంక్షులకు నిరంతరము సంస్మరణ యోగ్యము.

కాళింగుల వినాశన మశోకచక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించిన రీతిని వర్తమానమహాసంగ్రామ విలయము యూరపురాజ్యాధికారులకు ముఖ్యముగ జర్మను చక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించుగాత! ఆ మహాసంతాపము స్వయంనియోగధర్మస్థాపనమునకును స్థిరశాంతిస్థాపనమునకును సాధనము కాగలదు.

జాతీయాహంకారము

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యంతమువఱకును లోకమునందు రాజ్యలోభము రాజుల నావరించినది. అలెగ్జాండరు నెపోలియను మహామనుజులు, లోకసామ్రాజ్యములను స్థాపించుటకు సమకట్టి విఫలమనోరథు లైరి. పదునాల్గవ లూయి యూరపుఖండాధిపత్యమును వహింప సమకట్టి పరాభవము నందెను. వర్తమానకాలమునందు లోకసామ్రాజ్యసంపాదనమునకై సమకట్టిన జర్మను చక్రవర్తియు విఫలమనోరథుం డగుట సహజము. పూర్వము రాజుల నావరించిన రాజ్యలోభము పందొమ్మిదవ శతాబ్దినుండియు జాతుల నావరించినది. పాశ్చాత్యజాతులందు ప్రవర్ధమానం బైన భోగాభిలాష జాతీయానయువనిర్మాణమునకును జాతీయబలమునకును కారణము. యూరపు రాజ్యములందు ప్రవర్ధమానం బైన భాగ్యాభిలాషయు భోగాభిలాషయు అధికారాభిలాషయు పరపీడనమునకును ఆత్మవినాశనమునకును హేతుభూతములు. ధనార్జనమునందును రాజ్యసంపాదనమునందును సుఖారాధనమునందును యూరపు రాజ్యములలో మితిమీరిన స్పర్ధ యేర్పడి నిశ్చల మైన జాత్యభిమానము దృఢముగ స్థాపింపఁబడినది. యూరపు ప్రజలు ఏకమతావలంబకులు; సమానధర్మసాంప్రదాయాచారబద్ధులు. కాని, జాతీయవైరమును జాతీయమాత్సర్యమును ప్రబలములు. స్లావులు ట్యూటనులు కెల్టులు సాక్సనులు క్రైస్తవమతావలంబకు లయ్యును స్వలాభాపేక్షాపరులై వైరబద్ధులై మత్సరగ్రస్తులై పరస్పరవినాశనమునకు పూనుకొనిరి. స్వార్థపరత్వమునకై విలసితం బైన పాశ్చాత్యజాతీయధర్మము పరపీడనమునకును లోకవిలయమునకును మూల మైనది. పాశ్చాత్య జాతీయనిర్మాణము ఆధిభౌతికము, దయాదాక్షిణ్యరహితము. జర్మనులు నిర్లక్ష్యముగ లోకవినాశమునకును ఆత్మసంహారమునకును ఉపక్రమించిరి. లక్షల కొలఁది యోధులు జాత్యభిమానప్రేరితు లయి మాతృదేశమునకై ప్రాణసమర్పణంబును చేసెడి విధము విస్మయమును కలిగించుచున్నది. జాత్యభిమానము మితిమీరినపుడు దురావేశపూరితం బై వివేకరహితం బై ప్రయోజనశూన్యం బై యనర్థపరంపరలకు కారణం బగుచున్నది. జర్మనుల స్వదేశాభిమానము సంస్తుత్యం బైనను తదుపయోగము గర్హ్యముగ నున్నది. శ్రీకృష్ణుని యాసురపురుషలక్షణాభివర్ణనము జర్మనుల జాత్యభిమానమును తెలుపుచున్నది.

> ఇద మద్య మయా లబ్ధ మిమం ప్రాప్స్యే మనోరథమ్,
> ఇద మస్తీ దమపి మే భవిష్యతి పునర్ధనమ్.
> అసౌ మయా హతశ్శత్రు ర్హనిష్యే చాపరా నపి,
> ఈశ్వరోహ మహం భోగీ సిద్ధోహం బలవాన్ సుఖీ.
> ఆఢ్యోభిజనవా నస్మి కోన్యోస్తి సదృశో మయా
> యక్ష్యే దాస్యామి మోదిష్య ఇత్యజ్ఞానవిమోహితాః.

* * * *

> ఆత్మసంభావితా స్తబ్ధా ధనమానమదాన్వితాః
> యజంతే నామయజ్ఞైస్తే దంభేనా విధిపూర్వకమ్.

అహంకారపూరితులు మిన్ను మన్ను గానరు. అభిమానోపహతచేతస్కులై స్వోత్కర్షపరాయణులై చిత్తవిభ్రాంతులై విప్లవకారు లగుచున్నారు. స్వార్థపర మైన కర్మములు జ్ఞానము ద్రవ్యయజ్ఞములై పరపీడనమునకును ఆత్మహానికిని కారణంబు లగుచున్నవి. గాఢ మైన జాతీయాభిమానము స్వలాభపోషణమునకై వినియోగపడుటకు యూరపు రాజ్యములు రాజ్యదేవతలను ప్రతిష్ఠించినవి. యూరపుఖండమునందు స్థాపిత మైన నూతనరాజ్యధర్మముయొక్క ఫలము భావికాలమునందు విశదము కాగలదు.

ప్రజారాజ్యసమాశ్రయము

ప్రజలు రాజ్యము అన్యోన్యసమాశ్రయపోషణముల వలన ప్రవర్ధితములు. వర్తమానయుగమునందు ప్రజలకును రాజ్యములకును గల యవినాభావసంబంధము స్థిరపడినది. ప్రజలే రాజ్యము. రాజ్యమే ప్రజలు. రాజ్యము ప్రజాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధీనులు. రాజ్యము ప్రజాస్వామ్యత్వాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధికారాధీనులు. శాసనములు ప్రజానిర్మితములు. అధికారులు ప్రజానియుక్తులు. రాజ్యము ప్రజాయత్తము, ప్రజారక్షితము, ప్రజాపోషితము. రాజ్యధర్మభావము జర్మను సామ్రాజ్యతంత్రమునందు సుప్రతిష్ఠితము, సుప్రకాశితము. ప్రజలు నిర్బంధసైన్యశిక్షను పడసి సర్వమును రాజ్యదేవతకు సమర్పింప సంసిద్ధులై యున్నారు. యుద్ధరంగమునందు జర్మను ఫ్రెంచి యోధులు చూపుచున్న త్యాగశీలము ఆశ్చర్యజనకము. విజయకాంక్షులై నిర్భయముగ లక్షల కొలది యోధులు శతఘ్నులకు బలి యగుచున్నారు. యోధుల త్యాగమునకు వారి శిక్షణము మాతృదేశాభిమానము జాతీయాభిమానము కారణములు. ఈ సుగుణంబులు లోకహితార్థము వినియోగపడునపుడు సుఖము స్వార్థసిద్ధికై వినియోగపడునపుడు దుఃఖము సంప్రాప్తంబగుచున్నవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాధికారులును ప్రెసిడెంటు విల్సను గారును ఈ సుగుణములు లోకహితార్థమై వినియోగపడుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని ప్రకటించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సఫలము లైనయెడల యజ్ఞఫలము పవిత్రవంతమై శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు చేసిన గీతోపదేశమునకు సదృశంబుగ నుండఁగలదు.

> భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వలోకమహేశ్వరం
> సుహృదం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వా మాం శాంతిమృచ్ఛతి.

ప్రాచ్యుల భారము నెల్ల తాము వహించుచున్నామని పాశ్చాత్య రాజనీతిజ్ఞులు ప్రకటించుచున్నారు. ప్రాచ్యరాజ్యాక్రమణమును పాశ్చాత్యులు స్వప్రయోజనార్థమై చేసిరి గాని ప్రాచ్యుల తిరణార్థమై చేయలే దని ప్రపంచచరిత్ర చాటుచున్నది. ప్రాచీప్రతీచీసంసర్గమునందు ప్రాచ్యులకు తరణోపాయ మేర్పడుట కాకతాళీయన్యాయము. రాజ్యాంగములందు ధర్మచింతన మసంభవము. సకలము న్యాయసూత్రబద్ధమై ప్రవర్తించుచుండును. జర్మనుల రాజ్యవ్యాపనాకాంక్ష స్వయంతీర్ణమున కేర్పడినది గాని పరుల సంతరణమున కేర్పడ లేదు. ఆత్మసంరక్షణము ఆత్మోపభోగము ఆత్మవిజృంభణము రాజ్యవ్యాపనమునకు మూలాంకురములు. జర్మను లీ కార్యమును సాధించుటకై ఏఁబదేండ్లనుండి ప్రయత్నము చేయుచుండిరి. జర్మనుల దురుద్దేశము నింద్యం బైనను వారి పూనిక దూరదృష్టి ప్రశంసనీయములు.

స్వయంతరణము

లోకమునం దెవరి తరణోపాయమునకు వారు కర్తలు. తరణోపాయమున కవసర మైన సకలసాధనంబులను కలిగియుండుటకు జాతులు ప్రయత్నించుట ధర్మముగ నున్నది. ఆత్మసంరక్షణమున కవశ్య మైన సాధనసంపద లేనపుడు జాతీయవిజృంభణము జాతీయవికాసము జాతీయసంరక్షణము దుర్ఘటం బగును. పరపోషణము పరాధీనత స్వకీయవిజృంభణమునకు వికాసమునకు ప్రతికూలములు. ఈ తత్త్వము ననుసరించియె స్వయంనియోగధర్మము జాతీయస్థితికి మూలబీజ మని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞు లందఱును అంగీకరించుచున్నారు. రుష్యా పరివర్తనమునం దీ ధర్మ మంగీకృతము. జర్మనులు రుష్యాసంధియం దీ ధర్మము నంగీకరించిరి. స్థిరశాంతికి స్వయంనియోగధర్మము మూల మని ప్రెసిడెంటు విల్సను లాయిడు జార్జి గార్లు ప్రకటించిరి. భారతజాతియొక్క వికాసవిజృంభణములకు స్వయంనియోగధర్మావలంబన మవశ్య మని దేశకాలపరిస్థితులను పరిశీలించినవారికి విశద మగుచున్నది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు వర్తమానభారతజాతీయస్థితి దుర్భరము, దుస్తరము. దేశస్థితికిని ప్రజాబాహుళ్యమునకును తగిన వికాసము విజృంభణము బలము కలుగ లేదు. వర్తమానపరిస్థితులందు కలుగుట దుర్లభము. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన భరతఖండమునకును శుభస్థితి కలుగుటకు బ్రిటీషు ప్రజలకీ సత్యము హృద్గతంబు గావలయును. ఏతత్ప్రయోజనము కలుగుటకై భరతఖండమునందు రాజ్యాంగాందోళనము పర్యాప్తంబగుచున్నది.

సామ్రాజ్యభాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటీషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,087	మధ్యమ అమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	1,21,512	458,78,500	వెస్టుఇండీసు	12,300	1,730,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణ అమెరికా	97,800	3,1[illegible],000
ఆఫ్రికా	3,618,245	49,58,150	ఆస్ట్రేలేషియా	3,214,685	6,210,000
ఉత్తర అమెరికా	3,898,020	7,458,000	మొత్తము	1,31,5[illegible],685	48,42,86,650

ఖండములలో నిరాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	వత్సరము	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
యూరపు					పౌ.	పౌ.
సంయుక్తరాష్ట్రము	మాతృదేశము	—	121,030	45,500,000	744,650,000	599,000000
మాను ద్వీపము	,, ...	—	230	50,000	—	—
చానెలు ద్వీపములు	,, ...	—	70	97,000	—	—
మాల్టా గోజో	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి	1814	120	211,000	2,620,000	980,000
జిబ్రాల్టరు	,, ,, [నది	1713	2	20,000	826,000	24,000
ఆసియా						
హిందూదేశము	జయింపబడినది	1757-1897	1,90,000	315,000,000	152 000,000	171,000,000
సింహళము	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి	1801	2,550	4,100,0[illegible]0	12,500,000	13,500,000
స్ట్రయిట్ సెటిల్మెంటులు	,, ,, [నది	1785-1909	1,660	700,000	45,000,000	38,000,000
సంయుక్తమలయారాష్ట్రములు	,, ,, ...	1874-1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000
ఇతరమలయారాష్ట్రములు	,, ,, ...	1909	14,200	800,000	—	—
హాంగ్ కాంగు	,, ,, ...	1842-1906	390	440,000	—	—
వీహైవాయి	,, ,, ...	1898	300	160,000	—	—
ఉత్తరబోర్నియో	ఇచ్చివేయబడినది	1877	31,100	204,000	1,100,000	1,300,000
బ్రూనెయి	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి	1888	4,000	80,000	—	—
సరివాక్	రక్షణార్థము చేరినది [నది	1888	50,000	650,000	800,000	1,000,000
సైప్రసు	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి 1914-లో కలుపుకొనబడినది [నది	1878	3,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా						
కేపురాష్ట్రము	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి	1814	277,000	5,100,000 (కేపురాష్ట్రము — ఆరంజిఫ్రీస్టేటు)	39,000,000 (కేపురాష్ట్రము — రొడీసియా)	63,000,000 (కేపురాష్ట్రము — రొడీసియా)
నెటాలు	కలుపుకొనబడినది [నది	1843	35,400			
ట్రాన్సువాలు	,, ,, ...	1900	110,400			
ఆరంజిఫ్రీస్టేటు	,, ,, ...	1900	50,400			
బసుటోలాండు	,, ,, ...	—	10,300	350,000		
బెచ్యూలాండు	,, ,, ...	1895	275,000	126,000		
రొడీసియా	,, ,, ...	1889	450,000	1,750,000		
గాంబియా	సమాధానమునిమిత్తనిచ్చివేయబడి	1807	4,000	146,000	756,000	735,000
గోల్డుకోస్టు	,, ,, [నది	1672	80,000	1,400,000	4,02[illegible],000	4,307,000
సియెర్రాలియోను	,, ,, ...	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
ఉత్తరనైజీరియా	,, ,, ...	1891	255,700	10,000,000	6,500,000 (ఉత్తర, దక్షిణ నైజీరియా)	6,100,000 (ఉత్తర, దక్షిణ నైజీరియా)
దక్షిణనైజీరియా	,, ,, ...	1891	7[illegible],000	7,000,000		
సోమలిలాండు	,, ,, ...	1884	68,000	300,000	250,000	215,000
తూర్పుఆఫ్రిక	,, ,, ...	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
ఉగండ	,, ,, ...	1894	323,500	2,50[illegible],000	650,000	400,000
జాంజిబారు	,, ,, ...	1890	1,0[illegible]0	200,000	1,000.000	1,100,000
న్యాసలాండు	,, ,, ...	1891	300,000	1,000,000	280,000	175,000

MEMBERS OF THE ANDHRA DEPUTATION WHO WAITED ON THE SECRETARY OF STATE AND THE VICEROY

హిందూదేశ కార్యదర్శి గారిని రాజప్రతినిధి గారిని సందర్శించిన ఆంధ్ర విజ్ఞాపక వర్గ సభ్యులు

THE GRAND RECEPTION TO THE RELEASED INTERNEES AT MADRAS

విడుదల కాఁబడిన నిర్బంధితులకు చెన్నపురివా రొసఁగిన స్వాగతము

LOK. TILAK'S DEPUTATION TO ENGLAND

లోకమాన్య తిలకు గారి ఆంగ్లసందేశము

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	వత్సరము	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య	ఎగు మతులు	దిగు మతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనబడినది	1882	400,000	12,000,00.	28,000,000	29,000,000
సుడాను	జయింపబడినది	1898	1,000,000	2,000,.00	—	—
మారిషసు	,, ఇచ్చివేయబడినది	1810-181	720	370,000	2,?00,000	2,600,000
సీచిలీసు	సమాధానమునొద్దనిచ్చివేయబడి	1814	1?0	23,000	78,000	110,000
ఆసెన్షను	ఆక్రమించుకొనబడినది [నది	1816	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపబడినది	1673	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	జయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1759-176?	407,250			
క్వెబెక	,, ,, ...	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	,, ,, ...	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్స్విక	సమాధానమునొద్దనిచ్చివేయబడి	176?	28,000			
ప్రిన్సెడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపబడినది [నది	1745-176?	2,20?			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధినివేశింపబడినది	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మెనిటోబా	,, ...	1813	251,900			
ఆల్బర్టా	,, ...	1670	255,800			
సస్కాచెవాను	,, ...	167?	251,700			
పశ్చిమోత్తర రాష్ట్రములు	,, ...	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానమునొద్దనిచ్చివేయబడి	1583	40,000	240,000	2,700,000	2,400,000
జమెయికా	జయింపబడినది [నది	1655	4,200	850,000	3,050,00.	2,710,000
బామాస్సు	అధినివేశింపబడినది	1629	4,400	56,00.	858,000	276,000
లీవరు ద్వీపములు	,, ...	1623-1659	750	110,000	640,000	508,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయబడినది	1763,1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బడాసు	అధినివేశింపబడినది	1605	170	196,000	1,460,000	1,086,000
ట్రినిడాడు, టోబాగో	జయింపబడినది	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గయానా	జయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1803-1814	90,?00	310,000	1,100,000	1,577,000
బ్రిటీషు హొండురాసు	,, ...	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మూడా	అధినివేశింపబడినది	1612	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానమునొద్దనిచ్చివేయబడి	1771	6,500	3,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియా	,, [నది	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతువేల్సు	అధినివేశింపబడినది	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియ	,, ...	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియ	,, ...	1836	904,000	409,000	78,000,000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	,, ...	1824	670,500	606,000		
టాస్మానియ	,, ...	180?	26,200	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియ	,, ...	1828	976,000	282,000	81,000,000	22,000,000
న్యూజిలాండు	,, జయింపబడినది	1815	105,000	1,050,000	959,000	1,06?,000
ఫిజీ	స్వజాతీయులచేతనుండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	130,000	—	—
పాపువ	కలుపుకొనబడినది [హింపబడినది	1884	90,540	360,000		
పసిఫిక ద్వీపములు	సమాధానమునొద్ద నియ్యబడినది	1893-1906	12,500	200,000	850,000	800,000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

భూగోళమునందు భూభాగవైశాల్యము 5,12,30,000 చదరపు మైళ్లు. అందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవైశాల్యము 1,27,47,324. ప్రపంచమునందలి ప్రజాసంఖ్య 1,72,13,86,045. అందు 43,25,74,001 ప్రజలు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందుఁ గలరు. భూభాగమునందును జనసంఖ్యయందును నాల్గవ వంతు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునఁ గలదు. భరతఖండవైశాల్యము 17,89,156 చదరపుమైళ్లు. జనసంఖ్య 32,00,00,000. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమునందు ఏడవవంతు వైశాల్యమును జనసంఖ్యయందు మూడుపాళ్లు జనసంఖ్యయు భరతఖండము కలిగియున్నది. భరతఖండము సుజలపూరితము, ఫలవంతము, సహజసంపద్భరితము, జనాకీర్ణము, ప్రాచీనసభ్యతాశోభితము, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు శిరోభూషణము. లోకమునందలి నాల్గవ వంతు సంపద్బలమును ప్రజాబలమును కలిగియుండియు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము మహాబలసమన్వితము గాకుండుటకును విపన్నావస్థ వడయుటకును కారణంబులు విచారయోగ్యంబులు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము సుబలాన్వితంబైన శత్రుకోటికి దుర్భేద్యమై స్థిరశాంతిస్థాపనమునకు సాధనమై ప్రజాస్వామ్యత్వమునకు బలప్రదమై ధర్మపోషణమునకు నిలయము కాఁగలదు.

బ్రిటీషు ప్రజల శీలము

బ్రిటీషు జాతి శీలము విచిత్రము. ఉదారభావము స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము చిత్తస్థైర్యము రాజ్యాంగపరిజ్ఞానము బ్రిటీషు ప్రజలకు చిరకాలాగతంబులైన సుగుణంబులు. బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభకు మహాసామ్రాజ్యనిర్మాణమును నిర్వహణమును తార్కాణములు. బ్రిటీషు ప్రజలకు స్వోత్కర్ష ఆత్మవిశ్వాసము అత్యధికము. ఉదారభావసత్వరారంభస్వభావము న్యూనము. ప్రవర్ధమానంబైన సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును వికాసమునకును సదృశంబైన ప్రచలనము బ్రిటీషు ప్రజలయందు దుర్లభము. బ్రిటీషు ప్రజలకు పూర్వస్థితిసంరక్షణమునందును మందగమనమునందును విశ్వాస మధికము. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములు మాతృదేశమునకత్యంతదూరమునందుఁ గలవు. న్యూజిలాండు ఆస్ట్రేలియా దేశములు 10,000 భరతఖండము 6,000 మలయా రాజ్యము 7,000 కనడా దేశము 4,000 మైళ్ల దూరమునందుఁ గలవు.

సామ్రాజ్యరక్షణము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృభూమి యైన బ్రిటీషు ద్వీపములు 1,21,512 మైళ్ల వైశాల్యమును 464 లక్షల ప్రజలను కలిగియుండి 1,31,53,683 మైళ్ల వైశాల్యమును 4,342 లక్షల ప్రజలును గల మహాసామ్రాజ్యమును పాలించుచున్నవి. నాలుగు కోట్ల బ్రిటీషు ప్రజలు 43 కోట్ల సామ్రాజ్యవాసులను పాలించుట యత్యాశ్చర్యకర మైన విషయము. సామ్రాజ్యాంగములకును మాతృభూమికిని గల దూరమును తలపోయునప్పుడీ యాశ్చర్యము ద్విగుణీకృతం బగుచున్నది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునకును పోషణమునకును బ్రిటీషు నౌకాదళము సాధనముగ నున్నది. దూరస్థములైన సామ్రాజ్యాంగములకు నౌకాదళసాహాయ్యమువలననే గమనాగమనములు సాధ్యములు. బ్రిటీషునౌకాబలము బలహీన మైన, సామ్రాజ్యాంగముల బంధనములు శిథిలంబులై సామ్రాజ్యరక్షణము దుర్లభం బగును. బ్రిటీషు రాజ్యాంగవేత్తలు గతశతాబ్దియందు నౌకాదళమును బలపఱచి సామ్రాజ్యమును పోషించిరి. లోకమునందితరజాతులు నిద్రావస్థయందు మునిఁగియున్నపుడు బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభ యప్రతిహతముగ సాఁగినది. యూరపుఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము ఆసియాఖండమునందు జపానీయుల విజృంభణము బ్రిటీషు ప్రతిభకు భంగమును కలిగించినవి. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞుల ప్రతిభ బ్రిటీషు నౌకాదళబలము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము నింతవఱకును కాపాడినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన పరిస్థితులు సంపూర్ణముగ మారినవి. ప్రబలమైన రుష్యాసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్న మైనది. జర్మనుల విజృంభణము స్థిరపడినది. తురుష్కులు జర్మనుల నాయకత్వము నంగీకరించిరి. తురుష్కుల మిత్రత్వ

మువలన జర్మనులకు మహమ్మదీయుల సానుభూతి కలిగినది. రుష్యావినాశమువలన జర్మనులు సామదానభేద దండోపాయములను పూని తమ బలమును బర్లినునుండి అఫ్ఘనుస్థానమువఱకును వ్యాపింపఁజేయ సమకట్టిరి. దుర్బలస్థితియం దున్న రుష్యాకు ప్రతిఘటనసామర్థ్యము లేదు. రుమేనియా జర్మనులకు లోఁబడినది. బాల్కను రాష్ట్రములందు బల్గేరియా జర్మనులతో చేరి యుద్ధము చేయుచున్నది. సర్వియా మొంటెనిగ్రో రాజ్యములు నాశము నొందినవి. గ్రీసుదేశము మిత్రమండలితోఁ గలిసినది. తురుష్క-సామ్రాజ్యము జర్మనులతో చేరి పోరుచున్నది. పారసీకము దుర్బలదశయం దున్నది. జర్మనులను ప్రతిఘటించుటకు తగిన బలవద్రాజ్యము బర్లిను అఫ్ఘనిస్థానముల నడుమ లేదు. జర్మను సామ్రాజ్యవ్యాపనము నాసియాఖండమునందు ప్రతిఘటించుటకై బ్రిటీషుసైన్యములు మెసపొటేమియా పలస్తీను దేశములందు యుద్ధయాత్రను జయప్రదముగ జరుపుచున్నవి. రుష్యానిర్గుణమువలన జర్మనుబలములు దక్షిణ రుష్యామార్గమున అఫ్ఘనుస్థానము చేరుటకు వీలు కల్గినది. అఫ్ఘనుస్థానమున కపాయము సంభవమైన భరతఖండమునకును యుద్ధోపద్రవము కలుగుట సహజము. ఆసియాఖండమునందు సంభవము కాఁగల యుద్ధోపద్రవము నాఁపుటకు నలయు శక్తిసామర్థ్యములు భరతఖండమునకు భారతమాతబలము మాత్రమే ప్రత్యక్షముగఁ గలవు.

బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు దూరదృష్టిని విశ్వాసమును కలిగి ప్రవర్తించియుండిన జర్మనుల విజృంభణమునకు ఆసియాఖండమునందు ప్రతిఘటనము భరతఖండమువలన కలిగియుండును. సామ్రాజ్యవిషమదశయందు భారతయోధులు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును సంరక్షించిరి. ఫ్లాండర్సు ఆఫ్రికా తుర్కి- మెసపొటేమియా పలస్తీను రంగములు భారతయోధరక్తసిక్తంబులై, భారతమాత మహాబలము బ్రిటీషుప్రజలకు సువ్యక్తం బైనది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంగము లైన వలసరాజ్యములకు ఆసియాఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము నాఁపుటకు సామర్థ్యావకాశములు లేవు. యూరపురాజ్యముల బలవికాసములకు ఆసియాఖండరాజ్యాధిపత్యము మూలబీజము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యోన్నతస్థితికి భరతఖండరాజ్యాధిపత్యము ముఖ్యసాధనము. పాశ్చాత్యరాజ్యముల పోషణమున కవసర మైన పదార్థములు విశేషముగ ప్రాచ్యరాజ్యలబ్ధములు. అన్నాదిపదార్థంబు లన్నియు పాశ్చాత్యరాజ్యములకు పరదేశములనుండి రావలసియున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపముల కీ స్థితి ముఖ్యముగ కలదు. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు భరతఖండమును తమ పోషణమున కవసర మని తలంచిరి గాని రక్షణమున కవసరం బని తలంపలేదు. బహిఃకక్షి పరాధీనం బైనపు డంతఃకక్షియు కాలక్రమమున పరాధీనం బగుట సహజము. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులకు భరతఖండపు రక్షణసామర్థ్యము విస్పష్టం బైనది. భరతఖండమునందు యుద్ధనిర్వాహణమున కవసర మైన ప్రజాబలమును సంపద్బలమును గలవు. దేశమునందుఁ గల బలసంపదలు సంవర్ధితం బైన, భరతఖండము ఆత్మసంరక్షణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును తగిన స్థితియం దుండియుండును. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులిపుడు కన్నులు విప్పి భారతమాత బలమును సందర్శింప సమకట్టిరి. సమయము దాటినపుడు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యసాధనమున కనుకూలములు గావు. వర్తమానకాలమునందు బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు చేయు ప్రయత్నములు గతజలసేతుబంధనమువలె నున్నవి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు భారతీయుల సంపూర్ణ బలము కలుగుటకు భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తము కావలయును. భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తం బగుటకు భారతీయులకు సుస్థిర మైన దేశభక్తి కలుగుట యవసరము. దేశభక్తులు స్వదేశసంరక్షణార్థము ప్రాణమానధనములను ఫలాపేక్ష లేకయె సమర్పించుట ప్రకృతిధర్మము. భావరహిత మైన త్యాగ మసంభవము. భారతీయులకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునందు బాధ్యత కలుగుటకు సామ్రాజ్యమునందు ఇతరరాజ్యములతోఁ గల గౌరవపదవులను వారు కలిగియుండుట యవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంతర్భాగముల స్థితిగతులను పరిశీలించినపుడు భరతఖండమునకు

సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకుఁ గల గౌరవ ప్రతిపత్తులు లేవని విశద మగుచున్నది.

యుద్ధ మారంభ మైన తరువాత బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞుల దృక్కోణమునందు స్వల్ప మైన మార్పు కలిగినది. సామ్రాజ్యసభయందు హైందవ ప్రతినిధులకు ప్రవేశము కలిగినది. గతసంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యసభకు నియుక్తు లైన సర్ జేమ్సు మెస్టను సర్ సత్యేంద్ర ప్రసన్న సింహా బికానీరు మహారాజు గార్లు ప్రజానియుక్తులు గారు; హిందూదేశమంత్రులును గారు. వర్తమానసంవత్సరమునందు నియుక్తు లైన సభ్యులును ప్రజానియుక్తులు గారు. అధికారనియుక్తులు ప్రజలయం దుత్సాహమును కలిగింపనోపరు. ముఖ్యమంత్రి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలసరాజ్యములు సమభాగు లనియు భరతఖండము ముఖ్యభాగ మనియు వెలిపియుండెను. భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకువలె సమభాగత్వమును కల్పించుట సామ్రాజ్యనిర్వాహణమునం దభిమానమును కల్పించుటకు ముఖ్యసాధనము. పరిపాలనమునందు బాధ్యత లేని ప్రజలు రక్షణమునందు బాధ్యత వహించుట దుర్లభము. భరతఖండమునందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటవలన భారతీయులు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునందు బాధ్యత వహింపఁగలరు. పరిపాలనభారము పరాధీనమునం దుండఁగ, సంరక్షణభారమునందు భారతీయుల కుత్సాహాభిమానములు కలుగుట యసాధ్యము. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకృతిధర్మమును పరికించి భరతఖండమునందు సత్వరముగ స్వపరిపాలనమును స్థాపించి సామ్రాజ్యరక్షణమునం దభిమానోత్సాహములను కలుగఁజేయుటకు నిశ్చలచిత్తముతో పాటుపడుట లోకకల్యాణమునకు మూలబీజము. ఆత్మరక్షణమునకును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును భారతమాతకుఁ గల సదుపాయము లితరరాజ్యములకు లేవు. భరతఖండమునకుఁ గల యపారమైన సదుపాయములను వికసింపఁజేయుట సామ్రాజ్యబలమునకు ముఖ్యసాధనము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్య ప్రజలయందు మూఁడు వంతుల ప్రజలకు భరతఖండము నిలయము. ముప్పదిమూఁడు కోట్ల ప్రజలు నిరాయుధులై పరతంత్రులై దుర్బలులై విశ్వాసరహితులై సంశయాత్ములై యున్న పుడు సామ్రాజ్యసంరక్షణము దుర్లభ మని విచారజ్ఞులకు విదితము కాకమానదు. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞుల కీ మహావిషయము గోచరింపకుండుట సంతాపకరము.

నూతనరాజ్యాంగసమస్యలు

వర్తమానమహాసంగ్రామ మపార మైన రాజ్యాంగ సమస్యలకు హేతుభూతము కాఁగలదు. యుద్ధాంతమునందు ప్రజాస్వామ్యత్వమునకు ప్రముఖత కలుగఁగలదు. ధనస్వామ్యత్వమునకును అధికారస్వామ్యత్వమునకును ప్రముఖత తగ్గఁగలదు. రాజ్యనిర్మాణమునందు స్వయంనియోగసిద్ధాంత మవలంబితము కాఁగలదు. రుష్యా విలయమునందు జర్మనుజాతీయవిజృంభణమును చీనాజాతీయవిజృంభణమును జపానుజాతీయవిజృంభణమును సర్వమహమ్మదీయవిజృంభణమును సంభవములు. జర్మనుజాతీయవిజృంభణము సకలారిష్టములకును మూలము కాఁగలదు. జర్మనువిజృంభణము యుద్ధఫల మైన, యూరపు ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములకు జర్మనుల నిరంకుశాధికారము వ్యాపించుట సహజము. లోకసంగ్రహణమునకు ధర్మము మూలము గాక బలము మూలము కాఁగలదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములును ఫ్రాన్సును ధర్మబలమును స్థాపించుటకు సమకట్టినవి. మిత్రమండలి సంకల్పములను సఫలము చేయుటకై భారతీయులు పరమోత్సాహముతో సకలవిధముల తోడ్పడిరి. వర్తమానవిషమపరిస్థితులందు యుద్ధనిర్వాహణమునకు భారతీయుల సహాయ మధికతరముగ నవసరం బని ప్రధానమంత్రి లాయిడు జార్జి గారు రాజప్రతినిధికి సందేశమును పంపిరి. జార్జి చక్రవర్తి "సామ్రాజ్యావసరములు హిందూదేశమునకు యుద్ధనిర్వాహణమున కవకాశములను కల్పించినవి." అని సందేశమును పంపెను. ఢిల్లీనగరమునందు ఏప్రీలు 27-వ తేదిని కూడిన మహాసభయందు షమ్ముఖప్రభువు సామ్రాజ్యావసరములను భరతఖండపు బాధ్యతలను సవిస్తరముగ విశదీకరించెను. రాజప్రతిని

సంభావనమును చక్రవర్తి సందేశమును సంతృప్తికరములు గావు. యుద్ధనిర్వాహణమునందు అయిర్లాండు ప్రజల సహాయమును పడయుటకై తత్క్షణస్వరాజ్యస్థాపన మవసర మనియు భరతఖండమునందు రాజకీయాందోళన మనుచిత మనియు నాంగ్ల రాజ్యాభిమానులు ప్రకటించుచున్నారు. ఏకధర్మమునె అయిర్లాండున కొక విధమునను భరతఖండమున కింకొక విధమునను సమన్వయింపఁజేయుట రాజనీతి కాఁజాలదు. రాజ్యాంగాందోళనమును విజయాంతము వఱకును విరమింపఁజేయుట యవసర మని రాజప్రతినిధి తెలిపెను. భరతఖండము యుద్ధనిర్వాహణమునకై సైన్యములను ద్రవ్యమును సమకూర్చుట యవసరము. ప్రజల కుత్సాహ ముండినఁ గాని ఈ కార్యనిర్వాహణము సాధ్యము గాదు. మూల సిద్ధాంతములతో నేకీభవింపనివారితో సంప్రతించుట యసంగత మని రాజప్రతినిధి తెలిపియుండెను. హిందూదేశ రాజ్యాంగసమస్యల పట్ల భారతీయులకును ఆంగ్లేయులకును దృక్కోణమునందు సమానదశ కలుగుట యసంభవము. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మ గాంధి రవీంద్రనాథఠాకురుల భారతదేశభక్తి యప్రతిమానము. ఆంగ్లరాజ్యాధికారులకును భారతదేశభక్తులకును సమానదృష్టిసము స్వపరిపాలనదశయందు మాత్రమే సాధ్యము. స్వరాజ్యపు రాయబారముల ప్రతిషేధమును ప్రజారంజకుల ప్రతిషేధమును భారతీయుల కసంతృప్తిని కలిగించినవి. ప్రజలకు పరిపాలనమునందు బాధ్యత యున్నపుడే సమగ్రమైన సాహాచర్యము సాధ్యము. వర్తమానవిషమదశయందు భరతఖండసంరక్షణమునకు సయితము ప్రజల సాహాచర్య మవసరము. ఆంగ్లయోధులు ఆంగ్లాధికారులు సామ్రాజ్యపాలనమును యథేచ్ఛముగ చేసెడి కాల మంతము నొందినది. ముప్పదిమూఁడుకోట్ల మంది భారతీయులను 1,70,000 మంది యాంగ్లులు పాలించుట సాధ్యమా? నాలుగు కోట్ల మంది బ్రిటీషు ప్రజలు భూగోళమునందలి నాల్గవ వంతు వైశాల్యము గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును లోకమును విషమసమస్య లావరించిన సమయమునందు పాలించుటయు రక్షించుటయు దుస్తరము. ఏ భాగము యొక్క పోషణరక్షణభారములను ఆ భాగము వహింపఁగలయపుడె బ్రిటీషుసామ్రాజ్యరక్షణము సుసాధ్యము. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు ఈ ధర్మమును చిరకాలము క్రిందటనె గ్రహించిరి. కాని, యాచరించుటకు వలయు సాహసధైర్యముల నాంగ్లేయరాజనీతిజ్ఞులు కల్గియుండనందున వర్తమానసమయమునందు సామ్రాజ్యమునకు విషమదశ సంప్రాప్తమైనది.

పదునెనిమిదవ శతాబ్దియందు అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రముల తిరుగఁబాటువలన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకపారమైన నష్టము కలిగినది. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పడసినపుడు బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు కన్నులు తెఱచిరి. కనడా ఆస్ట్రేలియా రాజ్యములకు స్వపరిపాలనము సులభముగ నొసంగఁబడినది. బానర్మను గారు దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యాంగ్లరాజ్యాంగవిజ్ఞానమునకు నిదర్శనము. ఘోరయుద్ధము పరిసమాప్తి నొంది బ్రిటీషు పక్షమునకు విజయము సమకూరిన వెంటనె దక్షిణాఫ్రికాయందు సంయుక్తరాజ్యము స్థాపింపఁబడినది. దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటవలన కలిగిన ప్రయోజనము వర్తమానమహాసంగ్రామమునందు విశదమైనది. పరమశత్రువులైన బోథా స్మట్సు గార్లు పరమమిత్రులై బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై సర్వమును సమర్పించుచున్నారు. జర్మనుల మనోరథములు భరతఖండమునందువలె దక్షిణాఫ్రికాయందును భగ్నములైనవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంగముల స్వాతంత్ర్యస్థితియె సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును బలమునకును పరమసాధనం బని స్థిరపడినది. ఈ గుణపాఠము స్వోత్కర్షపరాయణులును స్వజాతీయాభిమానులును నైన వెల్బి సైడ్నహాము వర్గమునకు పట్టుపడకపోవుట విచారకరము. సామ్రాజ్యవిషమదశయందైనను వారి దురభిమానము నిగ్రహించుట సామ్రాజ్యక్షేమమున కవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపు యోగక్షేమములకును సంరక్షణమునకును స్వపరిపాలనబద్ధములైన రాజ్యముల సాంఘాతికసంయుక్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమె సాధనము. ఏతత్సాధననిర్మాణమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు మకుటమును

ముప్పది మూఁడు కోట్ల ప్రజలకు నిలయమును బహుశ సంవత్సరశోభితమును నైన భరతఖండమునందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యత్యావశ్యకమని బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులును హైందవరాజనీతిజ్ఞులును ప్రతిపాదించుచున్నారు.

భరతఖండమునందు రాజ్యాంగసంస్కరణము లనివార్యము లని మాంటేగు గారు తాము మెసపొటేమియా యుద్ధరంగమును గూర్చి సవిమర్శముగ సంభాషించు సందర్భమున ప్రస్ఫుటము చేసిరి:

“నాగరికత గలిగి ప్రవర్ధమానం బగుచున్న దేశముయొక్క నవీనావశ్యకతలకు భరతవర్ష పరిపాలనము అనుపయుక్తముగను దారుకల్పముగను విస్తరణగుణవిహీనముగను అతిపురాతనముగను నున్నది.”

మాంటేగు గారి యీ వాక్యములు పరిపాలనజడత్వమును చాటుచున్నవి. మెసపొటేమియారంగచరిత్రను విమర్శించిన వెడ్జివుడు గారీ భావమునే ప్రచురించిరి. దేశకాలపరిస్థితులు మాఱినను ప్రజాశయములు మాఱినను పరిపాలనమునందు మార్పులు కలుగలేదు. ఒక శతాబ్దికి పూర్వపు పరిపాలనస్థితియె ఇపుడును గలదు. భారతీయనాయకులలో సంస్కరణవిధానములందును సంస్కరణమార్గములందును కాలపరిమితియందును కించిద్భేదాభిప్రాయము లున్నను సంస్కరణావశ్యకతావిషయమునందు భేదాభిప్రాయము లేదు. సంగ్రామావశ్యకతలు సంగ్రామవ్యాపనము సంగ్రామోపద్రవము సంగ్రామధర్మము సంస్కరణావశ్యకతను బలపఱచినవి. దేశభక్తుఁడు గోపాలకృష్ణగోకలే మహాసంగ్రామము సంప్రాప్తం బైనపుడు వర్తమానదుర్బలదశయందు మాతృదేశసంరక్షణము దుర్లభ మని తెలిపియుండెను. దేశకాలపాత్రావశ్యకతలను గ్రహింపఁజాలని స్వప్రయోజనపరు లైన యధికారాభిమానులును అధికారవర్గాభిమానులును సంశయాత్ములును విశ్వాసరహితులును వర్తమానవిషమదశకు కారకులు. భరతఖండవికాసమునకు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందలి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి అత్యావశ్యము. భరతఖండమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి లభించుటకు జాతీయమహామ్మదీయ సభలు నిర్ణయించిన రాజ్యాంగసంస్కరణవిధానము ప్రథమసోపానము. లక్ష్మణపురమునందు కూడిన జాతీయ మహామ్మదీయ మహాసభలయందు ఏకగ్రీవముగ నంగీకృత మైన స్వరాజ్యవిధానమును భారతీయులం దధిక సంఖ్యాకులు కోరుచున్నారు. హిందూదేశమంత్రికిని రాజప్రతినిధికిని వివిధప్రాంతములందలి రాయబారములు సమర్పించిన విన్నపము లీ విషయమునే విస్పష్టము చేయుచున్నవి.

రాజ్యాంగ సంస్కరణ ప్రతిపాదనము

అ. భరతవర్షమునందలి మహాసంఘములు ప్రాచీనసభ్యతాలబ్ధము లగుటంజేసియు, ఆ సంఘములవారు పరిపాలనమునందును రాజ్యనీతియందును విశేషసామర్థ్యము కలిగియుండుటచేతను, నూఱేండ్ల బ్రిటిషు పరిపాలనమువలన వారు విద్యయందును ప్రజాపరత్వమునందును వృద్ధిని పొందియుండుటచేతను, మఱియు ప్రస్తుతము గల పరిపాలనావిధానము ప్రజల యుచితాకాంక్షలను నెఱవేర్పక ప్రస్తుతావసరములకును స్థితిగతులకును తగియుండక పోవుటచేతను, సత్వరముగ భరతవర్షమునకు స్వపరిపాలనము ప్రసాదించుటయే బ్రిటిషు పరిపాలనమునకు ఫలసంకల్పము లని తెలుపుచు, శాసనమును ప్రకటించుటకై మహామహుఁడు రాజరాజేంద్రుఁడు కరుణించుటకు సమయ మాసన్న మైనదని జాతీయ మహాసభ యభిప్రాయపడుచున్నది.

ఆ. అఖిలభారతీయమహమ్మదీయసంఘమువా రర్పించిన సంస్కరణోపసంఘమును యావద్భారతజాతీయమహాసభోపసంఘమును చేరి పర్యాలోచించి నిర్ణయించిన స్వరూపములందు గల సంస్కరణములను ప్రసాదించి స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకై నియతారంభమునకు ప్రాముకొనవలయును అని జాతీయసభ కోరుచున్నది.

ఇ. సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు భరతవర్షమును పరాధీనస్థితినుండి తొలగించి స్వాధీనాధినివేశములతో పాటు సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానమును కలిగి యుండునటులు ఉద్ధరింపవలయును.

సంస్కరణ విధానము

I రాష్ట్రీయశాసనసభలు

1 రాష్ట్రీయశాసనసభలందు సభ్యులసంఖ్యలో 5 ింట 4 పాళ్లు ప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడిన సభ్యులును 1 పాలు ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపఁబడిన సభ్యులు నుండవలెను.

2 పెద్ద రాష్ట్రములలో 125 మందియు చిన్న రాష్ట్రములలో 50 నుండి 75 మందియు శాసనసభ్యు లుండవలెను.

3 శాసనసభ్యులను సాధ్యమైనంత విశాలమగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్యముతో ప్రజలే యెన్నుకొనవలెను.

4 తక్కువ ప్రజాసంఖ్య గల ముఖ్యసంఘములకు ఎన్నికల మూలముగ శాసనసభయందు తగినదైన ప్రాతినిధ్య ముండునట్లు ఏర్పాట్లు చేయవలెను. మహమ్మదీయుల విషయమున ఈ క్రింది విధమున ప్రజాప్రాతినిధ్యము ఏర్పాటు చేసి వారికి ప్రత్యేకముగా ఎన్నికలు జరుపవలెను:

పంజాబు:— శాసనసభ్యులలో సగముమంది.
సంయుక్తరాష్ట్రములు:— నూటికి 30 మంది.
బంగాళము:— నూటికి 40 మంది.
బీహారు:— శాసనసభ్యులలో నాల్గవ వంతు.
మధ్యరాష్ట్రములు:— నూటికి 15 మంది.
చెన్నరాష్ట్రము:— నూటికి 15 మంది.
బొంబాయి:— శాసనసభ్యులలో మూడవ వంతు.

ప్రత్యేక సంస్థాపనలవలన ఎన్నుకొనఁబడిననే తప్ప మహమ్మదీయేతరసంఘముల యెన్నికలలో మహమ్మదీయులు ఎన్నుకొనఁబడకుండినచో పై విధమున ప్రాతినిధ్య ముండవలెను.

ఒక సంఘము పక్షమున ప్రవేశపెట్టఁబడిన బిల్లునకుఁ గాని దానిలోని క్లాజునకుఁ గాని తీర్మానమునకుఁ గాని ఆ సంఘప్రతినిధులలో ముప్పాతిక మంది వ్యతిరేకముగ నున్నయెడల శాసనసభల యందు ఆబిల్లును గూర్చి గాని క్లాజును గూర్చి గాని తీర్మానమును గూర్చి గాని ప్రశంసయే అనధికారసభ్యులు వదలుకొనవలెను.

5 రాష్ట్రప్రభుత్వమునకు అధిపతు లైనవారు (గవర్నరు గాని లెఫ్టినెంటు గవర్నరు గాని) శాసనసభ కధ్యక్షులై యుండఁ గూడదు. ఆ సభ కధ్యక్షుని ఎన్నుకొను స్వాతంత్ర్యమును శాసన సభ్యుల కొసంగవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యనుబంధప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్న వేసినవారే యడుగవలె నను నిర్బంధమును తీసివేసి యితరు లడుగునట్లును ఏర్పాటు చేయవలెను.

7 అ. కస్టమ్సు పోస్టు టెలిగ్రాఫు టంకసాల ఉప్పు నల్లమందు రైలువేలు నౌకాదళము సేనాదళము సామంతరాజుల కప్పముల విషయములు తప్ప ఇతరము లైన రాబడు లన్నియు రాష్ట్రీయ పరిపాలకుల యధీనము క్రింద నుండవలెను.

ఆ. రాష్ట్రమునకు వచ్చెడి యాదాయము లన్నియు అనేక విధముల కోపతుల క్రింద నుండఁగూడదు. నిర్ణయింపఁబడిన కొంత సొమ్మును రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములు హిందూదేశ ప్రభుత్వము వారి కిచ్చుచుండవలెను. ప్రత్యేక స్థితులు సంభవించునప్పుడు ఈ మొత్తమును ఎక్కువ దైనను తక్కువ దైనను చేయవచ్చును.

ఇ. అప్పులను తీసికొనుట ఉన్న పన్నులను మార్చుట ఆర్థిక పత్రికావిషయమున ఆమోదనముల నిచ్చుట మున్నగువానితో కూడ రాష్ట్రసంబంధ మైన యన్ని విషయములమీఁదను రాష్ట్రీయ శాసనసభకు సర్వాధికార ముండవలెను.

అన్ని కోపతుల వ్యయములను కావలసిన యాదాయమును సమకూర్చుట కున్న యన్ని మార్గములను బిల్లుల రీతిగా రాష్ట్రీయ శాసనసభలయందు చర్చించి సభ్యుల సమ్మతులఁ గైకొనవలెను.

ఈ. శాసనసభ్యులచే నిర్ణయింపఁబడిన విషయముల ప్రకారము రాష్ట్రీయప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన యన్ని విషయముల తీర్మానములను శాసనసభలో చర్చింపనీయవలెను.

ఉ. రాష్ట్రీయశాసనసభచే ఆమోదింపఁబడిన తీర్మానము కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరుగారిచే త్రోసివేయఁబడిననే తప్ప, ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకవర్గమువారికి దానిని ప్రతిఘటించు నధికార ముండఁగూడదు. ఆ తీర్మానమును గవర్నరు గారు త్రోసివేసిన వెనుక ఒక యేటికి మైఁబడని కాలములోఁగా సభ్యులు ఆ తీర్మానమునే యామోదించు నెడల, దానిని అమలు జరుపవలెను.

ఊ. అతిప్రముఖ మైన తీర్మానము విషయమును ఒక నాటికి చాటించి వేళ్లోకకాఁడు జరిపింపఁ గోరునెడల సర్వసభ్య శాసనసభయందు హాజ రైన సభ్యులలో 8 వ వంతు వాయిదాకు సమ్మతించినయెడల, వాయిదా వేయుటకు తీర్మాన ముపపాదింపవచ్చును.

8 శాసనసభ్యులలో 8 వ భాగము ప్రత్యేక సమావేశమును కోరునెడల ప్రత్యేక శాసనసభను జరుపవచ్చును.

9 ధనవిషయమునకు సంబంధించిన బిల్లును గాని ఇంకే విషయపు బిల్లును గాని శాసనసభ్యులచే నేర్పఱుపఁబడిన నిబంధనల ప్రకారము శాసనసభ కుం దుపపాదింపవచ్చును. దానికొఱకు గవర్నరు గారి యనుమతి తీసికొను నవసర ముండఁగూడదు.

10 రాష్ట్రీయశాసనసభలో ఆమోదింపఁబడిన బిల్లు లన్నియు శాసనములు కాక ముందు గవర్నరు గారిచే అంగీకరింపఁబడవలెను. కాని, ఆ బిల్లులను గవర్నరు జనరలు గారు త్రోసివేయవచ్చును.

11 ప్రతిశాసనసభ్యుని సభ్యత్వకాలమును 5 సంవత్సరము లై యుండవలెను.

II రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వవర్గము

1 ప్రతిరాష్ట్రీయప్రభుత్వమునకును ఒక గవర్నరు అధిపతిగ నుండవలెను. అతఁడు ఇండియను సివిలు సర్వీసులోనివాఁడుగఁ గాని ఇతర మైన శాశ్వతపు సర్వీసులలోనివాఁడుగఁ గాని యుండఁ గూడదు.

2 ప్రతిరాష్ట్రమునకు ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకసంఘ మొకటి యుండవలెను. గవర్నరును ఈ సంఘమును గలసి ప్రభుత్వవర్గ మగును.

3 సాధారణముగా ఇండియను సివిలు సర్వీసులలో నుండినవారిని ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకసంఘములందు నియమింపఁగూడదు.

4 కార్యనిర్వాహకసంఘములో సగముమంది శాసనసభలలో ప్రజానియమిత సభ్యులచే ఎన్నుకొనఁబడిన భారతీయు లై యుండవలెను.

5 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందు ప్రతిసభ్యుని సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

III సామ్రాజ్యశాసనసభ

1 సామ్రాజ్యశాసనసభలో 150 మంది సభ్యు లుండవలెను.

2 ఈ 150 మందిలో 120 మంది ప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడినవారై యుండవలెను.

3 రాష్ట్రీయ శాసనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రాతినిధ్యమున కేర్పఱచిన పద్ధతుల రీతిగనే సామ్రాజ్యశాసన సభ్యుల యెన్నికల విషయమునను సాధ్యమైనంతవఱకు విశాలమగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలలోని సభ్యులు ప్రతిరాష్ట్రమునకును తమలోనుండి కొందఱి నెన్నుకొని సామ్రాజ్యశాసనసభకు పంపవలెను.

4 సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ఎన్నుకొనఁబడిన భారతీయసభ్యుల సంఖ్యలో 3-వ పాలు ప్రతి రాష్ట్రమునుండియు మహమ్మదీయులచే ప్రత్యేకముగ నెన్నుకొనఁబడిన మహమ్మదీయ ప్రతినిధులై యుండవలెను. రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రతినిధుల సంఖ్యకు తగినట్లు ఈ సంఖ్యయు నుండవలెను.

(1-వ సెక్షను 4-వ క్లాజులో చెప్పఁబడిన యుపనిబంధనలే యిందును వర్తించును.)

5 శాసనసభలోనివారే సభ కొక యధ్యక్షు నెన్నుకొనవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యుపప్రశ్నలను వెంటనే ప్రశ్న వేసినవారే యడుగవలెనను నిర్బంధమును తీసివేసి ఇతరులును అడుగునట్లు చేయవలెను.

7 శాసనసభ్యులలో 8-వ పాలు ప్రత్యేకసభాసమావేశమును జరుపఁ గోరినయెడల ప్రత్యేకసభ నొకదానిని సమావేశము చేయవలెను.

8 ధనవిషయికము కాని యింకే బిల్లునైనను శాసనసభ్యు లేర్పఱచుకొనిన నియమముల ప్రకారము ఉపపాదింపవచ్చును. దాని నుపపాదించుటకు ప్రత్యేకము ప్రభుత్వవర్గమువారి యనుమతి యవసరమై యుండఁగూడదు.

9 శాసనసభలలో ఆమోదింపఁబడిన యన్ని బిల్లులును శాసనములగుటకు ముందు గవర్నరు జనరలు గారిచే నంగీకరింపఁబడవలెను.

10 (రివిన్యూ) రాబడిలో ధనవ్యయము వాపతు విషయములును బిల్లుల రూపమున వచ్చు విధానమును ఆర్థికపత్రమును ప్రత్యేకముగ శాసనసభ్యులయెదుట పెట్టఁబడి చర్చింపఁబడి అంగీకరింపఁబడవలెను.

11 శాసనసభ్యుల సభ్యత్వకాలము 5 సంవత్సరములై యుండవలెను.

12 ఈ క్రింద చెప్పఁబడిన విషయము లన్నియు సామ్రాజ్య శాసనసభాధీనమున నుండవలెను:

అ. హిందూదేశమం దంతటను సమానముగ ననుసరింపవలసిన శాసనములు.

ఆ. ధనవిషయమునందు ఒక రాష్ట్రమునకును ఇంకొక రాష్ట్రమునకును నిర్ణయింపవలసిన సంబంధములు.

ఇ. సామంతరాజుల కప్పములు గాక సామ్రాజ్యాదాయమునకు సంబంధించిన యాదాయవిషయములు.

ఈ. హిందూదేశాదాయమునుండి చేయవలసిన వ్యయములు. దేశసంరక్షణమునకుఁగాను సేనావిషయవ్యయములకు సంబంధించిన తీర్మానము గవర్నరు జనరలు గారి యిష్టము ప్రకారము చేయఁబడవచ్చును.

ఉ. ఇండియను టారిఫు పన్నులను ఎగుమతి దిగుమతి పన్నులను మార్చుటకును పన్నులను గాని సెస్సులను గాని క్రొత్తగా విధించుటకును మార్చుటకును తీసివేయుటకును ప్రస్తుత మున్న నాణెముల చెలామణీ పద్ధతులను బ్యాంకుల పద్ధతులను సవరించుటకును దేశములో నున్న పరిశ్రమల యభివృద్ధికి విరాళములను ధనసహాయములను చేయుటకును సంబంధించిన విషయములు.

ఊ. మొత్తముమీఁద హిందూదేశ పరిపాలనమునకు సంబంధించిన యన్ని తీర్మానములు.

13 శాసనసభచే నామోదింపఁబడిన ప్రతి తీర్మానమును కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరు జనరలు గారిచే త్రోసివేయఁబడిననే తప్ప ప్రభుత్వనిర్వాహక వర్గముచేత తప్పక యామోదింపఁబడవలెను. కాని, గవర్నరు జనరలు గారిచే త్రోసివేయఁబడిన వెనుక ఒక సంవత్సరము దాటిన వెనుక ఆ తీర్మానమునే శాసనసభవా రామోదించునెడల ఆ తీర్మానము నమలు జరుపవలెను.

14 అతిప్రముఖమైన యొక చర్యను వాయిదా వేయవలసియున్నయెడల, హాజరైన శాసన సభ్యులలో 8-వ భాగము వాయిదా కంగీకరించునెడల వాయిదా తీర్మానము ప్రవేశపెట్టవలెను.

15 రాష్ట్రీయశాసనసభవారు గాని సామ్రాజ్య శాసనసభవారు గాని ఆమోదించిన యొక బిల్లును త్రోసివేయుటకు సార్వభౌముఁడు కోరినయెడల, బిల్లు ఆమోదింపఁబడిన నాటినుండి సంవత్సరములోగా దానిని త్రోసివేయవలెను. త్రోసివేయఁబడినట్లు శాసనసభకు తెలియవచ్చిన నాటినుండి ఆ బిల్లు అమలు జరుపఁగూడదు.

16 సేనాసంబంధవ్యవహారములలోను విదేశరాజకీయ సంబంధ వ్యవహారములలోను యుద్ధము ప్రకటించుట సంధిచేసికొనుట మున్నగు విషయములందును సామ్రాజ్యశాసనసభవా రెట్టి జోక్యమును హిందూదేశపాలకులతో కల్పించుకొనఁగూడదు.

IV హిందూదేశ ప్రభుత్వవర్గము

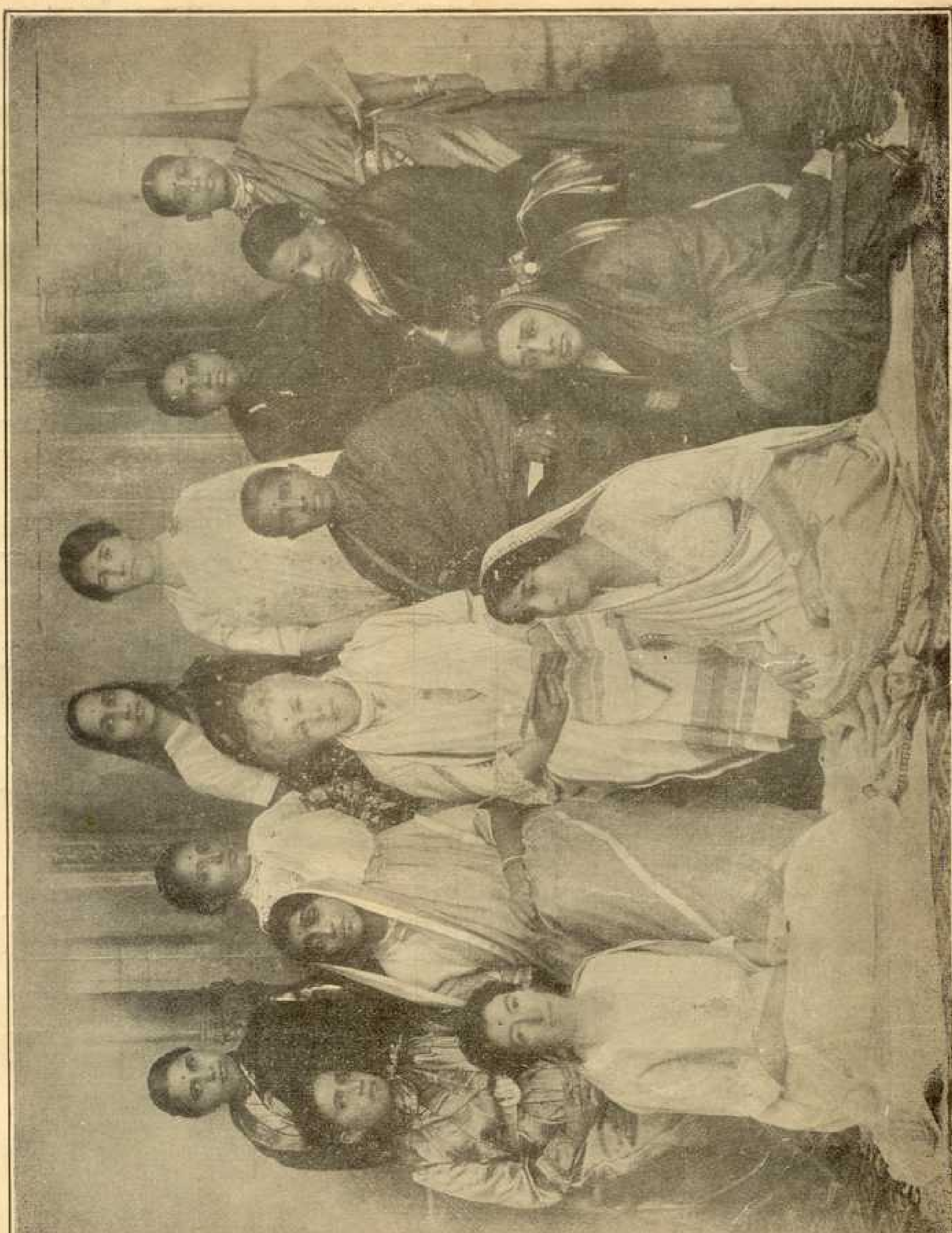
1 హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు గవర్నరు జనరలు గారు ముఖ్యాధిపతియై యుండవలెను.

2 గవర్నరు జనరలు గారికి సహాయముగ నొక కార్యనిర్వాహకసంఘ ముండవలెను. ఆ సంఘమున సగముమంది భారతీయులుగ నుండవలెను.

3 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందలి భారతీయసభ్యులను సామ్రాజ్య శాసనసభ్యులు తమనుండి కొందఱి నెన్నుకొని నియమింపవలెను.

4 ఇండియను సివిలు సర్వీసులో పనిచేసినవారు సాధారణముగ కార్యనిర్వాహకసభ్యులుగ నియమింపఁబడఁగూడదు.

X

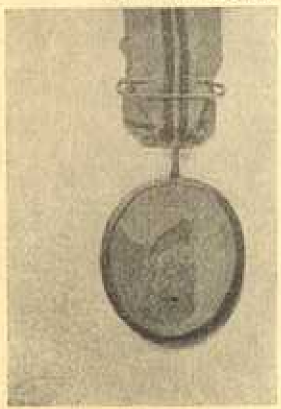
THE WOMEN'S DEPUTATION భారతమహిళల రాయబారము

MEMBERS OF THE ANDHRA MAHILA SABHA

ఆంధ్రమహిళాసభ, నెల్లూరు

MEDAL AND EFFIGY PRESENTED BY KING GEORGE III TO THE FATHER OF THE PRESENT ZAMINDAR OF CHINNAPPA NAYAKA PALAYAM

ఇప్పటి చిన్నప్పనాయకపాలెము జమీందారుగారి తండ్రికి 3-వ జార్జి గారిచ్చిన పతకములు

MISS GANTY LAKSHMI NARASIMHAM

శ్రీమతి గంటి లక్ష్మీనరసింహమ్మ గారు

MISS O GEEVARATNA-AMMAL

శ్రీమతి జీవరత్నమ్మ కన్యగారు

5 ఇండియను సివిలు సర్వీసులో ఉద్యోగముల నిచ్చుట (పై చెప్పినట్లు ప్రకారము నిర్మితమైన) హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధీనమునందే యుండవలెను. సామ్రాజ్య శాసనసభలో నిర్మింపఁబడెడి శాసనములకు లోఁబడి ఇప్పు డున్న సంస్థల హక్కులను గమనింపవలెను.

6 సాధారణముగ ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునందు ఆయా రాష్ట్రములకు సంబంధించిన వ్యవహారములందు హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారు ఎట్టి జోక్యమును కలుగఁజేసికొనఁదగదు. రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములకు ప్రత్యేకముగా నియమించబడని యధికారము లన్నియు హిందూదేశ ప్రభుత్వమున కున్నట్లు భావింపవలెను. హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధికారము సాధారణముగా రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల కార్యములపై పైవిచారణ అజమాయిషీ చేయుటయై యుండవలెను.

7 పై పద్ధతుల ప్రకారము ఏర్పాటుపఱచబడిన హిందూదేశ ప్రభుత్వము శాసననిర్మాణవిషయమునందును పరిపాలన విషయమునందును హిందూదేశకార్యదర్శికి ఏ విధమునను పార్లమెంటువారికి బాధ్యత లేకయే స్వతంత్రముగ నుండవలెను.

8 హిందూదేశపు టాదాయవ్యయ విషయముల లెక్కలను ప్రత్యేకముగ పరిశీలించి ఆడిటు చేయు పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయవలెను.

V సభాసభ్యుఁడైన హిందూదేశమంత్రి

1 హిందూదేశమంత్రిగారి పదవిని తీసివేయవలెను.

2 హిందూదేశమంత్రి జీతమును బ్రిటీషు (పార్లమెంటు) వారి వ్యయమునందు చేర్పవలెను.

3 అధినివేశాంగమంత్రి స్వపరిపాలన గల యధినివేశపాలనములతో నెట్టి సంబంధము కలిగియుండునో అట్టి సంబంధమునే సాధ్యమైనంతవఱకు హిందూదేశపరిపాలన పట్ల హిందూదేశమంత్రి కలిగియుండవలెను.

4 హిందూదేశమంత్రిగారికి సహాయకులుగ నిద్దఱు సహాయకార్యదర్శు లుండవలెను. వీ రిద్దఱిలో నొక్కఁ డెప్పటికిని భారతీయులుగనే యుండవలెను.

VI ఆంగ్లసామ్రాజ్యము — హిందూదేశము

1 సామ్రాజ్య వ్యవహారముల పరిష్కారమునకై ఏ పద్ధతైన నేర్పఱుపఁబడినను ఏ నిర్మాణమైన సమావేశ పఱుపఁబడినను, దాని యందు అధినివేశముల కెట్టి ప్రాతినిధ్యము గలదో ఎట్టి హక్కులు గలవో అట్టి ప్రాతినిధ్యమును అట్టి హక్కులను హిందూదేశమున కీయవలెను.

2 భారతీయులను సార్వభౌముని యితర ప్రజలతో పాటు సమాన గౌరవముతోను సమాన ప్రజాస్వత్వపు హక్కులతోను సామ్రాజ్యమునందు మన్నింపవలెను.

VII సేనావిషయములు, ఇతరములు

1 సార్వభౌముని సేనయందు నావికశాఖలలోను భూసైన్యములందును కమిషనులు గల పదవులను కమిషనులు లేని పదవులను హిందూదేశీయుల కిచ్చి సైనికయోగ్యు లగువారి నెన్నుకొని హిందూదేశమున వారికి క్రమశిక్షణ నొసంగు నేర్పాట్లను చేయవలెను.

2 హిందూదేశీయులను ఐచ్ఛిక సైనికులుగ చేర్చుకొనుట కంగీకరింపవలెను.

3 ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకోద్యోగములు గలవారికి న్యాయవిచారణ సంబంధమును నధికారమే మాత్రము నుండఁగూడదు. న్యాయశాఖలకు సంబంధించిన యుద్యోగముల నన్నిటిని ఆయా రాష్ట్రముల ముఖ్య న్యాయస్థానముల యధీనము క్రింద నుంచవలెను.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు హిందూదేశపరిపాలనము నిరంకుశాధికారవర్గాధీనమగు రాజ్యతంత్రపు మతము. నిరంకుశ పరిపాలనము సత్పరిపాలన మైనను స్వపరిపాలనమువలె వీర్యవంతము గాదు. హిందూదేశమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు స్వపరిపాలనస్థితి కలుగుటకు వలస రాజ్యములకుఁ గల స్వపరిపాలనము కలుగుట యవశ్యము. వలస రాజ్యములకు స్వదేశ రాజ్యవ్యవహారములను స్వదేశ వాణిజ్యమును స్వదేశ పరిశ్రమలను స్వదేశశాసనములను స్వదేశాదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము గలదు. వలస రాజ్యములందు ప్రధానరాజ్యాధికారులను నియమించుటకును విదేశరాజ్యాంగములను నిర్వహించుటకును నూతనశాసనముల నామోదించుటకును బ్రిటీషు పార్లమెంటున కధికారము గలదు. న్యాయవిమర్శనాధికారము ప్రీవి కౌన్సిలునకుఁ గలదు. వాడుకయందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యచ్ఛాదితమైన సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము వలస రాజ్యములకుఁ గలదు. భరతఖండమునందు ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలనము లేదు.

బ్రిటీషు పార్లమెంటు

హిందూదేశపరిపాలనము సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషు ప్రజాధీనమునను వాడుకయందు ఆంగ్లవర్గాధీనమునను గలదు. సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషు ప్రజలు నియమించిన పార్లమెంటు మహాసభ ఇతర భాగములనువలె భరత ఖండమును నయితము పాలించుచున్నది. వాడుకయందు బ్రిటీషు ప్రజలకును ప్రజానియోజితమహాసభకును హిందూదేశ రాజ్యవ్యవహారములలో విశేషమైన ప్రమేయము అభిరుచి లేదు. హిందూదేశాదాయవ్యయములను శాసనములను చర్చించునపుడు పార్లమెంటు సభ

ప్రతినిధిశూన్యముగ నుండును. దేశముపట్ల నభిమానము గల సభ్యులు మాత్రము చర్చలయం దభిరుచిని ప్రకటించుట యాచారము. పార్లమెంటునందు భరతఖండ వ్యవహారముల కుచిత మైన స్థాన మేర్పడుటకు భరతఖండ పరిస్థితుల కనురూప మైన ప్రతినిధులను పార్లమెంటునకు పంపెడి స్వత్వము భరతఖండమున కేర్పడవలయును. రాష్ట్రమునకు నలుగురు వంతున నైనను ప్రతినిధు లుండుట యవశ్యము. పార్లమెంటునందు హైందవ ప్రతినిధు లుండినపుడు భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు ప్రతిపత్తి కలుగఁగలదు. హైందవ ప్రతినిధులు స్థాయిసంఘముగ నేర్పడి భరతఖండ స్వత్వములకు సంరక్షకులుగ నుందురు. ఈ విషయము మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు సూచింపఁబడ లేదు.

హిందూదేశమంత్రిసభ

బ్రిటీషురాజ్యాంగమునందు వలస రాజ్యముల పరిపాలనమునకు ప్రత్యేక మైన మంత్రిసభ లేదు. వలస రాజ్యముల మంత్రి వేతనమును బ్రిటీషుద్వీపముల రాజ్యాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును హిందూదేశాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి వేతనమును బ్రిటిషురాజ్యాదాయమునందు చేర్పవలయు నని సంస్కరణవిధానము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈ సంస్కరణమువలన రాజ్యాదాయవ్యయ నిర్ణయములందు హిందూదేశవ్యవహారములను చర్చించుట కవకాశము కలుగును. జాతీయమహాసభయం దీ సంస్కరణము చిరకాలమునుండి యామోదింపఁబడుచున్నది. అవసరమును ప్రయోజనకరమును నగు నీ సంస్కరణమును చేయుట సమంజసము.

బ్రిటీషుద్వీపములందు హిందూదేశమంత్రి సభ యుండుటవలన సూక్ష్మ భరతఖండమునకు విశేష మైన ప్రయోజనము కలుగుట లేదు. సైడెన్హాము ప్రభువు వంటి యాంగ్లాధికారవర్గాభిమానులకు సుఖజీవనము కలుగుచున్నదే కాని, వ్యయమున కనురూప మైన ప్రతిఫలము భరతఖండమునకు కలుగుట లేదు. ఇపుడు మంత్రిసభయందు భారతీయ ప్రతినిధు లున్నను వారి యాలోచనలు ఫలవంతములు గావు. మంత్రిసభయందు హైందవప్రతినిధుల సంఖ్య హెచ్చినను భరతఖండమునకు ప్రయోజనకరము గాదు. హిందూదేశరాజ్యాధికారము బ్రిటీషుద్వీపములందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు క్షేమకరము గాదు. రాజ్యాధికారము భరతఖండమునందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు క్షేమకరము. రాజప్రతినిధి మంత్రికి లోఁబడియుండుట రాజ్యబలమునకు ప్రతికూలము. సందిగ్ధదశయందు ద్వైతీభావాధికారము అనర్థపరంపరలకు కారణం బగును. వర్తమానకాలమునందు మంత్రిసభవలన మన దేశమునకు కొంత ప్రయోజనము గలదని యంగీకరించినను కాలాంతరమున సభను తీసివేయుట దుర్లభ మగును. పార్లమెంటు సభయందుఁ గల భారతీయప్రతినిధులు హిందూదేశక్షేమమును రక్షింపఁగలరు. ఆంగ్లాధికారవర్గాభిమానుల కాశ్రయంబయి వ్యయప్రాయకంబయి రాజ్యాధికారబలమునకు ప్రతికూలంబయి స్వదేశరాజ్యాంగవికాసంబునకు ప్రతిబంధకంబై యున్న మంత్రిసభను తీసివేయుట భరతవర్షాభ్యుదయమునకు సాధనభూతము. అధికారవర్గాభిమానులు కర్టిసు గారు వారి యనుచరులు ఈ సంస్కరణమునకు ప్రతికూలురు.

సామ్రాజ్యశాసనసభ

హిందూదేశపరిపాలనమును సామ్రాజ్యశాసనసభయు సామ్రాజ్యమంత్రిసభయు వహించుచున్నవి. శాసనసభయందును మంత్రిసభయందును అధికారసభ్యుల సంఖ్య యత్యధికముగ నున్నది. సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ప్రజాప్రతినిధు లధికముగ నుండినఁ గాని ప్రజాస్వామ్యత్వము గాని బాధ్యతాయుతపరిపాలనము గాని సాధ్యములు గావు. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు (1) శాసననిర్మాణాధికారమును (2) ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును (3) కార్యనిర్వహణాధికారమును కొంతవఱకు ప్రజాధీనమై యుండునట్లు సూచింపఁబడినవి. శాసననిర్మాణసభయందు

మూఁడు వంతుల సభ్యులు ప్రజాప్రతినిధులై కార్య నిర్వాహక సభ్యులందు సగముమంది ప్రజాప్రతినిధి నియుక్తులై ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును సభ్యులు కలిగియున్నపుడు ప్రస్తుతము గల నిరంకుశపరిపాలనము ప్రజాస్వామ్యపరిపాలనముగ మాఱుట కవకాశము లేర్పడఁగలవు. ఈ విధానమును బ్రాహ్మణేతరుల రాయబారములును లయొనెలు కర్టిసు గారును ఆంగ్లోహైందవ వర్గమును వారి యనుచరులును ఆమోదించియుండలేదు. సామ్రాజ్యరాజ్యాంగములందు అధికార మంతయు నధికారవర్గమునందు కేంద్రీకృతమై యుండఁగ రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యమును విశాలము చేసినను స్వపరిపాలన ప్రదానము కృత్రిమమే గాని యన్వర్థము గానేరదు. కేంద్రాధికార మంతయు నధికారుల యధీనమునందును రాష్ట్రాధికారము ప్రజాధీనమునందును నుండుట యసంగతము. రాష్ట్రీయవ్యవహారములందువలె సామ్రాజ్య వ్యవహారములందును స్వాతంత్ర్యస్థాపనము బాధ్యతాయుతపరిపాలనస్థాపనమునకు ముఖ్యాంకురము. సామ్రాజ్యశాసనసభ వాణిజ్య పారిశ్రామిక వ్యవసాయాది విషయములను నిర్ణయించుటకు వలస రాజ్యములకు గల స్వాతంత్ర్యమును కలిగియుండినఁ గాని స్వపరిపాలన స్థాపనము ప్రయోజనకరము గాదు. సామ్రాజ్యకార్యనిర్వాహకసభకు దేశవ్యవహారములం దనుభవము గల విదేశీయులను స్వదేశీయులను నియమించుట యుచితము. అనుభవము లేని విదేశీయుల భావము లుదారములైనను ప్రయోజనకరములు గా వని వ్యవహారస్థితి విశదము చేయుచున్నది. కార్యనిర్వాహకసభయందు సగము మంది హైందవు లుండుటయు సభ్యులను శాసనసభా ప్రతినిధు లెన్నుకొనుటయు మహాసభల విధానము నందుఁ గలదు. ఈ సంస్కరణము నిరంకుశాధికార విచ్ఛేదమున కవశ్యము.

శిష్టసభ

మహాసభల విధానమునందు శిష్టసభానిర్మాణము సూచింపఁబడలేదు. బ్రిటీషురాజ్యాంగములందు ప్రభువుల సభకును ప్రజాప్రతినిధుల సభకును గల సంరంభము ప్రజాశ్రేయప్రాప్తికి ప్రతికూలంబై రాజ్యాంగ వికాసమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్నది. ప్రజాస్వామ్యత్వము నాకాంక్షించెడి నాయకులు తమ లక్ష్యమునకు ప్రతికూలమైన సంస్థాపనను నిర్ణయించుట యసంగతము. భరతఖండమునందు పరిపాలన పద్ధతులలో భేదము గల రాష్ట్రములు సంస్థానములు గలవు. వివిధావస్థలందుఁ గల రాజ్యముల స్వత్వసంరక్షణార్థము శిష్టసభను నియతము స్థాపించుట యవశ్యమని కొందఱు రాజనీతిజ్ఞులు తెలిపియుండిరి. శిష్టసభయందు స్వదేశ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మధికముగ కల్పించుట కవకాశములు గలవు. పాలకనియుక్తసభ్యులకు స్థానము లేర్పడఁగలవు. పూర్వస్థితిప్రియులకు సంస్కరణవిధానమునందు విశ్వాసము కలుగఁగలదు. శిష్టసభ ప్రతిబంధకమైనను వర్తమానపరిస్థితులం దవశ్య మని తోఁచుచున్నది.

రాష్ట్రీయపరిపాలనము

మహాసభలు నిర్ణయించిన విధానమునందు రాష్ట్ర పరిపాలనము విశాలముగ నుండుట కేర్పాటులు గలవు. రాష్ట్రీయ పరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనస్థితిని కల్పించుటలో సంవిధానమున భేదాభిప్రాయము గలదు గాని సిద్ధాంతమునందు లేదు. మహాసభలు యూరపియను సంఘము బ్రాహ్మణేతరసంఘములు కర్టిసు మండలి వారు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనసంస్థాపనము నంగీకరించుచు సంవిధానమునందు భేదాభిప్రాయములను తెలియఁజేసిరి. రాష్ట్రీయ పరిపాలనసంస్థాపనలను నిర్మించుటయందు సకలమతము లవారికిని సంతృప్తిని కలుగఁజేయుట యసాధ్యము. మహాసభలు నిర్వచించిన సంస్కరణ విధానమునకును ఇతరవిధానములకును గల భేదము విమర్శనార్హము.

ప్రజాపరిపాలనము — మాతృభావ

రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము ప్రజాపరిపాలనముగ పరిణమించుటకు ప్రతినిధులను నిర్వచించుటకు ప్రజలకు విశాలమైన నిర్వచనాధికారము కలుగవలయును.

ప్రజలకు నిర్వచనాధికారము కలుగుటకు రాజ్యవ్యవహారక్రమము ప్రజలకు మనోగత మగుచుండవలయును. రాజ్యాంగవ్యవహారములు 100 కి 94 మందికి తెలియని విదేశభాషయందు జరుగునంతకాలము ప్రజలకు రాజ్యాంగవ్యవహారములం దభిరుచి గాని యభినివేశము గాని కలుగనేరదు. ప్రాణము లేని బొమ్మయందు ప్రాణప్రతిష్ఠను చేయ నెంచుట వ్యర్థప్రయత్నము. వికసించిన భాషలు వాఙ్మయములు జాతులు సాంప్రదాయాచారములు గల దేశభాగములను వికసింపఁజేయుటకు చిరకాలాగతసభ్యత సాధనము గాని నూతనవ్యవస్థ లుత్కృష్టంబు లైనను ప్రయోజనకరములు గావు. ప్రజాపరిపాలనమున కనుకూలమైన వ్యవస్థలు భరతఖండమునందు స్థాపితములై సులభముగ వర్ధిలుటకు దేశమును భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్య మని రాజనీతిజ్ఞులు గ్రహించిరి; లోకమాన్య తిలకు లయొనెల్ కర్టిసు ప్రమోదచంద్రమిత్ర సర్ విలియము వ్యూకు చార్లెసు రాబర్ట్సు సర్ థామసు హాల్డ్రెన్ను మొదలగు ప్రముఖులు ప్రతిపాదించిరి. ఆంధ్రోద్యమతత్త్వమీ భావమునే ప్రతిష్ఠాపించుచున్నది. కర్టిసు గారు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలను స్థాపించుటకు హిందూదేశపటమును మార్చుట యవశ్య మని తమ గ్రంథమునందు వ్రాసిరి. ఓఢ్రము ఆంధ్రము అరవము మలయాళము కన్నడము మొదలగు భిన్నభాషలను మాటలాడు జనులు శాసనసభయందు రాజ్యవ్యవహారములను చర్చించి నిర్ణయింపఁజాలరు. భాషలు వేఱు. బాధ్యతలు వేఱు. సాధనములు వేఱు. ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు ప్రతినిధులుగ నుండిన ప్రజాపరిపాలనము కానేరదు. సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును ప్రజానియంత్రితస్వపరిపాలనవ్యవస్థలు సాధ్య మగుటకు దేశమును భాషాధారకరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యము. ఆంధ్రులు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమును కోరుటకు కారణము ప్రజాపరిపాలనస్థాపనవాంఛయే గాని స్వలాభము గాదు. జాతిద్వేషము గాదు. అప్రయోజకత్వము గాదు. ఉద్యోగాభిలాష గాదు. ప్రజావికాసమునకు పరమసాధనంబు లైన మాతృదేశవికాసమును మాతృభాషావికాసమును ఆంధ్రోద్యమమునకు మూలబీజములు. ఈ ధర్మము నవలంబింపని రాజ్యముల వికాసము దుర్లభము. హిందూదేశమంత్రి హిందూదేశపరిపాలనమునకు గమ్యస్థానము "సాంఘాతికసంయుక్తరాష్ట్రముల సామ్రాజ్యము" అని తెలిపియుండెను. నిర్దిష్ట మైన గమ్యస్థానమును చేరుటకు స్వపరిపాలనపరిశోభితంబు లైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రముల నిర్మాణము రాజమార్గము.

రాష్ట్రీయశాసనసభలు

రాష్ట్రీయశాసనసభలయందు ప్రజానిర్వాచితప్రతినిధుల సంఖ్య మూఁడు వంతు లుండవలయును. నిర్వాచనగణము విశాలముగ నుండవలయును. ప్రత్యేకసంఘ ప్రాతినిధ్యము ప్రదేశముఖమున సమకూర్పవలయును. శాసనసభాధిపత్యమును ప్రతినిధినియుక్తులు వహింపవలయును. గవర్నరుల యాధిపత్యాధికార మంతము నొందుటకుఁ గల యావశ్యకత చిన్నరాష్ట్రశాసనసభావ్యవహారముల నవలోకించుచున్నవారలకు గోచరము. రాష్ట్రాదాయవ్యయనిర్ణయాధికారము రాష్ట్రపరిపాలనమున నుండవలయును. కార్యనిర్వాహకసభ్యులందు సగముమంది హైందవు లుండవలయును. ఈ సభ్యులు ప్రజానిర్వాచితసభ్యులు నిర్వచించిన ప్రతినిధులుగ నుండవలయును. సభ్యులకు ప్రశ్నలను ఉపప్రశ్నలను వేయుటకును తీర్మానముల నుపపాదించుటకును శాసనములను ప్రవేశపెట్టుటకును అధికారము కలుగవలయును. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణ విధానములు ప్రసాదితము లైన రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము సాధ్యము కాఁగలదు. వంగరాష్ట్రనాయకులు మహాసభల సంస్కరణవిధానము నామోదించినను రాష్ట్రపరిపాలనమునందు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును ప్రతిపాదించిరి.

కర్టిసు గారి విధానము

కర్టిసు గారి సంస్కరణవిధానమును వంగరాష్ట్రమునందలి యూరపియనులును హైందవప్రముఖులును దక్షిణమునందలి బ్రాహ్మణేతరనాయకులును ఆమోదించిరి. పార్లమెంటునందు హిందూదేశమంత్రి ఆగస్టు 20-వ

తేదిని ప్రకటించిన రీతిగా కాలక్రమమున ప్రజలు బాధ్యత వహింపఁగల పాలనమును స్థాపించుట యావశ్యమని యంగీకరించిరి. గమ్యస్థానమును చేరుటకు చిరకాలము గావలయు నని నిర్ణయించిరి. ప్రస్తుతస్థితియందు సామ్రాజ్యసభలో సంస్కరణము లసంగతము లని నిర్ణయించిరి. ఇయ్యది మహాసభల నిర్ణయమునకు ప్రతికూలము. సామ్రాజ్యాధికార మంతయు నిరంకుశాధికారాధీనమున నున్నపుడు రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనభావ మసంభవము. పరిపాలనమునందు నిరంకుశస్వభావము మాఱనేరదు. రాష్ట్రములందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటకు కర్టిసు గారి నిర్ణయములు విమర్శనార్హములు. ఈ సంస్కరణములు మరీచికలవలె సంస్కరణపిపాసుల నాకర్షించుచున్నవి.

రాష్ట్రాధికారము అధికారాయత్తము ప్రజాయత్తము అని రెండు విధములుగ విభజింపఁబడినది. రాష్ట్రములందు ఉపరాష్ట్రములు కల్పింపఁబడినవి. ఉపరాష్ట్రములు నాలు గైదు మండలముల పరిమితి కలిగి యుండును. నాలుగు మండలముల కొక యుపరాష్ట్ర మేర్పడిన, చెన్నరాష్ట్రమునందు 6 ఉపరాష్ట్రము లేర్పడును. ఈ యుపరాష్ట్రములు బలసంపదల వికసనమున కనువు గాక జాతీయసమావికాసమునకు ప్రతిబంధకములుగ నుండును. ఆంధ్రదేశమును ఉత్తరాంధ్రదేశము దక్షిణాంధ్రదేశము పశ్చిమాంధ్రదేశము అని మూఁడు భాగములుగ విభజించిన, దేశము స్వయంపోషణమున కనుకూలమై వికాసరహితము కాఁగలదు. కర్టిసు గారి విధానమునందు స్వపరిపాలనాకారము దృశ్యమైనను అది భావశూన్యముగను ఫలరహితముగను నున్నది. కర్టిసు గారి విధానమునందు స్వయంపోషణానుకూలము లైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సంభవములు గానపుడు ఆ విధానము కలహములకును జాతీయదుర్బలత్వమునకును కారణము కాఁగలదు. కర్టిసు గారు జాతిని భాషను సాంప్రదాయాచారములను అనుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మింపవలయు నని ప్రతిపాదించిరి. ఆ సిద్ధాంతముల ననుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మించుట రాజ్యాంగసౌధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. స్వయంపోషణమున కనుపయోగము లైన రాష్ట్రములు నిరుపయోగము. వర్తమానమహాసంగ్రామమున కట్టి రాష్ట్రముల పరిస్థితియే మూలకారణము. ఉపరాష్ట్రములందు బాధ్యతాయుత మైన పరిపాలనము కొన్ని రాజ్యాంగముల కేర్పడును. ముఖ్య మైన రాజ్యాంగాధికారము ముఖ్యరాష్ట్రమునం దధికారాధీనమున నుండును. రాజ్యాంగములం దయిదు శాఖ లుండిన రెండు శాఖలు ప్రజానిర్వాచితాధికారులు గల యుపరాష్ట్రముయొక్క యధీనమునందును ఇతరశాఖలు ముఖ్యరాష్ట్రాధీనము నందును నుండును. రాష్ట్రమునకును ఉపరాష్ట్రములకును భేదము లేనియెడల ఒక రాష్ట్రమునందె ప్రజానిర్వాచితాధికారులును స్వతంత్రాధికారులు నుందురు. ఈ విధాన మపూర్వము; ఏ దేశపు రాజ్యాంగచరిత్రమునందును నదృశ్యము. ఈ సంవిధానమున అధికారనిర్ణయమునం దుభయశాఖలకును నిరంతరసంరంభము సిద్ధము. ప్రజానిర్వాచితాధికారశాఖకు వ్యవసాయాంశమును నిర్ణయించి క్రొత్త పన్నులను వేయఁగల యధికారము నొసంగఁబడును. దేశహితకార్యములకును విద్యావ్యాపనమునకును విశేష మైన ద్రవ్య మవశ్యము. నిర్ణీత మైన ద్రవ్యము చాలదు. క్రొత్త పన్నులు ప్రజలకు రుచింపవు. మంత్రులు సర్వాదాయ వ్యయ నిర్ణయాధికారమును కలిగి యున్నపుడు ఆవశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి ఆదాయవ్యయమార్గములను నిర్ణయింపఁగలరు. ఒక శాఖాభారమును మాత్రము వహించినపుడు సముచితముగ నాదాయవ్యయమార్గములను నిర్వహింపనోపరు. మధ్యకాలమునందు శాఖాధికారు లధికాదాయమును వాంఛింపఁ జనదు. ఇది యసంగతము. వర్తమానలోకపరిస్థితులందు నూతనసమస్యలు సాధారణముగ ప్రత్యక్షమగుచుండును. వ్యయాంశ మావశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి మాఱుచుండును. ఈ సదుపాయములు లేని పరిపాలనవిధానము మోంటెగు గారి వర్ణనకు తగియుండును. ఉపరాష్ట్రముల వ్యవహారములను విమర్శించుట కధికారు లేర్పడుదురు. వారి యభిప్రాయముల ననుసరించి యుపరాష్ట్రముల యధికారములందు హెచ్చుతగ్గు లేర్పడుచుండును. ఉపరాష్ట్రముల రాజ్యాధికార

మును నియమించుటకును తొలఁగించుటకును సామ్రాజ్యపరిపాలనమునకును హిందూదేశమంత్రికిని పార్లమెంటునకును అధికారము గలదు. కర్టిసు గారు వృత్తిప్రాతినిధ్యము నంగీకరించుచు కులప్రాతినిధ్యమును నిరసించిరి. కులప్రాతినిధ్యము దేశమునందుఁ గల యనంతము లైన కులములను స్థిరపఱచి యేకజాతీయభావమును దుర్లభము గావించును. కర్టిసు గారి విధానము సదుద్దేశములను సంశయములను కలిగియున్నది. దేశక్షేమమునకు బాధ్యతాయుతపరిపాలనస్థాపన మవశ్య మని యంగీకృతము. ప్రజలయందును ప్రజాసామర్థ్యమునందును విశ్వాసమును జూపుట లేదు. అధికారుల విశ్వాసరాహిత్యమె భారతీయుల దురవస్థకు కారణము. భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యక్షేమమునకును బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును భారతీయులకును దేశపరిపాలనమునందు సంపూర్ణవిశ్వాస మేర్పడవలయును. సత్ఫలప్రాప్తికి కర్టిసు గారి సంస్కరణవిధానము ప్రయోజనకరము గాదు. స్వపరిపాలనభావరూపములు సర్వాంగములందును వ్యక్తమైనపుడె స్వపరిపాలనము వీర్యవంతమై శోభాయమానమై దేశాభ్యుదయమునకు ప్రయోజనకరము కాఁగలదు.

బ్రాహ్మణేతరసభలు

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల రాయబారములు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనవిధానమునందు కర్టిసుగారి విధానమునకు సదృశ మైన విధానము నామోదించినవి. బ్రాహ్మణేతరసభలు సామ్రాజ్యపరిపాలనమునందు మహాసభలు సూచించిన సంస్కరణములకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును దెలిపినవి. బ్రాహ్మణేతరుల సంస్కరణవిధానమునందు కర్టిసుగారి విధానమునందుఁ గల దోషమే గోచరం బగుచున్నది. ఉభయవిధానములందును ప్రస్తుతము గల నిరంకుశాధికారమున కాయుష్య మొసంగఁబడినది. మహాసభల విధానమునందు నిరంకుశాధికారమును కాలక్రమమున నదృశ్యము చేయుటకు మార్గ మేర్పఱుపఁబడినది. బ్రాహ్మణేతరవిధానమునందు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము ప్రముఖముగ నున్నది. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యమును కర్టిసు గారు సంపూర్ణముగ నిరసించుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్య మేర్పడిన రాజ్యాంగరంగజీవనము నిస్సారమగును. భేదములు సుస్థిరము లగును. బ్రాహ్మణేతరుల యుద్బోధమునకు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము తోడ్పడుట సత్య మైనను, ఈ ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమునఁ గాక ప్రదేశనిర్వాచనసాధనమున సఫల మగుట భావిరాజ్యాంగవికాసమునకు ప్రబలసాధనము. బ్రాహ్మణనాయకులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు గలిసి ఈ క్లిష్ట సమస్యను సమర్థించుట సమంజసము. ప్రత్యేకసాంఘికప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమున దుస్తర మను విషయము బ్రాహ్మణేతరసంఘము గ్రహింపవలయును. బ్రాహ్మణేతరసంఘమునకు బ్రాహ్మణేతరత్వము సమానధర్మము. ఒక కులస్థులు వేఱొక కులస్థుని ప్రాతినిధ్యము నంగీకరింపరు. శాసనసభయందు నెబ్బది కులములకు ప్రాతినిధ్యము దుర్లభము. ప్రతికులమునకును ప్రత్యేకప్రతినిధి యేర్పడినపుడు శాసనసభలు కులసభలుగ పరిణమించును. సాంఘికప్రాతినిధ్యము ప్రదేశముఖమున సాధ్య మైనపుడే కష్టములు తొలఁగఁగలవు. దేశక్షేమమునకు జాతీయైక్యమునకు రాజ్యాంగబలమునకు సాధనం బైన ప్రాతినిధ్యసమస్యను దేశాభిమానులు స్వప్రయోజనాభావ మైన సమదృష్టితో నవలోకింతురుగాత! బ్రాహ్మణేతరులు ముఖ్యముగ జమీందారులు కోరెడి ప్రత్యేకస్వత్వసంరక్షణార్థము రాష్ట్రపరిపాలనములందు సంయుతము శిష్టసభలను స్థాపించుట యుచితమని కొందఱు తలఁచుచున్నారు. శిష్టసభ పూర్వస్థితిప్రియులకు విశ్వాసమును సంతృప్తిని గలుగఁజేయఁగలదు. శిష్టసభలు సత్వరరాజ్యాంగాభివృద్ధి కాటంకము లనుట నిర్వివాదాంశము. వర్తమాన సందిగ్ధదశయందు భిన్నాశయములు పక్షములకు సంతృప్తిని గలుగఁజేయుటకు సాధనము గావచ్చును. మాంటెగు గారి సంస్కరణవిధానమునం దీ విషయమునకు ప్రముఖత కలుగునని వదంతి గలదు.

స్వదేశసంస్థానములు

మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు స్వదేశ

సంస్థానముల స్థితి నిర్ణయింపఁబడలేదు. భరతఖండము నందు మూఁడవ వంతు వైశాల్యము నాక్రమించియున్న స్వదేశసంస్థానముల స్థితి నిర్ణయ మైనఁ గాని భారత సామ్రాజ్యస్థితి నిర్ణయము గాదు. హిందూదేశమునందు 675 సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములందు స్వల్పవైశాల్యము గల సంస్థానములు మహావైశాల్యము గల సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సన్నిహిత సంయోగ సాహచర్యములు సుస్థిరముగ స్థాపిత మగుట హిందూ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు కీలకము. వర్తమాన కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను విమర్శించుటకు రాజప్రతినిధికి స్వాతంత్ర్యము గలదు. సంస్థానములకు సామ్రాజ్యమునకుఁ గల సంబంధములను సంధులు నిర్ణయించినవి. పెద్ద సంస్థానములందు రాజప్రతినిధి నియమించిన రెసిడెంటులు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను పరిశీలించుచుందురు. రాజ్యాంగవ్యవహారములందు సంస్థానముల ప్రజలకును బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలకును సంబంధము లేదు. సంస్థానాధీశులు తమ వ్యవహారములందు బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలును తమ వ్యవహారములందు సంస్థానాధీశుల ప్రమేయము నంగీకరింపరు. ముఖ్యసంస్థానముల స్వాతంత్ర్యరక్షణము సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియాకును సామ్రాజ్యవ్యవహారములందలి సంధానము భారత సామ్రాజ్యమునకును సాధనములు. స్వదేశసంస్థానములకును సామ్రాజ్యాధికారమునకును గల సంబంధములును సంస్థానాధీశులకును సంస్థానప్రజలకును గల సంబంధములును సంపూర్ణముగ మారుట సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకును సామ్రాజైక్యమునకును బలమునకును మూలము. ఏతత్ఫలము సమకూర్చుటకై బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు సంస్థానాధిపతులు నాయకులు ప్రజలు పని పూనుట యవశ్యము. మాంటేగు గారి సంస్కరణవిధానమునందీ విషయమునకు ప్రముఖత యుండు నని తోఁచదు. పూర్వస్థితిప్రియు లైన యాంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సంస్థానముల వ్యవహారసంబంధములను మార్చుట కుపక్రమించుట యసంభవము. భరతఖండాభ్యుదయమునకును సంస్థానముల యభ్యుదయమునకును సంస్థానసంబంధముల సంస్కరణనిర్ణయ మవశ్యము. సంస్థానములకును ప్రజానియమిత కేంద్రాధికారమునకును ననుబంధ మేర్పడినఁ గాని సామ్రాజ్యమునందుఁ గల సకలాంతర్భాగములకును సాహచర్యము సంరక్షణము దుర్లభము. సామ్రాజ్యమునందు సకలభాగములు సమానముగ భారము నిర్వహించుటకు సామ్రాజ్యసభయందు సకల భాగముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగుట యవశ్యము.

రాష్ట్రముల యొక్కయు సంస్థానముల యొక్కయు పునర్నిర్మాణము అవశ్యము.

సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును క్రొత్త ప్రదేశములను చేర్చియు ఉన్న ప్రదేశములను తగ్గించియు భాషకును జాతికిని సాంప్రదాయాచారములకును అనురూపముగ రాష్ట్రములను సంస్థానములను పునర్నిర్మాణము చేయవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములకు రాష్ట్రముల పరిస్థితు లుండుట సమంజసము.

సామ్రాజ్య ప్రతినిధిశాసనసభయందు ప్రజానియుక్తు లైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

సామ్రాజ్యశిష్టసభయందు పాలితనియుక్తు లైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములందు రాష్ట్రములందుఁ గల స్వపరిపాలనవిధానము స్థాపితము గావలయును.

స్వయంపోషణమున కసమర్థము లైన సంస్థానముల రాజ్యవ్యవహారములు బ్రిటీషుభాగముల వ్యవహారములందు మేళగింపవలయును.

అఖిలసామ్రాజ్యమునకును ధర్మశాసనములు శిక్షాస్మృతులు సమానముగ నుండవలయును.

సంస్థానములందు నియమితపాలనము స్థాపిత మయి ప్రజాస్వామ్యత్వము స్థాపితము గావలయును.

సంస్థానములందు రెసిడెంటులను తీసివేసి సంస్థాన

ముల వ్యవహారనిర్వహణభారమును సామ్రాజ్యపాలకులు వహింపవలయును.

అఖిల భారతీయ న్యాయాభియోగవిమర్శనమునకు ప్రీవి కౌన్సిలు స్థాపితము గావలయును.

ఉన్నతోద్యోగములందు సంస్థానములకును రాష్ట్రములకును వినియయ ముండవలయును.

రాష్ట్రములకు సంస్థానములకు పరిపాలనవిధానమునందును సామ్రాజ్యభారనిర్వహణమునందును స్వామ్యత్వము సమాన బాధ్యత యుండవలయును.

మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు సంస్థానముల ప్రమేయము కారణాంతరములవలన తలపెట్టకపోయినను భారతసామ్రాజ్యస్థితికి సస్థానముల రాజ్యాంగ సంస్కరణమును నవశ్య మని విచారజ్ఞులకు విశద మగుచున్నది.

ఆంధ్రోద్యమము

గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు సంప్రాప్తమైన యనుకూలప్రతికూలపరిస్థితు లుద్యమమున కుత్తేజనావనమనములను కలిగించినవి. నెల్లూరునందు గూడిన మైదవ మహాసభలో ప్రతిపక్షులు చతుర్విధోపాయములచేతను సభోద్దేశమునకు భంగము కలిగింప సమకట్టిరి. సభ్యుల యుత్సాహమును దైవానుకూల్యమును విజయమును సమకూర్చినవి. ఆంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానమంగీకరింపఁబడినది. విజయవాటికయందుఁ గూడిన యవసరాంధ్రసభకు చింతలపాటి వేంకటనరసింహరాజుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆ సభయందు దేశీ్రీవముగ నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మామోదింపఁబడినది. ఆంధ్రప్రముఖులు మహమ్మ్నఫర్లు ప్రభువునకును మోంటేగు గారికిని వారి సహచరులకును సమర్పించిన విన్నపమునందు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రసిద్ధాంతమును ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణావశ్యకతయు విశదము చేయఁబడినవి. ముప్పది రెండవ జాతీయమహాసభ యధ్యక్షురాలు బెజంటమ్మ గారు ప్రారంభోపన్యాసమునందు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రావశ్యకతను వ్యక్తము చేసిరి. కలకత్తాయందుఁ గూడిన జాతీయమహాసభయం దాంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘ మొసఁగఁబడినది. ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘ మేర్పడినది. సుప్రసిద్ధులు న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులు గా రధ్యక్షులు. ప్రత్యేకరాష్ట్రోపసంఘమునకు ప్రతిపక్షులు గుత్తి చిత్తూరులం దేర్పడి జాతీయమహాసభోద్దేశమును ప్రతిఘటించుట కుపక్రమించిరి. చెన్నరాష్ట్రోపసంఘమునందుఁ గల ద్రావిడ సోదరులు ప్రతిఘటకులకు తోడ్పడిరి. చిత్తూరు బళ్లారి యనంతపురము మండలములు చెన్నరాష్ట్రోపసంఘమున కుపసంఘములుగ నుండు నని కేశవపిళ్లె గారు ప్రకటించిరి. పిళ్లె గారు జాతీయమహాసభాకార్యదర్శులం దొకరు. కార్యదర్శి మహాసభాప్రతిపాదనమునకు ప్రతిఘటించుట న్యాయవిరుద్ధము. శ్రీరంగనిత్యులను బోధించెడి నాయకులె స్వవిషయమునందు న్యాయసూత్రముల నతిక్రమించుట యాచారము. కేశవపిళ్లె గారి ప్రకటనము నిందాభాయిష్ఠము. కేశవపిళ్లె గారికి గుత్తిమీఁద నవ్యాజాభిమాన ముండుట సహజము. గుత్తియు ననంతపురము మండల మని భ్రమపడుట యన్యాయము. అసంబద్ధభావభరిత మైన పిళ్లె గారి లేఖను ఖండించుట యప్రస్తుతము. కేశవపిళ్లె గారు ఆంధ్రోద్యమమునందు కూడ స్వయంనియోగధర్మము నవలంబించుట ధర్మ మని నిర్ణయించిరి. స్వరాజ్యసిద్ధాంతమునకు స్వయంనియోగసిద్ధాంతము నన్వయింపఁజేసిన పిళ్లె గారి నిర్ణయసామర్థ్యము విశద మగును. స్వయంనియోగసిద్ధాంతనిర్ణయమునకు న్యూనాధిక సంఖ్యలు ప్రమాణము గాని ప్రత్యేకవ్యక్తి భావోత్కర్షము ప్రధానము గాదు. పిళ్లె గారి సిద్ధాంత మంగీకృత మైన ప్రజాస్వామ్యత్వ మసంభవము. ప్రతిఘటనము పరిపాలనమునకు ధర్మసూత్రము.

ఆంధ్రోద్యమ ప్రయోజన మధిక సంఖ్యాకులైన యాంధ్రులకుఁ గలదా, యాంధ్రోద్యమతత్త్వము అధికసంఖ్యాకు లైన యాంధ్రుల యామోదమును పడయుచున్నదా యను సమస్యలు విమర్శనార్హములు. ఆంధ్రోద్యమము ప్రత్యేకప్రదేశముల సౌకర్యమునకును ప్రత్యేకవ్యక్తుల ప్రయోజనమునకును ప్రతికూల మైనను ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకు పరమసాధన మని రాజనీతిజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. స్వపరిపాలనసంవిధానము గల రాష్ట్రస్థితికి భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనంబు లని

Sir M. VISVESWARAYYA C.I.E.

సర్ ఎమ్. విశ్వేశ్వరయ్య గారు,
సి. ఐ. ఇ.

LOK. B. G. TILAK

లోకమాన్య బాలగంగాధరతిల

The Hon'ble
MR. V. K. RAMANUJA CHARIAR

గౌ. వి. కే. రామానుజాచారియారు గారు

Hon'ble SIR S. P. SINHA

గౌ. సర్ ఎస్. పి. సిన్హా గారు

MR C.P. RAMASWAMY IYER

సి. పి. రామస్వామయ్యరు గారు

BRAHMANANDA TIRTHA SWAMI

బ్రహ్మానందతీర్థస్వామి

B. VENKATARAYADU GARU

బచ్చు వేంకటరాయుడు గారు

MR. A. LAKSHMINARAYANA SASTRI

ఆర్యసోమయాజుల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి గారు

MR. R. GIRI ROW

రాయప్రోటి గిరిరావు గారు

JAGANNATHAIYA GARU

జగన్నాథయ్య గారు

బంగాళీలు ఓఢ్రులు కన్నడులు మహారాష్ట్రులు ఆంధ్రులు రాజ్యాంగ సంస్కరణ విచారోపసంఘమునకు విన్నవించిరి. అధికసంఖ్యాకుల మతముతో నల్పసంఖ్యాకు లేకీభవించుటయే ప్రజాస్వామ్యస్వపాలనమునకును స్వయంనియోగమునకును కీలకము. స్వపరిపాలనాసంస్థాపనములకల్పసంఖ్యాకుల భావప్రకర్షణము విషప్రదానము. ఏకధర్మము స్వప్రయోజనమున కొక రీతిని పరప్రయోజనమునకు వేఱొక విధమునను వర్తింపనేరదు. ఆంధ్రదేశాభిమానులు మహారాష్ట్రప్రయోజనములను స్వప్రయోజనార్థము గాక దేశహితార్థమై వినియోగించి మాతృదేశాశీర్వాదంబులను పడయుదురుగాక!

"బ్రిటీషు ఇండియాయందు స్వపరిపాలన ప్రతిష్ఠాపనలు ఫలప్రదము లగుటకు రాష్ట్రప్రదేశములను పునర్విభజనము చేయుచు నవసరమైన చోట రాష్ట్రముల సేర్పఱుపవలెను.

౨. వీలైన చోట వీలైనంతవఱకును ముఖ్యముగ నొకే భాషను మాటలాడువారి సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నపుడును అట్టి మార్పును వారు కోరునపుడును భాషాధారముగ చేయవలయును.—

అని ఈ సభవారు గవర్నరు జనరలు గారికి సూచించుచున్నారు."

సామ్రాజ్యశాసనసభయందు బయ్యా నరసింహేశ్వర శర్మ గారు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణావశ్యకతను తెలుపుచు ప్రతిపాదించిన పైతీర్మానము నిరాకృతమైనను విషాదమున కవకాశము లేదు.

ఉపపాదనప్రయోజనము సమకూడినది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణసమస్య జాతీయసమస్యగ పరిణమించినది. ఆంధ్రదేశసమస్య అఖిలభారతీయ సమస్యగ పరిణమించినది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణసిద్ధాంతము రాజ్యాంగసంస్కరణపరాయణుల దృష్టి నాకర్షించినది. అధికారుల చిత్తము నాకర్షించినది. మహారాష్ట్రనాయకుల సానుభూతిని పడసినది. ఆంగ్లవిద్యాసంభవుల సంకుచితభావమును వ్యక్తము చేసినది. ఆంధ్రుల కర్తవ్యము పరిస్ఫుటమైనది. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు నూతనోత్తేజనము కలిగినను ఆంధ్రోద్యమఫలప్రాప్తి సులభము గాదు. ఆంధ్రదేశమునందు సంశయాత్ములు గలరు. ప్రతిఘటనసమర్థులు గలరు. స్వప్రయోజనపరాయణులు గలరు. పరిపాలనాసౌకర్యమును సంపద్వృద్ధియు విద్యావ్యాపనమును స్వపరిపాలనావికాసమును తెనుఁగులమున కాంధ్రత్వప్రాప్తియు ఆంధ్రోద్యమమునకు మహాఫలములు. ఇమ్మహాఫలప్రాప్తి కాంధ్రపుత్రులు వ్యక్తిభేదమును ప్రదేశభేదమును కులభేదమును జాతిభేదమును మతభేదమును స్థితిభేదమును గమనింపక పాటుపడి కామితార్థములను పడయుట వివేకము, ధర్మము.

స్థానికస్వపరిపాలనము

మహాసభల సంస్కరణవిధానము పర్యాప్తంబైన, స్థానికస్వపరిపాలనము సులభముగ లభించును. మండలాధిపతులకును ఇతరాధికారులకును గల కేంద్రీకృత నిరంకుశాధికారము అదృశ్యంబైన అధికారవిభజనమును స్థానికస్వపరిపాలనమును సుసాధ్యములు. మహాసభల విధానమునందు స్థానికస్వపరిపాలన ప్రణాళిక వివరింపఁబడలేదు. భరతఖండమునందు ప్రజాబాధ్యతాయుతమైన పరిపాలనము సార్థకమగుటకు స్వపరిపాలనవిధానము గ్రామసీమలం దారంభము గావలయును. మూఁడువంతులు ప్రజలకు గ్రామసీమలు నివాసస్థలములు. ప్రజాపోషణమునకు రాజ్యపోషణమునకు గ్రామసీమ లాధారములు. వ్యవసాయము జీవనాధారము. గ్రామసీమల దుస్థితియే దేశపు దుస్థితికి నిదర్శనము. అధికారులును అధికారవర్గాభిమానులును గ్రామస్థులు సంస్కరణముల వాంఛించుట లేదనియు గ్రామస్థుల యోగక్షేమము లే పరిపాలనమునకు లక్ష్యమనియు నిరంతరము ఘోషించుచుందురు. నూఱేండ్ల బ్రిటీషు పరిపాలనము గ్రామస్థులకు విశేషమైన లాభములను సమకూర్పలేదు. గ్రామసీమలందు ప్రజాక్షేమమున కవశ్యములైన విద్యాలయములు లేవు. వైద్యాలయములు లేవు. మార్గములు లేవు. ధనాగారములు లేవు. న్యాయస్థానములు లేవు. ప్రజల యోగక్షేమాభివృద్ధికి సకలసంస్కరణములు గ్రామసీమలం దారంభము గావలయును. గ్రామసీమలం దధికారశృంఖలబద్ధము గాని గ్రామపంచాయతీసభలను స్థాపించి ప్రజలయం దాత్మగౌరవ

మును ఆత్మవిశ్వాసమును కలుగఁజేయుట స్వపరిపాలనసౌధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. పునాదులందు బలము లేని నిర్మాణము నిలువనేరదు. పాలకపాలితుల సంస్కరణాభిలాష శాసనసభల వైపు మరలినదే గాని గ్రామపంచాయతీసభలపై ప్రసరింపలేదు. విశాల మైన ప్రజానిర్వచితసభ్యత గల గ్రామపంచాయతులు స్వపరిపాలనస్థితికి సాధనములు. పరిశ్రమపోషితము లైన పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రజలకు పట్టణములు వాసస్థలములు. వ్యవసాయపోషిత మైన భరతఖండమునందు ప్రజలకు గ్రామములు వాసస్థలములు. దేశస్థితికిని ప్రజాస్థితికిని తగిన రాజ్యాంగవిధానము ప్రజావికాసమునకు సాధనము. పట్టణాధిష్ఠితం బైన పాశ్చాత్యరాజ్యములందు రాజ్యసభ కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు గ్రామాధిష్ఠితం బైన భరతఖండమునందు గ్రామసభల కధికప్రయోజన మేర్పడుటయు ప్రకృతిధర్మము. గ్రామసీమలందు స్వపరిపాలనసంస్థాపనలు స్థాపితము లైన స్వపరిపాలనవిధానము ఫలవంతమై దేశాభ్యుదయము సుసాధ్య మగును. లోకమునం దవకాశరహిత మైన కార్యనిర్వహణ మసంభవము. ప్రజల కవకాశములు కలిగినపుడె వారి కార్యనిర్వహణసామర్థ్యము వెల్లడి యగును. చిరకాలసంవర్ధితం బైన ధర్మానురక్తి ప్రజలయందు ప్రక్షిప్తముగ కలదు. అవకాశములు కలిగినపుడు ప్రక్షిప్త మైన ప్రజాశీలము వ్యక్తము కాఁగలదు. సామ్రాజ్యశాసనసభ రాష్ట్రీయశాసనసభలు సంస్కరింపఁబడి ప్రజాప్రతినిధుల బలము హెచ్చినను గ్రామసంస్థాపనలు ప్రజాధికారబద్ధములు గానపుడు స్వపరిపాలనము వికారాకృతిని గలిగి దుస్సహమై ప్రయోజనరహితముగ నుండును.

ఉపసంహారము

శ్లో. హతోవా ప్రాప్స్యసే స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మా దుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః.

మాతృభూమికి విషమదశ సంప్రాప్త మయినది. లోకము ప్రబోధమయమై ధనుర్ధారియై స్వాతంత్ర్యసంరంభావృతమై నూతనాకృతిని దాల్చుచున్నది. అష్టదిశలందును యుద్ధధ్వని మాఱుమ్రోఁగుచున్నది. సకల రాజ్యములందును యుద్ధసన్నాహములు చెలరేఁగుచున్నవి. యుద్ధ మనంతరూపముల విహరించుచున్నది. లోకావృతం బైన స్వాతంత్ర్యప్రతిష్ఠాపనము మహాసంగ్రామమునకు ఫల మని రాజనీతిజ్ఞులు ఘంటాపథముగ చాటుచున్నారు. జార్జి చక్రవర్తియు లాయిడు జార్జియు చెమ్సుఫర్డు ప్రభువును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు భారతీయుల సాహాయ్య మవశ్య మని తెలుపుచు సందేశములను ప్రకటించిరి. సామ్రాజ్యావకాశము హిందూదేశమునకు సమయ మని చక్రవర్తి తెలిపెను. లబ్ధావకాశములను భారతీయు లుపయోగించుట వివేకము. భారతయోధులు యుద్ధారంభమునుండియు వివిధ రణరంగము లందును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు ప్రాణములను ధారవోసిరి. పాశ్చాత్యసభ్యతను ఫ్లాండర్సు రణరంగమునందు భారతీయసైన్యనివహములు రక్షించినవి. యుద్ధనిర్వహణమునకై సంస్థానాధిపతులును ప్రజలును అపార మైన సాహాయ్యమును చేసిరి. సామ్రాజ్యావసరముల కవశ్య మైన సైన్యబలమును సిద్ధము చేయుటకు భరతఖండమునకు మాత్ర మవకాశము గలదు. భరతఖండమునకుఁ గల యవకాశంబులను విజృంభణము చేయుట రాజనీతికి ఫలము. ఏప్రిలు మాస మంతమునందు ఢిల్లీనగరమునఁ గూడిన మహాసభలో యుద్ధనిర్వహణార్థము సామ్రాజ్యమునకు సకలవిధముల నధికతరముగ తోడ్పడుట ధర్మ మని సభ్యు లంగీకరించి సాధనంబుల నిర్ణయించిరి. నిర్వహణ సాధనంబులను నిర్ణయించుట సులభ మైనను నిర్వహణము దుర్లభము. నిరాయుధు లైన భారతీయులందు రణోత్సాహము నశించినది. రణోత్సాహమునకు ప్రాణ మైన దేశరక్షణాభిలాష యదృశ్య మైనది. యోధవృత్తియందు పాశ్చాత్యులకుఁ గల గౌరవప్రతిపత్తులు భారతీయులకు లేవు. సామాన్యయోధున కొసఁగెడి వేతన మల్పము. పురోవృద్ధికి వలయు నవకాశము లల్పములు. ఇట్టి సందిగ్ధస్థితియందు భారతీయులలో రణోత్సాహమును ప్రజ్వలింపఁజేయుట కుపాయములను పాలకు లవలంబించినఁ గాని మహాసభయందు నిర్ణయించిన యుద్ధనిర్వహణసాధనసంపత్తి దుర్లభము. భారతీయులకు మాతృదేశసంరక్షణమునందును సామ్రా

జ్య సంరక్షణమునందును అభిమాన ముద్భవించునట్లు పాలకు లుదారమార్గము నవలంబింపవలయును. దేశసంరక్షణ మలంఘనీయ మైన ధర్మ మైనను సంరక్షణభారనిర్వహణమునందు ప్రయోజన మేర్పడవలయును. కపర్దిగారు యుద్ధనిర్వహణసభయం దుపపాదింపఁదలఁచిన ప్రతిపాదన మీ ప్రయోజనమును వ్యక్తపఱచినది. కాంచీపురమునందు చెన్నరాష్ట్రీయసభలో ప్రకటితమైన సంకుల మీ ప్రయోజనమును ప్రకటించినది. దేశపరిపాలనమునందు బాధ్యత గల ప్రజలు దేశసంరక్షణమునందును సహజముగ బాధ్యత వహింతురు. పరిపాలనసంరక్షణభారములందే భారవహనము ముఖ్య మను విషయము ప్రజలలో కలవరమును పుట్టించుచున్నది. యుద్ధనిర్వహణభారము ముఖ్య మైనను పరిపాలనభారము లేనపుడు నిర్వహణభార మసాధ్య మని ప్రపంచచరిత్ర యనంతముఖముల చాటుచున్నది. భారతీయులును సర్వసామాన్య మైన ధర్మావలంబనమును కోరుచున్నారు. ఇందు వైపరీత్యము లేదు. ప్రయోజనమును కోరుట నేర మగుట యని యధికారవర్గాభిమానులు నాయకుల నాక్షేపించుచున్నారు. ఈ యాక్షేపణలను చేయు నధికారవర్గాభిమానులు స్వప్రయోజనరక్షణపరాయణులు. ప్రయోజనాపేక్ష లేకయే యుద్ధనిర్వహణమునకు సహాయము చేయుట మహాత్మ గాంధి గారుపదేశించినట్లు శ్రేయస్కరం బైనను లోకప్రవృత్తియం దసంభవము. ఐర్లాండు రాజ్యాంగసమస్య దీనికి ప్రబలప్రమాణము. ఐర్లాండునందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటకు ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సకలవిధముల ప్రయత్నించుచున్నారు. ఐర్లాండున నవలంబించిన మార్గమునె భరతఖండమునందును అవలంబించుట భారతీయులలో రణోత్సాహమును వికసింపఁజేయుటకును యుద్ధనిర్వహణసాధనములను పడయుటకును సాధనము. మహాసభలు నిర్వచించిన సంస్కరణవిధానము స్వరాజ్యప్రాప్తికి సోపానమే గాని స్వరాజ్యప్రదానము గాదు. బ్రిటీషు పరిపాలకులు మహాసంగ్రామ నిర్వహణమునకవలంబించిన ధర్మసూత్రమును భరతఖండమునందును అవలంబించుట ధర్మము. కృష్ణుఁడు అర్జునుని హృదయమునందు రణోత్సాహమును పుట్టించుటకై "గెలిచిన రాజ్యమును చచ్చిన స్వర్గమును పొందఁగలవు." అని చేసిన మహోపదేశము వర్తమానసందిగ్ధదశయందు పాలకులును ప్రజలును శిరసా వహింపఁ దగియున్నది. పాలకులును పాలితులును మహాసంగ్రామమువలన సంప్రాప్తం బైన మహదవకాశంబుల మాతృదేశసంరక్షణమునకై వినియోగించి సుబలయు సుశోభితయు సుప్రతిష్ఠాపితయు సుప్రసన్నయు నైన మాతృస్వరూపమును సందర్శించి యానందింతురుగాక!

భారతీయుల ప్రార్థన

దేశీయమహాసభలో చదువఁబడిన సర్ రవీంద్రనాథుని గీతమునకు ఆంధ్రీకరణము.

కాళ్లకూరి గోపాలరావుగారు

దేవదేవ! ఈ జీవయాత్రారంభము
మా కనుగ్రహించితి వీవు మహిమ మీఱ;
శక్తిసామర్థ్యముల నెల్ల జనుపఱచి
మార్చు నీ గౌరవము నిల్పుకొనఁగనిమ్ము. 4
మా యునికి నాశ్రయించియే నీ యశస్సు
మలయుచుండెడి నను మాట మఱవవలదు.
అన్యదాక్షిణ్యల నిర్జించు నధికృతులను
ధిక్కరించి నీకై నిరోధింతుమయ్య. 8
శాస్త్రమునకు లోఁబడెడి హృదయములందు
నీ ప్రతాపంబు చెల్లారి నిపుణ మమ్ము;
దుర్బలత యాత్మ వంచించు ద్రోహి గాన,
జీవబలము క్షీణించిన శోకబాధ 12
సత్య మనృతదేవతపాలఁ బడు భయార్తి;
ఈ యథార్థమ్ము మమ్ము గ్రహింపనిమ్ము.
పట్టి దుము కొనిపలఁ జేయు పట్టులందు
ఎట్టి సుఖము నైన నిరాకరించుటకును, 16
అరయ వేసవి మధ్యందినార్కునట్లు
నీవు మా దుఃఖ మెత్తి యందిచ్చుటకును
దుర్నిరీక్షంబగు శక్తి మా కొసఁగుమయ్య;
మా సమారాధనంబు సమస్తగతుల 20
ప్రేమ వికసించి పనిలోన ఫలించునట్లు
దృఢతరప్రత్యయము ప్రసాదింపుమయ్య—
ఇదియె మా ప్రార్థనంబు లోకైకనాథ!
చుట్టుపట్టులవా రెల్ల పట్టినమ్ము 24
కొఱకు దీక్షనై పోరాడుకొనుచునుండ,
పౌరప్రేమతత్త్వంబు గౌరవించి
అనవలన దుర్బలులను శోధించకుండ
మేము వర్తించెదముగాక యో మహాత్మ! 28
స్వార్థపరు లయ్యు, నీ కొఱ కని వచించి,
పోరి యొండొరుఁ జంపుచున్నారు వారు;
భ్రాతృమాంసబుభుక్షా ప్రభావమునను
వారు పోరాడుకొనుచున్నవార, లింక 32
శోకతాగ్రహంబు నెదిర్చి పోరఁగలరు.
సత్యగాంభీర్యతలకు మానుషకరమైన
యుక్తిగాంభీర్య ప్రత్యగాత్మైక్య మనెడి
మహిత శాశ్వతదివ్యసామ్రాజ్యమునకు 36
ధన్య మాత్మీయమైన స్వాతంత్ర్యమునకు
శక్తి మీఱంగ సకలకష్టముల కోర్చి
స్థిరతరంబుగ మేము నిల్చెదము గాక!
మా ప్రయాణంబు ప్రారంభ మయ్యె నిదిగో! 40
నావికాగ్రణి! నీకు వందనము లయ్య;
అల్లదె తుఫాను పట్టె భయంకరముగ,
అల్లకల్లోలముగ నున్న యలల కంటె?
విన, పాలింపుమయ్య ప్రయాణ మిపుడె. 44
హానికరమైన యంతరాయంబు లెన్నొ
దారిలో వేచియున్నవి దానికంపు
టార్తి కలిగింప, అదియు నీ కర్తవంబు.
'భయము పోఁగొట్టు' మనెడి విన్నపాలనిపాడ 48
మద తుఫాను మధ్యమునుండి వినిచె మయ్య.
అలసుల నిమిత్తమై మేము పాలసించి
వెనుక బడకుండెదము గాక! భీతివలన
సంచితంబులకలనను సర్వేర మగు 52
కాలగతి యుండవిల్లక క్రాలుఁగాక!
కాలమును కార్యభరమును గాంచ కొలఁది
నీకు మారును సమములై నెగడుచుండు;
శాశ్వతంబైన జీవంపు సాగరమున 56
సంచరించెడి నీకు శ్వాసంబు కాదె
చావు బ్రతుకులు? సర్వలోకావనాద్య!
కొలఁది సాయంబు సమకూర్చుకొనుచు కొలఁది
హీనుల మెలమెల్ల నెట్లో లెక్కించుకొనుచు 60
స్వాంతమందున విసిగి వేసారనీక,
అహోరాత్రంబును నీవు మాయందె నుండు
వాఁడె వనియును మేము నీవార మనియు
ఎల్లయెడల నెఱుఁగఁగ నమ్మఁగనిమ్ము! 64

జాతీయత

మల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ.

"మన జాతీయత ... [illegible] ... " అరవింద శ్రీ. ఘోషాచార్యులు

ప్రస్తుతకాలమున ప్రపంచమంతటను జాతీయాభిమానమును ప్రత్యేకజాతీయవ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచు వాదమును వ్యాపించుచుండు విషయము ఎల్లరకును తెలిసియే యున్నది. ఈ జాతీయతాభావములు 19-వ శతాబ్ది నైరోపాఖండమున నుద్భవించి యెల్లెడల వ్యాప్తము గాంచి మానవుల మానసములం గలవరపఱచుచున్నవి. ఇంతకు పూర్వము జాతీయతాభావములు విశ్వమానవ భ్రాతృత్వైకమత్యములకు భంగకరములనియు అందుచే నవి మానవాభ్యుదయమునకు మార్గనిరోధకములనియు పాశ్చాత్యులు భావించుచుండిరి. కాని, గతశతాబ్దినుండియు అట్టి యభిప్రాయములు మార్పు చెందినవి. మానవసోదరత్వసిద్ధికి ప్రతిజాతియు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వముం గలిగి ప్రత్యేక ప్రభుత్వము నంది తన్మూలమున నాత్మోన్నతి గాంచుట యావశ్యక మని పాశ్చాత్యరాజనీతిధురంధరు లంగీకరించి యున్నారు. మానవాభ్యుదయమునకు ప్రతిజాతియొక్క సహాయమును ఆవశ్యకము. ప్రపంచములోని వివిధజాతుల నాగరికతయు నేకరీతిగ నుండఁజాలదు. ప్రతిజాతియందును గల ప్రత్యేకతయు నాగరకతయు లక్షణములును మానవజాత్యుద్ధరణమునకు తోడ్పడఁగలవు. కావున, ఏ జాతియైనను తన సహజలక్షణములను పెంపొందించుకొనకపోయిన యెడల అది మానవజాతికి భంగము కలిగించిన దగును. ఈ యభిప్రాయము లన్నియు కాలక్రమమున అనేకకారణములచే అందు ముఖ్యముగ నాంగ్లేయపరిపాలనముచే భారతదేశమున వ్యాపించి ప్రజల మానసములయందు వేరులు నాటుకొనుచున్నవి. ప్రాచీన కాలమున మన మాతృభూమి నాగరకమున నేమి విజ్ఞానసంపన్నత యందేమి వాణిజ్యాభివృద్ధియం దేమి సాంఘికవిషయములయం దేమి మతబోధయం దేమి నాటి దేశములలో నాయకత్వము వహించి మానవాభివృద్ధి కమితసహాయము గావించి శ్రేష్ఠతఁ జెందినది. కాని, ఇక్కాలమున కొన్ని కారణములచే హిందూదేశము తన పూర్వపు ఔన్నత్యము గోల్పోయినది. అనేక నాగరకతలును అనేకజాతులును దేశము నాక్రమించుకొని పరిపాలించినవి. అయినను పాశ్చాత్యదేశీయసంసర్గము మూలకమున మన దేశము నిద్రావస్థనుండి మేల్కాంచి మరల తన యున్నతస్థాన మాక్రమించి మానవసేవ చేయవలెనని కుతూహలపడుచున్నది. ఈ యాశయము నెరవేరుటకు పూర్వము స్వాతంత్ర్యాభివృద్ధికై కృషి సల్పి తన నాగరకతను పునరుజ్జీవితము గావించుకొని తన ప్రతిభను పెంపొందించుకొని తన వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచుకొని ప్రపంచమందలి దేశములలో గౌరవస్థాన మాక్రమింపవలసియున్నది. ఇదియే భారతజాతీయతాసమస్య.

పాశ్చాత్యజాతీయత

పాశ్చాత్యజాతీయత యాధిభౌతికలక్షణసమన్వితము. ఒక సంఘమునందు వ్యక్తు లెల్లరును అన్యోన్యసాహాయ్యము గావించుకొనుచు శ్రేయఃపూరితమానసములతో పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో మెలంగుచుండుట సహజము. కాని, పాశ్చాత్యదేశపరిస్థితు లిట్టి సహజస్థితికి భంగము కలిగించిన వని చెప్పవలెను. అప్పటి ప్రథమమునుండియు నేకజాతి గలవారే యొక ప్రదేశమున నుండుటచే మన దేశమునందు వలె అంతస్సాంఘికసమస్య లెవ్వియు వారి కెదుర్కొనలేదు. మఱియు, వారి చుట్టుప్రక్కల బలవంతులును సంగ్రామాభిలాషులు నగు జాతులు నివసించుచుండుటచే నిరంతర మాత్మసంరక్షణము వారి కత్యవశ్యమాయెను. కావున, వారు స్వాతంత్ర్యాభిమానప్రాబల్యమునకును ఇతరజాతుల దుర్బలత్వమునకును కృషి సల్పవలసివచ్చినది. అందుచే వారిలో ద్రవ్యార్జనాకుతూహలము పెంపొందెను. అన్యోన్యమైన మాత్సర్యము లధికము. ఇట్టి స్థితిగతులలో జీవితపోరాటమునందగు నన్యోన్యస్నేహభావము లెట్లుత్పన్నములు కాఁగలవు? తత్ఫలితముగ స్త్రీపురుషులకును ధనికదరిద్రులకును తీరని వైరము సంఘటిల్లుచున్నది. స్వార్థపరత్వము ప్రాబల్యము గాంచుచున్నది.

ఇట్టి జాతి మానవపురోవృద్ధి కుపకరించుట సాధ్యమా? ఎదిటివారు బలవంతులైన నది సహింపఁజాలరు. ఎల్లప్పుడును ఇతరులు తమకు లోఁబడియుండవలె ననియే తలంపు. ఇందు మూలమున ప్రపంచమంతటను స్వార్థపరత్వము వ్యాపించి సోదరభావములకు బదులు శత్రుభావములు ప్రబలుచున్నవి. నూతనముగ ప్రాముఖ్యము నంది ప్రాగ్దేశతిలకమువలె ప్రకాశించుచున్న జపాను దేశము నైతము పాశ్చాత్యాభిప్రాయానుగుణముగనే వర్తింపక తప్పినది కాదు. వీరిల యిట్లు స్వయంప్రజాయవిరుద్ధముగ పాశ్చాత్యజాతీయత నవలంబింపఁజాలెదరని ప్రశ్నించినప్పు డొక జపానీయుఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను: "అట్టి జాతులు ప్రపంచమున ప్రబలముగ నున్నంత కాలము మా యాధ్యాత్మికజీవనౌన్నత్యమును పెంపొందించుకొనుట కవకాశము లేదు. దౌష్ట్యనివారణము గావించుటకు మేమే దుష్టుల మగుట యవశ్యము. ఆధునికప్రపంచమున పశుబలముకంటె వేఱొండు

సాధనము లేదు. "ఇదియే పాశ్చాత్యజాతీయతాఫలితము. ఆత్మనిరహితమగు నిట్టి జాతీయత యెందులకు? కాల్పనా? అయినను, బాహ్యాడంబరములవలన వ్యామోహితు లగు మనవారి కింకనైన పాశ్చాత్యజాతీయతాపకృపాలము తగ్గినయెంత బాగుగనుండును! "ఈజాతీయత అన్యోన్యభయదాయకముగ నున్నది. ఇందుచే క్రూరకృత్యము లనిన లజ్జాభయములు వీడిపోయినవి. అసత్యము లాభార్జనకారకము లైనవి. వాగ్దానములు హాస్యాస్పదము లైనవి." అని రవీంద్రనాథ ఠాకూరు వ్రాసియున్నారు.

ఇట్టి జాతులవలన మానవసౌభ్రాతృత్వము చేకూరునా యను సంశయము మనకు పొడముచున్నది. రవీంద్రనాథుడు చెప్పినట్లు "ఈ భూమియంత్రము లన్నియు అన్యోన్యసంరక్షణార్థము ఏకమత్యము నొందవచ్చును. కాని, ఈ యంత్రసమైక్యతవలనే నాత్మయు, దేవుడును గౌరవింపబడుదురా?" ఇందులకు ప్రస్తుతసంగ్రామమే ప్రత్యక్షనిదర్శనము. ఈ మహాయుద్ధము విరోధఖండము నంతటిని విధ్వంసము గావించుచుండ, పాశ్చాత్యైశ్వర్యము పాశ్చాత్యనాగరకతయు శతఘ్నిజ్వాలలలో మిళితమై ఆకసమున కెగయుచుండ, ప్రతిదినము నాశమాత్రావశిష్టమై వర్తించుచుండ — అక్కటా! ఆ ఖండము తన కిట్టి దుర్గతి పట్టుట కేమి పాప మొనర్చిన దని మన మనసున స్మరించుట సహజము. ఇంత కాలమువఱకును తన నైతికజీవనమును నిర్లక్ష్యము చేసి తన హృదయమును పాషాణప్రాయముగ గావించుకొనుటచే నిట్టి దుస్థితి ఆ దేశములకు ప్రాప్తించిన దనుట నిర్వివాదాంశము.

భారతజాతీయసమస్య

భారతజాతీయసమస్య సాంఘికము గాని రాజకీయము గాదని రవీంద్రనాథుడు పలికియున్నాడు. మన దేశము ప్రపంచములోని పంచమహానాగరకతలకు నాలవాలము. హిందువులు జొరాస్ట్రియనులు బౌద్ధులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు — వీ రందఱకును హిందూదేశము నివాసస్థాన మైనది. దేశముపై వీరి కెల్లరకును సమాన స్వాతంత్ర్యమే కలదు. కాన, ఇట్టి ప్రబలభేదములు గల దేశమునందు జాతీయతానిర్మాణము దుస్సాధ్య మని కొందఱు నుడువుచున్నారు. జాతీయభావమందును జాతియందును దేశమునందును ఐక్యత గలవారికి మాత్రమే చేకూరు ననెడి యభిప్రాయములలో బుట్టి పెరిగినవారికి ఒక ఖండమంతటి భారతదేశము జాతీయత నందుట దుస్సాధ్య మని తోచుటలో నాశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి విభేదములలో నైకమత్యమును దృగ్గోచరము గావించుకొనుట ధీమంతుల లక్షణము. ప్రస్తుతము మన దేశమున గల యైదు జాతులకును ముఖ్యవిషయములలో సామ్యము కలదు. ఈ వివిధజాతులును అన్యోన్యప్రేమభావములతో తమతమ పురోవృద్ధికి సహాయము గావించుకొనుచు తమ నిజత్వమున నైక్యత గల దని గ్రహించి సోదరభావముతో వర్తించినయెడల భారతదేశాభ్యుదయము కరతలామలక మగును. ఈ యైకమత్యమునే నానకు కబీరు చైతన్యుడు మున్నగు మహనీయులు సుబోధకము గావించిరి. ఆధునికకాలమున నీ సూత్రమును గుర్తించిన జాతీయనిర్మాతలలో రామమోహనుడు ప్రథముడు. ఉపనిషత్తుల కాలమునుండియు నీ జాతీయతాసమస్యను మనవారు సాంఘికవిభేదములను పరిష్కరించుకొనుచు ఆధ్యాత్మికైకమత్యమునకై ప్రయత్నించుచు పరిష్కరింపజూచిరి. సింహాసనములకు గాని సామ్రాజ్యాధికారమునకు గాని మన దేశ మెన్నడును అభిలషింప లేదు. ఏబది శతాబ్దములనుండియు అక్రియాత్మాభివృద్ధి కై పాటుపడుచు దురాశారహితమై వర్తించినది. ఈజిప్టు గ్రీసు రోమక రాజ్యము లన్నియు నాశమాత్రావశిష్టము లైనను మన భారతభూమి ఇట్టి నైతికసంపత్తిమూలముననే చెక్కుచెదరక నిలిచి తన వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొనగలిగినది.

దేశభక్తి

జాతీయనిర్మాత లెల్లరును దేశభక్త్యావేశపూర్ణులై యుండవలెను. ప్రపంచమునందలి దేశములలో దేశభక్తి విజృంభించినప్పుడే అవి యభివృద్ధి నొందగలిగినవి. దేశభక్తి యన మాతృదేశముపైని గల ప్రేమ యని అనేకుల యభిప్రాయము. కాని, ఆ పదమునం దింతకంటె మహత్తర మగు యర్థ మిమిడియున్నది. భక్తి యనగనే మతభావము మనకు దృగ్గోచర మగుచున్నది. మతావేశము కలిగినవా రాత్మత్యాగము గావించి పరమాత్మయందు దానిని లీనమొనర్చి సేవాపరాయణులై యుందురు. హిందువులకు హిందూమతమువలెనే క్రైస్తవులకు క్రైస్తవమతమువలెనే దేశసేవకులకు దేశభక్తియు నొక మతము. దేశభక్తులకు దేశసేవయే పరమానందదాయకము; దేశాభ్యుదయమే సంపూర్ణసౌఖ్యప్రదము.

దేశభక్తి ప్రజాసామాన్యమున ప్రబలముగ వ్యాప్త మగుటకు దేశభక్తియుత మగు కొన్ని క్రియలును సంస్కారములును ఆవశ్యకము. ప్రాచీనకాలమున ఘనత వహించిన గ్రీసు రోమక దేశములలో నిట్టి క్రియలు జాతీయమతభాగములుగ పరిగణింపబడుచుండెడివి. కాని, వీనిని మన దేశమున నెలకొల్పుటకు గొప్ప కష్టము గాన్పించుచున్నది. భారతదేశమందు హిందువులు మహమ్మదీయులు జొరాస్ట్రియనులు క్రైస్తవులు మున్నగువారు కలరు. వీరిలో నొకరి మతక్రియలు మఱియొకరికి సరిపోవు. ఈ సమస్యను పరిష్కరించుట యంత కష్టము కాదు. మన దేశమున జరుపు దేశభక్తిక్రియ లన్నియు ప్రత్యేకముగ నొక జాతికిని ఒక మతమునకును సంబంధించినట్లుండక భూతకాలదేశచరిత్రానుబంధములుగను సకలజాతులయందలి మహనీయుల మహాకార్యముల నుద్బోధించునవిగను నుండవలెను. కావున, ఆధునికభారతదేశమున కృష్ణజయంతి శివాజీజయంతి అక్బరుజయంతి రామమోహనజయంతి క్రీస్తుజయంతి మున్నగునవి నెలకొల్పబడిన యెడల, అవి దేశములోని యన్ని జాతులలోను దేశభక్తియు మతభక్తియు త్వరితముగ వ్యాపింపజేసి జాతియైక్యతకును అన్యోన్యసహాయమునకును అనేకవిధముల తోడ్పడగలవు.

ఆధునికకాలమున మన దేశమందలి దేశభక్తి నూతనాకారముల

ఘటించుచున్నది. ముప్పది వత్సరములకు పూర్వము మన విద్యాధికుల యందున్న దేశభక్తి విదేశీయస్వభావము గలదిగ నున్నది. ఆ కాలపు వారికి ఆంగ్లపారస్యతము ఆంగ్లదేశపార్థక్యాగు లగు పిష్ హోంస్టైను మున్నగువారి చరిత్రలను భావోద్రేకజనకములుగ నుండెను. పాశ్చాత్యనాగరికతయందుఁ గల సంపూర్ణాభిమానముచే వారు తమ జాతీయపరిస్థితులను జాతీయజీవనమును సంపూర్ణముగ మఱచియుండిరి. కావున, వారి దేశభక్తి నిర్మాణసాధనము గాక విధ్వంసకారణముగ పరిణమించినది. విదేశీయపద్ధతుల ననుసరించి, దేశోద్ధరణమునకై చేయు ప్రయత్నములు విఫలము లగుటచే నిప్పుడు భారతజాతి లక్షణములను గుణములను వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచి ప్రాచీన దేశీయసాంప్రదాయానుగుణ్యముగ వర్తించుట యవశ్యమని మన వారు గుర్తించిరి. ఈ కారణమువలననే మన దేశచరిత్రమునందును దేశాచారములయందును దేశలక్షణములయందును దేశకళలయందును దేశప్రతిష్ఠాపకములందును జనులకు అభిమానము వృద్ధియగుచున్నది. ఈ దేశభక్తి యింకను దేశజాల మానసములలో దృఢముగ వేరులు పారుటకీ భావములను కవులును గ్రంథకర్తలును జాతీయనిర్మాతలును ప్రజలకు బోధింపవలసియున్నది.

దేశచారిత్రకపఠనము

దేశచరిత్రవిజ్ఞానాధారము లేని దేశభక్తి మతిగ్రంథవిరహితము గావించిన రతిమును బోలియుండు ననియు అందుచే నట్టి దేశభక్తివలన నెట్టి లాభమును కలుగఁజాల దనియు విపిన్‌చంద్రపాలుగారు చెప్పియున్నారు. మరియు, ఏ దేశపు భావిస్థితి యైనను దాని భూతస్థితిగతులపై నాధారపడియుండును. దేశముయొక్క ప్రాచీనపద్ధతులను విదేశాదర్శ వాని నాధునికపరిస్థితుల కనుగుణముగ మార్పు నొందించి జాతీయలక్షణములను పోషించుట కర్తవ్యము. ఇప్పుడు దీని నుపేక్షించి విదేశీయపద్ధతుల నవలంబించినయెడల జాత్యభివృద్ధి దుస్సాధ్య మగుటయే గాక జాతీయజీవితమునకు కూడ భంగము కలుగఁగలదు. కావున, జాతీయనిర్మాత జాతీయ లక్షణముల నలక్ష్యము చేయరాదు.

బ్రహ్మచర్యము

జాతీయతానిర్మాణమునకు శరీరబల మత్యవశ్యము. దేశమందలి స్త్రీపురుషుల శీలమును పెంపొందించుటకును దినదినాభివృద్ధిమున జాతీయజీవనమును వృద్ధిపఱచుటకును శరీరబలము ముఖ్యమని రాజనీతిజ్ఞుల యభిప్రాయము. శరీరదౌర్బల్యము గల దేశము విజ్ఞానసంపన్నతయందును నైతికవిశేషమునందును మేను గడింపఁజాలదు. కావున, ఈ రెండును దేశాభివృద్ధికి అవశ్యకములే! ఈ విషయమును మన ప్రాచీనులు గ్రహించి, ప్రతిమానవుఁడును తన జీవితపు ప్రారంభదశయందు కొంత కాలము బ్రహ్మచర్య మాచరింపవలసిన దని విధించిరి. ఈ యాశ్రమమును విద్యార్థు లందఱును అనుసరింపవలసిన దనియు ఆ సమయమున వారు మాదకద్రవ్యములు గాని మత్తుని పానీయములు గాని యుపయోగింపరా దనియు వారట్టి దురాలోచనలకును తావీయరా దనియు మన పూర్వులు శాసించి దేశజాల శరీరబలమును వృద్ధిపఱచుచుండిరి. ఈ నియమము ననుసరించి వర్తించినయెడల నీ యట్టి కష్టములకైన లక్ష్యము చేయక యుందురు. ప్రస్తుతము మన దేశజాల శరీరబలహీనత మూలముననే మన దేశ మన్ని విషయములయందును క్షీణదశకు వచ్చినది. బ్రహ్మచర్యమువలన మనకు మితజీవనాసక్తి కలుగును. అనావశ్యకమగు పాశ్చాత్యజీవనపద్ధతులు పాశ్చాత్యుల నే శరీరబలహీనులఁ గావించుచున్నవి. కావున, భారతజాతీయనిర్మాతలిట్టి పద్ధతుల నవలంబనమును నిరుత్సాహపఱుపవలెను.

జాతీయనిర్మాణావశ్యకత

ఇది యాశయపూరితోద్యమము. విదేశాశయపాలనమునుండి తప్పించుకొని ఆధ్యాత్మిక మానవిక స్వాతంత్ర్యమునకై కృషిసలుపుటయే యీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశము. ఇట్టి నైతికసామ్యమును జాతీయధర్మమును ప్రత్యక్షవిరుద్ధము లని ప్రతి జాతీయవాదియు గ్రహింపకమానఁడు. ఈ జాతీయోద్యమమునందలి యాధ్యాత్మిక రాజకీయ భాగములు రెండును అవిభాజ్యములు. జాతీయాత్మగౌరవమునకును జాతీయపురోభివృద్ధికిని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సంపూర్ణబాధ్యతయు అత్యావశ్యకములు. విదేశీయ ప్రభుత్వము ప్రజలను బాధ్యతావిరహితులను చేయుటచే ప్రజలయందు కార్యోత్సాహమును స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు నశించుచున్నవి. అందుమూలముననే బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువలన మన కెట్టి లాభములు చేకూఱినను అది యెల్లప్పుడును మనపై రాజ్యము చేయుచుండుట మన యాశయము కాదనియు బ్రిటిషు పతాకసంరక్షణము క్రింద స్వపరిపాలనము నందుటయే మన యాదర్శ మనియు వాకొనుచున్నాము. పైని పేర్కొనఁబడిన కారణములను బట్టి విదేశీయప్రభుత్వము పాలితజాతులను స్వపరిపాలనార్హులను గావింపఁజాల దని తెల్ల మగుచున్నది. కొన్ని వత్సరములనుండి మనము స్వపరిపాలనాపాత్రత్వమును గడించుచున్నాము. ఇందులకు అధికారవర్గాశ్రితము లగు మ్యునిసిపాలిటీలును విశ్వవిద్యాలయములును కారణములు కావు. ప్రస్తుతపరిస్థితుల యావశ్యకతను బట్టి జాతీయాశయసంరక్షణార్థము ప్రజలయం దుద్భవించిన యైకమత్యమే యిందులకు కారణము.

ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకవర్గమున నుద్యోగము లొసంగుటవలన నీ యుద్యమము సంతృప్తి నొందఁజాలదు. ప్రభుత్వము ప్రజాస్వాధీనముగ నుండవలయునే కాని దేశపరిపాలనమున కొంచెము పాలు దొరకినతోడనే జాతీయవాది సంతృప్తిపడుచుండుట కాదే కదా. ఈ యుద్యమము మాంగ్లదేశమువలన ద్వేషభావముచే జనింపలేదు. ఆంగ్లదేశరక్షణార్థమే జనితమైనది. స్వాతంత్ర్యవిరహితమగు భారతదేశము ఆంగ్లదేశమునకు తీరని భారముగ నున్నది. ఈ విషయము నాంగ్లేయులు గుర్తింపలేకున్నారు. ఆంగ్లేయులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు. స్వాతంత్ర్యవిజయమునకై అనాదినుండియు తమ సర్వశక్తిని వినియోగించుచు నేయుండిరి. కాని, ఎట్టి యుదారస్వభావులకైనను అధికారము హస్తగతమైనప్పుడు దానిని వదలుట కష్టము. అందుచే పాలితదేశములకు స్వాతంత్ర్య మొసంగుటకు పాలకదేశము వెనుకంజ వేయుచుండును. అందు మూలముననే, ఆంగ్లదేశము భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము ప్రసాదింపక తన యాశయములకు విరుద్ధముగ వర్తింపవలసివచ్చుటయు దినదినమున నా దేశపు నైతికౌన్నత్యము నశింప ప్రారంభించుటయు తటస్థించుచున్నది. నైతికౌన్నత్యమును గోల్పోయిన యేజాతియైన నేమి చేయఁగలదు? కావున, ఆంగ్లదేశము తనభారమును సాధ్యమైనంత త్వరలో వదలుకొనుట శ్రేయోదాయకము.

ముగింపు

అట్లు గావించినయెడల, స్వాతంత్ర్యశోభిత యగు భారతదేశము శక్తిసంపన్నయై ఆంగ్లసామ్రాజ్యమునకు పట్టుకొమ్మయై తన ప్రాచీనాధ్యాత్మికనాగరికత నెల్లెడల వెదజల్లి మానవసేవ గావించుచు, ప్రపంచమునకు తిలకప్రాయమై తనరారఁగలదు.

కీర్తిశేషు లైన

రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారి ప్రశంస

కాళ్లకూరి గోపాల రావు గారు

ఆంధ్రలోకము చిన్నవోయెను - ఆంధ్రమాత హిమాశ్రుకణవి
 రంధ్ర యుష్ణానిలశ్వాసప - రంపర లెడల్చెన్. 1

సూరిమణి రెంటాల వేంకట - సుబ్బరాయమహామహుఁడు దివిఁ
జేరినంతనె కవిబుధావళి - స్థితియె చెప్పఁడియెన్. 2

ఆంగలాంధ్ర గ్రంథరచనా - హంక్రియాసామ్రాజ్యభారము
పొంగుచును ధరియింపఁజాలిన - పూజ్యుఁ డింకేఁడి? 3

ఖండఖండాంతరసుకీర్తి - గణుతి సేయఁగ షేక్స్పియరుకవి
దండితనమును చాటనేర్చిన - ధన్యుఁ డింకేఁడి? 4

ఆంగ్లవిద్యాధికులు నార్చరు - నంతివారలు 'బలీ! బలీ!!' యన
ఆంగ్లవక్తగ పేరు గాంచిన - యాంధ్రుఁ డింకేఁడి? 5

అలికుమాహాలియె కుమారిక నవరభారతిగా నొనర్చిన
యితని స్త్రీవిద్యాభిమానం - బెన్నఁ దరమౌనే? 6

తాను విద్యార్థిగనె యుండియు - ధనము సంపాదించి విద్యా
దానమును ధనదానమును వి - స్తారముగఁ జేసెన్. 7

ఇప్పు డున్నతి గాంచి కీర్తి వ - హించువారలలోన నెందఱో
అప్పు డా యుదారవార్యకేలుని - యాశ్రితులె సుండీ! 8

అనుభవమున జగము కృతఘ్నం - బైన నార్థికకష్టమధ్యం
బునను తనదు వదాన్యగుణమును - పూన్కి నిల్పుకొనెన్. 9

చెలఁగి లక్షల కొలఁది ధన మా - ర్జించి యిచ్చియు ధనికనామము
నిలుపుకొనలేఁడయ్యె దాతృగు - ణిత్వ మేఁపడర! 10

ఆత్మగౌరవ మెక్కుడై వి - ద్యాధికుం డీతండు వర్తక
మాత్మవృత్తిగఁ గొని జగంబున - కచ్చెరువు గొల్పెన్! 11

న్యాయవాదిత్వంబు సరిపడ - నట్టి స్వాతంత్ర్యాభిలాషికి
హేయములు గాకున్నె సేవక - వృత్తు లెట్టివియున్? 12

సర్వతోముఖ మైన ప్రతిభకు - స్వజనరక్తికి దేశభక్తికి
గర్వరాహిత్యమున కితఁడు - ఖ్యాతి వహియించెన్. 13

ఆంధ్రజాతీయాభ్యుదయమున - కఖిలరీతుల దారిచేసిన
యాంధ్రు 'నాంధ్రోద్యమ పితామహుఁ' - డనుట పోలదొకో? 14

స్వబలవిశ్వాసంబు ధైర్యము - సాహసంబు పరోపకారము
ప్రబలదీక్ష స్వగౌరవం బి - వ్యక్తి లక్షణముల్. 15

ఈ మహాలక్షణానుకృతి ర - హించుతక స్మృతిచిహ్నమై! మఱి,
ఈ మహాత్ముని యంతరాత్మ సు - ఖించుతక సతము! 16

THE LATE Mr. R. VENKATASUBBA ROW PANTULU, B. A., B. L.

కీర్తిశేషు లైన రంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

Mr. P. SUBRAHMANYAM CHETTY

పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి గారు

Dr. S. V. N RAJU

డాక్టర్ ఎస్. వీ. ఎన్. రాజు గారు

Mr. G. PARTHASARATHY CHETTY

గట్టె పార్థసారధి శ్రేష్ఠి గారు

THE LATE Mr. G. VASUDEVA SASTRY

కీ. శే. గుండు వాసుదేవశాస్త్రి గారు

Mr. S. RAMASWAMI GUPTA

సెనగపల్లి రామస్వామి గుప్త గారు

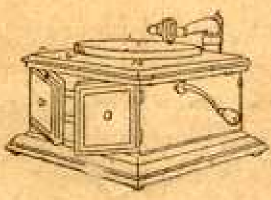
మీకు గ్రామొఫోను కలదా?

ఉన్నచో క్రొత్త రకపు రికార్డ్లు నేల జాగ్రత్త పెట్టరాదు? వర్తమానమునకు తగిన
ప్లేటులు అన్నియు కలవు. మీకు గ్రామొఫోను లేనిచో
'హిజ్ మాస్టర్స్ వాయిస్' గ్రామొఫోనును సిఫార్సు చేసెదము.

గ్రామొఫోనుల ధరలు

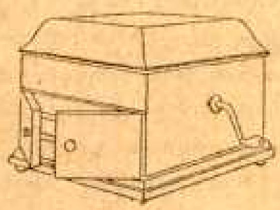
రూ 125 నుండి 1600 రూప్యముల వరకు నున్నవి.

హారన్ లెస్స్
మోడెల్
ఎల్. బి. బి. ఒ.

925

టేబిల్ గ్రాండ్
మోడెల్
టి. బి. ఏ. ఒ.

920

హారన్
మోడెల్
హెచ్. ఎఫ్. ఎమ్.

919

రికార్డులు

కావలసిన వన్నియు మా రికార్డులలో నున్నవి. ప్రసిద్ధి గాంచిన ఉత్తర హిందుస్థానీ పాటలు, తెనుగు త్యాగరాయ కృతులు, పల్లవి, రాగము, ఆలాపనము, హాస్యకర మగునట్టియు నాటకమునకు సంబంధించిన రికార్డులును కలవు.

ప్రఖ్యాతిగాంచినవారి పేర్లు:—కనకాక్షి, గోదావరి, కోయంబత్తూరు తాయి, బళ్లారి సరసవినోదినీ సభ, సరస్వతీవినోదినీ సభ, బళ్లారు జగన్నాథరావు గారు వీరి పాటలు గల రికార్డులు కలవు.

వివరములు వలయుచో ఒక కార్డును వ్రాయుడు:—

స్పెన్సర్ అండుకో, (లిమిటెడ్)
సోల్ ఏజెంట్లు

(15b) గ్రామొఫోను కంపెనీ, (లిమిటెడ్) కలకత్తా.

భయపడవద్దు! నిరాశచే అంగవిహీనులు కానక్కరలేదు!!

మేహరణములకు, నవీనకుష్ఠుకు, గొంతులో వలి పుండ్లకు, మచ్చలకు పొడలకు, కొరుకు
వ్యాధికి, స్త్రీవ్యాధుల వలన గలుగు యితర మేహములకు

తామ్రమయినం డిపోవారి దివ్యౌషధములు.

తామ్రమయినం పరిశుద్ధమగు రాగితో మా వలన తయారుచేయబడి మేహవ్యాధుల నివారించుటలో పేరుపొందినది. వివరముగా కేటలాగులో చూడవచ్చును.

	1 రకం	2 రకం
50 మాత్రలు	5-0-0	2-0-0
100 మాత్రలు	10-0-0	4-0-0

మూలరోగనాశిని లేహ్యం యిది 15 దినములు సేవించినయెడల, రక్తము కారుట, పలుపుపోటు, యితరబాధలను పోగొట్టి మొలకలు నార్చివేయును. ఆసనగండమాల, భగంధరము మొదలగు ఆసన సంబంధమగు రణముల నార్చివేయును.

15 దినముల లేహ్యం 5-0-0

పొగ పీల్చుటవలననే కుష్ఠువ్యాధులు పోవుట.

కంఠమాలపుండ్లు, మేహరణములు, గొంతులో పుండ్లు, దద్దురు, మచ్చలు, పొడలు, నవీనకుష్ఠము, శ్లేష్మము మొదలగు యావత్తు తీరని మేహబాధలు, లోపలికియిందు వయికి పాలా స్త్రీ అవుపరంలేకుండగనే తొమ్మిదిరోజులకు గారంటీగా.

Ayurvedic Smoking System.

పొగపీల్చు నవీన చికిత్సాపద్ధతిని బాగుచేసెదము, యీ చికిత్సకొరకు మావద్దకు అనేకచోట్ల నిరాశపొందిన రోగులు వచ్చి ఆరోగ్యవంతులగుచున్నారు. పూచీగాను నమ్మకముగాను బాగుచేయగలము. మావలన యీ చికిత్సాపద్ధతిలో తమ వ్యాధులను తీర్చుకొని స్వబంధువులను చూడబోయినవారు, యీ రోగులేనా అని బంధువులు ఆశ్చర్యము నొందుచున్నారు. వేయేల మావద్దకు వచ్చునప్పటికి దుర్గంధభూయిష్ఠమయి చూచుట కసహ్యముగా కనబడు రోగులు, చికిత్స ప్రారంభించిన 18 వ దినమునకు పూర్ణారోగ్యవంతులయి బంధుమిత్రాదులను సంతసింప చేయుచున్నారు. యీమందు వాడు రోగులు వారు మావద్దకు వచ్చు రోజు ముందుగా తెలియపరచి పద్ధతులు వ్రాయించుకొనవలయును.

మోసపోవద్దు.

మేము యీడిపోవు శ్రీరామదాసువారి కరుణచే స్థాపించి, కొద్దిరోజులకే విశేషప్రఖ్యాతి సంపాదించియు, తామ్రమయినముచేయు అద్భుత గుణములను చూచియు, మోసకులు కొందరు యింతకంటె భేదముగా మా కేటలాగులోని మాటలను వ్రాసి తాము చెప్పునది దేవయిద్యగ్రంథము విప్పిచూడనప్పటికిని, తమకు మేహవ్యాధుల చికిత్సానుభవము లేనప్పటికి, సర్టిఫికెట్లు పొందితిమనియు, బహుమతుల నందితిమనియు, ప్రకటనలు వ్రాసుకొని, మా స్వస్థానమగు గోదావరిజిల్లాలో ప్రచురించుచున్నట్టు వినుచున్నాము. అట్టి మోసకులవలలోనై, తప్పుడు మందులుతిని యీశరీరము పాడుచేసుకొనకుండా కాపాడుకొందురు గాక! మా నిజమయిన తామ్రమయినము రిజిస్టరు ట్రేడుమార్కు గమనించి కొనుక్కొనవలయును. కాకినాడలో (గోదావరిజిల్లా) మాబ్రాంచి తీసివేసి అందుల ఏజంటు, (యస్. వై. ఆర్. రాజు) అను నామధేయము ధరించిన, వై. రామభద్రరాజు అనువారిని ఏజంటు పనినుంచి తొలగించితిమి. గనుక, తామ్రమయినము వారివద్ద కొనగూడదు. వారు విక్రయించను కూడదు. వారు విక్రయించుచుండగా చూచి తగుసాక్ష్యముతో మాకు వ్రాసిన వారికి 25-0-0 రూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటయేగాక, దానిని గురించి జరుపవలసిన సివిలు, క్రిమినలు చర్యలు జరిపెదము.

నమ్మ చూచుటకొరకు మా వద్దకువచ్చు రోగులు ముందుగా మాకు వ్రాసినయెడల ఏయేవేళలలో మా దాసులో వుండునో, వాకబు, వీధి మీకు తెలియపరచెదము. మందులు విక్రయింపతగినవి సదా సిద్ధముగానే వుంచబడును.

మా యోగ్యతా పత్రములు.
కేటలాగులలో చూడవచ్చును.

తామ్రమయినం డిపో

యస్. వి. యన్. రాజు అండు సన్సు

పోష్టు బాక్సు నెం 61,
మదరాసు,

బ్రాంచి: లక్ష్మీనరసాపురం.
ఆనపర్తి పోస్టు, గోదావరిజిల్లా.

(39)

సామ్రాజ్యమునందలి రాజకీయపరివర్తనములు

(హిందూదేశసంబంధము)

డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్. బి. & సి. ఎమ్.

"దక్షిణమునందలి గొప్ప దేశములలో నీ ప్రభుత్వము తొల్లింటి గౌరవము గలదిగను మున్నంత వెల్లిన దిన నిక్షేపకమునకును ప్రారంభమును, మరిగొన్ని దేశములలో గల విద్యుత్ నంత నేటితో జరుగుచున్నను, ఒక్క సంవత్సరము కాలములో తొల్లింటి యభివృద్ధిని పూర్తి చేయును. ఇది యుద్ధ ఫలము"—కాయిన్ వార్డు, లండను—14-4-1917.

భూలోకము నెల్ల నావరించి లక్షల కొలఁది జననష్టమును కోట్ల కొలఁది ధననష్టమును కల్గించుచున్న యీ మహాసంగ్రామమధ్యమున ప్రజాస్వామికమునకు ప్రధానలక్షణముగ నుండు భావుకము (Idealism) ను బ్రిటిషు ప్రజలు సంపూర్ణముగ మఱచియుండలేదని చెప్పఁగలము. జాతీయలక్షణముల నెన్ను విమర్శకున కిట్టి నిర్ధారణ విస్మయజనకముగ నుండవచ్చును. ఏల యన, సామాన్యపు బ్రిటిషువాఁడు తత్త్వవిచారణయందు కాలయాపన సేయక వ్యాపారప్రియుఁడును కార్యాసక్తుఁడును తక్షణప్రయోజనాపేక్షకుఁడును నై యున్నాఁడు. కాని, జనబాహుళ్యమును పరిశోధించి మొత్తముమీఁద చూడ, ఆ భావుకత్వము దృశ్యమగును. వారు భౌతికప్రయోజనవిచారణ సేయునపు డిది గాన్పింపకపోవచ్చును. కాని, విశాల మగు వ్యాపకదృష్టితో సామ్రాజ్యసమస్యలను తేల్చఁబూనినపుడు దీనిని మనము కన్గొనఁగలము. ఇట్టి న్యాయకాంక్షయే అప్పటి లక్షల కొలఁది ప్రజలను బెల్జియము మొదలగు యల్పదేశపు స్వాతంత్ర్యముయొక్క సంరక్షణమునకై తమ ప్రాణములను కోల్పోవునట్లు చేసినది. భావుకత్వమువలన స్వార్థమను పెనుభూతము దృష్టిపథమునుండి మరలింపఁబడుచున్నను, విశాలవిశ్వమానవకోటి యను నిరాధారభావమును గూడ తొలఁగింపవలసియున్నది. ఇట్లు తొలఁగింపఁగలిగియుండుటవలననే, జాతీయతాభావమును జాతీయతాసమ్మేళనమువలనఁ గలుగు సామ్రాజ్యభావమును దాని మూలమున సర్వసౌభ్రాతృత్వభావమును వర్ధిల్లఁగలవు.

అవిచారితముగ నిర్మింపఁబడిన సామ్రాజ్యభవనము ప్రశాంతకాలములందు స్థిరత్వమును ఐశ్వర్యమును పొందియుండియున్నను, యుద్ధకాలమున దాని యాంతరంగికనిర్మాణమునందు పరివర్తనములు ఆవశ్యకము లయినవి. సామ్రాజ్యశబ్దము సామాన్యప్రజల యామోదమును సామాన్యముగ పడయక, ప్రాచ్యులలోని స్వల్పతేఁకము గల సామ్రాజ్యములను రష్యాలోని నిరంకుశప్రభుత్వమును జర్మనీలోని సైనికపరమావధిని వారి కింతవఱకు జ్ఞప్తికి తెచ్చుచుండెను. ఇప్పుడున్నట్లు ప్రజాస్వామికమును సామ్రాజ్యమును సమరసపఱచు నూతనభావములు ప్రజల మనంబుల రంజిల్లఁజేయుచున్నవి.

సామ్రాజ్య మనిన, ఒకదాని ప్రక్క నొకటిగ నుంపఁబడిన రాష్ట్రసమూహము కాక సమ్మేళనము చేయఁబడిన జాతీయతాసంఘ మని ఇప్పుడు గ్రహింపఁబడుచున్నది. మాతృదేశముచే నొసంగఁబడు సంరక్షణము బిడ్డజాతుల స్వాతంత్ర్యమున కాతంకము కానేరదు. గ్రేటు బ్రిటనుచే నవలంబింపఁబడు స్వేచ్ఛావాణిజ్యనీతికిని వలస రాజ్యములచే సమర్థింపఁబడు సంరక్షితవర్తకనీతికిని పొత్తు కలుపఁబడుచున్నది; ఆశ్రితరాజ్యములను బంధించు పాశములు భ్రాతృత్వమును పెంపొందించు సంబంధములుగ మాఱినవి; సముద్రములకు వివిధభాగముల నున్న దేశముల యుపజాతీయతాభిమానము, సామ్రాజ్యాభిమానమును పెంపొందించుచునే యున్నవి. ఇంతేల నూతనముగ జనించిన యాత్మజ్ఞానము ప్రపంచములోని నాల్గవ వంతు జనమును ఒక రాజు క్రింద ఒక పతాకము క్రింద ఒక నవీనైక్యత క్రిందకు తెచ్చి వారియందు పరస్పరశ్రేయోభిలాషను పురికొల్పుచు సామ్రాజ్యసమస్యలను సుసాధ్యములుగ చేసినది.

ఈ నూతనసందర్భముల కనుగుణ్యముగ నొక నూతనరాజ్యాంగమును నిర్మింపవలెననియు అందు నూతనసామ్రాజ్యసంస్థలు నవీనసామ్రాజ్యోద్గ్రాణము అభినవసామ్రాజ్యకగములు స్థాపింపఁబడవలెననియు రాజ్యాంగతత్త్వజ్ఞులు యథేచ్ఛముగ నుడువుచున్నారు. ఈ సమస్యను రెండు తెగలవారు రెండు విధములుగ పరిష్కరింప ప్రయత్నించుచున్నారు. 1911 లో జరిగిన సామ్రాజ్యసభయందు న్యూజీలండునకు ప్రధానమంత్రి యగు సర్ జోసెఫ్ వార్డు సామ్రాజ్యములోని శ్వేతవర్ణులకు 300 మంది ప్రతినిధులు గల యొక యున్నతసభయు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు 12గురు గల యొక సభయు 15 గురు సభ్యులు గల యొక కార్యనిర్వాహకసభయు స్థాపింపవలెనని ప్రేరేపించియుండెను. ఇట్లు వలస రాజ్యములలోని జనులు కూడ సామ్రాజ్యకార్యనిర్వహణమునందు పాల్గొనవలెనని ఆయన తన యభిప్రాయమును వెలిపుచ్చెను. "ప్రజాబాధ్యత గల మన రాజ్యాంగవిధానమున కిది విధ్వంసకముగ నుండును" అని అప్పటి ప్రధానమంత్రి అస్క్విత్ గారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. అప్పటినుండి కాలము మాఱినది. దృక్కోణములును మాఱినవి. అట్టి ప్రేరణముచే నొస్సుఫోల్డు గారు ప్రతిపాదించియున్నారు. వీరి యుద్దేశమున బ్రిటిషు యూనియన్ అను పేర సామ్రాజ్యమును స్థాపించి అందు కార్యనిర్వాహకసభను శాసన

సభలను నిర్మింపవలె ననిరి.

శాసనసభలు రెండుండవలెను. మొదటిది సెనెట్, రెండవది ప్రతినిధుల సభ. మొదటిదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన రాష్ట్ర ప్రతినిధు లుందురు. రెండవదానియందు రాష్ట్రములనుండి వచ్చిన ప్రజాప్రతినిధు లుందురు. మొదటిదానియం దుండు 200 సభికులలో 150 మంది శ్వేతముఖులును తక్కినవారలు 50 మందిలో ఇండియాకు 30 మందియు నుండవలె నని వీరి యభిప్రాయము. రెండవదానియం దుండు 400 సభికులలో 300 మంది శ్వేతరాష్ట్రములచే వారి జనాభా సంఖ్యను బట్టియు మిగిలిన 100 మంది తక్కిన రాజ్యములనుండి వారి జనసంఖ్యను బట్టియే కాక వారి సభ్యతాభివృద్ధులను బట్టియు ఎన్నుకొనఁబడవలెనని వీరి ప్రతిపాదనము. యూనియన్ పార్లమెంటు— అనగా ఈ రెండు సభలును—సామ్రాజ్యముయొక్క రక్షణమునకును సామాన్యక్షేమమునకును వర్తించు విషయములను గూర్చి వ్యవహరించుటకు అందుకొరకు కావలయు ధనమునకై పన్నులు విధించు శక్తి కారమును పొందియుండును. వీనికి తోడు విదేశీయసంబంధములు సేన నౌకాదళము ఆర్థికపరిస్థితులు విదేశవాణిజ్యము రైల్వేలు పోస్టు టెలిగ్రాఫ్ ఉన్నతన్యాయస్థానము— ఈ విషయములు కూడ ఈ పార్లమెంటు సభికులచేతనే నిర్ణయింపఁబడవలెను. ఆదాయముల కీ విధమున స్థిరీకరింపఁబడియున్నవి: (1) దిగుమతి పన్నులు. (2) అనావశ్యక మగు వస్తువులు, అనగా మత్తు పదార్థములు నిషావస్తువులు ఆభరణములు భోజనసౌఖ్యవిశేషములు సువాసనద్రవ్యములు మోటారు బండ్లు—వీనిపై పన్నులు. (3) యూనియన్ డిపార్టుమెంటులోని యుద్యోగులచే గావింపఁబడు శ్రమఫలితములు. (4) రాజు గారి యనన్యాక్రాంత మగు వాస్తిపాటి యాదాయము. (5) రాష్ట్రీయ రాజ్యాంగము లిచ్చు నిర్ణీత మగు మొత్తములు.

ఇందున కనివార్య మగు ఫలితముగ ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు వేల్సు ఐర్లాండులయొక్క యాంతరంగికపరిపాలనము ఇప్పటివలె సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటుచేగాక ప్రత్యేకపు పార్లమెంట్లచే గావింపఁబడవలసియుండును. స్వపరిపాలనము గల వలస రాజ్యముల కిట్టి సభ లిదివఱకే యున్నవి. ఇండియాకు కూడ సత్వరముగ నట్టివి లభింపనై యున్నది. 10-5-1917-వ తేదీని బికనీర్ మహారాజా లండను టైమ్సు పత్రికలో వ్రాసినట్లు "ఇకముందు ప్రతి సంవత్సరమును జరగనై యున్న సామ్రాజ్యమహాసభయందును సామ్రాజ్య మంత్రివర్గసభ యందును వలసలతో పాటు హిందూదేశమునకు కూడ ప్రాతినిధ్య ముండవలె నను ప్రముఖ మగు తీర్మానము ననుసరించి ఇండియాయొక్క యాంతరంగిక రాజకీయస్థితియందు కూడ గొప్ప మార్పులతో కూడిన పరిణామము వాంఛనీయమే కాక ఆవశ్యక మని కూడ స్పష్ట మగుచున్నది." ఇట్టి భావములనే లాయిడ్ జార్జియు చేంబర్లేను లండను టైమ్సు పత్రికాధిపతియు వ్యక్తీకరించియున్నారు. మరియు, ఇటీవల 1917-వ సం. ఆగస్టు 20-వ తేదిని మాంటాగ్యు గారు కామన్సుసభలో చేసిన ప్రకటనములందును ఇండియాయొక్క పరమావధి ప్రజాబాధ్యతతో కూడిన స్వరాజ్యమే యని తెలుపఁబడినది. ఇట్టి స్వరాజ్యనిర్మాణము సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకే యనుట నిర్వివాదాంశము.

సామ్రాజ్యమునం దెప్పటి కప్పుడు ఇట్టి స్వాతంత్ర్యయుత మగు శాసనసభ లుండవలె ననుట సామ్రాజ్యచరిత్రమునం దపూర్వమైనది కాదు. 1846 లో సర్ రాబర్టు పీల్ పార్లమెంటుచే గావింపఁబడవలసిన కార్యభారమును గూర్చి మొఱపెట్టుకొనెను. 1879-వ సం. నందు గ్లాడ్‌స్టన్ మంత్రి ఐర్లాండు గాని మరియే ప్రాంతము గాని తన కార్యములను తాను నిర్వహించుకొనినచో పార్లమెంటు నందు సామ్రాజ్యసమస్యల చర్చ కెక్కువ యవకాశ ముండు నని తెలిపియుండెను. దీని ననుసరించి 1886 లో ఐర్లాండునకు మొదటి హోంరూలు బిల్లు పార్లమెంటునందు ప్రవేశపెట్టఁబడి 32 సంవత్సరములనుండియు వివిధ స్థితికల పాలగుచున్నది. మరియు, ఇండియాపై రాజకీకమును గ్రామకొనుటయు 1858 మొదలు సామ్రాజ్యమునందు జరిగిన మహత్తర మగు పెంపును విశాలవిశ్వరాజకీయము లందు గ్రేటు బ్రిటనుకు ప్రముఖపదవియు సాంఘికసమస్యలకు వ్యాపిత మైన శాసననిర్మాణములును పార్లమెంటుయొక్క పనిని అమితముగ పెంచుటచే, అంతరంగికవ్యవహారనిర్వహణమును సామ్రాజ్యవ్యవహారనిర్వర్తనమును ఈ రెండును సమర్థతతోఁ గాని సత్వరముగఁ గాని జరుపఁబడఁజాలకున్నవి.

1895 లో స్కాట్లండునకు ప్రత్యేకపు పార్లమెంటుండవలె నని సర్ హెన్రీ డాల్జియల్ గారు ప్రతిపాదించిన తీర్మానము పార్లమెంటునందు 1896 లో నంగీకరింపఁబడి 1912 లో స్థిరపఱుపఁబడెను. 1908, 1912, 1913 లలో స్కాట్లాండునకు హోంరూలు ఒసంగవలె నను బిల్లు రెండవసారి కూడ కామన్సుసభ యందు చదువఁబడి అంగీకరింపఁబడెను. వేల్సు కూడ ఇటులే స్వరాజ్యమునకు పోరాడుచున్నది. ఈ సందర్భముల నెల్ల సమగ్రముగ టి. పి. ఓకొనారు అను సభికుఁడు ఈ విధముగ తెలిపియున్నాఁడు: "స్కాట్లండు వ్యవహారములు ఐరిషు ఇంగ్లీషు వెల్షువారి యజ్ఞానము వలన చర్చింపఁబడి పరిష్కరింపఁబడుచున్నవి. ఈ విధముననే ఆంగ్లేయుల వ్యవహారములు స్కాటిషు ఐరిషు వెల్షువారి యజ్ఞానమువలనను ఐరిషువారి వ్యవహారము ఇంగ్లీషు వెల్షు స్కాటిషువారి యజ్ఞానమువలనను వెల్షువారి వ్యవహారములు ఇంగ్లీషు స్కాటిషు ఐరిషువారి యజ్ఞానమువలనను పరిష్కరింపఁబడుచున్నవి. పార్లమెంటునందు మనుష్యులు కొందర పెట్టఁబడుటయు పని చేయకొనుటయు బిల్లులు విచారణ కాకుండుటయు గొప్ప సారాంశములు చర్చింపఁబడకుండుటయు ఆ సమయమునకే ఐర్లాండులోని ఒక దారిగిలక విషయమై కాని స్కాట్లండులోని యొక ట్రాంవేను గూర్చి కాని లేక లివర్పూలునందలి గ్యాసు దీపముయొక్క వెలుగు 32 మైనపువత్తుల ప్రమాణము కలదిగా నుండవలెనో లేక 26 వత్తుల ప్రమాణము కలదిగా నుండవలెనో యని గాని విచారణ జరుగుటయు మనము చూచుచున్నాము."

ఈ సందర్భములలో వెంటనే కాకున్నను అచిరకాలములోనే

పార్లమెంటుయొక్క యధికార పరిమితి తగ్గింపఁబడవలె ననియు సామ్రాజ్యవ్యవహారములకు ప్రత్యేకముగ వేఱే పార్లమెంటు గాని దాని స్థానమున మఱియొక ప్రతిష్ఠాపన గాని స్థాపింపఁబడవలె ననియు స్పష్ట మగుచున్నది. వేఱే ప్రతిష్ఠాపనలను గూర్చి కూడ కొన్ని ప్రేరణలు చేయఁబడియున్నవి. సామ్రాజ్యమహాసభయు సామ్రాజ్య సంరక్షక సంఘమును ఇదివఱ కున్న విధముననే యుండి వీఁటేటను లేక అంతకన్న తఱుచుగను సమావేశ మగుచుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. మఱికొందఱు వలస రాజ్యములచే నెద్దియో యొక సర్వజనాంగీకృత మగు విధానము ననుసరించి యెన్నుకొనఁబడిన వలస రాజ్యపు ప్రతినిధుల సంఘ మను నొక సంఘము స్థాపింపఁబడవలె ననియు వలస రాజ్యములు కొంత కాలముకు—అనఁగా 10 సంవత్సరము లకొకమారైనను—తమ జనసంఖ్యను బట్టియు తమపై విధింపఁబడు మొత్తమును బట్టియు సామ్రాజ్యపు టుగ్రాణమునకు తమ వంతు నిచ్చు చుండవలె ననియు ఈ మొత్తములు ముట్టుముందట వలస రాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘమువారి యామోదమును పొందవలె ననియు ఆ సంఘము ప్రతిసంవత్సరమును లండనులో సమావేశము కావలె ననియు అందు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమంత్రివర్గము హాజరై చర్చలయందు పాల్గొనుటకు హక్కు కలిగియుండవలె ననియు వీరు సమ్మతులను మాత్ర మియ్యరా దనియు నభిప్రాయపడుచున్నారు. వివిధప్రాంతము లిచ్చు సొమ్ము మొత్తము లన్నియు ఏకముగ నొసంగఁబడుటకుఁ గాని ఏకముగ నొసంగఁబడకుండుటకుఁ గాని యేర్పాటులుండును. ఒక వలస రాజ్యము మాత్రము తన విరాళము నియ్యననుటకు వీలుండదు. ఇందు మూలమున వలసరాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘము తన వలస పార్లమెంటులకును బ్రిటిషు పార్లమెంటునకును మధ్యస్థముగ నుండి, విదేశీయమంత్రి బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును బ్రిటిషు పార్లమెంటు ఈ సంఘమునకును ఈ సంఘము ఆయా వలస రాజ్యముల పార్లమెంట్లకును బాధ్యతాపరంపరలు గలిగియుండు నని వీరి నమ్మకము.

ఈ విధముగ, సర్వసామ్రాజ్యమునకు నొక క్రొత్త పార్లమెంటును స్థాపించుట యను విప్లవరూపక మగు పరివర్తనమును నివారించుటకుఁగాను ఆంగ్లేయరాజ్యాంగధురీణులు తమ యావచ్ఛక్తియుక్తులను వినియోగించి మధ్యమార్గములను కల్పింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. సర్వసామ్రాజ్యపు పార్లమెంటునకు ప్రత్యేకముగ సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్య మంత్రివర్గమునకు సర్వసామ్రాజ్యపు టుగ్రాణ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యపుటుగ్రాణము నిండుటకు సర్వసామ్రాజ్యపు పన్ను లుండవలెను. ఇట్టి పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరింతు రనుట కలలోని వార్త. సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు తమ విరాళములను వారియ్యక పోరు. కాని, ఇతరదేశమునుండి తమ ప్రతినిధుల సభచే నైనను విధింపఁబడు పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరించు ననుట యసంభవము. 1783-వ సంవత్సరపు టనుభవము మఱపునకు రాలేదు. అమెరికావారు ఖండించినది కేవలము ప్రాతినిధ్యము లేకయే పన్నులు విధింపఁబడరా దని మాత్రమే కాదు. సామ్రాజ్యముయొక్క కేంద్రస్థానమునుండి సామ్రాజ్యములోని వివిధభాగములపై నొక్క సభచే నొక్క రీతిని పన్నులు విధింపరా దనియే వారు పోరాడినది. అట్టిపోరాటమునకు ఆధారభూతము లయిన మనోభావములను ఆవేశములను ఇప్పుడు నిగూఢములుగ నిద్రించుచుండు నని మనము నమ్మరాదు. ఇట్టి సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటు మున్నగు పరివర్తనములు ప్రేరణచేయఁబడి కూడ కొంత కాల మయినది. అటుపిమ్మట థేమ్సు గంగానదులలో ప్రవహించిన జలము అపారము. అభిప్రాయములు మారినవి. కాలము మారినది. 1917 ఫిబ్రవరిలో సామ్రాజ్యమహాసభ గావింపఁబడినది. సామ్రాజ్యముయొక్క బహుభాగములనుండి వచ్చియున్న ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యయుద్ధమంత్రివర్గమునందుఁ గూడ చేర్చుకొనఁబడిరి. ఇందు ఇండియాయొక్క ప్రతినిధులును సమాన సమ్మతి వక్తృత్వ సత్త్వములను పొందియుండిరి. ఈ సభను గూర్చి లాయిడ్ జార్జి ఈ విధముగ వాక్రుచ్చియున్నాఁడు: "అది జరుగుచున్నప్పుడు సముద్రమావలనుండి వచ్చిన సభికుల కెల్లరకును రాజ్యాంగముయొక్క యధీనమునందున్న సంబాయిషీ యంతయు నియ్యఁబడెను. బ్రిటిషు రాజ్యాంగమంత్రులతో సమాన మయిన పదవిని వారు పొందియుండిరి. .... రాజ్యాంగమునకు సంబంధించినంతవఱకు ఈ ప్రయోగము పరిపూర్ణజయము నొందె నని వారు నమ్మకముతో చెప్పఁగలరు. కావున, సంవత్సరమున కొకసారియో అవసర మైనచో అంతకన్న తఱుచుగనో ఈ సభలు సమావేశము కావలె నని యంగీకరింపఁబడినది." మఱియు, సామ్రాజ్యరాజ్యాంగ మెవ్విధమున మార్పు చెందవలెనో ఇప్పుడు నిర్ణయింపఁబడలే దనియు అందులకు సామ్రాజ్య ప్రతినిధుల సభ ప్రత్యేకముగ సమావేశము కాఁగల దనియు సూచించుచు "ఇండియాకుఁ గూడ ప్రాతినిధ్య మొసంగుచు సామ్రాజ్యమంత్రివర్గమును నిర్మించుట ఎంత జయప్రదముగను ఎంత నైక్యతకును పరస్పరావగాహనమునకును అనుకూలముగను నుండు ననిన, ఇట్టి ప్రతిష్ఠ సామ్రాజ్యములోని అన్ని జాతులవారి యామోదమును పడయు నని నమ్మకము గలదు." అని లాయిడ్ జార్జి చెప్పియున్నాఁడు.

ఇంతే కాక, కానడా ప్రతినిధి యగు సర్ రాబర్టు బోర్డన్ ఈ విషయమును గూర్చి మాటాడుచు మాతృదేశమునకును వలస దేశములకును సమానత్వము వృద్ధి కాఁబోవుచున్న దని చెప్పియుండెను. మాసీ గారు కూడ ఇట్టి భావములనే వెలిపుచ్చెను. జనరల్ స్మట్సు సర్వసామ్రాజ్యమునకును ఒక్క పార్లమెంటును గూర్చు సాధ్యత్వము సాగ దని నిరూపించెను. సర్ జోసెఫ్ వార్డు ప్రత్యేకము వలస రాజ్యముల రక్షణసైన్యమును కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు వశము చేయుట కూడ దని నిరాకరించెను. ప్రొఫెసర్ కీత్ సర్ చార్లసు ల్యూకస్ మున్నగువారు కూడ నిట్టి కేంద్రీకృత మగు పార్లమెంటు రా దని తమ నమ్మకమును తెలిపియున్నారు. ల్యూకస్ గారు చెప్పిన యీ క్రింది వాక్యములు సంస్మరణీయములు:—
"ఆంగ్లేయుల బుద్ధి యంతయు ఇదివఱ కున్న యాచారమునే విపు

లము చేసి క్రొత్త యావశ్యకతకనురూప మగు క్రొత్త విధానముగ మార్పుటయందే ప్రసరించును. ఎంతవఱకు పూర్వ మున్నదానిని పునర్నిర్మాణము చేసి విఫలము చేసి (నీ కిష్టమైన వంకరటింకర చేసి అనుకొనుము) పనికి తగినట్లు చేయు టీ లున్నదో అంత కాలమును వారు క్రొత్తదాని నంగీకరింపరు. ఆంగ్లేయజాతియొక్క మరియొక లక్షణమే మనిక, అది మిక్కిలి కార్యచాతుర్యము గల జాతి............ ఆ క్షణమున కెద్ది యావశ్యకమో దానినే యడిగి దానినే పొందెదరు. ఇప్పుడు కావలసినదానికంటె నెక్కువ నిచ్చునట్టియు అజ్ఞాతమగు భావికాలమున కరకగును వర్తింపఁజేయునట్లు నటించునట్టియు సహేతుక మగు పథకమును వారడుగరు. అట్టిది వీరి కిచ్చినచో వారు వీరికి వందనముల నొసంగరు." కావున, ఏ సందర్భమును బట్టి చూచినను విప్లవపూర్వక మగు పరివర్తనములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమునందు సంభవింపఁజాల వని తేలుచున్నది.

అయినచో, సామ్రాజ్యమునందలి నూతనముగ రాఁగల ప్రతిష్ఠలయందు ఇండియా దేశమునకు తగు ప్రాతినిధ్యము ఎన్నికవలన వెంటనే కాకున్నను ఉత్తరోత్తర లభించు నవకాశము సందియము లేదు. కాని, ఈ నూతన ప్రతిష్ఠలు యుద్ధము ప్రశాంతము నున్నను బహుళవ్యాపారములను మాత్రమే చర్చించును. ఆగస్టు 20-వ తేదీని కామన్సు సభలో మాంటాగ్యు మంత్రి గారి ప్రకటనమందు ఇండియాకు ప్రజాబాధ్యతతోఁ గూడిన స్వరాజ్యము నిచ్చుటయే పరమావధి యనియు ఆ యవధి చేరు మార్గమునందు దశలను సోపానములను ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయించునది రాజ్యాంగమువారే యనియు ప్రకటింపఁబడినది. కావున, ఇట్టి సోపాననిర్ణయకర్తృత్వమును నిర్ణయించునది చాల వఱకు ఇండియా గవర్నమెంటును అంతకన్న నెక్కువగా కామన్సు సభయు నై యుండును. మన కోరికల ప్రకారము పరిపూర్ణ స్వరాజ్యము లభించు ననుకొనినను, లేక మాంటాగ్యు గారు ప్రవేశపెట్టఁబోవు నూతనశాసనములందు అట్టి పరిపూర్ణత 10-15 సంవత్సరములలో లభించునట్లు నిర్ణయింపఁబడునని మనము తలంపవచ్చును. ఈ గడువులో 4-5 సోపానములను దాఁటవలసియుండును. ప్రతిసోపానారోహణతరుణమునందును మనకును మన మనోరథములను ప్రతిఘటించు నాంగ్లేయులకును తత్సంబంధులకును మిక్కుటమగు పోరాటము జరుగవలసియుండును. అట్లు జరుగునపుడెల్ల కామన్సు సభయందు మనకు తగు పలుకుబడి యుండుట యావశ్యకము. కావున, మన మిప్పుడు కోరు సంస్కరణములందును స్వరాజ్యప్రథమసోపానమునందును కామన్సు సభలో మనకు ప్రాతినిధ్య ముండునట్లు మనము కోరవలెను. ఇంతవఱకు నీ యంశము కాంగ్రెసు లీగు సంస్కరణ ప్రణాళికయందు చేర్పఁబడకుండుట శోచనీయము. అట్లు కామన్సు సభలో మనము ప్రాతినిధ్యమును కోరుటయు వలస రాజ్యములు తిరస్కరించుటయు మన సాధ్యమును చెడిపుచ్చునని ఈ లోపమును సమర్థింతురు. కాని, 10-15 సంవత్సరములవఱకు స్వాతంత్ర్యము గల వలస రాజ్యములకన్న మన మెక్కువ యాత్రికులమే యనియు ఒప్పుకొనక తప్పదు. ఈ 10-15 సంవత్సరముల కాలమును మన స్వార్థమును కాపాడి మన జాతీయసత్త్వములను సమర్థించుటకు కామన్సు సభయందు ఇండియాకు 40 మంది ప్రతినిధులతోఁ గూడిన ప్రాతినిధ్య మత్యావశ్యకము.

ప్రియుని హృదయము

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

ఏందుచేతనో యెఱుఁగ ప్రేయసీ!
డెందమున నుండి నీవు చెందినఁ
గ్రందుకొను మోదమున నా మది
గంతు లిడుచుండున్. 1

ఏందుచేతనో యెఱుఁగ ప్రేయసీ!
డెందమున నగ నీవు చెందిన
కొందలము నొందుచును నా మది
కందుచునుండున్. 2

బాల! మధురసుమ స్మితిం జిందిన
లీలలను నీ మోము తెలిపిన
మేలుకొను నా మదికి నెమ్మది
యేల కలుగదో? 3

సుదతి! బాధ యొకింత యైనను
గదుయకొని నీ కన్ను లలమిన
వ్యథలు గడి నా యెడను తేల్చను
పదను ముండ్లవలెన్. 4

ప్రేయసీ! ప్రతిబింబమును నీ
మాయ మలయును, కళ వెలుంగను;
నీవు నేనో నేను నీవో
కావలయు నిజము! 5

సంయుక్తరాష్ట్రసంవిధానము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

బ్రిటిషుసంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యము

బ్రిటిషువారి పరిపాలనలో స్వతంత్రరాష్ట్రము లన్నియు వారితో కలసి ఒక సంయుక్తసామ్రాజ్యముగా నేర్పడుటకు సిద్ధముగా నున్న వని ఆంగ్లేయవార్తాపత్రికలలో తఱచుగా మనము చదువుచున్నాము. కొన్ని రాష్ట్రములలో కొన్ని భాగములు అట్లు చేరుటకు ఆతురపడుచున్నను మఱికొన్నిటికి ఇష్టము లేకపోవచ్చును. ఆయా రాష్ట్రముల పక్షమున కొందఱు మంత్రులను ఈ యుద్ధసమయములో ఆంగ్లేయమంత్రివర్గములో చేర్చుకొని అంతరంగికవిషయములను చర్చించిరి. ఇండియానుండి కూడ ముగ్గురు ప్రతినిధులను మన గవర్నమెంటువారే నియమించి ఆ సభకు పంపిరి. దీనికి ఉబ్బి తబ్బిబ్బై కొన్ని రాష్ట్రములలోని మంత్రులు ఇంగ్లాండుతో నింకను సన్నిహితముగ కలసి మెలసి యుండుటకును విదేశరాష్ట్రములకంటె బలముగా నుండుట కొక సంయుక్తరాష్ట్రమును ఆంగ్లేయ రాజ్యాధిపత్యము క్రింద నేర్పఱచుటకును యోచించుచున్నారు. దీనివలన ఈ రాష్ట్రముల గౌరవము ఎంత హెచ్చినను వానిలోని ప్రజ లెల్లరు సమ్మతింతు రని నమ్ముటకు వీలు లేదు. ఈ రాష్ట్రముల మంత్రులలో దక్షిణాఫ్రికా మంత్రి స్మట్సు గారు మాత్రము తమ యర్ధాంగీకారమును తెలిపియున్నారు. కనడావారు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు అనుకూలు రైనను భావికాలములో తమ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగఁజేయు శాశ్వతమైన యేర్పాటులను చేయనొల్ల రని ఈయన స్పష్టముగ చెప్పియున్నారు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యపరిపాలనము దానిలో చేరిన ప్రత్యేకరాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలుగఁజేయఁగూడదు. వారి భావ్యభ్యుదయము వారి చేతులలోనే యుండవలెను. తమ రాష్ట్రమును గట్టిగ త్రాళ్లతో బంధించివేయుటకు కనడావా రెన్నఁటికిని ఒప్పుకొనరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలెనే బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన వివిధరాష్ట్రములును ఎన్నఁటికిని విడిపోకుండునట్లు కొన్ని చట్టములచే బంధించివైచుట యెప్పుడును సంభవింపదు. ఈ రాష్ట్రము లన్నియు ఒండొంటికి వెక్కు వేల మైళ్ల దూరములం దున్నవి. కొని కది బలవంతమైన రాజ్యముగ నేర్పడనియెడల పర రాష్ట్రములవారి చేతులలో పడకతప్పదు. ఇండియా తప్ప తక్కిన వలస రాష్ట్రములవా రందఱు ఆంగ్లేయజాతివా రైనను ఇటీవల వీరు ఆయా రాష్ట్రములలోని శీతోష్ణస్థితులవలనను తినెడు పదార్థముల వలనను కట్టుకొను బట్టలవలనను వివిధమైన యాచారములవలనను అలవాటులవలనను భేదించిపోవుచున్నారు. వీ రందఱు తమ కెప్పుడు విడిపోవలెనన్న అప్పుడే విడిపోయెడి హక్కులతో బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో నొక భాగముగ చేరవచ్చును గాని మున్ముందు తమకు రాఁగల సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలిగించుకొనరు. ఇట్టి స్థితిలో మన యిండియా గతి యేమి? బ్రిటీషు పరిపాలన క్రింద మన మిప్పుడు చేరియున్నాము. ముందెన్నఁటికిని విడిపోవ మని కూడ గట్టిగ మనము చెప్పితీఱవలెను. దర్పకొఱకైనను ముందెప్పుడైన విడవచ్చునేమో యని వాదించినయెడల, అది రాజద్రోహ మని మన కాంగ్రెసువారి నిబంధన కూడ చాటించుచున్నది. కాఁబట్టి ఇంగ్లాండు దేశపు వలస రాజ్యములవారు ముందెప్పుడైనను తమ కిష్టము వచ్చినపుడు విడిపోఁగల యధికారముతో బ్రిటీషు సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్య పరిపాలనలో చేరినయెడల మన కీ రాష్ట్రములవా రందఱు అధికారు లగుదురు. ప్రస్తుతపు బ్రిటీషు పార్లమెంటువారికి బదులు బ్రిటీషు వలస రాష్ట్రముల ప్రతినిధు లందఱు సంయుక్తరాష్ట్రముల పార్లమెంటుగా చేరి సామ్రాజ్యపరిపాలనము చేయుదురు. ఒకవేళ, ఈ పార్లమెంటులో మన ప్రజాప్రతినిధులు కొందఱు చేర్పఁబడినను మన మాట సాగదు. మన జనాభా ప్రకారము ప్రతినిధులను పంపవచ్చు నన్నయెడల, తక్కిన రాష్ట్రప్రతినిధులను మనము ముంచివేయఁగలము. దానికి వారు ఒప్పుకొనరు. కాఁబట్టి, మన ప్రాతినిధ్యము మిక్కిలి స్వల్పముగా నుండును. ఆస్ట్రేలియా కనడా దక్షిణాఫ్రికాలు మన దేశముకంటె వైశాల్యమందు పెద్దవి. మున్ముందు మనకంటె ధనవంతములు కాఁబోవుచున్నవి. బ్రిటీషు దీవులు న్యూజీలండు మొదలగునవి వై మూడు పెద్ద రాష్ట్రములతో కలసి రాజకీయవ్యవహారములు జరిగించునపుడు మన నల్లవారిని తప్పక త్రోసి రాజుగ చేయఁగలవు. వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ స్వార్థపరములు గనుక మన దేశమునకు నష్టము కలిగినను తమకు లాభము రాఁగల చట్టములనే ఈ సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యములో నేర్పఱుపవచ్చును. ప్రస్తుతమునందు ఇంత ఘోరయుద్ధము జరుగుచు ఇంగ్లాండు దేశమునకే ముప్పు వాటిల్లు నేమో యనియు యూరపు ఖండములో ప్రజాపరిపాలనమునకే భంగము కలుగు నేమో యనియు జడియుచున్న సమయమున ఇండియా గవర్నమెంటువారియొక్కయు ఆంగ్లేయమంత్రులయొక్కయు నుపదేశములను లక్ష్యము చేయక కనడావారును ఆస్ట్రేలియావారును దక్షిణాఫ్రికావారును మనలను ఆ దేశములకు రాకుండ కఠినశాసనములను చేయుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో నున్న మన యిండియనుల యాత్మగౌరవమునకు లోప మగు ననేకనిర్బం

ధనములను విఘించుచున్నారు. వీరేనా మనకు ముందు యజమాను లగుట!

ఇట్టి బ్రిటిషు సంయుక్తరాష్ట్రసామ్రాజ్యముకంటె ఇప్పటి స్థితియే కొంత బాగుగ నున్నది. ఇప్పుడును మనకు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు పేరునకు మాత్రమే యజమానులు. సివిల్ సర్వీసు శాఖవారే మనకు నిజమైన యజమానులు. మన భవిష్యత్తు మన చేతులలోనే యున్నదని యిప్పుడైనను మన కాంగ్రెసువారును మనమును గ్రహించినయెడల, సరియైన రాజకీయాందోళనము మన దేశములోనే యెక్కువగ జరిగించుటకగు వ్యయప్రయాసములకు మనవారు వెనుదీయరు. సంయుక్తసామ్రాజ్యప్రతిష్ఠాపనకు తమ విముఖత్వమును తప్పక వారు కనబఱచెదరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ఒండొంటి నంటియున్న రాష్ట్రము లున్నపుడే సంయుక్తసామ్రాజ్యస్థాపన ముండును గాని చెల్లాచెదరుగా నున్న బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకు ఎన్నటికిని అట్టిది కుదురదు. ఒకవేళ కుదిరినను, నల్లవారైన యనేకవిజాతీయులతో నిండిన మన దేశమునకును ఈ బ్రిటీషు వలస రాజ్యములకును పొత్తు కలియుట యసంభవము. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచున్న యమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో నల్లవారగు నీగ్రోల యిక్కట్టులు ఇప్పటికిని అంతరింపలేదు. ఇది కన్నులార చూచుచు ఇంకను మనము మోసపోనేల? ఇంగ్లాండు రాజు క్రిందనే యుండి మనము క్రమక్రమముగా వారి వలస రాజ్యములవలె సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు ప్రయత్నము చేయుట మన విధి. మనము దుర్మార్గులు జర్మనీ రష్యా మొదలగు రాష్ట్రముల బారినుండి తప్పించుకొనుటకు మనలను బలవంతులుగ చేయుట మన యాంగ్లేయుల విధి. ఈ విధులను నెఱవేర్చుకొన్నయెడల ఉభయులకును శ్రేయస్కరము. ఇంతియే కాని, మనకు సంయుక్తసామ్రాజ్యస్థాపన మెన్నటికిని వలదు.

మన యిండియా దేశము పుట్టునకు భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నేర్పఱచి సంయుక్తరాష్ట్రపరిపాలనమును స్థాపించుకొనవలెను. ఆయా రాష్ట్రపరిపాలనము ఆయా భాషల మూలముననే సంపూర్ణముగ జరుగవలెను. సామ్రాజ్యపరిపాలనకును విదేశీయులతోడి వ్యవహారములకును ఇంగ్లీషు హిందీ భాషలు నేర్పుకొనవలెను. మన సంపూర్ణ రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును దేశములో నెవ్వరికి భంగము లేకుండ రక్తపాతము లేకుండ సంపాదించుకొనుటయే మన పరమావధి. దీని నందుకొనవలె నన్న కొంత కాలము బ్రిటిషువారి క్రిందనే యుండినం గాని యిది చేకూఱదు. ఆసియాఖండములో జర్మనీ రష్యా జపాను చీనా దేశములు స్నేహభావముతో మన బ్రిటిషువారిమీఁద సమ్మెకట్టు కట్టినయెడల మన గతి యేమి? అట్టి కూడిక సంభవింపదని యెవరు చెప్పఁగలరు? మనల నిప్పటి బలహీనదశలో ముందు కూడ బ్రిటను విడిచినయెడల, అటువేల మైళ్ల దూరమం దున్న మన ప్రభువులు మన కేలాగు సహాయము చేయఁగలుగుదురు? అప్పుడు మన స్వాతంత్ర్యములను మనము పోఁగొట్టుకొని యితరుల నిరంకుశప్రభుత్వము క్రింద మన మెల్లపుడు బానిసలమై యుండవలసివచ్చును.

కాబట్టి, మన బ్రిటిషు ప్రభువులు, మనకు వలస రాజ్యములతో సరి సమానముగ స్వాతంత్ర్యముల నొసంగుటయే గాక, ఆసియాఖండములోను సామ్రాజ్య ముండవలె నన్నయెడల మనలను బలవంతులుగ చేసితీరవలెను. ఇది మన చేతులలో కూడ చాల భాగ మున్నది. జపాను దేశమువా రవలంబించిన పాశ్చాత్యపద్ధతు లన్నియు మన కక్కఱలేదు. రాజకీయజ్ఞానమును జనులలో వెదజల్లి న్యాయవిధికి లోఁబడు లక్షణములను వారికి అలవడఁజేసినయెడల ప్రజాపరిపాలనమును మన బ్రిటిషువారిచేతనే నెలకొల్పింపఁగలము. మనము బలవంతులము ధనవంతులము కూడ కాఁగలము.

II ఇండియాసంయుక్తరాష్ట్ర రాజ్యాంగతంత్రము

బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బ్రిటిషుమంత్రివర్గమును, బ్రిటిషు మంత్రివర్గమువారికి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు ఇన్ కౌన్సిలువారును, వీరికి ఇండియాగవర్నమెంటువారును, వీరికి మన గవర్నరులును లెప్టినెంటు గవర్నరులును జవాబుదారీ వహించునట్లు ప్రస్తుతరాజ్యాంగవిధాన మేర్పడియున్నది. సంప్రదాయపక్షావలంబు లగు ప్రాతవడ్డ సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగియులతో నిండి మన స్వాతంత్ర్యముల కెల్లపుడును అడ్డు కలుగఁజేయు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు కౌన్సిలును తీసివేయవలసిన దనియు, సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు తక్కిన బ్రిటిషు మంత్రులవలెనే పార్లమెంటున కెల్లపుడు లోఁబడి వారికి సమూజాయిషీ చెప్పవలసిన దనియు మనము కోరుచున్నాము. పార్లమెంటువారికి మన యిండియా రాజ్యాంగవిషయములను తృప్తికరముగ చర్చించుట కవకాశము కలుగదు గనుక సామ్రాజ్యసంరక్షణముకొఱకు తప్ప తక్కిన విషయము లన్నిటిలో మన యిండియా గవర్నమెంటువారే స్వతంత్రించి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటువారికి లోఁబడకుండ పని జరిగింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల ఇండియా మంత్రి గారికిని ఇండియా గవర్నమెంటువారికిని ఇదివఱ కప్పుడప్పుడు కలుగుచుండిన తగవులు రాఁజాలవు. మన యార్థికస్వాతంత్ర్యము సంపూర్ణముగ నెలకొల్పఁబడును. మనకు కావలసిన ప్రతిశాసనమునకును ఇండియా మంత్రి గారి యంగీకార మక్కఱ యుండదు. మాంచెస్టరు లంకాషయిరుల వర్తకులకు మన దేశము లోఁబడ నక్కఱలేదు.

పైని చెప్పిన విధానమువలన ఇండియా గవర్నమెంటువారు నిరంకుశు లగుదు రేమో యని కొందఱు భయపడవచ్చును. కాబట్టియే మన శాసనసభలలో ప్రజాప్రతినిధు లెక్కువమంది యుండవలె ననియు ఈ సభకు గవర్నరు జనరల్ గారును వారి కార్యనిర్వాహకసంఘమును లోఁబడియుండవలె ననియు మనము కోరుచున్నాము. శాసనసభలలో కూడ ప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడు ప్రతినిధులే యుండవలె నను విషయమును గురించి భేదాభిప్రాయము లున్నవి. కార్యనిర్వాహకసంఘమువారిని శాసనసభవా రెన్నుకొనుట ఇంగ్లాండులోనే యాచారముగ లేదు! కాని, ఇటీవలి రాజ్యాంగతంత్రనిపుణు లీ విధానమును మార్చవలె నని యెంచుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికా శాసనసభవారే తమ కార్యనిర్వాహకసంఘము నెన్నుకొనుచున్నారు.

ఇంగ్లాండులో కూడ ఇట్టి ప్రయత్నము జరుగనై యున్నది.

కార్యనిర్వాహకసభ్యులను శాసనసభలోనుండి మన గవర్నరు జనరల్ గారే యెన్నుకొను సందర్భమందు అట్టి సభ్యులే యిండియా మంత్రివర్గమువా రని చెప్పవచ్చును. వీరికిని శాసనశాఖకును ఐకమత్యము కలుగవచ్చును లేక కలుగకపోవచ్చును. గవర్నరు జనరల్ గారెన్నుకొన్న మంత్రివర్గమువారియందు శాసనసభవారిలో నెక్కువ మందికి నమ్మకము లేకపోవచ్చును. అప్పుడు ఈ మంత్రివర్గము నెట్లు తొలగింపవచ్చు ననునది క్లిష్టసమస్య. ఇంగ్లాండులోని రాజ్యాంగవిధానమును మన మిక్కడ ప్రవేశపెట్టినయెడల, గవర్నరు జనరల్ గారిచేత నేర్పఱచుకొనఁబడు మంత్రివర్గమువారు ఒకానొకప్పుడు శాసనసభనే ఛిద్రము చేసి తిరిగి నూతనప్రతినిధుల నెన్నుకొనఁ డని ప్రజల కుత్తరువు చేయవలసివచ్చుచుండును. అట్టి యధికారము మంత్రివర్గమువారి కీయనియెడల, కార్యనిర్వాహకశాఖ బలహీనమై పరిపాలనము సరిగా జరుగనేరదు. ఇట్టి విధానమును ప్రస్తుతము మన దేశములో నెలకొల్పుటకు కాంగ్రెసువారును ఇష్టపడక రాజప్రతినిధిగారికే శాసననిరాకరణాధికారము నీయవలసియుండు నని చెప్పుచున్నారు. కాని, ఇట్టి యధికారము స్వల్పవిషయములలో కూడ సదా యుపయోగించుట సంభవింపదు. అది యుభయులకును కష్టముగా నుండును. కాఁబట్టి కార్యనిర్వాహకసంఘమునకును శాసనసభకును మధ్యమున కొన్ని ముఖ్యవిషయములను సమ్మతముగా పరిష్కరించుచుండుటకు ఉభయసంఘములలోని సభ్యులను కొందఱు కలసి కమిటీలుగా నేర్పడుచుండవలయును.

ఒకానొకప్పుడు తొందరవలన నిసెడి యనాలోచనవలనఁ గాని పట్టుదలవలనఁ గాని శాసనసభ్యులలో నెక్కువమంది యొక తెలివితక్కువ తీర్మానమును గాని బిల్లును గాని యంగీకరించినపుడు దానిని దిద్దుటకు శాసనసభనే రెండు శాఖలుగా విడఁగొట్టుట యాచారమై యున్నది. ఇంగ్లాండులో దీనిని ప్రభుసంఘ మనియు ప్రజాప్రతినిధిసంఘ మనియు వాడెదరు. ఆస్ట్రేలియాలో కూడ ఇటీవలి యనుభవమువలన ఇట్టి ద్విశాఖాయుతశాసనసభ నేర్పాటు చేసికొనిరి.

ప్రస్తుతము మన శాసనసభలో ఉద్యోగియులును గవర్నమెంటువా రేర్పఱచెడి యనుద్యోగియులును ప్రజాప్రతినిధులును కలసియుండుటను బట్టి రెండవ శాఖ యవశ్యము కాదు. కేవలము ప్రజాప్రతినిధులు గల శాసనసభ యున్నపుడు వీరికంటె రాజ్యపరిపాలనలో నెక్కువ యనుభవము గలవారిని మఱియొక శాఖ నేర్పఱచుట మిక్కిలి యవశ్యము. ఇండియా ప్రభుత్వము సంయుక్తరాష్ట్రపరిపాలనగా మార్పఁబడుచున్నపుడు సంయుక్తరాష్ట్రశాసనసభలో రెండు శాఖ లుండుటయే యుత్తమమైన పద్ధతి. ఇది గాక, నెక్కు వర్ణభేదములు మతములు జాతులు విద్యాతారతమ్యములు గల మన దేశములో అందరి లాభములను గమనింపఁగల ప్రతినిధులు ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల నెన్నుకొనఁబడకపోవచ్చును గనుక వానిని కాపాడుటకు గవర్నమెంటువారిచేత నియమింపఁబడువారు కొందఱు పైశాఖలో చేర్పఁబడవలసియుండును. జమీందారులు ప్రాప్రయిటర్ల ప్రతినిధులు దానిలో చేరవచ్చును. ఇట్టి ద్విశాఖాయుతశాసనసభ నేర్పఱచినయెడల ప్రస్తుతవిధానములో నున్నట్లు ప్రభుత్వోద్యోగియులు ఈ రెండు శాఖలలో కూడ చేర్చుకొనఁబడఁగూడదు.

సంయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వమును స్థాపించినయెడల, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ద్విశాఖాయుతశాసనసభ యుండితీరవలయును. మున్ముందు ఇండియా దేశములో నుండు ప్రతి స్వదేశ రాజ్యములోను ప్రజాప్రాతినిధ్యము నెలకొల్పఁబడి, బ్రిటిషు ఇండియా రాష్ట్రములలోవలెనే అక్కడ కూడ ప్రజాప్రతినిధిసంఘములు స్థాపింపఁబడినయెడల, స్వదేశరాజులు పంపు ప్రతినిధులు పైశాఖలోను వారి ప్రజాప్రతినిధులు క్రింది శాఖలోను చేరుట తటస్థపడును. అప్పుడు మన యిండియాదేశశాసనసభ జర్మనుసామ్రాజ్యములోనిదానివలె నుండును. స్వదేశరాజులు తమ రాజ్యములలో ప్రజాపరిపాలనము నెలకొల్పనంతవఱకు, వారి ప్రతినిధులను సామ్రాజ్యశాసనసభలో చేర్చుకొనుటకు వీలు లేదు. వివిధరాష్ట్రములలోను ద్విశాఖాయుతశాసనసభ లేర్పడుటను గుఱించి ముందు మన యనుభవమునుబట్టిఁ గాని ప్రస్తుత మాలోచింపవలసిన పని లేదు.

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగా?

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ గారు, ఎమ్. ఏ.

ప్రస్తుతము తెలుఁగువారు నివసించు దేశమునకు మొదటి నుండియు ఆంధ్రదేశ మను పేరుండె ననియు వారి భాషకు కూడ అనాదిగా ఆంధ్రభాష యను పేరు పర్యాయపదముగ నుండె ననియు పాశ్చాత్యులలోనే కాక స్వదేశీయులలోఁ గూడ హిందూదేశచరిత్రలు వ్రాసిన పండితుల యభిప్రాయము.1 ఆంధ్రులు ద్రావిడజాతిలోనివా రనియు చంద్రగుప్త చక్రవర్తి కాలములో (అనఁగా క్రీ. పూ. 300 సం. పైని) ఆంధ్రరాజులు కృష్ణాతీరమున నున్న శ్రీకాకుళము రాజధానిగా కృష్ణాగోదావరుల మధ్యమం దున్న దేశమును పాలించుచుండి రనియు విన్సెంటు స్మిత్తు గారి యభిప్రాయము.2 ఇప్పటినుండియు పూర్వశకాంతరము ఉత్తర హిందూస్థానమును జయించి ఆంధ్రరాజులు మగధరాజ్యము నేలి రని స్మిత్తు గారి సిద్ధాంతము. ఈ యంశములు ఇప్పటివఱకు మనకుఁ దెలిసిన చారిత్రకనిదర్శనములను బట్టి సరియైనవో కావో విచారింతము.

ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందట పి. టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆంధ్రుల విషయమై యొక వ్యాసమును ప్రకటించిరి.3 ఈ వ్యాసము ఆంధ్రచరిత్రాభిమాను లందఱు గమనింపఁదగినది. ఇందు ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులు గా రనియు వింధ్యపర్వతప్రాంతముల నుండెడి యనాగరికజాతివా రనియు వారి భాష తెలుఁగు కా దనియు మొట్టమొదట మగధరాజ్యము నేలి తరువాత పరాజితులై క్రమముగా కృష్ణాగోదావరీతీరములకు వలస వచ్చి స్థావరము లేర్పఱచుకొని రనియు అయ్యంగారు సహేతుకముగఁ జూపియున్నారు. ఈ సిద్ధాంతములనే మఱికొన్ని చరిత్రాంశములచేతను యుక్తులచేతను బలపఱచుట యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

ఐతరేయ బ్రాహ్మణములోను సాంఖ్యాయనసూత్రములోను ఆంధ్రులు పేర్కొనఁబడియున్నారు. వీరితో కూడ పుళిందులు పుండ్రులు శబరులు మూతిబులు అనార్యజాతులుగఁ జేర్పఁబడియున్నారు. ఐతరేయబ్రాహ్మణములో "ఉదాంత్యః" (సరిహద్దుల నున్నవారు) అనియు సాంఖ్యాయనసూత్రములో "ఉదంచః" (ఉత్తరదిక్కున నున్నవారు) అనియు నున్నది.4 దీనిని బట్టి ఋగ్వేద కాలమునాఁటికి ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తము (వింధ్యమునకును హిమపర్వతమునకును మధ్యమున నున్న దేశము) నకు ఉత్తరపు దిక్కున నున్నవా రని చెప్పవచ్చును. చంద్రగుప్తుని కాలమున నున్న మెగాస్తనీ సను చరిత్రకారుని ప్రకారము ఆంధ్రు లప్పటికి ఉత్తరమునుండి తూర్పునకో ఆగ్నేయమునకో వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఐతరేయబ్రాహ్మణములో నాంధ్రులతోఁబాటు పేర్కొనఁబడిన మూతిబులు మెగాస్తనీసు కాలమునాఁటికిఁ గూడ గంగానది కుత్తరముననే యుండిరి.5 ఆంధ్రు లుత్తరదిక్కు నుండి తూర్పుగా దక్షిణదేశము చేరి రనుటకు కొన్ని కారణము లున్నవి. మెగాస్తనీసు ఆంధ్రులను "అందారె" అని వ్రాసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతము అస్సాము దేశపు సరిహద్దులయం దున్న మణిపురసంస్థానపు కొండలమీఁద "ఆంద్రో" యను నొక కొండజాతివా రున్నారు. వీరి భాష పేరు "అంద్రో".6 ఈ భాష టిబెట్టు బర్మా భాషలయొక్క కుటుంబము (Tibeto-Burman family)లో చేరినది. మెగాస్తనీసు తరువాత మరి యిద్దరు పాశ్చాత్యచారిత్రకులు ఆంధ్రులు గంగానది కుత్తరభాగమున నున్నట్లు వ్రాసియున్నారు.7 వాయుపురాణములో ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తదేశ (మధ్యదేశ) మునకు తూర్పుదక్షిణముల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. తూర్పున ముందు ఆంధ్రులు తరువాత బెంగాలీలు చెప్పఁబడిరి. దక్షిణమున కుంతలులు తరువాత ఆంధ్రులు వారి తరువాత వైదేహులు దాక్షిణాత్యులు పేర్కొనఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఆంధ్రులు దాక్షిణాత్యులకంటె విలక్షణమైన జాతివా రని తేలుచున్నది. వరాహమిహిరుని బృహత్సంహితలో (క్రీ. శ. 6-వ శతాబ్ది) కోసల అంగ వంగ కళింగ విదర్భులు ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తమునకు ఆగ్నేయమూల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. కాని, క్రీ. శ. 7-వ శతాబ్దిలో మన దేశమునకు వచ్చిన చీనాయాత్రికుఁ డగు హ్యూనత్సాంగు వ్రాఁతలను బట్టి యాంధ్రు లప్పటికే యీ కృష్ణాగోదావరీతీరముల నాక్రమించుకొని స్థావరముల నేర్పఱచుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఏల యన, కోసలదేశము (బేరారు) నుండి దక్షిణమార్గమున సుమారు 900 మైళ్లు ప్రయాణము చేసి యుండియాంధ్రదేశము చేరినట్లు హ్యూనత్సాంగు వ్రాసినాఁడు.

పైని వ్రాసిన యంశములను బట్టి యాంధ్రులు శ్రీనివాసయ్యంగారు వ్రాసినట్లు వింధ్యప్రాంతముల నున్న జాతులలో నొకరు గాక యుత్తరహిందూస్థానమున మొట్టమొదట నుండిన యనార్యజాతివా

(1) Vincent Smith—Early History of India. R. G. Bhandarkar—History of the Dhekhan R. C. Dutt—Ancient Civilisation of India, Vol. I. (2) Early History of India, page 194. (3) Indian Antiquary, November 1913. (4) Macdonald—Vedic Index, Vol. I. (5) M'crindle—Megasthenes and Arrian, 137-138. (6) R. N. Cust—Modern Languages of the East Indies. (7) Pliny and "Pentinger Tables"

SIR BERNARD HUNTER

సర్ బర్నార్డు హంటరు గారు

Mr. C. B. N. PELLY

సి. బి. ఎన్. పెల్లి గారు

HON'BLE Mr. T. RICHMOND

గౌ. టి. రిచిమండు గారు

HON'BLE SURGEON-GENERAL GIFFORD, C. S. I., I. M. S.

గౌ. సర్జను జనరలు గిప్ఫర్డు గారు
సి. ఎస్. ఐ., ఐ. ఎమ్. ఎస్.

SUBADAR MAHAMMED AJEEM KHAN BAHADUR, I. D. F.

సుబేదారు మహమ్మదు అజీము
ఖాను బహాద్దరు గారు, ఐ. డి. ఎఫ్.

HON'BLE SIR E. F. BARBER

గౌ. ఇ. ఎఫ్. బార్బరు గారు

PRINCE YOUSSOUPOFF

ప్రిన్సు యూసోప్ఫాఫ్ గారు

M. GUTCHKOFF

ఎమ్. గుచికాఫ్ గారు

M. SAZONOFF

ఎమ్. సెజొనాఫ్ గారు

Mr. J. W. BHORE, I. C. S.

జె. డబ్ల్యు. భోరు గారు, ఐ. సి. ఎస్.

J. C. ADAM Esq.

జె. సి. ఆడమ్ గారు

Mr. W. A. BEARDSELL

డబ్ల్యు. ఎ. బియర్డ్సెల్లు గారు

PAUL MILINKOFF

పాల్. మిలికాఫ్ గారు

Mr. D. B. M. KRISHNANAIR

డి. బి. ఎమ్. కృష్ణనాయరు గారు

LIEUT. GEN. THE HON. J. C SMUTS

లె. జనరలు గౌ. జె. సి. స్మట్సు గారు

SIR EDWARD. P. MORRIS

సర్ ఎడ్వర్డు, పి.మారిస్ గారు

SIR JOESPH WARD

సర్ జోసెప్ వార్డు గారు

Mr. WALTER LONG

వాల్టరు లాంగుగారు

రని చెప్పవచ్చును. హిమవత్పర్వతప్రాంతములయం దుండిన యనార్య జాతు లనేకములు క్రమముగ భారతఖండ మంతయు వ్యాపించె నని పాశ్చాత్యపండితులలో చాలమంది యభిప్రాయము. ఇప్పటికిని నేపాలు రాజ్యప్రాంతములలో "శులుంగులు" "ఖులుంగులు" "క్లింగులు" మున్నగు కొండ జాతులు గలవు.[1]

కొలది కాలములోనే యాంధ్రులు పరాక్రమవంతులై మగధ రాజ్యమును వశపఱచుకొని పశ్చిమతీరమునఁ జిన్న రాజ్యము నేలి కొంత కాలము గడచిన తరువాత శకవంశరాజులచే పరాజితులై యప్పటినుండి తూర్పు దిశగా వచ్చి దక్షిణదేశము నాక్రమించుకొని కొంత యధికారమును జెలాయించుచుండిరి. తరువాత కొంత కాలమునకు పల్లవులతో పోరాటము గలిగి యాంధ్రరాజులు పదభ్రష్టులైరి. కాని, ఇతరదేశములనుండి వెడలఁగొట్టఁబడిన యాంధ్రులు మిక్కుటముగ వచ్చి యిచ్చట స్థిరముగా నివసించుటచేత నీ భాగమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు మాత్రము నిలిచియున్నది. కేవలము రాజులవలననే యీ పేరు వచ్చియుండినయెడల మగధదేశమునకుఁ గూడ ఆంధ్రదేశ మను పేరు వచ్చియుండవలెను.

ఆంధ్రులు రాకమును పీ భాగమున కాంధ్రదేశ మను పేరు లే దను వాదమునకు మఱియొక నిదర్శనము చూపవలసియున్నది. ఆంధ్రు లీ దేశమునకు రాక పూర్వమే వారు మగధదేశమున కైనను రాజులు గాక మును పే ఆర్యులు దక్షిణదేశమును ప్రవేశించి తంజావూరు మధురపట్టణములవఱకు వెళ్ళినట్లు నిదర్శనము లున్నవి.[2] హిందువ్వార్యులు మతకర్మములలో సంకల్పము చెప్పునప్పుడు దేశనిర్దేశము చేయుట యాచారమై యున్నది. మహారాష్ట్రులు సంకల్పములో "మహారాష్ట్ర దేశే" అని చెప్పక "దండకారణ్యే" అని చెప్పుదురు.[3] అనఁగా తొలుదొల్త ఆర్యు లచ్చట ప్రవేశించునప్పటి కా దేశమునకు మహారాష్ట్ర మను పేరు రాలే దని యూహింపఁదగియున్నది. ఇట్లే యాంధ్రులు సంకల్పములో ఆంధ్రదేశముయొక్క పేరు చెప్పుట లేదు. "మేరో ర్దక్షిణదిగ్భాగే" యని చెప్పుదురు. కర్నూలు నెల్లూరు గుంటూరు కృష్ణా గోదావరి మండలములలో "శ్రీశైలస్య నైరృతి ఆగ్నేయ లేక ఈశాన్య ప్రదేశే" అని కూడ నైదానితోఁ జేర్చి చెప్పుదురు. దీనిని బట్టి మొట్టమొదట ఆర్యు లీ దేశమునకు వచ్చినప్పుడు ఆంధ్రదేశ మను పేరు వాడుకలో లే దని చెప్పవలసియున్నది.

ఇఁక ఆంధ్రుల భాష విషయమై కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఆంధ్రదేశమునకు త్రిలింగదేశ మను పే రున్నట్లు ఆంధ్రభాషకు త్రిలింగభాష యనియు తెలుఁ గనియు నామాంతరము లని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంధ్రుల భాష విషయమై పాణినిలోను పాతంజలి భాష్యములోను ప్రశంసించినట్లొక పాశ్చాత్యపండితుఁడు సందర్భము తెలుపకయే వ్రాసియున్నాఁడు.[4] దీనిని బట్టి కాంబోలు మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు వీరేశలింగము పంతులు గారు మున్నగు పండితులు త్రిలింగభాషాప్రశంస వ్యాకరణభాష్యములలో నున్న దని నుడివిరి. ఈ క్రింద వ్రాయఁబోవు రెండు వాక్యములు పాతంజలి భాష్యములోనివి యని యుదాహరణముగా నియ్యఁబడినవి:

1. త్రిలింగభాషాయాః కో ధాతుః కః ప్రత్యయః కిం ప్రాతిపదిక మితి భగవతా భాష్యకారేణ శేషః కృతః.
2. ఏషా త్రిలింగభాషా సంస్కృతభాషా తుల్యేతి ప్రసిద్ధయాన పూర్వ మేవ ఏకశబ్ద స్యార్థ ప్రయుక్తః స్వర్గలోకే భాష ధుగ్భవతి.

ఈ వాక్యములు పాతంజలిభాష్యములోనే యున్నయెడల త్రిలింగశబ్దమునకును భాషకును ప్రాచీనత వచ్చియుండవలెను. కాని, నా మెంత వెదకినను వ్యాకరణభాష్యములో నీ వాక్యములు కానరావని కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు గారు లేఖలలో నాతో చెప్పియున్నారు. ఇటీవల నే నీ విషయమై ఇంజరము వాస్తవ్యులు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారికి వ్రాయఁగా వారును ఆదే విధముగ తెలిపిచ్చిరి. పై రెండు వాక్యములలో మొదటిది కొంత భాగము సిద్ధాంతకౌముదీ వ్యాఖ్యానమైన మనోరమ యనెడి గ్రంథమునందుఁ గల దనియు రెండవ దానిలో కొంత భాగము వ్యాకరణభాష్యములో నున్న దనియు ఇందులో నొకటైన త్రిలింగభాషావిషయమై కా దనియు జవాబు వ్రాసిరి. దీనిని బట్టి త్రిలింగశబ్దప్రాచీనతకే లోటు వాటిల్లినది. ఋగ్వేదకాలమున ఆంధ్రుల ప్రశంస యుండుటయు వ్యాకరణభాష్యములో త్రిలింగభాషావిషయికదర్శ యున్న దనుకొనుటయు ఆంధ్రుల భాష తెలుఁ గను భ్రమకు కారణము లైనవి. పతంజలి "దక్షిణాపథ" మను శబ్దము నుపయోగించెను. ఇది యాంధ్రదేశమునకు వర్తించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. ఈ శబ్దార్థము మాఱుచుండెను. దక్షిణాపథము మహారాష్ట్రదేశమునకుఁ గూడ వర్తించును.[5]

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగు కా దనుటకు మఱికొన్ని ప్రబల కారణము లున్నవి. అన్యతెనుఁగు కేవలము ద్రావిడభాషాసాంప్రదాయముల ననుకరించియున్నది. ఆంధ్రులు వాడుక చేసిన భాష లన్నియు సంస్కృతసాంప్రదాయముల ననుకరించిన ప్రాకృత భాషలే. వారి శాసనము లన్నియు ప్రాకృతభాషలలోనే యున్నవి. ఆంధ్రరాజుల నాణెములు పయిభాగము ఉత్తరహిందూస్థానపు నాణెముల మాదిరిగ చెక్కఁబడినవి. 17-వ యాంధ్రరాజైన హాలుని భార్య కొఱకై వ్రాసిన "బృహత్కథ" యను గ్రంథము పైశాచికభాషలో వ్రాయఁబడెను. ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగే యైనచో నందల కొలఁది సంవత్సరములు ఏకచ్ఛత్రముగ రాజ్యాధిపత్యము ననుభవించిన యాంధ్రరాజులు తమ మాతృభాషలో నొక్కటైనను స్మారకచిహ్నమును నెలకొల్పకుండు టనుట యసంభవము, అవిశ్వసనీయము. ఇట్టి సందర్భములలో ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కా దని

(1) Hodgson—Essays Relating to Indian Subjects, Vol. I. (2) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I. Part II, Page 141. (3) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I. Part II, Page 136. (4) R. W. Frazer—Literary History of India, Page 306 (5) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part. II, Page. 133.

చెప్పుట నేల విడిచిన సాము కా దని నా యభిప్రాయము.

ఆంధ్ర దేశమునకు తెనుఁగు దేశ మనియు ఆంధ్ర భాషకు తెలుఁగు భాష యనియు నామాంతరము లెట్లు కలిగె నను విషయమై యించుక విచారింతము. అరవ భాషలో తెలుఁగునకు "వడుగు" అను పద ముపయోగములో నున్నది.[1] వడు గనఁగా ఉత్తరమునుండి వచ్చిన దని యర్థము. కాని, ఇది మొదటినుండియు తెలుఁగున కుపయోగించుట యసంభవము. ఏల యన, ఇప్పుడు "నీలగిరి" కొండలపై నివసించుచున్న "బడుగులవాండ్రు" పూర్వము గుంటూరు జిల్లా వఱకు కాఁపుర ముండి రనుటకు శాసనాధారము లున్నవి.[2] ఇప్పటికిని నెల్లూరుజిల్లా పొదిలె డివిజనులో "బడుగులూ" రను గ్రామము కలదు. కొంతకాలము తరువాత బడుగులవాండ్రు కొండలపైకి తఱుమఁబడి అరవ మండలములో నీలగిరులపై వాస మేర్పఱచుకొనిరి. వీ రిచ్చట ఉత్తరాదివా రగుటచేత, బడుగుల భాషకు వడుగను పేరు వచ్చియుండును. బడుగుల తరువాత వెళ్లిన తెలుఁగువారు కూడ ఉత్తరాదివారే కనుక తెలుఁగునకు కూడ ఆ పేరే వాడుకలోనికి వచ్చియుండును. అథర్వణాచార్యుఁడు లోనగు నాంధ్రభాషాకోవిదులు తెలుఁగు శబ్దమున కిచ్చిన వ్యుత్పత్తులు (త్రిలింగ; త్రినగ; తెలుఁగు — తేట యైనది, ప్రకాశించునది; తెనుఁగు — తేనెవంటిది) చమత్కారము లైన నైనను పాశ్చాత్యపండితులకు నచ్చలేదు.[3] ఆర్యభాషలయొక్క సంపర్కమువలన తెలుఁగు శబ్దము వాడుకలోనికి వచ్చిన దని తోఁచుచున్నది. ఆర్యులును ఆంధ్రులును రాక మును పీ దేశభాష కేమి పే రుండెనో నిర్ధారణ చేసి చెప్పుటకు వీలు లేదు. తెలుఁగు భాషకు పేరు దేశమునుండి వచ్చిన దని చెప్పవచ్చును. "తెలుఁగుజాటివారు" (తెలఘాణ్యులు), "తెలుఁగులు" (తెలగాలు), "తెలుకులవాండ్రు" (తైలవ్యాపారము చేసెడివారు) అను శబ్దములలో తెలుఁగు వాసన స్ఫూర్తిగ నున్నది. మహమ్మదీయులు తమ వరంగలు రాజ్యమును "తెలింగానా" యని పిలిచెడివారు. ఈ శబ్దముయొక్క సంస్కృతరూపమే "తెలఘాణ్య" లని చెప్పవచ్చును. తెలుఁగునా డను పే రెట్లు వచ్చెనో చెప్పవలసి యున్నది. ద్రావిడభాషలలో నా డనఁగా దేశ మని యర్థము. దేశములకు పేర్లు అనేకవిధముల వచ్చును. దేశముయొక్క రూపమును బట్టి గాని (మలయాలం — కొండభూమి, కొడగు — వంకర భూమి), ప్రజలను బట్టి గాని (ముల్కినాడు — మురకల రాజ్యము) భూమియొక్క గుణమును బట్టి గాని (కర్ణాటకము — కారునాడు — నల్ల రేగడ భూమి) పేర్లు కలుగవచ్చును. అట్లే ఆంధ్రులును ఆర్యులును క్రొత్తగా ఈ దేశమునకు వచ్చునప్పుడు విస్తారముగ నువ్వుల పంటను జూచి గాని ప్రజలలో వర్తకులు తైలవ్యాపారము చేయుచుండుటను జూచి గాని కొంత భాగమునకు "తైలికుల నా" డని పేరు పెట్టియుండవచ్చును. ఆంధ్రు లీ దేశమున ప్రబలిన తరువాత దేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు కూడ వచ్చియుండును. కాని, తెలుఁగు భాష మిక్కిలి మధుర మైనదియు సులభ మైనదియు నగుటచేత ఆంధ్రుల భాషను కూడ కబళించి వారి భాషను నామావశిష్టము చేసినది. మన భాషలోని తద్భవములు చాలవఱకు ప్రాకృతపదములు. అనఁగా ఆంధ్రులనుండి సంగ్రహించిన వని చెప్పవచ్చును. తెలుఁగు దేశమునకు వలస వచ్చిన యితర జాతులు తమ మాతృభాషను విడిచి తెలుఁగు నేర్చుకొనెడి రనుట యాశ్చర్యము కాదు. తెలుఁగు దేశమునకు వచ్చిన ద్రావిడులు అఱవ మఱచిపోవుటయు ఏ దేశములో నున్నను తెలుఁగువారు తమ మాతృభాషనే యుంచుకొని వాడుకొనుటయు మన కనులార చూచుచున్నాము. కాబట్టి, పూర్వపు టాంధ్రులు తమ భాషను వదలి తెలుఁగునే మాతృభాషగా చేసికొని రనుటలో వింత లేదు. ఆంధ్రులు తెలుఁగు భాషకు లిపి నిచ్చియుందురు. ఏల యన, హ్యూనత్సాంగు ఆంధ్రదేశలిపి మధ్యమహరగణాల లిపిని బోలియున్న దని వ్రాసెను. అతని తరువాత వచ్చిన "అల్బరూని" యనెడి యరబ్బీ చరిత్రకారుఁడు ఆంధ్రదేశమునందలి లిపి "ఆంధ్రి" యనియు అది కర్ణాటభాషయొక్క లిపికంటె విలక్షణ మైనట్లును వ్రాసియున్నాఁడు.[5] కాని, తెలుఁగుదేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు శీఘ్రముగా వచ్చినను తెలుఁగు భాషకు ఆంధ్రభాష యను పేరు వచ్చుటకు కొంత కాలము పట్టినట్లు తోఁచుచున్నది. ఆంధ్రదేశీయేతరులు రెండు శబ్దముల నొకే యర్థమున వాడినను (అల్బరూని) నన్నయభట్టు సాధ్య మైనంతవఱకు "తెనుఁ" గనియే భాషార్థములో వాడియున్నాఁడు. నన్నయ యెక్కడ నయినను భారతములో "ఆంధ్ర" శబ్దము "తెనుఁగు"నకు పర్యాయపదముగ వాడె నేమో పండితులు శోధించుటకు ప్రార్థితులు.

పై చర్చవలన తేలిన సారాంశములు:

(1) ఆంధ్రులు ఉత్తరదేశమునుండి యిచ్చటికి వచ్చి నివాసము లేర్పఱచుకొనిరి.

(2) ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కాదు.

(3) ఆంధ్రులు రాక మునుపు ఈ దేశమున కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేదు.

(4) తెలుఁగు భాషకు దేశమువలన పేరు వచ్చెను.

(5) ఆంధ్రు లిచ్చట ప్రబలిన తరువాత ఆంధ్రదేశ మనియు దానిని బట్టి ఆంధ్రభాష యనియు పేర్లు వచ్చినవి.

ఈ సిద్ధాంతములు తాయి గ్రుద్దినట్లు చెప్పఁదగినవి కావు; బొత్తుగా గాలి పోఁగులు కావు. కావున, ఆంధ్రభాషాభిమానులు చక్కఁగ పరిశీలించి తగిన చర్చ చేయుటకు ప్రార్థితులు.

---

(1) Caldwell – Comparative Grammar of Dravidian Languages, 29. (2) Nellore Inscriptions – Vol. 1, 2, 3, and Caldwell, Comparative Garmmar, 30. (3) Grierson – Linguistic Survery of India, Vol. 4, Page 575. (4) Caldwell – Comparative Grammar – 30. (5) Alberuni's India, Vol. I, Chapter. 16.

ఆర్యసేవకశిక్షాలయము*

కోపల్లి హనుమంతరావు పంతులు గారు, ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్.

రాజకీయపరిస్థితులు కేవలవిమతము లగుటచే అసలే విశీర్ణ మగుచున్న హిందూమహమ్మదీయమతముల సాంఘిక వైజ్ఞానిక సంయోగమును సమూలముగ నాశనము చేయుటకో యన కొన్ని ప్రత్యేకసంఘములు దేశయరంగమున నావిర్భవించినవి. వీనిలో నైరోపా యమెరికా ఖండములనుండి దిగిన క్రైస్తవప్రచారకసంఘములను రక్షణసైన్యమును ప్రముఖములు. వీరు తెలిసియో తెలియకో మన యార్థిక రాజ్యాంగ దుస్థితిని విద్యావిహీనతను అవకాశముగా గొని, స్వాతంత్ర్యాలోచనాపరు లగు పెద్దలనుకాక, విశేషించి పొట్టకూటికై కక్కుర్తిపడు జనసమూహములనే మతాంతరులుగ మార్చుచున్నారు. ఇంతకన్న నక్రమము క్రౌర్యము నుండబోదు. వారు కావించునది స్వమతభ్రష్టత మాత్రమే కాదు. సంపూర్ణముగ విజాతీయాచారములను విజాతీయజీవనవిధానములను అవలంబింపజేసి హృదయమును విజాతీయముగ నొనర్చి జాతీయసౌధ్యమము లన్నింటి యెడల విరోధభావమును కల్పించి వారిని స్వజాతిద్రోహులుగ చేయుచున్నారు. అన్యమతప్రచారముచే స్వమతస్థుల సంఖ్య సన్నగిల్లుమాట యటుండ, వివిధమతములకు నుండెడి పరస్పరసహనము నశించుట కూడ సంభవించును. ఇట్టివి వివిధజాతులకును భిన్నమతములకును ఒక్క సామాన్యవిజ్ఞానమునందు ఒక్క సామాన్యలక్ష్యమునందు సామరస్యమును సౌందర్యమును సాధించుటయే ప్రధానలక్షణముగా గల భారతజాతియొక్క విశృంఖలవికాసమునకే ప్రచారకసంఘము లెంతయు హానికరము లనుట నిర్వివాదాంశము.

ప్రచారకప్రవృత్తియే సంఘములకు భయంకర మైనప్పుడు పెద్దలను పిన్నలను వారి దైన్యదౌర్బల్యముల నవకాశముగా గొని వారికి స్వతంత్రాచరణమున కెడమీయక స్వమతభ్రష్టులనుగా జేయుట భారతజాతికి కెట్టి విఘాతమో యూహించుకొందురుగాక! మఱియు, ఈ ప్రచారకసంఘముల పంచములు మున్నగు హిందూ నిమ్నజాతులలోను తమ విద్యాలయవైద్యాలయములందును అవలంబించు పద్ధతులను పరిశీలించినచో వీరు మానవసేవ నెపమున మతప్రచారము కావించుచున్నా రనుట విశదము కాగలదు. ఇం తెంతవఱకు వారు సఫలమనోరథు లగుచున్నారో యీ ప్రచారకసంఘకార్యములతో నైన పరిచయము గలవారికి తేటతెల్లమే.

ఈ సంఘములవల్ల కలిగెడి దేశావస్థను గుర్తెఱుంగుటకు వీరి వివిధసంరంభములను గమనించుట యావశ్యకము. ఏ సంఘమునందలి బిడ్డ లా సంఘమున పరంపరాగతముగ వచ్చు విజ్ఞానమున పాల్గొనుచు ఆత్మగౌరవమును అన్యమతగౌరవమును అభ్యసింపగలుగుట సర్వసంఘములకును గల ప్రధానస్వత్వము. మతమును మార్చుటకు ముఖ్యోద్దేశ మగుటచే ప్రచారకసంఘము లీ ప్రధానస్వత్వమునకు కేవలభంగకరము లని వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు. వీరి విద్యాలయములలో ననుదినము నుదయప్రార్థనాసమయమున హిందూ ముసల్మాను బాలురచే గూడ నిర్బంధించి క్రైస్తవప్రార్థనను చేయించుచుండుట యెఱిగియు నీ బడులలోనికి మన బాలకులను పంపుచుండుటను చూడ భారతీయు లెంత బానిస లైనదియు ప్రకటము కాగలదు. జాతీయాభిమానలేశము గలవా రెవ్వరును ఈదుస్థితికి సిగ్గుచే తల వంచుకొనకపోరు.

ఈ విద్యాలయముల మూలమున నెందఱో మతాంతరు లగుట మాత్రమే కాక మతియొక గొప్ప ముప్పు కూడ వాటిల్లుచున్నది. అపక్వహృదయు లగు బాలురయెదుట దినదినమును జాతీయజీవనాదర్శములను జాతీయవిజ్ఞానమును నిరసించుటచే వారు పరమతస్వీకారమును గావించినను మానినను జాతీయవికాసధారను నిలుపుట కత్యావశ్యక మగు ప్రాచీనచరిత్రాగౌరవమును జాతీయభావిభాగ్యవిశ్వాసమును వారి హృదయరంగములనుండి నానాట తొలగిపోగలవు.

ఈ ప్రచారకసంఘముల యాజమాన్యము క్రింద బాలికల కొసంగు శిక్షణము జాతీయవిజ్ఞానవిరుద్ధ మెంతయు ననర్థకముగా నున్నది. ఆర్యుల శిక్షావిధానమున బాలురకంటె బాలికల జీవితము జాతీయసాంప్రదాయములతోను ఆదర్శములతోను నెక్కువ సమ్మిళితమై వత్సరమునందలి వివిధఋతువిశేషములతో విస్తారసంబంధము కలిగియుండును. గృహజీవనమే వారి కొక సంపూర్ణశిక్షావిధానము. ప్రతిమాసమును ప్రతిపండుగయు చిరస్మరణీయము లగు నాదర్శములను చిత్తవికాసప్రదము లగు ప్రవృత్తులను మన బాలికల స్మృతిపథమున నెట్టుచుండును. అట్టి బాలిక లీ క్రైస్తవభావప్రపూరితము లగు పాఠశాలలలో నడుగు పెట్టినంతనే యంతయు విరుద్ధముగా నుండును. దైవానుగ్రహముచే మన గృహసాంప్రదాయముల బలిమి మూలమున నీ శిక్షణము ప్రచారకుల కంతగా కార్యకారి కాకున్నది. కాని, ఇట్టి విజాతీయవిద్యాలయములకు నాలుగు తరములను చేర్పుటకై బాలికలను పంపి వారియందలి విశుద్ధము లగు నార్యసుగుణములను రూపుమాప నమకట్టుట ఆహా! ఎంతటి యజ్ఞానము! ఏ మన, కాలము గడచిన కొలఁదిని సంఘవికాసము నూతనమార్గములు ద్రొక్కు కొలఁదిని ఇంతవఱకు హిందూగృహలక్ష్మి యవిచ్ఛిన్నముగ కాపాడుకొనుచువచ్చిన ప్రాచీనవిజ్ఞానమును భక్తియుఁ గూడ నిందు మూలమున క్రమముగా నంతరింపగలవు. ఇఁక వైద్యాలయము లందలి కార్యక్రమమును చూడుఁడు. అజ్ఞాను లగు స్త్రీలును బాలురును రోగపీడితులై యాశ్రయము కోరు తరుణమున ఈ ప్రచారకులు వారి యొద్దఁ జేరి యెవరు లేక న్యాయము లేక వారి హృదయములను స్వమతనిందాపరమతప్రశంసలచే నెంతయు మలినపఱుపఁ జూచెదరు. ఇయ్యదియే వీ రొసంగు వైద్యసాహాయ్యమునకు మనము పోయవలసిన ధన మగు నేని, మనము శక్తియు నారోగ్యమును జ్ఞానమును గోల్పోయినఁ గోల్పోవుదుము గాని, జాతీయవిధ్వంసమునకు మాత్ర మొడిగట్టకున్నఁ జాలును.

హిందూసంఘపటుత్వమును క్షీణింపఁజేయు మూఁడవ ప్రయత్నమే మనఁగా, పంచము లాదిగాఁ గల నిమ్నజాతులను బహు

* ఇది ఆంధ్రజాతీయవిద్యాపరిషద్వ్యవహారాధ్యక్షుని క్రింద స్థాపింపబడినది.

సంఖ్యాధికులను క్రైస్తవమతమున చేర్చుట. ఈ ప్రచారకసంఘము లన్యసంఘమధ్యమున బలవంతముగాఁ జొచ్చి దేశదారిద్ర్యము నవకాశముగాఁ గైకొని యాక్రమాక్రమణమునకు సాహసించి హిందూసంఘము స్వయముగాఁ గావించుకొను పునర్నిర్మాణప్రయత్నమున కడ్డుతగులుట రెండవయనర్థము అని చెప్పక తప్పదు. హిందూసంఘము మతవిశ్వాసములలో సంపూర్ణ మగు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము నొసంగి భేదభావమున కెంతయో చోటు ఇచ్చియుండుటచే హైందవుడు క్రైస్తవుడుగా మారినంత మాత్రమున వంటిగా నైతికనష్టము లేదు. కాని, అన్యసంఘప్రవేశముచే స్వజాతీయద్వేషతిరస్కారములు కలుగుచున్నవి. వానిని నిర్మూలించుట కొక్కటియే ప్రతిక్రియ గలదు. ఇయ్యది భారతజాతీయవికాసమునకు నూతనవిషయము కాదు. నూతనమతమును విరోధించు వేషభాషాదికములనుండి దూరము గావించి యందునై భారతజాతీయముద్రను వైచుటయే యా యేకసాధనము. హైందవక్రైస్తవులే యీ యుత్తమకార్యమున కిటీవల పూనుకొనియుండుట యెంతయు సంతోషదాయకము.

మఱియొక ముఖ్య మగు నాతురతాకారణ మేమన, రక్షణసంఘము మున్నగు క్రైస్తవప్రచారకసంఘములు ప్రభుత్వమువారి యాదరసాహాయ్యములతో ఎరుకలు ఏనాదులు మొదలగు గుంపువాండ్రను మతాంతరులుగ జేయ సమకట్టుచున్నవి. కేవలసేవాపరత్వముచే నైనను శ్వేతక్రైస్తవప్రభుత్వమునకును శ్వేతక్రైస్తవప్రచారకమండలులకును సంయోగ మేర్పడినప్పుడు ప్రచారకులకు విశేషాధికారమును పలుకుబడియు లభించుట సహజము. తోడనే వానిని తమ యుద్యమవ్యాప్తికి ముఖ్యసాధనముగ వాడుట ప్రచారకులకు పరిపాటి యగుచున్నది. యజమానులకు గుంపులనై నను మానవ మెందు. ఉభయులకును గల సాంఘికభేదము విశేషము. ఇట్టిచో నీ కార్యనిర్వహణమున నెన్నియో చిక్కు లేర్పడుట సహజము. వీనిని పరిష్కరించుట కత్యంతసులభమార్గముగ క్రూరదండనమును మాత్రమే వారు ప్రయోగించుచున్నారు. యజమానులకును గుంపులకును నలయనంత యన్యోన్యపరిచయము లేకుండుటచే వారిని సంస్కరించుట కెంతటి సౌకర్యము లున్నను నిష్ప్రయోజకములై ప్రచారకనివేశములయందలి గుంపువాండ్ర జీవనము జైలులోని జీవనముకంటెను నికృష్ట మగుచున్నది. రక్షణమునందు దయాదాక్షిణ్యములకును నీతికిని ముఖ్యస్థాన మొసంగఁబడిన పట్టులనే సంస్కరణమున కెక్కుడు సౌకర్య ముండును. అట్టి యుత్కృష్టకార్యమును విజాతీయప్రచారకులకన్న స్వజాతీయులే వారి యంతర్జీవనాభ్యాసములను బాగుగా గుర్తెఱుంగఁగలుగుటచే సులభముగను ప్రశస్తతరముగను నిర్వర్తింపఁ జాలుదురు. ప్రభుత్వమువారీ సత్యమును గమనించి గుంపువాండ్రను సంస్కరించుటకై ముందంజ వేయు నే స్వదేశీయసంఘమున కైనను సమాచారావకాశములను సాహాయ్యమును తప్పక యొసంగుట విధాయకధర్మము.

స్వయంరక్షణార్థ మగు నీ మహత్కార్యమును సాధించుటకై యీ విశాలహిందూసంఘమునం దెచ్చటనేని యొక్క స్వల్పప్రయత్నమైనను జరిగియుండుట గానము. సర్వబలసంపన్న మగు శత్రువర్గము మన దుర్గద్వారములనే ముట్టడించి కఠోరాఘాతములు వైచుచుండఁగా మనము శతశతాబ్దులనుండియు చేతఁగానివారమై చేతులు ముడుచుకొనుచు కూరుచున్నారము. నేఁడొక ప్రక్క క్రైస్తవప్రచారకసంఘములు మన సంఘమధ్యమున ప్రవేశించి లక్షల కొలంది జనసమూహములను నిరాఘాటవృత్తితో మతాంతరులుగ చేయుచుండ, మఱియొక ప్రక్క రక్షణసంఘమువారు మాధమానవవర్గములను స్వాధీన మొనర్చుకొని వారిని గాదన్న మానె వారి బిడ్డల నైన తప్పక క్రైస్తవులనుగా చేయుటకు వలయు నదుపాయములను పన్నుచున్నారు. హిందూసంఘరక్షణార్థము కల్పించిన యాచారవిధులలో విజాతీయుల బారినుండి సంఘమును రక్షించుటకై తోడ్పడఁగల నియమము లేవియు కానరాకుండుట నిక్కముగా సంతాపకరము. మన మెంతయో స్వధర్మపరాయణుల మయ్యును మన సంఘము ట్లనుదినమును సంఖ్యాసత్త్వములయందు క్షీణించుచు వినాశోన్ముఖ మగుచుండ నుదాసీనముగా నెంత కాలము సహింపఁగలము?

ఇప్పుడు మనలను చుట్టుముట్టుచున్న యపాయమును గుర్తెఱింగిన మాత్రమున చాలదు. హిందూమతము జీవింపఁదలఁచినచో ముందునకు విజృంభించి వచ్చుచున్న వైరివర్గము నెదుర్కొని స్వశక్తిప్రకటనమును స్వమతవ్యాపనమును గావింపఁగడంగుట యత్యావశ్యకము. అనఁగా హిందూమతముయొక్క పూర్వపు సాత్త్వికభావమును మార్చి నూతనబలోత్సాహములను కూర్చి ప్రపంచమునందలి యితరవిజ్ఞానములకంటె దానికిఁ గల ప్రత్యేకతను మహోత్కృష్టతను చాటవలసియున్నది. హిందూమతముకంటె హీనము లగు నన్యమతములలో ముఖ్యముగా పొడకట్టు స్వమతప్రచారకోత్సాహమును హిందూజాతిలోఁ గూడ చొన్పి హిందూవిజ్ఞానముయొక్క యాధిక్యమును ప్రచురించుట యావశ్యకము.

నేఁటి హిందూప్రచారకుఁడు కేవలము మతోపదేశముతో మాత్రము నూరుచుండరాదు. అతఁడు మానవజీవితమునకు సంబంధించిన ప్రతి యుద్యమమునందును పారమార్థికభావమును చొప్పించుచు నవీనసంస్థలను ప్రాచీనార్యవిజ్ఞానమునందలి యాముష్మికచింతచే నూతనప్రాణితముగ నొనర్పవలెను. ఇందుకై యతఁడు స్వసంఘమునందలి వివిధాచారప్రతిష్ఠాపనలయొక్క పరమార్థమును గ్రహించుటే కాక ప్రస్తుతసాంఘికావశ్యకతలఁ గూడ గుర్తెఱిఁగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయశక్తి యేయే రూపములతో నభివ్యక్త మైనదియు నవీనభావములు జాతీయహృదయమున నెట్లు సంలగ్నము లగునదియు గ్రహించియుండవలెను. ప్రస్తుతకల్లోలస్థితియం దతఁడు తన చిత్తమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొనుచు జాతీయజీవనమునకు భంగము కలుగు చోటుల నెల్ల తన వ్యక్తిత్వమును కాపాడుకొనుటకు శక్తుఁడై యుండవలెను.

ఇందుచే నతఁడు వివిధమహోద్యమములకును గల మతనైతికవిభేదములను గూర్చియే కాక జాతీయజీవనవిధానము సాంఘికాచారములు ప్రధానిర్మాణము మున్నగు విషయములను గూర్చి కూడ విస్పష్టజ్ఞానమును కలిగియుండవలెను. అతఁడు జాతీయజీవనసమ్మేళనమున కంతరాయముగ నుండు ప్రాచీనదురాచారములను గాని నవీనదురభ్యాసములను గాని ధైర్యముతో నున్మూలించుటకు వెనుదీయరాదు. అతఁడు వ్యవసాయమునకు గ్రామములకు సంబంధించిన యార్థికవిషయముల నెల్ల గ్రహించి పంచాయతీ పరపతి సంఘములను నెలకొల్పుచు తన్మూలమున ప్రజాసామాన్యమునందు మునుపటి పరస్పరసాహాయ్యవిశ్వాసములను పెంపొందింపవలెను. అతఁడు నవీన పరిపాలనప్రకారముచేతను నవీన శాసనపద్ధతిచేతను మలినము లైన గ్రామపురజీవనములను పరిశుభ్రపఱచి హిందూసంఘము తన కట్టడి ప్రకారము పూర్వమువలె స్వపరిపాలనము గావించుకొనుటకై తోడ్పడవలెను. అతఁడు హిందూజీవితమునకు పూర్వకాంతిని— ఐహికవిషయములయెడ శ్రద్ధను తగ్గించి యాముష్మికకాంక్షను—

ప్రతిష్ఠింపవలెను. అతఁడే తీవ్రమగు నూతనశరములతో నిండిన శరాసనంబును ధరించి నూతనాయోధనగానమును సలుపుచు వజ్రహృదయముతో నిర్భయముగా శంకాతంకములు లేక సంహారమునకు వెలువడి నిర్మాణమునకు హస్తములు సాచుచు ప్రాచీనకాలపు బౌద్ధభిక్షుకయువకునివలె జాతీయజీవనమున కల్లకల్లోలముగా నున్న నానాభిన్నశక్తులను నైక్యము చేయుటకై దేశరంగమున దుముకఁగల ప్రచారకవీరుఁడై ప్రకాశింపవలెను.

అట్టి ప్రచారకశిక్షణము జాతీయవిద్యయందు ముఖ్యాంగమై యుండవలెను. హిందూసంఘమున కిట్టి కార్యము నూతనము కాదు. హరికథకుఁడే పురాణగాథనో కైకొని నవజీవితమున కనుకూలించు లాగున మార్చి శ్రోతలకు భక్తిజ్ఞానములను ప్రబోధించుట మన మెఱిఁగినదియే. తంబుర మీటుచు తన వీరచరిత్రగానముచే తద్దయు వేడిమి పుట్టించెడి తందానపాటగాఁ డింకను ప్రజాసామాన్యము నుద్బోధించుచునే యున్నాఁడు. మఱియు, బొమ్మలాటగాండ్రును మాలదాసరులును తమ ప్రదర్శనములచే సంఘముయొక్క మూల మూలలను విజ్ఞానవ్యాప్తికై సహాయపడుచున్నారు. వీరి నందఱిని సుశిక్షితులను గావించి జాతీయపునర్నిర్మాణమునకు సాధనములుగా నుపయోగించినచో నెంతయో ప్రయోజనకరముగ నుండఁగలదు. ఇందఱికిని తోడుగా, దేశకాలపరిస్థితులను బాగుగ గ్రహించి ఆశయములను ఆవశ్యకములను చెప్పఁగా గుర్తెఱిఁగిన విశాలభావు లగు జాతీయప్రచారకులను సన్నద్ధము చేయుట యెంతయు నావశ్యకము. ఇందునకు కొంత సంస్కృతపరిచయము మంచి ఆంగ్లభాషలో సామాన్యజ్ఞానము గలిగి కొంత కాలము ప్రచారకవృత్తియందు శిక్ష నడసిన యువకు లుండుట యావశ్యకము. ఈ కార్యమునకు స్కూలు ఫైనలు ఇంటర్మీడియేటు పరీక్షలలో తప్పి పనిపాటులు లేక తిరుగుచున్న విద్యార్థి లెందఱో ముందంజ వేయఁగలరు. వీరికి సంస్కృతాంధ్రసాహిత్యములును ఇంచుక తర్కమీమాంసిక శాస్త్రములును హిందూవేదాంతము ననుసరించిన వివిధమతపరిజ్ఞానమును వక్తృత్వమును గానమును హరికథాకీర్తనమును గ్రామజీవనమునకు సంబంధించు నార్థిక విశేషములును గఱపవలసియుండును.

ఇట్టి విద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు ఆంధ్రజాతీయవిద్యాపరిషత్తునకు సంకల్పము గలదు. ఇయ్యది బహుశః కృష్ణాతీరమునందలి గుంటూరు జిల్లాలోని కృష్ణా కెనాల్ జంక్షనునకు దక్కిణపు దాపున నున్న తాడేపల్లివద్ద స్థాపితము కావచ్చును. ఈ విద్యాలయము ఆంధ్రదేశమునందలి పురాతనపుణ్యక్షేత్రములలో నొకటి యగు మంగళగిరికి అనతిదూరమునందే యుండును. ప్రాంతమున పుణ్యతరంగిణి యగు కృష్ణవేణియు నెదురుగా విజయవాడ దుర్గముపైని కనకదుర్గాలయమును కలిగి యీ ప్రదేశము దర్శనసుందరమై యనేక ప్రాచీనపవిత్రగాథలను స్మరణకు తెచ్చుచుండును. స్థలమునకును విద్యాలయపోషణమునకును వలయు కర్చుల నీ క్రింద నిరూపించుచుఁ దెలుపుచున్నారము.

స్థాపనవ్యయము

	రూపాయిలు
౧౦౦ ఎకరముల భూమి	౫౦,౦౦౦
విద్యార్థులకు గురువులకు వసతిగృహములు	౪౦,౦౦౦
గ్రంథాగారము	౫,౦౦౦
సామానులు	౫,౦౦౦
మొత్తము	౧౦౦,౦౦౦

వత్సరవ్యయము

సాహిత్యబోధకు సంస్కృతపండితుఁడు	నెలకు	౫౦
తర్కవేదాంతవిద్వాంసుఁడు	"	౫౦
ఆంధ్రసాహిత్యపండితుఁడు	"	౪౦
పాశ్చాత్య (ఎకనమి) ఆర్థికశాస్త్రవేత్త	"	౬౦
తర్కమనశ్శాస్త్రములు వివిధమతములు బోధించు నుపాధ్యాయుఁడు	"	౬౦
సంగీతోపాధ్యాయుఁడు	"	౫౦
గుమాస్తా, మానేజరు	"	౪౦
ముగ్గురు తోఁటమాలీలు	"	౩౦
ఇద్దఱు వంటవాండ్రు	"	౩౦
ఇద్దఱు బంట్రోతులు	"	౧౮
విద్యార్థివేతనములు, నెలకు రూ ౧౦. చొప్పున ౨౪ రు విద్యార్థులకు	"	౨౪౦
	నెలకు మొత్తము	౬౬౮

సంవత్సరమునకు కర్చు	౮,౦౦౦
" రాబడి	౨,౦౦౦
పోఁగా కావలసినది	౬,౦౦౦
ఈ యాదాయము వచ్చుటకు నూటికి ౬ చొప్పున వడ్డీ యిచ్చెడి కో-ఆపరేటీవు బ్యాంకిలో నిలువ చేయవలసిన సొమ్ము	౧౦౦,౦౦౦

మొత్తము వ్యయము

అనఁగా, కావలసిన మొత్తము	౨౦౦,౦౦౦

ఈ ద్రవ్య మంతయు జాతీయాభ్యుదయమునకు ముఖ్యావసరముల నెఱింగిన యుదారు లగు ప్రజలనుండియే రావలసియున్న దని వేఱుగా వ్రాయ నక్కఱ లేదు. ఆంధ్రదేశ మిదివఱకు జాతీయ విద్యయెడల చూపిన సానుభూతిని సౌహార్దమును తలంచిన, విజయభారతమున గర్భస్థానము చేరునంతాక వలయునప్పు డెల్ల నాంధ్రులు సంపూర్ణహృదయముతో తోడ్పడఁగల రన్న దృఢవిశ్వాసము మాకుఁ గలదు.

విరాళములు కోపల్లి హనుమంతరావు పంతులు గారి పేర పంపిన వందనములతో స్వీకరించబడును.

రాగిడబ్బు

తాపీ ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

నా పుట్టువు నా పెంపును
నో పాఠకులార! మొదట నంచెద; రసముఁ
గాపాడుచుఁ జదివింపుఁడు
నా పే రొక "రాగిడబ్బు" నమ్ముఁడు; సెలవా! 1

తే. నాదు చరితంబు వ్రాసెద మీ దయ యని
చదువువారల కొక నమస్కార మిడెదఁ;
జదువవట్టివారికో? — నమస్కారమె కద;
వింత యనిరేఁ బ్రయుక్తార్థభేదమందు. 2

ఆ. ఒక్క వస్తు విచట నొప్పును గొప్పదై
యదియె కాంచు నచట నధికదైన్య;
మీ ప్రయోగభేద మింపుగా నా చరి
తంబునందుఁ గాంచఁదగును వినుఁడు. 3

తే. స్వల్పజీవిత మగుట వర్షాంతరంబు
పద్యములఁ బోఁప నీ కీతి వ్రాసినాఁడఁ
జదువువారల కంతైన సంతసంబు
గలిగినం జాలు పదివేలు గంటి శ్రమకు. 4

వ. ఇంక నేను బ్రహ్మవరప్రసాది నయి ననుఁ గనిన తల్లిగుం దుద్భ
వించిన తెఱం గెట్లంటేని: 5

ఉ. ఉన్నతిఁ గోలుపోయి, మొటనో యొక మూలను లోఁగ్రుఁగించి, తా
నెన్నియొ, పాట్లు పొంది, మఱి యెన్నియొ కాఁకలఁ జెంది, పల్చనై
కన్నది నాదు తల్లి! స్వసుఖమ్ముల నెమ్మయి నమ్మునర్పనో
చిన్ని నిసుంకుఁ గాంచ! నెటు చెల్లును తల్లి ఋణంబు దీర్పఁగాన్?

వ. అంత విధివశంబునం దల్లి గతింప నా సుఖనివాసంబునం దుండెం
బాలక యాత్మభారంబున, 7

ఉ. తల్లిని నన్నుఁ గాంచ నెడదం బగు కష్టము లందినట్టి యా
తల్లిని బుగ్గి చేసి, తల దాఁచుకొనం దగు తావు లేక, నా
యుల్లమునం దలంచితి బహుశ్రమలం బ్రదుకంగవచ్చు; నే
నల్ల కదించి చెంబు గొని యాచన కేఁగుటొ, వంట పాత్రలం
దెల్లవు దుండి మూసుటయొ, యిండ్లకు నీళ్ల మోయుటొక్కొ నా
వల్ల నగేమి కాఁగలదు బాపురె! రేపటినుండి; యాహా! కే
విల్లులు వోవు మానవ మిదీ! పితృహీనుల కేమి జన్మమా! 8

తే. అంచు నొక కొట్టు మూల దుఃఖించుచుండ
నొక్క ధనవ్యఁడు ననుఁ గొని, ప్రక్క నున్న
యొక్క యక్షరశాలలో నొప్పఁజెప్పి
తెవదు వారిని బోరెదు వారని నెఱుంగ. 9

చ. అలవియె కాల నా జనుల వందితి వర్ణన సేయ! నొక్క చో
పలికెద, నెంత మొద్దటకు వచ్చిన నింతటి నాలు గక్కరాల్
గలుగఁగఁ జేసి తోలుదురు. కాంచిరి యే మొ మహేంద్రవైభవం
బల జను; లట్లుగాక యొటు లబ్బును విద్దెయు ద్రవ్య మొక్కటన్?

తే. అట్టి కాలను నాడు నా లక్కరంబు
లబ్బ నమటకు సంతోష మగును గాని,
శిశుఁ దలఁచిన నిపుడును చెమట పుట్టు
నెక్కు దని తోఁప ముక్కలు నెక్క వైచి,
యే గతిని లోప ముండిన పొఁగఁ దీసి,
పట్టి పటుబార్ల నెత్తిని గొట్టి కట్టి,
పలుకు మనినంత కం గని పలుకునట్లు
చేసి విడిచెద, రరి వారి శిక్ష తెలుఁగు;
అటుల గావన్న బ్బునే యక్షరములు? 11

శా. అబ్బె న్నాల్గయి దక్కరా లీఁకను నే పోయి వ్యవస్థ్మన్ను నే
యిబ్బందు ల్గనకుండ నంచు మది నూహింపంగ, నొక్కింత లోఁ
దబ్బిబ్బై యొక విప్రు నింటి కరుగన్ నం దొలి కే మందు? నా!
మబ్బుం జెల్లదు పోర్కలన్నరు! లదే యున్నాఁడు తక్కర్త నైన్.

వ. అట్టుల నా యక్కరంబుల మూలంబున స్వాతంత్ర్యంబుం గోలు
పోయి నే నేఁగిన బ్రాహ్మణుం డెట్టి డనిన: 13

క. పాఠుని వర్ణింపఁగ నే
నేర నతని దొక విచిత్రనీతి గలదు; తా
నేరికి నొక తృణ మీయఁడు;
కోరఁడు తన కొక్క సుఖము; కూర్చు ధనంబున్. 14

ఉ. ఒక పని చేయఁగాఁ బనుపఁ దూరక గుడ్డలఁ గట్టి యూపి దిం
చుక సలుపంగనీయ కొకచో ననుఁ బెట్టి బిగించు వాఁడిలన్;
పకపక నవ్వె నన్నుఁ గని; పాపము! వచ్చెడి వేళఁ గూడ నూ
రక కరమందు నన్నుఁ గొని ప్రాణముఁ బాసెను: లోభి చావిదే.

ఉ. లోభి గతింప నొక్క త్రుటిలోపల నన్ను వెలార్చి తత్సుతుం
డీ భవనంబుఁ బాసె నొక హీనవధూంగన సేవ సేయ, నా
హా! భగవంతు సృష్టిఁ గన నద్భుత కాఁ గద! ముద్దు కింతయా?
లోభి సమస్తభాగ్యములు లోభుల పాలను టిద్దియే కదా. 16

తే. తనవు మఱవఁ బ్రాగి దాని నన్ దోలెను
కల్లు నమ్మువాని కడకు నవఁగ;
నిట్టు లుండఁ గాదె యెప్పుడు స్వాతంత్ర్య
హీనవరుని బ్రదుకు మానహాని. 17

వ. ఇంక నా పాటు లే మని వర్ణింపఁజాలుదును? 18

సీ. సారాయి కంపున శ్వాసము భ్రమియించి
 కూర్చుండియుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
చింతపండున మేను చిక్కి రూపం బెల్ల
 మన్నుగా నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
బెల్లంబు మోయుచు నెల్ల నీఁగలు గుట్ట
 కొట్టుల నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
వనములలోఁ బడి శరీరము స్పృశింపఁగ రాక
 ఛిన్నత నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
అదియు నిదియును నన నేల యంటరాని
వస్తువులఁ గూడఁ బడియుంటి వాసి దఱఁగి,
యొందు నుండిన ననుభవం బింత లేదు;
దర్వి కాంచునే రుచుల చందంబు లిలను! 19

తే. ఇన్ని కష్టంబు లందుచునున్న, నడుమ
నడుమ నొక కొన్ని సౌఖ్యముల్ వడయుచుంటి.
ధనికపుత్త్రుల ప్రాపున నునుటవేళ
సుఖము దుఃఖంబు మాఱిన చోద్య మేమి?
మెత్త నగు పాత్రికలఁ బండి మెలఁగియుంటి,
మోదకంబుల రుచు లంది మురిసియుంటి,
వస్త్రరువు లంది పరిమళం బరయుచుంటి,
చిత్రములఁ గాంచి సౌఖ్యంబుఁ జెందుచుంటి,
వాద్యగానంబులను బ్రశంసించియుంటి,
నిన్నియేల యందు మీరు నన్నెంచఁబోరు,
ఇంద్రియంబుల కోరిక లెప్పుడు దీఱుఁగా?
ప్రభుల దయ యున్నఁ గొఱఁతలు పాసి చనవె? 20

ఉ. ఇన్నిటఁ గంటి వంచు వచియించుచు నుంటిని సిగ్గు లేక, నే
నెన్నఁడొ యొక్క పేద నడుముస్ గడు భక్తిని బట్టి పట్టి చే
సన్న మెలంగియుంటి నను జ్ఞాపక మైనను లేకపోయె, నా!
నెన్నఁడు బన్నముల్ దలఁచునే నరుఁ డెంచునుగాక ప్రజ్వలన్.

చ. అది యొక వింతె? యొక్క సమయంబున నే నొక కల్లు ముచ్చుతో
మది చెడిపోవ బాట నడుమం బడి పొర్లుచునుండ మార్గగుల్
పదపరితాడనంబులఁ గలంచిన దే మఱవంగఁజాలితిన్
బ్రదుకఁగలం డె యొందు నవమానము నెంచెడి గర్వి యుర్వరన్?

మ. అతిదుష్టాత్ములఁ గూడి, క్రౌర్యముల నెన్నెన్నెం దగం జేయుచున్
వెత యొక్కింతయుఁ గాంచలేక వ్యసనప్రీతాత్ముల న్మంటి, సం
గతు లింకేటికి? చెట్ట నాఁ బరఁగు నే కార్యంబును న్మానలే;
దతిదోషాస్పద మీఁగఁజాలు టెటు భ్రష్టాత్ముండ సంపర్కమున్?

ఆ. దైన్యవృత్తి నింక దైవంబె దిక్కంచు
నేమి సేయ ననుచు నేడ్చుచుండ
బాలకులకు దైవవశమున వశ మైతి
నంత "చింత పాసె హాయి బ్రదుకు
జీవుఁడా" యటంచు చింతించుచున్న నన్

పట్టి కొట్టి నొకఁడు పండ్లు డేర;
మరల నొకనిఁ జేర మఱియేదో తెప్పింపఁ
ద్రిప్పి చంపి; రిదియు తెలుఁగు నారు.
చెప్ప నేల యొకఁడు సిగరెట్లు దెమ్మంచు
పారుము దెమ్మటంచు విడె మటంచు
చెడ్డ వస్తువులను, జెఱుచిండికొఱకు నం
బట్టి తోలుచుండి; రట్టి గతియు
యొక్కచోట గడియ యుండ నోచఁగలేదు
హాయి గలదె నేఁక కాళి కెటు? 24

క. ఇంక, పరతంత్రజీవన
సంకటములు దెలుపనలెనె? చాలదె? బలమున్
బింకము జెడు జీవన మా
తంకంబుల నిండుఁ దొలఁగు ధైర్యం బకలన్. 25

శా. అంతం గొన్ని దినంబు లేఁగఁ దొలిఁ బుణ్యం బేమి నేఁ జేసి నా
స్వాంతం బందున నీకు నిర్మితినో? తద్వంగీలలామం బొక
ర్త్రం తే సంతస మొప్ప నన్నుఁ గొని, నాకే కార్య మింపౌనో యన్
చింతం దాల్చెను. శ్రీలు గాల కరుణాసింధుల్ మనం బున్నచోన్.

వ. ఇంతలో మన దేశం బున్న తెఱం గెఱుంగ దలంచి వేసి, 27

చ. చనువరి సావధానము! విశాలయశోరమణీయపూర్వపం
పదఁ దులఁ దూఁగుచుండు మన భారతమాత యి నేల యిప్పు డా
పదల మునింగి, దుష్టపరివర్తన నుంటె? తదార్తిఁ బాపి స
మ్మద మొందవంగఁ జేయ మనముస్ ధనముస్ సుఖముస్ దృణంబుగా
మదిఁ దలపోసి, సేవలను మాతృభువిం దనియించు బుద్ధి పో
లదె? యని యుత్తమోత్తము లలంతి చలంబున నీయచింతలన్
మొదలు దెగంగఁగోసి, యశేషుం గనుచుండు నమోఘభాగ్య మా
నద నగుటం గుతూహల మనంతముగాఁ బ్రజలందుఁ బర్వఁ, దాఁ
మది మొంద లాత్మదేశమునకై పలు సేవలు సేయఁగాఁ బరం
గుదు; రద పో! మహాత్ముల యకుంఠితవర్తన ప్రోత్సహింప దే!

గీ. అట్టు లుత్సాహసంపూరితాత్ము లైన
కొంద ఱొకనాఁడు నాపోటు లెందునైన
దేశమాతను సేవింపఁ దీరు గలిగి
యున్నచోఁ గూర్చు నూహ మా యూరు చేరి,
యత్నములు సేయ, నప్పటినట్టి కాంత
వారి సముఖంబు నల్లన చేర; వారు
"భారతీయులార! నే రండు, నే రండు
మాతృసేవ కిదియె మంచి సమయ;
మిన్ని నాళ్లు మనకు నెన్నియో విధముల
మేలు సేసినట్టి మెలఁతమిన్న
పుట్టి యొఱుఁగనట్టి చెట్టలఁ గాంచుచు
మిగుల దైన్యవృత్తి మగుచుచున్న
దిట్టిరోజులఁ గాక యెప్పుడు కొమరులఁ
గనిన ఫలము గాంచుఁ గన్నతల్లి;

అంతియే కాదు మన దేహ మంత యెవరి;
దిన్ని నాళులు మన మారగించుచున్న
వస్తుసముదాయ మెవరిది; బ్రదుకు సర్వ
మెవరి; దట్టి భారతభూమి యొగ్గు లంద
నాదు దేశంబునకు సేవ నా విధి యన
నంతు నే యొక్కఁడను బాలికుండు దక్కఁ;
తనకుఁ గల్గిన సర్వంబుఁ దల్లి దనుచుఁ
దలఁపఁడే యొక్కఁడును వట్టి తులువ దక్కఁ;
లెందు దేహంబులం దున్న కండ బలిమి
వశమునం దున్న ద్రవ్యంబు భరతమాతృ
దివ్యసేవకై యర్పింపఁ దెగువ కలిగి.
కంకణము గట్టుఁ డింక నే శంక వలద
టంచు మాతృసేవైకపరాత్ము లగుచు
శ్రోతలకుఁ గూడ కుతుక ముద్భూత మైన
తెఱఁగునం జెప్ప వేవేగ తెరచియున్న
నన్ను పా మ్మంచుఁ దోలె ప్రసన్నమతిని;
కాంత యెటు లోర్చునో వియోగంబు తెలియఁగ;
జననభూమికి స్వర్గంబు సాల దనెడి
తలఁపు గలవారి కిది యద్భుతంబు గాదు
స్త్రీయచింతల దేశంబు వృద్ధి యగునె! 29

వ. ఈ వియోగంబున కెంతయో చింతించి యాడిగిలంబడి యా యరం
బ్రవేశించినంత సాహో! యే మని వ్రాయఁజాలుదును! 30

ఉ. ఉండదు నీచసేవ, యిట నుండదు దుర్భరదాలసాభయం,
బుండదు దోషవర్తనము, నుండ దిఁకే వ్యసనంబు, నింతయే
నుండదు సర్వవృత్తి కదు, నుండదు చిత్తమునందు వ్యాకులం,
బుండ దిఁక కెట్టి పాపము నొహో!యిఁక జన్మము ధన్యమే కదా!

వ. అని రోదసీకుహరం బెల్ల నిండినట్లు లోపలినుండి యొక్క గంభీర
మనోహరస్వరంబు వీనులం దోఁచి మానసంబు నానందంబునఁ
దేల్చి వైచుచుండె. 32

క. సాయంవర్ణానంతర
గేయమహాప్రకృతిసర్వశేకిల్బిష దూర
స్థాయంబై చిత్తం బిదె
హాయిం గనం చల్లనగుచు నా డెదుఁ గంటే.

ఉ. కాన, మహాత్ములార! ధనికస్థితులార! గృహస్థులార! యెం
దైనను మాతృకుల్ తమ కటాక్షముల న్మనియున్న, సర్వస
మ్మాననివృత్తి నీ భరతమాతకు సేవ యొనర్పఁ బంచి, దే
శానకు మీకు మాకును యశం బెసఁగంగ, మదీయు లెల్లరున్
పూని స్వదేశవృత్తి లన ముద్దులు గుల్క మెలంగ నెంచు, సం
ధానము సేయుఁ డాగతము, ధర్మ మనశ్యము సేయుఁ డింతియే
కాని, మహోన్నతో చెనటి కార్యములం గడి పోర్ల నీకుఁ, దా
హీనవచనంబు లెల్ల నశియింపఁగఁ జేయుఁడు, దేశసేవయం
దే వడిపింపుఁడీ మము, మయిన్ మనుబోంతు లోపంబు మేలు చే
యానుఁడు, గొప్ప కాదు; కృతి మాదిక విస్మరియించి నారకా
నూవని శేవ ఘోరగతి నొందఁ గృతఘ్నులమై చెలంగ మా
చే వది గాదు, మీరు విది చిత్తములందునఁ బాదుకొల్ప మీ
కౌను జయంబు విశ్వమున ఖ్యాతి గడింతురు. నమ్ముఁడయ్య; యిం
కేను సమాప్తి చేసెద మదీయచరిత్రము, రోసి లొగ్గుదున్. 34

కవిత్వము

గడ్డము కొండారెడ్డి గారు

భావబంధురంబు భవ్యంబు నైన శ
క్త్యుచిత రక్త యైన కాంత రీతి
నలరఁజేయు; కదు ప్రయాసతో నయ్యది
లబ్ధ యైన నిమ్నలంబ చూవె. 1

ఆ. యతుల ప్రాసములను నతికిన నగునె స
త్కావ్య మది రసప్రధాన మగుట
జీవరహిత మైన కేవలదేహంబు
గాంచ సంతసంబు కల్గునొక్కొ? 2

క. రస మాత్మ కానఁ గావ్యా
ధ్యసనంబునఁ దొలుత నేర్వవలయుఁ గవులకున్
రసపోషణ ముచితక్రియ
రసప్రధానములు కావ్యరాజము లగుటన్. 3

క. వినువారుఁ జదువువారును
గనిన ట్లానంద మొందఁగల కే కావ్యం
బును పఠియించిన నద్దా
నిని రసమయ మని యటంద్రు నెమ్మి దలిర్పన్. 4

ఆ. వివిధవర్ణములను వేర్వేఱ నుచితప్ర
కారమునను జిత్రకారుఁ డెట్లు
చేర్చి భావములను జిత్రించు నట్లు స
త్కవియుఁ దెల్పుఁ బదవితానమునను. 5

స్వదేశసంస్థానములు — హైందవరాజ్యాంగపరిణామము

వింజమూరి గోవిందరాజులు గారు, బి. ఏ.

పందొమ్మిది వందల పదునొకొండవ సంవత్సరపు జనాభా లెక్కల ప్రకారము హిందూదేశముయొక్క వైశాల్యము 17 లక్షల 73 వేల చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 31 కోట్ల 5 లక్షలు. ప్రపంచ మంతటియొక్కయు జనసంఖ్యలో నిది యైదవ వంతని మదింపు వేయఁబడినది. కాని, ఇది యంతయు బ్రిటిషు ప్రభుత్వము క్రిందనే లేదు. ఇందులో సుమారు 6 లక్షల 75 వేల చదరపు మైళ్ల విస్తీర్ణమును సుమారు 7 కోట్ల జనసంఖ్యయుఁ గల దేశము "నేటివ్ స్టేట్సు" అనఁబడు స్వదేశసంస్థానముల పరిపాలన క్రింద నున్నది. హిందూదేశ మంతటియొక్కయు వైశాల్యములో మూఁడవ వంతుకంటె నధికముగా నున్నట్టియు మొత్తపు జనసంఖ్యలో సుమారు నాల్గవ వంతు గలిగి నట్టియు ఈ ప్రదేశము హిందూదేశపు ముఖ్యభాగములలో నొకటిగా పరిగణింపఁబడవలె ననుట ప్రత్యక్షమే. కాని, హిందూదేశపు రాజ్యాంగమునందు గొప్ప మార్పులు కలుగవలసిన సమయ మాసన్న మైనను, కొలఁది దినములలో హిందూదేశ కార్యదర్శి గారా మార్పులను ప్రచురింపఁబోవుచున్నను, ఆ పరిణామమునందు స్వదేశసంస్థానము లెట్టి యవస్థ నొందవలసినదియు నెవరు నాలోచించునట్లు గానరాదు. అవి చెందవలసిన మార్పులను నిర్ణయించుటకు ముందు వాని పూర్వచరిత్రను ప్రస్తుతస్థితిని పరిశీలించుట యావశ్యకము గావున, వానిని గూర్చి ఈ క్రింద సూక్ష్మముగా వ్రాయఁబూనితిని.

పూర్వ చరిత్ర

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యారంభమున మొగలాయి సామ్రాజ్యము నాశన మొందినతోడనే హిందూదేశమునం దంతట ననేక రాజులు బైలుదేరిరి. అదివఱకు మొగలాయి చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచుండిన సామంతరాజులు అప్పుడు స్వతంత్రరాజులైరి. మొగలాయి చక్రవర్తిచే నియమితులై అతని నామమున అధికారము చెలాయించుచుండిన యుద్యోగస్థులును గవర్నరులును అప్పటినుండియు తమతమ భాగములయందు సంపూర్ణాధికారముతో రాజ్యము చేయఁబూనిరి. ఇటు లెటు చూచినను చిన్నచిన్న రాజ్యము లనేకము లుండెడివి. దక్షిణమున హైదరాబాదును, పశ్చిమమున మహారాష్ట్ర రాజ్యములును, ఉత్తరమున ఔధును సిక్కు రాజ్యములును, తూర్పు మూర్షిదాబాదును, రాజపుత్రస్థానమున జయపూర్ జోధ్‌పూర్ మొదలగు సంస్థానములును అప్పుడు తయారైనవానిలోనివే. కాని, ఈ రాజ్యస్థాపనములవలన దేశమునందు మాత్రము శాంతి లేకుండెను. ఈ రాజ్యముల కొండొంటితో నైకమత్యము లేకుండుటయే గాక, ప్రతి స్థానియందును విప్లవములును అల్లరులును తఱచుగా జరుగుచుండెడివి. ఇవి యిట్లుండ, ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును ఐరోపా ఖండమందలి యితరదేశవాసులును అప్పటప్పట వర్తకస్థానముల నేర్పఱచుకొని దేశీయులతో వర్తకము చేయుచుండిరి. కొంత కాలమువఱకు వీ రెవరును రాజ్యము నాక్రమించుకొని ప్రభుత్వము చేయవలె ననెడి యుద్దేశము కలిగియుండలేదు. రాజ్యస్థాపన కవకాశము కల దనియు దానికి సాధనము దేశీయరాజ్యములయొక్క విప్లవములలోను అల్లరులలోను జోక్యము కలిగించుకొనుటయే యనియు గ్రహించుటకు ఫ్రెంచి గవర్నరగు డూప్లే మొదటివాఁడు. అతఁడు గవర్నరుగా నీ దేశమునకు వచ్చినప్పటినుండియు ఆ పద్ధతి యవలంబింపఁబడెను. అంతటితో అదివఱకు స్వదేశరాజ్యముల కల్లోలములందు సంబంధము కలిగించుకొనకుండ నెమ్మదిగా వర్తకము చేసికొనుచుండిన యితరదేశములవారును ఆత్మసంరక్షణమున కైనను వానిలో కలుగక తీరినది కాదు. 1748-వ సంవత్సరము దక్కనున కంతటికిని సుబేదారుగా నుండిన అసఫ్‌జా మరణించిన పిమ్మట ఆ పదవికై యతని కుమారుఁడగు నాజరు జంగును మనుమఁడగు ముజఫర్ జంగును పోరాడుచుండిరి. దక్కనులో నొక భాగముగా నుండిన కర్ణాటక రాజ్యమునందును అటులే ఛందా సాహెబునకును మహమ్మదాలీకిని కలహము సంభవించెను. ఫ్రెంచివారు ముజఫర్ జంగు ఛందా సాహెబుల పక్షము నూనిరి. రెండవ పక్షమువా రింగ్లీషువారి సహాయ మపేక్షించిరి. ఇంగ్లీషువారు వారికి సహాయము చేయుటకే గాక తమ వ్యాపారసంరక్షణమునకై కూడ వారి పక్ష మవలంబింపవలసివచ్చెను. ఏల యనఁగా, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ముజఫర్ జంగు ఛందాసాహెబులు గెలువఁగలుగుదు రేని (ఇంగ్లీషువారు రెండవ పక్షమువారికి సహాయము చేయకుండినచో వారు గెలిచియుండెడివా రనుట నిశ్చయమే), ఫ్రెంచివారు తమ రాజ్యమును హిందూదేశమున స్థాపించుటయే గాక తక్కిన యైరోపీయులను దేశమునుండి వెడలఁగొట్టియుందురు. ఈ దెబ్బలాటలు 1760-వ సంవత్సరములో కొంతవఱకు అంతము నొందెను. నైజాము ఫ్రెంచివారిని తన రాష్ట్రమున చేరనీయకుండుట కంగీకరించెను. మహమ్మదాలీ కర్ణాటక నవాబాయెను గాని, అతఁడు కంపెనీవారి యొద్ద పుచ్చుకొనిన యప్పును తీర్చుకొనలేక కొన్ని జిల్లాలను వారి కిచ్చివేసెను. ఫ్రెంచివారికి సైన్యసాహాయ్యమునకై నైజాము గారి వలన ఇయ్యఁబడిన యుత్తరసర్కారులను బ్రిటిషువా రాక్రమించుకొనిరి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. 1757-వ సంవత్సరమున బెంగాలున కంతటికిని నవాబగు సురాజుద్దౌలా కంపెనీవారి వర్తకస్థానమగు కలకత్తాను దోచుకొని, అక్కడ నుండిన యింగ్లీషువారి

నవాబులను చిన్న కొట్టులో ఖైదుచేసి వారి మరణమునకు కారణుఁ
డయ్యెను. చెన్నపట్టణమునుండి కలకత్తాకు పోవు దారిలో నున్న
యుత్తరసర్కారులు తన యధికారము క్రింద నుండినయెడల రెండు
పట్టణములను కాపాడుకొనుట సులభముగా నుండు ననియు,
సైన్యము లొక చోటినుండి రెండవ చోటికి పంపఁబడునప్పు డితరుల
యాటంకము లేకుండు ననియు కంపెనీ యధికారులు తలంచుటచే,
వారు ఆ యుత్తరసర్కారుల నాక్రమించుకొనవలసివచ్చెను. 1757-వ
సంవత్సరమున సురాజుద్దౌలావలన బాధ కలిగినప్పటినుండి బెంగాలు
రాజ్యవిషయములం దింగ్లీషువారు సంబంధము కలుగఁజేసికొను
చుండిరి. 1757-వ సంవత్సరమున ప్లాసీయుద్ధ మనంతరము సురాజుద్దౌ
లాను నవాబుగా తీసివేసి, అతని స్థానమున అతని మేనల్లుఁ డగు
మీర్ జాఫర్‌ను పట్టాభిషిక్తునిఁ జేసిరి. సురాజుద్దౌలా కలిగించిన
నష్టమునకై తా నిచ్చెద నని వాగ్దానము చేసిన సొమ్ము నాతఁ డియ్య
లేక తుదకు వచ్చినవారితో కలసి ఇంగ్లీషువారిని దేశమునుండి వెడలఁ
గొట్టుటకు కుట్ర పన్నుటవలన, మీర్ జాఫర్ కూడ పదభ్రష్టుఁ
డాయెను. అతని వెనుక వచ్చిన మీర్ ఖాసిమువలన కూడ లాభము
లేకపోయెను. బాకీ లెప్పటివలెనే యుండెను. కంపెనీ నౌకరుల
కును మీర్ ఖాసిమునకును వైమనస్యములు పెరుఁగుచుండెను.
తుదకు మీర్ ఖాసిము పాట్నాయందలి యింగ్లీషువారి నందఱిని
ఖైదుచేసి చంపించి దేశము వదలి ఔధ్ నవాబునొద్దకు పాఱిపో
యెను. తిరిగి వచ్చి మీర్ జాఫరు మరి రెం డేండ్లపాటు బెంగాలుపై
రాజ్యము చేసి చనిపోయెను. తుదకు 1765-వ సంవత్సరమున క్లయివు
కంపెనీవారి తరఫున ఢిల్లీ పాదుషాయొద్ద బెంగాలు బీహారు రాష్ట్ర
ములపై "దివానీ" అధికారమును పుచ్చుకొనెను.

ఇట్లు, ఇంగ్లీషువా రీ దేశమున ప్రవేశించినది మొదలు పదు
నెనిమిదవ శతాబ్ది మధ్యభాగమువఱకును జరిగిన కాలమును, వారి
కిని స్వదేశరాజులకును గలిగిన సంబంధముల నాలోచించునప్పుడు,
మొదటి దశ క్రింద మనము పరిగణింపవచ్చును. ఈ యుగ మారం
భమున ఇంగ్లీషువారు వర్తకులుగా నున్నను, యుగాంత మగు సరికి
ఇతరరాజులతో పాటు రాజులై హిందూదేశమునందలి కొన్ని భాగ
ములను పరిపాలన చేయుచుండిరి. ఈ నడిమి కాలములో ఆత్మ
సంరక్షణముకొఱకు దేశీయరాజుల కలహములలో జోక్యము కలుగఁ
జేసికొనుచు, ఇఁకముందు తమకును తమ వర్తకమునకును హాని కలుగ
కుండుటకై క్రమక్రమముగా అక్కడక్కడ రాజ్యము నాక్ర
మించుకొనుచుండిరి. అప్పటి దేశస్థితిని బట్టి అది వారికి తప్పినది కా
దని నేని నిరూపించియుంటిని. వర్తకులుగా నుండినవారు స్వదేశ
రాజులతో సమానులైన రాజు లెట్లయినదియు కూడ చూపి
యుంటిని. ఇఁకముందు తక్కిన రాజుల నందఱిని తమ కెట్లు లోబడ
చేసికొనిరో చూపఁ బ్రయత్నించెద.

స్వదేశరాజులకును ఇంగ్లీషువారికిని ఏయే కాలములం దెట్టి
సంబంధము లుండెడివో యాలోచించునప్పుడు, 1798నుండి 1805 వఱకు
నుండిన వెల్లస్లీ గారి ప్రభుత్వకాలమును వదలివేసితిమేని, 1757-వ
సంవత్సరమునుండి 1813 వఱకును గల కాలము రెండవ దశగా కాన
వచ్చును. ఈ కాలమునం దింగ్లీషువారు తా మిదివఱ కార్జించిన
రాజ్యములో సంతుష్టులై, తమ ప్రక్క నున్న దేశము లెంత యల్ల
కల్లోలముగ నున్నను, ఇతరరాజులు తమ సాహాయ్యమును కోరినను
తమకు సామంతరాజులుగా నుండుట కంగీకరించినను కూడ, వారిలో
నెట్టి సంపర్కమును కలిగించుకొన మని శపథము పట్టిరి. వెల్లస్లీ
గారు మాత్ర మీ పద్ధతి ప్రకారము నడచుకొనలేదు. వా రితర
రాజులకు సైన్యసాహాయ్యము నొసరించుట కంగీకరించి వారివలన
దాని కగు ఖర్చులను పుచ్చుకొనుట కారంభించిరి. ఇది రెండు విధ
ముల ఇంగ్లీషువారికి లాభకారిగా నుండెను. స్వదేశరాజుల క్రింద
సైన్యము లున్నచో నెల్లను, వారి సైన్యము నెవరిమీఁద నుపయో
గింతురో యను భయ ముండెను. కాని, ఈ పద్ధతివలన వారి రాష్ట్ర
ములను కాపాడుకొనుటకు కావలసిన సైన్యమును వారికొఱకు
బ్రిటిషువారే జాగ్రత్తపెట్టుటవలన, అప్పటినుండియు ఈ
భయము లేకుండెను. ఇది మొదటి లాభము. రెండవ లాభము
బ్రిటిషువారి యధికారము క్రింద నున్న సైన్యము హెచ్చగుట
యే. పేరునకు స్వదేశరాజ్యముల సంరక్షణమునకై యుంచఁబడిన
సైన్య మైనను, బ్రిటిషువారి యధికారము క్రింద నుండుటచే నీ సై
న్యము వారి యుపయోగములకు కూడ పనికివచ్చుచుండెను. కాని,
దాని కగు ఖర్చు మాత్రము స్వదేశపు రాజులే భరించుచుండిరి. ఈ
పద్ధతి వెల్లస్లీగారి యధికారకాల మగు 7 సంవత్సరములలోనే యవ
లంబింపఁబడెను. వారి తరువాతను 1813-వ సంవత్సరమునకు ముందును
వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులును వెల్లస్లీ గారికంటె ముందు
వచ్చినవారి పద్ధతినే యవలంబించిరి. ఈ పద్ధతికి లీవార్నరు గారు
"ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్సు" అని నామకరణ మొనర్చిరి. "ది
పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్సు" అనఁగా, తమ రాజ్యము చుట్టును దడి
కట్టుకొని దానిని దాటివెళ్లక దాని మధ్యమునని కూర్చుండిన నెట్టు
లుండునో, అట్లే బహిఃప్రపంచములో నెట్టి సంబంధమును లేకుండ
నుండుట యని యర్థము. ఈ పద్ధతి ప్రకారము ఇతరరాజులతో నే
సంబంధమును లేక తమ రాజ్యముమీఁది కెవరైన దండు వెడలినప్పుడు
మాత్రము యుద్ధము చేయుచువచ్చినయెడల, హిందూదేశమునందలి
రాజ్యములు వానిలో నవి పోట్లాడి గొప్ప రాజ్యములు చిన్నవానిని
దిగమ్రింగు ననియు, తుదకై దాఱు రాజ్యములు మాత్రము మిగులు
ననియు, అవి యప్పుడు పోరాడుట మాని మైత్రి కలిగి నడచుకొను
ననియు, ఆ కాలము వచ్చునప్పు డింగ్లీషువా రా రాజ్యములతో స్నే
హము చేయవచ్చు ననియు అప్పటి యాంగ్లేయాధికారులు నమ్ము
చుండిరి. తమ రాజ్య మభివృద్ధి పొందవలె నని వీరు కోరలేదు. దేశము
నందలి రాజ్యము లన్నిటికంటె కూడ ఇంగ్లీషువారు గొప్ప యధికార
మును కలిగియుండవలె నని వీరు వాంఛింపలేదు. వీరవలంబించిన పద్ధ
తిని "లెట్ అలోన్" పద్ధతి యని కూడ నందురు. 'లెట్ అలోన్'
పద్ధతి యనఁగా, "స్వదేశరాజ్యములను వానిలో నవి పోరాడనిమ్ము,
మన మా జోలికి పోవద్దు. వాని కర్మము వానిది. మన కర్మము మనది."

యనుటయే. ఈ పద్ధతికి చరిత్రమునుండి యనేకనిదర్శనము లియ్య వచ్చును. 1764-వ సంవత్సరము బక్సారు యుద్ధమున ఔధ్ నవాబ్ పూర్తిగా నోడిపోయినను అతని రాజ్యము నింగ్లీషువారు కలుపుకొనక తిరిగి అతని కిచ్చివేసిరి. రోహిలా యుద్ధ మనంతరము కూడ అప్పటి గవర్నరు జనర లగు వారన్ హేస్టింగ్సు గారు రోహిల్ఖండును ఔధ్ నబాబు గారి కిచ్చివేసిరి. మొదటి మరాటా యుద్ధమువలన బేసిన్ ఇంగ్లీషువారి వశ మైనను సంధిసమయమున వారు దానిని వదలుకొనిరి. నాల్గవ మైసూరు యుద్ధమున టిప్పు సుల్తాను పూర్తిగా నోడిపోయినను, ఇంగ్లీషువా రా రాజ్యమును కలుపుకొనుటకు బదులుగా కొంత భాగమును తమకు సాహాయ్య మొసంగిన నైజామునకును మహారాష్ట్రులకును ఇచ్చి తక్కిన భాగమును పూర్వము మైసూరు పరిపాలించిన హిందూరాజకుటుంబములోనివాని కొకని కుచితముగా నిచ్చివేసిరి.

కాని, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారు రాజ్యమును సంపాదింపక పోయినను ఇతరరాజులతో సంబంధము లేనంత కాలక్షేపము చేయుట మాత్రము వారికి సాధ్యము కాలేదు. బెంగాలులోని ఇంగ్లీషువారి రాజ్యముపై దండెత్తుట కెవరికిని సాధ్యముగా నుండలే దనుట నిజమే. ఏల యనఁగా, బెంగాలుమీఁదికి దండెత్తువా రందఱును ఔధ్ మీఁదుగా వెళ్లవలసియుండుటచేత బ్రిటిషు రాజ్యమున ప్రవేశింపక ముందు ఔధ్ నవాబుతో యుద్ధము చేసి అతని నోడింపవలసియుండెను. ఆ నవాబే దండెత్తెనో యను భయ ముండుటకు అతని కధికముగా ధనమును సైన్యమును లేకుండెను. కావున, బెంగాలు స్థితిని బట్టి యాలోచించినచో ఈ పద్ధతి సాధ్యముగా కనఁబడును. కాని, చెన్న రాజధానియొక్క స్థితి యిట్లుండలేదు. ఇతరరాజులవలని భయ మధికముగా నుండెను. దీని కనేక కారణములు కలవు. దక్షిణదేశమును పరిపాలించుచున్న మహారాష్ట్రులును హైదరాబాదు నైజాము గారును మైసూరు సుల్తాను గారును ఔధ్ నవాబు గారివలెఁ గాక యధికబలవంతులుగా నుండిరి. బెంగాలునకు ఔధ్ రాజ్యమువలె చెన్నరాజధానిపై పరరాజుల దండయాత్రల కాటంకము కల్పించు రాజ్యము లేదియు లేకుండెను. ఇంతియ గాక, ఫ్రెంచివారు కొన్నాళ్లు నైజాము గారితోను మరి కొంత కాలము మైసూరు సుల్తాను గారితోను కుట్రలు పన్నుచు, ఇంగ్లీషువారిపైకి వారిని పురికొల్పు చుండిరి. ఈ కారణము లన్నిటివలనను, తమ కెంత యిష్టము లేకపోయినను, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారికి యుద్ధములు తప్పినవి కావు. ఇదియును గాక, అప్పటి యాంగ్లేయాధికారులు నమ్మినట్లు శాశ్వత మైనవియు మాటిమాటికి చీలిజగడములు లేనివియు స్వస్థత గల పరిపాలనములు కలవియు నగు రాజ్యములు స్థాపింపఁబడుట కవకాశములు లేవనుటకు పంజాబును హిందూదేశపు మధ్యప్రదేశములను నిదర్శనములుగా చూపవచ్చును. పంజాబు రంజితు సింగధికారము క్రింద నెన్నిక గన్నను, అతని తరువాత పెద్దపెద్ద యల్లరులకు లోనై ఇరుగు పొరుగుల నున్న రాజ్యములకు కూడ చిక్కులి యిబ్బందులు కలుగఁ జేసెను. మధ్యహిందూదేశమునందు పిండారీ దండులు నివాస మేర్పఱచుకొని ఆ దేశమునే గాక ప్రక్క నున్న బ్రిటిషు రాజ్యమును కూడ కొల్లగొట్టుచు ఆంగ్లేయసైన్యము వచ్చిన వెంటనే తిరిగి తమ స్వస్థానమునకు పోవుచుండెను. మధ్యహిందూదేశమునందలి యే రాజులును వారిని శిక్షించుటకు ప్రయత్నము చేసియుండలేదు. ఇంగ్లీషువా రా రాజులతో కలిసిఁ గాని వారిని తమకు లోఁబఱచుకొనియుండిఁ గాని ఈ యల్లరులు జరిగియుండెడివి కావు. ఇంతియ గాక, మహారాష్ట్రరాజు లందఱును కూడ పీష్వా గారి నాయకత్వము క్రింద బయలుదేఱి పూనా యను రాజధానియందలి బ్రిటిషు సైన్యమును నాశన మొనరింపఁ బ్రయత్నించిరి. ఇంకొక ప్రక్క రాజపుత్రస్థానమునందలి సంస్థానాధీశు లందఱును తమ శత్రువుల వలని యనేక బాధల నోర్వలేక బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరిరి గాని, మా కితరులతో నెట్టి సంబంధమును అక్కఱ లే దని భీష్మించిన యాంగ్లేయాధికారులు వారికి సాహాయ్యము చేయక, వారి కృతజ్ఞతను మైత్రిని సంపాదించు నవకాశమును కోల్పోయిరి.

ఇటు లనేకవిధముల ఆ కాలపు ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశ సంస్థానముల పట్ల అవలంబించిన పద్ధతి యుపద్రవములతో నిండియుండెను. దీనిని మొట్టమొదట కనిపెట్టినవాఁడు వెల్లస్లీ. అతఁడు గవర్నరు జనరలుగా నుండిన కాలమునందు దేశీయరాజులతో "సబ్సిడియరీ అలయన్సు" అను సంధులను చేసియుండెను. వానిని గుఱించి పైని వ్రాసియుంటిని. వాని యుద్దేశము స్పష్టమే. దేశీయ ప్రభుత్వములలో నొక సాధారణమైనదిగా నుండుటకు బదులుగా, ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమును వానిలో నెల్ల ముఖ్య మైనదిగా చేయుటకు వెల్లస్లీ ప్రయత్నించెను. కాని, అతని మార్గము అతని తరువాత వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులకును యుక్తమైనదిగా తోఁచ లేదు. 1813-వ సంవత్సరము తర్వాత మాత్ర మది పూర్ణముగా నంగీకృత మయ్యెను.

1813-వ సంవత్సరమునుండి 1857-వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశరాజ్యములకును కలిగిన సంబంధములను చరిత్రలోని మూఁడవ యధ్యాయముగా మనము భావింపవచ్చును. ఇంతకు ముందటి దశలోని "నన్ను ముట్టకు" పద్ధతి యిప్పుడు పూర్తిగా వదలివేయఁబడెను. అవకాశము దొరకినతోడనే ఆంగ్లేయాధికారులు స్వదేశరాజు లందఱితోను ఒడంబడికలు వ్రాసికొనఁజొచ్చిరి. ఈ యొడంబడికలను మనము పరిశీలించితిమేని ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశరాజులకును ఈ కాలమునం దుండిన సంబంధముయొక్క నిజస్వభావము బయలుపడఁగలదు. ఈ కాలపు గవర్నరు జనరలులకు వెల్లస్లీ కొంతవఱకు మార్గదర్శకుఁ డనుట నిశ్చయమే కాని, కొన్ని విధముల ఈ కాలపు ఒడంబడికలు వెల్లస్లీ వ్రాయించినవాని కంటె కూడ నింగ్లీషువారి యధికారము నెచ్చుచేసె నని చెప్ప వచ్చును. వెల్లస్లీ గారు అల్వారు సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికను హేస్టింగ్సు ప్రభువు ఉదయపూరు సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికతో పోల్చి చూచినయెడల ఈ భేదము స్పష్టము కాఁగలదు. మొదటిదానిలో అల్వారు సంస్థానాధిపుఁడు ఇతరులతో తన కేమైన కలహము లున్నచో ఇంగ్లీషువారికి తెలియఁజేసిన పిమ్మట

వారు తమ కవును యుక్త మగు రీతిని పరిష్కరింపలేనియెడల తాము వారి సాహాయ్యమును కోరవచ్చు ననియు, ఇంగ్లీషువారి స్నేహితులను తన స్నేహితులుగను వారి శత్రువులను తన శత్రువులుగను భావింపవలె ననియు, సంస్థానసంరక్షణమునకు ఇంగ్లీషువారు సైన్యము నుంచినందులకు అందుల కగు కర్చుల క్రింద అతఁడు కొంత ధనము నియ్యవలె ననియు వ్రాయఁబడియుండెను. ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను అతఁడు పూర్తిగా సంబంధమును వదలుకొనవలె నని దీనిలో నేమియు వ్రాయఁబడలేదు. తన క్రింద నున్న సైన్యమును సంస్థానాధిపతి హెచ్చుచేయఁగూడ దనియు వ్రాయఁబడలేదు. ఉదయపూరుతో హేస్టింగ్సు చేసిన యొడంబడికలో ఇతరసంస్థానములతోను విదేశములతోను సంస్థానాధిపతి ఎట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనఁగూడ దనియు, తప్పక ఇంగ్లీషువా రతని దేశమును కాపాడెద రనియు, అతఁ డెవరితోను కయ్యములు తేఁగూడ దనియు, ఇతరులతో నేమైన కలహము లున్నయెడల ఇంగ్లీషువారి ద్వారానే యవి పోఁగొట్టుకొనవలె ననియు, తక్కిన సంస్థానపరిపాలనములో ఇంగ్లీషువా రెట్టి జోక్యమును పుచ్చుకొన రనియు వ్రాయఁబడియుండెను. సైన్యమును సంస్థానాధీశు లుంచుకొనుటను గూర్చి ఇక్కడ నేమియు వ్రాయఁబడకపోయినను, 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందే సంస్థానాధీశులు బ్రిటిషువారి యనుజ్ఞ లేకుండ స్వతంత్రముగా సైన్యము లుంచుకొనఁగూడ దని యంగీకరింపఁబడెను. వెల్లస్లీ గారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము తక్కిన ప్రభుత్వములతో సమాన మైన దని యొప్పుకొనుచు, దానిని వాని యన్నిటిలోను అధికబలవంత మైనదిగను మొదటిదిగను చేయఁ బ్రయత్నించిరి. 1813 నుండి 1857 వఱకు వచ్చిన గవర్నరు జనరలులు తక్కిన రాజ్యములను ముఖ్యవిషయములలో బ్రిటిషువారి యధికారము క్రిందికి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి. వానిలో వానికి సంబంధములు లేకుండఁజేసిరి. వానికి సైన్యముల నుంచుకొనెడి యధికారమును విదేశములకు రాయబారుల నంపు నధికారమును తీసివైచిరి. కాని, ఇతరవిషయములలో వానికి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును వదలివేసిరి. ఈ పద్ధతివలన దేశమునకు చాల మేల్లు కలిగినవి. క్రమక్రమముగా దేశమునందలి రాజు లందఱును ఇంగ్లీషువారికి కప్పము కట్టుటకును సైన్యముల నుంచుకొనకుండుటకును ఇతర రాజులతో సంబంధములను వదలుకొనుటకును ఒప్పుకొనుటవలన, అప్పటినుండియు ఈ రాజులవల్ల దేశశాంతి కెట్టి యపాయమును వాటిల్లలేదు. కాని, ఈ కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల క్రింద నున్న ప్రదేశము కొంత ఇంగ్లీషువారిచే నాక్రమించుకొనఁబడెను. డాల్హౌసీ ప్రభువు పరిపాలనకాలమున సతారాయు నాగపూరును, వారసులు లేకపోవుటచే, బ్రిటిషు రాజ్యములో కలుపుకొనఁబడెను. మఱికొన్ని, ఔడ్ సంస్థానమువలె, తమ రాజుల యరాజకకృత్యములకై తీసికొనఁబడెను. స్వదేశరాజులతో ఇంగ్లీషువారీ కాలమున వ్రాసికొనిన యొడంబడికల ప్రకారము, సైన్యవిషయమునను ఇతర రాజులతోడి సంబంధముల విషయమునను ఈ రాజుల కధికారము తీసివేయఁబడినను, స్వసంస్థానపరిపాలనమందు మాత్రము వారికి సంపూర్ణ మైన స్వాతంత్ర్యము వదలివేయఁబడెను. కాని, ఈరాజులు ప్రజల నమితముగ బాధపెట్టుచుండిరి. ప్రజల స్థితిని ఆలోచించి ఇంగ్లీషువా రట్టి రాజులను పదభ్రష్టులఁ జేసి తామే రాజ్యముల పాలనము పూనుకొనుటే భావ్యముగా నుండెను. ఇది తప్ప మఱొక మార్గము లేకుండెను. ఈ పద్ధతికి అనేక నిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1835-వ సంవత్సరమున ఇందూరు మహారాజు హరిరావు గారి మీఁద వారి ప్రజలు తిరుగఁబడి వారి భవనమునందు వారిని ముట్టడించిరి. వారు వెంటనే గవర్నరు జనరలు గారిని సాహాయ్యము పంపు మని ప్రార్థించిరి. కాని, ఆ గవర్నరు జనరలు గారు తా మట్టి విషయములలో జోక్యము కలిగించుకొన మని ప్రత్యుత్తర మంపిరి. అటులే 1858-వ సంవత్సరమున బహావల్పూరు సంస్థానాధీశుఁ డగు సాదత్ ఖానుపై నచేరులు కుట్ర పన్ని అతనిని రాజ్యమునుండి తొలఁగించుటకు ప్రయత్నించుచుండఁగా, అతఁడు బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరెను. పంజాబు లెఫ్టినెంటు గవర్నరుగా నుండిన లారెన్సు అట్టి సాహాయ్యమును పంపుట యుక్త మని వ్రాసియుండినను గవర్నరు జనర లగు డాల్హౌసీ ప్రభు వందున కంగీకరింపలేదు.

కాని, 1857-వ సంవత్సర మనంతరము ఈ పద్ధతి పోయెను. స్వదేశసంస్థానాధీశులు కోరినప్పు డెల్ల సాహాయ్యమును పంపుటకు బ్రిటిషువా రంగీకరించిరి. ఈ నూతనపద్ధతి ప్రకారము, 1890-వ సంవత్సరమున కాంబే నవాబు జఫర్ అలీ ఖాన్ సాహెబు గారు తమ పట్టణము నుండి ఆయుధపాణు లగు మూకలచే తఱుమఁబడినపుడు వారికి బ్రిటిషు గవర్నమెంటు సాహాయ్య మొనర్చిరి. ఇదియే గాక, ఏ సంస్థానముయొక్కయైనను పరిపాలనము బాగుగా లేనియెడల పూర్వమువలె "ఏ మైనను సరే" యని యూరకుండి మితి మీఱినపుడు సంస్థానమును తమ ప్రభుత్వములో కలుపుకొనుటకు బదులుగా, 1857-వ సంవత్సరమునకు పిమ్మట అట్టి సంస్థానములను కొంత కాలమువఱకు తాము పరిపాలించి పిదప సంస్థానాధీశుల కప్పఁజెప్పు నాచారమును బ్రిటిషువా రవలంబించిరి. బరోడా సంస్థానమిటులే కొంత కాల మింగ్లీషువారి ప్రభుత్వము క్రింద నుండి తిరిగి ఇప్పటి మహారాజు గారికి ఇవ్వఁబడెను. ఇంకొక విధమునఁ గూడ ఈ కాలమునందు మార్పు గానవచ్చును. 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందువలెఁ గాక, ప్రతి సంస్థానాధీశునకును పుత్రులు లేకపోయినను పెంచుకొనుటకును తన రాజ్యమును దత్తపుత్రుని కిచ్చివేయుటకును అధికార మీయఁబడెను. అన్నిటికంటె గూడ మన మధికముగా గమనింపవలసిన దొకటి యున్నది. బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారును స్వదేశరాజులును ఒండొరులపై పూర్వ ముండిన యవిశ్వాసములు పూర్తిగా సమసిపోయినవి. ఉభయులకును లాభకారిగా నుండునట్లు అన్ని సంగతులను పరిష్కరించుకొనవలె ననెడి యుద్దేశ మెల్లెడలను గానవచ్చుచున్నది. రైల్వేల విషయమునను, నల్లమందు దొంగతనముగా తయారు చేయువారిని శిక్షించుటయందును, ఎగుమతులమీఁదను దిగుమతులమీఁదను పన్నులు విధించుటలోను, దోషస్థులను పట్టుకొనుటయందును ఒకరి కొకరు సాహాయ్యము చేసికొనుచు అందఱి కంగీకార మగునట్లు ఒడంబడికలను వ్రాసికొను

చున్నారు. స్వదేశరాజులు కూడ తమ కృతజ్ఞతను కనఁబఱచు
టకై సామ్రాజ్యరక్షణమునకు "ఇంపీరియల్ సర్వీస్ ట్రూప్స్"
అనఁబడు సైన్యములను తమ సొంత కర్చుతో భరించుచున్నారు.
ఇంతవఱకు కాలపరిస్థితులను బట్టి ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశసంస్థానము
లకును గల సంబంధము లెట్లు మాఱుచువచ్చెనో కనఁబఱచియుంటిని.
వాని ప్రస్తుతస్థితిని గూర్చి యిఁక వ్రాసెదను.

ప్రస్తుతస్థితి

ప్రస్తుతము హిందూదేశమున సుమారు 675 స్వదేశసంస్థాన
ములు కలవు. ఇవి బ్రిటిషు రాజ్యమునుండి కేటాయింపుగా లేవు.
బ్రిటిషు రాజ్యమధ్యముననే యున్నవి. వీనిలో నివసించు ప్రజలు
బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలవలెనే హిందూమహమ్మదీయమతములకు
చెందినవారు. వారివలెనే హిందీ బెంగాలీ తెలుఁగు గుజరాతీ
మొదలగు దేశభాషలను మాటలాడువారు. ఆచారవ్యవహారముల
యందు కూడ వారికిని మనకును ఎట్టి భేదములును లేవు. ఇంత
యేల? ప్రమాదవశమున వేర్వేఱు ప్రభుత్వముల క్రిందకు వచ్చుట
తటస్థించినను, ఇతరవిషయము లన్నిటియందును వారును మనమును
నొకటే. ప్రభుత్వముల సంగతి విచారించునపుడు, ఈ 675 సంస్థాన
ములు నొక్క మాదిరిగానే యున్న వని తలఁచుట పొరపాటు.
83 వేల చదరపు మైళ్ళ వైశాల్యమును 134 లక్షల జనసంఖ్యయు
6 కోట్ల యాదాయమును గల హైదరాబాదు సంస్థానము మొదలు
కొని, కొన్ని చదరపు ఫర్లాంగులు వైశాల్యము గల సిమ్లా కొండ సం
స్థానముల టుండ, 100 మొదలు 150 వఱకు జనసంఖ్యయు ఏఁడాదికి
250 రూపాయిల యాదాయమును గల బొంబాయి రాజధానియందలి
కాఠియావాడ్ చిల్లర మొదలగు సంస్థానములవఱకు పెక్కు తరగతుల
సంస్థానములు కలవు. కొన్ని మైసూరు బరోడాలవలె మిగుల
సస్యవంతము లగు భూములు. కొన్ని రాజపుత్రస్థానమునందలి
సంస్థానములవలె కట్టి యెడారులు. కొన్ని పూర్తియైన సివిలు
క్రిమినలు అధికారములను కలిగియుండుటయే కాక, పోలీసు డిపా
ర్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును టపా ఆఫీసుల స్థాపించుటకును నాణె
ములను వేసికొనుటకును కూడ నధికారములు కలిగియున్నవి.
కొన్నిటి కట్టి యధికారములును లేవు. ఈ 675 సంస్థానములలోను
175 గవర్నరు జనరలు గారి యధికారము క్రిందను, తక్కిన 500
సంస్థానములును రాష్ట్రీయప్రభుత్వముల యధికారము క్రిందను
నున్నవి. ఈ సంస్థానములయొక్క హోదాయును అధికారములును
ఎట్టివో పరిశీలింతము. ఈ సంస్థానములను గుఱించి "స్టేట్" అను
పదము వాడఁబడుచున్నది. బ్రిటిషు ప్రజలు నైజాము గారి ప్రజలు
మైసూరు మహారాజు గారి ప్రజలు అని విభజించి చెప్పుట కూడ
వాడుకయైనది. హిందూదేశమును గుఱించి పార్లమెంటులో వంగీ
కృతమైన శాసనములలో 'చక్రవర్తి గారితో స్నేహపూర్వక మగు
సంబంధములను కలిగియున్న రాజులును సంస్థానములును' అని వాడు
వలవాటు కలదు. ఇటీవల సెయింటు నిహాలు సింగు గారును ఇతరు
లును పత్రికలలో వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశులను గుఱించి
"కింగ్సు అలైస్" అని వ్రాసియుండిరి. దీనిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీ
శులు హోదాయందు చక్రవర్తి గారితో సమానులని యనుకొనుట
కవకాశ ముండెను. కాని, అది నిజస్థితి గాదు. ఫ్రాన్సు జర్మని మొద
లగు విదేశములకు తమ రాయబారముల పంపుటకును వారితో నెట్టి
సంబంధము నుంచుకొనుటకును ఈ సంస్థానముల కధికారము లేదు.
చక్రవర్తి గారే దేశముపైనైన యుద్ధము ప్రకటించినయెడల వీరు
కూడ ఆదేశముతో యుద్ధము చేయుచున్నటులే భావింపఁబడు
దురు. వర్తకవిషయములను గుఱించి యైనను ఇతరదేశముల
యేజంట్లతో ముచ్చటించుటకు వారి కధికారము లేదు. ఇతరదేశముల
ఉద్యోగులను బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి యనుమతి లేకుండ పుచ్చు
కొనరాదు. విదేశవాసులకుఁ గాని అమెరికావారికిఁ గాని బ్రిటి
షు గవర్నమెంటువారి సలహా పుచ్చుకొనకుండ తమ క్రింద ఉద్యో
గము లియ్యఁగూడదు. వారిలో వారికి తగవు లున్నను బ్రిటిషు గవ
ర్నమెంటునకు తెలియఁజేయవలసినదే కాని, ఒండొరులతో నెట్టి
యుత్తరప్రత్యుత్తరములను జరుపఁగూడదు. ఎవరి కష్టసుఖములను వారు
బ్రిటిషు ఉద్యోగస్థులతో చెప్పుకొనవలసినదే గాని అందఱును కలిసి
మహాసభ పెట్టుకొనుటకైనను అధికారము లేదు. వీరి ప్రజలకు విదేశ
ములయందును సముద్రములందును హాని రాకుండ కాపాడుట
బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి విధి. వారికి హాని వచ్చినయెడల ఎవరివల్ల
హాని వచ్చెనో వారియొక్క గవర్నమెంటునొద్దనుండి నష్టపూర్తికై
యత్నించుటకు బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారికి మాత్రమే హక్కు గలదు.
విదేశరాజులతో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు హిందూదేశమును
గుఱించి ఎట్టి యొడంబడికలు వ్రాసినను అవన్నియు బ్రిటిషు ఇండి
యా ప్రజలతోఁ బాటు ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు నివసించు
చున్న ప్రజలకును అన్వయించును. 1873-వ సంవత్సరమున మస్కటు
సుల్తానుతో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు చేసికొనిన సంధివలన
బ్రిటిషు ప్రజలు అను మాట స్వదేశసంస్థానముల ప్రజలకు కూడ
వర్తించు నని తెలియఁజేయఁబడెను. దీనిని బట్టి అంతర్జాతీయసంబంధ
ములలో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థానమును లే దనియు, వీరికిని
బ్రిటిషు గవర్నమెంటునకును గల సంబంధము ఇంగ్లాండునకును
ఫ్రాన్సునకును అమెరికాకును గల సంబంధమువంటిది కా దనియు
తెలియవచ్చును. 1895 ఆగష్టు 24-వ తేదిని గవర్నమెంటు గెజటునం
దిట్లు ప్రకటింపఁబడెను: "అంతర్జాతీయపద్ధతులు రాణి గారికిని స్వదేశ
సంస్థానాధీశులకును గల సంబంధముల కన్వయింపవు. రాణి గారి
యాధిపత్యము క్రింద వీ రున్నా రనుట ప్రత్యక్షము." 1875-వ సంవ
త్సరమున బరోడా సంస్థానాధీశు లగు మల్హారి రావు గారు తమ యా
స్థానమునందలి బ్రిటిషు ప్రతినిధిని విషము పెట్టి చంపించుటకు
ప్రయత్నించినపుడు ఆ కార్యము వారు రాణిగారియెడల చూపవలసిన
రాజభక్తికి విరుద్ధముగా నున్న దని వారియందు దోషస్థాపనము చేయఁ
బడెను. 1891-వ సంవత్సరమున మణిపూరు సంస్థానాధీశుఁ డగు
సూర్యచంద్రసింగు తన రాష్ట్రమునుండి వెడలించఁబడినపుడు అతని

తిమ్మఁ డను సేనాపతి సాహాయ్యమున అతని కుమారుఁడు రాజాయెను. బ్రిటిషు గవర్న్మెంటు యువరాజును సంస్థానాధీశునిఁగా నంగీకరించినను, సేనాపతి మానిపూరు వదలిపేయవలె నని యాజ్ఞచేసిరి కాని, అతఁ డట్లు చేయ లేదు. దానిని గుఱించి చర్య జరుపుటకై ఆసాము ఛీఫ్ కమిషనర్ గారు కొంత పరిజనములో వెళ్లినపుడు వారందఱును చంపివేయఁబడిరి. పిమ్మట వీ రందఱును మహారాజు గారిపై తిరుగుఁబాటు చేసినందునకును హానీ జరిగించినందునకును శిక్షింపఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఈ స్వదేశసంస్థానముల కెవరు రాజు కావలసినదియు నిశ్చయించుటకును ఆ దేశపు ప్రజలు వారి రాజుపై తిరుగఁబా టొనరించునపుడును గొప్ప నేరములు చేసినపుడును వారిని శిక్షించుటకు బ్రిటిషు గవర్న్మెంటువారి కధికార మున్నట్లు స్పష్టపడు చున్నది.

పై వ్రాసినదానిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు "కింగ్సు అలైస్" అని పిలువఁబడినపుడును, వారి సంస్థానములందలి జనులను గుఱించి 'నైజాము గారి ప్రజలు, బరోడా మహారాజు గారి ప్రజలు' మొదలగు వాక్యములను మన ముపయోగించినపుడును, అది మర్యాదను కనఁబఱచుటయే కాని, నిజస్థితిని బట్టి ఈ సంస్థానములు రాజ్యములుగా పరిగణింపఁబడఁగూడ దని తెలియుచున్నది. కాని, మన జమీందారులకును ఈ సంస్థానాధీశులకును ఒక భేద మున్నది. అధికారములు మన జమీందారుల కేమియు లేవు. అధికారములను బట్టి చూచిన, వారును మనవంటివారే. చాల భూమి యుండుటవలన గొప్ప యాదాయమును మాత్రము కలిగియున్నారు. స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్ర మట్లు కాదు. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను పోలీసువారి నుంచుకొనుటకును నాణెములను వేయించుకొనుటకును తపాలా డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును వారు స్వాతంత్ర్యము కలిగియున్నారు. పరిపాలనము బాగుగా లేకుండినచో బ్రిటిషు గవర్న్మెంటువారు జోక్యము కలుగఁజేసికొనుట కధికారము కలిగియున్నను, మొత్తముమీఁద ఈ విషయములలో చాల స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నా రనవచ్చును. కాని, ఈ 675 సంస్థానముల కీ యధికారము లన్నియు కల వని మన మనుకొనఁగూడదు. ఈ యధికారముల నొకటొకటిగాఁ దీసి పరిశీలింతము.

హిందూదేశమునందలి సంస్థానము లన్నిటిలోను స్వతంత్రముగా తపాల డిపార్టుమెంటు కలవి హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు కొచ్చి భూపాలు మొదలగునవి సుమారు 20 మాత్రమే కలవు. వీనిలో కొన్నిటియందు బ్రిటిషు పోస్టాఫీసులు కూడఁ గలవు. అదియును గాక, ఇవన్నియు సొంతముగా స్టాంపుల నచ్చువేసి యుపయోగించుట లేదు. తక్కిన సంస్థానము లన్నియు బ్రిటిషు తపాల డిపార్టుమెంటునే యుపయోగించుచున్నవి. వీనిలో మైసూరు బరోడా కాశ్మీరు బహావల్పూరు బికనీరు మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడఁ గలవు.

ఇఁక నాణెములను గూర్చి విచారింతము. నాణెములను వేసికొనెడి యధికారము మొట్టమొదట అనేకసంస్థానముల కున్నను, బ్రిటిషు నాణెముల నుపయోగించుటచే లాభ మని తలఁచి వానిలో చాల సంస్థానము లా యధికారమును క్రమముగా వదలుకొనినవి. ఇప్పుడు హైదరాబాదు తిరువాన్కూరు బూంది జయసల్మేర్ మొదలగు సుమారు పది సంస్థానములు మాత్రమే తమ సొంత నాణెములను కలిగియున్నవి. వీనిలోఁ గూడ చాల సంస్థానములు ఇఁక ముందు సొంతముగా నాణెములు వేయుటను మానుటకు సంసిద్ధములై యున్నవి. మైసూరు బరోడా కాశ్మీరము మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ ఈ యధికారమును వదలుకొనుట గమనింపఁదగును. పాటియాల జీందు నాభా సంస్థానములలో గొప్ప సమయములు అనఁగా రాజు గారి పట్టాభిషేకము మొదలగునవి వచ్చునపుడు తమ సొంత నాణెములను వేయు నలవాటు కలదు గాని, ఈ నాణెములు వాడుకలో లేవు. మనవారు ఏదైన నగలకై కాసులు క్రొత్తగా అచ్చువేయించుట యెట్టిదో ఈ సంస్థానము లీ నాణెములను వేయుటయు నట్టిదె యని మన మనుకొనవచ్చును.

ఎక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములలో అనేకములు తమ సొంత సొమ్ముతో రైల్వేలను నిర్మించి వానివలన వచ్చెడి యాదాయమును తామే యనుభవించుచున్నవి. పూర్తిగా కొంచె మాదాయము వచ్చు సంస్థానములు తప్ప తక్కిన వన్నియు పోలీసు డిపార్టుమెంటులను ధరించుచున్నవి. సివిలు క్రిమినలు అధికారములను గుఱించి ఈ సంస్థానములలో అనేకభేదము లున్నవి. సుమారు 100 సంస్థానములు పూర్తియైన సివిలు క్రిమినలు అధికారములను కలిగియున్నవి. మఱికొన్ని పూర్తియైన యధికారములను కలిగియున్నను, మరణశిక్షను విధించునప్పుడు మాత్రము బ్రిటిషు గవర్న్మెంటువారి తరఫున వారిమీఁద అధిపత్యము వహించు పొలిటికలు ఏజంటుయొక్క యనుమతి పుచ్చుకొనవలెను. మఱికొందఱు సంస్థానాధీశులకు హానీ బందిపోటు మొదలగు గొప్ప నేరములను విచారించు నధికారము లేదు. ఇఁక కొందఱికి 7 సంవత్సరములవఱకు శిక్ష విధించుట కవకాశము గలదు. కొందఱికి 5 సంవత్సరములవఱకు శిక్షయు 200 రూపాయలవఱకు జరిమానాయు విధించుట కవకాశ మున్నను, 2 సంవత్సరములవఱకును 50 రూపాయల జరిమానా దాటిన శిక్ష లన్నియు పొలిటికలు ఏజంటుయొక్క యంగీకారమును బడయవలెను. కొందఱికి ఎట్టి సివిలు క్రిమినలు అధికారములును లేవు. కాని, వారి పేరున వారి సంస్థానములయందు వచ్చు కేసులలో చిన్నవాని విచారణ చేయుటకు తానేదారు లనఁబడు బ్రిటిషు గవర్న్మెంటుచే నియమితు లగు నుద్యోగస్థులును గొప్పనేరములను విచారణ చేయుటకు పొలిటికలు ఏజంట్లును నుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు అనేకసంస్థానములకు కలిపి ఒకే తానేదా రుండును. ఈ తానేదారులకు పరిపాలనాధికారములు కూడ నుండును. ఈ పద్ధతి చిన్నచిన్న సంస్థానములతో నిండియున్న బొంబాయి రాజధానియందు ముఖ్యముగాఁ గానవచ్చును. ఇట్లు సివిలు క్రిమినలు అధికారముల విషయమై ఈ సంస్థానములలో లెక్కకు మిాఱినన్ని భేదములు కలవు.

లాభనష్టములు

ఈ సంస్థానములవలన దేశమునకును ప్రజలకును లాభమా నష్టమా యను ప్రశ్నకు కూడ మనము జవా బియ్యవలసియున్నది. కొన్ని లాభము లున్నవని యొప్పుకొనక తీరదు. దేశీయశిల్పములును దేశీయ కళలును ఈ స్వదేశసంస్థానములయం దింకను జీవించుచున్న వనియు కొందఱు మహారాజుల యనుగ్రహమువలన అభివృద్ధిలోనికికూడ వచ్చుచున్న వనియు ననుట యతిశయోక్తి కాజాలదు. బ్రిటిషు ఇండియాయం దంతటను దొరల పద్ధతి దొరల గానము దొరల చిత్రలేఖనము దొరల కట్టడములే కాని, జాతీయకళ లెచటను గానరావు. వారి దేశపువానిని వారు ప్రేమించుట స్వాభావికమే కావచ్చును గాని, ఈ సందున జాతీయశిల్పములు నాశన మొందుచున్న వని యొప్పుకొనక తీరదు. కాని, మైసూరు తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు మొదలగు సంస్థానాధీశుల యనుగ్రహమువలన దేశీయశిల్పులకు కూడ పని కల్పింపఁబడి దేశీయకళలకు నిలుచుటకు నీడ యేర్పడుచున్నది. ఇది గాక, హిందూదేశీయులు రాజకార్యప్రవీణు లగుటకు ఈ సంస్థానము లవకాశము నిచ్చుచున్నవి. బ్రిటిషు ఇండియాయందు గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నాంగ్లేయులకే యియ్యఁబడుటచేత మనవారు రాజ్యాంగమునం దనుభవము సంపాదించుటకు వీలు లేదు. ఇట్లు సంస్థానములు మనవారికి రాజ్యాంగానుభవమున కవకాశము కల్పించుటయే గాక, ఆ మూలముననే భారతీయుల బుద్ధివైభవమును ప్రపంచమునకు చాటుటకును భారతీయులు స్వరాజ్యమున కర్హు లని నిరూపించుటకును తోడగుచున్నవి. మఱియొక లాభము కూడ ఈ సంస్థానముల వలన మనకు కలుగుచున్నది. వీనిలో బరోడా మైసూరు మొదలగు కొన్నిటిలో విద్యాభివృద్ధియు ఆర్థికాభివృద్ధియు శీఘ్రగా జరుగుట చూచి మన దొరతనమువారిని విద్యార్జనమునకును ధనార్జనమునకును శీఘ్రముగా నవకాశములు కల్పింపుఁ డని మనము తొందర పెట్టుట సంభవించుచున్నది. కాని, ఈ సంస్థానములవలన, ముఖ్యముగా చిన్న సంస్థానములవలన, పెక్కునష్టములు కూడ కలవు. ఐదారు లక్షల యాదాయము గల చిన్న సంస్థానమును తీసికొందము. ఆ సంస్థానాధీశుఁడు తన ప్రజలకు విద్య చెప్పింపవలెను. కోర్టులను స్థాపించి న్యాయాధీశులను నియమింపవలెను. పరిపాలనకై యుద్యోగస్థులను జీతము లిచ్చి పోషింపవలెను. తన సంస్థానమునందలి పల్లెలయొక్కయు పట్టణములయొక్కయు నారోగ్యమునకై ధనమును వెచ్చింపవలెను. ఇవన్నియు గాక తన హోదాను గౌరవమునకును తగినట్లు సొంతకర్చులను చేయవలసియుండును. అప్పుడప్పుడు గవర్నరు జనరలులను దర్శింపవలసియుండును. ఈ సందర్శనములకు బోలెఁడు డబ్బగును. అట్టి స్థితిలో ఆ సంస్థానముయొక్క పరిపాలనము బాగుండకపోవుటలో ఆశ్చర్యము లేదు. ఈ చిన్న సంస్థానములను పరిశీలించితిమేని, వానిలో తఱచుగా 100కి ఇద్దఱికంటె చదువు వచ్చినవా రుండుట యరుదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో 100కి తొమ్మండుగురు విద్య గఱచినవా రుండుట ననిన వ్యత్యాసము బోధపడఁగలదు. చదువు మాట యటుండనిండు. ఈ సంస్థానాధీశులకు పూర్ణమైన సివిలు క్రిమినలు అధికారము లుండును. ఇవి ప్రజలను హింసించుటకును తమ కనిష్టులైనవారిని నిర్దోషుల నైనను శిక్షించుటకును ఎంతయు నవకాశ మిచ్చును. గొప్పగొప్ప జమీందారీ స్థలములలో ఎన్ని కుట్రలు ఎంత దుర్నయము ఎంత దైన్యము ఎన్ని నిర్బంధములు ఉండునో మన మందఱ మెఱుఁగుదుము. అధికారము లేనివారివల్లనే ఇంత బాధ యుండినపుడు, అధికార మున్నవారివలన ప్రజల కెంత బాధ కలుగునో యూహింపుఁడు. పోనీ, యుక్తమైన సంస్థానాధీశుఁడే కేసుల లోను జోక్యము కలుగఁజేసికొనఁ డనియు, అన్నియు జడ్జీలకే వదలివేయు ననియు అనుకొనినను, ఈ జడ్జీల కతఁ డిచ్చు జీత మెంత? వా రెట్టివారు? ఎంతటి విద్యాధికులు? వారివలన నిష్పక్షపాతమైన తీర్పులు వచ్చుట కవకాశ ముండునా? ఈ విషయముల నాలోచించితిమేని, ఈ సంస్థానములవలన ప్రజల కెంత యన్యాయము జరుగుట కవకాశ మున్నదియు తెలియఁగలదు. బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు ఖాత్రిగా అన్యాయములు జరుగునపుడు జోక్యము కలుగఁజేసికొందురే కాని, ఆహా టీపాటి విషయముల జోలికి పోరు. కొన్ని సంస్థానముల తీర్పులపై పొలిటికలు ఏజంటునకు అప్పీలు చేసికొనుట కవకాశ మున్నను, వీరి తీర్పులకును హైకోర్టు తీర్పులకును ఎంత వ్యత్యాస ముండునో స్పష్టమే గదా? ఇది గాక, ఈ సంస్థానపు ప్రజలు తమ కష్టములను గుఱించి మొఱపెట్టినచో ఆ మొఱ వినువా రెవరు? మనము వారి ప్రక్కనే యున్నను, వారికిని మనకును ఎట్టి సంబంధమునకును వీలు లేదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో నేదో యొక మూల అన్యాయము జరిగిన, దేశ మంతయు నాసేతుహిమాచలపర్యంతము మాఱుమ్రోఁగును. కాని, ఈ చిన్న సంస్థానములలో నూఱు వేల సంఖ్యలు గల ప్రజలకు ప్రజావాక్యబల మెక్కడిది? అందువలన వారికి కలుగు కష్టములు ఇట్లు గట్టుకొని యుండవలసినదే కాని త్వరలో తొలఁగుట కవకాశము లేదు.

రావలసిన మార్పులు

ఈ స్వదేశసంస్థానములు హిందూదేశపు భావిరాజ్యాంగక్రమమునం దెట్టి స్థానము నలంకరించునదియు క్రింద విచారించెదను. దాని మాట యటుండ, వీనిలో నిం కేమైన మార్పులు కలుగవలెనా యని ప్రశ్నించిన, చాల కలుగవలె ననియే నా యభిప్రాయము. ఒకటొకటిగా వీనిని వివరించెద. హిందూదేశమునం దంతట నొక తపాల్ సిస్టముండుటవలన చాల లాభము లున్నట్లు కనఁబడును. కొన్ని సంస్థానములకు వేఱుగా పోస్టు లుండుటవలన నష్టమే గాని లాభము వచ్చుట లేదు. దేశమునం దంతటను ఒకే తపాల్ సిస్టముండినయెడల, స్టాంపుల నచ్చువేయుటయందును ఇతరవిధములను చాల కూడివచ్చును. ఈ లాభములను గ్రహించియే మైసూరు మొదలగు సంస్థానములు తమ ప్రత్యేకపు తపాల్ పద్ధతులను వదలుకొనినవి. మైసూరువారీ విషయమై బ్రిటిషు గవర్నమెంటుతో వ్రాసికొనిన యొడంబడిక పరిశీలింపఁదగినది.

మైసూరు దొరతనమువారి యుత్తరములు వారి సంస్థానమునం దొక చోటినుండి మరియొక చోటికి సుచితముగా తీసికొనిపోఁబడవలె నను నియమము మాత్ర ముంచికొని, తక్కిన లాభనష్టములను కర్చులను అధికారములను అధికారములను బ్రిటిషువారికే వదలివేసిరి. ఇటులే యన్ని సంస్థానములును చేసిన బాగుండును. దీనిలో గౌరవనష్ట మేమియు లేదు. రెండవ విషయము నాణెములను చేసికొనెడి యధికారమును గుఱించి. దీని విషయమై కూడ దేశమునం దంతటను ఒకే పద్ధతి యుండుట బాధకరము. స్వతంత్రముగా నాణెములను చేసికొనుటవలన చాల సంస్థానములు 18-వ శతాబ్ది యంతమున చాల నష్టమునకు లోనయ్యెను. ప్రతి యేటను ఈ సంస్థానములు చాల రూపాయిలను అచ్చువేయుచుండుటవలన వాని విలువ తగ్గసాగెను. మొట్టమొదటు బ్రిటిషు రూపాయిలలో సరిసమానముగా మారిన యీ సంస్థానపు రూపాయిలు కొన్నాళ్లకు 10 బ్రిటిషు రూపాయిలకు 12, 13 సంస్థానపు రూపాయిల చొప్పున మాఱఁజొచ్చెను. ఇట్లు సంస్థానములకు చాల నష్టము వచ్చెను. బ్రిటిషు రూపాయిలతో రూపాయికి రూపాయిగా మారుటకై ప్రతి యేటను ఎన్ని రూపాయిలను ప్రతిసంస్థానము నచ్చువేయవలెనో నిర్ణయించుట దుష్కరము. వర్తకము బాగుగా జరుగుటకు కూడ ఇన్ని నాణెము లుండుట ప్రతిబంధకముగా నుండెను. ఒక సంస్థానపు రూపాయిలును బ్రిటిషు రూపాయిలును సమానముగా మారు ననుకొనుఁడు. అట్టి స్థితిలో ఒక వర్తకుఁడు బ్రిటిషు ఇండియాలో 100 రూపాయిల సామగ్రి కొని ఆ సంస్థానములో 102 సంస్థానపు రూపాయిలకమ్మవచ్చును. తిరిగి అతఁడు డబ్బు చేరునప్పటికి సంస్థానపు రూపాయిల వెల తగ్గినచో 97, 98 బ్రిటిషు రూపాయిలు అతనికి లభింపవచ్చును. ఇట్టి నష్టములును ప్రమాదములును ఉన్నప్పుడు వర్తకము క్రమముగా జరుగుట యసంభవము. ఇ వన్నియు నాలోచించియే మైసూరు బరోడా మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ బ్రిటిషు రూపాయిలనే యుపయోగించుచున్నవి. క్రమముగా నన్ని సంస్థానములును ఆ పద్ధతి నవలంబించుటే యుక్తముగా నుండును. ఈ రెండింటికంటె కూడ ముఖ్యమైనదియు అవసరమైనదియు బహుశః కష్టమైనదియు నగు మార్పు పోలీసు సివిలు క్రిమినలు అధికారములకు సంబంధించినది. తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములకు తగిన పోలీసు వర్గము నుంచుటకును అర్హులగు జడ్జీలను నియమించుటకును అవకాశ ముండదు. 20 లక్షలకైన ఆదాయ ముండినఁ గాని ఇవి సాధ్యము కావు. కావున, అంతకంటె తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానముల కన్నిటికిని ఈ యధికారములను క్రమముగా తీసివేయుట యుక్తము. దీనికి రెండు ప్రతిబంధకములు కనఁబడవచ్చును. 1858-వ సంవత్సరము నాఁటి రాణిగారి ప్రకటనయందు ఈ స్వదేశ రాజుల యధికారములతో నెట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనమని చేసిన వాగ్దానమున కీ మార్పు వ్యతిరేకముగా నుండు ననుట మొదటిది. కాని, పూర్వచరిత్రను బట్టి బ్రిటిషువారు వీరి కుంచిన యధికారము చాల కొంచెమనియు, ఐదా చేండ్లవఱకు శిక్ష విధింపఁగలుగుటవలన వచ్చెడి యధికారమును గౌరవమును కొంచెమనియు, ఈ సంస్థానాధీశులలో చాలమంది జిల్లాకలెక్టరుల యధికారమునకు లోఁబడియున్నా రనియు గమనించితిమేని, ఈ మార్పంత విపరీతముగా తోచదు. సంస్థానాధీశులు కూడ ఈ యధికారములను వదలుకొను విషయమై పట్టుదల వహింతురని యూహింప వీలు లేదు. ఏల యన, వీనికొఱకు సొమ్ము కర్చు చేయవలసిన యవసరము లేనియెడల, తమ సొంత కర్చుకొఱకు చాల ధనము మిగులును. సిరోహీ సంస్థానము నుదాహరణముగా తీసికొనినయెడల, ఆదాయము 7 లక్షలు; రాజా గారి క్రింద కర్చగుచున్నది ఒక లక్ష మాత్రమే. మరేమియు కర్చులు లేనియెడలను భూము లన్నియు వారికే వదలివేసినయెడలను తమ సొంత కర్చుకై రాజా గారికి సుమారు 5 లక్ష లుండును. అట్టి సందర్భమున వారీ మార్పును కోరుకొనుటకు మిక్కిలి యవకాశ మున్నది గదా? అదియుఁ గాక, సైన్యాధికారమును ఇతరాధికారములను తీసికొనిన, సివిలు క్రిమినలు అధికారములను చాల సంకుచితము గావింపఁగలిగినచో మిగిలిన యధికారమును తీసివేయవలె ననుట నమ్మఁదగదు. ఇంతేకాను ప్రజల సౌఖ్యము ముఖ్యము గనుక, ప్రజల సౌఖ్యమున కవకాశము కలిగించునప్పుడు దేని నైనను చేయుట యుక్తముగా నుండును. వైస్రాయి గాని గవర్నరులు గాని ఇది యంతయు బోధపఱచి తమ యధికారప్రాబల్యమును నెక్కుడుగా నుపయోగించునెడల సంస్థానాధీశు లీ యధికారములను కూడ వదలుకొనుటకు సమ్మతింతు రని నమ్మవచ్చును. వెస్ట్‌లేక్ గారు వ్రాసినట్లు, ఏదైన తమకు విరోధముగా నున్నంత కాలము దానితో పోరాడి, దానివలన అపాయము లేదని తెలిసినతోడనే దాని సారము పోయినను దాని చిహ్నములను జాగ్రత్తగా కాపాడఁజూచుట ఇంగ్లీషువారి స్వభావమని గ్రహించితిమేని, ఈ చిన్న సంస్థానముల యధికారములను తీసివేయుటకు నిజమైన యాటంకము లేదనియు, ఈ రాటంక మనుకొనునది మానసికము మాత్రమే యనియు ననవచ్చును. రెండవ యాటంకము, వీని సివిలు క్రిమినలు పోలీసు అధికారములను తీసివేసినయెడల అందు విషయమై బ్రిటిషు గవర్నమెంటున కధిక వ్యయము కగు ననియు అందుల కగు ధనము వచ్చుటెట్లనియు సందేహము. ఈ సంస్థానముల భూమ్యాదాయములను సంస్థానాధీశులకు వదలివేసినను ఉప్పు అబ్కారీ మొదలగు పన్నులవల్ల వచ్చు నాదాయమును బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు తీసికొనునెడల మొత్తముమీఁద కర్చు తగ్గును గనుక నూతనాదాయమునకును నూతన వ్యయమునకును సరిపోవు నని నమ్మవచ్చును. ఇప్పటి పొలిటికలు ఏజంట్లకు బదులుగా అప్పుడు జిల్లాకలెక్టర్లుండురు గాని యధిక భేద ముండఁబోదు. మరియు 20 లక్షలకంటె తక్కువ వచ్చు సంస్థానములన్నిటియొక్కయు మొత్తమైన వైశాల్యమును జనసంఖ్యయు తక్కువ. వీని నన్నిటిని బట్టి చూడ, 20 లక్షలకంటె తక్కువ యాదాయము గల 28 సంస్థానములు గాక, తక్కిన సంస్థానములనుండి పైని చెప్పఁబడిన యధికారములు క్రమముగా తీసికొనఁబడుట సాధ్యమనియు యుక్తమనియు తోఁచును. ఎటులైనను ఇది కొంత కష్టముతో

GENERAL ALEXIEFF

జనరలు అలక్సీఫ్ గారు

BOCHE-OUT-IN

బోచి-ఔట్-యిన్ గారు

Mr. M. SHINGARIEFF

ఎమ్. షింగరీఫ్ గారు

GENERAL BRUSILOFF

జనరలు బ్రూసిలాఫ్ గారు

SIR W. H. IRVINE

సర్ డబ్లియు. హెచ్. ఇర్విను గారు

PRINCE LVOFF

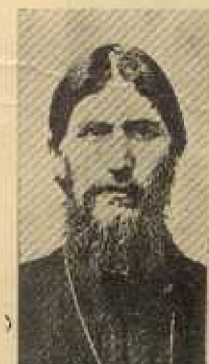
ప్రిన్సు ల్వాఫ్ గారు

M. RADZIANCO

ఎమ్. రాడ్జియానోకో గారు

GRISHKA. RASPUTIN

గ్రిష్కా రాస్‌పుటెను గారు

MINE. BRESHKOFFSKY

మైన్. బ్రెష్‌కాప్స్కీ గారు

H.E. MONSIEUN MARTINEAN

మాన్సినో మార్టినో గవర్నరు గారు

Mr. C A. INNES, I. C. S.

సి. ఏ. ఇన్నిసు గారు, ఐ. సి. ఎస్.

PROF. M. A. CANDETH

ప్రొఫెసరు ఎమ్. ఏ. కాన్డెత్తు గారు

THE ABDIGATION OF NICHOLAS II

II-వ నికలస్ గారు రాజ్యపరిత్యాగము గావించుట

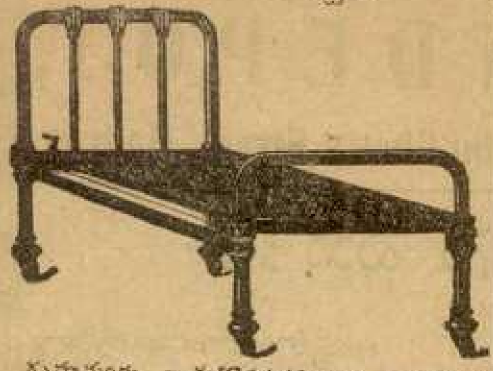
Mr. J. C. MOLONY

జె. సి. మొలనీ గారు

నమ్మకమైన మంచములు. సీమలో తయారు చేయబడినవి.

ఇంపీరియల్ బెడ్ స్టెడ్.

గృహమందు వాడుకొనుటకు గాని, క్యాంపులో వాడుకొనుటకు గాని ఉపయోగించెడు మంచి మంచము. ఇనుపపట్టాలకు రెండు అల్లికలు గల ఉక్కు నట్టముతో అమర్చబడినవి. సైడ్‌పట్టములు 1 అంగుళము. నిలకడగా ఒక చోటుండి మరొక గ్రామమునకు పోవుటకు వీలుగనుండునట్లు ఏభాగమున కాభాగము కట్టివేయవచ్చును. సైజు 6½' × 3' రూ. 47-8

దోమతెర కర్రలు రూ. 12-8.

పెట్టు ప్రత్యేకముగ కొనుక్కొనవలయును.

ప్రైమస్ స్టవు.

నెం. 210 వండుటకు వీలగునది.

పైభాగమును ఉడకీయునది.

ట్యాంకు ¾ పేకటి 1 పైంటు.

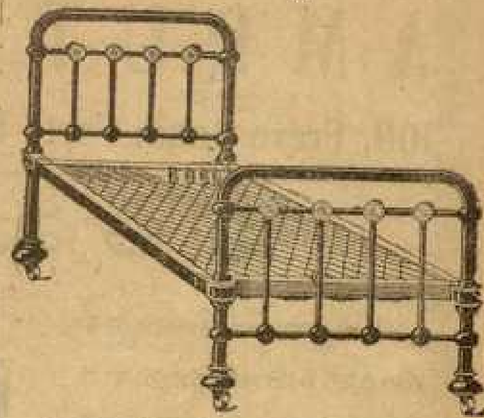
బరువు 1¾ పౌ.

పొడవు 7".

(టాపు రింగు లేదు.)

రూ. 22-8.

క్లబు బెడ్ స్టెడ్.

ఇత్తడి రాడులు కలిగి, ఉక్కు మెత్త కలిగిన మంచి మంచము.

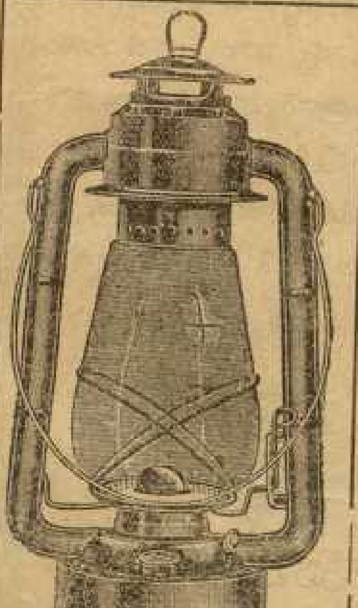
సైజు 6½' × 3½'.

రూ. 49-0.

దోమతెరకర్రలు రూ. 12-8

పెట్టు ఎక్స్ట్రా.

నమ్మకమైన అమెరికన్ బ్రిటిషు లాంతరులు.

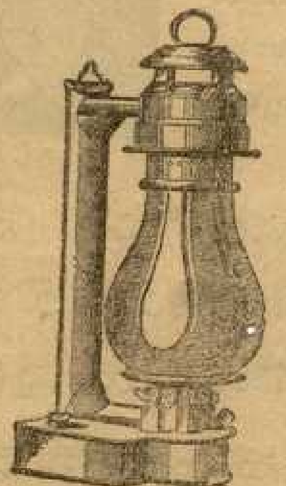

నెం. 2. డయట్సు బ్లిజర్డు లాంతరు 1½ బర్నరుతో అమర్చబడి మనవు చేయబడిన టిన్ను, దీపమును వెలిగించుటకు సదుపాయము కలిగి యున్నది. రూ. 6.

నెం. 542. కంచురంగు కల మెస్సంజర్సు హార్రికేను లాంతరు. ⅝" బర్నరుతో కూడుకొని 3 గొట్టములు కలది. (ఎక్స్ట్రా)గట్టిది, సుడిగాలిలో సైన దీపమారిపోజాలదు. లాంతరు 1-కి రూ. 11-8.

స్పే గ్లోబులు రూ. 1-4.

నెం. 546. గోడకు తగిలించు కొను మెస్సంజరు లాంతరు. జోరు గాలిలో కూడ దీపమారిపోజాలదు. కంచురంగు, ⅝" దళసరివత్తి బర్నరు కలది. దీపమును వెలిగించుటకు మంచి ఏర్పాటు కలది.

రూ. 12-8.

డి. కే. డయటుజు హార్రికే లాంతరు. ప్రకాశమానమైన టిన్నుతో చేయబడినది. ⅞" దళసరి వత్తి, బర్నరు కలవు. గ్లోబు తీయకుండగనే దీపమును వెలిగించవచ్చును.

రూ. 4.

కాకుండినవనియు క్రమముగా జరగకలిగినదియుం గనుక దీనిని అవశ్యముగా మాత్రే మందుకొనుట మంచిది. మరియొక ముఖ్యమైన యంశము కలదు. ఇప్పుడు కొన్ని సంస్థానములు ఇండియను గవర్నమెంటువారి క్రిందను మరికొన్ని రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల క్రిందను ఉండుటవలన వీని పైయధికారములో నొకే పద్ధతి యవలంబించుటకు వీలు కలుగకున్నది. కావున, ఇవన్నియు ఇండియను గవర్నమెంటువారి క్రిందనే యుండిన అది సాధ్య మగును. ఈ యభిప్రాయమునే "టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా" పత్రికాలేఖకు లొకరు కనబఱచిరి.

సామ్రాజ్యసభలలో వీని స్థానము

హిందూదేశపు భావిరాజ్యాంగతంత్రములో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థాన మియ్యవలసినదియు విచారణీయము. ఈ విషయమునం దిదివఱకు జరగిన ప్రయత్నములను గుఱించి ఈ సందర్భమున కొంత చెప్పవలసియుండును. లిట్టను ప్రభువు గవర్నరు జనరలుగా నున్నపుడు తనకు సలహా యిచ్చుటకై ఈ సంస్థానాధీశులలో కొంతమందిని నొక సభగా నియమించెను. పది యేండ్ల క్రిందట మింటో ప్రభువు మార్లే గారికి వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశుల కౌన్సిలు నొకదాని నేర్పాటు చేయు నుద్దేశమును తెలియఁబఱచెను గాని, అందుఁ గల కష్టముల నాలోచించి కాఁబోలు తుదకు వదలుకొనెను. ఆం ఏండ్లనుండి మాత్రము సంస్థానాధీశుల సభ యొకటి కూడుచున్నది. దీని కధికారములు మాత్ర మేమియు నీయఁబడలేదు. క్రిందటి యేఁటి సభలో బరోడా మహారాజు గారు బ్రిటిషిండియాకే సంబంధించిన విషయముల జోలికి తాము పోమనియు, అటులే తమ రాష్ట్రములకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో బ్రిటిషిండియావారు జోక్యము కలుగఁజేసికొనఁగూడదనియు, హిందూదేశమున కంతటికిని సంబంధించిన విషయములయందు మాత్రము తమ యభిప్రాయములను గూడ తీసికొనవలె ననియు నుపన్యసించి యుండిరి. ఈ యభిప్రాయములనే ఈనడుమ మైసూరు శాసననిర్మాణసభయందుట నుపన్యసించుచు దివాన్ విశ్వేశ్వరయ్య గారును ఈ యేఁటి సంస్థానాధీశుల సభలో బికనీరు మహారాజు గారును వెలిబుచ్చియుండిరి. గవర్నమెంటు కూడ ఈ సంస్థానములకు సామ్రాజ్యవిషయములలో కొంత యధికార మియ్య నుద్యుక్త లనుటకు మొన్న లండనునందలి సామ్రాజ్యయుద్ధసభకు పంపఁబడిన హిందూదేశీయ ప్రతినిధులు ముగ్గురిలోను సంస్థానముల పక్షమున బికనీరు మహారాజు గారిని కూడ పంపుటే నిదర్శనము. సామ్రాజ్యమునందు వీని కెట్టి స్థాన మియ్యవచ్చునో యిఁక విచారింతము.

సైన్యమును ఎగుమతి దిగుమతులపై పన్నులను వారికిని మనకును సంబంధించిన వనుట నిశ్చయము. ఈ పన్నులవలన స్వదేశసంస్థానముల వర్తకమునందును పరిశ్రమలయందును చాల మార్పులు కలుగవచ్చును. మైసూరు హైదరాబాదు మొదలగు సంస్థానములను తీసికొంటిమేని వానికిని విదేశములకును జరుగు వర్తక మంతయు బ్రిటిషు ఇండియాలోని రేవుపట్టణముల ద్వారముననే వెళ్లవలసియుండును. వారు విదేశములకు పంపు సరకులమీఁద చాల హెచ్చయిన పన్నును బ్రిటిషువారు విధింతురేని వాని ఖరీదు హెచ్చి ఇతరదేశము లా సరకును కొనుట మానవచ్చును. అట్లు మైసూరు వర్తకులకును ఆ సామగ్రి తయారుచేయువారికిని చాల నష్టము కలుగవచ్చును. తిరువాన్కూరు మొదలగు సముద్రతీరమునం దున్న సంస్థానములకును ఈ బాధ తప్పినది గాదు. ఏల యన, వారైనను బ్రిటిషువారిచే విధింపఁబడిన యెగుమతి దిగుమతి పన్నుల పట్టికనే యవలంబింపవలెను కాని, ఎట్టి స్వేచ్ఛకును అవకాశము లేదు. ఈ పన్నులను నిర్ణయించుటలో ప్రస్తుతము ఈ సంస్థానముల కెట్టి యధికారమును లేదు. ప్రస్తుతస్థితియందు మరియొక యసందర్భము కూడ కలదు. పూర్వము బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారీ సంస్థానములతో వ్రాసికొనిన యొడంబడికల ప్రకారము వానికి శత్రువులనుండి యెట్టి యపాయమును రాకుండ కాపాడుట వారి పూచీ. కాని, రేపు రష్యాతోనో జపానుతోనో యుద్ధము కలుగు ననుకొనుఁడు. అప్పుడు ఆయుధము పట్టుటకు అర్హులగువారందఱు యుద్ధము చేయవలసియుండును. అప్పటికిని ఈ సంస్థానములు ఒక్క మనుష్యునిఁ గాని ఒక్క రూపాయిని గాని పంపక యూరకుండవచ్చును. వారి కిష్ట ముండిన పంపవచ్చును గాని, వారు పంపని యెడల వారి నేమనుటకును మన కధికారము లేదు. కావున, దేశమును కాపాడు భార మంతయు బ్రిటిషిండియాపైనే పడును కాని, అందువలన కలుగు సుఖమును శాంతిని ఈ సంస్థానములవారు కూడ అనుభవింతురు. బ్రిటిషిండియాయును స్వదేశసంస్థానములును ఒకే రాజ్యాంగమునం దిముడవలెనన్న, ఈ యసందర్భము లన్నియుం దొలఁగవలెను. బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములన్నిటికిని ఆయా రాష్ట్ర విషయములలో పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. స్వదేశసంస్థానములు కూడ బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే తమకు మాత్రమే సంబంధించిన విషయములలో నిప్పటియట్లే స్వాతంత్ర్య మనుభవింపవచ్చును. బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే వీరు కూడ పూర్ణాధికారములు గల ప్రజాప్రతినిధిసభ్యులనే కలిగియుండు శాసనసభలను స్థాపింపవలెను. ఈ శాసనసభలను గూర్చి వీరిని నిర్బంధము చేయుటకు బ్రిటిషువారి కెట్టి యధికారమును లేదనెద రేమో. బ్రిటిషిండియాయందలి ప్రజలు స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నపుడు ఈ సంస్థానములందలి ప్రజలు కూడ అట్టి స్వాతంత్ర్యమునకై పోరాడకయుండరని నమ్మవచ్చును. అదియును గాక, కొన్ని యేండ్లలో నట్టి శాసనసభలను వీరు స్థాపించినఁ గాని వీరికి సామ్రాజ్యశాసనసభలో ప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు బ్రిటిషిండియా ప్రజ లొప్పరని తెలియఁజేసినయెడల, వీరు తప్పక అట్టి శాసనసభలను నిర్మింతు రని నమ్మఁదగును.

ఇంతియ గాక, హిందూదేశమునం దంతటను (ఈ సంస్థాన ప్రదేశములయందు కూడ) పోస్టు టెలిగ్రాఫు రైల్వే కస్టమ్సు

మిలిటరీ — ఇవన్నియు సామ్రాజ్యపు గవర్న మెంటువారి యధికారము క్రింద నుండవలెను. వానివలన వచ్చెడి యాదాయ మంతయు వారికే చెందవలెను. వాని కగు కర్చంతయు వారే భరింపవలెను. ఈ విషయములను గురించి సామ్రాజ్యశాసనసభవారు చేయు తీర్మానములు ఈ సంస్థానములకు కూడ వర్తింపవలెను. ఇప్పటి కప్పముల పద్ధతిని మాని, బ్రిటిషిండియాయందలి రాష్ట్రములు సామ్రాజ్యప్రభుత్వమువారికి కొంత ధన మిచ్చునటులే, ఈ సంస్థానములు కూడ తమ జనసంఖ్యకును జనుల యార్థికస్థితికిని తగునట్లు సామ్రాజ్యప్రభుత్వమువారి కర్చులకై ప్రతియేటను కొంత ధన మిచ్చుచుండవలెను. ఇవన్నియు జరిగినప్పుడే సామ్రాజ్యవిషయములలో నభిప్రాయ మిచ్చు నధికార మీ సంస్థానములు కూడ పొందవచ్చును. ఇది సులభముగ సాధ్య మగు పనుట యతిశయోక్తి కాదు. గొప్పగొప్ప సంస్థానాధీశులు సామ్రాజ్యవిషయములలో పాల్గొనుట కెంత కుతూహలులుగా నున్నదియు గమనించినయెడల, మనము వారిని సైరి కోరినచో కొంతవఱకు కిదివఱకే జరగుచున్నందున, ఈ పద్ధతి కొలది కాలములో నవలంబింపబడవచ్చు నను నమ్మకము కలుగుచున్నది. ఎటులైనను ఈ పద్ధతులను వారొప్పుకొనినఁ గాని సామ్రాజ్యశాసనసభలలో ఈ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వలనుపడదు. దీనివలననైన కలుగు లాభములను పొందఁగోరువారు దాని కగు కర్చులను భరించుటకును దానివలన వచ్చెడి నష్టముల ననుభవించుటకును సంసిద్ధులై యుండుట యుచితము గదా! ఇవన్నియు జరగు నని భావించి ఇఁక రాజ్యాంగతంత్ర మెట్లుండవలసినదియు విచారింతము.

శాసననిర్మాణాధికార మొక సభయం దుండుటకంటె రెండు సభలయం దుండుట లాభకర మని అల్లును మెరియటు మొదలగు రాజ్యాంగవేత్తలు తలంచుచున్నారు. వీల యనఁగా, ఒక సభ తొందరపడవచ్చును. ఆ తీర్మానమునే మరియొక సభవారు కూడ నాలోచించి అంగీకారమును తెలుపవలసియుండినయెడల అట్టి ప్రమాదముల కవకాశ ముండదు. ఈ రెండు సభలలో "అప్పర్ చేంబరు" అనఁబడు శిష్టసభ తఱచుగా వయస్సుచేతను అనుభవముచేతను ధనముచేతను శిష్టులగువారిని కలిగియుండును. ప్రజల చేతులలో కీల్బొమ్మలవలె నుండు క్రింది సభయందలి ప్రజాప్రతినిధులు ప్రజల యెల్లరికి లొంగియుందురు. కాని, శిష్టసభవారు దీర్ఘకాలములకు ఎన్నుకొనఁబడుదురు గనుక, వారు ప్రజల వోటున కంతే లక్ష్యము చేయక యుక్తాయుక్తతల నాలోచించుటకు తగియుందురు. అదియును గాక, భాషలయందును మతములయందును ఆచారములందును ప్రభుత్వములందును అనేకభేదములు గల దేశములం దిట్టి రెండవ సభ, అనఁగా శిష్టసభ మిక్కిలి యావశ్యకము. గ్రేటు బ్రిటెయినందు తప్ప ప్రపంచమునందలి నాగరిక రాజ్యము లన్నిటియందును ఇట్టి శిష్టసభలు కలవు. క్రింది సభ స్వభావ మీ క్రింది పట్టికయందువలె నుండవచ్చును:

సామ్రాజ్యప్రజాప్రతినిధిసభ

బ్రిటిషిండియా

	ప్రతినిధుల సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	20
బంగాళము	21
ఆగ్రా ఔధ్ రాష్ట్రములు	21
బొంబాయి	13
బీహారు ఒరిస్సా	16
పంజాబు	10
బర్మా	6
మధ్యరాష్ట్రములు బీరారు	6
అస్సాము	3
బ్రిటిషిండియా మొత్తము	116

సంస్థానములు

హైదరాబాదు	6
మైసూరు	3
బరోడా	2
చెన్నరాజధానిలోని సంస్థానములు ...	2
బొంబాయి సంస్థానములు	2
బీహారు ఒరిస్సా సంస్థానములు ...	2
పంజాబు సంస్థానములు	2
మధ్యరాష్ట్రముల సంస్థానములు ...	1
సెంట్రలు ఇండియా ఏజన్సీలోని సంస్థానములు	5
రాజపుత్రస్థానములోని సంస్థానములు ...	5
కాశ్మీరము	2
సంయుక్తపరగణాలలోని సంస్థానములును బెంగాలులోని సంస్థానములును, ఒక పర్యాయము వీరు ఒక పర్యాయము వారు	1
సంస్థానముల ప్రతినిధుల మొత్తము ...	34

మొత్తము

బ్రిటిషిండియా మొత్తము	116
సంస్థానముల మొత్తము	34
హిందూదేశ మంతటికిని మొత్తము ...	150

పైపట్టికలో, బెలూచిస్థాన్ పశ్చిమోత్తరపరగణాలు చాల కాలమువఱకు మిలిటరీ యధికారము క్రింద నుండవలసినవి గనుక, వానికేమియు ప్రాతినిధ్య మీయఁబడలేదు. తక్కిన ప్రదేశములకు సుమారు 20 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున ప్రాతినిధ్య మీయఁబడినది. యుక్తమని తోఁచిన నదే రీతిని 10 లక్షల కొకని చొప్పునఁ గాని 5 లక్షల కొకని చొప్పునఁ గాని ప్రాతినిధ్య మీయవచ్చును. ధనవంత మగు బొంబాయియందు జనసంఖ్యను బట్టి 10 మంది ప్రతినిధులనే యియ్యవలసినను వోటర్ల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండును గనుక 13 మంది ప్రతినిధు

లియ్యఁబడినారు. అటులే విద్యావంతమును ధనవంతమును నగు బరోడా సంస్థానమున కిద్దఱు ప్రతినిధుల నిచ్చినాను. ఈ సభయందలి ప్రతినిధు లందఱును ప్రజలచేతనే మధ్యవర్తిత్వము లేకుండ నెన్నుకొనఁబడువారు. ప్రజలసంఖ్యను బట్టి క్రింది సభకు ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయించు నలవాటు ప్రపంచమునందలి నాగరిక రాజ్యము లన్నిటియందును అవలంబింపఁ బడుచున్నది. మీఁది సభను అనఁగా శిష్టసభను గుఱించి కొంత కష్ట మున్నది. ఇంగ్లండునందలి లార్డ్సు అనఁగా జమీందారుల సభవంటి సభను మనము నిర్మింపఁదలఁచుకొనుట యసంభవము. ఇంగ్లీషువారు కూడ లార్డ్సు సభను మార్చుటకు ప్రయత్నములు సలుపుచున్నారు. ప్రస్తుతస్థితిలో ఇంగ్లీషువారి శిష్టసభ కెట్టి యధికారమును లేదు. అది యున్నను లేనట్టుగనే పరిగణింపవచ్చును. మఱియు, రెండవ సభయొక్క యుపయోగము మొదటి సభ తొందరపడినప్పుడు ఆ ప్రమాదమును దిద్దుట గనుక, ఆ సభలోనివారు క్రింది సభలోనివారికంటె నెక్కువ యనుభవమును జ్ఞానమును కలవారుగా నుండవలెను. తండ్రి తరువాత కొడుకు పుట్టుకవల్లనే రెండవ సభలో ప్రాతినిధ్యము సంపాదించు నెడల, అట్టి సభ యుంచిన ప్రయోజనము లేదు. ఇఁక జర్మనీయందువలె శిష్టసభలోనివారు వేర్వేఱు రాజులచే నిర్వాచితు లైనయెడలను లాభము లేదు. మనకు ప్రజారాజ్యము కావలెను గాని, సంస్థానాధీశులయొక్కయు గవర్నరు జనరలుయొక్కయు నధికార మక్కఱలేదు. బికనీరు మహారాజు గారు మొన్న చెప్పినట్లు, ఈ శిష్టసభలో స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్రమే యుండుటకు బ్రిటిషిండియా ప్రజ లొప్పరు. ఏల యన, ప్రతివిషయమునను వారడ్డుపడిన మనము చేయున దేమియు నుండదు. 23 కోట్ల బ్రిటిషిండియా ప్రజలు తమతో నెట్టి సంబంధమును లేనట్టియు రాజ్యనిర్వహణ మన నెఱుఁగనట్టియు రెండు మూఁడు వందల సంస్థానాధీశుల యధికారము క్రిందికి వచ్చుట కెప్పటికిని ఇచ్చగింపరు. ఆ శిష్టసభలో బ్రిటిషిండియాకు కూడ నుచిత మగు ప్రాతినిధ్య ముండితీరవలెను. అట్టి సభలో సంస్థానాధీశులు కూడ సభ్యులుగా నుండుట వారికే యవమాన మని తలఁచెదను. ఏల యన, వారు హోదాయందు బ్రిటిషిండియాయందలి గవర్నరు లనఁబడు చక్రవర్తి గారి ప్రతినిధులను బోలియుందురు. వాదప్రతివాదములలో దిగుటకు వారికి తగు జ్ఞాన ముండదు. ఉన్నను, వారి మర్యాద కది భంగకరముగా నుండును. ఈ యభిప్రాయమునే "స్వదేశసంస్థానముల సమస్యలు" అను పుస్తకమున మైసూరు సంస్థానవాసి యొకరు తెలియఁజేసినట్లు వింటిని. దీనిని బట్టి సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియాకును ఉచిత మగు ప్రాతినిధ్యము శిష్టసభలో నుండవలె ననియు సంస్థానాధీశులు గాని వారిచే నిర్వాచింపఁబడినవారు గాని యందులో సభ్యులుగా నుండఁగూడ దనియు నిర్ధారణ మైనది. కాని, ఈ ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు, అనఁగా ఏ ప్రదేశమున కెందఱు ప్రతినిధు లుండవలసినదియు నిర్ణయింపవలసియున్నది. అమెరికాయందును కనడా దక్షిణాఫ్రికా ఆస్ట్రేలియా ఫ్రాన్సులయందును ఉన్నట్లు అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మంగీకరించుటకు హిందూదేశమున వీలు లేదు. ఆ దేశములలో ఒక భాగమునకును మఱియొక భాగమునకును జనసంఖ్యయందుఁ గాని ధనమునందుఁ గాని అధికవ్యత్యాసము లేదు. అందువలన అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వారికి వీలుపడినది. కాని, హిందూదేశమునందా పద్ధతి యవలంబించిన యెడల, 3 లక్షల జనసంఖ్య గల నవనగరు సంస్థానమునకును 4 కోట్ల 50 లక్షల జనసంఖ్య గల బెంగాలునకును సమానప్రాతినిధ్య మియ్యవలసివచ్చును. ఇంతకంటె నసందర్భ ముండనేరదు. ఈ విషయమున మనము జర్మను రాజ్యాంగతంత్రమును చూచి నేర్చుకొనవలసియున్నది. జర్మనీలోని శిష్టసభయందు ప్రష్యాకు 17 గురు ప్రతినిధులు కలరు. కొన్ని భాగములకు ఒకే ప్రతినిధి కలఁడు. మనము కూడ నటులే యసమానప్రాతినిధ్యమును వేర్వేఱు భాగముల కియ్యవచ్చును. కాని, అట్లిచ్చుటలో వేర్వేఱు భాగముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును దృష్టియం దుంచుకొనుటయే గాక, జనసంఖ్యను బట్టి వచ్చెడి యసమానతను వీ లైనంతవఱకు తగ్గించుటకును ప్రయత్నింపవలెను. అనఁగా, నవనగరు సంస్థానమున కొక ప్రతినిధి నిచ్చితిమేని, 4 కోట్ల జనసంఖ్య గల చెన్నరాజధానికి 3 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున లెక్క చూచిన 133 మంది ప్రతినిధుల నియ్యవలసివచ్చినను, అట్లు చేయుటకు బదులుగా ఏ డెనమండ్రు ప్రతినిధులను మాత్రమే యియ్యవచ్చును. ఈ పద్ధతి ప్రకారము శిష్టసభయందు ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు నిర్ణయించి క్రింది పట్టికలో కనఁబఱచియున్నాను:

సామ్రాజ్యశిష్టసభ

బ్రిటిషిండియా

	ప్రతినిధుల సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	7
బెంగాలు	7
బొంబాయి	7
ఆగ్రా ఔడ్ రాష్ట్రములు	7
బర్మా	5
బీహారు ఒరిస్సా	5
పంజాబు	5
మధ్యరాష్ట్రములు బీరారు	4
అస్సాము	2
బ్రిటిషిండియా మొత్తము	49

సంస్థానములు

హైదరాభాదు	5
మైసూరు	3
బరోడా	3
కాశ్మీరము తిరువాన్కూరు గ్వాలియరు ఇందూరు జయపూర్ జాధ్‌పూరు పాటియాల, ఒక్కొక్క సంస్థానమున కిద్దఱు ప్రతినిధుల చొప్పున ...	14

ఉదయపూర్ కొచ్చి కపూర్థల బహావల్పూరు కూచిబీహారు బనారసు రాంపూరు కోల్హాపూరు కచ్చి జూనాఘడ్ భావనగరు నవనగరు భూపాల్ ఆల్వారు బికనీరు కోటా భరతపూరు రీవా సంస్థానములు ఒక్కొక్క ప్రతినిధి చొప్పున	18
రాజపుత్రస్థానమందలి యితరసంస్థానములు ...	1
సెంట్రలు ఇండియాలోని యితరసంస్థానములు ...	1
మధ్యరాష్ట్రములలోను పశ్చిమబీహారులోను గల సంస్థానములు	1
బీహారులోని తక్కిన సంస్థానములు	1
పంజాబులోని యితరసంస్థానములును సంయుక్తపరగణాలలోని గార్వాల్ సంస్థానమును ...	1
ఉత్తర బొంబాయిరాజధానియందలి వదలివేయఁబడిన సంస్థానములు	1
బొంబాయి దక్షిణభాగమందలి వదలివేయఁబడిన సంస్థానములు	1
చెన్నరాజధానియందలి తక్కిన సంస్థానములును బెంగాలాసాములందలి తక్కిన సంస్థానములును, ఒక పర్యాయ మిది ఒక పర్యాయ మది ...	1
సంస్థానముల మొత్తము	51

మొత్తము.

బ్రిటిషిండియా మొత్తము	49
సంస్థానముల మొత్తము	51
హిందూదేశమునకు మొత్తము	100

ఈ శిష్టసభలోనివారు తమ తమ రాష్ట్రీయశాసనసభలవలన (అమెరికాయందువలె) యెన్నుకొనఁబడినవారు. ఈ పద్ధతి చాల సంస్థానముల కన్వయించినను కొన్ని చోట్ల ఆటంకము వచ్చును. రాజపుత్రస్థానమందలి చిన్న సంస్థానముల నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇవన్నియు కలసి ఒక ప్రతినిధి నెన్నుకొనవలెను. దీనికొక పద్ధతి యుచితముగా నుండునట్లు తోఁచుచున్నది. ప్రతిసంస్థానమునందలి ప్రజలును తమ జనసంఖ్యకొక హెచ్చుగా సరిపోవునట్లు నియమిత సంఖ్య గల కొందఱిని ఎన్నుకొనవలెను. ఇటు లన్ని సంస్థానముల వలన నెన్నుకొనఁబడినవారును కలసి యొకనిని శిష్టసభాప్రతినిధిగా నియమింపవచ్చును. దీనినే "ఎలక్టరల్ కాలేజి" పద్ధతి యందురు.

ఈ శిష్టసభాసభ్యులను గూర్చి మఱికొన్ని సంగతులు వ్రాయవలసియున్నది. ప్రతిసభికుఁడును తన యున్నిక యయిన తరువాత ఆ యేండ్లకు తన సభ్యత్వమును నిలుపుకొనవలెను. అప్పుడు తిరిగి ఆ స్థానమునకు ఎన్నికలు జరుగును. క్రింది సభలోని మెంబర్ల సభ్యత్వకాలము నాలు గేండ్లుగా నుండవచ్చును. క్రింది సభకును శిష్టసభకును మరొక భేదము కూడ నుండవలెను. శిష్టసభలో ప్రతి మూఁడవ భాగమునకు రెండేండ్ల కొకసారి యెన్నికలు జరుగవచ్చును. అనఁగా, శిష్టసభలో నుప్పది మంది యున్నయెడల వారిలో పదిమంది ఈ యేఁటను మరి పదిమంది మరి రెండేండ్లకును తక్కిన పదిమంది మరి నాలు గేండ్లకును ఎన్నుకొనఁబడుచుండవలెను. ఇప్పటినుండి ఆ రెండేండ్లకు సరికి ఇప్పుడు ఎన్నుకొనఁబడినవారి సభ్యత్వకాల మైపోయి వారి స్థానములకు తిరిగి యెన్నికలు జరుగవలసియుండును. ఇట్లు జరిగినయెడల శిష్టసభలో శిష్టసభాకార్యములం దనుభవము కలవా రెల్లప్పుడు నుందురు. అందఱు నొకే సారి యెన్నుకొనఁబడినయెడల అందఱును ఆ సభాకార్యక్రమము నెఱుఁగనివారే యెన్నుకొనఁబడవచ్చును. అంతే కాక, నేను సూచించిన పద్ధతివలన ప్రజాభిప్రాయ మెట్లున్నదియు ప్రతి రెండేండ్లకును తెలిసికొనుట కవకాశ ముండును. మన దేశమునకు పూర్తియైన స్వాతంత్ర్యము వచ్చునపుడు కార్యనిర్వాహకసభ యీ క్రింది విధముగా నియమింపఁబడవచ్చును. రెండు సభలును కలిసి ఒక మంత్రి నెన్నుకొనవచ్చును. అతఁడు ఆ రెండు సభలలోనివారినుండి ఆర్వురిని కాని ఏడుగురను కాని తనకు సహాయకులుగా తీసికొనవచ్చును. తనయందు నమ్మకము లేదని ఏ సభవారైన అనినయెడల, అతఁడు మంత్రిత్వమును వదలుకొనవలసియుండును. ప్రస్తుతము కార్యనిర్వాహకసభలో గవర్నరు జనరలు గారు కాక ఏడుగురు సభికు లుండవచ్చును. వారిలో ముగ్గురు ఆంగ్లేయులుగను గవర్నరు జనరలు గారిచే నిర్వచింపఁబడినవారుగను, తక్కిన నలుగురును హైందవులుగను రెండు సభలచేత నెన్నుకొనఁబడినవారుగను నుండవలెను. మిలిటరీ విదేశసంబంధముల విషయములలో కొంత కాలమువఱకు ఈ సభల కధికార ముండఁగూడదు. తక్కిన యధికారముల పట్ల కాంగ్రెసు - లీగు స్కీము ననుసరింపఁబడవలెను. దీనిని బట్టి కాంగ్రెసు స్కీమునందుకంటె హెచ్చు స్వపరిపాలనము నీ సభలకు నే నడుగుట లేదని స్పష్టము. నేను చేసిన సూచ్యలను రెండవ సభ యుండవలె ననుటయు క్రిందటిసభలో 120మంది ప్రజాప్రతినిధులును 30 మంది గవర్నమెంటు నిర్వచితులును నుండుటకు బదులు 116 గురు బ్రిటిషిండియా ప్రతినిధులును 84 గురు స్వదేశసంస్థానప్రజలచే నెన్నుకొనఁబడినవారును నుండవలె ననుటయు మాత్రమే. రెండవ సభలో బ్రిటిషిండియా ప్రతినిధులు తక్కువ యున్నారని యభ్యంతరము కన్పింపవచ్చును. అట్లు గాకున్న, సంస్థానములవారు తమ మాట చెల్లదని భయపడవచ్చును. ఇంతకును సంస్థానముల ప్రతినిధు లిద్దఱు మన పక్షమున కే చేర్చిన, అధికసంఖ్యను చోట్లు మనకే వచ్చును.

నేను స్కీముని తయారు చేయుటలో కొన్ని చోట్ల పొరపాట్లకు లోనై యుండవచ్చును. ఇది తప్పు మరియొక స్కీమును తయారు చేయుటకు వీలు లేదని నా యభిప్రాయ మెన్నఁటికిని కాదు. సామ్రాజ్య రాజ్యాంగతంత్రమునందు స్వదేశసంస్థానములకు స్థాన మిచ్చుటలో మనము గమనింపవలసిన సిద్ధాంతములను కొన్నిటిని సూచింపఁగలిగితి నేని, నా శ్రమ యంతయు వృథా కాలేదని సంతుష్టుఁడ నయ్యెద.

సాత్త్వికనిరోధము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

మన రాజకీయాందోళనమందు సాత్త్వికనిరోధ మను నది నిబంధనానుసారాయుధములలో ప్రధానమైన దని గాంధి గారు దక్షిణాఫ్రికాలో జరుపఁగలిగిన చర్యలవలన మనవారు గ్రహింపఁగలిగిరి. కాని, పెక్కువేల సంవత్సరములనుండి మన దేశీయులు బలవంతుల దౌర్జన్యమును బాపుటకు దీనిని జయప్రదముగ నుపయోగించుచుండినట్లు మన పురాణములు మొదలగు పూర్వచరిత్రలవలన స్పష్టపడుచున్నది.

శరీరబలముకంటె ఆత్మబలము పెక్కుమడుంగు లెక్కువ బలీయ మైనది. రాజకీయబాధలను గాని మరి యే యితరబాధలను గాని తొలఁగించుకొనఁదలఁచి నపుడు జనులు తమ యాత్మబలమునే సదా యుపయోగించుచున్నయెడల, ఇప్పటి యనవసరపు కష్టములకు మనము లోనుగాకుండియుందుము. ఒకానొకప్పుడు బలము నుపయోగించుటవలన జయప్రద మగు ఫలములు త్వరలో కనిపింపకపోయినను బాధ లేదు. పరిపాలకులకుఁ గాని ఇతరప్రజలకుఁ గాని ఏ విధమైన హానిని కలుగఁజేసినవారము కాము. మనమే యిడుమల నొందుదుము. దీనిలో అపజయ మనునది లేనే లేదు. దీని నుపయోగించిన కొలఁది మనుజుఁడు మరింత ధైర్యవంతుఁడై క్రమక్రమముగ తాను స్వార్థత్యాగమూర్తి యగుచుండును. న్యాయముకొఱకు ఈ శక్తిని ప్రయోగించునపుడు దీనిని శరీరబల మెంత గాఢముగ నెదుర్కొన్నను తుదకు సత్యము జయించితీరును. ఈ యాత్మబలము నుపయోగించువారు అనేకకష్టములకు పాత్రులైనప్పటికిని ఆ కష్టములే వారికి ఆనందజనకము లగుచుండును. కాఁబట్టి, ఈ యాయుధము నుపయోగించువారు ధనదారపుత్త్రాదులను లక్ష్యము చేయక మిక్కిలి ధైర్యవంతులుగ నుండవలెను. వీరు తమ శరీరబలము నుపయోగించి, ఇతరుల నెన్నటికిని ఎంత మాత్రమును బాధ నొందింపఁగూడదు; 'అహింసా పరమో ధర్మః' యను నీతివాక్యమును మఱువఁగూడదు.

తన శరీరముకంటె తన యాత్మ వేఱుగా నున్నదని గ్రహించినవాఁడే ఈ శక్తి నుపయోగింపఁగలఁడు. తన ప్రభువుల యాజ్ఞలు న్యాయమైనవి కావని తాను త్రికరణశుద్ధిగ నమ్మినపుడు వాని నుల్లంఘించుటలో తన ప్రాణము నైనను గోల్పోవుటకు సంసిద్ధుఁడుగా నుండవలెను. ఇట్టివాఁడు తన శత్రువులను కూడ ప్రేమింపఁగలఁడు. ఒక రక్తపు బొట్టయిన పడకుండ, ప్రయోక్తలను లక్ష్యభూతులను కూడ తరింపఁజేయఁగల మహాద్భుతశక్తి ఈ యాత్మశక్తియే యని చెప్పక తీరదు. ఇది అనేకధారలు గల వాఁడియైన కత్తి. దీని ప్రయోగమువలనఁ గలుగు ఫలములు బహుదూరము వ్యాపింపఁగలవు. ఈ కత్తి త్రుప్పు పట్టదు. దీని నెవరును దొంగిలింపలేరు. ఈ కత్తి నుపయోగించువారిలో ఎంత పోటీ యేర్పడినను, వారికి అలసట యను నది యుండనే యుండదు. ఈ కత్తికి ఒఱ లేదు. దీనిని బలవంతముగ ఎవరును లాఁగుకొని పోలేరు.

రాజకీయసంస్కరణములు కావలె ననువారు స్వార్థత్యాగులై యుండవలెను. వీరు ఏ విధమైన దౌర్జన్యము నుపయోగింపక తామే కష్టముల ననుభవించుటకు సిద్ధముగ నుండవలెను. అసూయను తమ ప్రేమచేత జయింపవలెను. మోటు బలమైన శరీరబలమును తమ యాత్మశక్తిచేత జయింపవలెను. మనుష్యమాత్రులైన రాజులయందలి భక్తి దైవభక్తికి లోఁబడవలెను. మానవనిర్మాణముకంటె దైవనిర్మాణము వేఱుగా నున్నదని తన మనస్సాక్షి గట్టిగ బోధించుటచేత, మొదటి దానికి తాను లోఁబడనపుడు, ఒకవేళ తన యభిప్రాయము పొరబాటయినను, తానే బాధలను పొందును గాని ఇతరులకు ఎట్టి కష్టములను కలుగఁజేయఁడు. తా నట్టి బాధలను పొందుచున్నను, రాజ్యాంగనిర్మాణము యథాప్రకారము నెమ్మదిగా దానియంతట నది సాఁగిపోవుచుండును. ఒకవేళ తన యభిప్రాయమే న్యాయమైనదైనయెడల, పరిపాలకులు ఏర్పఱచిన శిక్షలకు మిక్కిలి సంతోషముతో తాను లోఁబడి భవిష్యత్ఫలములను కాలమునకును బహుజనాభిప్రాయమునకును వదలివేయుచుండును.

ఈ యాత్మశక్తి నుపయోగించుటకు ప్రతివాఁడును

తగఁడు. గాంధి తిలకు మహారాజుల వంటివారు అరుదుగ నున్నారు. ఈ యభ్యాసములో శిక్షితులై యున్నఁ గాని నిర్భయత్వ మలవడదు. మనము పిఱికిపందల మగుట ఇతరులను హింసించుటకు శక్తి చాలనివార మగుటవలన కాదు, చచ్చుటకు ధైర్యము లేకపోవుటవలననే. పాశ్చాత్యదేశములలోవలెనే, మన యిండియా దేశములో కొందఱు అరాజకులు బయలుదేఱి తమ దేశమునకు హాని కలిగించుచున్నా రని దురభిప్రాయపడి ఇతరులను హత్య కావించుచుండిరి. వీరు సదుద్దేశముతో దేశసేవ చేయుచున్నా మనెడి దుర్భ్రమ కలిగి ఇట్టి దుష్టకార్యములను చేయుచున్నారు. కాని, వీనివలన ఎట్టి ప్రయోజనమును లేదు సరికదా, వీరు తమ దేశమును మరింత కష్టముల పాలు చేయుదురు. ఇట్టివారు నిస్సందేహముగ పిఱికిపంద లని చెప్పవచ్చును. తమ కడుపులో నున్నదానిని వెలికిఁ గ్రక్కలేక, జైలునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుండఁజాలక రహస్యముగ నిరపరాధులను నిష్కారణముగ చంపి వీలైనయెడల తప్పించుకొని పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నించువారిని ధీరు లని యెట్లనఁగలము? ఇట్టి హంతకులు స్వరాజ్యపరిపాలనమును మాత్రము సాఁగనిచ్చెదరా? వీరు తమ దేశమునకుఁ గాని తోడి మానవులకుఁ గాని తుదకు తమ యైహికాముష్మిక సుఖములకుఁ గాని యెట్లు తోడ్పడఁజాలుదురు?

ఈ సాత్త్వికనిరోధమునే సత్యాగ్రహ మని గాంధిగారు గుజరాతిభాషలో వాడుచున్నారు. ఇది మతసంబంధమైన యాయుధము. మతమందు నమ్మకము గలవారే దీనిని తెలివితోను ధైర్యముతోను ఉపయోగింపఁగలరు. ప్రహ్లాదుఁడు అంబరీషుఁడు మీరాబాయి మొదలగువారు సాత్త్వికనిరోధకులే. పాశ్చాత్యులు తమ భుజశక్తిచేత స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనఁగలిగిరి. దానిచేతనే, వారి స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగవచ్చును. మన యిండియా దేశమువారు తమ యాత్మబలముచేతనే దానిని సంపాదించుకొనవలసియున్నది. ఎట్టి కృషియు లేక ఉచితముగా ఈయఁబడిన స్వరాజ్యము స్వరాజ్యమే కాదు. దాని నెప్పుడు నిలుపుకొనఁజాలము. ప్రజలు తమ శక్తిని తాము తెలిసికొనఁజాలనపుడు వారిలో నిజమైన యుద్బోధ కలుగనే కలుగదు.

సాత్త్వికనిరోధి తన పరిపాలకులకు ఎట్టి తొందరను కలిగింపఁడు. అవిధేయుఁడుగ నెప్పుడు కనఁబడఁడు. పాలకులు తప్పులు చేయుచున్నా రని తాను నమ్మినపుడు, వారి యకార్యకరణములను బహిరంగముగ నిర్భయముగ విమర్శించును. శిక్షాస్మృతులకు వ్యతిరేకముగ నడచినాఁ డని పాలకులు విధించు శిక్షలను సంతోషముతో అనుభవించును. రాజులకు భయపడి తన విధాయకకృత్యములను విడువఁడు. సహింపఁదగిన కష్టములకు సర్కారువారికి పిటీషనులు పెట్టుకొనవచ్చును గాని, సహింపఁగూడనివానిని త్రోలఁగించుటకు సాత్త్వికనిరోధముకంటె మేలైన యాయుధము లేదు. దీనికి రాజాధిరాజులు కూడ తప్పక లొంగిపోవుదురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధయుద్ధము బలహీనుల కేర్పడిన దని తృణీకారముగ కొంద ఱనెదరు. యుద్ధరంగమునం దుండు సైనికునికంటె ఈ సాత్త్వికనిరోధి యెక్కువ ధైర్యవంతుఁడుగా నుండవలెను. మొదటివానిది తాత్కాలికముగ కలుగఁజేసికొన్న శౌర్యము. ఈతనిది యావజ్జీవము పెంచి పోషింప వృద్ధి యగుచుండు శౌర్యము. నిజము మాట్లాడిన రాజద్రోహదోషమైనను, నిజమునే ధైర్యముగ పలికి శిక్ష నొందుటకు సిద్ధపడినవాఁడే నిజమైన సాత్త్వికనిరోధి. ఇట్టివానితో పెక్కువేలమంది కారాగృహమునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుందురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధము ఒకే సమయమందు ఒకే స్థలమందు పెక్కుమంది కలసి చేయవలసియుండు ననియు, సర్కారుద్యోగములను ఒకేసారి మానివేయుట పన్నుల నందఱు ఒకేసారి నిరాకరించుట జరుగవలె ననియు, ఇట్టి యైకమత్యము మన దేశములో రాఁజాల దనియు, కాఁబట్టి సాత్త్వికనిరోధాయుధమువలన రాజకీయసంస్కారములు కలుగుట తటస్థపడ దనియు కొందఱి యభిప్రాయము. వీరు సాత్త్వికనిరోధతత్త్వమును సరిగా గ్రహింపలేదు. సర్కారువారిమీఁద ఒక్కసారిగ కొంతమంది ప్రజలు కుట్రచేసి కత్తి కట్టవలసియుండు ననుట తప్పు. పాలకులమీఁద ఏ విధమైన యసూయ గాని మన కుండఁగూడదు. ఎవరు తనతో చేరినను చేరకపోయినను తన విధ్యుక్తకార్యమును తాను చేయుచు, సర్కారువారు విధించు శిక్షలను ధైర్యముతో ననుభవించుటకు సిద్ధముగా నున్న వ్యక్తియే సాత్త్వికనిరోధి. తనతో పెక్కుమంది చేరినయెడల తనకు శిక్ష తప్పునేమో యని యెదురుచూచుచుండెడివాఁడు ఈ సాధనము నుపయోగించుటకు తగఁడు.

ఆంధ్రకవుల యపరాధములు

శతావధానులు రామకృష్ణకవులు

ఆంధ్రలోకోపకారము నాచరింప
భారతమ్మును నన్నయభట్టు తెలుఁగుఁ
జేయుచున్నాఁడు సరియె; బదాయి గాక
తొలుత సంస్కృతపద్య మెందులకుఁ జెప్పుఁడీ! 1

క. నారాయణభట్టారకుఁ
గూరిమి సహాయుఁ జేసికొని కొండాడన్
నేరిచిన నన్నపార్యుఁడు
వీఁడెడి గా కేమి? తొలఁడు విద్యాగురునిన్. 2

ఉ. తీర్థము సర్వముం జెరుపఁ బ్రేటుగ దక్కన మూఁడొ పాలుగో
మిథ్యములట్టి పద్యముల నేమ్మిఁకఁ బోలుపనా వధర్యజా
చార్యుని భారతంబు విని నైపక నన్నయ చేసినట్టి దు
ష్కార్యము ధీరగౌరవముఁ గాల్పదె? తిక్కన యేనియుం గ్రూడన్.

తే. జనసభవిరాజ మంత్రి భాస్కరునికన్న
నెక్కుడగువాఁడె యని కదా. యొజ్జపెగడ
మజలఁ దెనిఁగింపఁ బూనె రామాయణంబు
మూఁడు చేయును లేకుండ మారిచె పెద. 4

తే. పాయనుఁడునోచెఁ దిక్కనసోమయాజి
కలిచి యాంధ్రీకరించక విడిచినట్టి
భారతమ్మున శ్రేష్ఠుఁబట్టి కాని
యొజ్జపెగ్గడ బంధాన మెవరెఱుఁగరు? 5

క. మన యొజ్జన హరివంశముఁ
దెనిఁగించినవాఁడు సంచితే నాదన సో
మన యుత్తరహరివంశముఁ
గనుఁడీ! యది యెంత చక్కఁగా నన్నదియో. 6

తే. అచ్చతెనుఁగు పదంబుల నిచ్చకొలఁది
బుచ్చి తెలుతిక్క యజ్వయయుక్తులను బెట్టి
పాడుచేసెను నన్నయభట్టు దారి
యుద్ధయకవిమిత్రులార! తిక్కయొజ్జ గారు. 7

తే. తనకు సంస్కృతభాషలోఁ దనిన శక్తి
లేమి నెఱుఁగఁగఁ దిక్కనసోమపీఠి
యట్టె విడఁబట్టి యొక శ్లోక మట్లెఁ గాక
యుద్ధయకవిమిత్రనియను మే ప్రభు వసంతి? 8

క. తన మాట తనకె తెలియక
చని యొక పాలీని వాక్యసందర్భంబున్
విని యర్థ మెఱింగిన తి
క్కన పాండిత్యంబు నేల యడుగఁగ నేలా? 9

క. కొమ్మన కొమరుని కయిలకుఁ
గుమ్మరి గురవయ్య లేఖకుండఁట! యిది యు
ల్లం బారాశమ్మున కొక
కొమ్మగ గలుగు నేల్పు వ్రాయఁ గురిసినలానో? 10

తే. గురువులక్షిష్టుఁ డయి విద్యఁ గఱచెఁ బోతు
సహజపాండిత్యుఁడె యటంచు సంబరపడు
పోతనామాత్యు నే రాజు పూజ సేయు?
తేవరల దయ్యములను గీర్తింప లేమి? 11

క. ఏ కాలమందుఁ గాని
వ్యాకరణాదులఁ బ్రశస్తి వడసిన కవులం
దేకొండు నృపులు; కొండె యు
వాకు విని చవాకు లిన్ని వలికెదువారిన్? 12

ఆ. పాడి కవిత్వ మల్ల పోతరాజును నేఁడు
నేఁడు పిలిచి గౌరవింపరాని
హాలికుఁ డయి నేఁగి యవనీశ్వరులఁ దిట్టె
నక్క ద్రాక్షపండ్ల నానుడి గతి. 13

తే. రావు సర్వజ్ఞసింహభూరమణుతోడ
బావ శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁ డేఁగు
చెప్పి తక్కువదనాహాకుఁ దేదూ సెదక
భోగినీదండకము నాఁడె పోతరాజు. 14

ఉ. ఊరును పేరు లేక వడియున్న కతేవ్ వడి గట్టుకొన్నటుల్
నేనును లాఘవంబడెడ నేసేపలు, లక్ష్యము గాఁగ వెట్టి కృ
ష్ణానిది కేని సిద్ధపడి కొంచెపుఁ గార్యము లాచరింతు, కీ
ర్తి ప్రపంచమందుఁ గలదే; మన పోతన కెన్న నేటికిన్? 15

తే. ఆంధ్రకవిచక్రవర్తుల కంటెఁ జెఱుకు
నీ పలుకు చాలు మేలుబంతి యగుఁగాక!
తెలుఁగు సేతయె కా? స్వతంత్రించి నీవు
చేసినది యేది? శ్రీనాథ! చెప్పుకొనఁగ. 16

ఆ. మధ్యవల్లి పెట్టి మంజరిద్విపదఁ బ
ల్నాటివీరచరిత నాఁ బెనఁచితి
వది స్వతంత్రకావ్య మని యెవరు మెచ్చరో
నంగవలెనొ? కమలనాభపౌత్ర! 17

తే. ఎఱచిఁ దినువార లేనియు నెమ్మె మెడకుఁ
గట్టుకొందురె? శ్రీనాథకవివరేణ్య!
సానికూఁతుల తగుల మీ శానునకును
బలికితివి నీ స్వభావము బయలుగాను! 18

తే. టంకములఁ దీర్థ మాడి కడాని గిన్నె
లందు భోజన మొనరించి యందలంబు
లెక్కి తిరిగిన గొప్ప కవీశ్వరుండె
యౌను శ్రీనాథుఁడు, గుణాఢ్యుఁ డగునొ? కాఁడొ? 19

తే. ప్రోలుమాలిక చేఁ దాళపత్త్రపుస్త
కాటవుల నర్థపుం దెరువాట్లు గొట్టి
కొఱఁతఁబడు నని శుకవిని గొసరి తిట్టి
పెద్దన యొనర్చినట్టి తప్పిదము నజెయె. 20

తే. మారన కథావిధానముఁ జూఱలాడి
కోరి శ్రీనాథు తెరువులఁ గొల్లగొట్టి
మనుచరిత్రం బొనర్చి పెద్దన గడించె
నాంధ్రకవితాపితామహుం డన్న బిరుదు. 21

ఆ. మనుచరిత్ర మందుకొని రాజు పెద్దన
పల్లకిఁ దన కేలఁ బట్టి యెత్తె
నడిగినట్టు లగ్రహారంబు లిడె ముక్కు
తిమ్మనార్యకంటె దిట్టఁ డనియె? 22

తే. తనకు నంతఃపురమునకు మనసులందు
నెడమడుగు పుట్ట ముద్దు లొల్కెడు నుడులను
బారిజాతాపహరణంబుఁ బల్కి మాన్చి
నట్టి తిమ్మన ఋణము రా జెట్టు తీర్చు? 23

తే. కృష్ణరాయఁడు చేసిన విష్ణుచిత్త
కావ్యమందలి భావము గ్రామ్యమె యగు;
నెన్ని మార్లు పఠించిన నెఱుకపడని
వట్టి పాషాణపాక మెవ్వండు సదువు? 24

తే. శ్లేషకావ్యంబుఁ జేసి విశేషయశముఁ
గనిన పింగళి సూరన గడుసువాఁడె
కాని, శుభమ స్తని యదేమి? — గారుడంబుఁ
దెలుఁగుఁ జేసినవాఁడు వైదికుని పగిది. 25

తే. కవనధోరణి కల్పనాగౌరవంబు
శబ్దసౌష్ఠవమును లెస్స సంబరంబె;
బోగఁపుఁబడంతులా కలాపూర్ణకథకు
నెత్తిన ప్రధాననాయిక? లెంత తప్పు! 26

తే. తగని గర్వంబునం జేసి తన్నుఁ దానె
పొగడుకొనువాఁ డటంచుఁ జెప్పుదురు గాక,
చాలి పలుకులు రావు తెనాలిరామ
కృష్ణకవి నోట బంగారు గిలకదీట. 27

తే. ఒకఁడు స్వప్నప్రకారము నుగ్గడింప
నెల్లవారలకుఁ గలలె తెల్లవార్లు
నప్పుడు రను తలంపు లే దెవ్వరికిని
పేరుకొన నేమిటికి నట్టి బీద కవుల? 28

తే. దేవతాప్రార్థనంబును దేశనగర
రాజవర్ణనములు కథారచన యంత
త్రొక్కి విడిచిన పుంతయే దిక్కుమాలి
కవనముం జెప్పదిగిన ప్రజ్ఞానిధులకు. 29

క. గాసటబీసట వేలుపు
బాసం బఠియించి యాంధ్రభాషాగ్రంథా
భ్యాసము లేకయె తెలుఁగులఁ
జేసెద మనుచుంద్రు బుధులు సిగ్గెఱుఁగరొకో? 30

తే. పూర్వకవిరాజులకు నిది భూషణంబొ
దూషణమొ యనుకొనఁడు మీ తోఁచినట్లు;
నన్నయాదుల పట్ల మాకన్నఁ గూర్మి
గలుగువారలు లేరు జగమ్మునందు. 31

తే. మద్రనగరాంధ్రవిద్వత్సమాజదత్త
నూత్నవిషయక్రియాలబ్ధరత్నఖచిత
హేమబిరుదాభిరాములు రామకృష్ణ
రచయితలు పీఠపురయువరాజగురులు. 32

ఉ. తెక్కలు కట్టుకొన్న గతి రివ్వున నేఁగుదు వంచు కాలమా!
ఎక్కవి వ్రాసెనొక్కొ? భరియింపఁగ రాని వియోగబాధ వాఁ
డొక్క నిమేషమున్ బడసియుండఁడు, నిక్కము; కాక యున్నచోఁ,
ఇక్కరణిన్ రచించున కొంతటి జ్ఞానవిహీనుఁ డేనియున్? — కా. గో. రా.

Mr. AUSTIN CHAMBERLAIN

ఆస్టిను ఛేంబరులేను గారు

SIR JOHN FORREST

సర్ జాను ఫారెస్టు గారు

Mr. ROBERT ROGERS

రాబర్టు రోజర్సు గారు

Mr. W. F. MASSEY

డబ్లియు. ఎఫ్. మాసి గారు

Dr. BETHMAN HALLWEG

డాక్టరు బెత్మను హాల్వెగ్గు గారు

HON. ROBERT LANSING

గౌ. రాబర్టు లాన్సింగు గారు.

HON. JOSEPHUN DANIELS

గౌ. జోసిఫన్ డానియల్సు గారు

HON. NEUTON D. BAKER

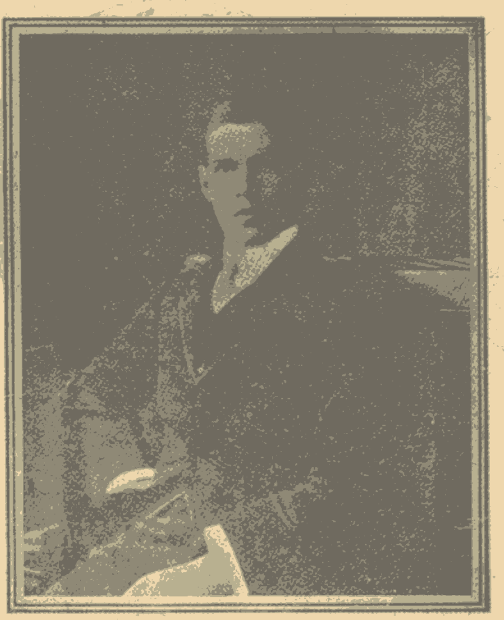
గౌ. న్యూటన్ డి. బేకరు గారు

HON JAMES W. GERARD

గౌ. జేమ్సు డబ్లియు. జిరార్డు గారు

KING ALEXANDER OF GREE'E

గ్రీసుదేశపు రాజు అలగ్జాండరు గారు

THE GREEK ROYAL FAMILY

గ్రీసుదేశపు రాజకుటుంబము

JOAND'ARC AT RHEIMS

రీమ్సువద్ద జోన్డి ఆర్కు గారు

GEORGE WASHINGTON

జార్జి వాషింగ్గుటను గారు

మోటారుబండ్లు, మోటారుత్రొక్కుడు బండ్లుగల

మహానుభావులారా!

ఈ సంవత్సరము ప్రపంచమంతటను ఘోర సంగ్రామములో కూరుకొనుటచే మీ బండ్లకు వలయు పరికరములను కొనుటలో మీరు కొంచెము జాగ్రత్తగ నుండవలయును. కొంచెము నిదానించవలయును. మోటారుబండ్ల పరికరములు అనేకమార్పులను జెందినవి. కాన మంచివి గొనుటలో విశేషపరిజ్ఞాన ముండవలయును. మంచి వానిని కొనుటలో గూడ అనుభవము కలిగియుండవలెను. సరియైన ధరలు, నమ్మకమైన వస్తువులు వలయు నన్న మా పేర వ్రాసి తెలిసికొనుడు. క్రొత్తవిధానములతో మేము పరీక్షించి మీకు సౌకర్యములను కలుగజేయుగలము. అనుభవశాలురగు ఇంజనీరులు గూడ మా వద్ద నున్నారు. 25 ఏండ్లనుండి సైకిలులను అమ్ముచున్నారము. మరమ్మతు చేసి విఖ్యాతిగడించినారము. 15 సంవత్సరములనుండి మోటారుబండ్ల నమ్ముచున్నారము. మా వద్ద ఈ క్రింది బండ్లు వాని పరికరములు ఎల్లప్పుడును ఉండును.

మిచిలిన్ బండి, సైకిలు టైరులు	ల్యూకాస్ సైకిలు మోటారు పరికరములు	ప్రైసెస్ వ్యాక్యూం యితర మంచి చమురు	ఆశ్చర్యకరమగు నునుపు నిగారింపు జేయు పదార్థము	డైనమో బ్యాటరీలు మాగ్నిటోను తదితర పరికరములు

మీ బండ్లకు రంగుగాని మరమ్మతుగాని వలయుచో మా కంపుడు. సరిపరచి మీ కప్పగించెదము.

(10)

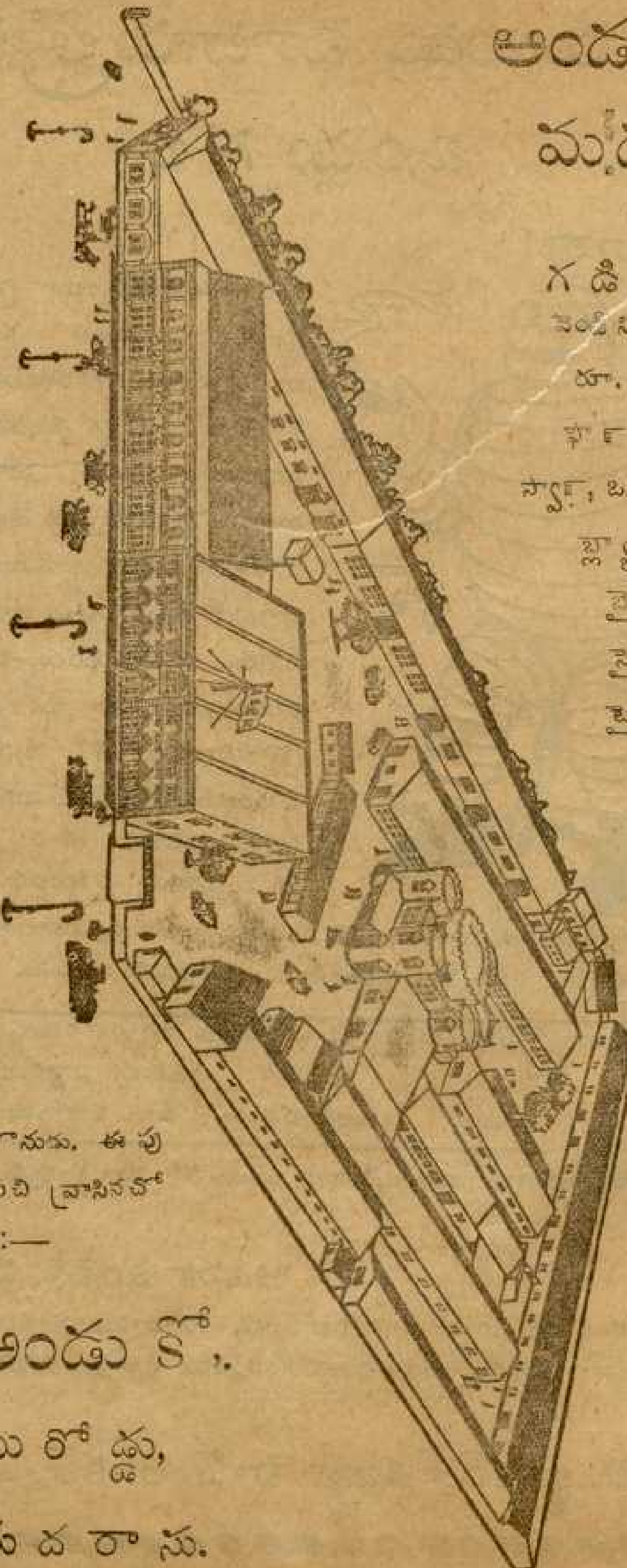
అడిసన్ కంపెనీ, మదరాసు.

మేము పదులకొలది నేర్పరులగు పనివారలను మోటారుబండ్ల పనియందు ప్రముఖులగు యూరపియనుల విచారణక్రింద నియమించి ఆరోగ్యవంతములగు మందిరములందు పని చేయించుచుందుము.

డైరక్టరులు:— టి. లూకర్, డబ్ల్యు. హెచ్. లూకర్, ఎ. టి. లూకర్.

అడిసన్

40 ఏండ్లనుండి దక్షిణ హిందూస్థానమున మేము వర్తకము చేయుచున్నారము. ప్రతి సాలున మాకు క్రొత్తబేరములు వచ్చుచున్నవి. పెక్కు మిత్రులు ప్రోత్సహించుచున్నారు. ప్రతి సాలున మా అమ్మకము ద్విగుణీకృతమగుచున్నది. మీరేమైన మావద్ద కొనిఉంటిరా? మీ స్నేహితుల చాలమంది గడియారములు ఫౌంటెన్ కలములు సైకిలు మున్నగునవి మావద్ద కొనియున్నారు. వారినడిగి తెలిసి కొనుడు. ఈ క్రింద నుదాహరింపబడిన వానిలో మీ యిష్టమైన వాని నెన్నుకొనుడు. ఈ పుస్తకము పేరు సూచించి వ్రాసినచో వివరములను తెల్పెదము:—

అండు కంపెనీ మదరాసు.

గడియారము

పెండ్లి నికెలు బంగారము

రూ. 2/8—1000.

ఫౌంటెన్ పెన్ను

స్వాన్, ఒనోటో వాటర్మను, బ్లాక్బర్డు. లండను ధరలు.

సైకిలు నమ్మకమైనవి

సైకిలు ల్యాంపులు

టైర్లు గంటలు మొ.

కచ్చేరి పనిముట్లు

కలము.

కాగితము

వగైరా.

ప్రైమస్ స్టవు.

అన్ని రకముల గడియారములు స్కూలురిజిస్టరులు చిల్లులు పొడుచునవి, కప్పతాళములు, డిస్ప్యాచి పెట్టెలు, స్టీలు ట్రంకులు డ్రాయింగు పనిముట్లు కరణం, సర్వే పనిముట్లు కూడ మా వద్ద దొరకును.

అడిసన్ అండు కో.,

మౌంటురోడ్డు,

మదరాసు.

సంస్కృతభాషలోని కొన్ని విస్మృతనాటకములు

మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు, ఎమ్. ఏ.

ఆహా! పృథివి నేఁటికిని రత్నగర్భయే. వెదకెడివాఁడును భోగించెడివాఁడు నుండిన రత్నముల కేమి తక్కువ? శాకుంతలోత్తరరామచరితరత్నావళీస్వప్నవాసవదత్తములు చదివి యింక సంస్కృతభాషలో నుత్తమనాటకములు గలవా యని పెక్కండ్రు తలఁచుచున్నారు. విస్మృతిమహార్ణోరాశిలోఁ గాలపురుషుని దండఘాతమునకుఁ దూంట్లువడి మునిఁగిపోయిన కృతినౌకల నిప్పు డిప్పుడు మహాప్రయత్నముల వెలువరింపఁగాఁ గవిలోక మతివిశాల మనియుఁ గావ్యవినోదులకు విహారరమణీయము లగు నారామములు వయోబుద్ధివిద్యాదిగుణవిశిష్టుల కొక్కొకరికిఁ దగినట్లు పెక్కులు కల వనియు నిరుపాధికసుఖాసక్తుల కుద్ఘోషింపఁ జాలినన్ని శిల్పవైచిత్రులు పొడగానవచ్చుచున్నవి. ఈ వ్యాసమునఁ గొన్ని రూపకములఁ గూర్చి ప్రస్తావించి కేవలము నామావశిష్టము లగు మఱికొన్ని రూపకములఁ జేర్కొన్న చో లోకులు వాని సంపాదించి మాసిపోవుచున్న మహాకవికీర్తిచిత్రముల కించుక మెఱుఁగు వెట్టి వానిఁ బునరుజ్జీవింపఁజేసి కృతార్థు లగుదురుగాక యని యీ యల్పప్రయత్నమునకు దిగితిమి.

మేము నిశ్చితాంశసందిగ్ధాంశముల సూచించునట్లె సర్వత్ర ప్రమాణబుద్ధితో వ్రాయఁగలము కాని యొక్కొక మాటకు సాధారములు చూపి తమకుఁ దామె స్త్రీలో పురుషులో యని సందేహము సైతము కలుగఁజాలినట్టి మహాపురుషుల మేము మెప్పింపఁ జాలము. దీనిని సంస్కృతభాషలో రచించి సర్వసామాన్యముగాఁ బ్రచురింపవలసియున్నను మాకు గీర్వాణభాషలో వచనరచనాకౌశల మలవడకుండుటయుఁ నాంధ్రభాషపైఁ గల పక్షపాతమును నాంధ్రుల బహుపథసంచరణశీలమును నీ యుద్యమమునకుఁ గారణము లయ్యె.

ఈనడుమఁ గొన్ని నష్టప్రాయము లగు నలంకారశాస్త్రగ్రంథములు లభింప వాని శోధించితిమి. కొన్ని నాటకములు లభింపఁ జదివి యానందించితిమి. పైవానిలో శారదాతనయుని భావప్రకాశము, భోజదేవుని శృంగారప్రకాశము, అభినవగుప్తపాదుల నాట్యశాస్త్రవ్యాఖ్యానము, అమృతానందుని కావ్యాలంకారసంగ్రహము, ముకుళుని యుద్భటాలంకారవ్యాఖ్యయు ముఖ్యములు. వీనిలోఁ జేర్కొన్న నాటకములు పెక్కు లుత్పన్నము లయ్యె. వానిలోఁ గొన్నిటిఁ జేర్కొని ప్రలబ్ధనాటకముల గుఱించి విస్తరించెదము.

దశమావస్థ రూపకముల వర్ణించుట నిషేధ్య మనియు నాయకమృతి పునరుజ్జీవనమునఁ బర్యవసించునేని దుష్టము కా దని చెప్పుచు శారదాతనయుఁడు, "చంద్రాపీడస్య మరణం ప్రత్యుజ్జీవనకాంతుయా । కల్పితం భట్టబాణేన యథా శారదచంద్రికా" యనెను. బాణుని శారదచంద్రికలోఁ గాదంబరీకథయే కథాశరీరము కాఁబోలు. క్షేమేంద్రుఁడు, "అంగేఽనంగజ్వరహుతవహ శ్చక్షుషి ధ్యానముద్రా । కంఠే జీవః కరకిసలయే దీర్ఘశయీ కపోలః । అంసే వీణా కుచపరిసరే చందనం వాచి ముద్రా । తస్యాః సర్వం కృత మితి పున స్త్వాం వినా క్వాపి చేతః." అని యుదాహరించిన పద్యము కాదంబరీవిరహావస్థను సూచించు నని చెప్పుటచే శారదచంద్రికలోనిదే కావలయు.

హైహయవంశస్థు లగు కలచురిరాజులలోఁ బ్రఖ్యాతుఁడగు ననంగహర్షుఁడు తాపసవత్సరాజ మను నాటకమును రత్నావళీస్వప్నవాసవదత్తకథాభాగములఁ గైకొని రచించెను. ఇతఁడును క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దులలో నుండినవాఁడు. ఈ నాటకరాజము మనకు లభింపకున్నను యూరోపుదేశమున నొక్క ప్రతి యెచ్చటనో నిలిచియున్నది. దీనిలోని పద్యములు విప్రలంభకరుణరసప్రధానములుగా నానందవర్ధనభోజాదు లుదాహరించిరి. దీనిలోఁ బద్మావతి నుదయనుఁడు పరిణయమాడినను వాసవదత్తపైఁ గల మోహము నే విప్రలంభావస్థచేఁ బ్రకటించుచు హృదయమును నీరుగాఁ గరఁచు భావములు వెలువరించును. తృతీయాంకమున, లావణకాగ్నిలోఁ గాలిన వాసవదత్తను స్మరించుచు, "సర్వత్ర జ్వలితేషు వేశ్మసు భయా దాలీజనే విద్రుతే । శ్వాసోత్కంపవిహస్తయా ప్రతిపదం దేవ్యా పతంత్యా తయా । హానాథేతి ముహుః ప్రలాపపరయా దగ్ధం వరాక్యా తథా । శాంతేనాపి వయం తు తేన దహనేనాద్యాపి దహ్యామహే." చతుర్థాంకమున, "దేవీ స్వీకృతమానసస్స నియతంస్వప్నాయమానస్య మే । తద్గోత్రగ్రహణాదియం సువదనా యా యాత్కథం నవ్యధాత్ । ఇత్థం యంత్రణయా కథం కథమపి క్షీణానిశా జాగ్రతో । దాక్షిణ్యోపహతేన సా ప్రియతమా స్వప్నేపినాసాదితా."

విశాఖదేవుఁ డభిసారికావంచిక మను వత్సరాజపద్మావతీపరిణయవాసవదత్తావిప్రలంభము నే వర్ణించు నాటకమును రచించె. ఇందుఁ బద్మావతి పుత్రవధకు సమ్మతింపఁగా రాజు క్రింది వాక్యముల నామె హృదయము భేదించును: "ప్రదుష్టోగ్రగ్రాహం సరిత మవగాఢః శ్రమవశా । దుపాలీఢః శాఖాం ఫలకుసుమలోభాద్విషతరోః । ఫణావి......నార్థిచ్యుతపరిచయాం క్రూర్యనిరతాం । విషజ్వాలాగర్భాం చిర మురగకన్యా మనుసృతః."

భవభూతిని మెచ్చి సమ్మానించిన కాన్యకుబ్జాధీశుఁడు యశోవర్మ రచించిన రామాభ్యుదయము షడంకనాటక మతిమనోహరముగా నుండు నని యూహింపఁదగియున్నది.

బాణుని ముకుటతాడితకమున గదాయుద్ధభాగముం దత్పూర్వ కథయు వర్ణింపఁబడియున్నవి. భీముఁడు దుశ్శాసనవధానంతరము ద్రౌపది క్రొమ్ముడి ముడిచి "ప్రధ్వస్తాః స్యుర్ధార్తరాష్ట్రాః సమంతాత్పీతం రక్తం స్వాదు దుశ్శాసనస్య। పూర్ణా కృష్ణా కేశబంధప్రతిజ్ఞా తిష్ఠత్యేకః కౌరవస్యోరుభంగః. ఊరూ నిపీడ్య గదయా యది నాద్య తస్య పాదేన రత్నమకుటం శకలీకరోమి। దేహం నిపీతనిజ ధూమ విజృంభమాణ జ్వాలాజటాలవపుషి జ్వలనే జుహోమి." అని శపథము సేయు భాగము భోజుఁ డుదాహరించెను.

చాణక్యచంద్రగుప్తుల కథ ముద్రారాక్షసమునందె కాక ప్రతిభాచాణక్య దేవీచంద్రగుప్త నాటకముల వర్ణింపఁబడియె. దేవీచంద్రగుప్తమునఁ జంద్రగుప్తుఁడు స్త్రీవేషము ధరించియుఁ గృతకోన్మాదమును బూనియుఁ జాణక్యునకు సహాయుఁడై రాజ్యలాభముఁ బొందినట్లు తోఁచుచున్నది. అందు నాయిక యగు వసంతసేనతో మాధవుఁ డిట్లు చెప్పెను: "ఆనందాశ్రుసితేతరోత్పలరుచో రాబధ్నతా నేత్రయోః। ప్రత్యంగేషు వరాననే పులకిషు స్వేదం సమాతన్వతా। కుర్వాణేన నితంబయో రుపచయం సంపూర్ణయో రప్యసౌ। తేనాప్యస్పృశతా పృథో నివసనగ్రంధి స్తథోద్వాసితః." మఱియుఁ జంద్రగుప్తుఁడు ప్రతివీరజనసంఖ్యఁ జూచి బెదరుచున్న విదూషకునితో నిట్లనెను: "సద్వంశ్యాన్ పృథువర్ష్మవిక్రమబలాన్ దృష్ట్వాద్భుతాన్ దంతినో। హాసేనేవ గుహాముఖా దభిముఖం నిష్క్రామతః పర్వతాన్। ఏకస్యాపి విధూతకేసరసటాభారస్య భీతా మృగా। గంధాదేవహరే ర్ద్రవంతి బహవో వీరస్య కిం సంఖ్యయా."

త్రిలోచనమహాకవి పార్థవిజయము రచించెను. లోచనద్వయుల మగు మనకుఁ ద్రిలోచనకృతిగాంభీర్య మెఱుఁగరా దనునంత రమ్య మగు నక్కృతియు నింకను లబ్ధమైనది కాదు. దానిలో గంధర్వరాజపరిభూతుఁ డగు దుర్యోధనుని విడిపించి యర్జునుఁడు, "సైవ్వర్వైరే కురుపాండవాంతరకృతో యస్మిన్ విశేషో స్తి నః। తస్మిన్ స్తత్క్రమసాధువస్తు కథ మిత్యార్యా విజానంతి తత్। యత్త్రైకాభిజనాన్వయే త్వభిభవః క్షత్రస్య తస్మిన్ పునః। భ్రాతౄణాం పురతోభియోగసమయే పంచోత్తరంస్యాచ్ఛతం." అని చెప్పఁగా దుర్యోధనుఁడు సిగ్గువడి మాఱువలుకనోడి యెట్టకేలకు, "భ్రాతర్హ్వా మిత్యసదృశం మమ దుష్కృతైస్తై శ్చేష్టా భవానితి తదత్ర దశావిరుద్ధం। యద్యద్బ్రవీమి వచసా నతు తత్తు తత్ర కామం భవేచ్ఛరణ మప్రతిపత్తిరేవ." యని యుత్తర మిచ్చెను.

ఇట్లె యుత్పన్నము లగు నాటకములు కృత్యారావణ, రామానంద, పాండవానంద, మాలతికా, చంద్రలేఖా, కుసుమశేఖర, సౌభద్రికా, తరంగదత్త, సముద్రదత్త, మూలదేవచరిత, చండాల రామాయణ, పుష్పభూషితక, రామానుజ, గౌరీగృహ, నళవిక్రమ, మారీచవంచిత, సుగ్రీవకేళన, దేవీపరిణయ, చైత్రావళీ, మదలేఖా, స్తంభితరంభక, మేనకానాహుష, పద్మావతీపరిణయ, సాగరకౌముదీ, గంగాభగీరథాదులు లెక్కలేనివి గలవు. పై పేర్కొనఁబడిన వన్నియు నతిప్రాచీనరూపకములు, క్రీస్తుశకము 8-వ శతాబ్దికిఁ బూర్వము పుట్టినవి కాని నవీనములు కావు.

మన కిటీవల లభించిన నాటకములలో శర్మిష్ఠాయయాతి వీణావాసవదత్తములు తక్కఁ దక్కిన వన్నియు సమగ్రముగా నున్నవి. వీనిలోఁ బ్రాచీనము లని చెప్పఁదగిన కొన్నిటిఁ గూర్చి యించుక ప్రశంసింపఁదగును. కొన్నిటిలోఁ గృతి పేరులును గొన్నిటఁ గవినామములును గానరావు.

I కుందమాలా

దీని ధీరనాగుఁడో దిఙ్నాగుఁడో రచించెను. దీనిలోని పద్యములు వామన భోజాభినవగుప్త శారదాతనయ విశ్వనాథాదు లుదాహరించినందున ఇది క్రీ. 8-వ శతాబ్దికిఁ బూర్వపుఁగృతి యని తోఁచుచున్నది. ఈ షడంకనాటకమున నుత్తరరామచరితములో వలెనే కథ కూర్పఁబడియె. విప్రలంభకరుణరసప్రధానము లగు దీని పద్యములు భావగర్భములై మృదువులై హృదయంగమములై యున్నవి. ప్రథమాంకమున లక్ష్మణుఁడు సీతను వనాంతరమున విడిచి, "జ్యేష్ఠస్య భ్రాతు రాదేశా దాదాయ విజనే వనే। పరిత్యక్తాసి దేవి త్వం దోషమేకం క్షమస్వ మే." "జాతశ్రమాం కమలగంధకృతాధివాసైః కాలే త్వమప్యనుగృహాణ తరంగవాతైః। దేవీ య.........నాయ విగాహతే త్వాం భాగీరథి ప్రశమయ క్షణమంబు వేగం। యే కేచిదత్ర మునయో నివసంత్యరణ్యే విజ్ఞాపయామి శిరసా ప్రణిపత్య తేభ్యః। స్త్రీత్యుజ్ఝితేత్యశరణేతి కులాంగతేతి దేవీ సదా భగవతీ త్యనుకంపనీయా." అని చెప్పుచు నయోధ్యకు మరలి పోవఁగా, వాల్మీకి సమిత్కుశార్థము వనసంచరణమున సీతఁ గాంచి నిజాశ్రమమునకుఁ గొంపోవుచు, "ఏతస్మిన్ కుశకంటకే లఘుతరం పాదౌ నిధత్స్వాగ్రతః। శాఖేయం వినతా నమస్వ శనకై ర్గర్తో మహద్వామతః। హస్తేనామృశ తేన దక్షిణగతం స్థాణుం సమం సాంప్రతం। పుణ్యేస్మిన్ కమలాకరే చరణయో ర్నిర్వర్త్యతాం క్షాళనం." అని సుకుమారి యగు సీతకుఁ గుమారికిం బోలెఁ బ్రమాదభీతి సూచించుచు నాశ్రమపదమునకుఁ దెచ్చి కుశలవులకుఁ బుంసవనాదికృత్యములు నడపెను. ద్వితీయాంకమున రాముఁడు వనాంతముల సంచరించుచు గోమతీతీరమున మదకలకలహంసగీతరమ్యోపకంఠము లగు ప్రదేశములు చూచి, "ముక్తాహారా మలయమరుత శ్చందనం చంద్రపాదాః। సీతాత్యాగాత్ప్రభృతి నితరాం తాపమేవావహంతి। అద్యాకస్మాద్రమయతి మనో గోమతీతీరవాయు ర్నూనం తస్యాం దిశి నివసతి ప్రోషితా సా వరాకీ." అనెను. వాల్మీకాశ్రమముఁ జూచి, "సురభికుసుమగంధై ర్వాసితాశాముఖానాం। ఫలభరనమితానాం పాదపానాం సహస్రైః। విరచితపరివేష శ్యామలోపాంతరేఖో। రమయతి హృదయం తే హంత కశ్చి ద్వనాంతః." "అస్మిన్ కపోలమదపానసమాకులానాం విఘ్నం న జాతు జనయంతి మధువ్రతానాం। సామధ్వనిశ్రవణదత్తమనోవధాన నిష్పందమందమదవారణకర్ణతాళాః." "ముక్త్వా వసంత

సమరేఽపి మునిప్రభావా దున్నిద్రసాంద్రకుసుమాం సహకార శాఖాం। ధావంత్యమీ మధుకరాః క్రతుహోమధూమ సంత్రాసితాః సరసి వారిరుహోదరాణి." అని రామలక్ష్మణులు సల్లాపించుచు వాల్మీకి మునియాశ్రమమునకుం బట్టోత్తరీయముం గాంచి కైకొని రాముఁడు, "ద్యూతే పణః ప్రణయకేళిషు కంఠపాశః క్రీడాపరిశ్రమహరం వ్యజనం రతాంతే। శయ్యా నిశీథకలహే హరిణేక్షణాయాః ప్రాప్తం మయా విధివశా దిదముత్తరీయం." అనుచు సంస్కృతివిషమావస్థ ననుభవించుచు, "ప్రియాజనరహితౌవా మంగుళీభిర్వ్యసనా వా మవధినివసంఖ్యా వ్యాహృతాభిః సహైవ। ప్రతిదినమాలీ స్పృష్ట మేకైకశోఽస్మిన్ సరసి కమలపత్రే ర్నాయకః సంతి సంతి." రాముఁడు పిదప నాశ్రమము ప్రవేశించి వాల్మీకిశిష్యులగు కుశలవాదిదర్శనము రామాయణగానమాధుర్యము వినుట మొదలుగా రసలేయముగాఁ గూర్పఁబడినది.

II ఆశ్చర్యచూడామణి

దీనిని రచించిన కవి దాక్షిణాత్యుఁ డగు శక్తిభద్రుఁడు. ఇతఁడు శ్రీశంకరపాదుల కాలమువాఁ డనియుఁ దన కృతి నాచార్యులకుఁ జూపి వారిచే మెప్పువడసె ననియుఁ గేరళదేశమున నైతిహ్యము కలదు. నీతని కాలము నిర్ణయించుటకు నాధారములు గానరావు. ఈ సప్తాంకనాటకమున రామాయణకథ పంచవటీపర్ణశాలావాసము మొదలు రావణవధానంతరము సీతాపరిశుద్ధియు నయోధ్యాగమనమును తుదిగాఁ గల భాగము విస్తరింపఁబడినది. శూర్పణఖ సీతావేషమున రాముని వంచించుటయు రావణుఁడు రామవేషమున సీతను గొనిపోవుటయు విశేషాంశములు. ఇందుఁ గొన్ని పద్యములు సరసములై భావగర్భములై యున్నవి. శూర్పణఖ మోహింపఁగా లక్ష్మణుఁడు, "వాసోవల్కల మాస్పదం విటపినో వన్యా శరీరస్థితిః। శయ్యా దర్భలతా ప్రసాధన మపాంకర్ణీ జటానాం ధరః। కాలే కిం బహునా వనే వసతృగ వ్యాయస్య వ ర్త్యం పదం। సారంగాక్షి తపోధృతిః క్వ తపసాం కిరు క్వ సంకల్పనా." అనియెను. రాముఁడు పాపాత్ముఁ డగు శత్రుయొనకు "సాధారణీ నయవిదాం ధరణీ కళత్రం నస్త్రాణి మిత్ర మరయః సహజాః మనాశ్చ। పాపాత్మనస్య పతనం నతశే న, లాభః శ్వే చామరే న కిరీ మాతపవారణం న." అని చామరచ్ఛత్రమాత్రలాభ మగు రాజ్యవైభవము నధఃకరించి పలికె. రావణునకు మంత్రి భర్త్సనదేశము సేసి రాజ్యాదిసర్వస్వనాశనము రాఁబోవు నని సూచించి వినక కోపము గొన్న రావణునితో ని ట్లనెను: "యుద్ధమునకు వెలిచి కాదు నీ శత్రు వగు రాముని పక్షము వహించియుఁ గాదు నీకీ పలుకులు పలుకుట; ప్రభువులు సేవకుల కంఠమున ఖడ్గ మెత్తిపట్టినను సజ్జనుఁడు స్వామికి హితమే ప్రశంసించును. (అని మర్త్యయతో ఒకి కంఠదేశే కుఠవః శంసతి పథ్యమేవ భృత్యః.)" హనుమంతుఁడు సీతకు రామవిశ్వాసార్థము రామవాక్యములుగా నీ సంకేతము చెప్పెను: "అయాంతం మామవచితికయా వేశయా మందిరం తే। దంద్యత్సౌరస్త్వమితి మధురం వ్యాహరంత్యా భవత్యా। పంక్తి శేషే మసలవమునా మాలయా మల్లికానాం। బద్ధం కేశో వ్యధితర మిదం బాహుబంధన్య తేన."

III కౌముదీమహోత్సవము

దీని రచించినవారు దెవ్వరో యెఱుఁగరాదు. పాటలీపుత్రాధీశ్వరుఁ డగు సర్వ్యవేణుఁడు విశ్వాసఘాతుకుఁడను సేనానీ శత్రువగు చండసేనునిచే వంచితుఁడై రాజ్యమును ప్రాణమానములును గోల్పోవఁగాఁ గుమారుఁ డగు కల్యాణవర్మ నాశ్రమవాసులు ప్రచ్ఛన్నముగాఁ దెచ్చి పెంచుటయు మంత్రిగుప్తాదిమంత్రులు రాజనీతిప్రయోగకౌశలమునఁ బాటలీపుత్రమును మరల సంపాదించుటయుఁ గల్యాణవర్మధాత్రి రాజ్యవిప్లవకాలమునఁ బాఱిపోయి పరివ్రాజికయై శూరసేనాధీశు నింట నివసించి దేశాటనము సేయుచు నతని కుమారి యగు కీర్తిమతితోఁ గల్యాణవర్మ దాఁగియుండిన కిష్కింధమునకు వచ్చుటయుఁ గీర్తిమతీకల్యాణవర్మల పరస్పరానురాగవర్ధనము వెలయుటయు రాజశ్రీయును దేవియు లభించి కల్యాణవర్మ రాజ్యమున నెలకొనునప్పుడ కలుగు కౌముదీమహోత్సవమున నీ కథయే నాటకముగాఁ బ్రదర్శింపఁబడినదని యెఱుఁగనగును. నిక్కముగా నీ పేరి నాటకమునకుఁ గలదా యనుటయు సందియమే. కల్యాణవర్మ రాజ్యము క్రీ. శ. 600 లోఁగా నుండునని తోఁచుచున్నది. ఈ నాటకమునఁ బరివ్రాజిక కలచే లభించిన చిత్రపటమున, "కౌనకమివ బంధుమతీ కుమార మమమారకం కరంగిన। అశ్నాతి కీర్తిమతీయం కాంతిం కల్యాణవర్మాణం" అని లిఖించె. ఆదిమారక మను నాటకము భాసరచితరూపకములలో ముద్రిత మయ్యెఁ గాని దక్కఁగాఁ జదివి చూచిన భాసునిది యొక్కటి కెం దుండు నేమో కాని యవి యన్నియు వేర్వేఱు కవులచే రచింపఁబడియె నేమో యని సందియము కలుగుచున్నది. అదిమారకకథ బృహత్కథాదుల నైతము కానరాదు. దీనిలోఁ దక్కఁ దక్కథా ప్రశంసయు నెందును గానఁబడదు. ఈ నాటకశైలియు నవిమారకశైలియు నొక్కటియె. రెంటిలోను భావవైరశ్యమును మీమాంసాశాస్త్రపరిజ్ఞానమును సమానములుగా నుండుటచే రెండు నేకకవికృతము లేమో! "బంధుమతీశాలకము" లభించినది కాదు. పంచాంకమిత మగు నీ రూపకమునుండి కొన్ని పద్యము లుదాహరించెదను. ఆకాశమునుండి పడు చిత్రపటమును జూచి పరివ్రాజిక "దృష్ట్వా నభ స్తత్పభుజిబన్ధభార। కాశోదరం చిత్రపటం పతంతం। అనర్ఘసంపన్నమధూతిభూర్వ। సైంద్రధనుఃఖండ మనుస్మరామి" అనియె. విరహావస్థను సూచించుచు రాజు "పార్శ్వస్థితే పరిరక్షితేవ విరకే రాత్రౌ చ సర్వాత్మనా। సంకల్పేన యథా పురః ప్రియతమా నైకేయమాలక్ష్యతే। రమ్యద్వేషనిబంధనో మదసి మే కష్టం వియోగోఽధిక। స్వాంతాపోఽస్యపదీయతే భగవతో పానుష్యేవ త్రాగతిః." అనియు, నాయకారూపము చొక్కపుఁ జూడ్కికిఁ గానరాక "ఉపకృతవతీమపి ద్వేషం యూపాదృతసం

విభాగేన । వంచయతి స్మరణసుఖే తస్యా హతహృదయమేతన్మే." అని ప్రలపించును. పాటలిపుత్రమును జొచ్చి విద్యాభ్యసనసుఖసంపన్మనోహర మగు తన శైశవావస్థను దలంచుకొనుచు "కాలాపకృష్టమతి భంగురత్వా త్ప్రతిక్షణసంస్కారభుజాం స్మృతీనాం । స్మరంతి మే శైశవచేష్టితాని జాతిస్మరస్యేవ భవాంతరాణి." అని విలపించుట హృదయంగమమే. కీర్తిమతి లేక రాజ్యభారమును వహింపఁజాలక రాజు "శిశిరిమ దుర్వహానూనం వియోగదుఃఖం వహామి కాంతాయాః । మమ కిల తస్యాపి వినా కందుకలఘు రాజ్య మతిభారం." అని హృదయశల్యమును నివేదించుచుఁ దన ప్రథమసంప్రయోగమనస్మృతిలోఁ దగిలి "పాతుం పద్మసుగంధి లోలనయనం లోమాంచితంగండయో । ర్వ్యావర్త్యద్రుతపాటలాధరపుటం వక్త్రం మయోన్నామితం । నైలక్ష్యప్రతిషేధవిక్లబగిరా తస్యాస్తయా ముగ్ధయా । పశ్చాత్త్వద్భుతచా కరేణ మమ తు ప్రచ్ఛాదితే లోచనే." అని స్వప్నములోఁ దత్సుఖ మనుభవించును.

IV భగవదజ్జుకము

ఈ రేకాంక ప్రహసనమును రచించిన మహాకవి బోధాయనుఁడని తద్గ్రంథాశ్వాసవచనములవలనఁ దెలియుచున్నది. బోధాయనకృత మగు మహానాటకము మాకుఁ జూడఁగలిగె. బోధాయనుఁడు మహాకవి యనియు క్రీ. శ. 1400 కంటెఁ బూర్వుఁడనియు రఘువీరచరితనాటకమునఁ బ్రశంసించిన సుకుమారకవి వాక్యములవలనఁ దెలియుచున్నది. సుకుమారుఁ డాత్మస్తుతిఁ బ్రకటించుచు "బోధాయనవాక్యప్రసూనకలికాః కర్ణావతంసీకృతా । యేషాం చిల్లణసూక్తిమౌక్తికసరాః కర్ణావలంబిర్వ్యతే । మాఘస్సైకభువాం మురారికవయో వస్సారి సైః స్వాదిమా । సంతుష్యంతి త ఏవ నూతనసుధాధారేషు వాణీషు నః." అనుటచే బోధాయనుఁడు ప్రఖ్యాతుఁ డగు కవియై తోఁచుచున్నది. ఇతఁడు శ్రౌతసూత్రకారుఁడో బ్రహ్మసూత్రభాష్యకారుఁడో తదన్యుఁడో యీ గ్రంథమువలనఁ దెలియరాదు. ఈ చిన్న ప్రహసనము సహృదయులు తప్పక చదివి యానందింతురుగాక యని మాత్రమే చెప్ప సాహసింతుము కాని దాని కల్పిచాతుర్య మిట్టి దని యెత్తి చూపుటకు మాకు సంవిత్ప్రభావము చాలదు. దీని కతివిపులవ్యాఖ్య యున్నను సామాన్యులకు నైల మిది యథోచితముగా రసవంతముగా నుండును; పద్మసనీపల్లభులకును సుఖసంచారణము సేయుని హృదయసంవాదిరసనిష్యందమునను బొందుచుండును. కేవలము సద్బుద్ధియుతుఁగా నొకఁడు పరివ్రాజకు నాశ్రయించి శ్రమణకుఁడై భిక్షాటనముచే జీవించుచు గురువుతో ధర్మసూక్ష్మముల వాదించుచుండ నొకనాఁడు పరివ్రాజకుఁడు నిస్సంగత్వస్వరూపము బోధించుచు "సుఖేషు దుఃఖేషు చ నిత్యతుల్యతాం । ధనేషు హానేషు చ నాతిరక్తతాం । సుహృత్స్వమిత్రేషు చ భావతుల్యతాం వదంతి తాం తత్త్వవిదో హ్యసంగతాం." అని రాగద్వేషముల మాహాత్మ్య ముపదేశింప శాండిల్యుఁ డట్లుండుట శక్యము కా దనఁ బరివ్రాజకుఁ డేల యన మీకు మాటిమాటికిఁ కోప మేల రావలయు నని శిష్యుఁ డడిగెను. "నీవు నరుడవని." "నే నధ్యయనము సేయుచున్న మంత్రః దగు నీ కే మయ్యె?" "ఉపగతుఁ డగు శిష్యుని శ్రేయోమార్గము తాడనము సహితము విధేయము కావున నిన్నుఁ గొట్టితిని." "మత్సరము కోపము లేక కొట్టితిరా! సంతోషమే. భిక్షావేళ యతిక్రమించె." "మూర్ఖ, ఇది యుదయమయ్యె, ఏఁటి కోఁకలియుఁ బ్రొయ్యిలో నిప్పును పెట్టు వేళయె గదా. ఇంచుక విశ్రమార్థ ముద్యానము చొత్తము." "ప్రతిజ్ఞాహాని యగు; వలదు." "ఎట్లు?" "మీరు సమసుఖదుఃఖులు గదా!" "నా యాత్మ సమానసుఖదుఃఖమె; కర్మాత్మ విశ్రాంతి గోరుచున్నది." అని యీ రీతి సంభాషించుచుండ నొక వేశ్య యిరువురు చేటికలతో నుద్యానము చొచ్చి పూవులు కోయ ప్రయత్నించును. పరివ్రాజకుఁడు బుకుమహిమను వర్ణించుచు, "అభ్యాగతః కిసలయాధరశో వసంతః । ప్రాప్తా శరత్కుముదమండవిభూషితేతి । బాలోపవేష్ట్వసు రజ్యతి నామ లోకే । యత్కావిదం హరతి తత్కాలరమ్యమస్య." (పల్లవములతో మెఱయుచున్న వసంతకాలము వచ్చె ననియుఁ దెల్లకలువలతో మనోహర మగు శరత్కాలము వచ్చె ననియు బుకువు బుకువునకు జనుఁడు కొలువింపోలె నానందపడుచుండును. ఏది జీవితము హరించుచున్నదో యట్టి కాలమె వీనికి రమ్య మని తోఁచెఁగదా!) ఇత్యాదితత్త్వోపదేశము సేయుచుండ గణిక మదనుని మహాప్రభావముఁ బ్రకటించు గీతములు పాడుచుఁ బుష్పలు కోయుచుండెను "మధుమాసజాతదర్పః కందర్పః కామినీకటాక్షసఖః । అతిరోగిణా మపి మనో విధ్యతి ఫుల్లైరశోకశరైః." "పరభృతమధుకరనాద జ్యాఘోషః కామ ఏవ ఉద్యానే । తిష్ఠతి సహకారశరో మహ్యతి నూనం మనోఽపి ,మునేః." అంత యమభటుఁడు ప్రవేశించి కాలచోదితుఁడై సర్పరూపమున శాఖాశ్రయము నొంది యా సుందరి ప్రాణములు హరించె. అంత సన్యాసంతత్త్వబోధము మూర్తీభవించిన ట్లున్న యుత్తమవ్రత నేలపైఁ బడ నొక చెలి దాని తల్లిం దోడ్తేరఁ జనుటయు శాండిల్యుఁడు నిలు పోపక, "స్వకర్మ భోక్తుం జాయంతే ప్రాయేణైవ హి జంతవః । క్షీణే కర్మణి చాన్యత్ర ప్రగచ్ఛంతి దేహినః." ఇత్యాది గురువాక్యములచేఁ దనివి నొందక శవము సమీపించి శుశ్రూషాపరుఁ డైనం బరివ్రాజకుఁడు చూచి దీని వ్యామోహముఁ దొలఁగింపఁ దా నా దేహముఁ జొచ్చి దాని తల్లియుఁ బ్రియుఁ డగు రామిలకుఁ డేనువాఁడును రాఁగా వారి స్పృశింప నొల్లక వెడమొగ మయ్యె. రామిలకుఁడు "ఏకంనిత్రయ స్పృగాళి ముఖారవింద । మిగాప త్రణంగ పరివృత్తమివారవిందం । ప్రాణాతిపాతకృత వక్రచపల మర్దనాపీతమివ పాణిపుటేన తోయం." అని కటాక్షవీక్షణమునకు యాచించుచుండ వైద్యుఁడు ప్రవేశించి గణికతో వాదించుచుండ యమభటుఁడు పొరపడితి నే నొక గణిక ప్రాణములకు మాఱు దీనిఁ దెచ్చితి నని క్రమ్మఱి సజీవ యగు వేశ్యం జూచి యాశ్చర్యము నొంది పరివ్రాజకుని మేన గణికాప్రాణముల నిలుపఁగాఁ బరివ్రాజకుఁడు శాండిల్యరామిలకులఁ గౌఁగిలింపఁ బిలుచుటయు మొదలుగాఁ గొంత

హాస్య మైన పిదప యమభటుఁ డారా ప్రాణముల వినిమయము సేసి పోవఁగా శాండిల్యుఁడు మరలఁ బరివ్రాజకుని నిజతత్త్వమున నున్నవానింగాఁ గని యెల్ల నేమి యని యడుగఁగాఁ బరివ్రాజకుఁడు "అస్తంగతో హి దినకృద్గగనాంతలంబీ మూషాముఖస్థ ఇవ తప్తసువర్ణ రాశిః । యస్య ప్రభాభిరనురంజితమేఘబృంద మాలత్యతే దహన గర్భ మివాంతరిక్షం." అనునట్లు సంధ్య యయ్యె; కథ పెద్దది యథావకాశముగాఁ జెప్పెద నని నిష్క్రమించును. అక్కటా! ఇట్టి కవుల కావ్యములు భరతఖండాలంకారములు కాలపురుషుని యున్మత్తహస్తములకు వికృతకందుకము లయ్యెఁ గదా! ఈ కథా సారమును విశదీకరింపఁగా "అస్మిన్ నాట్యరసే నిసర్గగహనే యోగీంద్రశిష్యావుభౌ । ఆత్మానౌ పరజీవశబ్దకలితావన్యా తథైవాజ్జుకా । మూలాధారసముద్గతా ససుషిరా నాడీ సుషుమ్నాపరే । చేట్యౌ చోభయపార్శ్వగే ససుచిరే నాడ్యావిడాపింగళే." అని జీవాత్మపరమాత్మకుండలినీశక్తిరూపము లగు శిష్యపరివ్రాజక గణికల రంగస్థలముల నాడించి నిసర్గగహన మగు యోగమార్గమును బామరుల కన్నులకుఁ జూపఁగల కవులు కొందఱే జన్మించిరి.

V మత్తవిలాసము

ఇదియు నేకాంక ప్రహసనమే. మతముల పేళ్లు వెట్టుకొని మతాచార్యుల బోధసార మెఱుంగక కులక్రమాగతసదాచారము నీటఁ గలిపి నూతనబోధలలోని దురాచారముల మాత్రమె యను ష్ఠింపఁజాలిన మహానుభావుల కంధప్రాయ మగు జ్ఞానచక్షువును దెలిపింప లేక చర్మచక్షువుల కైన నాడి చూపుట కనియో యీ రూపకమున బౌద్ధకాపాలికోన్మత్తులు భిక్షాశనమున జీవించుచున్నను మద్యపానమత్తులై కుక్క గొని పోయిన భిక్షాపాత్రమునకుఁగా నొకరి నొక రాడికొనుచు నాచార్యపురుషుల సైతము హేళనము సేయుచుఁ బ్రొద్దుపుచ్చినట్లు కథాశరీరము కల్పించి కాంచీపురాధీశ్వరుఁడును బల్లవకులసంజాతుఁడు నగు మహేంద్రవిక్రమవర్మ దీని రచించెను. ఇతఁడు క్రీ. శ. 8-వ శతాబ్దిలో నుండినట్లు తోఁచుచున్నది. ప్రబోధచంద్రోదయములో క్షపణకబుద్ధాగమసోమ సిద్ధాంతులఁ గూర్చుట కిది మూలము కాఁబోలు. ఇట్టిదే పూర్ణపురుషార్థచంద్రిక యను నాటకము మఱియొకటి గలదు. దాని జాతవేదోమహాకవి రచియించె. మత్తవిలాసమునఁ గపాలి త్రాగి యాడుచున్న దేవసోమ యను భార్యతో "తపస్సుచేఁ గామరూపము సిద్ధించు ననుట కాపాలికవ్రతతత్పర వగు నీయెడ నిక్కమయ్యెఁ గాబోలు!" నీకు "ఉద్భిన్నశ్రమవారిబిందువదనం సభ్రూలతావిభ్రమం । ఖేలం యాత మకారణాని హసితాన్యవ్యక్తవర్ణా గిరః । రాగాక్రాంతమధీరతారమలసాపాంగం యుగం నేత్రయో । రంసోపాంత విలంబినశ్చ విగళన్మాలాగుణా మూర్ధజాః." అని వేషవిశేషమును వర్ణించెను. ఇట్లె మఱియొక ప్రాచీనకవి కుసుమపురవైశికమున విలాసవిహారము సేయుచు మధుపానమోహాసద్యఃప్రత్యాగతస్మృతి యగు నొక విలాసవతిం జూచి విటుఁడు "వాసు, సుభగా భవ, త్వాంహ్యల్పావశేషమదాం సావశేషసంధ్యారాగా మివ ప్రతీచీం దృష్ట్వా ప్రస్రస్తశరాసనః కుసుమాయుధోఽపి తావద్వ్యాకులతాం గచ్ఛేత్. కిం పునరన్యః. శ్లో. ప్రణష్టా న వ్యక్తిర్భవతి వచసస్సైక మృదుతా । న రాగో నేత్రాబ్జే త్యజతి, న చ లజ్జా వ్యపగతా। స్మృతిః ప్రత్యాయాతా పరిహృషితమద్యాపి చ ముఖం । మదో దోషాన్ స్త్యక్త్వా త్వయి పరిణత స్తిష్ఠతి గుణైః." అని వర్ణించినట్లు తనభాణములోఁ జెప్పెను.

VI కాదంబరీనాటకము

దీనిని గంగాధరకవి కుమారుఁడును విశ్వనాథకవి సోదరుఁడు నగు నరసింహకవి రచించెను. ఇతఁ డే కాలమువాఁడో తెలియదు కాని పెద్దకోమటివేమభూపాలుని పేర రచింపఁబడిన సాహిత్య చింతామణిలో దీనిలోని పద్యము లుదాహరింపఁబడియున్నందున నరసింహకవి క్రీ. శ. 1400 కంటెఁ బూర్వుఁ డనుట నిస్సంశయము. శ్రీనాథుని నూతనయౌవనకాలము వామనభట్టబాణుని కవితాసామ్రాజ్యము వేమభూపాలునియొద్దనే చెల్లియున్నది. మధురావిజయ మను కావ్యమున గ్రంథకర్త్రి యగు గంగాదేవి "చతుస్సప్తతికావ్యోక్తివ్యక్తవైదుష్యసంపదే । అగస్త్యాయ జగత్యస్మిన్ స్పృహయేత్కో న కోవిదః. స్తుమ స్తమపరం వ్యాసం గంగాధరమహాకవిం । నాటకచ్ఛద్మనా దృష్టాం యశ్చక్రే భారతీకథాం. చిరం స విజయీభూయాద్విశ్వనాథః కవీశ్వరః । యస్య ప్రసాదాత్ సార్వజ్ఞం సమింధే మాదృశేష్వపి." అని వర్ణించిన మువ్వురిలో నగస్త్యుఁడు విశ్వనాథనరసింహులకు మేనమామ, గంగాధరుఁడు తండ్రియు నగుట కవివంశము స్తోత్రభాజన మగుచున్నది. సౌగంధికాహరణ మను ముద్రితనాటకమున విశ్వనాథకవి యగస్త్యకవి మేనల్లుఁ డని వర్ణింపఁబడుటం జేసియు గంగాదేవికి విశ్వనాథకవి గురు వగుటయు నరసింహకవియు వేమభూపాలుని యాస్థానమున నున్నవాఁడో లేక యించుక పూర్వుఁడో యెఱుఁగరాదు. దీనిలో మొదటి యెనిమి దంకములు మాత్రమే మాకు లభించినందున దాని పరిమితి చెప్పఁజాలము. 9-అంకములు గలదియేమో? నాటకమున 5 మొదలు 10 వఱ కెన్ని యంకము లైన నుండవచ్చును గదా. "శాకుంతలం తు సప్తాంక మష్టాంకం నళవిక్రమం । దేవీపరిణయం చాత్ర నవాంకం నాటకం స్మృతం." అని భావప్రకాశము. ఈ నాటకమునఁ గాదంబరీకథ యంతయు నంకములుగా విభజింపఁబడి మృదుమధుర మగు సులభశైలితో సంభాషణము నడపింపఁబడి యున్నది గాని భావములు బాణభట్టు కాదంబరిలోవలె మత్తెక్కించి క్షణమాత్రము బాహ్యప్రపంచమును మఱపింపఁజేయునవి కావు. అచ్ఛోదసరస్తీరమునఁ జంద్రాపీడుఁడు దిగి శివాయతనమున నున్న మహాశ్వేతను జూచి వీణ వాయించి నిలిపిన దాని తపశ్చర్య కాశ్చర్యపడి దానిచే సత్కారముఁ బొంది హృదయశంకాశంకు వగు దాని చర్యావిశేషమును బ్రశ్నము చేసి యది వృక్షములు సహితము నిలువు నీరుగా నేడ్వఁజాలినట్లు తన మదనభంగమును వర్ణించి చెప్పెడి సందర్భమునఁ జంద్రాపీడుఁడు "బాష్పైర్లోచనశుక్తిగర్భనిభృతై

ద్యుత్కాఫలాక్షైః క్షణం । స్థూలస్థూలనిబద్ధబిందుపతితైః పద్మాగ్రసంపిండితైః । సించంతి స్వమురోజయుగ్మ మభితః శ్వాసం సృజంతీ ముహుః । కృష్ణాక్షీవిదితకంఠగద్గదరవా పర్యాకులం రోదితి." అని తెలుపఁబడెను. పంచమాంకమునఁ జంద్రాపీడుని యెదుట నడిపిన యంతర్నాటకమున సూత్రధారుఁడు నాట్యము నిట్లు ప్రశంసించును: "చాతుర్వర్ణ్యమముష్య పంకజభువా దేవేర్య ఉద్భావితం । కర్తుం భూత భవిష్యతోరలమిదం ప్రత్యక్షతాముజ్జ్వలాం । అంగత్వం ప్రతిపాద్య చాస్య సకలాః కామం స్వదంతే కలాః । సామ్రాజ్యస్య ఫలం న కస్య హృదయోల్లాసాయ నాట్యామృతమ్."

VII విజయవిక్రమము

ఇది యార్యసూర్యమహాకవిచే విరచింపఁబడిన యేకాంక వ్యాయోగము. ఆర్యసూర్యుఁడు కౌండిన్యగోత్రుఁడు. ఆర్యసూరుఁడను సార్థకని యుజ్జయినిలో రాజసభలోఁ గవితాబిరుదుఁ బడసి యిచ్చి బ్రహ్మారథ మెక్కె యనా రేగినట్లు కావ్యమీమాంసలోఁ జెప్పఁబడియున్నది. అతఁడే యితఁ డైనయెడల విజయవిక్రమము క్రీ. శ. 4-5 శతాబ్దులలో రచియింపఁబడియుండవచ్చును. శైలి వలన నది 8-వ శతాబ్ది గ్రంథ మని కానవచ్చుచున్నది. దీనిలోఁ బదబంధము భావములును గభీరములుగా వీరరసప్రకర్షమును బొంది ప్రౌఢములుగా నున్నవి. ప్రస్తావనలో వసంతవర్ణనమున, "మానం వినోదయతి శీర్ణమివాశుపర్ణం । రాగం ప్రవాళమివ నూతనమాతనోతి । వీరుత్స్వివ ప్రతినవోత్కలికాకులాసు । యోగీష్వపి ప్రచరతి స్ఫుటమేష చైత్రః." అనుభావము రమణీయమే. పాలికలనికి సైంధవపదార్థము వోవునప్పుడు కృష్ణుఁ డర్జునునితోఁ జెక్కు లుత్సాహకరముగాఁ జెప్పుచు, "రణప్రస్థానోద్యత్పటుపటహనాదశ్రుతిభవ । స్ఫురద్రోమాంచస్ఫీతప్రమదపులకాంకా తవ తనుః । అయం తే కృష్ణాయాః కుచకలశసంబాధసుభగః । పరీరంభో భూయో ద్విగుణపులకైర్దంతురయతి." భీమునిఁ జూచి, "తీక్ష్ణైః కటాక్షవిశిఖైరపి సుందరీణా । మక్షోభ్యమాన హృదయస్య దృఢవ్రతస్య । వీరశ్రీ రొమాంచకతయా విషమాస్త్రయుక్త । కేళీజాయః పరమభూదివ కీర్తితాస్య. చిత్రార్థం త్యజతా సముద్రవలయక్షోణీగతప్రాభవం । భ్రాత్రర్థం చ సముజ్ఝితః ప్రణయినీసంభోగలీలారసం । మిత్రార్థం జహాతి స్తథా ప్రియతమాన్ ప్రాణాన్ రణప్రాంగణే । లోకోత్తీర్ణ మహో న కిం గుణగణోత్తుంగస్య గాంగాయ తే." ద్రోణునిఁ గూర్చి, "క్షత్రశ్రియం ప్రకటయన్ విషమాస్త్రచిహ్నం । బ్రాహ్మీం శ్రియం చ కలయ న్నఖవేదిలక్ష్మీం । యః క్రూరసాహస హృదయో మధనాత్పురస్తా దంతర్వ్యపావృతయుతో ఽద్భుతవాచభాతి." ఇత్యాదులు పెక్కు పద్యములు గలవు.

VIII ఉభయాభిసారికా

ఇది వరరుచికృతభాణ మని తద్గ్రంథప్రావి లిఖించుకొనుట మాత్రమే. కాని దీనిలోఁ గృతికవివిషయములు లెందును గానరావు. పేరులు లేని భాణములును నాటకములును పెక్కులు గలవు. భాణము సాధారణముగా నేకాంకపరిమితిగా నొక విటుఁడో ధూర్తుఁడో ప్రవేశించి వేశవాటమును వర్ణించుచు నాకాశభాషితమునఁ బ్రశ్నోత్తరములు జరుపుచు శృంగారభావములు విస్తరింపఁజేయు రూపకవిశేషము. ఇందును వైశికోచితము లగు భావములు పెక్కులు గలవు. దీనిలో నొకనిఁ గూర్చి యిరువురు వేశ్యలభిసరించి ప్రేమించుటయె కథ కాఁబోలు. వేశమునఁ దిరుగుచున్న విటుఁడు తన మాచిన గణికలతో సల్లాపించి యాశీర్వాదములు సేయుచుఁ బోవుచున్న ఘట్టములలోఁ గొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: "కృష్ణాద్దత్తోష్ఠబింబం విరళవ్యదుకధం హాసలీలావియుక్తం । జృంభోత్థశ్వాససముత్కం పరిశిథిలభుజాలింగనం వీతరాగం । దుఃఖాదాశ్రిత్య శయ్యాం కృతకరతితథా చేష్టితం భావహీనం । వ్యక్తం కాంతే కృతా త్వం నిశి విరసకరస్వోదయం చింతయంతీ." అని వేశ్యావిరాగము సూచించును. ఇట్లే యొక మహాకవి భాణమున, వేశ్యాసంగమము నీరస మను వ్యంగ్యార్థము బోధించుటకుఁగా దత్తకసూత్రమును బూర్వపక్షము చేయుచు "దుఃఖా క్లేశయితుం కథాః ప్రతివచో లబ్ధుం చ దుఃఖం తతః । లబ్ధేఽపి ప్రముఖే కథావ్యతికరే విస్రంభణం దుష్కరం । విస్రంభేఽపి తతః స్వభావసదృశీ దుఃఖా విధాతుం రతిః । సమ్యక్త్రాప్తకృతేఽపి దేశయువతీ రక్తేతి వా నైవవా." అని గణికాకృతకరాగదౌర్బల్యమును వర్ణించెను. ఒక వార్ధకవిరాగిక గూఢవైశికవ్యాపారఁ జూచి విటుఁడు సంభాషింప నది షట్పదార్థబహిష్కృతసంభోగమగుట నంత వైశేషికమతమున నిషిద్ధ మని యతని నిరోధింప "ద్రవ్యం తే తనురాయతాక్షి దయితా రూపాదయస్తే గుణాః । సామాన్యం తవ యౌవనం, యువజనః సంస్తౌతి కర్మాణి తే । త్వయ్యాద్యేవ సమవాయమిచ్ఛతి జనో యస్మాద్విశేషోఽస్తి తే । యోగస్తే తరుణైర్నతోఽభిషిక్తైర్మోక్షోఽప్యనిష్టాజ్జనాత్." అని తూలనాడె. మఱియొకచో వేశ్యాజనలోభముచే నిర్ధనుఁడై యేకశాటీమాత్రపరిచ్ఛదుఁడై దివ్యమునిశాపహతునివలె నున్న యొకని యవస్థానిర్వేదమున కనుతాపము నొంది వైశికుఁడు "కాంతిం యాతి శశాస్తర్కముహారాపథిబలాదాలీవిహారాం విషం । శక్యో మోచయితుం మదోత్కటకటాక్షాత్మకాం తంత్రాద్యనే । నాపాస్యాపి ముఖాన్ముహార్ణవజలే మోక్షః కదాచిద్భవేత్ । వేశస్త్రీబడబానలాననగతో నైవోత్థితో దృశ్యతే." అను నిర్వేదకరమగు వాక్యముల విషాదమును సూచించి గణిక లెల్లరు తమ తల్లుల ముందు త్రోచి విత్తార్జన మనురాగక్రైతవమున సంపాదింతు రను నర్థమును దెల్పుచు, "యథా నరేంద్రాః కుటిలస్వభావాః స్వందుష్కృతం మంత్రిషు పాతయంతి । తథైవ వేశ్యాః శఠధూర్తభావాః స్వం దుష్కృతం మాతృషు పాతయంతి." అని రాజవేశ్యల గుణోపమ్యము లక్షించెను. ఇందుఁ బాటలిపుత్ర వైశిక ప్రశంస ప్రధానమయ్యె. వరరుచి సర్వజ్ఞుఁ డనియుఁ గంఠాభరణాదికావ్యములను సప్తాధ్యాయి యను నలంకారశాస్త్రమును రచించినట్లు తెలియుచున్నది కాని యవి మాకు లభించినవి కావు. సప్తాధ్యాయిలోఁ

గొన్ని పాదములకు వ్యాఖ్యానము తంజాపురి పుస్తకశాలలోఁ గలదు. ఈ సర్వజ్ఞుఁడు మాతంగకన్యను బరిణయమయినట్టును గేరళదేశమునఁ బదిరెండు జాతులలో సంతానమును వెలయించినట్టును ఐతిహ్యము గలదు. ఎంత నిశ్చయమో కాని భోజుఁ డొకానొక నాటకము లోని దని "ధూర్తైర్యచ్ఛ్వపచీకృతో వరరుచిః సర్వజ్ఞకల్పోఽపి సన్ । జీవన్నేవ పిశాచతాంచ గమితో భర్తృర్యదభ్యర్చ్యధీః।ఛందోగోయమితి ప్రభాకరగురుర్దేశాచ్చ నిర్వాసితో । యద్వృత్తాంతవిజృంభితేన మహతా తత్సర్వమల్పీకృతం." అని యుదాహరించుట చూడఁగా వరరుచి మాలలలోఁ గలిపి రని తేలుచున్నది. భర్తృవు బాణుని శిష్యుఁ డనియు నవంతిరాజమంత్రి యనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. (ఆవంతిః కావ్యమానర్చ భర్తృర్మేఖరి శేఖరః.)

IX పాదతాడితకము

ఇది శ్యామిలకమహాకవిచే రచియింపఁబడిన భాణము. దీనిలోని పద్యములు వల్లభదేవుని సుభాషితావళిలోను క్షేమేంద్రుని యౌచిత్య విచారచర్చాసువృత్తతిలకములలో నుదాహరింపఁబడియున్నవి. ఇతని కవిత క్రీ. శ. 6-7 శతాబ్దులకంటెఁ బూర్వపు రీతి గల దని తోఁచుచున్నది. సుమారు క్రీ. శ. 960 లో నుండిన వ్యక్తివివేకకారుఁడు మహిమభట్టు తాను శ్యామలమహాకవి శిష్యుఁడ నని వ్రాసికొనియున్నాఁడు. ఎట్లయిన నితఁడు క్రీ. శ. 950 కంటెను బూర్వుఁ డనుట సిద్ధము. ఈ భాణము చాలఁ బెద్దది. దీనిలో విష్ణునాగుఁ డను రాజశాసనకరుఁడు విద్వాంసుఁడును బ్రాహ్మణుఁడునై యుండి సౌరాష్ట్ర దేశమున సార్వభౌమనరేంద్రపురమున వేశ్య యింట రాత్రి చెల్లించి వేకువఁ బ్రణయకోపవిశేషముచేఁ గాఁబోలు దానిచేఁ బాదతాడితుఁడై వృషలీపాదఘాతమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము వెదకుచు బ్రహ్మసభకు రాఁగా వారు సమస్తస్మృతులు తిరుగవైచి చూచి యెందును దానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడలే దని చెప్ప నతఁడు శోకించి యగలితుఁడై మొఱ్ఱో యనుచుండ నా సభలో నొకఁ డీ దోషము శృంగారరసానుభవమున నడచెఁ గావున దీని ప్రాయశ్చిత్త విధానము విటసభలోఁ గాని తెల్లము గా దనియె. అంత నతఁ డంగీకరింప విటసభలో నపరాహ్ణమున విటు లొక్కొకరు ప్రాయశ్చిత్త విశేషముల యథోచితముగా వివరించి యతని సంతుష్టుం జేసి పంపుటయే దీనిలోని కథ. విటులఁ బిలువఁ బోవువాఁడే దీనిలోని ముఖ్య పాత్రము. విటసభలో నానాదేశపు విటులు గూడి తమతమ చిత్ర ప్రాయశ్చిత్తవిధానము దెలుపుట సరసముగా నుండకతక్కదు. దీనిలోని కొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: "ఇద మిహాపకం మా భూదేవం భవత్విదమన్యథా । కృతమిద మయం గ్రంథే నార్థో మహానుపపాదితః । ఇతి మనసి యః కావ్యారంభే కవేర్భవతి శ్రమః । స నయనజలోత్రోమోద్భేదః సతాం తమపోహతి." "లలాటేవిన్యస్య తుతజసదృశం చందనరసం । మృణాలైః క్రీడంతీ కువలయపలాశైః స కమలైః । సలీలం భ్రూక్షేపై రనుగతసుఖప్రాశ్నికకథా । విరక్తా రక్తా వా శిరసి రుజమాఖ్యాతి గణికా." ఈ మహాకవి పద్యములే లక్షణ గ్రంథములలోనుండి యుదాహరించెదము: "సోత్కంఠైరివ గచ్ఛతీతి కమలైర్మీలద్భిరాలోకితః । ప్రచ్ఛాయైరధిరుహ్య వేశ్మశిఖరాణ్యుత్సార్యమాణాతపః । తైః స్పృష్ట్వా చిరమున్ముఖీషు కిరణైరుద్యానశాఖాస్వసౌ । యాత్యస్తం వలభీకపోతనయనై రాక్షిప్తరాగో రవిః. కామస్తపస్విషు జయత్యధికారకామో । విశ్వస్య విత్తవిభురింద్రియవాజ్యధీశః । భూతాని బిభ్రతి మహాంత్యపి యస్య శిష్టిం । వ్యావృత్తమౌళిమణిరశ్మిభిరుత్తమాంగైః ఉత్క్షిప్తాలకమిశ్రణాంతగళితం కోపాంచితాంతర్భ్రువా । దష్టార్ద్రోష్ఠమధీరదంతకిరణం ప్రోత్కంపయంత్యా ముఖం । శింజన్నూపురయా వికృష్య విగళద్రక్తాంశుకం పాణినా । మూర్ధన్యస్య సనూపుర స్సమదయా పాదోఽర్పితః కాంతయా."

X పద్మప్రాభృతకము

ఇది శూద్రకకవి విరచిత మగు నేకాంకభాణము. ద్వ్యంక త్ర్యంకభాణముల మాతృగుప్తాచార్యకోహళులు వివరించియున్నారు. ఇం దుజ్జయినీపురవేశవాటి వర్ణింపఁబడియె. దీని కవిత్వము రమణీయమై హృదయంగమముగా నున్నది. శూద్రకుఁడు మహాకవి యనుట మృచ్ఛకటికముచేతనె కాక వామనాద్యాలంకారికు లెల్లరు విస్తారముగా వీని పద్యము లుదాహరించుటచేఁ దెల్లము. ఇందు విటుఁడు తన స్నేహితుని విరహావస్థ నిట్లు వర్ణించుచున్నాఁడు: "ఉన్నిద్రాధికతాంతతామ్రనయనః ప్రత్యూషచంద్రాననో । ధ్యానశ్యానతనుర్విజృంభణపరః సంతప్తసర్వేంద్రియః । రమ్యైశ్చంద్రవసంతమాల్యరచనాగాంధర్వగంధాదిభిః । యైరేవ ప్రముఖాగతై స్సరమతే తైరేవ సంతప్యతే." కందుకక్రీడఁ జేయు నొక గణికం జూచి "ప్రేంఖోలత్కుండలాయా బలవనిభృతం కందుకోన్మాదితాయా । శ్చంచద్బాహుద్వయాయాః ప్రవికచవిస్ఫుతోద్గీర్ణపుష్పావలకాయా । ఆవర్తోద్భ్రాంతవేశప్రణయవిలసితక్షుబ్ధకాంచీగుణాయాః । మధ్యస్యావల్గమానస్తనభరనమితస్యాస్య తే క్షేమమస్తు." అనియు, గ్రంథాంతమునఁ దన మిత్రుని ప్రియం గనుఁగొని దాని విరహావస్థ నవలోకించి తన మిత్రుని దైన్యస్థితికిఁగా నొకానొక యుపహారముం గోరి "ఈషల్లీలాభిదష్టం స్తనతటమృదితం పత్రలేఖానువిద్ధం। ఖిన్నం నిశ్వాసవాతైర్మలయతరురసక్లిష్టకింజల్కవర్ణం। ప్రాతర్నిర్మాల్యభూతం సురతసముదయప్రాభృతం ప్రేషయాస్మై। పద్మం పద్మావదాతే కరతలయుగళభ్రామణక్లిష్టనాళం." అని దాని పూర్వరాత్రవిరహక్లిన్న మగు పద్మమును గ్రహించి మిత్రుని కర్పించి ప్రాణముల నిలుపును.

మఱికొన్ని భాణములు

వీని నామములును గర్తల పేళ్లును గానరానందున నించుమించుగాఁ బూర్ణము లగు పెక్కు భాణములలో నొక్కదానిఁ గూర్చి మాత్ర మించుక తెలిపెదము. ఇందుఁ గుసుమపురవేశమే వర్ణింపఁబడినది. ఒక విటుఁడు వీథులలోఁ దిరిగి వేశము సొచ్చి యొక

ధూర్తునితో సమరాగశాస్త్రసిద్ధాంతమును జర్చించును. దత్తకుఁ డను కేరళదేశరతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు పాటలీపుత్ర వేశ్యలకుఁగాఁ గామశాస్త్రమున వైశిక ప్రకరణమును సూత్రరూపముగా నిర్మించియుండె నని వాత్స్యాయనాదులు చెప్పుట గాక తత్సూత్రసారసంగ్రహము మనకు లభించుచున్నది. ఈ దత్తకసుతముఁ బూర్వపక్షము సేయుచు సంవాదరూపమున స్వసిద్ధాంతము నెలకొల్పుచు విటుఁడు కుసుమపురమును వర్ణించుట దీనిలోని విశేషము. "కామోఽర్థనాశః పుంసాం." అను దత్తకసూత్ర మిందు వివరింపఁబడెను. దీనిలోని కవిత్వము కాళిదాసబాణభవభూతుల కవితాసారములు చేరి పరిపక్వమయిన విదపసం దుద్భుతమైన రసపాకగుళికయో యనునట్లు మువ్వురి గుణవిశేషము లేకీభవించియున్నవి. ఇతఁడు వారలకంటెఁ బ్రాచీనతరుఁ డేమో! వర్షావర్ణనమున "తే దగ్ధాః ప్రవసంతి యే సమదనా నాయాంతి వా ప్రోషితాః। ముగ్ధాస్తేఽనునయంతి యే న కుపితాః కుప్యంతి వాత్స్యాయనం। ధన్యాస్తే ఖలు యే ప్రియాకరే గతా యేషాం ప్రియా యా వశే। కాలః కామయతీవ మేఘపటచ్ఛాదకం జగన్మోహనం." అనియు, ఒక తండ్రి కింటి కుమారుఁడు దేశమున నుండి రాఁగా విటుఁడు వాఁడు తన తండ్రి మూఢత్వమును నిర్బంధముల వర్ణించుచు "పితా నామ ఖలు పయోవనస్య పురుషస్య మూర్తిమాన్ శిరోరోగః." అనియుఁ "బిడెఁ గలవానికిఁ బరస్పరావర్ష విశక్తితపణరాగంబును సాధుశ్లేషపదవ్యాలంకృతంబును దేజస్విపురుష నికషోపలంబు నగు ద్యూతంబు దర్పింపనైన నలవి గాదు; సముపచిత త్రైలఖండకంబును సహాకార శైలోద్ధతచంద్రికంబును గామినీనికాయ్యసవితోభితరంగంబును బ్రవృత్తిపక్షిశాకారంబును నగువారుణీచషకంబుల వాసనయేని చూచుటకును ద్విధాభూతిగోష్ఠీజనంబును వయస్యాత్యాగస్పోషితపిష్టగణికాజనంబును గామునీసాన్నిధ్యంబునం జేసి యాలోచింపక పణంబుల నొడ్డువారిం గలదియు నగు విటసభలోఁ బ్రాస్నికముల నడపించుటకును మొదలుగా నలవి గాదు; ఇప్పుడు నాకు గంధర్వకాలిం గాని జమదగ్ని కుమారుఁ డగు రాముఁడు క్షత్రియవధోద్యమమునకుఁ బోయినట్లు లోక మస్తైక్యతము సేయ మనస్సు పుట్టుచున్నది......ఈ వృద్ధులు సామాన్యముగా నింతియేని యెఱుఁగరు. వికచకమలాంతర్గతమకరందియు నప్పుతిరసమద్యాస్వాదము నగు వేశ్యాముఖరసము చవిచూచి పురుషుని నైతము సంకీర్తింపఁ జేయు" అని చెప్పుచు "కాంచీతోరణపక్షశేషజఘనం విస్రంభవిస్తారణం। శ్వాసోత్కంపితవర్తి స్తనతటం భ్రూభేదజిహ్మేక్షణం। సీత్కారానువిమృష్టరోమపులకం కాలేన కోపాంచితం। వేశ్యానాం క ఇహాస్తి భో మదనకాదాక్షారసం విస్మృతేత్." అని చెప్పుచు నతనికిఁ దండ్రి మూఢుఁడై వివాహము చేసిన కష్టదశ వినుటకంటె వేశ్యాసహవాసమున నిలిచి గొంతెత్తి యేడుపవచ్చు ననియు, "బాలిశ్యం ధాం సురతేషు దీపవదనా సంతిత్యుక్తభాషాసితాం। స్వప్నస్యాపి జనస్య శోకజననీం లజ్జాపటేనావృతాం। నిత్యావశ్యం స్వయముపస్థదృష్టజఘనాం స్త్రీరూపబద్ధాం పశుం। కస్త్వం ఖలు నైవ ఖ్యో కులవధూకాదాం ప్రవేష్టుం మనః." అని 'కులవధూకుమార్గమును' దూషించుచు గోత్రగ్రహణపాదతాడితాదివిలాసక్రీడల సముద్దేశమును నిరూపించుచు, వేశ్యాంగనములలోనే జరాభారమును బొందియుఁ దాను "విస్రంభో గతయౌవనాను న కృతో బాలాః పరిత్యక్తాః। దూరాదేవ సమాశ్రితాః పరిహృతాః సద్యః ససత్వా ఇవ। మన్యధ్వం నాస్తి వివాదితస్య న ప్రసన్నం ప్రార్థితస్యాదరో। వేశేవాస్మి జరాంగతో న చ కృతః స్వల్పోఽపి మిథ్యాశ్రయః." అని చెప్పుచు స్వర్గసుఖముల నిస్సార మని నిందించుచు "ఈరసప్వలోకము పిపీలికాధర్మ మనుసరించి యజ్ఞోన్యాసచరితమునఁ బ్రాణత్యాగహేతువులచేఁ దా మెవరికీంపక స్వర్గము స్వర్గ మని తృష్ణ తృప్తిగాసద్మ మగు నరకానెక యసద్వాదమున నెలకొల్పఁబడిన దానిఁ గూర్చి హృదయము నర్పించి మనుష్యులో విష్ణుభక్తి ప్రవేశనాదుల చేతను ఘోరజపహోమ క్రతునియమ వేదములచేతను స్వర్గ మభికాంక్షింతురు, పరమార్థముఁ బరీక్షింపనొల్లరు; స్వర్గమున మహాప్రమాదములు సన్నిహితములై యుండు. పరస్పరవిరోధు లగు మనుష్యులాతుల కందు సుఖోత్పత్తి కలుగదు. నిత్యసాన్నిధ్యంబునం జేసి విరహావస్థ లేక ప్రీతి యెట్లు జనించును? సౌవర్ణమయము లగు నానావిధయ్యాభోగాలంకారములు స్త్రీలకు నిత్యప్రియములు గావు. మన గృహోపవనములఁ బిల్లలవలెఁ బెంచి పూచిన బాలవృక్షముల కుసుమపుమాయములచే నామోదితము లగు యువతి కేశహస్తము లుపభోగరమ్యము లగును గాని సౌవర్ణాలంకారములు నీరసములు కావా? వసిష్ఠాగస్త్య ప్రభృతు లగు మహాత్ములకుఁ బరిచర్యలచే నామోదముఁ గల్పింపఁజాలిన యప్సరల విప్రలంభము సంపాదించు మనుష్యుల కెట్లు సాధ్య మగు?" అని మొదలుగఁ జర్చించి నిశాగమమునకు నుత్కంఠతో నిరీక్షించుచున్న సతీలోకమును వర్ణింపఁగోరి సంధ్యాకాలసూచక మిటు చేసి నిష్క్రమించును. "బధ్వా మానిని మేఖలాం ప్రశిథిలాం పీత్వాసకృద్వారుణీం। కృత్వా కాంతికచగ్రహాప్రణయినః పుష్పోత్కటాన్ మూర్ధజాన్। హస్తాలంబిత మేఖలాభిరసకృత్ స్త్రీభిః కటాక్షాహతః। హైమః కూర్మ ఇవావనీ దవి శనైః సంతి ప్రపాదో రవిః."

భాణములు శృంగారరసప్రధానము లని విద్వాంసులు చదువ నొల్లరు. వానిలో దేశాంతర కాలాంతర సాంఘికాచారములు వర్ణింపఁబడియున్నందున చరిత్రకారుల కవి ముఖ్యములే కాఁబోలు.

ఇంకను పెక్కు నాటకములు మాకు దృష్టిగోచరము లైనను వానిఁ జదువ నవకాశము లేమిం జేసి తద్గుణదోషముల నెత్తి చూపనీ లైనది కాదు. చంద్రికారాజనమేజయము, చంద్రికాకళాపీడము, కలావతీకామరూపము, శర్మిష్ఠాయయాతిము, అభిరామచిత్రలేఖయము, రఘువీరచరితము, భీమపరాక్రమము, త్రైవిక్రమము, పార్థపరాక్రమము, యోగానందప్రహసనము, జాంబవతీకల్యాణము మొదలగునవి నాటి కెక్కుడుగాఁ గలవు. పై చెప్పఁబడిన్న భాణములు కాళిదాసాదికవులకంటెఁ బ్రాచీనము లని కొందఱు తలఁచుచున్నారు. "వరరుచిరీశ్వరదత్తః శ్యామిలకః శూద్రకశ్చ చత్వారః। ఏతే భాణాన్ బభణుః కా శక్తిః కాళిదాసస్య." యను శ్లోకము శూద్రకనాటకము తుది లేఖకుఁడు వ్రాసికొనెను. వానిలో నట్టిసారస్య మున్న దనుటయు సాహసము కాదు.

దేశాటనము సేయుచు మార్గమధ్యమునఁ బూర్ణసామగ్రి లేక యథాశక్తి నతివేగముగాఁ గూర్చిన పై వ్యాసము నీరసముగా నుండక తప్పదు. సహృదయులు మమ్ము క్షమింతురుగాక యని యింతటు విరమించుచున్నాము.

RAJAH OF VENKATAGIRI

వేంకటగిరిరాజా గారు

RAJAH OF TELAPROLE

తెలప్రోలు రాజా గారు

PRINCE DORAI RAJAH OF PUDUKOTTAH

దొరైరాజా గారు, పుదుకోట

DIWAN BAHADUR P. RAMARAYANINGAR

దివాన్ బహద్దరు పానుగంటి రామారాయనింగారు

KUMARA RAJAH OF CHALLAPALLI

చల్లపల్లి కుమార రాజా గారు

THE PRINCE OF ARCOT, G. C. A. C.

ఆర్కాటు నవాబు గారు, జి. సి. ఏ. సి.

Dr. T. M. NAIR

డాక్టరు టి. ఎమ్. నాయరుగారు

RAO BAHADUR P. THYAGARAYA CHETTY

రావు బహద్దరు పిట్టి త్యాగరాయశెట్టి గారు

బ్రాహ్మణేతరోద్యమము — జాతీయత

ఎడవల్లి కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు

కాలస్థితి

కాలము మారినది. ప్రపంచమునందు గొప్ప మార్పులు కొలఁది కాలములో తలఁపని తలంపుగా కలుగుచున్నవి. యూరపు ఖండమునందలి చిన్న దేశములను నాశనము చేసి పెద్ద దేశములను చీకాకుపఱచుచున్న యూరోపామహాసంగ్రామము ప్రపంచములో ఇంతవఱకు సంభవించిన సంభవించుచున్న ముందు సంభవింపనున్న మార్పుల కెల్ల మార్గదర్శి యని చెప్పక తప్పదు. పెద్ద రాష్ట్రములవారు చిన్న రాష్ట్రములవారి స్వాతంత్ర్యమును తమ కిష్ట మయినప్పుడెల్ల భంగపఱచుటకు తలపడిరి. ప్రాణములు గోల్పోయినను రాష్ట్రములు నాశన మయినను చిన్న రాష్ట్రములవారు తమ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుట కిష్టపడ రయిరి. బెల్జియము మొదలగు చిన్న రాజ్యముల స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుటకు కంకణము కట్టుకొని మన యాంగ్లేయ సామ్రాజ్యము ఈ మహాసంగ్రామములో పాల్గొనవలసి వచ్చెను. ప్రపంచమందు ప్రజాభిప్రాయము మారి ప్రజాస్వాతంత్ర్య బీజము ప్రతిమానవుని హృదయమునందును అంకురించినది. ఎన్నిగానో తరములనుండి నిరంకుశముగా పాలింపఁబడుచుండి నాగరిక ప్రపంచమునకు లజ్జాకరముగా నుండిన రష్యాదేశము నేఁడు స్వాతంత్ర్యము వడసినది. ప్రష్యాదేశపు యోధాగ్రేసరులచే పాలింపఁబడు జర్మను ప్రజలు కూడ స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయినట్లు మనము పత్రికాముఖమున చదువుచున్నాము. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యమంత్రిపుంగవుఁడగు లాయుడు జార్జి గారు నుడివినట్లు కాలపరిణామము బహుత్వరితముగా కలుగుచున్నది. శతాబ్దిలో రావలసిన మార్పు లిప్పుడే వచ్చుచున్నవి. ఈ మహాసంగ్రామమందు మన చక్రవర్తి గారి జయము గోరుచు, యుద్ధానంతరము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి హిందూదేశమునకు స్వరాజ్య మిమ్మని ఈ దేశప్రజలు తీవ్రముగా నాందోళనము సల్పుచున్నారు. ఈనడుమ బిసెంటు ప్రభ్వులకు నిర్బంధావాసశిక్ష విధించినప్పుడు ఈ దేశములో కలిగిన ప్రజాందోళనమే స్వరాజ్యము గోరు ప్రజాభిప్రాయమునకు సాక్షి.

ఇట్టి తఱి, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాభిలాష మానవుల హృదయక్షేత్ర మయినయెడ, బ్రాహ్మణుల మత సాంఘిక రాజకీయ శాసనములకు లోఁబడి ఎన్నిగానో తరములనుండి ముక్తి లేక కడు బాధల నొందుచు నిరాశాపరు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు కూడ వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును వడయఁగోరుట వింత కాదు. మన రాజధానియందలి 420 లక్షల ప్రజలలో 15 లక్షలు బ్రాహ్మణులు, మిగిలినవారు బ్రాహ్మణేతరులు. ప్రజాబాహుళ్యము గల బ్రాహ్మణేతర సంఘములో ఈ యుద్యమ ముద్భవించి ప్రకటించుటకు ప్రబల మయిన కారణము లుండియుండెను. ఈ మహోద్యమము ఒకరిద్దఱిచే సృజింపఁబడి పోషింపఁబడుచున్న దని తలఁచుట గాని దానిని నిరసించుట గాని కేవలము తప్పు. ప్రపంచములో ఇదివఱకు పుట్టిన యుద్యమము లేవియుం కారణములు లేక కలుగలేదు. రష్యా ఫ్రాంసు దేశములలోని ప్రజాపరివర్తనములే యిందునకు నిదర్శనములు.

కులభేదములు

హిందూమహాసంఘములో కులభేదములు ఎప్పుడే సందర్భములలో ఎట్లేర్పాటు గావించిరో తెలిసికొనుటకు విశ్వాసార్హ మయిన చరిత్ర లేదు. కులభేదములు తరతరములుగా వచ్చుచున్నవి. ప్రతి సంఘము ప్రథమమున నెట్లుండినను, కాలక్రమమున వృత్తులను బట్టి శక్తిసామర్థ్యముల ననుసరించి నీతి భాగ్య మతాభిమానముల ననుసరించి తెగ లేర్పడుట సామాన్యవిషయము. యూరపు అమెరికా దేశములందు నైట్లేర్పఁబడిన కారణములవలన నేర్పడిన తెగలనేకములు గలవు. అవి పుట్టుకవలన నేర్పడినవి కావు. బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు బ్రహ్మయొక్క యవయవములలోనుండి జనించినా రని చెప్పఁబడు గాథ విశ్వాసార్హము గాదు. బ్రాహ్మణేతరులుగా జనించినవారు గుణకర్మములవలన బ్రాహ్మణు లయినట్లు పురాణనిదర్శనము లనేకములు కలవు. అవి నిజ మయినయెడల, మొట్టమొదట మన దేశమందలి కులములు కూడ పుట్టుకులములు కావని వ్యక్తిప్రయత్నమువలన లభించిన వని స్పష్టమగుచున్నది. అప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలోని తెగలకును మన దేశములోని కులములకును భేద ముండదు. ప్రథమమున గుణకర్మములవల్ల కులము లేర్పడుచు వచ్చి తరువాత పుట్టుకతోనే కులభేదములు కలుగ మొదలిడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇప్పుడు మన దేశములో కులములు పుట్టుకవలన కలుగుచున్నవి. సంఘములో కులములు వృత్తిభేదములవలన నేర్పడినట్లు కులనామములవలననే స్పష్టపడుచున్నది. మతగురువులు బ్రాహ్మణులు, భుజబలము గలిగి ప్రజలను రక్షించువారు క్షత్రియులు, వ్యవసాయకులు వైశ్యులు, తదితరులు శూద్రులుగా పరిగణింపఁబడినట్లు కన్పించుచున్నది. అన్ని వృత్తులును సంఘమున కత్యావశ్యకములు. ఎవరు లేకపోయినను సంఘమునకు నష్టము వాటిల్లును. కులములలో ఒకటి మరియొకదానికంటె హెచ్చు, ఇంకొకటి మరియొకటికంటె తగ్గు, కొన్ని యన్నిటికంటె హెచ్చు, కొన్ని అన్నిటికంటె తగ్గు మొదలగు భేదములును, పుట్టు

కలో కులభేదములు కలుగుటయు ఇతరదేశములందలి తెగలకును మన దేశమందలి కులములకును గల భేదము. విద్యావంతుఁ డయినను మేధాసంపన్నుఁ డయినను నీతివంతుఁ డయినను బ్రాహ్మణేతర సంతతివాఁడు తక్కువవాఁడు. శాస్త్రజ్ఞానము సున్న యయినను విద్య నేర్చుకొనకపోయినను నడవడి చెడ్డ దయినను బ్రాహ్మణ సంతతివాఁ డయినంత మాత్రమున అతఁ డందరికంటె గొప్పవాఁడును పూజార్హుఁడును అవుచున్నాఁడు. ఎన్ని దుర్మార్గములు చేసినను బ్రాహ్మణత్వము చెడదు. బ్రాహ్మణేతరుల పాలిటికి ప్రతికూలమైన బ్రాహ్మణపాలుఁడును దైవము. మనుధర్మశాస్త్రము కులభేదములను క్రోడీకరించి సంఘమునకు బ్రాహ్మణాగ్రతను శాశ్వతముగా నుండునట్లేర్పాటు గావించిన శాసనము. మనుధర్మశాస్త్రము బ్రాహ్మణప్రోక్త మని వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ప్రథమదశయందు ప్రతిసంఘములోను మానవులకు ప్రపంచము దయ్యములతోను ప్రపంచముతో సంబంధము లేని జీవరాసులతోను నిండియున్న దనియు, చెట్లకు గుట్టలకు నదులకు ప్రతివస్తువునకు మానవులకు మంచి గాని చెడుగు గాని చేయఁగల స్వభావసిద్ధమయిన శక్తికంటె హెచ్చు శక్తి కల దనియు నొక నమ్మిక ముండెను. సంఘములోని గడుసువారు కొందఱు మనుజులకు తమ నెట్టి ప్రపంచమందలి దయ్యములు మొదలగువాని యాపదలనుండి ప్రజలను కాపాడఁగల శక్తి తమకు కల దని ప్రజలను నమ్మించి యొక్కువ పలుకుబడి సంపాదించి తామే క్రమముగా మతగురువు లయిరి. సంఘ మభివృద్ధి పొందిన కొలఁదిని వీరే ప్రముఖు లయి పలుకుబడి హెచ్చఁజొచ్చెను. ప్రథమమున దయ్యముల బారినుండి మానవకోటిని కాపాడఁగలుగు శక్తి గలిగినట్లు నటించిన మానవులు క్రమక్రమముగా సంఘములో మతగురువు లయి తరువాత హిందూరాజులయొద్ద పురోహితులుగాను మంత్రులుగాను చేరిరి.

రాజులును గురువులు చెప్పినట్లు రాజ్యము చేసినఁ గాని తమ రాజ్యములు నిలువ వని నమ్మి, వారు చెప్పిన ధర్మముల ననుసరించి వారి యిష్టము వచ్చినట్లు రాజ్యము చేలుచుండిరి. [illegible] హెచ్చినవా రయి అధికులకు మతగురువులుగా నుండినవారు సంఘమును విభజన చేసి సంఘమున కగ్రత్వము వహించి రాజులవలన కులభేదముల ననుసరించి ప్రజాపరిపాలన గావింపఁజేసిరి. అప్పుడు వ్రాయఁబడి శాసనరూపముగా పరిణమిల్లినదే మనుధర్మశాస్త్రము. వీరు చేసిన పనులలో ఆశ్చర్యపడవలసిన యంశము లేదు. నిరంకుశముగా పాలింపఁదలఁచుకొన్న రాజు గాని మతగురువు గాని తన పలుకుబడిలోని సంఘముల నెంత విభజన చేసిన తన యగ్రస్థానమంత సురక్షితముగా నుండును.

ఏ దేశములోఁ గాని సంఘాభివృద్ధి బుద్ధికుశలత గల కొలఁది మంది సంస్కర్తల ప్రయత్నములమీఁద నాధారపడియుండె, వారి కోరికల ననుసరించి సంఘములో మార్పులు జరుగుచుండును. సంఘములో విశేష ప్రజ్ఞయు బుద్ధిబలమును గల కొందఱివలననే సంఘాశయములు ప్రకటింపఁబడుటయు మిగిలినవారు వాని నామోదించుటయు కూడ సామాన్యవిషయమే. సంఘముయొక్క పురోవృద్ధి గాని సంఘపురోభివృద్ధికి ప్రత్యేకమార్గములు గాని సంఘములోని బుద్ధిబలము గల ప్రజ్ఞావంతులు సంఘాభివృద్ధికి సూచించిన జీవితాశయములమీఁదనే యాధారపడియుండును. వీని ననుసరించియే వాని యభివృద్ధి కలుగుట గాని కలుగకపోవుట గాని సంభవించుచుండును.

గడచిన 2,000 సంవత్సరములలో హిందూదేశములోని యన్ని భాగములందు బ్రాహ్మణులు ఇతరులకంటె బుద్ధికుశలత గలవారై ప్రసిద్ధగ్రంథములను శాస్త్రములను రచియించిరి. పోరాడఁగల క్షత్రియులును గ్రామముల బయట కాపురము చేయు పంచములును తమకొఱకు బ్రాహ్మణు లేర్పఱచిన జీవితాశయముల నెదురాడక యామోదించిరి. ఈ కాలములో బ్రాహ్మణులు కేవలము సంఘమునకు హానిప్రదముగ నుండి రని కాని సంఘాభివృద్ధికి పాటుపడ లే రని కాని చెప్పుట సరి కాదు. బ్రాహ్మణులు కూడ మనుష్యమాత్రు లగుటచే స్వలాభపరు లగుట సహజము. వారు దక్షిణహిందూదేశములోని భాషల నభివృద్ధి చేసిరి. ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతి గాంచిన శాస్త్రముల నెన్నిటినో రచించి శాస్త్రవిజ్ఞానమును ప్రసరింపఁజేసిరి. కాని, వారి బోధలయొక్క ఫలితమును వారి బుద్ధిబలముచే వ్రాయఁబడిన వ్రాఁతలయొక్క యుద్దేశమును కులాచారవిధానమును మన దేశములో నధిష్ఠింపఁజేసి దానిని స్థిరస్థాయిగా చేయుటయే యని చెప్పిన తప్పు గాదు.

హిందూదేశములోని యన్ని భాగములయందును బ్రాహ్మణుల సాంఘికబలము పలుకుబడి ఒకే విధముగా లేవు. కేవలము బుద్ధిబలము మతాచారము ప్రజల తవసరములు కాని కొన్ని దేశములలో, బ్రాహ్మణేతరుల సంఘబలము హెచ్చయి బ్రాహ్మణులు తమ సాంఘికనిరంకుశాధికారము సాగకపోఁగా సంఘములో నామమాత్రావశిష్టులుగ నున్నారు. గడచిన 1,000 సంవత్సరములలో మహమ్మదీయుల దాడులవలన రణరంగ మయిన పంజాబు దేశములో బాహుబలము గలవారి యాన్నత్యమే హెచ్చి బ్రాహ్మణాధికారము తగ్గి యిప్పుడు బ్రాహ్మణులు గొప్పవారి గృహములలో వంట చేయుటకు మాత్రము పనికివచ్చుచున్నారు. బెంగాలు దేశములో బ్రాహ్మణులును కాయస్థులును సమాన మైన పలుకుబడి గలవారై సాంఘికజీవనములో విశేష మైన హెచ్చుతక్కువలు లేక మెలఁగుచున్నారు. మహమ్మదీయుల ప్రభుత్వము క్రింద కొంత కాల ముండినను మహారాష్ట్రసామ్రాజ్యమునకు పుట్టినిల్లయిన బొంబాయి రాజధానిలో ప్రభువు లనఁబడు బ్రాహ్మణేతరులు క్రమక్రమముగా పైకి వచ్చుచుండినను బ్రాహ్మణులే యున్నతదశయం దున్నారు. ఆంధ్రదేశమున బ్రాహ్మణుల పలుకుబడిలోని రాజు లేలుటవలన బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికార మొకప్పుడు ప్రబలినను, ఇప్పుడు రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారి వ్రాఁతలును బ్రాహ్మణాయితరుల సంఘసంస్కరణాభిలాషయు విదేశయాత్రోత్సాహమును కులాచారబలమును తగ్గించినవి.

దక్షిణహిందూదేశములో, ముఖ్యముగా మహారాష్ట్రీయుల దాడులు లేని ప్రదేశములలో బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికారము ఇప్పటికిని ప్రబలి యున్నది. కులాచారముల కేమి ముప్పు వాటిల్లునో యని వేయి కండ్లను పెట్టికొనుండి, సంఘసంస్కర్తల నెన్నియో బాధలు పెట్టుదురు. సదుద్దేశములతో సంస్కరణము పూనినవారిని నిరుత్సాహపఱచెదరు. వర్ణాశ్రమధర్మసభ యని పేరు పెట్టుకొని పూర్వాచారములను సమర్థించి నిలుపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారి చేతిలోని యస్త్రము "వెలి". దానిని కఠినముగా సంఘసంస్కర్తలమీఁద ప్రయోగించెదరు. నిజ మయిన నీచులను దుర్మార్గులను సంఘములోనుండి బహిష్కరింపరు. బ్రాహ్మణేతరులు మతసాంఘికవిషయములలో బ్రాహ్మణుల చేతిలోని తోలుబొమ్మ లని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు.

కులభేదములు శ్రేష్ఠహీనతలు పాదుకొనిపోయి జాతిలో వైమనస్యములు హెచ్చినవి. పరస్పరవిశ్వాసము పరస్పరస్నేహము క్రమముగా నాశన మవుచున్నవి. ఈ కులవిశాలహీనతవలనే విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు కూడ తమ సంఘములయెడ సానుభూతి చూపక, విద్యాగంధము లేని తమ సంఘములను వదలి ప్రాపంచికవ్యవహారములందు బ్రాహ్మణులలో చేరుచున్నారు. తా మవలంబించు వృత్తులలోని బ్రాహ్మణులతో ఎక్కువ సఖ్యము కలిగి వారితో నైక్యమయి తమ సంఘములవారిని బ్రాహ్మణులవలెనే నిర్లక్ష్యముగా నిరసనభావముతో చూచుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతర సంఘములలో కూడ భేదములను పోఁగొట్టుకొని ఐక్యమయి జాతీయాభ్యుదయమునకు తోడ్పడుటకు బదులుగా భేదములను కల్పించుకొని హెచ్చించుకొని క్రింది సంఘములవారిని పై సంఘములవారు సాంఘికజీవనములో విశేషబాధలు పెట్టుట కూడ ఈ కులాచారవిశాలహీనతవలనే. విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులలో చేరుటవలన బ్రాహ్మణేతరసంఘములయొక్క బలము హెచ్చుటకు బదులుగా తగ్గుట సంభవించు నేమో యని భయము కలుగుచున్నది.

విద్య

బ్రాహ్మణేతరులు విద్యయందు బ్రాహ్మణులకంటె విశేషముగా వెనుకఁబడియున్న విషయము నిర్వివాదము. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు పూర్వము హిందూదేశమునందు ఎవరి వృత్తులలో వారు చిక్కుకొని సుఖముగా జీవనము చేయుచుండుటచే బ్రాహ్మణేతరులకు ఉద్యోగాపేక్ష లేకపోయెను. పూర్వపు వ్యవసాయమునకును చేతిపనులకును విద్యయొక్క యావశ్యకత లేకపోయెను. కడచిన 150 సంవత్సరములలో ప్రపంచమునందలి స్థితిగతులు మారినవి. చేతిపనులు నశించినవి. పరిశ్రమలు పొగయంత్రములు విద్యుచ్ఛక్తివలన నడపఁబడుచున్నవి. పరిశ్రమలలో విద్యావంతులు శాస్త్రవిజ్ఞానము చతురత గల పనివారు కావలసివచ్చినారు. పండిన వస్తువులు మన దేశమునుండి యితరదేశములకు ఎగుమతి చేయఁబడి మన దేశపు ప్రజలకు కావలసిన వస్త్రములు కాగితములు అద్దములు మొదలగు వస్తువులు ఇతరదేశములలో ఆయా దేశపు యంత్రములతో ఆయా దేశపు పనివాండ్రవల్ల తయారు చేయఁబడి మన దేశములోనికి దిగుమతి యవుచున్నవి. ఇదివఱకు ఆయా వృత్తులలో పని చేయుచున్న బ్రాహ్మణేతరులు వృత్తులు పోయి కూటికి లేక మలమల మాడుచున్నారు. విద్యావిహీను లయిన మన దేశపు పనివాండ్రు తమ వృత్తులు మానవలసివచ్చినందున ఇంకొక గతి లేక వ్యవసాయవృత్తిలో వ్యవసాయకుల జీతగాండ్రుగాను పనివాండ్రుగాను ప్రవేశించి పొట్టపోసికొనుచున్నారు. ఇందువల్ల దేశీయార్థికస్థితి బాగుపడుట గాని బ్రాహ్మణేతరుల బుద్ధిబలము హెచ్చుట గాని బ్రాహ్మణేతరసంఘ మభివృద్ధి పొందుట గాని తటస్థింపదు.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునాటినుండియు మన దేశములో బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులకు విద్య నేర్చుకొనుటకు సమాన మయిన యవకాశములు కలిగినవి గాని మనకు వారు నేర్పుచున్న విద్య న్యాయవాదవృత్తికిని ప్రభుత్వోద్యోగములకును బడిపంతుల పనికిని తప్ప మరియొక వృత్తికి పనికిరాదు. ఈ వృత్తులు మన దేశములోని యెన్ని కుటుంబములను పోషింపఁగలవు? సంఘమున కత్యవశ్య మయిన వృత్తులలో చిక్కక బుద్ధిబలముచే ప్రజలను జయించియున్న బ్రాహ్మణులు సమయము కనుఁగొని పాశ్చాత్యవిద్య నభ్యసించి ప్రభుత్వమువారి యుద్యోగములలో చేరిరి. మన రాజధానిలో బ్రాహ్మణేతరులకంటె బ్రాహ్మణులు స్వల్పసంఖ్యాకు లయినను ప్రభుత్వోద్యోగములలో 81 రెట్లెక్కువగా నున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులన్ననో పాశ్చాత్యనాగరికతవలన తమ తమ వృత్తులు పోయి జీవనాధారములు లేక విద్య నభ్యసించుట కశక్తులయిరి. భూస్వాములు తప్ప మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులు పెక్కుమంది కడు బీదలు. నూటికి 5 గురు మాత్రము విద్య నేర్చినవారు. విద్యవలన సంపాదింపఁగల ప్రభుత్వోద్యోగములలో ఇదివఱకే బ్రాహ్మణులు నిండియున్నారు. ఉద్యోగజీవనములో విశేషముగా పలుకుబడి గలవారు బ్రాహ్మణులు. కులాభిమానము సహజ మవుటవలన బ్రాహ్మణులకు ఉద్యోగములు లభ్య మవుట సులభము, బ్రాహ్మణేతరులకు దుస్తరము.

విద్యావిహీనతవలని నష్టములు

విద్యావిహీనతవలన బ్రాహ్మణేతర సంఘములకు కలుగుచున్న నష్టములు వ్రాయ మొదలిడిన పెద్ద గ్రంథ మగును. ప్రభుత్వోద్యోగుల బాధ బ్రాహ్మణసాంఘికనిరంకుశాధికారము ముఖ్య మయినవి. విద్యావిహీను లయిన రయితులను కరణములు ఇతరోద్యోగస్థులు పెట్టు బాధలు మనము కనులార చూచుచున్నారము. ప్రభుత్వమువారికి నిజముగా చెల్లింపవలసిన శిస్తుకంటె గ్రామోద్యోగస్థులు రయితులయొద్ద హెచ్చు వసూలు చేయుట కలదు. విద్య లేని రయితులయొద్ద పెక్కు నెపములు పెట్టి ఏదో విధముగ డబ్బు గుంజుదురు. రయితులకు ఏ విషయములో ఎవరికి మొఱ

లిడిన న్యాయము కలుగునో తెలియదు. ప్రస్తుతపు ప్రభుత్వపద్ధతి ననుసరించి న్యాయము పొందుట కూడ కడు దుస్తరము. బ్రాహ్మణేతరులు సాంఘికమతజీవనములో బ్రాహ్మణులు చెప్పినది దైవవాక్యముగా నమ్మి ప్రవర్తించుచున్నారు. మంచిచెడ్డలు తెలిసికొనుటకుఁ గాని సరియగు మార్గమున చరించుటకుఁ గాని యవకాశములు లేవు. అనావశ్యకముగా వ్యాజ్యములకు పోయి ద్రవ్యంతయు పోఁగొట్టుకొని అనేక కుటుంబములు నాశన మవుచున్నవి. గ్రామకక్షలవలన సంఘమునకు విశేషనష్టము వాటిల్లుచున్నది. స్థానికపరిపాలకసభలలో చెక్కుమంది బ్రాహ్మణేతరు లుండియు తమ విధ్యుక్తధర్మముల నెఱుఁగక తగు శ్రద్ధ తీసికొనక కొలఁదిమంది ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నారు. ఈ సభలలో జరుగుచున్న యంశములను గుర్తెఱిఁగిన బ్రాహ్మణేతరసభ్యులు నూటికి అయిదుగురు కూడ లేరని నా నమ్మకము. జాతీయాభ్యుదయమునకు తా మేమి చేయవలెనో తెలిసికొనుట కవకాశములు లేనే లేవు.

రాజకీయ స్థితి

ఇదివఱ కున్న దుస్థితి చాలనట్లు, విద్యావంతు లగు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరుల నడుమ వివాదములు ప్రారంభ మయినవి. ప్రభుత్వోద్యోగములు స్థానికపరిపాలనాసర్వస్వము బ్రాహ్మణులు విశేషముగా సంపాదించి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి తగు నవకాశ మియ్యరే దని బ్రాహ్మణుల మూలమునఁబడి హా ని వచ్చె దని భేదాభిప్రాయములు కలిగి బ్రాహ్మణేతరసంఘముల వభివృద్ధి చేయుటకుఁ గాను చెన్నపురిలోని కొందఱు దక్షిణహిందూదేశప్రజాసంఘ మను పేర నొక సంఘము నేర్పాటు చేసిరి. ఈ సంఘమువారును వారి యనుచరులును వారిచే ప్రచురింపఁబడు "జస్టిసు" "ద్రవిడన్" "ఆంధ్రప్రకాశిక" పత్రికలవారును దేశీయమహాజనసభవారు కోరిన రీతిగా హిందూదేశమున కిప్పుడే స్వరాజ్య మియ్యఁగూడ దని యాటంకములు చెప్పుచున్నారు. చాలమంది బ్రాహ్మణేతరులు ఈ సంఘాశయములతో నేకీభవింపక, బ్రాహ్మణేతరసంఘములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మిమ్మని కోరుచు కాంగ్రెసు లీగు ప్రణాళిక నామోదించుచు 'మదరాసు రాజధానీ సంఘము'ను స్థాపించి తమ యాశయములను ప్రజలకు బోధించుచున్నారు.

బ్రాహ్మణేతరనాయకుల కర్తవ్యము

ఒక యుద్యమమును ప్రారంభించుట సులభము గాని దానిని సర్వజనామోదిత మయిన మార్గమున నడపి జయము గాంచుట దుస్తరము. ప్రతి వ్యక్తికిని స్వాభిమానము సంఘాభిమానము సహజములు. బ్రాహ్మణులు సమయము లభ్య మయినప్పు డెల్ల, విద్య గలిగి యిప్పు డన్ని విషయములలో అగ్రస్థానము వహించి బ్రాహ్మణేతరుల సంఘాభివృద్ధికి మార్గదర్శకు లయిరి. వారియందు బ్రాహ్మణేతరులు అసూయ గాని ద్వేషము గాని వహించుట గొప్ప తప్పు. వారు కూడ మిగిలినవారివలె నుండినయెడల నీ దవదిని చూచి నేర్చుకొని బాగుపడుదురు! బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒక దేశములో పుట్టి పెరిగినవారు, ఏకమతావలంబకులు; ప్రపంచములో నన్నిటికన్న శాస్త్రవిజ్ఞానమును వెదఁజల్లిన గురువుల సంతతివారు. మానవునకు మేలు కుట్టిన, అతఁడు పరియగు మందు లభ్య మవునంతకు నూరకుండక దేవుని కొలుచుట మ్రొక్కుట మొదలగు నెన్నియో చేష్టలు చేయును. అందువలన లాభము లేదు. శరీరబాధ కలుగును. విద్యావిహీను లయి అజ్ఞానాంధకారమున మునిఁగి మత సాంఘిక రాజకీయ వ్యవహారములలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము గోల్పోయి నేఁడు మేల్కాంచిన బ్రాహ్మణేతరసోదరులు కోపపూరితు లవుట సహజమే గాని ప్రతిఫలము లేని క్రియలు చేయుటవలన వ్యక్తికిఁ గాని సంఘమునకుఁ గాని లాభము కలుగఁబోదు.

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల ప్రస్తుతస్థితి పరికించి సంఘాభివృద్ధికి సాధనము లాలోచించి మత సాంఘిక రాజకీయ విషయములలో సంఘోద్ధరణము గావించి ఈ మహోద్యమమును జయప్రదము గావించు భారము నాయకులమీఁద నున్నది.

జాతీయత

లెక్కకు మిఁచి మితమీఱిన కులభేదములు గలిగి పరస్పరవైమనస్యములలో మునిఁగి భాగ్యవంతులు బీదవారిని విద్యావంతులు విద్యావిహీనులను నిరసనభావముతో చూచుచుండ, బీదవారు భాగ్యవంతులయందును సామాన్యులు పలుకుబడి గలవారియందును అసూయాగ్రస్తు లయియున్నారు. ఇట్టి వివిధభేదాభిప్రాయములును వివిధాశయములును గల మానవకోటియందు జాతీయభావ ముద్భవించి యెప్పటికైన దేశము బాగుపడఁగలదా యని సందేహింపవచ్చును. కాని, కుటుంబములోని యన్నదమ్ములు నూఱు వివాదము లున్నను ప్రతిదినము విరామము లేక పోరాడుచుండినను, తాము ఇతరగృహములవారితో వ్యవహరింపవలసినప్పుడు తా మంద ఱొకటే యగుదురు. అటులే గ్రామములలోను వారిలో వారి కెన్ని వివాదము లున్నను పోరులవలనను అంటు వ్యాధులవలనను గాని మరియే కారణముల వలనఁ గాని గ్రామమున జనసామాన్యమున కపాయము వాటిల్లినప్పుడును తాము కలిసి చేయు కార్యములవల్ల జనసామాన్యమునకు మేలు కలుగునప్పుడును గ్రామజను లేకీభవించుటను కార్యసాఫల్యము గాంచుటను మనము చూచుచున్నారము. ఇటులె పెద్ద సంఘములలోను పట్టణములలోను దేశములలోను తాము చేయు కార్యము వలన సర్వజనోపకారము కలుగు నని కాని తా మా కార్యము చేయకుండిన సర్వజనోపద్రవము సంభవించు నని కాని ప్రజలకు తెలిసినయెడల తిప్పక వా రంద ఱైక్యమయి తమతమ ధర్మములను నెఱవేర్చెదరు.

జాతీయసమ్మేళనమునకు ప్రయత్నములు జరుగుచునే యున్నవి. రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారు మొదలగువారు సంఘసంస్కరణమునకై పాటుపడు చున్నారు. పరదేశములకు విద్యార్థులుగా వెళ్లుచున్న హిందూసోద

నలు సంఘసంస్కారణమునకు తోడ్పడుచున్నారు. విద్యావంతు లయిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులలో కులాచారభేదములు క్రమముగా తగ్గుచున్నవి. సాంఘిక జీవనములోని హెచ్చుతక్కువలకు బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణు లెంత యుత్తరవాదులో క్రింది బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి పయి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు కూడ నంత యుత్తరవాదులే. సంఘకులాచారము శ్రద్ధతో పాదుకొనియున్నది. దాని నొక్కసారి నాశనము చేయుటకు బ్రాహ్మణులకుఁ గాని బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గాని శక్యము కాదు. క్రమముగా జయింపవలెను. బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికారమునకు వగచెడు బ్రాహ్మణేతరులు తమ క్రింది సంఘములవారిని బాధలు పెట్టుట యెట్టి న్యాయము? కుయ్యపట్టముపొదలి పేరవిల్లిలోని పంచముల నెట్లు యాలకింపుదము! వారి బంధువుల జీవములను బ్రాహ్మణేతరులు నివసించు వీధులగుండ తీసికొనిపోరాదట. బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు తమలోని భేదములను నాశనము చేసికొనవలెను. లేనియెడల ఈ యుద్యమము వ్యర్థ మగును.

ప్రజల రాజకీయాశయములలో భేదము లుండఁజాలవు. నిర్బంధప్రారంభోచితవిద్యను దేశములో ప్రవేశపెట్టినఁ గాని బ్రాహ్మణేతరులకు ముక్తి లేదు. ఆయుధశాసనము రద్దు చేసినఁ గాని క్షేమము లేదు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము హిందువుల కలవడినఁ గాని రయితుల స్థితి బాగుపడనేరదు. ఈ దేశములో వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పునరుద్ధరించినఁ గాని దేశముయొక్క పురోవృద్ధి సాధ్యము గాదు. స్వరాజ్యము భారతీయుల కలవడినఁ గాని మన యాశయములు నెఱవేఱవు. బ్రాహ్మణు లయినను ఇతరు లయినను దేశక్షేమము మన క్షేమము మన సంతతివారి క్షేమము కోరువా రందఱును స్వరాజ్యమును కోరకమానరు.

ఆంగ్లేయప్రభుత్వమువారు మనకు స్వరాజ్య మిచ్చిన నది బ్రాహ్మణరాజ్య మవు నను బెదరింపు సహేతుక మయినది కాదు. ఆంగ్లేయప్రభుత్వమువారి క్రింద బ్రాహ్మణోద్యోగియులు చేయు మంచిచెడుగులు ప్రభుత్వమువారికే చెందును గాని బ్రాహ్మణజాతికి చెందవు. స్వరాజ్యము సంప్రాప్త మయినయెడల ప్రజ లందఱు సుపరిపాలన కుత్తరవాదు లగుదురు. బ్రాహ్మణకులమువారు చేసెడి యక్రమము లెప్పటి కప్పుడు ప్రజలకు తెలియుచుండును. ఇప్పుడు విద్య గడించి బ్రాహ్మణులవలె బ్రాహ్మణేతరు లెందఱో రాజకీయధురంధరు లగుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులలో విద్య దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నది. విద్యాభివృద్ధియయిన కొలఁదిని ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొని బ్రాహ్మణేతరసంఘాభివృద్ధికి కావలసిన మార్గములను యోచించి బ్రాహ్మణులు చేయు కార్యములను లోకమున కెఱిఁగించి రాజకీయవిషయములలో బ్రాహ్మణులతో పాటు వ్యవహరింపఁగల బ్రాహ్మణేతరనాయకు లెందఱో సంఘముల నలంకరింపఁగలరు! బ్రాహ్మణేతర ప్రజాభిప్రాయ మనుమ నొకటి లేని దినములలో వ్రాయఁబడిన మనుధర్మశాస్త్రము ఇప్పుడు పునరుద్ధరింపఁబడుట కల్ల. బ్రాహ్మణేతరులు భుజబలసంపన్నులు. హిందూదేశము నేలిన రాజులు పెక్కుమంది బ్రాహ్మణేతరులు. వారి సంతతివారు స్వరాజ్యము కూడ ననుట సరి కాదు. దేశమును శత్రువుల బారినుండి రక్షించుట అంతఃకలహములు కొంగరేనములు లేకుండ దేశమును కాపాడుట మొదలగు భుజబలమును కోరు కార్యములు బ్రాహ్మణేతరులే చేసితీరవలెను. బ్రాహ్మణేతరుల మనఃపూర్వకపరస్పరస్నేహము లేనిది 15 లక్షల జనులు 420 లక్షల జనుల నేలుట అసాధ్యము. ఒకరి బలము మరియొక రెఱిఁగిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒకరి నొక రతిక్రమించి ప్రవర్తింపఁజాలరు. ఇప్పు డున్నటో వారును మీరును ప్రభుత్వమువారి చేతిలో నున్నారు. బ్రాహ్మణుల పలుకుబడికిని బ్రాహ్మణేతరుల ప్రస్తుతస్థితికిని ప్రభుత్వమువారు కూడ కొంతవఱకు జవాబుదారులు.

ముగింపు

లాయరు జార్జి గారు పాలితుల కోరికల ననుసరించి పాలకులు పాలింపవలె నని నొక్కి వక్కాణించియున్నారు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి స్వరాజ్యము సంపాదించుట కిది మంచి తరుణము. సమయము పోఁగొట్టుకొనిన, మన సంతతివారికి మనము త్తరవాదుల మవుదుము. జాతీయాభ్యుదయ మత్యవశ్యము. దేశములోని యన్ని సంఘములవారు విద్యావంతు లయి స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయినఁ గాని జాతీయాభ్యుదయము సాధ్యము కాదు. ఏ సంఘమువారు తమ సంఘము నుద్ధరించుటకు పాటుపడినను, జాతీయాశయములకు భంగము లేకుండ ప్రవర్తింపవలెను. జాతీయాశయములకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తించువారు తమ సంఘములకు బాగుచేయుట కల్ల. అన్ని సంఘములవారును దేశమాతృ పుత్రు లగుటం జేసి ఒకరి నొకరు ద్వేషించుట తమ్ము తాము ద్వేషించుట యగును. బ్రాహ్మణేతరులు విరివిగా దేశభాషలలో విద్య నేర్చుకొని స్థానిక పరిపాలనలో శ్రద్ధ పుచ్చుకొని జాతీయాశయములు నెఱవేఱుటకు పాటుపడవలెను.

హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనౌన్నత్యమును గుర్తెఱిఁగి ప్రస్తుతపు హీనదశకు చింతించి బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఏక మయి జాతీయాభ్యుదయమునకు పాటుపడి కృతకృత్యు లగుదు రని నమ్ముచున్నాను.

విద్యయొక్క పరమార్థము

పాలవర్తి నరసింహము గారు

విద్యావిషయము మహోత్కృష్ట మైన విషయము. విద్యయే మానవుని జన్మసాఫల్యహేతువు. విద్య లేకున్న మనుజునికి వాస్తవ మైన సౌఖ్యము లేదు; నిజ మైన ప్రఖ్యాతి లేదు; యథార్థ మైన యానందము లేదు. విద్యామూలముననే మనుష్యజన్మము సార్థక మగును. సర్వశుభావహ మైన యట్టి విద్యాసంపద లేనివాఁడు మనుష్యుఁడు వింత పశువు అనిపించుకొనుట యొక యాశ్చర్యము గాదు.

విద్య మానవవ్యక్తికి మంగళకరమై సంఘమునకు మంగళకరము గాకుండునా? సంఘోన్నతికి విద్యయే పునాది. విద్యావంతుల కాకరములై విలసిల్లెడు సంఘములును జాతులును మానవమండలి యందు ఉన్నతస్థానమును ఆక్రమించుకొనియున్నవి. విద్యాగరిమ యందు వెనుకఁబడియున్న సంఘములును జాతులును అధోగతిని చెంది యున్నవి. చదువు లేమిచే మృతప్రాయములై పరిహాసపాత్రములై యున్న సంఘములు ఒక్కింత విద్యాగంధము నాఘ్రాణించినంతనే పునర్జీవమును గాంచి తమ్ము వెక్కిరించినవారిని ధిక్కరించు సామర్థ్యమును పడయుచున్నవి. అట్లగుటచే, ఏ ప్రభుత్వమును ప్రజల విద్యావిషయమునందు ఉదాసీనత వహించియుండలేదు. అక్షరజ్ఞానశూన్యులైన ప్రజలను పాలించుట విద్యావంతులగు ప్రభువులకు సులభముగా నుండవచ్చును. కాని, అట్టి ప్రజాపాలనమునం దే విధమైన సారస్యము నుండదు. విద్యాహీన మగు ప్రజాసంఘము గోవు మెడకు కట్టిన గుదికఱ్ఱవలె దొరతనమునకు విశేషభారావహముగా నుండును. అందుచే నెట్టి స్వలాభాపేక్షాపరులగు ప్రభువులైనను తమ పరిపాలనమునం దున్న జనులకు ఏదో యొక విధమైన విద్యను చెప్పించుచున్నారు. ఉత్తమ మైన విద్యను ప్రజలు పొందిన కొలఁది రాజ్యము సకలైశ్వర్యములతో తులఁదూఁగుచు కలకలలాడుచుండును. అందుచే, ఉత్తమప్రభుత్వములు తమ పాలనమునకు లోఁబడియున్న జనుల విద్యావిషయమున నెక్కుడు కృషి సలుపుచున్నవి.

ప్రత్యేకవ్యక్తులయొక్కయు సంఘములయొక్కయు రాజ్యములయొక్కయు శ్రేయోభివృద్ధులకు మూలకందమైన యీ విద్యయొక్క పరమార్థ మేమి? విపులధనార్జనమే విద్యయొక్క పరమార్థ మని కొందఱు తలంచుచున్నారు. అధికారప్రాబల్యమే విద్యయొక్క పరమార్థ మని మఱికొందఱు భావించుచున్నారు. పాండిత్యసంపాదనమే విద్యయొక్క పరమార్థ మని కొందఱు తలపోయుచున్నారు. పలుకుబడిని గడించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థ మని కొందఱు తలంచుచున్నారు. [illegible] పడయుటయే విద్యయొక్క పరమార్థ మని కొంద ఱూహించుచున్నారు. ప్రభుత్వముయొక్క సుస్థితికి తోడ్పడుటయే విద్యయొక్క పరమార్థ మని కొందఱు గణించుచున్నారు. విద్యవలన ఈ ఫలాదులు లభించుట నిస్సందేహ మైనను, ఇవియే విద్యయొక్క పరమార్థ మని నుడువుట కెంత మాత్రమును వీలు లేదు. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన మనుష్యుఁడు బుద్ధ్యాద్యనేకశక్తులను పడసియున్నాఁడు. పూమొగ్గ యందలి రేకులవలె నున్న యీ శక్తు లెల్ల తగిన చందమున చక్కఁగా వికసించి విజృంభించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థము. మనుష్యశక్తియొక్క సంపూర్ణవికాసమే విద్యయొక్క పరమార్థ మని నుడువుటయందు బుద్ధిమంతు లగు పాశ్చాత్యులును ప్రాగ్దేశస్థులును ఏకాభిప్రాయు లగుచున్నారు. నడవడిని చక్కపఱచుటయు స్వార్థత్యాగ మలవడునట్లు చేయుటయు సకలశక్తులను సమభావమున పనిచేయునట్లు చేయుటయు మనుష్యుని యావచ్ఛక్తులను శిక్షించుటయు విద్యయొక్క యుద్దేశ మని బెయిను అను నొక ధీశాలి చెప్పియున్నాఁడు. ఈ విధముననే లార్డు హాల్డేను అను నొక రాజ్యతంత్రజ్ఞుఁడు ఇటీవల కాపున్న మహాసభలో నుపన్యసించెను. ఈ భావముల నే మనువు ఎన్నియో వందల సంవత్సరముల క్రిందట వ్యక్తీకరించెను.

విద్య యనునది కేవలము మనస్సునకు సంబంధించినదిగనే కనిపించుచున్నను, మనుష్యుఁడు శరీరధారి యను సంగతిని మనము విస్మరింపఁజాలము. "A Sound Mind in a Sound Body" అను సూక్తిని మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. ఎంత చదువు చదివినను, శరీరము దుర్బల మైన ఆ చదువు గణనకు రాఁజాలదు. అదియుఁ గాక, అధికజ్ఞానము సమార్జింపఁగోరిన పక్షమున మనుష్యుఁడు తన శరీరమును ఆరోగ్యస్థితియం దుంచుకొనవలెను. గంటలు దినముల కొలఁది పరిశోధనాలయమునఁ గడపవలసినవారును నిశల యందు నిద్ర మాని ఖగోళమండలము పరీక్షింపవలసినవారును మహనీయులచే రచింపఁబడిన వేలకొలఁది గ్రంథములను పఠించి శోధింప వలసినవారును ఎట్టి శరీరదార్ఢ్యము గలవారుగా నుండవలయునో యోచింపుఁడు. శరీరదార్ఢ్య మనుటచే ప్రతిమనుష్యుఁడును గుండెపై బండ నుంచుకొని బ్రద్దలు కొట్టించుకొను రామమూర్తి కావలయు నని నా తలంపు గాదు. యుక్త మైన యారోగ్యమును ప్రతి మానవుఁడును సంపాదింపవలయును. పాశ్చాత్య యువజనులతో పోల్చి చూచినపుడు మన యువజను లెందుకును కొఱగానివారుగా కనఁబడుదురు. అందులోను, ఆంధ్రులందు మిక్కిలి బలహీను లున్నట్లు నాకు తోఁచుచున్నది. వీరిలో బ్రాహ్మణులు తదితరజాతుల కంటె బలమున తీసిపోవువారుగా కనిపించెదరు. కాయకష్టమునందు గౌరవము పోవుటచే నేమి, పాఠశాలలో బోధింపఁబడు విషయము నిస్సారమై చిత్తాకర్షకము కాకపోవుటచే నేమి, అతిబాల్యవివాహాదిదురాచారములవలన నేమి, మన శరీరపాటవము మిక్కిలి సడలి యున్నది. యోగ్య మైన బ్రహ్మచర్యవ్రతముచేతను సరి యైన వ్యాయామపద్ధతి నవలంబించుటచేతను శరీరారోగ్యమును కాపాడుకొనుట యెల్లరకును విధి. ఇది యుత్తమవిద్యావిధానమునందు గమనింపవలసిన మొదటి విషయము.

బుద్ధిసంపద లేని శరీరదార్ఢ్యము నిరర్థకము. సంగతులను కంఠపాఠము చేయుటచేఁ గాని జననమరణముల తేదులను వల్లె వేయుటచేఁ గాని బుద్ధి వికసింపనేరదు. ఫోనోగ్రాఫుయంత్రమువలె విషయములను గ్రహించి విడలఁగ్రక్కుటకు బుద్ధి యేర్పడలేదు.

స్వయముగా సంగతులను వీక్షించి చర్చించుటవలన బుద్ధి వికాసము నొందవలసియున్నది. సత్యగ్రహణమునందు బుద్ధి సామర్థ్యము గలదై యుండవలయును. ఎన్నియో విషయములను గూర్చి గమనించి పరిశీలించి తర్కించినఁగాని యొక సత్యమును నిర్ధారణ చేయుటకు వలనుపడదు. గాఢ మైన సత్యప్రీతిని విద్యార్థులలో కలిగింపఁజాలని విద్యావిధానము క్రమ మైన దెంత మాత్రమును కాఁజాలదు. చిర కాలాగత మైన యాచారములును అనుచిత మైన గ్రంథవిశ్వాసమును ఒక్కొకప్పుడు మనుష్యుల సత్యానురాగమునకు గడ్డశత్రువులై నిలుచును. ఇట్టి శత్రుగణముయొక్క హస్తములనుండి యూవలఁ బడినఁ గాని, బుద్ధి నూతనసత్యములను పరిగ్రహింపఁజాలదు. పాంచాల దేశమున నొకప్పుడు 'దాహిరాజు' అను నొక ప్రభు వుండెను. అతనిపైకి కాశీము అను పేరుగల యొక చక్రవర్తి సేనాసమేతుండై వచ్చునట్లు వార్త తెలిసెను. యుద్ధసన్నద్ధుండై యుండుటకు మాఱు దాహిరాజు జ్యోతిష్కులను పిలువనంపి "ఈ సమయమునందు నేను యుద్ధమునకు పోయిన జయము కలుగునో పరాజయము కలుగునో శాస్త్రమును చూచి చెప్పుఁడు" అని వారిని కోరెనట. అప్పు డా పండితులు శాస్త్రములను పొఱఁజూచి "అపజయము కలుగు" నని ప్రభువునకు నివేదించిరట. పరాజయము కలుగుట సిద్ధము గనుక నిపుడు యుద్ధప్రయత్నము నేల చేయవలయు నని తలంచి దాహిరాజు మిన్నకుండెను. అపుడు కాశీము చక్రవర్తి అనాయాసముగా కోటను స్వాధీనము చేసికొని రాజ్యమును తీసికొని దాహిరాజును వెడలనడచెను. యుద్ధసన్నాహము చేసి కాశీముచక్రవర్తిని ఎదిరించి యుండిన యుద్ధముయొక్క పర్యవసానము ఎట్లుండియుండునో చెప్పఁజాలము గాని, ఎదిరింపక పోయినన్ని కారణముచే జ్యోతిష్కులు చెప్పిన మాట ముక్కకు ముక్క సత్యమే యయ్యెను. జ్యోతిషశాస్త్రవేదులమని వా పండితుల వచనములందుఁ గల విశ్వాసముచే దాహిరాజు సులభముగా రాజ్యపదచ్యుతుఁ డయ్యెను. శాస్త్రమునందుకంటె సత్యమునం దనురాగము హెచ్చవలయును. సత్యప్రీతియే కలిగిన పక్షమున మనుష్యుఁ డూరకుండఁజాలఁడు. తన బుద్ధిని సమస్తవిషయములందును ప్రవేశపెట్టి నూతనవిజ్ఞానమును పడయఁగల్గును.

కేవలము సత్యగ్రహణసమర్థ మైన బుద్ధి యుండినను చాలదు. మనుష్యుఁడు ధర్మనిష్ఠను సంయమము గడింపవలయును. గ్రహించిన సత్యమును నిర్భయముగా వెల్లడించుటకును ఆచరించుటకును తగిన శక్తిని మానవుఁడు గడింపవలయును. యుక్త మైనదానిని చేయలేక పోతిమేని, యుక్తాయుక్తపరిజ్ఞానమును గలిగియుండుటచే మనకు కలిగిన ప్రయోజన మేమి? తమకు యుక్త మని తోఁచిన కార్యము నెవరు కావించిరో వారు మహాపురుషులై మన చిరకృతజ్ఞతకును పూజ్యతకును పాత్రులై వెలయుచున్నారు. తన తండ్రియొక్క మతమునకు విరుద్ధముగా నుండినను ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణుభక్తిని విడిచిన వాఁడు గాఁడు. నిండు సభలో ద్రౌపది యవమానింపఁబడుచుండ, దుర్యోధనాదులకు వెఱచిన భీష్మాది వృద్ధజనులు పెదవులు కదల్పక యూరకుండ, బాలుఁడగు వికర్ణుఁడు కౌరవుల కార్య మక్రమ మని యకుంఠితధైర్యముతో నుడివెను. చరిత్రప్రసిద్ధులగు లూథరు సావనరోలా మున్నగు విదేశీయు లేమి, రామమోహన విద్యాసాగ రాది స్వదేశీయు లేమి తమకు యుక్త మని తోఁచిన విషయములను నిర్భీతి చేసికొనుటకై లోకమునకు వెల్లడించినవారలే! ధర్మపరిపాలనమునకై మనకు ధైర్యస్థైర్యముల నొసంగఁగలిగిన విద్యయే సద్విద్య!

ధీసంపదయు కర్తవ్యపరాయణత్వబుద్ధియు నున్నను, హృదయమునందు ప్రేమ లేకపోయినచో నిర్గంధకుసుమమువలె మనుష్యుఁడు గౌరవాధికారమును గోల్పోవుచున్నాఁడు. తన తల్లిదండ్రులను బంధువులనే గాక మనుష్యుఁడు స్వదేశస్థులను పరదేశస్థులను గూడ ప్రేమింపఁగల్గియుండవలెను. కేవలము మానవులనే గాక భూతకోటియెడలఁ గూడ దయను జూపవలయును. "అహింసా పరమో ధర్మః" అను ధర్మమును గ్రహించి తద్ధర్మమును ప్రపంచమున వ్యాపింపఁజేయుటకై శాక్యసింహుఁడు పడరాని యిడుమల ననుభవించెను. ఎందఱో దారిద్ర్యముచే బాధపడుచున్నారు. ఎందఱో అంగవైకల్యమునకు లోనై యిడుమలఁ బడుచున్నారు. ఎందఱో రోగగ్రస్తులై తగిన యౌషధము లేక కానరాని వ్యథల ననుభవించుచున్నారు. ఇట్టివారి కెల్ల సేవ చేయుటకు పురికొల్పునదిగా నుండవలయు నుత్తమ మైన విద్య.

ఎంత సూక్ష్మ మైన జ్ఞానమును మనము సంపాదించినను, ఎంత నిష్ఠతో మన కర్తవ్యములను మనము నెఱవేర్చినను, ఎంత సేవాపరాయణులమై మనము వర్తించినను, స్వయంభువై చిన్మయుఁడై సౌందర్యస్వరూపుఁడై ప్రకాశించెడి యా పరమపురుషుని మనము గ్రహింపలేకపోయినచో, మన విద్య పరిపక్వదశను పొందినది కాఁజాలదు. ఈశ్వరశూన్య మైన విజ్ఞానముతో ఆత్మ తృప్తిని చెంది యూరకుండఁజాలదు. 'నేను సకలశాస్త్రములను గ్రహించినాను, నేను నా విధులను నెఱవేర్చినాను. నేను పరోపకారము చేయుచున్నాను' అనుకొనుచు, అహంభావము వహించి ఆత్మ సంతుష్టి నంద నేరదు. సకలవిజ్ఞానము బయలుదేఱుటకు నెవఁడు మూలకారణుఁడో ఎవఁడు జ్ఞానస్వరూపియై అణువులందు అణువై మహద్వస్తువులందు మహద్వస్తువై దాఁగియున్నాఁడో ఎవఁడు ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానమును గలిగించి అధర్మమును త్యజింపు మని ధర్మమును భజింపు మని యుపదేశించుచున్నాఁడో ఎవ్వఁడు ప్రేమస్వరూపియై హృదయమున మెలఁగుచు కఠోర మైన సేవావ్రతమునకు మనలను పురికొల్పుచున్నాఁడో అట్టి సత్యశివసుందరస్వరూపునకు సకలపూజాగౌరవములు నొసంగి తన యహంకారమును నా పరబ్రహ్మము ముందర బలి సేయనంతవఱకును ఆత్మకు నిజ మైన శాంతి యుండదు. ఆనందము నుండదు. అందుచేతనే "అపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః । సామవేదో అథర్వవేదః । శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిష మితి । అథ పరా యయా తదక్షర మధిగమ్యతే." అని యుపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి. ఋగ్యజుస్సామాథర్వము లనెడు నాలుగు వేదములును శిక్షా కల్ప వ్యాకరణ నిరుక్త ఛందో జ్యోతిషము లనెడు షడంగములును శ్రేష్ఠవిద్యలు గావు. దేనిచేత క్షయరహిత మైన పరబ్రహ్మము ఎఱుఁగఁబడుచున్నదో అదియే శ్రేష్ఠ మైన విద్య. ఈ షడంగములతోఁ బాటు మనము పదార్థతత్త్వశాస్త్రము రసాయనశాస్త్రము ఆయుర్వేదశాస్త్రము మొదలైన శాస్త్రముల నెల్ల అపర విద్యల క్రింద చేర్పవచ్చును. శ్రేష్ఠవిద్యలు గావని చెప్పినను, పర విద్య కివి యనావశ్యకము లని చెప్పలేదు. ఈ వైజ్ఞానిక విద్యలవలన లభించెడు చింతాశక్తియు ఏకాగ్రచిత్తతయు ఇంద్రియదమనమును భోగవిముఖత్వమును పరవిద్యాసాధనమునకు సోపానప్రాయము లనుటకు సంశయ మేమి?

అపరవిద్యల నేమి పరవిద్య నేమి సాధించుటకు విశ్వవిద్యాలయముకంటె నుపయుక్త మైన స్థలము మఱి యేది మనకు లభింపనేర్చును?

"It is brought at birth into a vast, we may say an infinite school. The universe is charged with the office of its education…………………… Nature, society, experience are volumes opened everywhere and perpetually before its eyes."

అనంత మైన విశ్వవిద్యాలయమునందు మనము భగవంతునిచే ప్రవేశపెట్టఁబడినారము. ప్రకృతి సంఘము అనుభూతి యనెడి యుద్గ్రంథములు మనలను విద్యావంతులను చేయుటకై సర్వదా సంసిద్ధమై యున్నవి.

సూర్య చంద్ర గ్రహ నక్షత్రముల నేమి పశు పక్షుల నేమి తరులతల నేమి నదీపర్వతముల నేమి, వీక్షించుటచే మనము నేర్చుకొనఁదగిన పాఠము లెన్నేని గలవు. ఇచట పొందెడు కష్టసుఖములచే అనుభవించెడి యాశానిరాశలచే సంభవించెడు రోగమరణములచే తటస్థించెడు బాధసష్టములచే మనము ఎన్నియో బుద్ధుల నలవఱచుకొనవచ్చును. శ్రద్ధాళుఁ డగు విద్యార్థి యీ నానావిధానుభవములచే వినయమును విశ్వాసమును భక్తిని కారుణ్యమును మఱి యెన్నియో సుగుణములను సంపాదించును.

అయినను, పరసాహాయ్యము లేక స్వయంకృషి మాత్రము చేతనే ప్రకృత్యాద్యుద్గ్రంథములవలన నెవ్వఁడును విశేషప్రయోజనమును బడయఁజాలఁడు. ప్రారంభమునందు బోధకులయొక్క సాయ మత్యంతావశ్యకము. పరాపరవిద్యలను నేర్పఁగల యుపాధ్యాయుఁ డెట్టి సమర్థుఁడై యుండవలయునో తలపోయుఁడు. ఇట్టి మహాకార్యమును గావింపవలసినవాఁ డగుటచేతనే ఉపాధ్యాయుఁడు పరమపూజ్యుఁడుగా నెన్నఁబడుచున్నాఁడు. ఉపాధ్యాయోద్యోగము అత్యంతగౌరవాస్పద మైన యుద్యోగముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఉపాధ్యాయుఁడు తనయొద్ద విద్యాభ్యాసము చేసెడు విద్యార్థులయొక్క మనోవృత్తుల నెఱుంగఁగల బుద్ధిమంతుఁడై యుండవలెను. విసుగు చెందక విద్యార్థులయొక్క సకలసంశయములను తీర్పఁగల యోపిక గలవాఁడై యుండవలయును. తన ప్రవర్తనముచే విద్యార్థుల ప్రవర్తనమునందలి లోపములను దిద్దఁగలవాఁడై యుండవలెను. వినయమం దేమి పవిత్రతయం దేమి విద్యార్థులకు ఆదర్శమూర్తియై యుండవలయును. ఇట్టి సుగుణసంపన్నుఁ డగు నధ్యాపకునియొద్ద శిక్ష నందెడు శిష్యులయొక్క సౌభాగ్యము నెవ్వరు వర్ణింపనేర్తురు? సల్లక్షణసమన్వితుఁ డగు నుపాధ్యాయుని నిమిత్తము ఎంతటి జీతము నైనను విద్యాధికారు లియ్యవలయును.

ప్రస్తుతస్థితిగతులను బట్టి విద్యార్థి పాఠశాలలోఁ గడపు కాలము అల్పము. ఇంటియందుఁ గడపు కాలము అధికము. ఉపాధ్యాయునికి తల్లిదండ్రులు సాయము చేయనిచో అతని ప్రయత్నము లెంత మాత్రమును సఫలము కాఁజాలవు. స్వసంతానముయొక్క శ్రేయస్సుకొఱకు జనని యెంతేని తోడ్పడఁగలదు. విద్యావతియును గుణవతియు నగు గృహిణి తన నిపుణత్వముచే స్వసంతానము నభివృద్ధిలోనికి తీసికొనిరానేర్చును. సద్గృహము చేయఁగలిగినంతటి యుపకారమును ఎంతటి యుత్తమపాఠశాలయును చేయఁజాలదు. గృహమట్లే సదాచారసంపన్న మైన సంఘమును మనుష్యుని యభివృద్ధికి తోడ్పడఁగలదు. దురాచారభూయిష్ఠ మైన సంఘము మానవుని జవసత్త్వములను త్రుంచివేసి అతని నెందుకును పనికిరానివానినిగా చేయును.

వీని నన్నిటిని మించి యీ సందర్భమున విచారణయోగ్య మైన విషయము ప్రభుత్వమువారి విద్యావిధానము. విద్యావిధానము సరిగా లేనిచో మిగిలిన సదుపాయము లెన్ని యున్నను ప్రయోజనకరములు కాఁజాలవు. "We do not want generals, statesmen and legislators. We want industrious husbandmen." "మాకు సేనాధిపతు లక్కఱ లేదు. రాజనీతిజ్ఞులు అక్కఱలేదు. శాసనకర్తలు అక్కఱలేదు. పాటుపడెడు కృషీవలులే మాకు కావలసినది." అని తలంచి అందుకనుగుణముగా విద్యాపద్ధతిని నిర్ణయించెడు విద్యాధికారులవలన లాభ మెట్లు సమకూరఁగల్గును? రాజ్యకాంక్షచే ప్రజల నెల్ల సైనికులుగా తయారు చేయ నెంచి తదనుగుణముగా విద్యావిధానమును నిర్ణయించెడు ప్రభుత్వమువలన విద్యయొక్క పరమార్థ మెట్లు సిద్ధింపనేర్చును?

మన విశ్వవిద్యాలయములు కొందఱు ఎమ్. ఏ. లను కొందఱు బి. ఏ. లను కొందఱు ఎం. ఎల్. లను కొందఱు బి. యల్. లను తయారుచేయుచున్నవి. కాని, వీరి సంఖ్యను బట్టియే విద్యయొక్క పరమార్థమును నిర్ణయించుటకు వీలు లేదు. నూతనవైజ్ఞానికసత్యములను గ్రహించుటకై ప్రయత్నించెడు సత్యాన్వేషణపరులను బట్టి, ధర్మసంరక్షణనిమిత్తమై తన ప్రాణములను బలి సేయఁగల ధర్మవీరులను బట్టి, దేశక్షేమముకై పాటుపడు దీక్షఁ బూనిన దేశభక్తులను బట్టి, నవీనతత్త్వజ్ఞానమును వ్యాపింపఁజేయు తత్త్వజ్ఞులను బట్టి, సారస్వతమును నెంపొందింప కృషి చేయఁగల భాషావిశారదులను బట్టి, భక్తిరసామృతమును పంచిపెట్టఁగల భక్తశిఖామణులను బట్టి, మనోజ్ఞము లయిన చిత్రములను రచింపఁగల చిత్రకారకుశలులను బట్టి, మనము విద్యయొక్క పరమార్థమును నిశ్చయింపవలసియుండును. గృహముయొక్క స్థితి చక్కఁబడినఁగాని, సంఘము దురాచారవర్జిత మైనఁ గాని, ఉత్తమాధ్యాపకులు లభించినఁ గాని మనము విద్యయొక్క పరమార్థమును గ్రహింపఁజాలము. మనము సత్యానురాగమును వదలక ధర్మతత్పరుల మై సేవాపరాయణుల మై విద్యయొక్క పరమార్థమును గ్రహించి ధన్యాత్ముల మగుదుము గాక! సకలలోకాధారుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ డట్టి స్థితికి మనలను మన దేశమును దెచ్చును గాక!

సాత్త్వికనిరోధగీతము

ఎవఁడో యెందులకో పని సేయఁగ
నీవే యెందుకు నేర్వవురా!
ఎవఁడో యొకఁ డని యెంచినవాండ్లను
ఎవఁడును రాఁ డని యెఱుఁగుమురా. 1

మీరా మీరా మీరా యనుచును
నోరుచేసికొన నే మగురా?
పోరా పోరా పోరా యనుచును
పొల్లుమాటలే చెల్లునురా. 2

అందఱు రాని మ్మాపై ననియెడు
మందబుద్ధి నిఁక మానుమురా;
ముందడుగేయుము మునుకొని చేయుము
వందలు వందలు వత్తురురా. 3

హరహర మహాదేవా యని పాడఁగ
అదిఁ డింకెప్పుడు వచ్చునురా?
పరుగున లెమ్మిఁక విజయతెల చేఁ బూని
పరమపదము నీ పట్టగురా. 4

BOY SCOUTS, NARSAPUR

నర్సాపురము బాలభటులు

PRESIDENCY TRAINING SCHOOL FOR MISTRESSES, EGMORE

ఎగ్మూరు ఉపాధ్యాయినీ పాఠశాల

HINDU LADIES LAKSHMI VILASA SABHA, MADRAS

హిందూస్త్రీల లక్ష్మీ విలాస సభ, చెన్నపురి

STATUE OF JOAN OF ARC, PONDICHERRY

జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు విగ్రహము, పుదుచ్చేరి

THE LATE
MRS. V. RAJAGOPAUL

వి. రాజగోపాలు గారి
శ్రీ కీర్తిశేషురాలైన ధర్మపత్ని

PRNICESS MANAN

మేనన్ రాజకన్య

స్వపరిపాలనార్హత

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

మన దేశములోని ప్రజలు స్వపరిపాలనకు ఇప్పుడే తగరని తెల్లవారును మనలోని కొందఱు పెద్దలును కూడ చెప్పుచున్నారు. వీరి యాక్షేపణలను మన మిచ్చు సమాధానములను సంక్షిప్తముగ ఈ క్రింద పొందుపఱచుచున్నాను:

మొదటి యాక్షేపణ

తెల్ల దొరల పైతనిఖీ లేనిచో క్రింది యుద్యోగస్థులైన నల్లవారు లెస్సగా పనిచేయరు. రాజ్యపరిపాలనలో నల్లవారు ఆయా శాఖలలో తెల్లవారి క్రింద కొంత కాలముదనుక పని నేర్చుకొనుచుండవలెను గాని స్వతంత్రించి ప్రయోపయోగమైన నూతన మార్గములను త్రొక్కఁజాలరు. ఈ కారణములచేత స్వపరిపాలనాధికారము శీఘ్రకాలములో మన దేశీయుల కీయఁగూడదు.

సమాధానము

బ్రిటీషువారు మన దేశమునకు రాక మునుపు మనవారు రాజ్యపరిపాలన నెట్లు సలిపిరి? అప్పటివారికంటె నిప్పుడు మనము తగ్గిపోతి మన్నయెడల, దీనికి మన ప్రభుత్వమువారే జవాబుదారులు కావలయును. పెద్ద యుద్యోగముల నిచ్చి మనలను పరీక్షింపవలెను గాని, నీళ్లలోనికి దిగకుండ ఈఁత నేర్చుకొను మనుట ఏటి న్యాయము? గొప్ప పదవుల నిచ్చిన చోట్ల మన హైకోర్టు జడ్జీలు జిల్లా జడ్జీలు కలెక్టర్లు ఇంజనీర్లు ఉపాధ్యాయులు లాయర్లు తెల్ల దొరలవలెనే బాగుగా పనిచేయుచున్నారు. ఒరిస్సా రాష్ట్రములో కమీషనరుగా నుండిన రోమేశచంద్రదత్తు గారికిని ఇండియా కౌన్సిలు మెంబరుగా నుండిన కృష్ణగోవిందగుప్త గారికిని లెఫ్టినెంటు గవర్నరు పదవుల నేల యీయలేదు? మన యోగ్యతలను తాము ఒప్పుకొన్నయెడల తమకు దొరకుచున్న యుద్యోగములు పోవునేమో యని వారనుమానభావముతో చెప్పు మాటలే గాని వీనిలో సత్యమెంతమాత్రమును లేదు.

స్వపరిపాలనము బ్రహ్మవిద్య కాదు. అనుభవ మున్నయెడల, మనము రాజ్యమును పరిపాలించుకొనఁగలము. నూతనముగా క్రొత్త విషయములను కనిపెట్ట నవసరము లేదు. రాజ్యపరిపాలనలో స్వల్ప విషయములను కూడ గమనించుచు చిక్కు సమయములలో మన స్థైర్యమును విడనాడక ఉపాయాన్వేషణము చేయుచుండవలెను. పన్నులను న్యాయముగా విధించి సరిగా వసూలు చేసి కర్చుపెట్టుచుండు లాగు రాజ్యాంగతంత్రమును ఏర్పాటు చేసినయెడల పరిపాలనము దానియంతట అది నెమ్మదిగా సాగిపోవుచుండును. దీనికి అనుభవమువలననే ప్రజలు గ్రహింపఁగలరు గాని, గ్రంథములలో చదివినంత మాత్రమునఁ గాని ఇతరదేశీయుల స్వపరిపాలనవిధానములను చూచినంత మాత్రమునఁ గాని తెలిసికొనఁజాలరు. కొన్ని విషయములలో అత్యద్భుతమైన తెలివిని చూపిన జాతి తక్కిన విషయములలో కూడ తగిన యవకాశములు కలుగఁజేసినపుడు తన శక్తిని కనఁబఱుపఁగలదని మనము సాధారణముగా నమ్మవచ్చును. పూర్వకాల మటుండనిచ్చి, మనము ఇతరులకు లోఁబడియున్న యీ కాలములో కూడ బ్రిటిషు పార్లమెంటు సభ్యులుగాను ఇండియా కౌన్సిలు సభ్యులుగాను ఈ దేశపు కార్యనిర్వాహకసభా శాసననిర్మాణసభలలో సభ్యులుగాను యుద్ధమున విక్టోరియా క్రాసు బిరుదములను పొందినవారుగాను గొప్ప కవులుగాను శాస్త్రజ్ఞులుగాను తత్త్వవేత్తలుగాను మనవా రున్నారు. వీ రందఱు కొలఁది మందియే యని యనెదరేమో! గొప్ప వృక్షములు తమకంటె కొలఁదిగా చిన్నవి యగు వృక్షములు గల యడవులలో పెరుగును గాని, వట్టి యెడారులలో పెరుగవు కదా! ఏ కాలములో ఏ దేశమును చూచినను గొప్ప కవులు గాయకులు రాజకార్యధురంధరులు శాస్త్రజ్ఞులు సేనానాయకులు మొదలగువారు ఒంటరిగ ఒక్కొక్కరే పుట్టలేదు. తమ తోడివారికంటె కొంచె మెక్కువ తెలివి గలవా రగుచుండిరని చెప్పవలసియున్నది.

రెండవ యాక్షేపణ

మీ రవకాశములను కలుగఁజేసికొనరాదా? ఒకరు మీ కిచ్చున దేమి? వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ తగిన తరుణములను కనిపెట్టి యేల వృద్ధి పొందుటకు ప్రయత్నింపఁగూడదు? మీ రవకాశములను తెచ్చుకొనవలెను గాని ఇచ్చున దేమి? మీకు ఏ మాత్రమడ్డు కలిగినను దానిని తొలఁగించుటకు ఏల ప్రయత్నింపఁగూడదు? అట్టి శక్తి మీకు లేదు గనుక, మీరు స్వపరిపాలనకు అనర్హులు.

సమాధానము

దైవముమీఁద భారము వేసి ఆలాగుననే ప్రయత్నించెదము. కాని, ఇట్టి యవకాశములను తెచ్చుకొనఁగలిగిన యీ తెల్ల దొరలకు ఒక సంగతి మనవి చేసెదము. మానవచరిత్ర యంతయు పాశ్చాత్య ప్రభావమును చూపుచున్న కడచిన కొలఁది శతాబ్దులలోనే యిమిడి యుండలేదు. హిందువులు ఈజిప్టువారు చాల్డియనులు చీనావారు పారసీకులు పాశ్చాత్యులకంటె అనేక శతాబ్దుల క్రిందటనే యెక్కువ నాగరికత గలిగి గొప్ప ఐశ్వర్యము ననుభవించి అనేకాన

కాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. ఆ కాలములో మనవారివలెనే యీ పాశ్చాత్యు లేల యవకాశములను కలుగఁజేసికొనలేక పోయిరో? జపాను దేశీయులు కడచిన యేఁబది సంవత్సరములలోనే యవకాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. ప్రపంచములో ప్రతి జాతియు క్రిందు మీఁదు పడుచు లేచుచునే యున్నది. తాము మాత్రమే యవకాశము కలుగఁజేసికొనఁగలవార మని యే జాతియు గర్వపడ నక్కఱ లేదు. తాము వృద్ధుల మని యే జాతియు భీతిల్ల నక్కఱ లేదు. బలమును సంపాదించుకొన్న జాతు లన్నియు, బలహీనజాతులకు కావలసిన యవకాశము లన్నియు నిచ్చుట న్యాయము. అటు లీయకపోయినను అవకాశములను కలుగఁజేసికొనుటకు అవి తప్పక యన్ని విధములను ప్రయత్నము చేయక తప్పవు.

మూఁడవ యాక్షేపణ

ఏ జాతికైనను దాని పూర్వకాలమందలి రాజ్యాంగవిధానముల ననుసరించియే ముందు కూడ నేర్పాటు చేయవలె ననియు, నిరంకుశప్రభువుల క్రింద చాల కాల మున్న దేశములలో ప్రజాప్రాతినిధ్యము కూడ దనియు, హిందూరాజులు మొగలాయి చక్రవర్తులు మొదలగువారి పరిపాలన క్రింద నున్న యీ దేశము ఎవరో యొక రాజు క్రిందనే యుండవలె ననియు కొందఱు చెప్పుదురు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణ ప్రపంచచరిత్రకు వ్యతిరేకముగ నున్నది. నిబంధనానుసారాల రాజ్యపరిపాలనములును ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనములును కలిగిన ప్రస్తుతరాజ్యములు పూర్వము నిరంకుశప్రభువుల క్రిందనే యుండినవి. ఇది గాక, పూర్వము మన దేశములో గ్రీసు ఇటలీల ప్రజాస్వామికప్రభుత్వములకంటె పెద్దవి కలవు. రాజుల చేతనే పరిపాలింపఁబడు దేశములయందు కూడ పరిపాలనవిషయములలో ప్రజల యంగీకారమును తీసికొనుచుండిరి. దశరథమహారాజు రాముని పట్టాభిషిక్తుని చేయఁదలఁచినపుడును రాముఁడు సీతను అడవులకు పంపునపుడును ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనుని రాజుగా చేయఁదలఁచినపుడును ప్రజల యభిప్రాయమును కనుఁగొనిన తరువాతనే కార్యము లుపక్రమింపఁబడినవి. ప్రజాప్రతినిధుల సభ పురోహితుల సభ జ్యోతిష్కుల సభ వైద్యుల సభ ఆచార్యుల సభ అనెడి యైదు సభలు ప్రాచీనరాజుల కాలములో నేర్పడి, వీని సలహాలను బట్టి దేశపరిపాలనము జరుగుచుండెడిది. ఇది గాక, మన గ్రామపరిపాలన మంతయు పంచాయతీ సభలవలననే జరుగుచుండె నని అందఱు చరిత్రకారులును ఒప్పుకొనియున్నారు. చాణక్యుని యర్థశాస్త్రము శుక్రనీతి రామాయణము మహాభారతము సంహితలు మొదలగు గ్రంథములు పూర్వము ప్రజాపరిపాలన మున్నట్లు చాటుచున్నవి. చంద్రగుప్తుఁడు అశోకుఁడు సముద్రగుప్తుఁడు ధర్మపాలుఁడు మొదలగువా రేర్పఱచిన రాజ్యాంగతంత్రములలో ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనము కూడ నెలకొల్పఁబడినట్లు ఆనాఁటి పాశ్చాత్య చరిత్రలలోనే గాక బౌద్ధ గ్రంథములలో కూడ స్పష్టముగ వివరింపఁబడియున్నది. ఇటీవల సన్నా అక్బరు ఔరంగజేబు శివాజీ మొదలగు రాజుల కాలములలో రాజ్యపరిపాలనమును స్థానికస్వపరిపాలనమును నంచి కట్టుబిట్టములతో ప్రజలు నిర్వహించినట్లు పక్షపాతబుద్ధి లేని చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. అక్బరు కాలములో తోడరుమల్లుగారు స్థాపించిన రివిన్యూ పరిపాలనవిధానమునే మన బ్రిటిషు గవర్నమెంటు వారు అవలంబించిరి. మన మహమ్మదీయసోదరుల సాంప్రదాయము లన్నియు ప్రజాస్వామికమునే బలపఱచుచున్నవి. రణజిత్సింగు గారు నిరంకుశత్వమును నెలకొల్పక మునుపు పంజాబు దేశములో నున్న సిక్కులు ప్రజాప్రతినిధి సంఘములవలననే రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండిరి. పూర్వకాలపు కట్టడములు కోట్లు కాలువలు ఆనకట్టలు మొదలగునవి మన పూర్వుల నాగరికతను వేనోళ్ల చాటుచున్నవి. ఒక వేళ, మన పూర్వులు నిరంకుశప్రభుత్వమునకే యలవాటుపడి రని వాదమునకు ఒప్పుకొన్నను, జపాను చీనా పెర్షియా దేశవాసులవలె, మనము బ్రిటిషుపరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యుండియు స్వపరిపాలనకు తగమా?

నాలుగవ యాక్షేపణ

బ్రిటీషువారు మన దేశమును అనాయాసముగ జయించుటవలననే మనము స్వపరిపాలనకు అనర్హుల మనియు వా రిచ్చు ప్రసాదములకు మనము వేచియుండవలసినవారమే యనియు కొంద ఱనెదరు.

సమాధానము

మన దేశమును జయించి బ్రిటీషువారి కిచ్చినది మనవారే. మన సేనల సహాయమువలననే ఈ దేశము వారికి ఒప్పఁజెప్పఁబడినది. వాదమునకు బ్రిటీషువారే స్వశక్తివలన ఈ దేశమును సంపాదింపఁగలిగి రని మనము ఒప్పుకొన్నను ఇది మన స్వపరిపాలనానర్హతకు కారణమా? కనడా దేశములో ఫ్రెంచివారు 1763-వ సంవత్సరమున జయింపఁబడినను, 1791-వ సంవత్సరములోనే వారు స్వపరిపాలన కెట్లు అర్హులైరి? 17 సంవత్సరముల క్రిందట దక్షిణాఫ్రికాలోని బోయర్లు జయింపఁబడిన వెంటనే స్వపరిపాలనకు తగినవారైరి. ఐయర్లాండు దేశము 1801-వ సంవత్సరమువఱకు పార్లమెంటును కలిగియుండి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మనుభవించి తరువాత దానిని పోఁగొట్టుకొని అనేకపర్యాయము లాంగ్లేయులమీఁద తిరుగుబాటు చేసి యోడిపోయినప్పటికిని, బ్రిటిషు పార్లమెంటులో ప్రాతినిధ్యము కలిగియుండుటయే గాక హోము రూలు కూడ పడయనున్నది. ఇంగ్లాండు దేశము, రోమనులు ఆంగ్లులు సాక్సనులు డేనులు నార్మనులు మొదలగువారిచేత జయింపఁబడినను, ఇప్పుడు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము ననుభవించుటలేదా? న్యూజీలండు గిల్బర్టు యెల్లిసు దీవులలోని యడవి జాతులకు మన బ్రిటిషువారు శాసననిర్మాణసభలలో ప్రాతినిధ్య మొసంగలేదా?

ఫిలిప్పైను దీవులలోని యడవి జాతులకు అమెరికావారు ప్రజాప్రాతినిధ్యపరిపాలనము నొసంగిరి. తుర్కీచేత జయింపఁబడి దానికి అనేకశతాబ్దులు లోఁబడియుండిన సర్వియా బల్గేరియా రొమేనియా మాంటినీగ్రోలు ఎట్లు స్వతంత్రపరిపాలనకు అర్హములైనవి? ప్రపంచములో నున్న యన్ని జాతులను దేశములును ఎప్పుడో యొకప్పుడు ఇతరులచేత జయింపఁబడి దాస్యము ననుభవించినవే. ఒకానొకప్పుడు దేశములో జరుగు నల్లరుల నణఁపఁజాలక విదేశరాజులను రప్పింపవలసియుండును. అంత మాత్రముచేత ఆ విదేశీయులు ఆ దేశపు ప్రజలను ఎప్పటికిని లోఁబఱచుకొనియుండవచ్చునా?

ఐదవ యాక్షేపణ

అనేకభాషలు అనేకజాతులు అనేకవర్ణములు గల యీ యిండియా ఖండము హోము రూలునకు తగ దని కొంద ఱందురు.

సమాధానము

ఇట్టి స్థితి రష్యా ఆస్ట్రియాహంగరీ అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు స్విట్జర్లెండు మొదలగు దేశములలో నున్నను అక్కడి రాజ్యపరిపాలనము ప్రజాప్రతినిధులవలననే జరగుచున్నది. మన దేశములో వ్రాయుటకును మాటలాడుటకును తగియుండి సారస్వతము కలిగియున్న భాషలు పది పండ్రెండుకంటె నెక్కువ లేవు. ఈ భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నేర్పఱచినయెడల ప్రత్యేకరాష్ట్రస్వాతంత్ర్యమునకైనను ఎట్టి కొఱంతయు నుండదు. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునకు మాత్రము హిందీభాష నుపయోగింపనగును. ఇఁక వివిధజాతులు వివిధవర్ణముల విషయమై యాలోచించినయెడల, పాశ్చాత్యదేశములలోని వివిధక్రైస్తవశాఖలవారిలోకంటె ఈ దేశవాసులలో ఒకరి యాచారములయం దొకరి కెక్కువ సహనము కల దని నానాదేశచరిత్రలు తెలియఁజేయుచున్నవి.

ఆఱవ యాక్షేపణ

బరోడా మైసూరు తిరువాన్కూరు మొదలగు చిన్న రాష్ట్రములను స్వదేశసంస్థానాధిపతులును వారి మంత్రులును పాలింపఁగలిగినను ఇండియావంటి పెద్ద దేశమును పరిపాలించుటకు బ్రిటిషువారి సహాయము లేనిది యిక్కడివారికి సామర్థ్యము లేదు.

సమాధానము

పై యాక్షేపణను ఒప్పుకొన్నను చిన్న రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యము మన కేల యుండఁగూడదు? బ్రిటిషువారిని విడనాడెద మని మన మెప్పుడును చెప్పలేదు. మన జిల్లా పరిపాలనమును పట్టణపరిపాలనమును కూడ మనవారికి పూర్ణముగ వదలకపోవుటకు కారణ మేమి? ఇంగ్లాండువారి యధినివేశరాష్ట్రములవారు ఇదివఱ కెప్పుడైనను పెద్ద దేశములను పాలించిరా? వారు ప్రజాప్రాతినిధ్యముతో స్వపరిపాలన మెట్లు చేసికొనుచున్నారు? వానిలోని యొక చిన్నరాష్ట్రమునకు గవర్నరుగాను లండను మునిసిపాలిటీలో ఒక కమీషనరుగాను ఉన్న షెల్మసుఫోర్డు గారు మన దేశమునకు రాజప్రతినిధియై యెట్లు పరిపాలించుచున్నారు? ఆలాగుననే మన స్వదేశసంస్థానముల మంత్రులు సలారుజంగు శేషాద్రియ్యరు దినకరరావు మాధవరావు విశ్వేశ్వరయ్య రొమేశచంద్రదత్తు మొదలగువారు మన యిండియా సామ్రాజ్యము నేల పరిపాలింపలేరు?

మన స్వదేశసంస్థానములకంటె కొన్ని పాశ్చాత్యస్వతంత్రరాష్ట్రములు చిన్నవిగానే యున్నవి. ఇది గాక, పెద్ద రాష్ట్రముల పాలనములోకంటె చిన్న రాష్ట్రములను పాలించుటలో నెక్కువ చిక్కు లుండవచ్చును. భవనగరు రాజ్యమును పరిపాలించిన గౌరీశంకర్ ఉదయశంకర్ ఓజా మంత్రి గారి పరిపాలనా నిపుణత్వమును మోక్షమూలరు గారు అనేకవిధముల నభినందించిరి. జర్మనీదేశమును బిస్మార్కు మంత్రి గారు ఉన్నతదశలోనికి తీసికొనివచ్చుటకు ఎన్ని పాట్లు పడిరో ఎన్ని కష్టము లనుభవించిరో అదే విధముగ భవనగరు రాజ్యమును ప్రస్తుతపు గొప్ప దశకు తెచ్చుటకు గౌరీశంకరు గారును అంత శ్రమపడిరి.

ఏడవ యాక్షేపణ

ఏ దేశము గాని స్వశక్తితో రాజ్యమును కాపాడుకొనఁగలిగినపుడును పరిపాలనకు కావలసిన ధనమును సమకూర్చుకొనఁజాలినపుడును స్వపరిపాలనకు తగును గాని, బలహీనులతోను బీదలతోను నిండిన యీ దేశము స్వపరిపాలన కింతలో తగదు; ఒకవేళ లభించినను దానిని నిలుపుకొనలేదు.

సమాధానము

బ్రిటిషువారి యధినివేశరాష్ట్రములలో నేదైనను ఇంగ్లాండువారి సహాయము లేకయె నిలువఁగలదా? జపానువారు ఆస్ట్రేలియాను, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములవారు కనడాను, జర్మనీవారు దక్షిణాఫ్రికాను వెంటనే గుటుక్కున మ్రింగఁగలరు. ప్రస్తుతయుద్ధములో ఫ్రాన్సుదేశ మొక్కటియు తనంతట తాను నిలువఁబడి జర్మనీతో పోరాడఁగలదా? ఇంగ్లాండు మాత్రము 'ఇతరదేశీయుల సహాయము లేకుండ తన్ను తాను కాపాడుకొనఁగలదా? దీనికి మన బీదదేశస్థుల సహాయము కూడ కావలసివచ్చెను. ఇంత మాత్రముచేత ఈ దేశము లన్నియు స్వపరిపాలన కనర్హములు కాఁజాలవు.

బ్రిటిషువారు మన యిండియా దేశములో పరిశ్రమలకై వెచ్చించిన ధనముకంటె పెక్కుమడుంగుల ధనమును తమ వలసరాజ్యములకు అప్పు లిచ్చియున్నారు; ఈ యుద్ధములో తమ మిత్రమండలివారికి అనేకకోటులధనము సహాయము చేసియున్నారు. అంతే కాక, ఈ బ్రిటిషువారే అమెరికానుండి కోట్ల కొలఁది ధనమును అప్పుతీసికొనుచున్నారు. ఇట్లే స్వతంత్రరాష్ట్రము లన్నియు ఒకానొకప్పుడు ఇతరుల ధనసహాయము నపేక్షింపవలసియుండును. ఇది గాక,

ఇంగ్లాండుయొక్క ధనాఢ్యతకు ముఖ్యకారణము ఈ దేశమే యని విల్లు అడేముల గ్రంథములను చదివినవారికి విశదము కాఁగలదు. ప్లాసీ యుద్ధ మైనప్పటినుండియు అనేకులకు ఈ దేశములో కాఁచియుంచఁబడిన పెక్కు వేల కోట్ల సొమ్ములను ఎవరెఱుఁగకుండ ఇంగ్లాండునకు తీసికొనిపోఁబడి అక్కడి వాణిజ్యవ్యాపారముల క్రింద వినియోగింపఁబడి పెక్కు రెట్లు వృద్ధి యగుటచే ఆ దేశము ధనవంత మయ్యెను.

ఎనిమిదవ యాక్షేపణ

ఎంత కాలమో పోరాడి అనేకకష్టములు పడి స్వపరిపాలనము సంపాదించుకొన్న రాజ్యములవలెఁ గాక త్వరలో స్వపరిపాలనము కోరుట న్యాయము కా దనియు, పాశ్చాత్యదేశవాసులవలె కొన్ని శతాబ్దములు వేచియుండినయెడల ఇక్కడివారికిని స్వపరిపాలనాధికారము క్రమక్రమముగా రావచ్చు ననియు, తక్షణమే స్వరాజ్యము నిచ్చినయెడల దేశపరిపాలనకు దుర్దశ ప్రాప్తించు ననియు కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

సమాధానము

ఇప్పటి యాధిక యంత్రమును గురించి నేర్చుకొనవలె నన్న, ఇంకను వేల సంవత్సరములనుండి క్రమక్రమముగా అభివృద్ధిలోనికి వచ్చిన పనిముట్ల విషయమై ముందుగా తెలిసికొనవలెనా? ప్రస్తుత రాజ్యాంగతంత్రములలోని సాధకబాధకములను గ్రహించుటకు ఇప్పటి స్వతంత్ర రాష్ట్రముల పూర్వావస్థల నన్నిటిని మన మనుభవింపవలయునా? జపాను దేశీయులు ఏఁబది సంవత్సరములలో పాశ్చాత్యఖండవాసులు నేర్పిన దంతయు గ్రహించి తాము వారికే నూతనసంగతులను నేర్పుటకు సిద్ధముగా నున్నారు. స్వపరిపాలనా పద్ధతి యనుభవమువలన పట్టువడునది యని యిదివఱకే తెలియఁజేసి యున్నాము. అబ్రహాము లింకన్ అస్క్విత్తు లాయిడు జార్జి ఒకూమా చంద్రగుప్తుఁడు సముద్రగుప్తుఁడు అక్బరు మొదలగు రాజ్యాంగతంత్రధురీణులు తమ జీవితకాలములోనే పరిపాలనాధురంధర్యము నలవడఁజేసికొనిరి గాని, తమ పూర్వులు సంపాదించి పెట్టియున్న జ్ఞానము వీరికి వంశపారంపర్యముగ వచ్చులేదు. ఎన్నఁడును స్వరాజ్య మన నేమో యెఱుంగని ఫిలిప్పైను అడవి జాతులకు స్వపరిపాలనా నిపుణత్వ మెట్లబ్బెను? బ్రిటీషు పరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యున్నను, మనము స్వపరిపాలనకు తగ మని చెప్పిన యెడల, ఇది బ్రిటీషువారి తప్పే గాని మన లోప మేమియు కాదు.

ఇది గాక, స్వపరిపాలనము గల దేశము లన్నిటిలో స్వపరిపాలనయందు పొరపాట్లు లేవా? అవి తప్పులు చేసి దిద్దుకొనుట లేదా? రాజ్యాంగతంత్రపరిణామమునకు అట్లు తప్పులు చేయుటే మూలాధారము. మన మట్టి తప్పులు చేయుటకే స్వాతంత్ర్యముల నిమ్మనుచున్నాము. ఇంగ్లాండులో నెల్లప్పుడు న్యాయపరిపాలనమే యుండి పొరపాట్లు లేనిచో, ఆ దేశచరిత్రయందు వివరింపఁబడిన విప్లవములు తిరుగుఁబాట్లు కొట్లాటలు రక్తపాతములు ఏల జరిగినవి? ప్రస్తుతయుద్ధములో బ్రిటిషువారు ఎన్ని పొరపాటులు చేయలేదు! ఇంత మాత్రముచేత వీరు స్వపరిపాలనకు తగ రని చెప్పవచ్చునా?

బ్రిటిషువారు తమ దేశపరిపాలనములో నెంత సామర్థ్యమును కనఁబఱచినప్పటికిని ఈ దేశమును పరిపాలించుటలో మాత్రము వారు తమ తెలివి నంతగా కనఁబఱుపలేదు. మనలను విదేశరాజుల కొటెనుండి తప్పించి, అంతఃకలహములు లేకుండ చేసి, పన్నులు క్రమముగా వసూలు చేసి, వ్యక్తిపక్షత లేకుండ న్యాయమును నెలకొల్పిరి కాని, పాశ్చాత్యఖండములలో వెనుకఁబడి యున్న చిన్న రాష్ట్రములతోఁ గాని జపానుదేశముతోఁ గాని విద్య అర్థికసంపద ఆరోగ్యము దేశరక్షణము వ్యక్తిస్వసంరక్షణము మొదలగు విషయములలో మన దేశమును సమానస్థితికి తేఁజాలక పోయిరి. 18 సంవత్సరములలో ఫిలిప్పైనువారు, బ్రిటిషు దొరతనమువారు 150 సంవత్సరముల తరువాత మన దేశములో కనఁబఱచిన విద్యాభివృద్ధికంటె యెక్కువ కనఁబఱచుచున్నారు. ఈ దేశములో చలి జ్వరమును పోఁగొట్టుటకు మన పరిపాలకులు చేయు ప్రయత్నములకంటె ఫిలిప్పైనులలో అమెరికావారును ఫార్మోజాలో జపానువారును చేయుచున్నవి యెక్కువ జయప్రదముగ నున్నవి.

తొమ్మిదవ యాక్షేపణ

సామాన్యజనములలో విద్య యిప్పటికంటె పెక్కు రెట్లెక్కువగ వ్యాపించినఁ గాని మనము స్వపరిపాలనకు అర్హులము కా మని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

సమాధానము

అటు చేయకపోవుట యెవరి తప్పు? జపాను దేశమునందు నలుబది సంవత్సరములలో విద్య నేర్చినవారి సంఖ్య నూటికి 28 నుండి 90 వఱకు వృద్ధియైనది. మన విద్యాశాఖకు కావలసిన ధనము రాదు గాని సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగియుల జీతములను హెచ్చు చేయుటకు మాత్రము కొఱతను. గోఖ్లే గారి ప్రారంభోచితవిద్యాశాసనమును ఎవరు నిరాకరించిరి? విద్యాశాఖవారి కఠినబంధనల ననుసరించి బీద జనులు పాఠశాలల నెట్లు నెలకొల్పఁగలరు? అది య టుండనిండు. జపానువారికి ప్రజాప్రాతినిధ్యపు హక్కులు కలుగఁజేసినపుడు సమురై జాతివారు తప్ప తక్కినవారు వ్రాయలేరు, చదువలేరు. అప్పటివలెనే మన శాసననిర్మాణ కార్యనిర్వాహక సంఘములకు చాలినంతమంది ప్రతినిధులను మన ప్రజ లిప్పుడు పంపలేరా? ఈ ప్రతినిధు లేల రాజ్యము చేయఁగూడదు? ఇంగ్లాండులో జాను రాజు గారి కాలమునుండియు స్వపరిపాలనము కలదు. అప్పటి ప్రభుసంఘములోనే అనేకులు అక్షరజ్ఞానము లేనివా రుండెడివారు. పార్లమెంటునకు పంపఁబడిన ప్రతినిధులలో పెక్కుమంది అక్కడి మంత్రివర్గమువారియెదుట నిలిచి మాటలాడుటకు భయపడి పాఱిపోయిన వచ్చెడివారు. కనడావు

స్వపరిపాలన మొసంగినప్పుడు చదువను వ్రాయను నేర్చినవారు జన సామాన్యములో లేరు సరి కదా అనేక గ్రామములలో పాఠశాలలే లేకుండుటయు ఉన్న పాఠశాలలలో నైనను ఉపాధ్యాయులకే చదువు రాకుండుటయు సంభవించుచుండెను.

రాజ్యపరిపాలనకు విద్య అవశ్యమే లేదని మన ప్రభువుల యభిప్రాయమై యుండవచ్చును. అట్లు కానియెడల ఇంగ్లీషు భాష తెలియని మెంబర్లను శాసననిర్మాణసభల కేల నియమించెదరు? మన బి. యే. బి. యల్. మొదలగు పరీక్షల నిచ్చినవారికి కూడ మునిసి పాలిటీలలో వోటు వేయఁగల యధికార మేల యీయలేదు?

పదియవ యాక్షేపణ

మనకు స్వపరిపాలన నిచ్చి బ్రిటిషువారు ఈ దేశమును విడిచి వెళ్లిపోయినయెడల మన గతి యే మైపోవును? అరాజక మేర్పడి ఒకరి నొకరు హింసించి చంపుకొనెదరు. విదేశరాజులు వచ్చి మనల నణఁగఁద్రొక్కి బాధింతురు. మన స్వాతంత్ర్యములను ఆస్తులను భద్రముగా నుంచుకొనలేము. దేశమంతటను అశాంతి ప్రబలును. విదేశీయుల బలములను నిరోధించుటకు మనకు సామర్థ్య మేమియు లేకపోవుటచే మనము వారి బానిసలము కావలసివచ్చును.

సమాధానము

బ్రిటీషువారిని వెళ్లిపొమ్మని మన మెన్నఁడును కోరలేదు. మనము మన బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోనే చేరియుండు మన్నప్పుడు, ఆంగ్లేయులు మన దేశము నేల విడువవలెను? మనకు స్వపరిపాలనము వచ్చినప్పుడు ఇప్పు డున్నంతమంది విదేశోద్యోగులు మన కక్కఱలేదు. ఇప్పటి పెద్ద జీతములను మన మీయఁజాలము. మన యార్థికస్వాతంత్ర్యమును మన చేతులలోనే యుంచుకొని యిక్కడి వాణిజ్యవ్యాపారములను చేతిపనులను వృద్ధి చేసికొనెదము. ఈ దేశపు సంపదలో ఆంగ్లేయులు కూడ పాల్గొనవచ్చును. తక్కిన వలస రాజ్యములలోవలెనె ఆంగ్లేయులు కూడ ఇక్కడ వ్యాపారములను ఉద్యోగములను చేసికొనవచ్చును. బెల్ల మున్న చోట చీమలు చేరునట్లు బ్రిటిషువారును తక్కినవారితో పాటు ఇక్కడ నుండవచ్చును. వలస రాజ్యములకువలెనే మనకును బ్రిటిషువా రేల సహాయము చేయఁగూడదు? దెబ్బలు మాకును, లాభము మీకునా యని మీ రడుగవచ్చును. కాని, మనల నుద్ధరించుటకే దైవము మీరి నిక్కడకు రప్పించె నని మీరును మనలో కొందఱు పెద్దలును అనుచుండలేదా? తమ దేశమును విడిచి యీ వేండ్రపు దేశము వచ్చి అష్టకష్టములు పడి చెమట లూడ్చి మనకొఱకు ఈ తెల్లవారు తమ జీవితము నంతయు ధారపోయుచున్నా మని యేల చెప్పుకొనుచుండవలెను? కాఁబట్టి మన స్వపరిపాలనమును మనము కాపాడుకొనఁగల శక్తి మనకు కలుగువఱకు బ్రిటీషువారు ఇక్కడ నుండి తరువాత తమ కిష్టము లేనిచో వెళ్లిపోవచ్చును. ఈ పద్ధతి వలన తమకు అన్యాయము సంభవించు నన్న పక్షమున, పరమదయాళుత్వములో ఈ దేశమును పరిపాలించుచున్నా మని మీరు చెప్పఁగూడదు. మీరివలెనే, మనమును దేశసంరక్షణకు మన ధనబలముల నుపయోగించుచునే యున్నాము.

మన దేశమును మనము సంరక్షించుకొనలేకపోవుట మన తప్పా? మనల నీ స్థితిలో నుంచినది మన ప్రభువులే. ఇండియా దేశములోని ప్రతిరాష్ట్రమునుండియు పూర్వకాలముననే గాక, బ్రిటిషు ప్రభుత్వకాలమున కూడ సైనికులు పటాలములలో చేర్చుకొనఁబడుచుండిరి. ఇప్పుడు కూడ ఆ విధముగనే చేయవచ్చును. ప్రతి పట్టణములోను పల్లెలోను ఐచ్ఛికసేన నేర్పఱుపవచ్చును. పటాలములలో కమిషన్డు ఉద్యోగములను తగిన యోగ్యతే గల నల్లవారి కీయవచ్చును. రణవిద్యను నేర్పు పాఠశాలలను స్థాపింపవచ్చును. ప్రస్తుతయుద్ధములోనే గాక, ముందు జరుగఁబోవు యుద్ధములలో కూడ బ్రిటిషువారికి తోడై మనము నిలువఁగలుగుదుము. అప్పు డెవరును మన యింగ్లాండును వేలెత్తిచూడలేరు. మా దృష్టి పాఱినంతవఱకు ఇంగ్లాండు ఇండియా దేశములకు ఒండొంటి సహాయము అవశ్య మని తోఁచుచున్నది. ఒకవేళ, ఇంగ్లాండు అటు తలంప దేమో కాని, నిజముగా ఒకదాని సహాయము రెండవదానికి అక్కఱ యున్నది. స్నేహభావముతోనే ఈ రెండు దేశములును కలసి యుండవలెను. భవిష్యత్తు దైవాధీనము.

ఒకవేళ బ్రిటిషువారు మన దేశమును విడిచి వెళ్లెద మని తలంచినయెడల మన దేశములో ననేకవిప్లవములు కలుగవచ్చును. కాని, ఇవి కొలఁది దినములలోనే సద్దుకొనక తప్పవు. బ్రిటీషువారు మన దేశమునకు రాకమునుపు విప్లవములు లేవా? అవి యణఁగిపోయి దేశపరిపాలనము సెమ్మదిగ జరుగుచుండలేదా? ఇట్టి విప్లవములు ప్రపంచమం దంతటను ప్రతిదేశములోను అప్పుడప్పుడు కలుగుచునే యుండును. ఇదివఱ కెల్లప్పుడును మన దేశము విప్లవములతో నిండియుండినయెడల, ఇది భాగ్యవంతముగ నుండకయే పోవును. రెండు వేల సంవత్సరములనుండి విదేశీయులు దీనిమీఁద తమ కన్ను వైవకపోయియే యుందురు. బ్రిటీషువారు ఈ దేశపు దారిద్ర్యమును చూచి వెళ్లిపోయియే యుందురు. ఆంగ్లేయులు తమంతట తాము దేశమును విడిచి వెళ్లిపోవుదు రేమో యని భయపడ నక్కఱలేదు. వారు వెళ్లరు, వెళ్లఁదలఁచుకొనలేరు. మనము వెళ్లుఁ డని యెన్నఁడును కోరము.

పదునొకండవ యాక్షేపణ

వర్ణభేదము లుండుటను బట్టియు అంటముట్టరాని జాతు లేర్పడుటను బట్టియు ఈ దేశస్థులు స్వపరిపాలనకు తగరు.

సమాధానము

అమెరికా దేశములో అనేకలక్షల నీగ్రో జాతివా రున్నారు. వారిని అమెరికావారు మన మాలలవలెనే చూచెదరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో కొన్ని చోట్ల, నీగ్రో జాతివారిచే గాక

$\frac{1}{8}$ $\frac{1}{16}$ భాగము నీగ్రో రక్తము గలవారిని కూడ తెల్లవారు పెండ్లి చేసికొనఁగూడ దని చట్టము లేర్పడియున్నవి. తెల్ల స్త్రీని కన్నెత్తి చూచినను ముట్టుకొన్నను నీగ్రోవానిని విచారణ లేకుండ ఎముకలు విఱుగఁ గొడిచెదరు. తెల్లవా రున్న పేటలలో నీగ్రో లుండఁ గూడదు. రైల్వే ట్రెయినులలో నీగ్రోలకు ప్రత్యేకపు డబ్బాల నేర్పఱచెదరు. ఇంగ్లాండులో సైతము తెల్లవారిలోనే పెక్కు తరగతు లేర్పడి యేకపంక్తిని భోజనము చేయుటకు కూడ ఇష్టపడరు.

పండ్రెండవ యాక్షేపణ

విద్యాధికులు మిక్కిలి కొంచెముగా నుండుటచేత సామాన్య జనుల సుఖదుఃఖములు కష్టనిష్ఠురములు వీరి కంతగా తెలియనేరవు గనుక వీరు ప్రజాప్రతినిధులుగా నుండుటకు పనికిరారు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణలో కొంచెము నిజ మున్న దని యొప్పుకొన్నను ఈ విద్యాధికులకంటె తెల్ల దొర లింకను తక్కువగ నున్నారు. ఈ దొరలకు దేశభాషలు రావు. వీరికిని ప్రజలకును భాష మతము ఆచారము మొదలగువానిలో మిక్కిలి వ్యత్యాస ముండుటచేత వీరికి ప్రజల విషయమై పూర్తిగా తెలియదు. ఈ దేశపు విద్యాధికులు ప్రజలలోనుండియే బయలుదేఱినవారు. వీరిలో పెక్కు మంది పల్లెలలో పుట్టి పెరిగినవారు. ప్రజల భాషలనే మాటలాడుచు వారి యాచారవ్యవహారములనే యవలంబించువారు కాబట్టి, వారి సుఖదుఃఖములలో పాల్గొనఁగలుగువారు. వారి పక్షమున మాటలాడుటకు అధికారము గలవారు. వీరిలో పెక్కుమంది తమ ధన శరీరములను తమ సోదరుల కుపయోగముగ ధారపోయుచున్నవారు. ఏ తెల్ల యుద్యోగియుఁడును తన జీవితకాలములో ప్రజల యిండ్లలో ఒక గడియ గడపలేదు. తన భాష తెలియనివారితో ఎన్ని విషయములు ప్రసంగింపఁగలఁడు?

ప్రతి దేశములోను స్వల్పసంఖ్య గల విద్యాధికులే రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నారు. వీ రెక్కడను మితసంఖ్యాకులే. దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారు కొలఁదిమంది మాత్రమే యున్నారు. ఇంగ్లాండు దేశమును ఇప్పటి యున్నతస్థితికి తెచ్చినది అల్పసంఖ్యాకు లగు విద్యాధికులే.

పదుమూఁడవ యాక్షేపణ

స్వపరిపాలన నొసంగుటవలన లాయర్లే రాజ్యము చేయుదు రనియు వీరి మాట మిలిటరీ యుద్యోగియులు విన రనియు వీరి యాజ్ఞలను మన్నించువారు ఎవరును ఉండ రనియు కొందఱు వాదించుచున్నారు.

సమాధానము

సేనలలో చేరువారందఱు సామాన్యప్రజలే కనుక వారికిని ఇతరులకును వైమనస్యము లుండవు. వకీలు రాజ్యము రాఁబోవు నని భయపడ నక్కఱ లేదు. ప్రజాప్రతినిధులు అన్ని తరగతులనుండియు నెన్నుకొనఁబడుదురు. ఇంతే గాక, పరిపాలనలో చాల భాగము తగిన చట్టములను నిర్మించుట వాని ప్రకారము ప్రజలను నడపించుట గనుక ప్రతిదేశములోను ఎక్కువమంది న్యాయవాదులు రాజ్యపరిపాలనలో పాల్గొనుట సహజము. ఆంగ్లేయమంత్రివర్గములో కూడ లాయర్లున్నారు. సేనలు నౌకాదళము సివిలు అధికారమునకు ఎల్లప్పుడును లోఁబడియుండవలెను. కాబట్టి, మంత్రివర్గమువారు ఎల్లప్పుడును మిలిటరీ శాఖలోనుండి గాక సామాన్యప్రజలలో నుండియే యేర్పడుచుందురు.

పదునాల్గవ యాక్షేపణ

మన దేశములో ప్రజాప్రతినిధుల నియమించుకొనుటకు తగిన యోగ్యత గల పెద్ద సంఘములు లే వని యాక్షేపించుచున్నారు.

సమాధానము

మొదట ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల నేర్పఱచుకొన్నప్పుడు ఇంగ్లాండు కనడా జర్మనీ మొదలగు దేశములలో మంచి యోగ్యతలక్షణములు గల నియామకు లుండిరా? ఫిలిప్పైను దీవులలో మొదట నున్న రెండు లక్షల నియామకులు కొలఁది మాసముల క్రిందటనే యెనిమిది లక్షలుగ వృద్ధి యైరి. మనకంటె వీ రెక్కువ నాగరికత కలవారు కారు. ఈ రేటు ప్రకారమే ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారమును మనకు నీయవచ్చును. ఫిలిప్పైను దీవులలో 90 లక్షల జను లున్నారు. వీరిలో సగముమంది మగవా రనుకొన్నయెడల, నూటికి పదునేడుగురు వంతున నియామకు లేర్పడిరి. మన దేశములో నూటికి నలుగురైనను తమ ప్రతినిధుల నేఱుకొనుటకు తగియుండరా? మన దేశములో 1911-వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్క ప్రకారము సగటున నూటికి ఎనమండ్రు మగవారు ఇరువది సంవత్సరముల పైఁబడిన వయస్సు గలవారు వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు ఉన్నారు. న్యూజీలండులో మెయొరీలు దక్షిణాఫ్రికాలో కాఫర్లు హాటెంటాటులు మొదలగువారికి ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికార ముండఁగా, మన యిండియనులు వారికి తీసిపోయిరా! ఆస్తియు విద్యయు ఈ రెండు యోగ్యతలు కూడ నుండవలె నన్నను, మనము పై నుడివిన జాతులకు తీసిపోము. ఇది గాక, స్వపరిపాలన మొసంగినఁ గాని, మన ప్రభువులు కోరవలె ననియెడు సంఘసంస్కరణములు గాని విద్యావ్యాపకము గాని ఆర్థికాభివృద్ధి గాని ప్రజలలో శీఘ్రకాలమున కలుగవు.

MR. S VENKATACHALAM CHETTY

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు

MR. T. NAGAYYA CHETTY

తాతా నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. K. NAMMALWAR CHETTY

కూరపాటి నమ్మాళ్వారు శ్రేష్ఠి గారు

MR C. YELAMANDA CHETTY

చిన్ని యెల్లమంద శ్రేష్ఠి గారు

MR. B. VENKATASUBBAYYA CHETTY

బచ్చు వేంకటసుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. V. SUBBAYYA CHETTY

వూరా సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. M. VENKATASUBBA ROW, B.A., B.L.

ముత్తా వేంకటసుబ్బరావు గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.

MR. K. V. RAGHAVA CHETTY

కొల్లా వేంకటరాఘవ శ్రేష్ఠి గారు

Dr N. VENKANNA DEVAR

డాక్టరు నాదెళ్ల వెంకన్న దేవర గారు

MR. N. LAKSHMIKANTAM

నాళము లక్ష్మీకాంతము గారు

MR. N. VENKATARATNAM

నాళము వేంకటరత్నము గారు

MR P. VISWANATHAM

పేటూరి విశ్వనాథము గారు

భారతజాతీయోద్యమాభ్యుదయము

చాగంటి శంకరశాస్త్రి గారు

ఆసేతుహిమాలయపర్యంతమును భారతభూమియం దిప్పుడు జాతీయభావప్రవాహము వెల్లువలై పొలుచున్నది. తదాగమధ్వను లెల్లెడలను మాఱుమ్రోఁగుచున్నవి. ఇది క్రొత్త విషయము కాదు. ఇదివఱకే అనేకులు దీనిని గుఱించి వ్రాసియున్నారు. కాని, అనేక కారణములవలన తదీయవృత్తాంతపునరుల్లేఖన మావశ్యకము. నిరంతరమును మన మానసములు జాతీయతాస్మరణమునే యపేక్షించుచుండుట దీనికి మొదటి కారణము. సర్వకాలసర్వావస్థలందును సకలదినచర్యలయందును మన తలంపు లా వంకకే మరలుచుండుట మన కనుభవమువలన తెలియును. అంతియ గాక, ప్రియవస్తుమననము ప్రియవస్తుసందర్శనమువలెనే యెల్లప్పుడును హృదయాహ్లాదకరము. అనుభవించిన కొలఁది ప్రేమరసమును చిలుకుచునే యుండును. కమలములు అనుదిన దృష్టిగోచరం బగు భాస్కరబింబమును దర్శించినంతనే వికసింపక మానవు. చిరపరిచితము లైనను, సుధాకరుని శీతలకిరణములు హృదయకల్హారమును సోఁకి హాయి కలిగింపక పోవు. అన్యోన్యమైత్రిబద్ధు లగు స్నేహితుల హృదయలతలు పునస్సమాగమము సంధిలినపు డెల్ల మఱింత పెనఁగొని మోదావహములై విలసిల్లును. ప్రతిమానవునకును మిత్రసంస్మరణము సదా సంతసమునే సంఘటించును. అట్లే దేశభక్తిపూరితు లైన ప్రజలు జాతీయోన్నత్యసాధన మైన జాతీయోద్యమవృత్తాంత మన్న ప్రముదితహృదయులు కాక మానరు. తత్కథలు వారికి హర్షామృతధారలు. దాని తలంపులు చిత్తనైర్మల్యసంధాయకములు. మఱియు, జాతీయభావము దినదినప్రవర్ధమానము. ఇప్పటి కనేకరూపములను దాల్చినది. ఎన్నియో మార్పులను పడసినది. ఇంకను నూతనమార్గముల ననుగమించుచున్నది. దాని స్వభావమును నిర్ణయించుట సుకరము గాదు. దాని ననేకులు వివిధదృక్పథముల నీక్షించి యనేకవిధముల వర్ణించియున్నారు. కాని, క్రొత్త దృక్పథము లెఱింగియరయువారి కింకను గణింపరాని క్రొత్త వింత లందు గోచరింపక పోవు. కావుననే తద్వర్ణన మెన్ని మాఱు లొనరించినను విసుగు జనింపనేరదు. అంతియ కాక, చింతన మొనర్చిన కొలఁది పవిత్రమైన జాతీయభావ మత్యద్భుతముగా మన మనముల నాకర్షించుచుండును. వినుచున్న కొలఁది హృదయక్షేత్రమున తదభిమానబీజము గాటముగ నాటుకొని త్వరలో నభివృద్ధి నొంది పరిపూర్ణతను పడయుటకు తోడ్పడును. ఇదియే నాటి యుద్యమముల విజయమునకువలె జాతీయోద్యమవిజయమునకును గల పరమరహస్యము. కాని, చంద్రామృతకామధేన్వాదిసద్వస్తుసంతతుల కాకరం బైన పావనతోయములనుండి హాలాహలమును మథించు నిపుణులును గలరు. వారికి జాతీయభావ మొక పెను భూతము. అం దంతర్భూతము లైయున్న దివ్యశక్తులు భావోద్రేకోన్మత్తుల చిత్తచాంచల్యకల్పితములని వారి యభిప్రాయము. కాని, యేటి కెదురీఁద నెంచుట వట్టి యవివేకము. జాతీయభావవిలసనమును నేఁడు కనుఁగొన నేరనివాఁడు దృష్టిమాంద్యపరిపీడితుఁడు. దురవగాహ మైన దాని తత్త్వము నెఱింగినవాడే కుశాగ్రబుద్ధి. ప్రబల మైన తత్సూచనలను పరిశీలింపఁ గలవాఁడే చతురుఁడు. అజేయము లైన దాని శక్తులను పరిరక్షించి పెంపొందించువాఁడే రాజనీతిజ్ఞుఁడు.

ఐరోపాఖండమునందు జాతీయోద్యమము లావిర్భవించి యొనరించిన మహాద్భుతకార్యము లెఱుంగనివారికి హిందూదేశమున నేఁడు ప్రబలియున్న జాతీయభావప్రభావము సుబోధ్యము కాదు. ఐరోపాదేశచారిత్రమునందు 19-వ శతాబ్ది జాతీయభావోద్భవమునకును ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషకును ప్రసిద్ధి వడసినది. ప్రతిదేశమునందును ప్రజలలో నాత్మావబోధ మంకురించెను. స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము విస్ఫుట మయ్యెను. నిరంకుశాధికారము ననుభవింప నేరక జనులు ప్రజాప్రభుత్వనిర్మాణమును స్వచ్ఛందవృత్తిని కోరిరి. పరదేశీయుల యేలుబడికి లోనైయున్న జనులు తమ సేవకవృత్తిని సైఁపఁజాలక స్వపరిపాలనమును వాంఛించిరి. జాతీయైకమత్యమును గోల్పోయి తమలో కొందఱు కొంద ఱొక్కొక్క దేశపు పరిపాలనకు లోఁబడియున్న యేకజాతి ప్రజలు తమ యేకీభావమును పడసి యేకప్రభుత్వ సంస్థాపనము నొందుట కువ్విళ్లూరసాగిరి. ఈ విధమున ప్రతిదేశమునందును మహత్తరమైన సంచలన మొం డుద్భవించెను. గ్రీసు దేశము టర్కీ సుల్తాను ప్రభుత్వమునుండి విముక్తమై స్వాతంత్ర్యమును పడయఁగోరెను. ఫ్రాంసు దేశమున నిరంకుశత్వముపై క్రోధ ముదయించెను. ఇంగ్లండు దేశమున ప్రజలు తమకు ప్రభుత్వమున తగిన పాలు కావలయు ననియాందోళనము సేయసాగిరి. హంగేరియా తా నాస్ట్రియా పాశబంధములనుండి తొలంగుట కుద్యమించుచుండెను. ఇందు కొన్ని విఫలము లైనను పెక్కు యత్నములు కొనసాగెను. కాని, వీని యన్నిటికంటెను ముఖ్య మైన దేశము లిటలీ జర్మనీలు. జాతీయభావ మీ దేశములం దత్యుగ్రముగ విజృంభించెను. చిరకాలమునుండి ఇటలీ తన ప్రాభవముతోఁ బాటు స్వాతంత్ర్యమును గూడఁ గోల్పోయి పందొమ్మిదవ శతాబ్ది యారంభమున కొంత భాగ మాస్ట్రియా పరిపాలనము క్రిందను కొంత భాగము క్యాథలిక్కు మతాధిపతి యైన పోపు నధికారము క్రిందను కొంతవఱకు ఫ్రాంసుదేశాధిపత్యము క్రిందను వేఁగుచుండెను. ప్రజల కీ స్థితి మిగుల దుర్భరమై యుం

డెను. విశ్వప్రయత్నము లాచరించి కష్టసుఖముల కోర్చి ప్రాణధనాదులను ధారవోసి యెట్టకేల కిటాలియనులు సఫలమనోరథులై జాతీయైకమత్యమును స్వాతంత్ర్యమును బడసిరి. జర్మనీ సామ్రాజ్యమునం గూడ నెపోలియను కాలమునుండియు ప్రజలలో భాగ్యమైన జాతీయభావ ముదయించెను. కాని, వారి మనోభీష్ట మీడేరుట కనేకాటంకములు దాపరించెను. గాంభీర్యమును స్థైర్యమును పట్టుదలను బూని జర్మని ప్రజలు తమ సంకల్పమును సాధింపం బ్రయత్నములు సలిపిరి. అంతమంది ప్రజల యాప్వితార్థ మీడేరకుండం జేయుట కెవ్వరికి సాధ్య మగును? తుదకు జర్మనీ విజయలక్ష్మిం గాంచెను. ఒకరి నొకరెడంబాసి పరుల రీతిని చరించిన యిరువది రైదు రాష్ట్రములలోని ప్రజలు నేకకుటుంబమునం గలసి చిరవాంఛిత మైన సంఘీభావమును బడసిరి. అప్పటినుండియే జర్మనుల ప్రతిభ ప్రారంభమయ్యెను. ప్రపంచ మెల్ల వారి వైభవాభివృద్ధులను సంభ్రమాశ్చర్యములతో వీక్షింపసాగెను. ఇప్పుడు జర్మని లోకము నంతటికిని అప్రతిమాన మైన తన పరాక్రమముచేతను అపూర్వ మైన తన బుద్ధిమహిమచేతను ఎట్లు బెంకెగొల్పుచున్నదో మనము ప్రత్యక్షముగ చూచి యనుభవించుచున్నారము. ఇప్పటికిని జాతీయభావమే యూరపుఖండమున ప్రజ్వరిల్లుచున్నది. జాతీయోద్యమమే ప్రజల మనములందు తాండవమాడుచున్నది. జాతీయోత్సాహమే వారి రక్తనాళములందు ప్రవహించుచున్నది. కాని, అది పారమార్థికము కాదు. కాల పరిస్థితులను బట్టి హిందూదేశమున పావన మైన జాతీయోద్యమ ముత్పన్న మగుట సహజమే కాని యందు విచిత్ర మేమియు లేదు.

కాని, స్వార్థపరులును సహనగుణవిదూరులును సద్గ్రాహణశక్తివిహీనులును పెక్కురు హిందూదేశమున జాతీయభావ ముదయించుట యే మని పరిహసించిరి. ఇట్టి యసంభవ మని పలుక సాహసించిరి. జాతీయతకు ఏకమతమును ఏకభాషయు జాతిబాంధవ్యమును ముఖ్యాధారము లనియు, హిందూదేశము వివిధమతములకును వివిధభాషలకును వివిధజాతులకును వివిధాచారవ్యవహారములకును పుట్టినిల్లగుటంజేసి ప్రజలలో నన్యోన్యానురాగమును సౌభ్రాతృత్వమును జాతీయతయు విలసిల్లు నను తలంపు స్వప్నసదృశ మనియు వారు వాదించిరి. ప్రపంచచరిత్ర పఠించినవారికిని విరోహా దేశపరిస్థితు లెఱింగినవారికిని ఈ వాదములందలి సారము (నిస్సారత) గ్రాహ్యము కాకపోదు. నేఁడనేక దేశములలో వేర్వేరు మతముల నవలంబించియు ఏకజాతీయతను బడసిన ప్రజ లెందరో యున్నారు. యూరపు ఖండమున సాధారణముగా ప్రతిదేశమునందును రోమను క్యాథలిక్ మతస్థులు కొందరును ప్రొటెస్టెంటు మతస్థులు కొందరును గలరు. ఈ మతములలో మరల నెన్నియో యంతర్భాగములున్నవి. ఈ వివిధమతస్థులును ఒకానొకప్పుడు పరస్పరవైరములు బూని మతాభిమానోన్మాదప్రేరితులై యొండొరులతో సంకులసమరముల నొనరించి రని చరిత్ర చాటుచున్నది. అట్లే ఇంగ్లండునందుం గూడ రెండు మూడు వందల యేండ్ల క్రిందట క్షోణితలము రణరక్తారుణమై బీభత్సస్వరూపమును దాల్చియుండెను. తరువాత ప్రొటెస్టెంటు మతస్థులు విజయులై క్యాథలిక్కు మతస్థుల పదోద్యోగములను గూడ నీయక వారిని పలుతెఱంగుల హింసించిరి. మతము పేరిట రాక్షసకృత్యములు గావింపంబడెను. ఘోరసంగ్రామము లటుండ, ప్రాణవధ లనేకములు జరిగెను. చిత్రహింసలు వేనవేలు చేయంబడెను. క్రోధము పట్టము గట్టుకొని రాజ్య మేలెను. పరమతసహిష్ణుత పరమధర్మముగ పందొమ్మిదవ శతాబ్ది యారంభమునుండియే పరిగణింపంబడ ప్రారంభించెను. ఇట్టి తీవ్రమతభేదము లున్నను ప్రజ లచ్చట జాతీయభావసంభరితులై యుండ, హిందూదేశమున మాత్రము వివిధమతము లుండుట జాతీయత కెట్లు భంగ మాపాదించునో యూహింప శక్యము గాకున్నది. అంతే గాక, హిందువులు సాత్త్వికులు; హిందూమతము పరమతసహనమున గణుతికెక్కినది. మతభేదములు వారిలో నన్యోన్యానురాగమున కంతరాయములు కానేరవు. వివిధభాషలవలన హిందూదేశమందు జాతీయత యేర్పడుట దుస్సాధ్యమను వాదమును ఇట్లే హేతురహితము. బ్రిటిషు దీవులలోని ప్రజలు ఇంగ్లీషు గాలిక్ వెల్షు మొదలగు వివిధభాషలను మాటాడుట లేదా? స్విట్జర్లండులోని ప్రజ లందఱు నొక భాషనే మాటలాడుచున్నారా? అమెరికాలో పదునాల్గు భాషలు వాడుకలో లేవా? ఆస్ట్రియాహంగేరిలో నిరువదియునిమిది భాషలు మాటలాడువా రున్నను, అది యొక దేశ మనిపించుకొనుట లేదా? హిందూదేశమున మాత్ర మీ భాషాసమస్య జాతీయతాసందర్భమున నేల రావలయును? మఱియు, ఇందు వివిధభాషలు వాడంబడుచున్నను హిందువుల ముఖ్యగ్రంథము లన్నియు సంస్కృతభాషయందే రచియింపంబడియుండుటవలన దేశమున నెల్లెడలను నొకవిధమైన భావములే ప్రబలియుండుట ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము. ఇక జాతిభేదములను గుఱించి యొకింత విచారింతము. ఇటలీలోని ప్రజ లనేకజాతులవారు. అమెరికాయన్ననో, దేశాంతర మరగిన ఫ్రాంసు ఇంగ్లండు జర్మనీ మొదలగు పశ్చిమయూరపుదేశస్థులకును నివాసస్థలము. మఱియు, ఫ్రాంసు గాస్కను ఫికార్డు బోర్గనిర్గ్న మొదలగు వివిధవ్యక్తిత్వము లున్న ప్రజలు గలిసి యొక దేశ మయ్యెను. ఇంగ్లండులోం గూడ క్రమక్రమముగా లెక్కలేనన్ని జాతులవారు సమ్మిళితులైనట్లు చరిత్ర ఘోషించుచున్నది. అట్టిచో, హిందూదేశమున మాత్రమే యేకజాతివా రుండుట యొట్లావశ్యక మయ్యెనో గ్రహింపరాదు. జాతీయత భాషయందును మతములయందును నేఁ డుండి రేపు పోయెడి యల్పసంఘాచారవ్యవహారములయందును లేదు. మనఃప్రభావమే జాతీయభావమునకు తావు. నాగరకతయు సమసుఖదుఃఖానుభవమును సామాన్యజాతీయచారిత్రమును దానికి ఆయువుపట్టులు. నిర్దిష్ట మైన పరిహద్దులు గలిగి యథార్థ మైన జన్మభూమియై ' ఇది మాది ' యని పేర్కొనందగిన యొకభూఖండమును గలిగియుండుటయే జనులలో జాతీయత యలవడుట కత్యంతావశ్యకము. ఈ యన్ని విషయములందును హిందూదేశ మే యితరదేశములకును దీపిక యని విద్యావంతులకు తెల్లమే. ప్రఖ్యాతము లైన హిమవత్పర్వతములు నెట్టని కోటలై యుత్తరమున పరిఢవిల్ల

తక్కిన మూడు దిక్కులను మహాజలనిధిపరీతమై విలసిల్లుచున్న భారతభూమిచే సురక్షితు లైన ప్రజలయం దేకభావ మంకురించు టెట్లు విపరీత మే మున్నది? నాగరకతయం దన్ననో, హిందూభూమి ప్రపంచములోని నాగరక దేశనక్షత్ర మండలమున గగనమణివంటి దని పేర్గన్నది. యూరపునందలి సకలదేశములలోను జను లడవి మృగములవలె చరించుచు నాగరకత యన్న నేమో యెఱుంగకయున్న సమయమున హిందూదేశ మత్యుత్కృష్టదశయందు శోభిల్లుచుండెను. ఆ దినములలో ఈ మహాదేశమందు మతములలో నెల్ల శ్రేష్ఠ మైన హిందూమత ముద్భవించెను. అనుపమ మైన విజ్ఞానతేజము తేజరిల్లెను. అనన్య మైన పరాక్రమము విరాజిల్లెను. అప్రతిమాన మైన శాస్త్ర ప్రాభవము భాసిల్లెను. అద్వితీయ మైన కళాభివృద్ధి వర్ధిల్లెను. జ్ఞానాగారము లనఁదగు గ్రంథము లెన్నియో దేవలిపియందు లిఖింపఁబడియున్నవి. శిల్పనై పుణ్యము మూర్తీభవించెనా యను భ్రమను గొలుపు భవనము లెన్నియో నిర్మింపఁబడియున్నవి. విశ్వ మంతటికిని లక్షణ మైన యాదిమగ్రంథ మనఁదగు వేదములకు హిందూదేశమే జన్మభూమి. ప్రకృతిసౌందర్యమునకు హిందూదేశము తావలము. ప్రకృతిసౌభాగ్యమునకు హిందూదేశ మాలవాలము. ఇట్టి ద్యంత నాగరకతాప్రభాభాసమానమై మహామహుల సంతతిని పుట్టిన జనులలో జాతీయభావమున కవకాశము లే దనుట సూర్యునికి కాంతి లే దనుట, అమృతమున మాధుర్యము లే దనుట, పంకజమున మకరందము లే దనుట. హిందువుల హృదయముకురములలో ఏ జాతీయభావము ప్రసన్నమై యుండునట్లొనరించు సాధనము లెన్నియో యున్నవి. దేశమునం దెల్లెడలను భారతభాగవతాదిమహాపురాణము లనేక విధముగనే వ్యాపించి పూర్వచారిత్రములను పుణ్యకథలను ప్రజలకు బోధించుచున్నవి. రామకృష్ణాదిజగద్గురులను వా రందఱును దేవాంశసంభూతులుగా పూజించుచుందురు. అన్ని మూలలనుండియు జనులు గంగ గోదావరి కావేరి మొదలగు పావననదుల సలిలములలో జలకమాడి పరిశుద్ధమనస్కులై యరుగుచుందురు. కాశీగయాద్వారకాది పుణ్యక్షేత్రములను దర్శించుచుందురు. వారి పురాణములయం దీ నదులును పట్టణములును పర్వతములును పవిత్రప్రదేశములుగా వర్ణింపఁబడియున్నవి. ప్రతిసంవత్సరమును జాతీయవిషయస్మరణచిహ్నము లయిన పర్వదినముల నెన్నిటినో వారు గమనించుచుందురు. ప్రతిదినము ప్రాతస్సాయంసమయములయందు వారు పవిత్రము లైన మంత్రములతో భారతజాతీయతను స్మరించుచుందురు. హిందువుల మాట యటుంచి, మహమ్మదీయుల మాటయు నితరుల మాటయు చెప్పవలె నని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. మహమ్మదీయులు పెక్కునేండ్లనుండి హిందూదేశమున స్థిరనివాస మేర్పఱచుకొని హిందువులతోఁ బాటు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు పరస్పరభేదములను మఱచి ప్రవర్తిల్లుటచే హిందూజాతియం దైక్యమై యేకజాతీయ చారిత్రమును పొందిరి. విద్యాభివృద్ధి కలిగిన కొలఁది వారీ విషయమును బాగుగ గ్రహించి హిందువులతో పూర్ణసమ్మేళనము నొందెద రనుట నిశ్చయము. చరిత్రకారులు నీ జాతీయత నిజమైనదే యని ఒప్పుకొనక మానరు. ఇఁక పార్సీ లన్ననో, వారు మనోవాక్కాయకర్మములచే నెల్లప్పుడును తమ్ము తాము హిందూదేశస్థులుగనే భావించుకొని హిందువులతో కలసి మెలసి మెలఁగుచున్నారు. హైందవక్రైస్తవులు కూడ నంతకంతకు తాముసు భరతపుత్రులమే యని గ్రహించి వారితో నేకీభవింపఁ గడంగుటచే జాతిభేదాంతరాయసమస్య కిప్పు డవకాశమే లేదు. ఇట్లు జాతీయభావాభివృద్ధి కవశ్య మైన సౌకర్యము లన్నియుఁ గలిగి యైకమత్యముతో చరించు భారతీయులలో జాతీయత నెంపొందుట యసంభవ మని పలుకుటకు సత్యవ్రతప్రియుల కెవ్వరికి నాలు కాడును? మొట్టమొదట కొంత కాలము భారతీయులే యజ్ఞానవశులై యీ విషయములను గ్రహింపకపోయినను, ఏ మాత్రము కను విచ్చినను వారికీ నిజము ప్రత్యక్షము గాకుండునా?

హిందూదేశమున జాతీయభావము జనించి యభివృద్ధి నొందిన విధము మిగుల చిత్ర మైనది. తత్పూర్వము దేశమునఁ గల పరిస్థితుల నవలోకించినచో దాని జననవిధానకారణములు బోధపడఁగలవు. తూర్పు ఇండియా వర్తకసంఘమువారి పరిపాలనము క్రింద నున్నంత కాలమును హిందూదేశ మత్యంతదుస్థ్సితియం దుండెను. అన్యాయము పక్షపాతము నీతిబాహ్యత మొదలగు దోషముల కన్నిటికిని ఆ ప్రభుత్వ మాకరమై యుండెను. నందకుమారుని యధర్మశిక్షణమును వారన్ హేస్టింగ్సు నపరాధవిచారణమును ధ్యానించినచో అప్పటి ప్రభుత్వపద్ధతి నూహింపవచ్చును. 1858-వ సంవత్సరములో విక్టోరియా మహారాజ్ఞి వర్తకసంఘమునుండి దేశప్రభుత్వమును స్వీకరించిన వార్త విని ప్రజలు సంతోషాతిరేకమున పొంగిపోయిరి. తమ కష్టములు గట్టెక్కి సుదినములు ప్రాప్తించిన వని వారు హర్షించిరి. కాని, అది యంతయు చిత్తవిభ్రమణ మని త్వరలో ప్రస్ఫుటమాయెను. హిందూదేశమంతటి పూర్వపు పరిపాలకులకన్న పెక్కుమడుగు నిరంకుశాధికారు లయ్యెను. శౌర్యప్రతాపములతో భాసిల్లిన భరతవీరుల నాయుధవిహీనులఁ గావించెను. పేదరిక వృత్తియే ప్రముఖమై, ప్రజలకు గౌరవము శూన్య మయ్యెను. భారతరాజ్యలక్ష్మి తేజోవిహీన యై కుమారుల పాట్లు గాంచి కలవెలఁబోవుచుండెను. అప్పుడప్పుడే బయలుదేఱుచున్న దేశీయపత్రికల యాక్రందనధ్వను లరణ్యరోదనము లయ్యెను. దేశమున నలుగడల నశాంతి వ్యాప్త మయ్యెను. శాంతమూర్తులును నిర్మలచిత్తులును నైన భారతీయులు క్రోధాగ్రహప్రకంపితులు కాఁజొచ్చిరి. తమ దుస్థితికి పరిహార మే మని వారు చింతింపసాగిరి. వారి హృదయములు విశాలభావవిస్ఫురితము లయ్యెను. తమలోని యేకజాతీయతను వివిధప్రదేశములవారును గ్రహింపఁ జొడంగిరి. నాయకులు మేలుకొనుచుండిరి. అట్టితరుణమున ధర్మమూర్తి యైన హ్యూము గారు హైందవుల పాలిటి దేవదూత యై పరిణమించెను. భరతపుత్రులు నిద్రనుండి మేల్కాంచి పురుషులై ప్రవర్తించి దేశసంరక్షణమునకు నడుము గట్టి పుత్రధర్మమును నిర్వహింపవలె నని విద్యాధికుల నతఁడు హెచ్చరించెను. ఆతని ప్రోత్సాహము వ్యర్థము కాలేదు. జాతీయరాజకీయసంఘ మొకటి స్థాపింప

వలె నను కుతూహలము విద్యార్థులం దెల్ల నావిర్భవించెను. ఆ ప్రయత్నములకు ఫలమై 1885-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 28-వ తేదీ సోమవారము మధ్యాహ్నము దేశీయమహాజనసభ ప్రారంభ మయ్యెను. ఈ మహాసభకు పూర్వము చెన్నపట్టణము బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు ముఖ్యప్రదేశములలో రాజకీయ సంఘములు లేకపోలేదు. దేశీయమహాజనసభా ప్రారంభమున కించుక పూర్వమే కొన్ని స్థలములందు జరిగిన రాజకీయసమావేశములకు వివిధ భాగములనుండి కొందఱు భారతీయులు వచ్చినమాటయు వాస్తవమే. కాని, స్థిరముగా వేర్వేఱు ప్రదేశములనుండి భారతీయుల నందఱి నొక్కచో జేర్చి జాతీయసమ్మేళనమునకు మూలాధారమైన పుణ్యస్థలము దేశీయమహాసభారంగమే యని చెప్పవచ్చును. అసూయాపరు లుపేక్ష వహింపలేదు. శత్రువులు తమ ప్రజ్ఞను చూపక పోలేదు. వారు దేశీయమహాజనసభ జాతీయసభ కాదనిరి. అందలి సభికులు ప్రజాప్రతినిధులు కారనిరి. వారి కోర్కెలు ప్రజాక్షేమంకరములు కావనిరి. కాని, వీనివలన ప్రయోజన మేమియు కలుగ దయ్యెను. అధికారులు కూడ కొంత కాలమువఱకును దేశీయమహాసభాదర్శముల నామోదించుచుండిరి. నిజముగా మొట్టమొదట హ్యూము గారితో కలసి సమకూర్ప నెంచిన మహాసభ రాజకీయ సభగా నుండవలె నని చెప్పి ప్రోత్సాహపఱచినవాఁ డప్పటి గవర్నరు జనర లైన డఫ్రిను ప్రభువే.

దేశీయమహాజనసభతో భారతదేశమున నూతనయుగ మారంభించెను. జాతీయోద్యమమునకు దేశీయమహాజనసభ ముఖ్యస్థానము, తత్సభావేదిక పైనుండి భరతఖండమున జన్మించిన ప్రసిద్ధపురుషు లనేకులు నిజగాంభీర్యవచోధారల హిందూప్రజల వాంఛితములను ప్రభుత్వమువారికిని లోకమునకును వెల్లడి చేసిరి. ఆ వాంఛలందు ప్రియతమ మైనది స్వాతంత్ర్యాభిలాష యని వారు స్పష్టపఱచిరి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని యితరభాగములకువలె హిందూదేశమునకును స్వపరిపాలన మొసంగవలె నని వా రుద్ఘోషించిరి. అన్నిటికంటె ముఖ్యముగా జాతీయజీవనబీజమును వారు దృఢముగా దేశమున నాటిరి. 1885-వ సంవత్సరమునుండి 1906-వ సంవత్సరమువఱకు నిరువదిరెం డేండ్లు నిరాఘాటముగా దేశీయమహాజనసభ మహావైభవముతో జరుపఁబడెను. 1907-వ సంవత్సరము దాని సుఖజీవనమున నొక మహావిపత్తు సంభవించుటయు అతికష్టముమీఁద నది యాగండమును గడచుటయు అందఱు నెఱిగియే యున్నారు. సూరతు నందు సభ జరుగుటకు నిశ్చయ మయ్యెను. కాని, అప్పటికే నాయకులలో బలవత్తరము లైన యభిప్రాయభేదము లంకురించుటచే సభావేదిక పై గొప్ప పోరాట మయ్యెను. సభాభవన మంతయు వల్లకల్లోలము పాలయ్యెను. సభ జరుగుటకు వీలు లేకపోయెను. జాతీయవాదులలో కొంద ఱప్పటినుండియు దేశీయమహాజనసభలో పాల్గొనుటను మానివేసిరి. కాని, దేశీయమహాజనసభ మాత్ర మంతము నొందలేదు. త్వరలోనే మరల సమకూర్పఁబడి మునుపటివలెనే జీవయాత్ర సాగించుచు తన యుద్యమముల నెఱవేర్చుచుండెను.

అయినను, మొన్న మొన్నటి వఱకు దేశీయ మహాజనసభ జీవనవికాసమును కొంత కోల్పోయి చాల కాలమువఱకును కొంత ప్రాముఖ్యభంగము నొందిన దను మాట సత్యము. ఇప్పు డది మరల నూతనవికాసము నొంది పూర్ణకళతో మెఱయుచున్నది. దీని విషయమై ముం దించుక విపులముగా తెలియవగును.

ఏ దేశమం దైనను జాతీయభావ మొకసారి యంకురించెనేని అది యనివార్యముగ నభివృద్ధి నొందును. అతివేగముగ నల్దిక్కుల వ్యాపించును. జాతీయపరివర్తనమున కొక్క హేతువు లేదు. ఒక్క కాలమును నిర్ణయింపరాదు. ఒక్కఁడు కర్త కాఁడు. కాని, సృష్టి విచిత్ర మైనది. భగవంతుఁడు లీలావిలాసవిగ్రహుఁడు. ప్రతిదానికిని కారణ మొండు కల్పించును. కాల మొక్కటి కాన్పింపఁజేయును. కర్తృత్వ మొకనిపై నారోపించుచుండును. దేశీయమహాజనసభా ప్రాకారాంతరబంధితములై యున్న జాతీయోద్యమకాంతిపుంజములను దేశమధ్యమున వెదఁజల్ల తన సంకల్పమునకు వంగదేశవిభజనశాసనమును కారణముగా జూపెను. ఆ శాసనకాలమును తన కర్తవ్యనిర్వాహణమునకు ముహూర్తముగా నిశ్చయించెను. హిందూజాతియందు కపిహితుఁడైన కర్జను ప్రభువును దానికి నిమిత్తముగాఁ జేసెను. ఔరా! ఇది గదా సర్వజ్ఞు లైన మహాత్ములు సూచించిన కర్మలీలావిలాసము! కర్జను ప్రభుని గుణశీలసామర్థ్యము లద్భుతావహములే యైనను వానిని పూర్ణముగ పరిశీలించుటకు మన కవకాశము లేదు. నాగరకత యాంగ్లేయుల కాణాచి యనియు హిందువులను వారికి బానిసలుగ నిర్దేశించి యాశ్వరుఁడు సృజించె ననియు దృఢవిశ్వాసముతో నతఁడు భారతభూమిని పరిపాలింప వచ్చెను. ఆంగ్లేయాధికారు లేమి యొనర్చినను దాని కెదురాడుటకు భరతసంతతికి హక్కు లేదని అతని సిద్ధాంతము. వంగదేశమును రెండు భాగములుగా విభజింపవలె నని తన యభిప్రాయము నతఁ డించుక ముందట సూచించెను. వంగదేశీయులు వలదు వల దని యతనిని నివారింపఁజూచిరి. కర్జను తోఁక ద్రొక్కిన త్రాఁచువలె లేచి వంగదేశవిభజనమున దృఢసంకల్పుం డయ్యెను. వంగదేశీయులు ధిక్కరించి యా సంకల్పము భంగము నొందకపో దనిరి. కర్జను ప్రభువు కుతంత్రవిశారదత్వము ప్రదర్శించి విభజనమును గావింప శాసనమును స్థిరపఱచెను. (1905) ప్రజలు కోపపూర్ణితమానసులై తమ యధికారబలవిహీనత గ్రహించియు నిజమనోబలాధిక్యమును చూప నిశ్చయించిరి. వారి యసంగీకారధ్వనులు మిన్ను ముట్టెను. ఒక్క పెట్టున జాతీయావబోధమువలన నూతనకళ హృదయమై హిందూదేశ మంతట ప్రజ్వరిల్లెను. నాయకులు జాతీయశంఖములను పూరించి రాజకీయరణరంగమధ్యమున యుద్ధసన్నద్ధులై నిలిచిరి. యువకులు దేశభక్తిపరవశులై ప్రాణధనాదుల లక్ష్యము సేయక తమ పెద్దలకు బాసటయై నిలిచిరి. జాతీయవాదుల నే దోషారోపణమున నైన పట్టుకొని శిక్షింపవలె నని కొంద ఱధికారు లాయత్తులైరి. దేశసేవాపరతంత్రు లైన మహాపురుషు లెందఱో కారాశిక్షల పాలు గావింపఁబడిరి. వీ రందఱు నత్యంత విద్యావంతులు, అమేయప్రతిభాశాలులు, తమ మేధాశక్తి

విశేషముగ జగత్తు నద్భుతరసవాహినిలో ముంచిన వారు, సుగుణగణ గరిష్ఠులు, సత్ప్రవర్తనానురక్తులు. ఆహా! ప్రవిమలమైన మాతృదేశ భక్తికి నిధులై, తమ దేశజననికొఱకు స్వార్థత్యాగులై బలవద్విరోధుల దురాగ్రహానలమునకు తమ ప్రాపంచికసౌఖ్యముల నెల్ల నాహుతి యొనర్చి యీ మహాత్ము లనుభవించిన మేటి బాధలు తలంచిన, ఏ భారతీయుని యొడలు పులకింపకుండును? వారి పవిత్రతమమైన పరమసేవాధర్మనిర్వహణనిశ్చలత్వమును స్మరించిన నెవ్వరు మాతృభక్తిపరవశులై నిర్మలచిత్తులు గాకయుందురు? పాలకు లెన్ని విధముల ప్రయత్నించినను జాతీయోద్యమవిజృంభణమును వారింపఁజాలక పోయిరి. వంగదేశీయుల మనోనిశ్చయము చింతాకంతయైనను చలింపకుండెను. ఎక్కడ చూచినను జాతీయభావోద్రేకచిహ్నములు కన్నులఁ గట్టినట్టు లగపట్టుచుండెను. ఒక్కడ రామమోహనరాయలు శివాజీ మొదలగు దేశవీరుల చరిత్రల పఠనమును జన్మదినోత్సవములును గీతారహస్యబోధనములును ప్రబలియుండెను. ఇంకొక చోట గంగాస్నానవినోదములు దుర్గాపూజాసంవిధానములు కన్నుల పండువు గావించుచుండెను. ఇంకొక స్థలమున జాతీయగీతమధురరుతములును 'వందేమాతర' పవిత్రమంత్రోచ్చరణములును రక్షాబంధనములును ప్రతివీరులకు భయంబు గొలుపుచుండెను. అందఱిచేతను విభజనశాసనదినమైన యక్టోబరు నెల పదునాఱవ తేది జాతీయవిపద్దినముగా పరిగణింపఁబడుచుండెను. ఇంకను ననేకరూపముల జాతీయభావము ప్రత్యక్షమగుచుండెను. ఆంగ్లేయపరిపాలకులకీ జాతీయభావాతిరేకతత్త్వము చాల కాలమువఱకును గ్రాహ్యము కాలేదు. అధికారబలప్రయోగముచే దానిని రూపుమాపుటకు వారు ప్రయత్నించిరి. కాని, తత్ప్రయత్నములు కేవలము వ్యర్థములయ్యెను. చిన్నిచిన్ని వరములను ప్రసాదించి ప్రజలను శాంతింపఁజేయవలె నని వారు తలంచిరి. మింటో మార్లే సంస్కరణములు ప్రజలను రంజింపఁజేయలేకపోయెను. చివరకు హార్డింజి ప్రభువు హిందూదేశమును పాలింపవచ్చి నిజదూరదృష్టిసంపత్తిచే జాతీయాదర్శములను ప్రజల యాందోళనమును గ్రహించి వంగదేశవిభజనశాసనమును రద్దుగావించెను. ప్రజలు విజయము వడసిరి. (1911)

కర్జ నొనర్చిన యొక యవివేకకార్యము కారణముగా హిందూదేశమున జాతీయభావము నూతనతేజమును నూతనాదర్శములను నూతనపటుత్వమును గాంచెను. రాజకీయాందోళనము చాలమట్టునకు వంగదేశమునకు సంబంధించినదే యైనను ఇతర రాజధానులవారు కూడ జాతీయాశయపాశసమ్మోహితులు కాఁజొచ్చిరి. జాతీయోద్యమ సౌధమున మూఁడవ సోపానము 1913-వ సంవత్సరమునకును 1917-వ సంవత్సరమునకును మధ్యమున నిర్మితమైనది. తన్నిర్మాణసంబంధమైన జాతీయనాటకమునకు శ్రీమతి యానిబెసెంటు కథానాయకురాలని చెప్పవచ్చును. ఈ నారీశిరోమణి చరిత్ర మత్యద్భుతమైనది. ఈమె హిందూదేశమునకు మహోపకారిణి యని కృతజ్ఞస్వభావు లొప్పుకొనక తప్పదు. కులరూపముల కన్న గుణము ప్రధానము. కులరూపములచేత యానిబెసెంటు హూణయువతి యయ్యును గుణముచేతను త్రికరణములచేతను భారతీయవిదుషీరత్న మని నిస్సంశయముగ నమ్మవచ్చును. భారతభూమి యన్న నామె కపారప్రేమ గల దని యామె ప్రవర్తనమే చెప్పక చెప్పుచున్నది. వంగదేశవిభజనకాలమందు జాతీయాందోళనమున కామె కొంతవఱకు విముఖయై చరించిన మాట నిజమే. కాని, దానికనేక కారణములు గలవు. కాని, అప్పుడైన నామె మానసమున హిందూస్వాతంత్ర్యమునకుఁ గాని తదితర జాతీయాదర్శములకుఁ గాని ప్రతికూలురాలు గాదు. 1913-వ సంవత్సరమున నింగ్లండు నుండి యామె కడపటిసారి హిందూదేశమునకు మరలి వచ్చి తత్క్షణమే రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి జాతీయసేవానాయకురాలయ్యెను. అప్పటినుండియు తదేకదీక్షతో హిందువుల పక్షమున పాటుపడఁజొచ్చెను. ఆమె యొనర్చిన ఘనకార్యము లెన్నియో కలవు. దేశీయమహాజనసభయం దతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మామె పరిశ్రమవలననే సంభవించెను. దేశీయమహాజనసభకు నూతనజీవమును ప్రసాదించిన దామె ప్రజ్ఞయే. జాతీయోద్యమమునకు ముఖ్యాధారమైన రాజకీయసంఘము దేశీయమహాజనసభయే యని బోధపఱచి యప్పటికి దానిని గూర్చి నిరుత్సాహులై యున్న ప్రజలకును దాని యభిప్రాయాశయములను మెచ్చని యతివాదపక్షావలంబకులకును మరల దానియం దభిమానము కలుగునట్లామె యొనర్చెను. అప్పటినుండి నేఁటివఱకును దేశీయమహాజనసభ మరల మహోన్నతదశ ననుభవించుచున్నది. 1917-వ సంవత్సరము కలకత్తానగరమున నామె యాధిపత్యము క్రింద జరగిన జాతీయసమావేశపు సమయమే దేశీయమహాజనసభాచారిత్రమున నత్యున్నత సమయము. మహమ్మదీయులను కూడ హిందువులతోఁ గలసి దేశీయమహాజనసభతో నేకీభవించి దేశోద్ధరణమునకు కృషి చేయవలసిన దని యామె చాల పురికొల్పెను. స్వరాజ్యసమితిసంచయస్థాపన మామె కృత్యములలో నగ్రగణ్యమైనది. వాని మూలమున నామె స్వరాజ్యవాంఛను జాతీయోద్యమమును హిందూదేశమున మూలమూలలకును పల్లెపల్లెలకును ప్రాఁకునట్లొనరించెను. వంగదేశ మిదివఱకే జాతీయోద్యమమున ప్రౌఢతను గాంచినను చెన్నరాజధాని మొదలగు నితరప్రదేశము లింకను వెనుకఁబడియున్న వని గ్రహించి యామె యచిరకాలములో నా భేదమును తొలఁగించెను. ఈ మహోపకారముల కన్నిటికిని ప్రజలు కృతజ్ఞులై యామెను తల్లివలె ప్రేమింపసాగిరి. అధికారవర్గమువారు కోపగ్రస్తులైరి. వారికి భీతి జనించెను. ఆమె తలంచిన యుద్యమములకు వారాటంకములు సంఘటింపఁదొడంగిరి. ముద్రణశాసనము పేరు పెట్టి యామెను శిక్షింపఁదలంచిరి. చివర కామెకు ప్రవాసశిక్ష విధించిరి. దేశమున నశాంతితరంగములు ప్రవహించెను. క్రోధమారుతము వీచెను. ప్రజ లందఱు నేకమై యపూర్వమైన సక్రమాందోళనము చేసిరి. పేద లనక ధనికు లనక వైరులనక హితు లనక యందఱు నామెకు విధింపఁబడిన శిక్ష తమకు విధింపఁబడినట్లే యెంచి యామె స్వాతంత్ర్యనాశనమే హిందూదేశస్వాతంత్ర్యనాశన మని తలంచి యామెపై వర్షింప నలవి

కాని ప్రేమను చూపిరి. ఆమెను విడుదలచేసి సాత్త్వికనిరోధవ్రత మవలంబింపెద మనిరి. దేశమం దంతటను ఆబాలగోపాలము స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు స్వరాజ్యాపేక్షయు పొడమెను. ప్రభుత్వమువారు తమ యశక్తిని తమ యవివేకమును తెలిసికొనిరి. తమ కెంత యనిష్టకార్యమైనను ఆమెను విడుచుట తప్పనిసరి యయ్యెను. ప్రజలు మరల విజయము గాంచిరి. అని బిసెంటు తిరిగి చెన్నపురి వచ్చుచో నామె నాహ్వానించు సందర్భమున ప్రజలు చూపిన యుత్సాహ మరసినవారికి హిందువుల హృదయమండపముల యందు జ్వలించుచున్న జ్వాలాజ్వాలలు విశదము కాక మానవు. ఈ పర్యాయము జాతీయోత్సాహ మొక రాజధానియందును ఒక తెగవారియందును మాత్రమే గాక దేశమం దంతటను ప్రజ లందఱి యందును విస్ఫుట మయ్యెను. వర్తకులు విద్యార్థులు హిందూయువకులు సామాన్యప్రజలు వీరు వారనక యందఱును జాతీయోద్యమము ననుసరించిరి. అనేకవిధము లైన జాతీయోత్సాహచిహ్నము లన్ని దిశలను చిత్రవిచిత్ర రూపముల గోచరించెను. మాంటెగూ మహాశయుండు రాకయున్నచో నేది యెట్లుండెడిదో యెవ్వ రెఱుంగుదురు!

స్వరాజ్యవాదము జాతీయోద్యమమున కాయువు. స్వరాజ్యవాంఛయు స్వాతంత్ర్యవాంఛయు ప్రజల ముఖ్యాశయములు. కాని, యీ స్వరాజ్య మే రూపమున నుండవలె ననువిషయమున విద్యాధికులలో నభిప్రాయభేదములు తీవ్రముగ నున్నవి. అధినివేశముల కొసంగబడిన స్వపరిపాలనావిధానమే మనకును గావలె నని దేశీయమహాజనసభ మొదటినుండియు కోరుచుండెను. తరువాత వంగదేశ విభజనకాలమందు జన్మించిన భావోద్రేకము కారణముగా రెండు భేదాభిప్రాయములు పొడమెను. ఒక తెగవారు దేశీయమహాజనసభ ననుసరించిరి. వారికే మితవాదు లని పేరు కలిగెను. 1906-వ సంవత్సరము దాదాభాయి నౌరోజీ గారు కోరిన స్వరాజ్యమే మనకు కావలె ననియు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే దానికి మార్గ మనియు బ్రిటిషువారితో మనకే సంబంధము నుండరాదనియు కోరువా రతివాదులు. ఈ యుభయపక్షములవారు నొకరి నొకరు ద్వేషించి దూషించుకొనుచుండిరి. ప్రజలు మాత్ర మందఱిని దేశాభిమానులుగ నెంచి గౌరవించుచుండిరి. ఇంతలో నూతనాభిప్రాయ మొకటి యావిర్భవించెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము స్వతంత్రదేశముల సంయుక్తసామ్రాజ్యమై యుండవలె ననియు అందు హిందూదేశ మధినివేశములతోఁ బాటు స్వతంత్రదేశమై యొక యంగముగా నుండవలె ననియు నూతన సిద్ధాంతమును కొందఱు తెచ్చిరి. క్రమక్రమముగా వీ రందఱును తమ యందఱి ముఖ్యవాంఛితము నొక్కటే యనియు ఈ యభిప్రాయభేదము లల్పము లనియు గ్రహించుచుండిరి. ఇంతలో బీసెంటు రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి యతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మొనర్చెను. ఆమె స్థాపించిన స్వరాజ్యసమితిలో నన్ని పక్షములవారును స్వేచ్ఛగా చేరి హిందూదేశస్వాతంత్ర్యపతాకము నెత్తి తత్సమక్షమున నాందోళనసమరము నారంభించిరి. హిందువులు 8,000 యేండ్ల క్రిందటనే స్వరాజ్యమున కర్తులై రనియు స్వరాజ్యము భారతీయుల పుట్టువుతోడి హక్కనియు స్వరాజ్యప్రాప్తి యాంగ్లేయుల యనుగ్రహముమీఁద నాధారపడి యుండలే దనియు బిసెంటు నొక్కి వక్కాణించెను. కాని, ఇంతవఱకును మనము సత్రమాందోళనావలంబకులను గూర్చియే యోచించియున్నాము. కాని, స్వరాజ్యమునే వాంఛించు భరతపుత్రులలో మఱియొక తెగవారును గలరు. వీరి సంఖ్య యల్ప మైనను వీరి యుత్సాహ మత్యంతము. వీరి యాశయములు మహోత్కృష్ట మైనవే కాని, వీరి యాశయసాధనము లంగీకరింపఁదగినవి కావు. వీరే యరాజకవాదులు. వీరు పెక్కు కుట్రలఁ బన్నుచున్నారు. తమ కాంగ్లేయులపై విశ్వాసము నశించుటయే వీరి యరాజకవాదమునకు కారణము. ఈ కారణమును పాలకులు గ్రహింపఁజాలక దేశమున నంతకంతకు శిక్షావిధానమును హెచ్చించుచున్నారు. ఇది మిగుల ననర్థదాయకము.

జాతీయోద్యమము స్వరాజ్యాశయమును మాత్రమే యాశ్రయించియుండలేదు. మతోద్ధరణము దాని ముఖ్యాదర్శములలో నగ్రగణ్యము. హిందూదేశమున నే యుద్యమ మైనను స్థిరమై వ్యాపింపవలె నన్న మతసంబంధమై యుండవలెను. చంద్రునకు వెన్నెల యట్లు సహజ మైనదో భారతీయుల హృదయములకు మతాభిమాన మంత సహజ మైనది. జాతీయోద్యమము రాజకీయవ్యవహారములచేతనే దేశీయమహాజనసభతోడనే జన్మించిన దని యెంచుట పొరపాటు. 19-వ శతాబ్దిని హిందూదేశమున ముఖ్యముగా గమనింపదగిన విషయము హిందూమతపునరుజ్జీవనమే. దీనివలననే జాతీయోద్యమము మొదట మొలకలెత్తెను. అప్పటికి హిందూమత మతిదీనస్థితియం దుండెను. భరతపుత్రులు స్వమతాభిమానమును త్యజించి పరమతావలంబనమున కుత్సాహము నొందిరి. క్రైస్తవమతబోధకులు వచ్చి హిందూమతము మూఢభక్తికి నిలయ మనియు, సహగమనాదిదురాచారముల కాకర మనియు, అనాగరకత కాటపట్టనియు బోధింపఁగడంగిరి. హిందువు లీ పన్నియు నిజ మని నమ్మిరి. అప్పుడే పాశ్చాత్యవిద్యల నభ్యసించినవారికి పాశ్చాత్యనాగరకతావిభ్రమము వారి కాంతుల పైపైమెఱుగులవలె మతివిభ్రమణమును కలిగించెను. వెంటనే వారు స్వమతాచారముల నిరసించి పరిత్యజించిరి. విదేశీయుల మతము విదేశీయుల దుస్తులు విదేశీయుల భాష విదేశీయుల యాచారములు వారికి ప్రియము లయ్యెను. వేయేల! ఆత్మగౌరవము వారిలో పూర్తిగ నశించెను. ఇట్టి దుస్థితినుండి మొట్టమొదట వారి నుద్ధరించినవి బ్రహ్మసమాజ ఆర్యసమాజ దివ్యజ్ఞానసమాజ రామకృష్ణమతసంఘములు. జాతీయాభిమానమునకు పునాది యేర్పఱచినవారు మహామహులైన రామమోహనరాయలు. ఇతఁడే బ్రహ్మసమాజమును స్థాపించెను. కాని, కొంతకాలమునకు బ్రహ్మసామాజికులలో కొందఱు కేశవచంద్రసేనుని ప్రేరణమున పాశ్చాత్యుల ననుకరించిరి. ఆర్యసమాజమును మహానీయుఁడైన దయానందసరస్వతి స్థాపించెను. దివ్యజ్ఞానసామాజికులలో హిందూదేశమునకు మహోపకార మొనరించినది

యానీ బెసెంటు. రామకృష్ణమఠసంఘమున ప్రధానపురుషుఁడు జగద్విఖ్యాతి గన్న వివేకానందస్వామి. వీ రందఱును హిందువుల శాస్త్రావబోధ మొనరించిరి. హిందూమతౌన్నత్యమును బోధించిరి. హిందువుల నాగరికత యత్యుత్కృష్ట మైన దని ఋజువుపఱచిరి. హిందూదేశమున ననన్యసామాన్య మైన విజ్ఞానము ప్రవర్ధిల్లె నని యుపన్యసించిరి. పాశ్చాత్యానుకరణ మాత్మవధతో సమాన మని బుద్ధులు గఱపిరి. వారి పరిశ్రమలకు ఫలముగ జాతీయోద్యమ ముప్పతిల్లినది. రాజకీయపరిజ్ఞానము హెచ్చిన కొలఁది స్వమతాభిమానము హెచ్చినది. స్వసంఘముమీఁది నిరసనభావము నశించినది. స్వరాజ్యమునకును మతోద్ధరణమునకును సంబంధము గల దని నాయకులు బోధించిరి. ప్రజలు గ్రహించిరి. యానీ బెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున దేవాలయములలో నర్చనలు సలిపియు మఱియు నెన్నియో యితరకార్యములవలనను మతమునకును రాజకీయవిషయములకును గల సన్నిహిత సంబంధమును వ్యక్తపఱచిరి. జాతీయగౌరవ మిప్పుడు సకల ప్రజల రక్తనాళములయందు ప్రవహించుచున్నది.

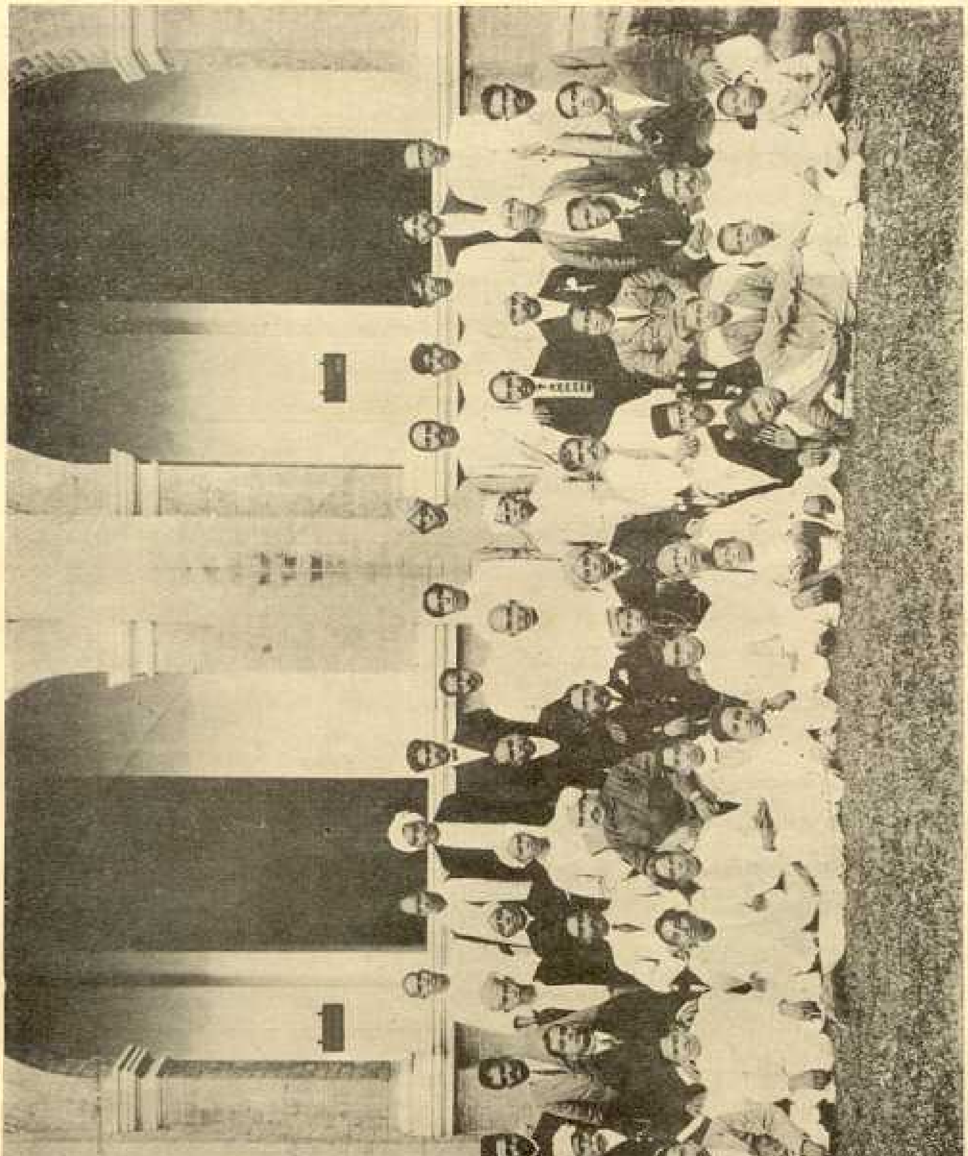
జాతీయవిద్యాసమస్య కూడ జాతీయోద్యమములలో నొకభాగమై యున్నది. నూటయేఁబది యేండ్లనుండి యాంగ్లేయులు పరిపాలన మొనర్చుచున్నను ప్రజ లనేకు లజ్ఞానాంధకారమునుండి విముక్తులు కాలేదు. ప్రజలకు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతులం దనేకలోపములు గాన్పించుచున్నవి. అన్యదేశభాషాధ్యయన మావశ్యక మై యుండుట దేశభాషాభిమాన మడుగంటుట జాతీయ చారిత్రమును విడిచి భారతీయ యువకులు జీవితకాలమంతయు అన్యదేశచరిత్రపఠనముననే వ్యయపఱచుచుండుట భారత భాగవతాది పుణ్యగ్రంథములకు బదులు గ్రీకు పురాణకథలును ఆంగ్లేయవీరుల జీవితములును గఱపబడుచుండుట విద్యార్థులలో దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకు మాఱు తత్తూన్నవల నణఁగఁద్రొక్కుట పాఠశాలలు విశ్వవిద్యాలయములు ప్రభుత్వమువారి యధికారము క్రిందనే యుండుట — ఇట్టి లోపములు వేనవే లున్నవి. వంగదేశవిభజనాందోళనసమయమున వంగదేశీయులు జాతీయవిద్యావశ్యకతను గ్రహించి జాతీయవిద్యాలయములను స్థాపించిరి. తరువాత బందరు జాతీయకళాశాల మొదలగు విద్యానిలయము లక్కడక్కడ కొన్ని స్థాపింపఁబడెను. ప్రజలలో కూడ జాతీయవిద్యాభిమానము ప్రబల మయ్యెను. ఆర్యసమాజమువారు గురుకులవాసముల నేర్పఱచిరి. కవీంద్రుఁ డైన రవీంద్రుఁడు శాంతినికేతనమును నెలకొల్పెను. దేశభక్తు లుద్యమించి కాశీనగరమున హిందూవిశ్వవిద్యాలయమును నిర్మించిరి. అనిబెసెంటు జాతీయవిద్యాస్థాపనమున కూడ చాల పరిశ్రమ లొనర్చెను. ఆమె మిగుల దీక్షతో కార్యముల నొనరించుటకు దక్షురాలు. కాశిలోని హిందూవిశ్వవిద్యాలయమునకు పూర్వ ముండిన జాతీయకళాశాల యామె స్థాపించినదే. మదనపల్లిలో కూడ నామె యట్టి కళాశాలను నిర్మించెను. కాని, జాతీయవిద్యావ్యాప్తి యింకను సంతుష్టికరముగ లేదు. అరండేలు మహాశయుఁ డీ విషయమును గ్రహించి జాతీయవిద్యను వ్యాపింపఁజేయుటకు కంకణము కట్టుకొని నిరంతరమును పరిశ్రమ మొనర్చుచున్నాఁడు. అతఁడు మన వందనముల కెంతయు పాత్రుఁడు. త్వరలో జనుల యందు జ్ఞానభానుఁ డుదయింపవచ్చును.

జాతీయోద్యమము మహాసముద్రమువంటిది. అం దెన్నియో తరంగపంక్తులు కలవు. వాని నన్నిటిని వర్ణించుట ప్రస్తుతము సాధ్యము కాదు. వాని లోఁతును గాంచుటయు కష్టతరము. స్వదేశీవ్రతకాంక్ష కూడ జాతీయోద్యమచరిత్రమున ముఖ్యముగ గమనింపవలసిన విషయము. వంగదేశవిభజనసమయముననే స్వదేశీవ్రతము కూడ నుద్భవించెను. భారతీయులు పరదేశవస్తువులను కొనరా దని ప్రతిజ్ఞ గైకొనఁజొచ్చిరి. హిందూదేశము సారవంత మైన భూమి. వివిధములైన గనులును దాని గర్భమున నడఁగియున్నవి. విదేశీయు లవి యెల్ల స్వలాభార్థము వినియోగించుకొనుచున్నారు. దేశమున పరిశ్రమలు నశించినవి. ప్రభుత్వమువారు వానిని రక్షింప సమకట్టకున్నారు. కావున, మనదేశపరిశ్రమలను కాపాడుకొను భారము మనమీఁదనే యున్న దని భారతీయులు తెలిసికొనిరి. విదేశవస్తువులనే కొనరా దని కొంద ఱనిరి. సాధ్య మైనంతవఱకు స్వార్థత్యాగ మొనర్చి యైనను స్వదేశవస్తువులనే కొనవలె ననునది సరియైన యాశయ మని మఱికొంద ఱనిరి. విదేశవస్త్రధారణమును భారతీయులు మానవలె నని యత్నించిరి. బెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున జనులలోఁ గల భావోద్రేకమును బట్టి స్వదేశీవ్రతదీక్షయు హెచ్చెను. స్వదేశీవ్రతదీక్ష భారతదేశపరిశ్రమల సంరక్షణ కుత్తమసాధన మని యార్థికశాస్త్రజ్ఞులు కూడ నభిప్రాయపడుచున్నారు. భరతపుత్రులు మనోనిగ్రహ మొనరించి విదేశీయవస్తువులందలి యవ్యాజప్రేమను వదలి స్వదేశీవ్రతావలంబనమున దేశాభిమానము వెల్లడిచేయవలెను.

ఐరోపాదేశములందువలెనే హిందూదేశమునను జాతీయోద్యమ మావిర్భవించి యభివృద్ధి నొందెనో ఏయే రూపములు దాల్చెనో ఏయే యాశయముల సాధించెనో మనము విచారించి యున్నాము. కాని, యూరపుదేశములందలి జాతీయాదర్శములకును భారతీయజాతీయాదర్శములకును మిగుల వ్యత్యాస మున్నది. ఐరోపాదేశములందు జాతీయోద్యమము స్వార్థపరత్వమును సామ్రాజ్యాభిలాషను ప్రేరేపించి మానవసౌభ్రాతృత్వమును వానికి బలియొసంగుచున్నది. నేఁటి మహాసంగ్రామమువలన నాయా జాతీయోద్యమము లాపాదించు ననర్థములు ప్రకటితము లగుచున్నవి. యూరపునందు కూడ నీ యుద్ధమువలన నూతనభావము లంకురించుచున్నవి. కాని, భారతీయులు జాతీయోద్యమమును ప్రారంభించుట జపాను మొదలగు కొన్ని ప్రాగ్దేశములు పాశ్చాత్యదేశానుకరణ మొనరించుటవంటిది కాదు. అక్కడి రాజకీయాందోళనపద్ధతుల ననుసరించుట మాత్రమే యని యెంచుట పొరపాటు. భారతీయుల జాతీయోద్యమము కేవలము స్వార్థపరత్వసమన్వితము కాదు. వారి స్వాతంత్ర్యాభిలాష కేవల మధికారపాశములను వదలించుకొని యుప్పు వచ్చిన రీతిని చెలరేఁగుటయుఁ గాదు. అది పట్టి స్వచ్ఛందజీవనాభిలాష మాత్రమే కాదు. మఱి, పరమోత్కృష్ట మైన స్వాధీనతాభిలాష. హిందువుల సాంఘికశాస్త్రసూత్రము లీ మహా

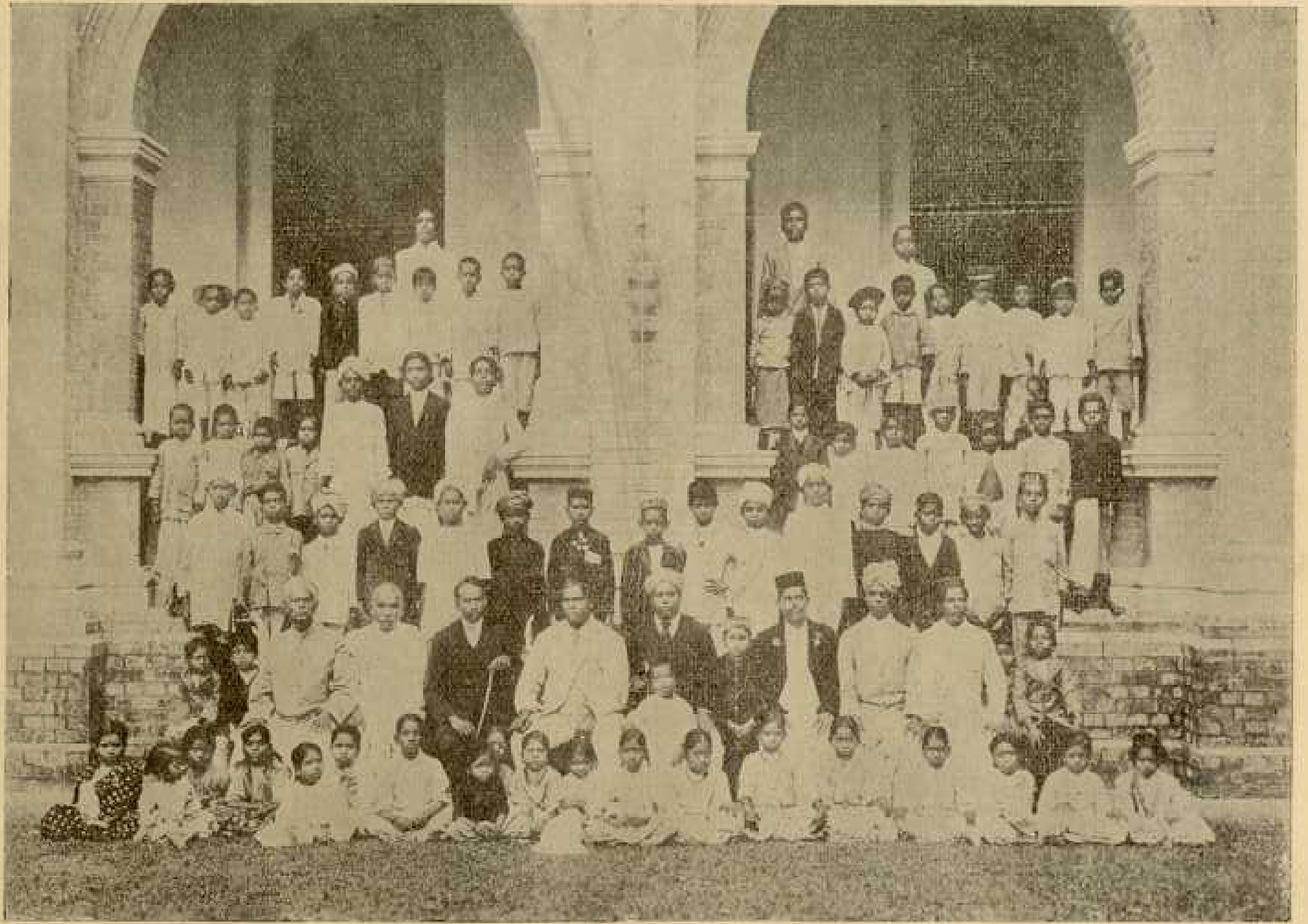
ధర్మములే వారికి బోధించుచున్నవి. కావున, హైందవుల జాతీయబోధమునకు ప్రేమయే పునాది. పరస్పరజాతివైరముల కది యణుమాత్రమును స్థానము నొసంగదు. హిందూదేశము నాగరకతకు ప్రసిద్ధి చెందిన దేశము. దానికి ప్రత్యేకముగా నితరదేశములకు లేని వ్యక్తిత్వ మొక్కటి యున్నది. దాని శిల్పశాస్త్రమును దాని చిత్రలేఖనమును దాని కళాశాస్త్రములును సంగీతసాహిత్యములును దాని విజ్ఞానమును మతమును సకలమును ఇతరదేశములవారికన్న భిన్నములు. వీని యన్నిటియందును ఒకానొకప్పుడు భారతభూమి వర్ణనాతీత మైన మహావైభవ మనుభవించుచుండెను. అట్టి మహోన్నత మైన విజ్ఞానభాగ్యమును కాపాడి పోషించి నూతన జీవముతోడను నూతనవికాసముతోడను ప్రపంచమున కలవడఁజేయుటే హిందూజాతీయతయొక్క ముఖ్యాశయము. కాని, ఈ కార్యమును భారతీయులు అఖిల ప్రపంచసామ్రాజ్యనిర్మాణమువలన నెఱవేర్పవలె నని తలంచుట లేదు. ప్రపంచ మంతయును స్వాతంత్ర్యసంపత్తి గలిగి వెలఁగు దేశముల కాకరమై ఈ దేశము లన్నియు కలసి యొక సంయుక్తదేశసామ్రాజ్యమై పరఁగవలె నని వారి సాంఘిక రాజకీయాశయము. ఇదియే వారి జాతీయోద్యమలక్ష్యము. ఇం కెన్నియో మహాధర్మము లంతర్భూతములై యున్నవి. జాతీయోద్యమమే మాతృదేశభక్తి. అదియే స్వాతంత్ర్యాభిలాష. అదియే విజ్ఞానప్రాగల్భ్యపోషణానురక్తి. అదియే భూతదయ. అదియే మానవసోదరత్వమును గ్రహించి మెలఁగుటయందలి యాసక్తి. స్వపరిపాలన ప్రాప్తియు జాతీయవిద్యావ్యాప్తియు హిందూమతోద్ధరణమును స్వదేశవ్రతానుష్ఠానమును దీనికి గమ్యస్థానములు. దీనివలననే దీనదశనమునఁ గ్రుంగి బాధపడుచున్న యనేకకోటుల జీవరాసులు క్షేమమును పడయుట. దీనివలననే భారతీయులు మానవధర్మములను నిర్వహింపఁగలుగుట. దీనివలననే భారతీయవిజ్ఞానసాగరకళలు ప్రపంచమున కలవడుట. దీనికొఱకు భరతపుత్రులు తమ ప్రాణములను ధారవోయుచున్నారు. పేదఱికమున కుందుచున్నను శక్తికొలంది ధనమును వ్యయము చేయుచున్నారు. దేశాంతరవాస మనుభవించుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యమును బాసి కృశించుచున్నారు. ఇంక నెన్నెన్నియో బాధల ననుభవించుచున్నారు. ముందును అనుభవింప సంసిద్ధులై యున్నారు. జాతీయోద్యమము వారిని మాతృభక్తిపరవశులఁ జేయుచున్నది; ధైర్యసాహసోపేతులఁ గావించుచున్నది; నిశ్చలచిత్తుల నొనరించుచున్నది. అట్టి మహాసంకల్పమున కెవ్వరు విఘ్నమాపాదింపఁజేతురు? తత్ప్రవాహవేగము నాపఁగల ధీరు లెవ్వరు? తత్ప్రసంగమారుతమును కట్టిపెట్టు వరు లెవ్వరు? అధికారులు నిర్బంధముల విధింతురు గాక, ఆంగ్లోహైందవులు ప్రల్లదములఁ బలుకుచుందురు గాక, ఆంగ్లపత్రిక లసహనమును ప్రదర్శించుఁ గాక, దేశద్రోహులు మాతృభూమిని పరిత్యజింతురు గాక, అవివేకులును స్వార్థపరులును అహితప్రేరితులును తాము స్వరాజ్యమున కనర్హులమని యగౌరవవాక్యముల వాకొందురుగాక, విధినిర్ణయము నెవ్వరు తప్పింతురు? కాలగతి నెదు రెవ్వ రేఁగఁగలరు? 30 కోట్ల ప్రజల పుట్టుహక్కును తిరస్కరించి నిగ్రహించువా రెవ్వరు? భారతపుత్రులారా! స్వరాజ్యము మీకై యెదురుచూచుచునే యున్నది, దానిని తెచ్చుకొను భారము మాత్రమే మీదై యున్నది. ఆంగ్లేయభూమి నేఁగు భరతపుత్రుల పరిశ్రమల నీశ్వరుఁడు సఫలీకృత మొనరించుఁ గాక! ఆంగ్లదేశస్థులు తమ సమాజస్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును న్యాయమార్గప్రవర్తనమును క్రియారూపమున చూపి లోకమర్యాదను గాంచి తమ సామ్రాజ్యము నత్యున్నతాశయములపై నిలఁబెట్టుకొనునట్లు సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగావుత! మాంచెగు మహాశయుఁడు హిందువుల స్వరాజ్యమును మరల వారి కొసంగుఁ డని స్వీయదేశస్థులకు హితవు గఱపి తన్నిమిత్తమై శాశ్వతకీర్తి గడించునట్లు భగవంతుఁడు ప్రసాదించుఁ గావుత! 'జయము శ్రీ భారతమాతకు జయము జయ'మని యాసేతుపుత్రులు జయజయధ్వానములు సల్పుచు సంతోషతరంగముల నోలలాడు తరుణ మావిర్భవించుఁగావుత!

DRAMATIC SECTION OF ANDHRA MAHAJANA SABHA, RANGOON

ఆంధ్ర మహాజనసభ—నాటకశాఖ, రంగూను

FREE SCHOOL OF ANDHRAMAHAJANASABHA, RANGOON

ఆంధ్రమహాజనసభ-ధర్మపాఠశాల, రంగూను

" జాతీయవిద్య కాని విద్య విద్యయే కాదు."

" జాతీయవిద్య యన్నను జాతీయంపు దుస్తు లన్నను జాతీయార్హ మగు విద్య యనియు జాతీయార్హ మగు వసనము అనియు నర్థము."

విద్య యనఁగా ఎఱుక, నరునం దడఁగియున్న శక్తులకు ప్రబోధము గల్గించు విధము నెఱుంగుట. ప్రకృతిసిద్ధముగ మహాశక్తు లనేకములు పసివారియం దడఁగి నిద్రించుచుండును. ఆ శక్తులకు మెలఁకువ కల్పించి ప్రవృత్తిని గల్గించి వానిని బలపఱచు నెఱుకయే విద్య. ఈ విద్య సక్రమమార్గమునఁ గఱపఁబడనియెడల మన మే శక్తులను పోషించి సత్త్వసమన్వితములుగ చేయఁజూచుచుంటిమో ఆ శక్తులే సంక్షుభితములై కృశించి భగ్నములు కాఁగలవు. మఱియు, వీనికి మాఱుగ ననర్థదాయకము లగు నలవాటులు తలచూపును.

మఱియు, విద్యాభ్యసనమున బాలుర కందఱకు నుపయుక్త మగు విధాన మొకటి లేదు. శరీర మానసిక బుద్ధి బలములందు ఒక బాలునిఁ బోలి మఱొకఁ డుండఁడు. కావున, విద్య గఱపుచో భిన్నదశలం దున్న బాలుర స్థితిని గుర్తెఱింగి వారివారి కనువగు రీతిని బోధల సలుపవలసియుండును. కొందఱు బాలురందు కొన్నికొన్ని సమర్థత లతిసులభముగ ప్రబోధము గాంచుచు ఫలప్రదము లగును. వీని నుపేక్షించి వేఱు విధ మగు శక్తులను ప్రబోధింపఁ జూచితిమా, మన ప్రయత్నములు నిష్ఫలము లగుటయే కాక ఆ బాలురను గూర్చి చేయఁబడు బోధ లన్నియు ననర్థదాయకము లగును.

తా మవలంబించు బోధనవిధానముల ననుసరించి గురువులను మూఁడు తెగలవారినిగ విభజింపవచ్చును: (1) దారుశిల్పులవంటివారు (2) శైలశిల్పులవంటివారు (3) తోఁటమాలీలవంటివారు. దారుశిల్పులవంటివారు మొదటి తెగ గురువులు. వీరు బాలుని బుద్ధి రిక్తస్థలమువలె నుండు ననియు అచ్చో తాము నిర్మించు వర్తన మను భవనమునకు వలయు సామగ్రి నంతను వెలుపలినుండి తెచ్చి దాని నెల్ల నుచితరీతిని తామె యమర్చి రూపకల్పనము గావింపవలె ననియు భావింతురు. ఈ విద్యావిధానము గురువులను బట్టి నిర్ణయింపఁబడును గాని విద్యార్థుల ననుసరించి మాఱదు. మన దేశమునఁ బఱఁగు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ఇట్టిదే. అన్యదేశగురువులు తమ జీవితాదర్శములకై తమ చిత్తము వచ్చినట్లు పునాదులు వేయఁ జూచుచున్నారు. దేశీయబాలునికి స్వకీయ మగు జీవితాదర్శములం దధికారము లేదు. వాని జాతీయసాంప్రదాయమునకుఁ గాని స్వదేశాభిమానమునకుఁ గాని గణన లేదు. సహజమానవస్వాతంత్ర్యములును లేవు. గురువులు తమ యాదర్శములకు పునాది వేయుటకు పూర్వము బాలునియందు స్వాభిమాన మేమైనఁ గలదేమో పరికించి ముందు దానిని తొలఁగించి వానిని శూన్యమనస్కునిఁగ నొనర్చి తమ కర్తవ్యము నారంభించుచున్నారు. బాలుని గమ్యార్థము రాజకీయోద్యోగము; ఇదియే సామ్రాజ్యసేవగ భ్రమింపఁబడుచున్నది. ఇందునకు సాధనము స్వదేశాభిమానశూన్య మగు రాజభక్తి. అధికారుల కడఁగిమడఁగి యుండుటయే రాజభక్తి యని యెంచఁబడుచున్నది. మఱియు, రాజుయొక్క దేశీయు లగు నాంగ్లేయుల వేషభాషల ననుకరించుటే బ్రహ్మచర్యమై వెలయుచున్నది. ఇందువలన బాలుని సహజప్రేమ గాని స్వకల్పనాసామర్థ్యము గాని సత్య మగు భక్తి గాని వర్ధిల్లుట కవకాశములు కలుగకున్నవి. కాని, స్వభావము ననుసరించి యివి తల చూపక మానవు. అప్పు డవి శిక్షణవిధానమునకు విరుద్ధము లగు విద్యుల్లంఘన ప్రయత్నములుగ భావింపఁబడి యడఁచివేయఁబడుచున్నవి. మానసికకల్లోలమును నీతివర్తనాభావమును అనర్థదాయక జీవితసరణియు ఫలము లగుచున్నవి.

గురువులలో శైలశిల్పులవంటివారు రెండవ తెగవారు. బాలుని బుద్ధి రూపహీన మగు శిలవంటి దనియు సహజచైతన్యము లేక పఱఁగు ననియు వీరి సిద్ధాంతము. శిల యొకటి నేలపై దొర్లుట వలన కొన్ని మాలిన్యములు దాని నంటుకొను రీతిని బాలుఁడు గురుని శిక్ష క్రిందికి వచ్చుటకు పూర్వము వానికి సహవాసదోషములవలనఁ గల్గిన యనర్థము లగు కొన్ని వాసన లలవడియుండు ననియెంచి వాని నెల్ల తొలఁగించి వాని బుద్ధిని తమ యిచ్ఛానుసారముగ తొలిచియు చెక్కియు గురువులు రూపకల్పనము గావింపవలసియుందురు. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించి చూచినయెడల బాలుని మనస్సు సహజముగ వక్రమై యుండును; దాని ననేకరీతుల పీడించి హింసించినఁ గాని వాంఛితరూపనిర్మాణము లభ్యము కాఁజాలదు. గురువులు సర్వస్వాతంత్ర్యకలితులు, బాలురు బానిసలు. గురువు లాజ్ఞాపింతురు; బాలురు శిరముల వంచి చెప్పినట్లు నడుచుకొనియే తీరవలయును. తాము కోరినదానిని గురువులు బోధింతురు; బాలురు దానినె నేర్చుకొనవలయును, తదితరమును దేనిని నేర్చుకొనఁగూడదు. బోధితాంశములందు దేని నేని బాలురు నేర్చుకొనఁజాలనిచో, గురుధిక్కారభావముచే వారి మనస్సు కఠినమై యుండవలయును. ఇట్టియెడ కఠినతరశిక్షయే బోధనసాధనము! బాలుర బుద్ధి గురువు లెట్లు చెక్కిన నట్లు రూపాంతర మందవలసినది. మానవజీవితాదర్శములం

గాంచి ప్రాస్యవృష్టి గల గురువు లీ పద్ధతివారు. వీ రధికారప్రియు లుగ నుందురు. వీరు సదా బాధకగురువులే గాని బోధకగురువులుగ నుండరు. సహజచైతన్యకలితు లైన బాలురు కాంతిహీనులును క్రోధసహితులును నై అవిధేయులుగను విప్లవకరులుగను భావింపఁబడి యన్యాయముగ పదంచివేయఁబడుదురు.

తోఁటమాలివంటివారు మూఁడవ రెగ గురువులు. వీరు బాలుని సజీవబీజముగ నెంతురు. అనంతశాఖాసమన్వితమై సువర్ణపత్రపుష్పఫలసంశోభితమై పెన్నావు మహావృక్షముయొక్క చైతన్యమంతయు బీజమునం దవ్యక్తమై వసించుచుండును. ఆ బీజమున కనుకూలక్షేత్రమును సమకూర్చుటయు అందుండి వెలువడు నంకురమును శీతోష్ణబాధలనుండి కాపాడుటయు మొక్కగా నున్నప్పుడు దాని కలుపుగట్టి పశ్వాదులచే హాని రాకుండఁ జేసి తగిన యెరువును నీరును సమకూర్చుటయు తోఁటమాలికి విధి. అం దతనికి మొదటి కార్యభాగమే మిక్కిలి కష్టతర మైనదియు ప్రముఖ మైనదియు నై యున్నది. ఏ విత్తనమున కెట్టి నేల కావలయునో మొదట నిర్ణయించుటలో మాలి సగము విధిని నెఱవేర్చినవాఁ డగును. తరువాతి దము దాని మొక్కయొక్క వ్యక్తికి తగిన ట్లలవర్చుటయో దాని తీఁగెకు పందిరి వేయుటయో ఊఁతకఱ్ఱ నమర్చుటయో వానికి ముఖ్య మగు పని. దీనితో పాతిక పని తీర్చుకొనినవాఁ డగును. మొక్క పెద్దదై స్వయంవికాసమున స్వాతంత్ర్య మానఁగల స్థితికి వచ్చిన పిమ్మట, దాని వ్యక్తి కాతంకము లేవని కలిగినచో వానిని తొలఁగించుట అప్పుడప్పుడు క్రొత్త యెరువు వేయుట వలిగి క్లిన యాకులను కొమ్మలను ఖండించివేయుట మాత్రమే అతఁడు చేయవలసిన పని. తరువాత చెట్టు విజృంభించుచు స్వతంత్రవికాసమును చూప, తాను విముఖుఁడై దానిని సదా తన యధికారము లోపల నుండుకొన నెంచక తన శ్రమ ఫలించె ననియు తన కార్యక్రమము సమంజస మైన దనియు గ్రహించును; మఱియు, ఈ మొక్కయొక్క క్రమాభివృద్ధిని కనునట్టు నవకాశము గల్గి తన యనుభవమును చక్కచేసికొనఁగల్గినందునకు కృతజ్ఞుఁ డగును.

తోఁటమాలి రెండు సంగతులను బాగుగ గ్రహించియుండును. ఒకటి: ప్రతిబీజమును ప్రత్యేకలక్షణములతో నొప్పారుచుండు ననియు వాని లక్షణములకు భిన్నముగ నుండు వృక్షము దానిలో నుండి వెలువడఁజేయఁజాలుట యవివేక మనియు దాని స్వభావమును గని యెట్టి తాను వర్తించుట విధి యనియు గ్రహించును. రెండవది: మొక్క యెంత చిన్న దైనను, దాని కోమలము లగు మలి వ్రేళ్లు సయితము మహాశక్తిసమన్వితము లనియు రాతిగోడలను సయితము భిన్నము చేయఁజాలియుండు ననియు అది సజీవమై యుండ దాని కడ్డముగ నే శక్తియు నిలువలే దనియు గ్రహించును.

ఇటులే బాలుర బుద్ధియు నుండును. లోకవిఖ్యాతి గన్న రవీంద్రుని కవిత్వశక్తియు జగదీశచంద్రుని ప్రకృతిరహస్యశోధనాచమత్కృతియు శంకరుని యాధ్యాత్మికజ్ఞానమును బాల్యమున వారివారియం దడఁగి యవ్యక్తరూపమున నున్నవి. వీరిని వారివారి కనువగు విషయమునుండి మరల్చి వేఱు విధ మగు కార్యములను వారిచేత చేయించుట యసంభావ్యము. అవకాశములు కలుగవేని నిరర్థకములై వారి బుద్ధులు నశించును. అవకాశములు కలిగినా, తమ ప్రత్యేకలక్షణసంశోభితము లగు మహాకార్యములను వీరొనర్చియే తీఱుదురు. వీరి గురువులు ప్రయత్నపూర్వకముగఁ గాని అప్రయత్నముగఁ గాని వారి కవకాశములు కల్గించినను, లేక వానియంతట నవియే యవకాశములు కల్గినను, ఆ ధీశాలులు ప్రబోధము గాంచక యుండరు. అటుపిమ్మట వారి గురువులు గాని తదితరులు గాని యెంత సమర్థులైనను వారి నాపఁజాలరు. కాని, ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ప్రాథమికావకాశములనే యరికట్టునదిగ నున్నది. ఎందఱెందఱో రవీంద్రులు జగదీశచంద్రులు శంకరులు ప్రకాశింపక యడఁగిపోవుచుండిరి. నానావిధబీజములను తెచ్చి యొక గుంటలో నిడి నీళ్లు పోసినట్లు, వివిధమానసికలక్షణములచే విలసిల్లు బాలు రందఱకు నొకే విద్యాక్రమమును ఒకేపరవాంకజాలమును నిర్ణయించుటచేత అనర్థములు వాటిలుచున్నవి. కావున, ఉత్తమగురువు తనయొద్ద విద్య గఱచు బాలురను పరిశీలించి వారివారి కనువగు విషయములను గుర్తించి వానినే వారివారి కభిమానశాఖలుగ నేర్పఱచి విద్య గఱపవలయును. భాషాసాహిత్యము చరిత్ర రాజనీతి భూగోళశాస్త్రము వాణిజ్యపద్ధతి గణితశాస్త్రము శిల్పములు సంగీతము నృత్యము వ్యాయామవిద్య మున్నగునవి సర్వమును వానివాని యర్హస్థానముల నలంకరింపఁగల సర్వకళాశాలలు స్థాపితములు గావలయును. సంఘమున నొక్క బాలుఁ డయినను తన కనువగు పాఠశాల గాని విద్యాశాఖ గాని లభింపమిచే కృశింపరాదు. అట్టి విద్యాపద్ధతియే యోగ్యతమ మైనది. దానినే విద్యావిధాన మనవలయును.

వేర్వేఱు బాలురు వేర్వేఱు మానసిక శారీరక నైతిక లక్షణములతో నుండు టనుట సమంజసమే. వానివాని కనువగునట్లు విద్యావిషయములు మాఱుచుండవలె ననుటయు సమంజసమే. కాని, జాతీయవిద్య యన నేమి? జాతిజాతికి ఒక విద్య యుండునా? విద్యకును జాతికిని సంబంధ మేమి? — ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు కావలసియున్నది. వ్యక్తిమానవులవలె నే జాతులును ప్రత్యేకలక్షణములతో వెలయుచుండును; ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరించి వర్తించుచుండును. ఐరోపావారు రజోగుణప్రధానులు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము వ్యష్టిశ్రీవృద్ధి వారి యాదర్శములు. సైనికనీతి వ్యాపారధర్మము వారి మార్గములు. ప్రకృతిని దానియందలి సర్వమును స్వాధీనము చేసికొని తమ యభ్యుదయమునకై వాని నెల్ల నుపకరణములుగ నొనర్చుకొనుటకు వారు సదా ప్రయత్నించుచుందురు. ఇందుచేతనే తోడ్పడువారి జాతివారలను మాత్రమే తమ సోదరకూటములోనికి రా నంగీకరింతురు. వారి ప్రవృత్తి యంతయు వ్యష్టిభావమునందు కేంద్రీకరించియుండును. వారి సాంఘికాచారములును సామ్రాజ్యనీతియు వారి జాతివారల వ్యష్టిస్వాతంత్ర్యమునకును సౌఖ్యమునకును తోడ్పడునవిగ నుండవలయును. అట్టి స్థితిని చేకూర్చుదానినే వారు జాతీయాదర్శముగ నంగీకరింతురు. కార్మికజనసంఘములు గాని వణిజకూటములు గాని

శ్రామికుల సమాజములు గాని స్త్రీల సమావేశములు గాని ఆయా బృందములలోని వ్యక్తిమానవుల స్వాతంత్ర్యమును పెంపొందించుచు జాతీయాధిక్యమును సామ్రాజ్యాధికారమును పోషించు మార్గముల నన్వేషించుచుందురు.

ఈ వ్యక్తిభావమునే జాతీయతయందును చూపుదురు. వీరితర జాతివారలకు సహాయము చేయునెడల కూడ తమ యాదర్శమును మఱవరు. తమ్మాశ్రయించిన జాతివారల ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరింపరు. అప్పుడు తమ వ్యక్తిప్రాధాన్యమునకు లోపము వచ్చునని వీరి భయము. ఈ భావము ననుసరించియే జగ మంతయు తమ సౌఖ్యముకొఱకును విలాసముకొఱకును సృజింపఁబడె నని వీరి మతము బోధించుచున్నది. ఐరోపీయనులు నరు లనఁగా తమ జాతివారు మాత్రమే యని యన్వయము చేయుదురు. ఎవరెవరి కట్టి సాయమును ఐరోపీయనులు చేసినను తాము నాభిస్థానమున నుండ ఇతరులు తమ్మనుసరించి తేజరిల్లవచ్చును. కాని, వారును స్వాతంత్ర్య మాని వర్ధిలుట వీరికిఁ గిట్టదు. ప్రస్తుతమహాఘోరయుద్ధమున కీ భావమే మూలము.

అమెరికనులును రజోగుణప్రధానులే యైనను, వారును ఐరోపానుండి వచ్చినవా రయ్యును, వారు సాంఘికవాదులుగ మారిరి. ప్రప్రథమమున సంకుచితజాతీయభావములతో సామ్రాజ్యకాంక్షను వాణిజ్యాభిలాషను పెంచి యచ్చటి యాదిమవాసులను రూపుమాపి దేశము నాక్రమించిరి. అచ్చటికి పోయిన ప్రతి యైరోపా సంఘమును తమ దేశపు టాధిపత్యమునే స్థాపింపఁజూచెను. తుదకు తా మందఱు నొకే ఖండవాసు లగుటచేతను ఒకే యాదర్శముచే పఱఁగినవా రగుటచేతను వాణిజ్యమునకు శాంతి యావశ్యక మగుటచేతను వీరి మాతృదేశవాసులు వీరిపై నధికారము చెల్లింప యత్నించుటచేతను వీ రంద ఱేకమై సోదరభావమును కుదుర్చుకొనిరి. సత్త్వగుణమునకు చోటిచ్చిరి. చిరకాల మిట్లు జీవించుటచేత రాజకీయవిషయములందు కూడ ప్రత్యేకసంఘముల స్వాతంత్ర్యమును అన్నింటి సౌభ్రాతృత్వమును నంగీకరించిరి. తుదకు వీరు అన్యదేశముల నాక్రమించినను అచ్చటివారియెడల సౌభ్రాతృత్వమునే చూపుచు సాంఘికవాదు లైరి. ఇటులే పేరెన్నిక గాంచిన జాతుల ప్రధానగుణములను సమష్ట్యాదర్శములను వివరింపవలెను.

భారతజాతి లక్షణములను జాతీయాదర్శమును విచారింతము. వీరు సత్త్వగుణప్రధానులు. స్వార్థపరతను నిగ్రహించుట పరార్థపారీణతను ప్రోత్సాహపఱచుట జీవితావశ్యకముల స్వీకరించి బుద్ధిబలనైతికబలములతో పాటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును సాధన చేయుట వీరి జీవితమార్గములు. పరోపకారమునకై యాత్మార్పణము చేయుట వీరి యాదర్శము. విశ్వవ్యాప్తమైన సోదరభావము వీరి మతతత్త్వము. మాత్సర్యరహిత మగు సమగ్రాభివృద్ధి వీరి జీవితమార్గము. సర్వసమత్వము వీరి శీలము. భారతసంఘనీతిని విమర్శించినయెడల పై యంశములు తేటతెల్లము కాఁగలవు. సాంఘికు లందఱు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుగ విభజింపఁబడిరి. వీ రందఱు నొక కుటుంబములోని యన్నదమ్ములవలె నుండిరి. వయసు ననుసరించి జ్ఞానము ననుసరించి శక్తియుక్తుల ననుసరించి యెవరి కనువగు పనులను వారు చేయుచు సమష్టికుటుంబక్షేమమునకై పాటుపడుచు పరస్పరస్పర్ధలును ఈర్ష్యలును లేక జీవించు సోదరులవలెనే యుండిరి. ఇప్పటికిని పల్లెలం దుండువా రాయా కులములవారు పరస్పరవైరములు లేక శాంతులై జీవించుచున్నారు. పట్టణములం దుండువా రన్యజనసంపర్కముచేతను విజాతీయవిద్యాదర్శముల నవలంబించుటచేతను సంఘస్థితిని చెడఁగొట్టిరి. వీరి ననుకరించుటవలన పల్లెలందును కొంత చెడుచున్నది. అయినను, ఆదర్శములు పూర్ణముగ మాఱిపోలేదు.

మూలసూత్రముల ననుసరించి జనులందరు శక్తియుక్తులను విద్యాజ్ఞానసంపదలను హెచ్చిన కొలఁది ఉత్తమపతిరవిధుల నవలంబించి సంఘమునం దున్నతగౌరవము నందుట కందఱకును అవకాశములు గలవు. ఐహికవాంఛలను విడిచి, అధికారాభిలాషను నడఁచి ఆముష్మికధర్మములను పూని, పరోపకారదీక్షతో జీవించుట బ్రాహ్మణునికి విధి. అట్టి సమర్థునకే యత్యున్నతపదవి యంగీకరింపఁబడినది. వాని స్వార్థమునకవకాశము లేదు. అధికారగర్వమునకు చోటులేదు. ఆతఁడు స్వార్పణము చేసిన యాశ్రితసేవకుఁడు. వీని యుపకారము నందుట కందఱకును అధికారము గలదు. తన యోగ్యతను గుర్తించిన ప్రజలు ఇచ్ఛికముగ నొసఁగు గౌరవము తప్ప మఱేదియు కోరుటకును అతని కధికారము లేదు. కాని, సదా సంఘసేవ చేయుచు ఆతఁడు మాత్రము పాటుపడవలసినవాఁడుగ నున్నాఁడు. సంఘసేవకై యితఁడు సమస్తకళలను సర్వవిద్యలను నేర్వవలయును. అన్నికార్మికవిద్యలను వైద్యవిద్యను శాస్త్రములను నేర్చుకొనవలయును. ఇటీవల నన్యదేశీయపరిపాలనమున సాంప్రదాయములు సంచలించి దేశీయపరిశ్రమలు క్షీణించి దేశీయకర్మవిద్యాధికుల గౌరవమునకు కసరు లభ్యమైనయెడ, బ్రాహ్మణులు పరిశ్రమలను నిరసించుచు అట్టివానిని విడువక జీవించువారిని గౌరవహీనులుగ ప్రదర్శించుచు కల్పితసూత్రములను సృజించిరి. కేవలము అక్షరపరిచయమాత్రమున పఱఁగు చదువులకు మాత్రమే గౌరవము చాటింపఁబడుచువచ్చినది. మన దేశము నాక్రమించిన వర్తకుల కిది లాభముగఁ గాన్పించినది. ధీశాలులును వైశ్యకలితులును దేశాభ్యుదయహేతువు లగు పరిశ్రమలును వాని ననుసరించి వాణిజ్యమును దేశధనమును పాలకవర్గపు జాతివా రగు విదేశీయవర్తకులకే చిక్కినవి. ఈస్టు ఇండియా కంపెనీవారి చరిత్రలను విమర్శించినచో ఈ యంశములు తేటపడఁగలవు. మఱియు, మహోన్నత మగు క్షేత్రగణితమును సాధించిన బ్రాహ్మణశిల్పులు తమ విద్యలను యజ్ఞవేదికల నిర్మాణసూత్రములందును దేవాలయనిర్మాణవిధులందును వాస్తుశాస్త్రమునందును ప్రదర్శించి యుండిరి. పూజార్హములగు నానావిధపాత్రలను చేయుటకును విగ్రహరచనకును ప్రాచీనయంత్రనిర్మాణములకును అస్త్రశస్త్రనిర్మాణమునకును వలయు శాస్త్రముల నెల్ల కార్మికానుభవము లేకయే కేవలము చదువుచే బ్రాహ్మణులు రచించి రని గాని వీరివలనా వ్రాసి యిచ్చె నని గాని విశ్వసించుట చారిత్రకవిమర్శనము గాదు

గదా. ఇటులే! పూజ్యు లగు మహాఋషులు రచించిన వైద్యశాస్త్రములను శిల్పశాస్త్రములను వాస్తుశాస్త్రములను ఇంక ననేకశాస్త్రములను విమర్శింపుఁడు. అవస్థాంతరములందు దేశీయకళలకును శాస్త్రములకును ప్రముఖత నశించినప్పుడు, వానికిని వానివలన జీవించువారికిని గౌరవము తగ్గినది. అప్పు డవి బ్రాహ్మణవృత్తులు గావను భ్రమయు కల్పిత మైనది. తిరిగి దేశీయులకు స్వరాజ్యాభ్యుదయమున పాలుఁగొను నదృష్టము వచ్చినప్పుడు వీనికిని పూజ్యత లభింపఁగలదు. సూచన లప్పుడే కాన్పించుచున్నవి. రాజభాష యగు నింగ్లీషు సంసర్గము గల చోట ఈ వృత్తులకు గౌరవము వచ్చియే యున్నది. బొంబాయి, కలకత్తా మొదలగు చోట్ల నాంగ్లవిద్యాకలితు లగు దేశీయచిత్రకరులకును శిల్పులకును ప్రముఖత యొసంగఁబడుచున్నది.

భారతసంఘమున రెండవ తెగ క్షత్రియసంఘము. వీరికిని ఇతరులతో వైరము లేదు. సంఘమునం దితరుల కెంత ప్రాముఖ్య ము గలదో వీరికి నంత గలదు. వీరు సంఘసంపదను దేశమును కాపాడ వలసినవారు; రజోగుణప్రధానులు; పాశ్చాత్యులతో పోల్ప దగినవారు. కాని, పాశ్చాత్యులు సర్వమును జయించి యద్దానిని స్వార్థమునకై యుపయోగించుచు ఇతరులను గూర్చి లేశ మ్మెంచఁడు, భారతవీరుఁడు సంఘక్షేమమునకై స్వార్పణము గావించి రసా రక్షణమును గాని వర్ధిలు మనును. పాశ్చాత్యవీరుఁడు నన్నెందఱు సేవింతురో చూడుఁడు నావలన నెంత యైశ్వర్యము సమకూరునో గణింపుఁ డన, భారతవీరుఁడు నే నెందఱ కుపకృతి చేయుచుంటినో నావలన నెందఱు రక్షణ గాంచఁగలరో యెంచుఁ డనును. క్షత్రియులకు కూడ స్వార్థత్యాగము పరార్థరక్షణము దేశసేవయు గమ్యార్థములుగ నున్నవి.

మూఁడవ తెగవా రగు వైశ్యులకును సంఘసేవయే ధర్మము. ఆ సంఘసేవను సమర్థతతో తమ నేర్పు కొలఁది నిర్వహించుటే వారి గమ్యార్థము. వీరును ఇతరులను ఈర్ష్యాభావమున చూడరు. ప్రజల యైహికవాంఛల కనువగు పదార్థములను ధనమును సేకరించి వానికి ప్రచారము కల్గించుటే విధిగ నెంతురు. దేశమందలి ధర్మము లన్నియు వీరిపై నాధారపడియుండును. వీరు సంపన్ను లైన కొలఁదిని సంఘమువారికి ధైర్యము హెచ్చుచుండును. ఇంక చతుర్థులు నిటులే దేశారాధనపరులై మెలఁగుచుండిరి. వీరికి చదువులు తక్కువయే. అయినను, విదేశీయసంసర్గము తక్కువగుటచేత దేశీయ సాంప్రదాయములను కాపాడుచుండిరి. అజ్ఞాను లను మాటయు వాస్తవమే గాని, అగ్రజులపై భక్తి గలిగి వర్తిలుటవలన సంఘలాభమునకు తోడ్పడుచుండిరి. వీరిపోటివా రితరదేశములలో నుండిన యెడల, వారి ధనసంపదలును అజ్ఞానమును వారి తాలతకును సంఘపీడనమునకును నుపయోగపడియుండును. అది లేక దారిద్ర్య మున్న చోట వారు సంఘమున కిల్ల శత్రువులుగ నుండెడివారు. వారు శాంతులై యుండరు; ఇతరులకు శాంతిని నిలువనీయరు. మన దేశమునందో చతుర్థుల యోర్పు మిక్కిలి యద్భుతమును గొలుపును. ఒంటిపూట యన్నమును తిని కృశించుచున్నను తృప్తులై యుందురు. కొంచెము కలిమి యరుదుగ నున్నను, వారు మురికగుడ్డలనే ధరించుచు జొన్నన్నమే తినుచు మట్టికుండలనే వాడుకొనుచు సామాన్యపు టిండ్లలోనే నివసించుచు తోటు జీవనమునే చేయుచు, తమ యదృష్ట మదియే యని వారు తమ పాటువలన లభించు సౌఖ్యము నితరులకు పంచి యిచ్చుచున్నారు. వారి యజ్ఞానమునకు తోడుగ సహిష్ణుత తృప్తి స్వార్థత్యాగశీలము నుండుట మహాద్భుతము. కాలానుసార మగు విద్యలను వారికి నేర్పి యుత్తమతరశిక్షితులనుగ వారి నర్హులుగ నొనర్చుట దేశమున కెంతయు శ్రేయోదాయకము. వీరి సద్గుణపుంజము ప్రవృత్తిరూపము దాల్చి దేశము నున్నతికి తెచ్చును. ఈ ఉత్తమదశయం దున్న సోదరులు వీరికి చేయూఁత నిచ్చుట విధి.

ఇంకను పంచము లనువారు గలరు. వీరు ముఖ్యముగ నవాగరికు లగు ననార్యజాతివారుగ గణింపఁబడుచుండిరి. వీరు మిక్కిలి మూఢదశయం దున్న యాదిమవాసుల సంతతివా రనుటకు సందియము లేదు. కాని, చిరకాలము నీ రార్యులతో నివసించి యార్యుల కష్టసుఖములకు తోడ్పడుచు వారి యభ్యుదయమునకు మూల మగు సేవల నన్నింటిని గావించుచుండు వీరి నున్నతికి తేకుండుట గొప్ప లోపము. వీరు ముఖ్యముగ చతుర్థులు సంఘమున కొనర్చుచువచ్చిన సేవను తమపైకిఁ దీసికొని వారు కూడ సౌఖ్యాభిలాషు లగుట కవకాశములు కల్గించిరి. ఆర్యాగమనకాలమున కొంతవఱకు వీరి నార్యులు ఓడించినను క్రమక్రమముగ వారియం దనురాగమును వహించిరి. వారిని తమ హిందూమతములోనికి తీసికొనిరి. వారికి హిందూమతమును బోధించిరి. మఱియు, వారి సంసర్గమున వారి మతాచారములను కూడ కొన్నింటి నార్యులు నేర్చుకొనిరి. గంగానమ్మ పోలేలమ్మ అటలమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల నారాధించుట భూతములను దయ్యములను గొల్చుట యనార్యులవలనఁ గలిగిన యాచారములే. ఇందువలన ఆర్యులు విదేశాక్రమణము చేసినను అచ్చటి యాదిమనివాసులను నాశము చేయక వారియెడల సౌభ్రాత్రత్వమును చూపినట్లు తెలియును. ఇంకను చిత్ర మేమనఁగా, ఈ యనార్యులందు ధీశాలులును ఆత్మనిగ్రహసమర్థులును గాన్పించినప్పుడు వారిని మహాఋషులలోఁ జేర్చి గౌరవించిరి. ఉపనిషత్తులలో కొన్నింటిని ఇట్టివారు రచించి రని చెప్పుదురు. ఇట్లు భారతీయుల యాదర్శము సమష్ట్యభ్యుదయ మని గ్రహింపఁగలము. పాశ్చాత్యుల వ్యష్ట్యభ్యుదయవిధాన మీ కాలమున పరిపక్వము గాంచుచుండ, భారతీయుల సమష్ట్యభ్యుదయవిధానము చిరకాలము క్రిందటనే పరిపూర్ణత గాంచి కాలచక్రము ననుసరించి యిప్పుడు క్రిందైనది. మఱియు, ఆ కాలచక్రము ననుసరించియే యున్నతికి రాఁగలదు. కొందఱు భావించునట్లు పునరుద్ధారణమున కలవి గానంతగా శిథిలమై పోలేదు.

మూఁడు శతాబ్దుల క్రిందట వర్తకమునకై మన దేశమునకు వచ్చి క్రమక్రమముగ నిక్కడ స్థిరపరిపాలనము నేర్పఱచుకొనిన బ్రిటిషువారు భారతదేశమునందు సంభవించిన విప్లవముల నడఁచి కల్లోలములను మాన్పి శాంతిని నెలకొల్పిరి. ఇంకను భారతభూమి

స్వాతంత్ర్యమునకు తెచ్చి తిరిగి పూర్వపు ఘనతను చేకూర్పవలసిన వారుగ నున్నారు. వీరీ విధిని చక్కఁగ గుర్తించియే యున్నారు. బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు భారతదేశము పట్ల మహోదార్యబుద్ధితో నిప్పుడు వర్తిలుచున్నారు. కాని, మన దేశమునకు ఉద్యోగవశమున వచ్చిన బ్రిటిషువారును వర్తకము నెలకొలిపిన బ్రిటిషువారును మాత్రము తమ జీవితాదర్శమునకును భారతజీవితాదర్శములకును భేద మున్న దని గ్రహింపఁజాలకున్నారు. మఱియు, భారతీయులకు ప్రత్యేకము లగు నాదర్శము లున్న వనియే గ్రహించినట్లు లేదు. కాని, వీరు భారతవీరుల సలహాల నంది భారతీయుల జీవితాదర్శముల కనుగుణ్యముగ వర్తించినయెడల సిద్ధింపఁగల మహాఫలములు భారతదేశమున పాశ్చాత్యాదర్శములను నెలకొలుపఁజూచుచు ప్రజల నెల్ల సహజలక్షణవిరహితులుగ చేయ నెంచుటవలన విపరీతము లైనవి. ఒక జాతియొక్క యాదర్శములును సాంప్రదాయములును ఆ జాతియొక్క మాతృభాషయందును దాని వ్యాకరణము నందును వాఙ్మయమునందును ఇమిడియుండును. వానికి ప్రబోధము కల్గించి యున్నతికి తెచ్చుటకు తగిన సాధనము ఆ భాషావాఙ్మయములే యగును. కావున, ఏ జాతివారికేని విజాతివారు గురువులుగ నుండఁజాలరు. ఒకవేళ నన్యజాతీయులు విద్యాశాఖయం దుద్యోగములు వహించినను, వారు సలహాదారులుగను ధర్మదర్శులుగను నుండి స్వజాతీయులచేత విద్యాబోధనకార్యమును నడుపవలయును. కేవలము వర్తకమునకై వచ్చి యా వర్తకమున కనుకూలముగ నొనర్పుటకే యీ దేశమును పాలింపఁబూనిన బ్రిటిషువారు దేశాభ్యుదయమును పూర్ణముగ చేకూర్పఁజాలరు. ఈ తత్త్వము నెఱింగియే విక్టోరియా రాణి దేశపాలనమును కంపెనీవారి చేతులలోనుండి తప్పించి రాజనీతిజ్ఞుల హస్తములం దిడినది. మఱియు, భారతీయులను బ్రిటిషు వారితో సమముగ చూచుచు, సమానాన్యత్వమునకు తెచ్చెద నని వాగ్దానము చేసియున్నది.

కాని, భారతదేశమున విద్యాశాఖాధికారమును తమ హస్తముల నుంచుకొనిన విదేశీయులు సర్వము నాంగ్లభాషామూలమున నేర్పించి దేశభాషలను ఉపేక్షింపఁజేసిరి. ఆ యత్నము విఫలమై దేశీయులకు కొంతయు ననర్థదాయకముగ నున్న దని తెలియవచ్చినది. అయినను, దీనిని చక్కఁబఱచుటకు మార్గాంతరము దేశభాషాభివృద్ధి యని యొప్పుకొనకున్నారు. ఆధునికపద్ధతిని స్వదేశభాషలలో వ్రాయఁబడిన ప్రకృతిశాస్త్రములు వాణిజ్యశాస్త్రములు కార్మికకళలు లే వని బెదరించుచున్నారు. వానికి ప్రయోజనమును కల్పింపనిదే యవి నిర్మితములు గావు. ప్రయోజనము కలఁబడెనా యొక్క వత్సరములో దేశీయభాషాగ్రంథములతో భాండాగారములు నిండఁగలవు. గ్రహింపవలసిన జ్ఞాన మేదియో వివరింప నలవి గాక యా జ్ఞానమును దానికి కరండికవలె నున్న భాషను నొక్కుమ్మడిగ లోఁగొనఁజెంచు విద్యార్థులు ఫలములోని గుజ్జుకొఱకై తొక్కలను గూడ భుజించి భంగపడు మూఢజనులై పడుచున్నారు. మఱియు, కొందఱు మన యాంగ్లేయుల పాలనమువలన విప్లవములనుండి రక్షణము పొందినవారము గావున, వారి భాషామూలముననే జ్ఞానకలితులము గావలయు నను చున్నారు. దైవఘటనమువలన తల్లి పాలు లేక యావుపాలచే బ్రతికిన శిశువు గోవుజాతిలో కలిసియుండఁగలదా! దిక్కు లేని సమయమున శరణ్య మైన గోవుం గూర్చి బాలుఁడు కృతజ్ఞుఁడుగ నుండఁగలఁడు; మఱి యా గోవును పూజింపఁగలఁడు. అటులే భారతీయులు బ్రిటిషువారికి కృతజ్ఞులై యుండఁగలరు గాని బ్రిటిషు వారుగ మాఱిపోఁజాలరు. కొందఱు స్వప్రయత్నముచే భారతీయు లేమియు నొనర్పరా తనియు ఆంగ్లేయులే సర్వమును సమకూర్ప వల్లఁగా గాపాడఁగల రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విశ్వాసము భారతీయుల మానసక్షేత్రములను వట్రాతివలె నావరించియున్నది. స్వజాత్యుద్ధరణమునకై యెట్టి ప్రయత్నములు చేయవలయు ననినను ఈ రాయి యడ్డముగ నున్నది. జ్ఞానాంకురమునకు వేరు సాఁగ నవకాశము లేకున్నది. దైవఘటనమువలన నైరోపాయుద్ధ మను భూకంపము ఈ వట్రాతిని పగులఁగొట్టినది. యుద్ధావశ్యకతల ననుసరించి యూరపు దేశవాసులు భారతీయులను గూడ ప్రయోజకులుగ నాదరించుటచేత భారతజాత్యుద్ధరణాంకురమునకు అమృతబిందువులు లభించినవి. దాని వేళ్లు నిక్కుఁయనే యను వట్రాతి సందులనుండి మానసక్షేత్రముల లోనికి మార్గము గాంచినవి. స్వదేశోద్యమమునకు నూతనోజ్జీవము కల్గినది. ఇఁక దీని యభివృద్ధి నెవరు నాపఁజాలరు; ఇంతవఱకును దాని నాపిన వట్రాయి శతధా భిన్న మైనది.

మహాత్ముఁగ లేఁగిన యుద్ధఝంఝామారుతము సకలజాతిభూజములను అల్లల నాడించినది. ఆ మారుతమే బ్రిటిషుజాతిభూజశాఖలను భారతభూమికై వంచినది. భారతజాత్యుద్ధరణోద్యమలతలు ఆ శాఖల నలముకొనినవి. ఒండొరుల విడిపించుకొను మార్గము లేదు. రెండును అభివృద్ధి గాంచి తమతమ ఫలములను పడయఁగలవు. ఒండొరుల సువర్ణపత్రపుష్పఫలములచే రెండును శోభాయుతము లై వెలయఁగలవు. ఆంగ్లేయుల రాజనీతియు వాణిజ్యకౌశలమును సామ్రాజ్యనిర్మాణదక్షతయు భారతదేశమును క్షేమముగ వర్ధిల్లఁజేయును. భారతీయుల స్వార్థత్యాగమును పరోపకారాదర్శమును సర్వసౌభ్రాతృత్వమును ఆంగ్లసామ్రాజ్యమున కూఁత నిచ్చును. అక్కఱ కలుగునప్పుడెల్ల భారతజాతి బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు మహాబలసత్త్వకోశాగారమై వెలయఁగలదు. ఇందున నుభయజాతులును ఆత్మీయలక్షణములతో నభ్యుదయము గాంచి పరిపూర్ణతను సాధింపవలెను.

కావున, భారతజాతి విద్యాపద్ధతి భారతీయుల చేతులలో భారతజాతీయసాంప్రదాయములతో భారతజాతీయాదర్శప్రకాశనమునకై పోషణ గాంచవలయును. తోఁటమాలిలవంటి గురువులు గావలయును. ప్రతిబాలుఁడును బాలికయు విదవ యేఁట విద్యాభ్యాసమునకై గురువున కప్పగింపఁబడినప్పుడే వారు భారతమాతృసేవకర్పణ మైన ట్లెంచఁబడవలయును. గురువు తా నొక శిష్యుని చేర్చుకొనినప్పు డెల్ల అఖండభారతమాతృసేవాధురంధరునికి కుశీలును గఱపు పావనవిధిని తాను తలఁ దాల్చుచున్నట్లు గ్రహింపవలెను. పూర్వపు మహావీరులను శూరులను నూరులను మఱిఁ దలఁచి వారి

యాశీర్వాదబలమును వారి యాదేశమహిమను విద్యార్థులకు లభింపఁ జేయుటకై పూనుకొనవలెను. స్వదేశభూగోళశాస్త్రము స్వదేశ వీర చరిత్రము స్వదేశధర్మము సమస్తవిద్యలకును కేంద్రస్థానమై వెలయ వలయును. స్వదేశభూగోళ మను క్షేత్రమును స్వదేశచారిత్ర మను హలమును స్వదేశసాంప్రదాయ మను నీరును స్వదేశాభ్యుదయ మను సూర్యరశ్మియు స్వదేశాభిమాన మను పుష్పములును స్వదేశసేవ యను ఫలములును గలిగి దేశీయవిద్యావల్లి కామవల్లి వర్ధిల్లుఁగాక!

విద్యాభ్యాసము ప్రప్రథమము నుండియు దేశచరిత్రములను స్థలపురాణములను అనుసరించి యుండవలయును. ఇది భారతీయుల పూర్వాచారము. శిశువులను గూర్చి గానము చేయు జోలపాటలే మన కా మార్గమును విశదము చేయుచున్నవి. ఎన్నెన్నియో మహా వీరచరిత్రము లీ పాటలయం దిమిడియున్నవి. నామకరణమునాఁడే పూర్వపురుషపూజన మారంభ మగుచున్నది. జీవితమందు మన కే విషయమున దారి చూపవలసివచ్చినను, రామాయణమహాభారతకథ లాధారముగ నున్నవి. ప్రతిపట్టణమును ప్రతి పల్లెయు ప్రతిపర్వత మును ప్రతి గుట్టయు ప్రతిభూజమును ప్రతినదియు ప్రతి చెరువును, ఇది యది యన నేల, భారతభూమియందలి ప్రత్యణువును ఏదో పావనకథ కాధారమై యున్నది. ఈ కథల ననుసరించియే మా పఠనము మొదలు సర్వకళాశాలనుండి భారతీయులు వెలువడువఱకును గా వలయు ధర్మసూక్ష్మములును వారి యున్నతవిద్యల కాధార మగు భూగోళ శాస్త్రీక చారిత్రక విద్యలకే గాక ఆర్థికశాస్త్రము ప్రకృతిశాస్త్రము మున్నగు సకలవిద్యలకును పునాదిగా నుండ వలయు మానసికశిక్షణము కూడ లభింపఁగలదు. ఈ కథల ననుస రించియే తప్పక విద్యాభ్యాసము చేయవలయును. కొంత కాల మైన పిమ్మట విద్యార్థిబృందములను హెచ్చించి క్రమముగ నీ ప్రారంభ విద్య నాధారము చేసికొనియే జగము నంతటిని దృష్టిమండలములోనికి తేవచ్చును. ఈ విధానమునకు మాతృభాషాసాధనము తప్ప వేఱు మార్గము లేదు. ఈ విధానము తప్ప సమంజస మగు పద్ధతి లేదు. మన దేశభాష లగు హిందీ మరాటీ బెంగాలి గుజరాతి మలయా ళము తెలుఁగు అఱవము మొదలగు నన్ని భాషలును విశాలవాఙ్మయ ములతో నొప్పారుచున్నవి. జాతీయసాంప్రదాయములును ఆధ్యా త్మికజ్ఞానమును పౌరాణిక గ్రంథజాలమును శాస్త్రములును అన్నియు ఆ భాష లన్నింటను గలవు. "ఏ యంతరిక్షము క్రింద మానవుని బుద్ధి మాన్యతరప్రసాదసిద్ధిని గాంచినదో మహత్తరజీవితసమస్యలను మననము చేయఁగల్గినదో ఆ సమస్యల నన్వయము చేసికొని ప్లేటో కాంటు మున్నగు తత్త్వవేత్తల గ్రంథములను పఠించినవారి మన్నన వడసినదో ఆ భూమి యేది యని నన్నడుగుదురేని, యిమ్మాటికిని హిందూదేశమును చూపవలసియున్నాఁడ" నని మాక్సుముల్లరు మహా శయుఁడు వక్కాణించియున్నాఁడు. కావున, దేశీయభాషల సమ గ్రతను గాని దేశీయపద్ధతుల యోగ్యతను గాని దేశీయుల నిపుణతను గాని నిరసించుచు పురోవృద్ధ్యాశానిస్పృహు లైనవారు ఆత్మసంశయ మును వీడి ఆత్మవిశ్వాసమును సంపాదించుకొనుచు, కావలసిన చోట్ల నెల్ల అన్యుల సాయమును వడసినను స్వయంకృషిచేత జాతీయ విద్యావిధానము ననుసరింతురుగాక! అచిరకాలముననే భారతీయు లభ్యుదయమును గాంతురుగాక! ప్రతిభారతీయుఁడును జాతియందు తన స్థానము నర్హతల నలంకరించు నవకాశము గలవాఁడగునుగాక! విద్యాలయము లెల్ల ఈరీతిని జాతీయవీరులకు సుశిక్ష నొసంగు భద్ర భవనములై విలసిల్లుఁగాక! పూర్వపు మహాఋషిసంతతి కాలాను గుణ్య మగు రూపాంతరములతో భారతమాత గర్భమున జనించి యా పూజ్యురాలిని ప్రపంచమందలి దేశములలో నగ్రగణ్యగ ప్రదర్శింపఁ జాలునుగాక! భారతీయోద్ధరణమునకు భారతజాతీయవిద్యయే సుగమ మార్గ మని యెల్లరు గ్రహింతురుగాక!

ఆంధ్రోద్యమము — మన నాయకులు

దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరి గారు

జాతియొక్క మతము క్షాత్రము ఔదార్యము ధర్మము పరాక్రమము పాండిత్యము శౌర్యము సాహసము నాగరికత మొదలగు సర్వగుణములును తన్నాయకునియందు మూర్తీభవించును. నాయకుల యుదారగుణములు జాత్యాదర్శమునందు ప్రతిఫలించి జాతిని తేజోవంతముగఁ జేసి జాతియందు నశించుచున్న యుత్తమగుణములను ప్రజ్వలింపఁజేయును. నాయకుఁడు క్షాత్రవంతుఁడైనచో జాతి క్షాత్రసంశోభితమై వాసిగాంచును. నాయకుని విజ్ఞానము జాతికి విజ్ఞానమును నాయకుని వితరణము జాతికి వితరణమును. ఇంత యేల, నాయకుని కే గుణము లుండునో ఆ గుణములు జాతికిఁ గూడ ప్రచండగతితో సంక్రమించి జాతిని తదుచితస్థితికిఁ గొనివచ్చును. నెపోలియనుయొక్క యప్రతిహతక్షాత్రము ఫ్రెంచిజాతియందు మూర్తీభవించి సకలలోకభయంకరమై జగద్విఖ్యాతమై బహువ్యాప్తమైన సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకు కారణమయినది. రాముని పితృభక్తి పాండవవీరశేఖరుల క్షాత్రము హరిశ్చంద్రుని సత్యనిరతి విక్రమార్కుని యౌదార్యము మొదలగు గుణములు భరతఖండమున తత్తదుచితసమయముల వ్యాపించి వివిధజాతులను వివిధవిశాలగుణసంశోభితములనుగాఁ జేసినవి. హరిశ్చంద్రుఁడు శ్రీరాముఁడు పరశురాముఁడు సీత మొదలగువారు ప్రాచీనార్యుల సత్య పితృవాత్సల్య క్షాత్ర పాతివ్రత్యములను నుత్తమాదర్శముల మూర్తులు. మఱియు, ఆ గుణములను జాతియందు సర్వకాలము విజృంభింపఁజేయు శక్తి గల్గి రాత్రింబవళ్లు క్రొత్త క్రొత్త కాంతులతో ప్రకాశించు దీపములు, అసాధారణతేజోవంతములు ననర్ఘములగు మణులు. నాయకుని యున్నతస్థితియందు సంతసమును అనితరసాధారణగౌరవమందు గర్వమును కష్టస్థితియందు సానుతాపమును జాతికి సహజము. నాయకుఁడు జాతియొక్క యశేషవ్యక్తిదృక్ప్రచారపాత్రమగు కేంద్రీకృతస్థానము—జాతియొక్క యున్నతస్థితిని క్షాత్రమును జ్ఞానమును ఔదార్యమును మేధాశక్తిని సాహసమును, ఇంత యేల, సకలోత్తమగుణములను ప్రతిఫలించు బింబము—కాదు జాతియొక్క శిరస్సు.

అత్యంతదుర్ఘటసమస్యలు తటస్థించి క్షోభపెట్టి చీకాకుపఱచినప్పుడును శత్రుపరంపరల ధాటికి తాళఁజాలక సుడివడినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల విపరీతదారుణకార్యపరంపరలచే వణఁగద్రొక్కఁబడి స్రుక్కి ధైర్యము గోల్పోయి నిరాధారమైనప్పుడును నీతి మతము ధర్మము విజ్ఞానము మొదలగునవి నశించి తీవ్రసంస్కరణ మవశ్యమైనప్పుడును జాతి బిక్కమొగముతో అసామాన్యగుణవిరాజితుఁ డగు నాయకుని రక్షణకై నిరీక్షించుచుండును. అనితరసాధారణప్రజ్ఞతో తేజముతో ధైర్యముతో క్షాత్రముతో శాంతముతో స్థైర్యముతో గంభీరహృదయముతో ఆ దుర్భరకష్టపరంపరలను విషమసమస్యలను నాయకుఁడు మార్కొని జాతి నుద్ధరింప యావచ్ఛక్తిని వినియోగింప సంసిద్ధుఁడై విజయముతోఁ గూడ దేశోద్ధరణమునో లేక పరాజయముతో నాశనమునో పొందవలెను. హిందూదేశమును తురుష్కుల బాఁతిఁ బడకుండ చేయనెంచి పరాజితుఁడై పృథ్వీరాజు క్షాత్రధర్మోచితముగ యుద్ధరంగమున శత్రువులతో పోరి చచ్చుట ఇందునకు హిందూదేశచరిత్రమునందు ప్రత్యక్షముగా కన్పట్టు ప్రమాణము.

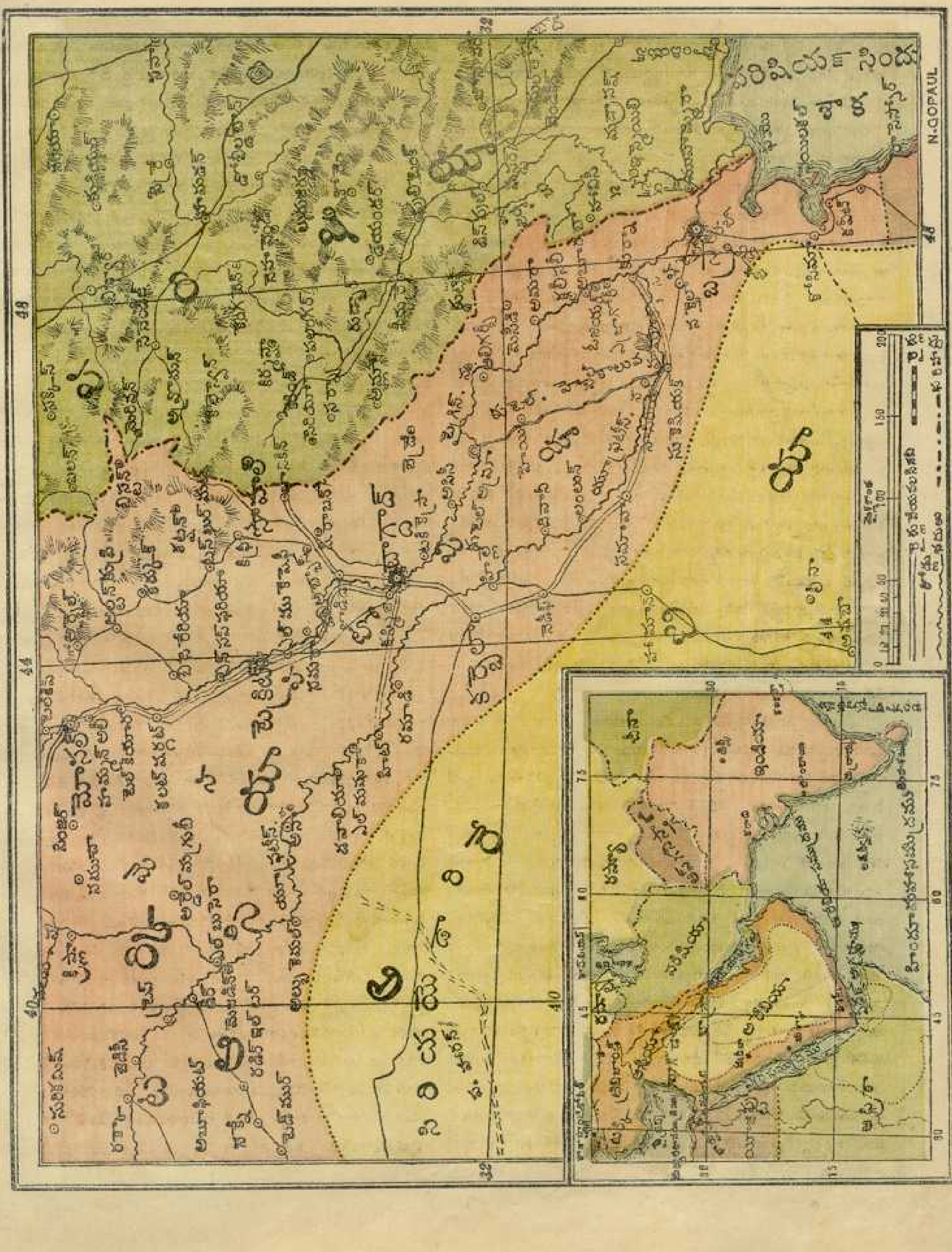
సుప్రసిద్ధాంధ్రరాష్ట్రమునందు పూర్వకాలమున ధీరులై విఖ్యాతిం జెందిన యుత్తమనాయకులు పెక్కురు గలరు. వారి యుదారగుణములు భావములు వాక్కులు తేజోవంతము లగు చేఁతలు కాలవశమున చీఁకటియందు నిద్రించుచున్న యాంధ్రప్రపంచమునందు ప్రకాశకాభావముచే మినుకుమినుకు మనుచు నస్పష్టమనోహరకాంతిబీజములను వెదచల్లుచు వెలయుచున్నవి. తదీయమనోహరకాంతులను నేత్రోత్సవముగా క్రోలి ప్రపంచయాత్రయందు నూత్నతేజముతో జవసత్త్వములతో పందెమువైచి పర్వెత్తి తన యనన్యసామాన్య మగు ప్రాచీనవైభవమును ఉన్నతస్థితిని పొంది ప్రపంచమునకు మిఱుమిట్లు గొల్పుటకు మాఱుగా మత్తుగొని యఱవిచ్చిన కండ్లతో నిప్పుడిప్పు డుదయించిన — ఉదయించుచున్న — యాత్మశక్తి తేజమును చూచుట కాంధ్రజాతి భయపడుచున్నది. మహాయోధాగ్రేసరుని ఆంధ్రజాతీయక్షాత్రమూర్తిని అసాధారణప్రతాపమార్తాండుని వితరణగుణనిధిని అనన్యసామాన్యవివిధగుణవిశిష్టుని ఉదారుని సాహసైకధనుని పుంజీభూతాంధ్రగుణరాశిని కృష్ణదేవరాయసామ్రాట్టు నవలోకింపుఁడు! అతఁడు అంగ వంగ కళింగ పాంచాల మహారాష్ట్రాది హిందూదేశస్థ వివిధరాష్ట్రములును మహమ్మదీయ మతముచేతను మహమ్మదీయ నాగరికతచేతను ఆచారాదులచేతను సమ్మోహితములై యాత్మవ్యక్తిత్వమును గోలుపోవుచున్నప్పుడు చెలియలికట్టయై నిల్చి తన సామ్రాజ్యమున కావాసన సోఁకకుండఁ జేయుటయే గాక వివిధరాష్ట్రములును శుష్కీభూతశోభచే చెన్నుమాసియుండ విజయనగరసామ్రాజ్యహిమాంశున కాత్మీయశోభాయమానప్రతిభచే షోడశకళాపరిపూర్ణస్థితి నొసంగి భారతదేశాంతరిక్షమునం దా బింబము నన్యదుర్లభప్రభాపటలముతో ప్రకాశింపఁ జేసిన ప్రభారాశి; అనితరసాధారణశక్తితో అవిదితపరాజయముతో శత్రుమండలములను దహించి యాంధ్రక్షాత్రమును పరిపూర్ణస్థితికిఁ దెచ్చిన వీరవరుఁడు, ధీరవరుఁడు. ముక్కు మూసి జపించు విద్యా

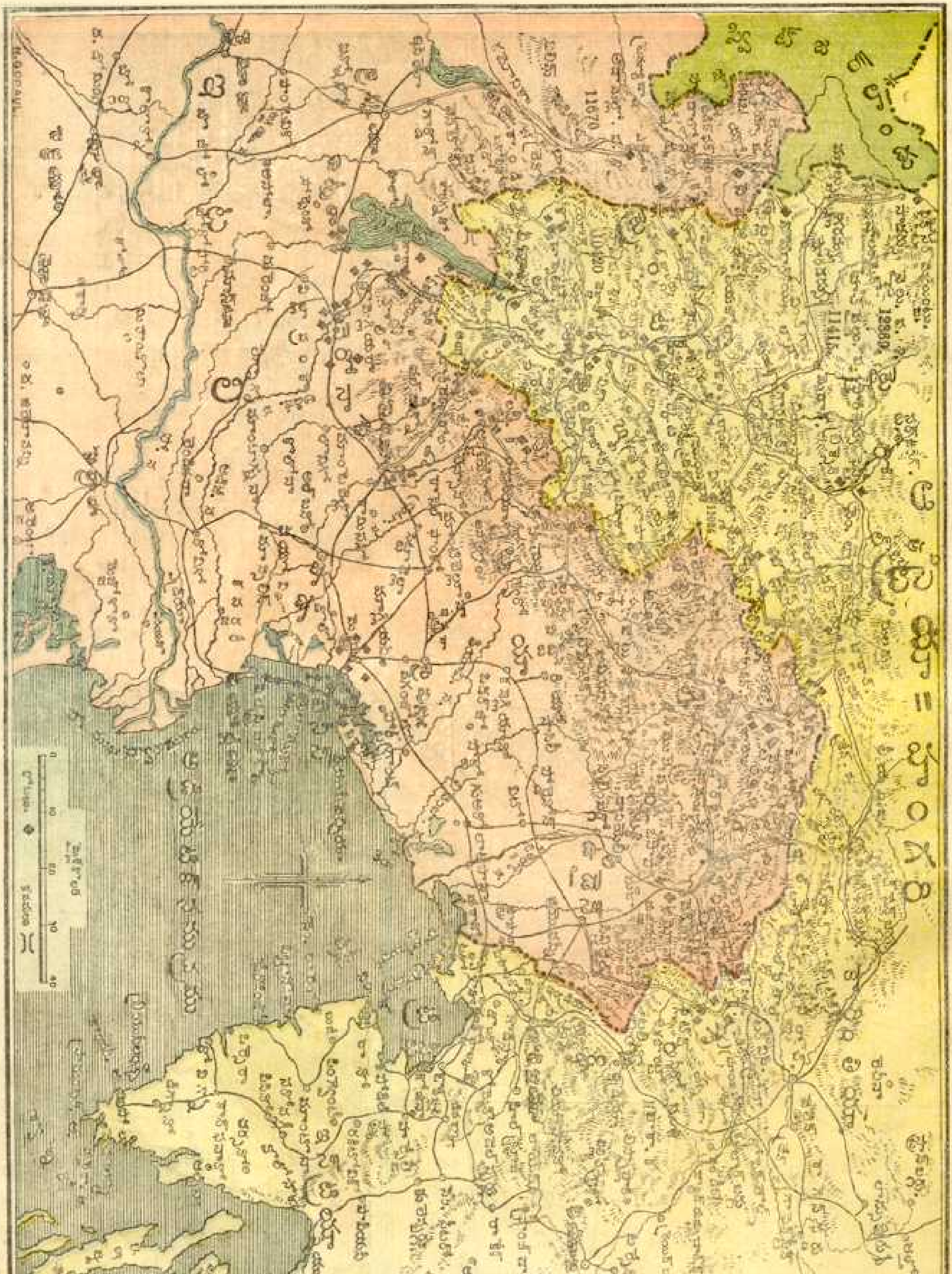
రణ్యు లెక్కడ! సుప్రసిద్ధవిజయనగరనిర్మాణ మెక్కడ! చూడఁడా ప్రదేశము భయంకరసాంద్రారణ్యములచే నగమ్యముగా నున్నది. ఎక్కడ చూచినను మత్తేభఘీంకృతులు శార్దూలనినదములు నక్కల పెడబొబ్బలు క్రూరమృగసంచయనినాదములు పొదలు భయంకరగుహలు కాంతారములు మహావృక్షములు గుట్టలు చెట్లు దిబ్బలు. కాని, నిరంతరపరిశ్రమకును కేంద్రీకృతప్రయత్నమునకును పట్టుదలకును సాధ్యము గాని దేమి గలదు? ఇప్పు డా భయంకరశార్దూలనినదముల స్థానమును మధురమృదంగనాదము లలంకరించినవి. ఆ యాకాశవిడంబితుంగవృక్షసంతతులు వివిధసౌఖ్యనిలయము లగు సౌధపరంపర లైనవి. క్రూరమృగసంతానభయంకరము లయిన యా కాననములు విలాససంచలన్మృగసంశోభితారామములుగ పరిణమించినవి. కాంతారములు రాజమార్గములుగను ఆ వికృతములగు బయళ్లు మనోహరపుష్పవాటికాసమేతము లయిన కాసారములుగను మాఱినవి. రాజకీయవిప్లవములు సంభవించినప్పుడును ధర్మవిలోపము మతసాంకర్యము మొదలగు దుష్కరసమస్య లెదుర్కొనినప్పుడును ప్రబలశత్రువిజృంభణము కల్గినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల క్రూరకర్మములచేతను పాపకృత్యములచేతను అణఁగఁద్రొక్కఁబడి జాతి విషమస్థితియం దున్నప్పుడును సాహసముతో రంగస్థల మవతరించి యాత్మలాభములను వర్జించి యవశ్య మైన సర్వస్వమును ప్రాణములను గూడ నర్పింప సంసిద్ధులై నాయకత్వము వహించి జాతి నుద్ధరించినట్టియు అట్టి పవిత్రకార్యప్రయత్నములం దాత్మబలిని చేసినట్టియు మహాధీరవరులు ఆంధ్రదేశచరిత్రమునందు పెక్కురు గలరు. పాపరాయాది బొబ్బిలివీరులు యుగంధరమంత్రి ప్రతాపరుద్రుఁడు మొదలగువా రట్టి మహామహులలో కొందఱు.

ఆంధ్రజాతి కిప్పుడు విషమసమయము సంప్రాప్త మైనది. పూర్వౌన్నత్యము వైభవము నశించినది. విజయనగరసామ్రాజ్యమునాఁటి విక్రమము ఓరుగంటిసామ్రాజ్యకాలమునాఁటి యున్నతస్థితి పల్నాటివీరుల కాలమునాఁటి క్షాత్రము నేఁ డాంధ్రజాతియందు కన్పట్టవు. విక్రమము శౌర్యము ధైర్యము సాహసము మొదలగు గుణరత్నములు తొలఁగినవి. గాఢాజ్ఞానతిమిరము విస్తరింప, ఆంధ్రజాతి కాలక్రమమునఁ దన తొల్లిటి యున్నతగౌరవమును భారతజాతులందు తనకుఁ గల స్థితిని విధిని సర్వమును మఱచినది. నిస్సహాయమైన యాంధ్రజాతి యపారధనసంచయములు రక్తములవలె క్రోలివేయఁబడినవి. అవిద్య అవిశ్వాసము పిఱికితనము భయము అసహాయత్వము మొదలగు చరమావస్థాసూచకము లగు గుణములతో ఆంధ్రజాతి యాత్మవ్యక్తిత్వమును గూడ మఱచి బానిసలై బానిసలకుచిత మగు దైన్యముతో జీవచ్ఛవమై చిరకాలసమాగతనిద్రావస్థయందు నామరూపములు పోయి యథార్థమరణము పొందు దశ యాసన్నమగుచుండ, దైవిక మగు నొక యుత్తేజమును ప్రబోధమును కల్గినవి. ఆ కల్మియే యాంధ్రోద్యమము. తత్ఫలితముగ దేశమున దీర్ఘనిద్రోద్బోధమునకు తగిన కలవరము జనించినది. ప్రాచీనసమున్నతవైభవమునందు దృష్టి ప్రసరించినది. ప్రస్తుతస్థితి గోచరించినది. విస్మయము సంతోషము సిగ్గు కల్గి జాతియందు నూత్నసంచలనము కావించినవి. అసంతృప్తి జనించినది. ఆంధ్రజాతికి సహజములై దీర్ఘకాలమునుండి నిద్రించియున్న యాత్మగౌరవాకాంక్ష యౌదార్యము మొదలగు నుత్తమగుణములు భావప్రేరితు లగు నాంధ్రులం దైంద్రజాలికశక్తిచే బలె నొక్కపరి విజృంభించినవి. కాని, జాతి నెదుర్కొనిన సమస్య దుష్కరము. జాతియందలి సకలలోపములను పోఁగొట్టుకొనుట కొక్కటే సాధన మని తెలిసినది. అది ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము. తదావశ్యకత బోధపడిన కొలఁది జాతియందు సంచలనసంక్షోభములు గాఢములును గాఢతరములును గాఢతమములు నైనవి. అనుచితవివిధజాతిసంయోగము — అర్ధనారీశ్వరత్వము — జాత్యభివృద్ధి కాటంక మని వెల్లడి యైనది. ఇట్టి యసహాయస్థితియందు ఆంధ్రజాతి దీనవదనయై ఖిన్నయై సంచలితహృదయయై విశ్వాసముతో వాత్సల్యముతో నాయకుల ముఖకమలములను సముద్ధరణమునకై విలోకించుచున్నది.

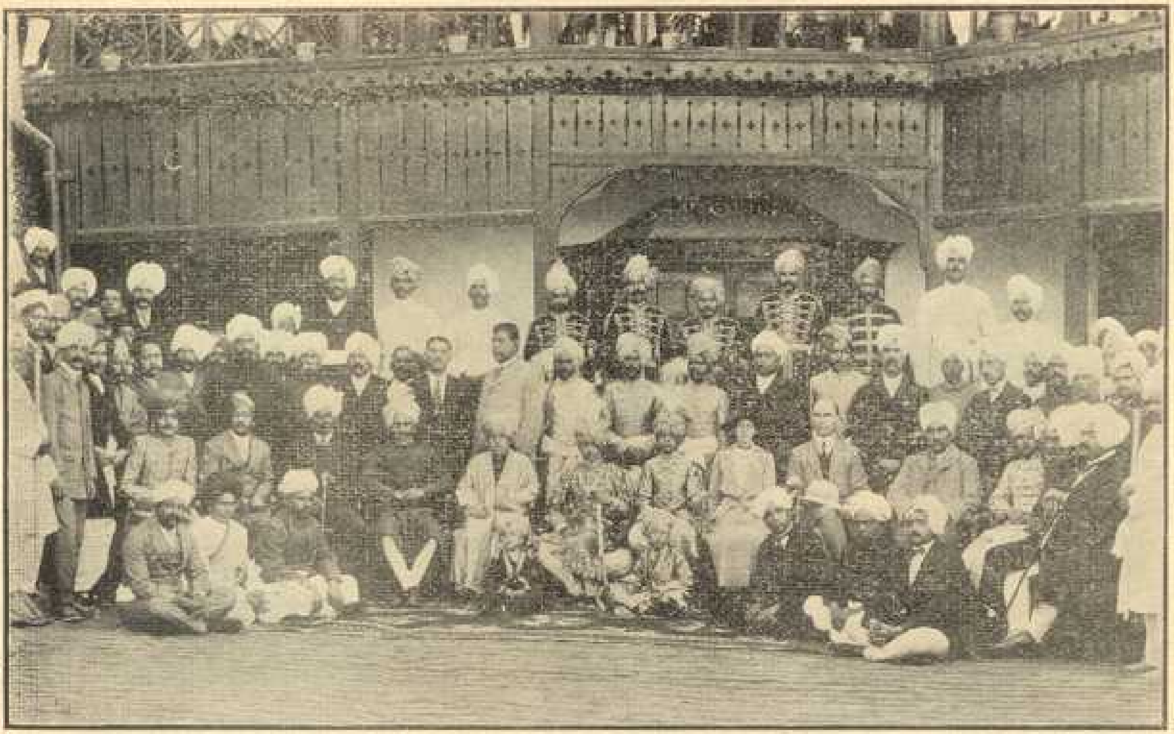
ప్రస్తుతాంధ్రనాయకుల జాతీయోద్ధరణపద్ధతులు దురవగాహములు. వీరి జాత్యుద్బోధనపద్ధతి యశాస్త్రీయమై యసామర్థ్యప్రదర్శకమై యున్నది. "తిరిపె మెత్తుఁడు, తిరిపె మెత్తుఁడు!"— ఇదియే యాంధ్రనాయకుల గంభీరనిస్వనము. వీరి ధర్మసూత్రముల ప్రకారము జాత్యభివృద్ధి జాతియొక్క క్రమకార్యనిర్వహణము కేంద్రీకృతప్రయత్నము ఆత్మబలము ఆత్మవిశ్వాసము జాతీయార్హత మొదలగు నాత్మాభివృద్ధికరము లైన కార్యములమీఁద నాధారపడియుండలేదు. అనఁగా, స్వపరిపాలనము ఆంధ్రరాష్ట్రము ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము మొదలగునవి యెల్ల మంత్రములకు రాలఁదగిన చింతకాయలు; మఱి, యాత్మబలప్రదర్శనమువలనను క్రమముగ హెచ్చుచున్న యాత్మవిశ్వాసాత్మసమర్పణములవలనను తమంత తాము లోఁబడి వచ్చితీరవలసిన ప్రయత్నైకలభ్యము లగు వస్తువులు కావు. నింద్యమై దోషభూయిష్ఠమై పరిహాసపాత్రమై ఆత్మబలమునకును ఆత్మవిశ్వాసమునకును ఆత్మగౌరవమునకును వేరుపురు వయి శక్తిసంహారకమై నీచమై ప్రాజ్ఞలోకగర్హితమై యశాస్త్రీయమై మాంద్యజనకమై హానికర మైన "తిరిపె మెత్తుఁడు"ను మన నాయకులు జాతికి బోధించుచున్నారు. వీరిచే నడుపఁబడు మండలసభలకును తాలూకాసభలకును రాజధానీసభలకును దేశీయసభలకును "తిరిపె మెత్తుఁడు" వేదవాక్యమును ఉపనిషద్వాక్యమును గీతావాక్యమును కాదు, ఈశ్వరసందేశముగ పరిణమించినది. మన సభల యంతరార్థమేమి? "ప్రార్థింపుఁడు, ప్రార్థింపుఁడు; మీకు లభ్య మగును."— ఈ "మూన్నాళ్ల ముచ్చట్ల" యథార్థ మగు నర్థ మిది. "స్వరాజ్యము"ను "స్థానికస్వపరిపాలనము"ను స్వర్గలోకమునుండి రాఁదగిన వరములు. ఉపమా కాఫీ లడ్డు మొదలగు వివిధభక్ష్యములతో నొక వింత మాదిరి "తిండెక్కుడుపవాసముల"ను సభల పేరిట సంవత్సరమున కొకసారి కావించి యీశ్వరారాధనము చేసినచో నవి దైవకృప కల్గినప్పుడు తమంతట తామె యూడిపడును. ఇదియే మన నాయకుల పవిత్రాదర్శము.

"తత్త్వమసి" అని యుపనిషత్తులు ప్రపంచ మెల్ల మారో్త్ర

పరిషియన్ సింధు
N. GOPAUL

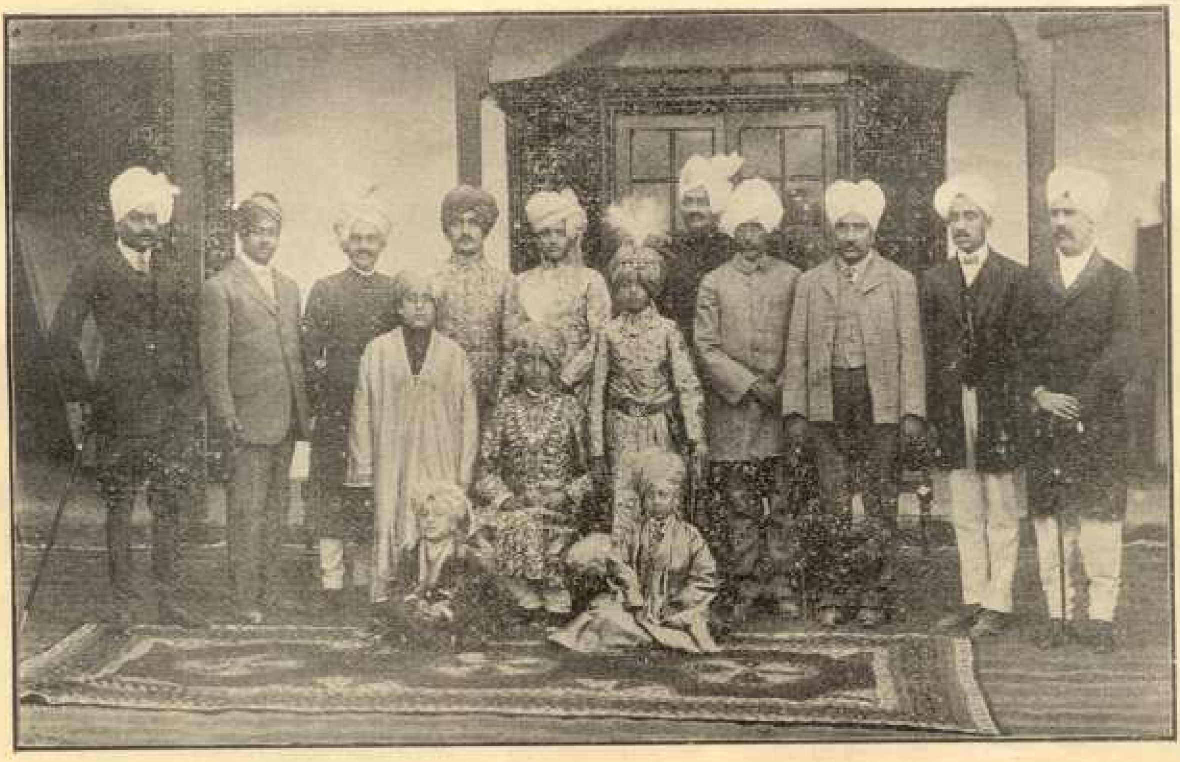

GENERAL GROUP PHOTO WITH THE PRINCE OF VIZIANAGRAM
TAKEN ON THE OCCASSION OF HIS MARRIAGE

విజయనగరము మహారాజాగారి కొమారుని పెండ్లి సమయమున తీయఁబడిన ఛాయాపటము

GROUP PHOTO OF THE ROYAL FAMILY OF THE MAHARAJAH OF VIZIANAGRAM

విజయనగరము మహారాజాగారి కుటుంబపు ఛాయాపటము

Dr. U. RAMA ROW

డాక్టరు యు. రామారావు గారు

D. B. V. NAGAMAYYA GARU, B. A.

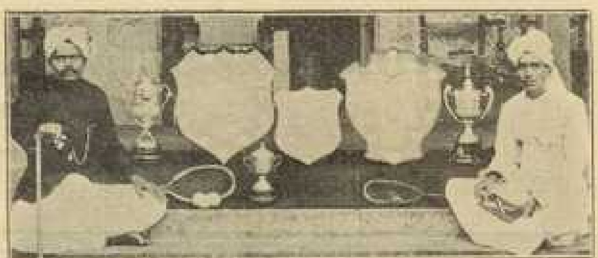
డి. బి. వి. నాగమయ్య గారు, బి. ఏ.

Mr. B. SUNDARA GOPALA ROW

బొల్లాప్రగడ సుందరగోపాలరావు గారు

S. A. M. C. TURNAMENTS, ELLORE, TENNIS CUPS.

ఎస్. ఏ. ఎమ్. సి. వ్యాయామక్రీడాసంఘము, ఏలూరు, రజితపాత్రములు

Mr. G. LAKSHMI NARASIMHAM PANTULU

గంటి లక్ష్మీనరసింహముపంతులు గారు

Mr. DANDAPANI PANTULU

దండపాణిపంతులు గారు

Mr. SANKARAIAH NAIDU

శంకరయ్యనాయుడు గారు

Mr. Y. LAKSHMIKANTHA KAVI

యాదగిరి లక్ష్మీకాంతకవి గారు

య ఘోషించుచున్నవి. "తత్త్వమసి" సంపూర్ణార్థము నిరుపమానమైనది. అది భారతీయుల తేజమునకు విజ్ఞానమునకు ప్రాచీనోచ్చస్థితికి మహత్తరరాజ్యనిర్మాణమునకు నాగరికతకు ఆధారమైనది. "తత్త్వమసి" భారతీయుల యుపనిషత్తులకు దివ్యతేజము నొసంగిన పవిత్రమంత్రము. "తత్త్వమసి" గంభీరభావములతోఁ గూడిన మహచ్ఛక్తిమంత మయిన మంత్రము. మానవుఁడీశ్వరుని రూపమనియు ఆత్మబలముచే నింద్రియనిగ్రహము గావించి పరిశుద్ధప్రవర్తనముచే నీశ్వరునం దైక్యము పొందవచ్చుననియు ఆ మంత్రము చాటుచున్నది. ఆత్మ యీశ్వరుని రూపము, ఈశ్వరతుల్యము, ఈశ్వరుఁడే. ఈ పరమార్థప్రయోజనము గ్రహించిరే మన మహర్షు లింద్రియనిగ్రహము గావించి ప్రపంచమునెల్ల జయింపఁదగిన మహత్తేజమును శక్తిని సంపాదించిరి, బ్రహ్మత్వ మందిరి. ఈ సిద్ధాంతమును విశ్వసించి యాత్మబలప్రభావముచే రాజత్వమును ఇంద్రత్వమును పొందిన సామాన్యుల యుదాహరణములు మన గ్రంథములందు పెక్కులు గలవు. పరిశుద్ధప్రవర్తనముతో ఇంద్రియనిగ్రహముతో నిష్కామకర్మముతో ప్రయత్నించిన మనుజునకు ఈశ్వరత్వమే సాధ్యమగునన, ఇఁక సాధ్యము కాని దేది? దయామయు లగు ప్రాచీనమహర్షిసత్తములు లోకోద్ధరణార్థము లోకమున కెల్ల బోధించి కృతకృత్యులు కం డని భారతీయుల కీ మహత్తత్త్వము నొసంగిరి. కాలవశముననో శాపవశముననో తెలియదు, "తత్త్వమసి" యిప్పుడు భారతీయుల హృదయములనుండి తుడిచివేయఁబడినది, తుడిచివేయఁబడుచున్నది. మన తీర్మానములలోని 'ప్రార్థించుచున్నారు...కోరుచున్నారు...వేఁడుచున్నారు...'ల తాత్పర్య మేమి? "తిరిపెమెత్తుఁడు" మహామంత్రము నుపదేశించుట గాదా? ఆత్మబలమును క్రియాదీక్షను నశింపఁజేయుట గాదా? క్రియాదీక్షారహితమయిన యీ నూతనతత్త్వోపదేశముయొక్క ఫలము సన్న్యాసులు భిక్షుకులు విశేషముగాఁ గల మన దేశమున తదితరులకు గూడ బిచ్చమెత్తుఁడని చెప్పుట గాదా? అగుటచే, జాతి ఆత్మబలమును ఆత్మవిశ్వాసమును నశింప, "ప్రయత్నింపుము" నాదర్శముగాఁ గైకొనుటను మాని "ప్రార్థింపుము" నాదర్శముగా గ్రహింపవలసిన దురవస్థకు పాల్పడినది. ప్రతి స్వల్పకార్యమునకును తిరిపెమెత్తుట యాచారమయినది. జాతి జన్మసిద్ధ మయిన హక్కులను స్వాతంత్ర్యమును పరిపాలనమం దుండవలసిన యుచితస్థానమును పౌరుషమును క్షాత్రమును ఆత్మగౌరవమును మఱచి తిరిపె మెత్తుటయే మర్యాదయనియు జీవితమును తరింపఁజేయు సాధన మనియు విశ్వసించి దాని నాశ్రయించి పరిహాసపాత్ర మగుచున్నది.

నాయకుఁడు జాతికి శిరస్సు అగుటచే జాతియొక్క కష్టములను వాంఛలను ప్రపంచమునకు వెల్లడించి వానిని తీర్పఁ బ్రయత్నింపవలయును. కాని, మన నాయకుల యాదర్శము జాతికి శిరస్సుగా నుండుట కాదు. ప్రభుత్వమువారి మన్నన లందుటయే ప్రభుత్వమువారి మెప్పు నందుటయే యాదర్శముగా నున్నంత కాలము ప్రజారంజకు లగు నాయకు లగుట సంభవింపదు. తా మేవిధముగా చరించి ప్రభువులు తమ్ముఁ గూర్చి "రాజకీయవిషయవేత్తలు" "దీర్ఘదర్శులు" "శాంతవాదులు" అను నుద్దేశమును వహింతురో యని కార్యక్రమమును తదనుసరణముగ నడపుచున్నారు. జాతికి శిరస్సులై యుండుట తమ విధి యని మఱచి "చకోరపక్షిత్వము"ను జీవితమునకు సంపూర్ణమగు నాదర్శముగా గ్రహించి మన నాయకు లనుచితనాయకత్వమును వహించుచున్నారు.

"తిరిపెమెత్తుళ్లు"ను "చకోరపక్షులు"ను జాతి నుద్ధరింపఁజాలరు. జాతి నుద్ధరించుటకుఁ గావలసిన యాత్మవిశ్వాసమును జాతీయవిశ్వాసమును వారియందు లేవు. "తోఁకకోరుళ్లు"ను "తోఁకపీఁకుళ్లు"ను జాతీయనాయకులుగా పరిగణింపఁబడునంత కాలమును అభివృద్ధి దుస్తరము. తోఁకలు కోరువారికి నిష్కలుషమై యన్వర్థమైన దేశసేవావ్రతము కలలోనివార్త. అడుగడుగునకును సందియపడువారు కేంద్రీకృతప్రయత్నము సలుపఁజాలరు. జాతీయసాంప్రదాయవిముఖులు జాతి నుద్ధరింపలేరు. జాతి వారిని విశ్వసించి వారి వెన్వెంట నడువదు. విజాతీయ నాగరికతావ్యామోహితులు దేశము నుద్ధరింపఁజాలరు. జాతి వారియం దనురాగము వహింపదు. ఏకదీక్షతో దృఢసంకల్పముతో వివేకముతో జాతి యేకగ్రీవముగా కోరు న్యాయ మగు కోరికను "మీరు కుఱ్ఱలు, మీకు తెలియదు; తొందరపడరాదు, హానివచ్చు"నని మందలించు తోఁక పొడుగు పెద్దలు జాతి నుద్ధరింపలేరు. జాతి వారి నాదరింపదు. అభివృద్ధిని సూచించు జాత్యాశయములను భయముతోను సందేహముతోను వీక్షించు నాయకమ్మన్యులు జాతి నభివృద్ధి నందింపఁజాలరు. జాతిహృదయగతి వారి కర్థము కాదు. నిష్కామకర్మముతో జాతీయసేవ చేసి తన దేశీయుల కష్టములందు కష్టములను సుఖములందు సుఖములను ననుభవించి యాత్మజ్ఞానతేజముచే జాతిని జ్ఞానవంతముగను ప్రకాశవంతముగను తేజోవంతముగను చేసి ఆత్మత్యాగమును ఆత్మసమర్పణమును చేయఁజాలిన మహనీయులు జాతిని దేశమును నుద్ధరింపఁగల మహాయోధులు. జాతి తదాజ్ఞానువర్తియై వలయుచో నట్టివారికొఱ కాత్మసమర్పణము చేయ సంసిద్ధ మగును. వారు ధన్యులు.

లోకమాన్యుని తిలకు నవలోకింపుఁడు! అంధకారబంధురమై ఆశావ్యామోహితమై యున్న దినములలో భరతఖండముయొక్క యథార్థస్థితిని కష్టసుఖములను అతఁడు కన్గొనెను, పరితపించెను; లోకమునకు వెల్లడించెను. వజ్రాయుధ మెత్తఁబడినది. తిలకా జంకు నది! మనస్సాక్షిగా నమ్మిన కార్యమును నిర్వర్తించుటకా మహాయోధుఁడు ప్రపంచ మెత్తివచ్చినను జంకఁడు. అది గడచినది. ఏ దేశీయులకొఱ కతఁ డాత్మసమర్పణము చేసెనో వారతని ననుసరింపలేదు. కాంగ్రెసును విడువవలసివచ్చెను, విడిచెను.........దేశసేవను మాత్రము విడువ లేదు. బ్రహ్మాస్త్ర మెత్తఁబడినది. "ఒక్క క్షమాపణ కోరుము. ఉపసంహరింపఁబడును." "కోరను. దోషము చేయలే దని మనస్సాక్షి చెప్పుచున్నది."........"నీ కాఱు వత్సరములు ప్రవాసశిక్ష విధించితిని." శాంతమై సాత్త్వికమై మహోన్నత

భావపూరితమై ప్రకాశవంత మగు నెమ్మొగమున చిర్నగ వంకురింప నతఁడా శిక్షను దేశోద్ధరణార్థము సంతసముతో స్వీకరించెను. కాని, మహోత్తర మగు నా యాత్మసమర్పణము నిద్రాపరవశ మయిన హిందూదేశము నెల్ల నా సేతుహిమాలయపర్యంతము నొక్కపరి కదల్చివైచెను. "ఏ మిది! ఏ మిది! తిలకు నా దేశీయుఁ డేల శిక్షింపఁబడవలెను?" అని దేశీయు లెల్లరు దిగ్భ్రమం జెంది తల్లడింపసాగిరి. దేశీయుల దృష్టు లన్నియు నా లోకమాన్యుని యాత్మసమర్పణముపై ప్రసరించినవి. తిలకుమహాశయా! భుంజీభూత హిందూదేశోద్ధమా దర్శమూర్తిని భారతఖండాంతరితసభాసమాన ప్రచండభాస్కరుని నిన్ను మాయామోహపరవశములు మిణుఁగురులు గొలుచుచున్న తేజమువలన మాడిపోఁజాలక కండ్లు మూసికొన్న లోటు లేదు. ఆత్మసమర్పణము చేసి దేశము నుద్ధరించిన నీ జీవితము ధన్యము!

శత్రుసమూహ మధ్యమున గంధికి తోడ్పడువారు లేరు. దక్షిణాఫ్రికాక్రూరశాసనసర్పములు నోళ్లు తెఱచి మీఁదబడినవి. అతఁడు చలింపలేదు. తద్దేశపత్రికాకాల మేఘములు భయంకరనిస్వనములతో ప్రపంచ మెల్ల మాఱుమ్రోయునట్లు గంధిమహాశయుని తిట్టుచు గర్జించినవి. అతఁడు జవాబు చెప్పలేదు. క్రూరనిరంకుశాధికారసింహములు పైకి దుమికినవి. అతని హృదయము కొంచెము లేదు. సాక్షిమతియు ధీరుఁడు పోలికను దక్క ధైర్యముతో తోడ్పడఁగలవారు లేరు. అప్పటి భారతీయులు నోరు లేని కూలీలు. తమకొఱకై యాత్మబలి నిచ్చుచున్న యా మహాత్మునకు వారు తగిన సాయము చేయలేకపోయిరి. అయినను, అతఁడు ప్రారంభించిన యజ్ఞదీక్షను మానలేదు. ప్రజ్వలించిన యతని యాత్మబలకీలలచే దుష్టశాసనములు భస్మీపటల మైనవి. ఆ యధికారిసింహములు భయ ప్రకంపితములై చలించినవి. ప్రతికూలశక్తు లన్నియు పటాపంచ లయిపోయినవి. గంధి మహాయోధుని కార్యము సఫల మైనది.

ఎక్కడి హిందూదేశము! ఎక్కడి యనీ బెసంటు! ఎక్కడి సంబంధము! పరిపక్వ వయసు మగుడు నైంద్రజాలిక ప్రభావమువలనో యన హిందూదేశ దశదిశాంతరముల నొక్కపరి మాచువారికి గుండెలు లవియునట్లు వ్యాపించుచున్న మహాస్వాతంత్ర్యానల జ్వాలలను ఛితవాదులు చూచి భయభ్రాంతులై విస్మయచిత్తులై దిగులువడి యట్టె నిలోకించుచుండ, అతివాదు లావేశపూరితులై యుద్రేకభావపూరితులై తీవ్రోత్సాహముతో నేమి చేయవలయునో తెలియక నిశ్చేష్టులై చూచుచుండ, శంఖనాదమును పూరించి హిందూదేశమున వ్యాపించుచున్న దారుణప్రమాదమును గూర్చి సందేహముతోను ఆవిశ్వాసముతోను చూచుచు దారుణశాసన శరపరంపరలను కురియుచున్న నిరంకుశపాలకుల నిర్బంధములను సరకు చేయక దుష్కరహిందూదేశపమస్యను తిలకు గంధి ప్రముఖ హిందూదేశనాయకుల మహోనిశ్చయమును ప్రపంచమున కెల్ల విస్పష్టముగా నెఱింగించి దేశములోని స్వరాజ్యవాదుల నెల్ల నేకముఖమునకు తెచ్చి సంఘీభావమును సమకూర్చి హిందూదేశమందలి పల్లెలకును పల్లెలలోని వీథులకును గృహములకును "స్వరాజ్యవాద

ముౕను శాస్త్రీయములను సక్రమములును అగు పద్ధతులలసై వ్యాపింపఁజేసిన కార్యదీక్షాపరతంత్రిను అనీ బెసంటును చూడుఁడు! ఏమి ఆ కార్యనిర్వాహణచాకచక్యము! నేర్పు! తంత్రజ్ఞత! సక్రమాందోళనయసినా!

ఆంధ్రనాయకుల కిది నిద్రించుటకును చాపల్యతమను పూనుటకును తగిన సమయము కాదు. ఆఱు వర్షములనుండి యాంధ్రులు చేయుచున్న పని కోరుచున్న కోరికలు ఫలింపలేదు. మన కోరికలరణ్యరోదనము లయినవి. మన యాందోళనము వినోదము క్రింద పరిగణింపఁబడినది. కానివో, ఆఱు వర్షములనుండి వివర్శించి విమర్శించి కార్యోత్సాహముతో ముందు నడుగిడుచున్న యాంధ్రయువకుల తీవ్రభావములను వారి యంగీకారముతో పెద్దలచే సంస్కరింపించి వివేకమునకును రాజకీయవిజ్ఞానమునకును జ్ఞానమునకును దూరదృష్టికిని శాంతికిని పేరువడసి యాంధ్రదేశమున పెద్దలుగ పరిగణింపఁబడుచున్న మహాయోధుల మూలకముగా పంపిన న్యాయమై సాత్త్వికమైన రెండు కోట్ల యాంధ్రుల కోరికను దృఢసంకల్పమును ఆంధ్రుల రాయబారమును ప్రభుత్వమువారు చులకఁదనముతో నిరాకరించుటకు కారణము కన్పట్టదు. ప్రపంచ మాంధ్రుల నెంత చులకనగా చూచుచున్నది! ఆరోజులనుండి మన యుద్యమముయొక్క నైతికశక్తిని మంచితనమును ప్రపంచమునకు ప్రకటించితిమి. కాని, మన కోరికలను గాని వాని మంచితనమును గాని సరిగా గ్రహించుట కెవరును పనిపూనలేదు. మన కోరికలను సరకు చేయలేదు. వీనిని సరిగా తెలిసికొనక తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నింపక కొందఱిప్పటికిని ఆంధ్రోద్యమమును స్వార్థపరత్వమువలనను అసూయవలనను ద్వేషమువలనను జనించిన యుద్యమముగా తలంచుచున్నారు. లోకమున కట్టి యపోహములు కల్గించుచున్నారు. ఆంధ్రోద్యమము ఉద్యోగములు కోరు కొందఱు యువజనులు ప్రారంభించినది యనియు ఆంధ్రదేశమునఁ గల దాక్షిణాత్యులను పంపివైచి వారికి మనభూమి యందుఁ గల పలుకుబడిని తొలఁగించి ఆ యధికారములను వశము చేసికొనుటయే ఈ యుద్యమముయొక్క పరమావధి యనియు వారి భావము. నైతికతేజోవిరాజమాన మగు నాంధ్రోద్యమయథార్థతత్త్వమును అవిద్యాంధకారసంఛన్నము లగు వారి హృదయములు సంచలించి తమను వీడునట్లు ప్రకాశింపఁజేసి ఈ యపనిందను బాపి తదీయమహోత్తర తేజమునకు వారు దాసు లగునట్లు గావించుట మన నాయకుల విధి.

స్వార్థపర మైన యుద్యమమున కాంధ్రుఁడు పూనుకొనఁడు, అంగీకరింపఁడు. ఆంధ్రోద్యమము స్వార్థపర మైన యుద్యమ మనుట పొరపాటో గడుసుదనమో అసూయయో? హిందూదేశమున జనించిన నూతనభావతేజముచే నాత్మచరిత్ర నంక కాంధ్రుఁడు దృష్టిని ప్రసరింపఁజేసి సింహావలోకనము గావించెను. అంతరతనికి ఆత్మస్థితి సర్వమును గోచరించినది. ఆంధ్రుని హృదయము భావస్ఫూర్తి మైనది; ఆత్మగౌరవపర మైనది. "ఓరుగల్లు విజయనగరము మొదలగు సామ్రాజ్యములు నిర్మించి అస్త్రశస్త్రములు జయించి హిందూదేశ

కర్ణుని శీలము

గర్భాము అప్పారావు గారు

వ్యాసమహర్షి కృత మై పంచమవేదం బని నుతికెక్కు 'మహాభారతము' ఉత్తమము లగు హిందూగ్రంథములలో నొకటి. ఈ మహాభారతవీరులలో కర్ణార్జునులె నేఁటికిని సామాన్యజనులచే సయితము కొనియాడఁబడుచుండురు. దైవ మే పక్షము వహించెనో యా పక్షమున కనుకూలముగా నందఱును పల్కుట స్వభావ మగుటచేతనో లేక యర్జును నదృష్టముచేతనో లేక కర్ణుని దురదృష్టముచేతనో లోక మెక్కుడుగా నర్జును నే పొగడుచున్నది. కాని, ఆభిజాత్యము సాహసము ధైర్యము సత్య ప్రియత్వము ఔదార్యము స్నేహనిశ్చలత స్వామిభక్తి కీర్తియం దాసక్తి శౌర్యము వైరాగ్యము మున్నగు మహాగుణములు కలిగిన కర్ణుండు ధీరోదాత్తుఁ డని నొక్కి చెప్పవచ్చును. "కర్ణుఁడు లేని భారతమా" యను సామెత భారతపాత్రములలో కర్ణుఁడు ప్రధాన పాత్ర మని చాటి చెప్పుచున్నది. కాని, కర్ణుఁడు "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అను లోకోక్తిని పాటింపక తన గుణములనే హెచ్చుగా పాటించి తన నాశమునకు తానే కారకుఁ డయ్యెను. వే యేల? ఈతఁ డదృష్టహీనుఁడు. ఇట్టి స్థితి యీతనికి సంభవించుట కీతని తల్లియే మూలకందము.

ఉత్తమక్షత్రియపుత్త్రికయు పరిశుద్ధాత్మురాలు నగు కుంతి యందు లోకబాంధవుఁడును సర్వసాక్షియు తేజోనిధియు నగు సూర్యభగవానున కుద్భవం బొందె నని చెప్పుటకంటె ఈతని యాభిజాత్యమును గూర్చి వేఱుగ చెప్ప నవసరము లేదు. ఎట్టి వంశంబున జన్మించిన నేమి, హీనకులజుఁ డనియే చెప్పఁబడెను. ఈతని జన్మమును మాటుపఱచుటచేతనే ద్రోణుఁ డీతఁడు సూతకులజుఁ డని సరియైన విద్య నేర్పకుండెను. ఈ కారణముననే ఇతఁడు పరశురామునియొద్ద విద్య నభ్యసించు సమయమున గురుశాపమునకు పాత్రుఁ డయ్యెను. ఆహా! దైవవైపరీత్యము! గురువునకు నిద్రాభంగము కలుగు నని దేవేంద్రప్రేరణమున కీటక మొనరించు బాధకు సహించి తాను గురువునకు చేసిన యుపకారము తన కపకారమునకు మూల మయ్యెను. ఇన్ని చిక్కులును ఇతనికి కుంతి మూలముననే కలిగెను. కర్ణుని కడుపారఁ గాంచి చేఁజేత జలంబులందు విడిచిన కుంతి, కర్ణుని జన్మరహస్య మితరులకు వెల్లడించినచో తన తక్కిన పుత్త్రు లగు ధర్మరాజాదు లగ్రజుఁ డగు కర్ణునిఁ గొల్చుచుందు రనియు ఆ మూలమున స్వామిభక్తుఁ డగు కర్ణునితోఁ గూడ ధర్మరాజాదులు దుర్యోధనుఁ గొల్చుట తటస్థించు ననియు రహస్యము వెల్లడింపని కుంతి, యుద్ధం బవశ్యం బగు నని యెఱింగి తన తక్కు సుతులకు కర్ణునివలన నెట్టి యిక్కట్టు రాకుండ కర్ణునియొద్ద వరంబు గొనఁ దలంచి వానిపై నేమో ప్రేమ యున్నదానిపోల్కి వానికి వాని జన్మరహస్యము దెల్పి పాండవులఁ గలియఁ బ్రేరేపించెను. ధీరుఁ డగు కర్ణుఁ డా పల్కులకు వికర్ణుం డయి తన స్వామిభక్తిని మనోనిశ్చల తను వెల్లడించెను. అన్ని విధముల తన యభివృద్ధికి అడ్డువడిన తల్లి వరంబు వేఁడ, అర్జునుఁ దక్క తక్కినవారిని యుద్ధమందు చంపకుండు నట్లు కర్ణుఁడు వరం బొసంగె. కుంతి కర్ణునిపై కలుగు ప్రేమచే పాండవులఁ గలియు కర్ణుని ప్రేరేపింపలే దని యుద్ధానంతర మామె ధర్మజుతో,

చ. "జననముఁ జెప్పి యేఁ దెలుప, సత్యము సు మ్మిది కుంతి భాషణం
బని తనుజత్వజాతకృప నంబుజమిత్త్రుఁడు వల్క; నేమిటఁ
గొనకొన నేరఁడయ్యె నినుఁ గూడ సుయోధనుఁ బట్టి, యట్టి క
ర్ణునకయి నీకు నేటికి మనోవ్యథఁ బొందఁగ నిట్లు? పుత్త్రకా!"

అను మాటలవలన తెల్ల మగుచున్నది. తన కామె మనోభిప్రాయము విదిత మయ్యు కర్ణుఁడు వరం బిచ్చె. అపకారుల కుపకారము సేయు నిట్టి యుత్తములు లోకంబున నరుదు.

ఇతనికిఁ గల స్వామిభక్తి యితరుల కుండఁబోదు. అస్త్రవిద్యా పరీక్షాసమయమున పలువురిచే నధమకులజాతుం డని యెన్నఁబడు నీతని నంగరాజుఁగఁ జేసి మానము నెవండు కాపాడెనో అట్టి దుర్యోధనునియెడ భక్తివిశ్వాసములతో ప్రవర్తించుట కర్ణునివంటి మహా పురుషుల కొక వింత కాదు. కాని, కొంద ఱీతనికిఁ గల స్వామిభక్తి సరి యైనది కా దని వానియందు కొన్ని దోషము లారోపించు చున్నారు.

అం దొకటి, బ్రాహ్మణునిచేతను పరశురామునిచేతను శపింపఁ బడియు సహజకవచకుండలములు గోలుపోయియు కర్ణుఁ డాత్మ హితంబు గోరి తా నర్జును గెలువఁజాలుదు నని దుర్యోధనునకు నమ్మిక కలిగించుట.

క. "గురు వలుక నాకు నస్త్ర
స్ఫురణ మెడపె నంద్రు జనులు బొం కది; పూజా
పరత మెయి నమ్మనీశ్వరు
కరుణఁ గొరలి మగుడఁ బడయఁగాంచితిఁ బ్రీతిన్."

ఇట్లు కర్ణుఁడు దుర్యోధనుతో పలుకుట సత్య మయినచో, వాని కిది గొప్ప లోప మని చెప్పక తప్పదు. కాని, సంస్కృతభారతమున

శ్లో. మిథ్యాప్రతిజ్ఞాయ మయా యదస్త్రం
రామాత్ కృతం బ్రహ్మమయం పురస్తాత్
విజ్ఞాయతే నాస్మితదైవముక్త
స్తేనాంతకాలే ప్రతిభాస్యతీతి,"

అని కర్ణుడు తన కంఠ్యకాలమున బ్రహ్మాస్త్రము స్ఫురింపకపోవు నని భార్గవుడు శాప మొసంగె ననియు అది స్వల్పశాపమే యనియు దుర్యోధనునితో చెప్పిన ట్లున్నది. దీనిని బట్టి చూడ, కర్ణుడు తన కంఠ్యకాలము ప్రాపించులోపలనే యర్జును నైన బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగింపవచ్చు నని యూహించినట్లు తేలుచున్నది. ఆంధ్రభారతమందలి సంగతి నిజ మని తలంచి కొందఱు కర్ణునియందు గొప్ప లోప మారోపించుచున్నారు. అర్జునునితో పోరి జయించినయెడ ఘనం బగు యశంబును అపజయం బొందిన వీరస్వర్గ ప్రాప్తియు తనకుఁ గలుగు నని దుర్యోధనున కిట్టి దృఢ మగు నమ్మకము పుట్టించె నని చెప్పుదురు. కాని, పాండవుల పక్షము చేరు మని కృష్ణుఁడును కుంతియు కర్ణునిఁ గోరినప్పు డాతఁడు వారల కొసంగిన యుత్తరువులు అతని మనోనిశ్చయమును స్వామిభక్తిని విశ్వాసమును వైరాగ్యమును లోకమున కిప్పటికిని వెల్లడించుచున్న వని చెప్ప నేల! కృష్ణునితో,

ఉ. "సూతసుతుండు నీఁ డనక సూనుల తమ్ములకంటె నాకు సం
ప్రీతి యొనర్చి తేజమును పెంపును నాఁటికి నాఁటి కగ్గలం
బై తనరార నన్నుఁ దనయంతటి మానిసిఁ జేసియుండ నే
చేతగ వాని యా కురుకులేశ్వరుఁ బాయుదు ముట్టవచ్చినన్?

క. "నను నర్జునునకు నెదు
రని పెద్దయు నమ్మియుండు నక్కట దుర్యో
ధనుఁ డా నమ్మిక నమ్మఁగ
జను నే పాండవులఁ గలయఁజన నా కనఘా?" — ఉద్యో. 4-39, 40.

అనియు, కుంతితో

క. "కడిఁది పగఱ నేఁ దెప్పఁగ
గడచంగా నీఁడఁదలఁచు కౌరవనాథుం
డెడుఁగాక యుంచు నిర్తితి
విడువఁదగునె యతనివలన వెలసినవాఁడన్." — ఉద్యో. 4-65.

అనియు చెప్పి అతఁడు స్వామిభక్తుఁ డగుచున్నాఁడు. అతఁడు తన కీర్తికే కాదు, ఇతరుల కీర్తికిని కళంకము రాకుండఁ జూచు మహానుభావుఁడు; కృష్ణున కుత్తర మొసంగునప్పు డిట్లు పలికెను:

తే. "అర్జునుం డోడుఁ గర్ణున కనుచు జంకి
పన్నె నీ వన్నుగడ యుంచుఁ బ్రజలు నిన్ను
నన్ను సూతసుతుండు పాండవుఁడె యంచు
రోయ కేగ నటంచు దూఱుదురు కృష్ణ!" —పాండవోద్యోగము.

రెండవ దోషము కర్ణుఁడు తన కీర్తికొఱకు స్వామియందు భక్తివిడిచి చేని మూలమున తాను శత్రుల కసాధ్యుఁ డగునో యట్టి కవచకుండలములను దేవేంద్రుని కొసంగుట. ఈ విషయమున తాను మహాదాత యని పేరు పొందుట కట్లు చేసె నని చెప్ప వీలు లేదు. దేవేంద్రుఁ డా కవచకుండలములు కోరునప్పుడు "వీనిని మాని యింక నితరములు కోరు" మనెను. తన కీర్తికొఱకే చూచువాఁ డిట్లు పలుకఁడు.

సీ. "విప్రులు గడు వర్థి వేఁడిన గలిమిలోఁ
బొచ్చెంబు సేయక యిచ్చు టొకటి"

అను వ్రతము పూనినవాఁ డయ్యును, తన కీర్తికి కళంకము కలుగు నని యెంచక దేవేంద్రునియొద్ద నొక శక్తిని పుచ్చుకొనెను. మహాదాత యగు నతఁ డిట్లు పుచ్చుకొనుట దుర్యోధనునియందలి భక్తివిశ్వాసములచేతనే కదా? కానియెడ, అతని కా శక్తి యెందులకు? యుద్ధమం దర్జునుని చంపి స్వామి యగు దుర్యోధనునికి మే లొనరించుటకే. ఇట్లు చేయుటచేతనే యొక కవి కర్ణుని "చండాంశుసుతు పోల్కిఁ గుండమార్పులు కాక" అని చెప్పుటకు వీలుపడినది. దుర్యోధనున కీ విషయము తెలియకపోలేదు. కర్ణుని యౌదార్యమున కతఁడు సంతసించెనే కాని మనంబున కోపదుఃఖములు పూనలేదు. ధృతరాష్ట్రునితో

క. "వినుము నరేశ్వర! కర్ణుని
నెనపు మహేంద్రుండు వచ్చి ప్రియమున కడికై
తను నర్థింపఁగ నిచ్చెను
గొను మని లోకంబు లెఱుఁగఁ గుండలయుగముల్."

—ఉద్యో. 2-213

వ. "ఈతఁ డా ధర్మపుత్త్రాదులచేతన కా దెవ్వరిచేతనుం జెడమి దెల్లంబు."

అని దుర్యోధనుఁడు కర్ణుని పొగడెను; కవచకుండలములు గోలుపోయినను ఇంద్రదత్తశక్తిచే కర్ణునికి జయము కలుగు నని దృఢనిశ్చయుఁడై యుండెను.

తే. "కర్ణు వడసిన యా శక్తి కలుగఁ బోర
బ్రదుకవచ్చునె నరునకు?......"

అని దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో పలికెను. ఈ కారణములచే కర్ణుని నిర్దోషిత నెల్ల మగుచున్నది. ఈ విషయమున కర్ణుఁడు స్వామిభక్తికిని తన యౌదార్యమునకును భంగము కలుగకుండ ప్రవర్తించెను.

మూఁడవ దోషము కర్ణుఁ డర్జునునిఁ దక్క తక్కిన పాండవులను చంపఁ డని కుంతికి వర మొసఁగుట. ఇట్లు వర మొసఁగుటచే తన స్వామిభక్తి కేమియు కొఱంత లేదు. కౌరవులలో నర్జునుని జయింపఁజాలువారును జయింపనిష్టపడువారును కర్ణుఁడు దక్క ఇంకెవ్వరును లేరు. ధర్మరాజాదులను గెలువఁజాలువారు కౌరవులలో ననేకు లున్నారు. కర్ణుఁ డిది యెఱింగియే యట్లు వర మిచ్చెను. దుర్యోధనునకు నయిత మీ సంగతి తెలియును. అతఁడు తన తండ్రితో

తే. "భీము నేమని నీ వింత పెద్దచేసి
పెక్కు భంగులఁ జెప్పెదు యుక్క గలఁడు
గదకు నేర్పు నం చెంతయు బెదర దతఁడు
నన్నుఁ బోలమి యెఱుఁగవే నరవరేణ్య."

ఆ. "అతఁడు వడిన వెండి యానేనఁ గొల్లల
సేయ నొకఁడు లేమి సిద్ధ మింత
యెఱిఁగి వెఱచి కాదె యేనాళ్లు లైనను
దమకుఁ జాలు ననియె ధర్మసుతుఁడు."

వ. అర్జునుండు గలం డని తలంచితేని,

తే. కర్ణు వడసిన యా శక్తి గలుగఁ బోర
బ్రదుకవచ్చునె నరునకు?"...... —ఉద్యో. 2-215, 219

అని పలికెను కావున, కర్ణుఁడు నిర్దోషి.

ఇఁక నాల్గవ దోషము కర్ణుఁడు దుర్యోధనునికి పాండవులతో సంధి చేసికొ మ్మని చెప్పకుండుట. ఈ సందర్భమునను కర్ణుఁడు నిర్దోషియే. మానధనుఁ డగు సుయోధనుఁడు సంధి కించుకయు నియ్యకొనలేదు. కర్ణుఁ డీ విషయ మెఱింగియే సంధివిషయమున నేమియు పలుకలేదు. సంధివిషయమున దుర్యోధనుఁడు భీష్ముని సరకుగొన లేదు; నారదాదిమునులు చెప్పిన పల్కులు వినలేదు. రాయబారము సమయంబునఁ గృష్ణునితో

క. "ఉక్కఱి సురపతికైనను
   మ్రొక్కము నృపధర్మ మూఁది మొన తలఁబడినన్
   మిక్కిలి చేయను నిట నిది
   నక్కజమునఁ జెంపుఁ బడయునగుట ముకుందా!" — ఉద్యో.3-360.

అని దుర్యోధనుఁడు తన మనోనిశ్చయము వెల్లడించెను; తండ్రి నింతయు లక్ష్యపెట్టలేదు.

తే. "కులములోఁ దలఁప నగు కూడు గుడువఁ
   బంపఁజాలెద వైకృతులఁ బట్టురట్టి
   నాకు నై నెత్తివచ్చినఁ బోరి కోప
   మనిన ధృతి చేట కాక పాం డగునె చెపుమ."

అని యతఁడు తండ్రితో ననెను. గురుశాపమున భీమునివలన తనకు మరణ మున్న దని తల్లి యగు గాంధారి తెలుప నామెతో నతఁడు

తే. "భరతకులమున కేల లోపంబు? కెందు
   తెగలవారినిఁ జచ్చు టెందేనిఁ గలదె?
   సంధిఁ జేసినఁ దప్పునే చావు గురుని
   శాపవచనంబు నిజముగా జరుగుచేని?"

అని పలికెను. ఇట్లు యుద్ధమునకు దృఢనిశ్చయముతో నున్న దుర్యోధనునకు సంధిఁ జేసికొ మ్మని చెప్పినను లాభము లేదు. సంధిఁ జేసికొ మ్మన నేల? సంధిఁ జేసికొనఁగూడ దని చెప్పుటయే మేలు. ఎచ్చట నైన రాజ్యము విభక్తము కాఁగూడదు. మఱియు, వీలగునంత వఱకు అభివృద్ధి గావింపవలెను. అంతియ కాని, రాజ్య మకారణం బుగ నొకరి కిచ్చివేసి దానిని తక్కువ చేయఁగూడదు. బ్రాహ్మణుఁ డసంతుష్టిచేతను రాజు సంతుష్టిచేతను చెడును. ఈ విషయములు రాజనీతివిశారదుఁ డగు దుర్యోధనుఁ డెఱిఁగియే సంధి కియ్యకొన లేదు. ఇట్టి నిశ్చయముతో నున్న రారాజుతో "సంధిఁ జేసికొ" మ్మను పితికితనపుఁ బల్కులు పల్కుట "నీవు చేతఁగానివాఁడ" వని చెప్పుటయే. "సంధిం జేసికొనకుము. మేము నీకొఱకు యుద్ధ మొనర్చి శత్రువులను జయించెదము." అని రాజుతో పల్కువారే వీరులును రాజభక్తులును. అట్టివారిలోనివాఁ డీ కర్ణుఁడు. కావున, ఈ విషయమున కర్ణుని కే కొఱంతయు లేదు.

అయిదవ దోషము ద్రౌపదీమానభంగమున దుర్యోధనుని వారింపకుండుట. ఈ దుష్కార్యము రారాజునకు పాయని కళంకము. ఈ కళంకమునకు కర్ణుఁడు మూలకారణము. పాండవు లెంతటి విరోధు లైనను గొప్ప వంశమున పుట్టినదియు సతియు అంటయు యున్నదియు నగు ద్రౌపది నవమానపఱచు దుర్యోధనునికి కళంకము వచ్చునట్లు చేయు నీకార్యము స్వామిభక్తుఁ డగు కర్ణునకు కళంకము తెచ్చునదియు వ్రతభంగ మొనర్చునదియు నై యున్నది.

సీ. "భామినీద్విజవృద్ధబాలాతురుల కైన
        నాపదఁ జెచ్చెరఁ గాపు టొకటి
   ....
   అనఘ యివి వ్రతంబు లై చెల్లు నాకు నిం
        దొకటి దప్పెనేని వికలకీర్తి
   నగుదు..........................."

అని పలుకు కర్ణుని కిది తగని కార్యమై యున్నది.

ఇఁక నితని యౌదార్యమును గూర్చి వేఱుగా చెప్ప నవసరము లేదు. ఇందులకు "దానకర్ణుఁ" డను బిరుదమే తార్కాణము. దాన గుణమున నెవరిని వర్ణించినను కర్ణుఁ డుపమానముగా తీసికొనిరాఁ బడును. ఇట్టి యుదారశీలుఁడు సత్యప్రియుఁ డని వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు. కాని, పరశురామునొద్ద విద్య నభ్యసించుట కేఁగు నపుడు, తాను భార్గవసగోత్రుఁడ నని చెప్పుకొనెను. గురు పుత్ర తండ్రియే కాని, గురుగోత్రము చెప్పుట యొక యసత్యము కా దని యతఁ డనుకొనెను. ధర్మమూర్తి యను బిరుదుఁ గొందిన ధర్మమూర్తి విరటునిఁ గొల్వ నేఁగునపుడు పల్కిన పల్కులలో నెంత యసత్య మున్నదో ఇతని పల్కులలో నంత యసత్య మున్నది. ద్రోణుని చంపుట కా ధర్మజుఁడు పల్కిన యసత్యములతో నిది సహస్రాంశము. అది బ్రహ్మహత్య చేయుటకు, ఇది విద్య నేర్చుకొనుటకు.

కృష్ణుఁ డీతనిని పాండవులఁ గలియు మనియు అట్లు చేసి నేని రాజ్య మిప్పించెద ననియు ద్రౌపది ధర్మరాజాదులను చూచు నట్లు నిన్నుఁ గూడ చూచు ననియు చెప్పెను. అందునకు కర్ణుఁడు విముఖుఁడై తన వైరాగ్యమును వెల్లడించెను.

ఈ పై గుణంబుల కతని పరాక్రమము సాహసము ధైర్యము శౌర్యము మొదలగు గుణములు వన్నె పెట్టుచున్నవి. గంధర్వులచే పరాభవింపఁబడి బ్రదుకుటకంటె మరణము శ్రేయ మని మానధనుఁ డగు దుర్యోధనుఁడు తలఁచుచుండ, ధైర్యశాలియు స్వామిభక్తుఁడు నగు కర్ణుఁడు వాని నూరార్చి దిగ్విజయ మొనర్చుటకు వాని యను మతి వడసి యనేకదేశములు జయించెను. ఈ దిగ్విజయవృత్తాంత మాంధ్రభారతమున వర్ణింపఁబడలేదు. కాని, యందు "వైదేహ పాం డ్రాదివసుధేశు లెవ్వాని కడిమి సొంపున కరిగాపు లైరి." అని ధృత రాష్ట్రుఁడు కర్ణుని మరణవార్త విని విలపించిన ట్లున్నది. మఱియు, కర్ణుఁడు ద్రోణాచార్యుని సైన్యాధిపత్యకాలమున పాండవయోధుల మాఱుమాడెను; ఒకప్పుడు భీముని జయించి యతండు చచ్చు నవస్థలో నున్నపుడు కుంతి కొసంగిన వరమును తలంచి,

ఆ. "తిండిపోతు! నీకు భండనం బేటికిఁ?
        గడవఁ జేరి మనసు కాంతు దీర
   నోపు కొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి
        కడన యుండు మింక నడిచిపడక."

అని చెప్పి యతనిని విడిచెను. ఇట్లె ధర్మజనకులసహదేవులను నైతము విడిచెను. ఈదారశీలుర కిది సైజమే కదా!

కర్ణుఁడు ఏ శక్తిచే నర్జును నిర్జించెద నని తలంచియుండెనో ఆ శక్తిని మాయాయుద్ధ మొనరించు ఘటోత్కచునిపై దుర్యోధన ప్రార్థితుఁడై ప్రయోగించి వానిని సంహరించి తన స్వామిభక్తిని వెల్లడించెను. తన శక్తిని గోలుపోయియు నర్జును నెదిరింప యత్నించుటచే తన ధైర్యసాహసములు వెల్లడి చేసెను. కర్ణుం డీ శక్తిని గోలుపోవ కృష్ణుఁడు సంతసించి యర్జునుతో

వ. "ఓరీ తండ్రీ యిట్లు సేయఁడేని వాని కెదు రెవ్వరు? కవచకుండలవిహీనుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు ఇంక నీకు గెలువవచ్చు."

అనియు, అర్జునునితోడ నా శక్తి ప్రయోగింపమికి కారణమును సాత్యకితో

తే. "వానివా రెల్ల నీ పని వాని కెప్పుడు
గఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి నచ్చు
వాఁడుదల నేను వార లందఱును మఱచు
నట్లు సేయుదు నవసరమ్మైన కుమార!"

అనియు చెప్పెను. ఇట్లు పలుకుటకంటె కర్ణుని పరాక్రమమును గూర్చి వేఱుగా పొగడవలయునా?

శల్యసారథ్యం బొకటి యితని యోటమికి కారణం బయ్యె. వెలుగే చేను మేసిన దను వంశంబున శల్యుఁడు ధర్మరాజాదులకు మేలు సేయఁదలంచి రథికుఁ డగు కర్ణుని పరాక్రమమును తెగడియు కర్ణునికి జయ మాపాదించుచుండెడి స్థలములనుండి రథమును మరలించియు, కర్ణుని పరాజయమునకు కారణభూతుఁ డయ్యెను. శక్తి గోలుపోయియు శల్యునిచే నిరసింపఁబడియు వానిని పరకుపోనక ధీరోదాత్తుఁ డగు కర్ణుఁడు

చ. "కనుఁగొను మిప్డు నేను మురసూదనుఁ బార్థుని భీమసేనుని
దుని మెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారమున్
జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగు భూనిక పార మెద్దు మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్."

అని పాండవులపై భార్గవాస్త్రము ప్రయోగించి వారి సైన్యములను మలమల మాడ్చి వారికి భయము కలిగించెను. అర్జునుండు వాని ప్రతాపమునకు భయపడి కృష్ణునితో

తే. "పట్టపగలింటి సూర్యుని పగిదిఁ గర్ణుఁ
డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచునున్నవాఁడు
మన రథం బిప్డు మాధవా మరలనిమ్ము
బ్రతికియుండిన శుభములు పడయవచ్చు."

అని దీనవాక్యము పల్కెను గాని కర్ణుఁ డట్లు యుద్ధమునకు వెనుదీయలేదు. అప్పటికి కృష్ణుఁ డరదమును మరలించి కర్ణుఁ డలసియున్న సమయమున నర్జునుని కనేకమారోపాయములచే పౌరుషము కల్గించి అతనిని కర్ణుపై నెదుర్కొనఁ జేసెను.

ఈ ద్వంద్వయుద్ధమున కర్ణుఁడు చూపిన పరాక్రమమును పొగడ నలవి కాదు. ఇందు కృష్ణుని సాహాయ్యమున నర్జునుఁడు జయ మొందె నని చెప్పుట సాహసము కానేరదు. కర్ణునిచే ప్రయోగింపఁబడిన సర్పముఖశరము అర్జునునకు తగులకుండ కృష్ణుఁడు రథమును క్రిందికి నాటెను; కర్ణుని రథము క్రుంగు సమయమున రథస్థుఁ డగు నర్జునుచే భూమిష్ఠుఁ డగు కర్ణుని నధర్మముగ చంపించెను. ఇట్టి కార్యములవలన కర్ణుని కేమి కొఱంత వచ్చును? కర్ణుని క్రుంగింప శల్యుని ధర్మజాఁడు కోరుట శల్యుఁ డట్లొనర్చుట అర్జునునకు కృష్ణుఁ డనేకసందర్భముల సాయపడుట దేవేంద్రుఁడు కుండలములు గొనుట మున్నగునవి ధర్మజు నధర్మమును శల్యుని యనౌచిత్యమును కృష్ణుని పక్షపాతగుణంబును దేవేంద్రుని మోసమును వెల్లడించుటయే కాక, కర్ణుని కపజయమువలన కలిగిన యవమానము లేకుండ అతని కీర్తిని ద్విగుణితంబుగ ప్రకాశింపఁజేయుచున్నవి.

యుద్ధమం దొక వీరుఁడు ఖడ్గముచే నింకొక వీరుని చంపి జయ మొందినప్పుడా జయము ఖడ్గమునకుఁ గాక వీరునే పొందునట్లు కృష్ణుఁ డను వీరుఁ డర్జునుఁ డను ఖడ్గముచే కర్ణుని చంపి జయ మొందుటచే ఆ జయము కృష్ణునే పొందును గాని యర్జును నెంతమాత్రము పొందదు. ఇందువలన కర్ణుఁడు దైవోపహతుఁ డయినవాఁడు. కాకపోయిన, ఈ యర్జునుఁడే కృష్ణుని మరణానంతరము బోయలచే జయింపఁబడి యాదవస్త్రీల రక్షింపలేకపోవుట యేమి? ఈ యుద్ధమందు తా నధర్మముగ జయ మొందితి మని ధర్మరాజాదు లెఱుంగుదురు. వా రందులకు వగచుచుండ, కృష్ణుఁడు "కర్ణాదుల జయించుట కరిది గావున నేను బహువిధోపాయములు పన్ని యిట్లు తీర్చితిని గాక యతిరథపరాక్రము లలవులఁ బోదురే?" అని వారి నూఱడించెను.

కర్ణుని పరాక్రమము ననేకపర్యాయములు కురువృద్ధుఁడగు భీష్ముండు నిరసించుటయు వాని నర్ధరథునిగ పలుకుటయు చూచి కాఁబోలు జనులు కర్ణుని నిరసించెదరు. ప్రజ్ఞలు పలికిన యుత్తరుఁడు మహారథుఁ డనియు కర్ణుఁ డర్ధరథుఁ డనియు పలుకుటకు భీష్ముఁ డంత తెల్లివాఁడు కాఁడు. సంధి కావింపఁ జేయుటకు కర్ణుఁడే మూల మని తలంచి కర్ణు నట్లు నిరసించెఁ గాని దుర్యోధనుఁడు సంధి కొడంబడఁ డని భీష్ముఁ డట్లు పలికెను. కావుననే, యుద్ధ మొనర్చుటకు సెల వీయఁగు మని యంపశయ్యపై నున్న భీష్ముని కర్ణుఁ డడుగ, భీష్ముఁడు

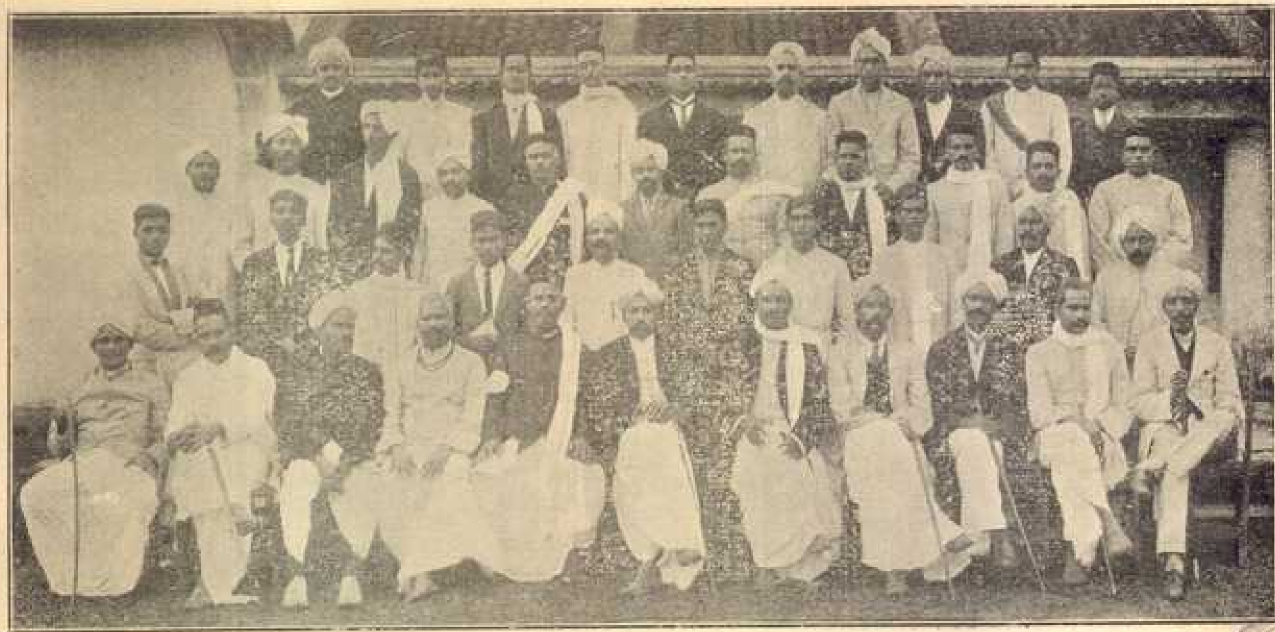
క. నీ వెపుఁ గోపింతువని కుల
భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డలఁ గెలుపన్
గా దని కినియుదు లేదన
రాఁదలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్."

అది శిక్ష గాని కోపంబు కాదు.

క. "నీ యుదయము దైవికగ
ర్భాయత్తము నీవు మర్త్యు లసదృశులు..."

అని కర్ణునిఁ గూర్చి పలికెను. మఱియు ఘోషయాత్రలో కర్ణుఁడు గంధర్వుల కోడుటకును పార్థుఁడు వారి నోడించుటకును దేవేంద్రుఁడే కారణమయి యుండవచ్చును. ద్రౌపదీస్వయంవరమున కర్ణుఁడు వి ల్లెక్కిడి కొట్ట నుద్యమింప ద్రౌపది గట్టిగా "నాహం వరయామి సూతం" అని పలుక, కర్ణుఁ డసమర్థుఁడు కాలేదు. ఈ కారణములచే కర్ణుఁడు మహాపరాక్రమశాలి యనియు ధైర్యసాహసములు కలవాఁ డనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఇంతకును భారత కవియు పాండవపక్షమే యవలంబింపవలసివచ్చెను. పాండవసంతతి వాఁ డగు జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డీ కథ చెప్పుటచే నిట్లు పాండవపరాక్రమవర్ణనంబును కౌరవపరాక్రమనిరసనంబును కలిగిన దని చెప్పవచ్చును.

VIDYA VINODINI SABHA, PEDDAPUR

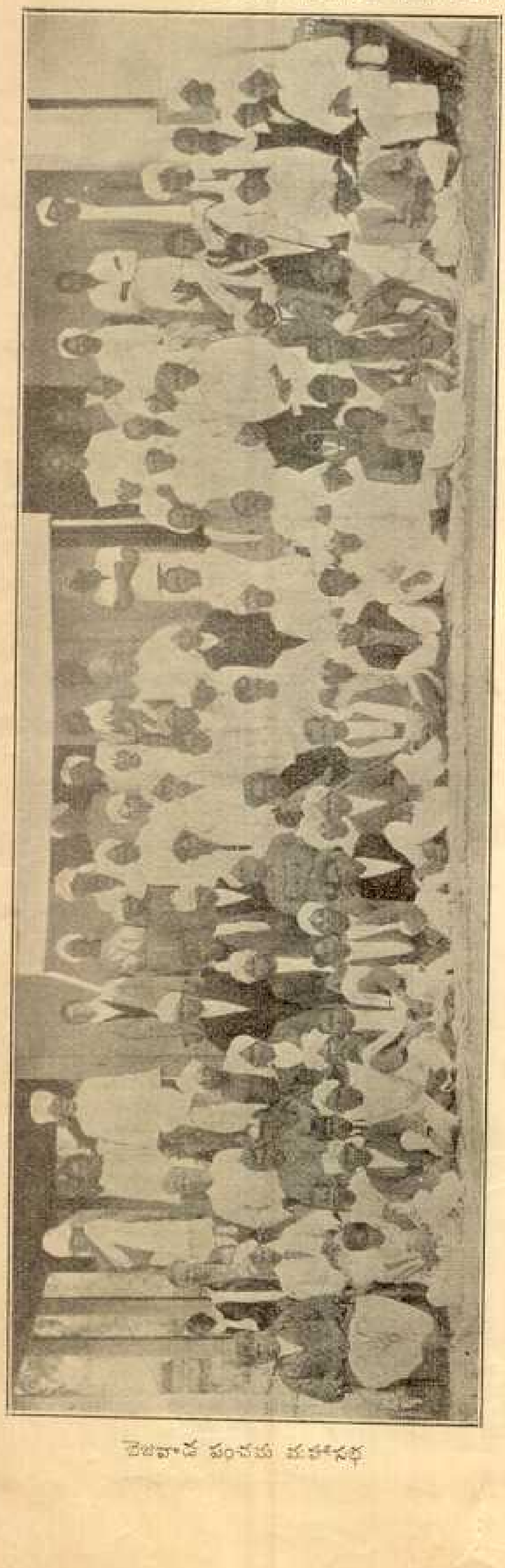
విద్యావినోదినీసభ, పెద్దాపురము

SARASVATI NIKETAN, GUNTUR

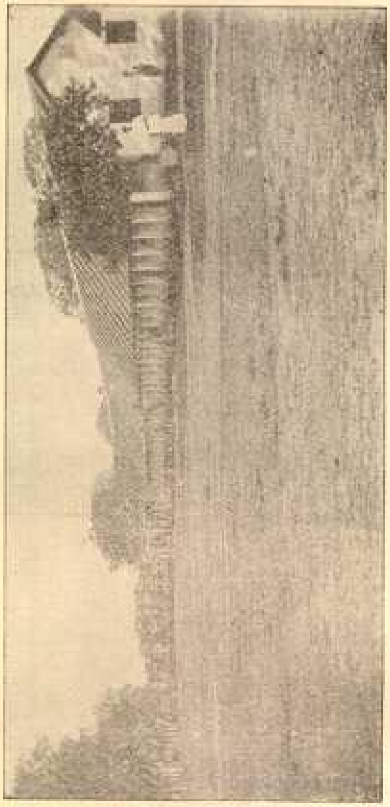
సరస్వతీనికేతనము, గుంటూరు

THE PANCHAMA CONFERENCE, BEZWADA

బెజవాడ పంచమ మహాసభ

GENERAL VIEW OF THE I. D. F. BARRACKS

హిందూదేశ రక్షక సైన్యపు వసతి గృహములు

Mr. M. V. BHAGYA REDDY VARMA

ఎం. వి. భాగ్యారెడ్డివర్మ గారు

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

చాటుపద్యమణిమంజరి.

శ్రీవేటూరి. ప్రభాకరశాస్త్రిచే పరిష్కరింపబడినది. ఇయ్యది ప్రాచీనాధునికచాటుపద్యరత్నమాలకూర్పు. కథావృత్తాంతములు చక్కఁగా వ్రాయఁబడినవి. నీతి శృంగార హాస్యయుక్తి చమత్కార గర్భితములయినవి; చాటుధారలు, ఒక్కొక్క పద్యము లక్షవరహాలు!! శ్రీకృష్ణదేవరాయలు కాలమునకు జరిగియుండుటను మొదలుకొని చరిత్రవిశేషములును గలవు. మొదటికూర్పు ప్రతులన్నియు అతిశీఘ్రకాలమున చెల్లిపోయినందున ఇంకను అనేక నూతన చరిత్రాంశములు, 750 క్రొత్తపద్యములఁ జేర్చి పునర్ముద్రణము చేసినారము. ప్రతి 1-కి రు. 1-4-0.

సీతారామాంజనేయ సంవాదము, సటీక.

అనేక నూతనవిషయములఁ జేర్చి చిన్నపైజాన చక్కఁగ ముద్రించినారము. ఇదివఱకు ప్రకటితములైన గ్రంథముల కన్న ఈకూర్పు బాగుగనున్నదని గ్రంథము చూచువారికి తెలియక పోదు. టీక మిక్కిలి విపులము.

పీఠికలో కవిచరిత్రకూడ విపులముగ వ్రాయఁబడియున్నది. సాధారణప్రతి 1-కి రు. 1-12-0; మేలుప్రతి 1-కి రు. 3-0-0.

పెద్దబాలశిక్ష.

చక్కగ పరిష్కరించి అనేక నూతనవిషయములు, భూగోళ చరిత్రాంశములు. పటములఁ జేర్చి మంచి కాగితములపై పెద్దయక్షరములతోఁ జక్కగ ప్రకటించియున్నాము. సాధారణప్రతి 1-కి రు. 0-8-0; మేలుప్రతి 1-కి రు. 0-12-0.

ప్రాచీన దేశచరిత్రలు.

ఇది శ్రీ వ. శ్రీనివాసరావు బి. ఏ. గారిచే విరచితము. ఇందు మానవులకైశవదశ, ఈజిప్టు, బేబిలోనియా, అసీరియా ఛాల్డియా, పర్షియా, ఫినీషియా, హీబ్రూ, కార్థేజ్, గ్రీసు, పార్థియా, రోమ్, ఇండియా, చీనాదేశచరిత్రలు పటములతో చక్కగ వ్రాయఁబడియున్నవి. ప్రతి 1-కిరు. 1-12-0.

చిత్రలేఖనము.

అభ్యాసకులకు మిక్కిలి యుపయోగకరము. ఆంధ్రమున నిట్టిగ్రంథ మిదివఱకు ముద్రితము కాలేదు. దీనిని సాంతము గ చదువువారికి చిత్రలేఖనమునం దభిరుచి కలుగుట నిశ్చయము. ప్రతిమలనేకము లిందు గలవు. ప్రతి 1-కి రు. 1-4-0.

శ్రీవివేకానందవిజయము.

ఇందు శ్రీ స్వామివారి జీవితము, ఉపన్యాసములు, జాబులు విపులముగ వ్రాసి ప్రకటించినారము. ప్రతి 1-కి రు. 1-12-0.

భోజకాళిదాసకథలు.

ఇందనేక చిత్రకథలు చరిత్రలు, చాటుశ్లోకములు గలవు. శైలి మిక్కిలి సరళము. ప్రతి 1-కి రు. 0-12-0.

శ్రీమహాభక్తవిజయము.

ఇదివఱకు మన ఆంధ్రభాషలో సర్వాంగసుందరమైన భక్తవిజయము ప్రకటింపఁబడియుండలేదు. శ్రీపాద. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయించి ఈమహాభక్తవిజయమును ప్రకటించియున్నారము. శ్రీశాస్త్రిగారి మృదుమధురమగు శైలి, ముద్దులు మూటగట్టుపదరచన, మనోహరమగు వర్ణనాక్రమము ఆంధ్రదేశీయులకు తెలియనివి గావు.
వెల ప్రతి 1-కి రు 4-0-0

భారతరమణీమణులు.

ఇది శ్రీ శ్రీపాద. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడినది. స్త్రీవిద్యనాదరించువారెల్లరును గౌరవింపఁదగిన గ్రంథము. ఇందు సావిత్రి, శకుంతల, దమయంతి, మీరాబాయి, చంద్రమతి, దుర్గావతి, లోపాముద్ర, అనసూయాదేవి, అరుంధతి, మీరాబాయి, సంయుక్తాదేవి, కర్మబాయి, సుముఖి, సుగళి, అసామాన్యమున్నగు స్త్రీరత్నముల చారిత్రములు చక్కఁగ వర్ణింపఁబడియున్నవి. ప్రతి 1-కి రు 0-12-0.

భగవద్గీతారహస్యము అను కర్మయోగశాస్త్రము

శ్రీయుత బాలగంగాధర తిలకుగారిది.

బ్రహ్మశ్రీ, కో. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే పరివర్తనము.

గీతార్థబోధకమగు నిట్టి గ్రంథ మెవ్వరు నెక్కడఁ గనియుండరు. సులభశైలిని రచియింపఁబడినది. ఎల్లరకుఁ బఠనీయమయిన గ్రంథము. 1918 సం॥ ఆగస్టు నెలలో వెలువడును. త్వరపడుడు!!! ప్రతి 1-కి రు. 3-0-0.

బ్రహ్మసూత్రములు, సాంధ్రతాత్పర్య వివరణము, సులభశైలి	రు 4-0-0
పాకశాస్త్రము	1-4-0
ఆకాశవిమానములు	0-8-0
ఆంధ్రభారతము, 18 పర్వములు, 3 సంపుటములు	12-8-0

Bank of Madras.

Capital (fully paid-up) ... Rs. 75,00,000.
Reserved Fund ... ,, 50,00,000.

HEAD OFFICE— MADRAS. BRANCHES:

Alleppey	Colombo
Bangalore	Guntur
Bellary	*Outstation*—
Bimlipatam	Bezwada
Outstation—	Madura
Vizianagaram	Mangalore
Calicut	Masulipatam
Cocoanada	Negapatam
Outstation—	Ootacamund
Narsapur and	Salem
Rajahmundry	Trichnopoly
Cochin	Trivandrum
Coimbatore	Tellicherry
Outstation—	Tuticorin
Erode	

CURRENT ACCOUNTS opened on terms which may be ascertained on application.

FIXED DEPOSITS :—The Bank allows interest at the rate of 5 per cent. per annum on Fixed Deposits for 12 months. Interest for shorter terms may be ascertained on application.

SAVING BANK:—Small deposits received and interest allowed. Rules on application.

LETTERS OF CREDIT AND DRAFTS issued on the principal towns in India, Burma, and Ceylon.

STERLING DRAFTS procured for constituents and remitted free of charge to any given address.

GOVERNMENT and other Securities received for safe custody, purchases and sales effected and interest and dividends collected and credited to account, or remitted according to instructions.

LOANS AND CASH CREDITS GRANTED on Government Securities, Municipal and Port Trust Debentures, Shares in Guaranteed Railway, and Goods, and Bullion.

APPROVED MERCANTILE BILLS discounted and Bills of Exchange negotiated.

COPIES OF RULES, POWERS OF ATTORNEY, &c., may be had on application at Head Office and at any of the Branches.

[By Order of the Directors]

W. B. HUNTER,
Secy. and Treasurer.

మద్రాసు బ్యాంకు

మూలధనము (పూర్తిగా చెల్లింపబడినది) రు. 75,00,000
నిలువధనము ... ... ,, 50,00,00

బ్రాంచీలు! హెడ్డాఫీసు మద్రాసు!! బ్రాంచీలు!!!

అలెప్పి	కొళంబు
బెంగుళూరు	గుంటూరు
బళ్లారి	చిన్న బ్రాంచి.—
భీమునిపట్టణము	బెజవాడ
చిన్న బ్రాంచి.—	మధుర
విజయనగర	మంగుళూరు
కళ్లికోట	మచిలీబందరు
కాకినాడ	నాగపట్టణము
చిన్న బ్రాంచీలు	ఉదకమండలము
నరసాపురము	సేలం
రాజమండ్రి	తిరుచునాపల్లి
కొచ్చి	తిరువాన్ద్రం
కోయంబత్తూరు	తెలచ్చేరి
చిన్న బ్రాంచి.—	తూతుకుడి
ఈరోడ్డు	

దరఖాస్తు పెట్టుకొని షరతులు నిర్ధారణ చేసికొనిన తరువాత కరెంటు అక్కౌంట్లు పెట్టబడును.

ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లు:—బాంకువారు 12 మాసములవరకు స్థిరముగనుండెడు సొమ్ములపైన సాలుకు నూటికి 5 చొ॥ వడ్డీనిత్తురు, ఇంతకు తక్కువ కాలమునకు నిలవయుంచెడి సొమ్ముపైనిచ్చెడి వడ్డీ దరఖాస్తు పెట్టి తెలిసికొనవలెను.

సేవింగ్సు బాంకు:—కొద్ది సొమ్ములు తీసికొనబడి వడ్డీ యివ్వబడును. రూల్సు దరఖాస్తుపైని పంపబడును. ఇండియా బర్మా సిలోనులలోని ముఖ్యమయిన పట్టణములకు హుండీలు డ్రాఫ్టులు యివ్వబడును.

ఖాతాదార్లకు, వారిచ్చిన ఏ అడ్రసునకైనను సరే, చార్చి లేకుండా సీమహుండీలు, సమకూర్చబడి పంపబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలు ఇతర సెక్యూరిటీలు భద్రపరచబడును, కొనబడును, అమ్మబడును. వడ్డీ డివిడెండ్లు వసూలుచేసి, ఖాతాలో జమకట్టబడును. లేక చెప్పిన ప్రకారం పంపివేయబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలపైనను, మ్యునిసిపల్, పోర్టు ట్రస్టు డిబెంచర్లపైనను, గారంటీడ్ రైల్వేలలోని షేర్లపైనను, సరకులపైనను, బంగారముపైనను, అప్పులుగాని, క్యాష్ క్రెడిట్లు గాని యివ్వబడును.

పాత ఖాతాదార్ల బిల్లులు డిస్కౌంటు చేయబడును. బిల్సు ఆఫ్ ఎక్స్ఛేంజి మార్చబడును.

రూల్సుయొక్క కాపీలు పవర్ ఆఫ్ అటర్నీ మున్నగునవి హెడ్ ఆఫీసునకుగాని ఏ బ్రాంచి ఆఫీసునకు గాని దరఖాస్తుపైని దొరుకగలవు. (14)

వ్యవసాయాభివృద్ధి

గా. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.

కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్ - అనెడి యార్యోక్తి ననుసరించి భరతఖండము ప్రాచీనకాలమునుండియు వ్యవసాయమున గూడ మెప్పు వడసియు నానాటికి క్షీణదశకు వచ్చుచుండుటచే, దానిని గూర్చిన వర్తమానరాజ్యాంగలోపములు ప్రజల స్వలాభజ్ఞానరాహిత్యము జలాశయముల తెఱంగు ఎరువుల విధానము నూతనకృషిమార్గములు తదుపకరణములు పశుపోషణము అన్యోన్య సహాయనిధులు మున్నగు విషయములు చర్చనీయము లని తలంచి, ఆంధ్రపత్రికాధిపతి గారి ప్రోత్సాహమున నా యభిప్రాయ మిందు పొందుపఱచితిని:

హిందూదేశమునఁ గల సుమారు 32 కోట్ల జనమునకును 10 కోట్ల గోమహిషాశ్వాదిపశుగణమునకును ఆహారపదార్థ మెంత కావలయునో దానికి పంట యెంత సరిపోవుచున్నదో తెలిసికొనుట యావశ్యకము.

మన దేశమందు, కడచిన జనాభా ప్రకారము, ఏడాది లోపు వయసు గల శిశువులు కోటి మంది. వారికి పాలు ఆహార మవుటచే, ఇతరాహారపదార్థములతో వారికి పనిలేదు. ఇఁక రెం డేండ్ల లోపు వయసువారు 50 లక్షల మందికి ఒక్కొక్కరికి దినమునకు 2½ తులముల యాహారము చొప్పున 125 లక్షల తులములు, మూ డేండ్ల లోపు వారికి 90 లక్షలకు 5 తు. చొప్పున 450 లక్షల తులములు, నాలుగేండ్ల లోపువారు కోటి జనమునకు 7½ తు. చొప్పున 750 లక్షల తులములు, అయి దేండ్ల లోపువారికి 90 లక్షలకు 10 తు. చొప్పున 900 లక్షల తులములు, అయిదు మొదలు పది యేండ్ల లోపువారు 430 లక్షలకు 15 తు. చొప్పున 6,450 లక్షల తులములు, 10 మొదలు 15 సం॥ల వయసువారు 340 లక్షల జనమునకు 20 తు. చొప్పున 6,800 లక్షల తులములు, 15 మొదలు 50 సం॥ల వయసువారు 15 కోట్ల 60 లక్షలకు దినమునకు 40 తు. చొప్పున 62,400 లక్షల తులములు, 50 దాఁటిన వృద్ధులకు 360 లక్షలకు 30 తులముల చొప్పున 10,800 లక్షల తులములు, దేహపరిశ్రమ చేయు రయితులు 780 లక్షల మందికి వెనుక చెప్పిన 40 తులములు గాక హెచ్చుగా మరి 20 తులముల చొప్పున 15,600 లక్షల తులములు ఆహారము దినమును కావలయును. అందుచే, సంవత్సరమునకు మణుగు 1-కి 40 సేర్లు సేరు 1-కి 80 తులముల చొప్పున గణనచేయఁగ, ఇంచుమించు 119 కోట్ల మణుగుల యాహారము కావలయును. పర్వాదిదినములలోను పిండివంటలకు పోళ్లకు దుబారాగాను రద్దు క్రిందను మఱి 11 కోట్ల మణుగులకు తక్కువ గాకుండ ఖర్చగును. కాఁగా, 130 కోట్ల మణుగులు మనుజుల యాహారము నిమిత్తము కావలయును. ఇటులే మన దేశమునఁ గల 4 కోట్ల యావులకు 5 కోట్ల యెడ్లకు 140 లక్షల యెనుములకు 17 లక్షల గుఱ్ఱములకు 83 వేల వేసడములకు గాడిదలకు దాణా క్రింద 40 కోట్ల మణుగుల గింజలు కావలయును. ఇంతియ గాక, మన దేశమున తినుబడి దినుసులు పండించు 21½ కోట్ల యెకరములకు ముందు సంవత్సరమునకు కావలయు విత్తనముల నిమిత్తము 5 కోట్ల మణుగులు కావలయును. మొత్తము 175 కోట్ల మణుగుల యాహారపదార్థమునకు, మన దేశము సుభిక్షముగ పండినపుడు వడ్లు గోదుములు యవలు చోళ్లు జొన్నలు ఉలవలు మొదలగు తినుబడి దినుసులు 162 కోట్ల మణుగులకంటె హెచ్చు పండ దని నా తలంపు. కాఁగా, పై లెక్కను బట్టి 13 కోట్ల మణుగుల కొఱంత కనఁబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో 12 కోట్ల మణుగులకు పైఁగా ఆహారపదార్థములు అన్యదేశములకు ఎగుమతి యగుచున్నవి. అతివృష్టి అనావృష్టి మొదలగునవి సంభవించునపుడు పంట చాల తగ్గియుండును. ఈ విషయమును లాహోరు గంగారామ్ గారు తమ వ్యవసాయవిషయము లను పేరిటి గ్రంథమున విపులముగను ప్రశంసనీయముగను చర్చించియున్నారు. వారి యభిప్రాయములతో మన మేకీభవింపకున్నను గవర్నమెంటు లెక్కలను బట్టి వారు వ్రాసిన విషయములు తప్పక చూడఁదగినవి.

దీనికి తోడు, పండిన పంట అంతయు ప్రజల కందఱికిని సరుముగ సమకూరదు గావున, మన దేశమున మూఁడవ వంతు ప్రజలు ఆహారము పూర్తిగ లేకయు అందులో కొందఱు కొన్నాళ్లు ఉపవాసములు చేయుచును గూడ కాలము గడుపవలసివచ్చుచున్న దనుట నిస్సందేహము.

ఇట్టి కొఱఁతను బాపు బాధ్యత ప్రభుత్వమువారిమీఁదను ప్రజలమీఁదను పూర్తిగ కలదు. ఏఁటేఁట పండినది భోజనమునకే చాలనపుడు నిలువచేసికొను టెట్లు? ధనవంతు లగు టెట్లు? దేహదార్ఢ్యము కలిగియుండు టెట్లు? ఇందు విషయమై ప్రభుత్వమువారు జాగుచేయక ప్రజల స్థితిగతులు పరిశీలించుటకు బుద్ధిమంతులను వినియోగించుట కర్తవ్యము.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో 10 కోట్ల ప్రజలు మాత్రమే యున్నను, 3,000 కోట్ల రూపాయల విలువ గల పంట పండించుచున్నారు. గోదుములు 200 కోట్ల రూపాయలవి; విలువ గల పైరులు 450 కోట్లవి; గడ్డలు 200 కోట్లవి; ప్రత్తి 800 కోట్లది. బంగాళా దుంపలు 50 కోట్లవి; పొగాకు 25 కోట్లవి; ఫలములు 30 కోట్లవి, ఇంకను కొదవ దినుసు లెన్నియో యున్నవి. అమెరికా దేశములో 211 లక్షల గుఱ్ఱములు 45 లక్షల వేసడములు 514 లక్షల పశువులు 491 లక్షల గొఱ్ఱెలు 680 లక్షల పందులు ఉన్నవి. ఇవి యేఁటేఁ

టను వృద్ధి పొందుచున్నవి గాని మన దేశమునందువలె పాడియావుల్ క్షీణించుచుండుట లేదు. మన దేశమున పశువుల క్షీణదశకు కారణము బీళ్లు లేని లోపము. గ్రామసామీప్యమున నున్న యడవులు ఆక్రమ చేయుటయు చాలవఱకు తగ్గించుటయు సర్వసాధారణము. ప్రతి గ్రామమునను పశువులకొఱకు కొంత భూమిని నిరూపకముగ నుంచుచున్న యెడల పశువు లభివృద్ధి గాంచఁగలవు.

మన దేశమునందు ప్రభుత్వమువారు 50 లేక 60 లక్షలు మాత్రమే వ్యవసాయాభివృద్ధికి కర్చుపెట్టుచుండఁగ, అమెరికాలో 10 కోట్లకు పైఁగా కర్చుపెట్టుచు 5 వేలమంది శాస్త్రజ్ఞులచే వ్యవసాయ శాఖలో పనిచేయించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారు తక్కిన కర్చులు తగ్గించి ఇందుకొఱకు చాల హెచ్చు సొమ్మును కర్చుపెట్టి నూతన వ్యవసాయజ్ఞానమును రయితులకు బోధపఱచుటకు తగు మార్గము లాలోచించినఁ గాని దేశస్థుల స్థితి బాగుపడదు.

జ్ఞానాభివృద్ధికి విద్యావిషయ మెంత ముఖ్యమో కుటుంబ పోషణార్థము వ్యవసాయాభివృద్ధియు నంత ముఖ్యమే.

ప్రజాభివృద్ధితో పాటు సాగులోనికి వచ్చు భూమి పరిమితి హెచ్చగుచుండుట లేదు. ధరల విచారణ కమిటీవారు చెప్పుటలో నాటికి ఎనమండుగురు జనాభా హెచ్చినట్లు సాగు పరిమితి నాటికి అఱు ఎకరములు మాత్రమే హెచ్చిన దని వ్రాసియుండిరి. బ్రిటిషు పరిపాలిత రాష్ట్రములలోకంటె స్వదేశసంస్థానములలో సాగు భూమి యొక్క పరిమితి ఎక్కువగ వృద్ధి పొందుచున్నది. నీటి వసతులు ఎక్కువగ ఏర్పాటు చేయవలెను. 1907-వ సంవత్సరమునందు బావుల యాధారముపైని పండించుకొను భూమి 1 కోటి 40లక్షల యెకరము లయియుండ, 1911-వ సంవత్సరములో 1 కోటి 4 లక్షల యెకరములు మాత్రమే తేలినవి. చాల ప్రదేశములలో, ముఖ్యముగ ఆంధ్ర దేశములో, బావులను అభివృద్ధి చేయుట కవకాశ మున్నది. కాలువ యాధారమును బట్టి 1912-వ సంవత్సరము సాగుచేసినది 1 కోటి 70 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. కాని, అది 1913-వ సంవత్సరములో 2 కోట్లవఱకు హెచ్చినది. చెరువుల యాధారము క్రింద పండించుకొను భూముల పరిమితి 68 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. మొత్తము మీఁద గవర్న్మెంటువారు కేర్పఱచిన నీటి వసతులవలన పండింపఁబడుచున్న భూమి 2½ కోట్ల యెకరములు. ఇందువలన ప్రభుత్వమువారికి పెట్టుబడి పయిని నాటికి 8½ వడ్డి కిట్టుచున్నది. ఎక్కువ ధన మేల కర్చుపెట్టరాదో తెలియదు.

ఇరిగేషను కమీషను రిపోర్టు ప్రకారము వర్షములవలన లభించు 37½ అంగుళముల యుదకములో చెట్లును భూమి పసునకును అవిరి క్రిందను పోవుచున్న 32 అంగుళములు గాక 2½ అంగుళములు మాత్రమే కాలువల ద్వారమున సాగున కుపయోగపడుచున్నది. తక్కిన 18½ అంగుళముల యుదకమును నదుల ముఖమున వ్యర్థముగ సముద్రమునకు పోవుచున్నది. అనఁగా దాదాపు కలిపి కొలఁదిగ 41వంతులలోను 6 వంతులు మాత్రమే యుపయోగమునకు వచ్చి 35 వంతులు నిష్ప్రయోజనముగ పోవుచున్నది. రైల్వే నిమిత్తము వందల కోట్లు వెచ్చించుచు ఇరిగేషను నిమిత్తము దానిలో నాల్గవ వంతైన కర్చుపెట్టినచో సేద్యమునకు రాఁదగిన యావత్తు భూమియు ఫలవంత మగుటయే గాక నీటి లోపము లేకపోవుటచే ఫల మధికముగ కూడ నుండును. గంగారాము గారు చెప్పినట్లు కాలువ నీటి పాతముల వలన విద్యుచ్ఛక్తిని పుట్టించుకొని ఈజిప్టు దేశములోవలె ఎంత యెత్తయిన మెట్ట భూమి కైనను లిఫ్టు ఇరిగేషనువలన 15 అడుగు లయినను సరియే సులభముగ నీరు కట్టి భూమిని ఫలవంతము చేయవచ్చును. అట్టి పనులు చేయు సమర్థులను ధనమునకు వెనుదీయక ప్రభుత్వమువారు సిద్ధపఱుపవలెను. నీటి ముంపు కలుగుచున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' నీటి లోపము కల దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' మెట్టలకు నీరు ప్రవహింపకున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' అనెడి యింజనీయర్లు ఉన్నను సరియే, లేకున్నను సరియే. దేశమునకు వారివల్ల లాభము లేదు.

ప్రభుత్వమువారు దయచేసి వ్యవసాయాభివృద్ధికి నూతనమార్గములు బోధించుచున్నను, అవి యిప్పటిలోనికి లేకుండుట మన లోపమే. 'వ్యర్థముగ విత్తనములు హెచ్చుగా నుపయోగింపవద్దు. ఎకరమునకు 8½ సేర్ల చొప్పున 7½ సెంట్ల భూమిలో అకు పోసిన నారును, మంచి పంట పండు' నని చెప్పినను మఱి నాల్గింతలు భూమి మీఁద పోయఁబోయువారు మనలో లేకపోలేదు. మంచి యెరువులు వేయక నీరసపు భూమి బాగుగ పండ దనినను ఎరువులు వేయువారు మిక్కిలి తక్కువ. ముఖ్యముగ పండఁదగిన గోదావరి కృష్ణ జిల్లాలలో తక్కిన స్థలములలోకంటె పంట తక్కువగుటకు కారణ మేమి? ధాన్యము పంట మధురలో ఎకరమునకు 1652 పౌనులు సగటున పండును. తిరునల్వేలిలో 1256, సేలములో 1511, తిరుచునాపల్లిలో 1453, కోయంబుత్తూరులో 1438, కడపలో 1487, ఉత్తరార్కాటులో 1368, గుంటూరులో 1339, అనంతపురములో 1286, విశాఖపట్టణమున 1269, కర్నూలులో 1228, బళ్లారిలో 1187, కృష్ణాజిల్లాలో 1090, గంజాములో 1087, నెల్లూరులో 1067 పౌనులు పండుచుండఁగా, గోదావరిలో 1022 పౌనులు సగటున పండుటకు కారణ మేమి? కావలసిన యెరువులు వేయక పోవుటయు మంచి విత్తనములు ఉపయోగించకపోవుటయు అదునునకు పనులు జరుపకపోవుటయు యుక్తమగు మందమహాగత్తులు వేయకుండుటయు గాక మఱేమి కారణము కలుగఁగలదు? బర్మాదేశములోను బొంబాయి రాజధానిలోను చెఱుకు పంటలు ఆంధ్రదేశమునకంటె మిక్కుటముగ పండును. చోళ్లు రామనాధము జిల్లాలో ఎకరమునకు 2835 పౌనులు పండుచుండఁగా, విశాఖపట్టణములో 1262 పౌనులును గోదావరి జిల్లాలో 740 పౌనులును పండుట యేల? సజ్జలు ఉత్తరార్కాటులో ఎకరమునకు 494 పౌనులు పండుచున్నపుడు, బళ్లారిలో 274 పౌనులు పండుట యేమి? చెఱకువల్ల కోయంబుత్తూరులో ఎకరమునకు 8638 పౌనులు బెల్లము అగుచుండ, కృష్ణా జిల్లాలో 4396 పౌనులు మాత్రమే యగుచున్న దన్న ఏమనుకొనవలెను? హవాయిలో గవర్న కొలఁదిమెంటు నీరిలో ఎకరమునకు 16000 పౌనుల బెల్లము అయినదట.

మన మేల వృద్ధి చేసికొనరాదు? గోధుమల పంట భరతఖండమునందే సింధుదేశమున ఎకరమునకు 1840 పౌనులు పండుచుండ, హైదరాబాదులో 187 పౌనులు మాత్రమే పండుచున్నది. తక్కిన స్థలముల లోని పంట ఈ నడిమి యంతరములలో నుండును. యూరోపుదేశములో సుమారు రెండు వేల పౌనులు పండును. కొన్ని చోట్ల మూడు నాల్గు వేల పౌనులు సయితము పండించుచున్నారు. మనము కూడ కొంచెము శ్రద్ధతో పనిచేసిన నెక్కువ పంట పండింపవచ్చును.

ఎరువులు వేయు మార్గమును ముఖ్యముగ గమనింపవలయును. ఏటేటను ఏ భూమిపైనను ఒకపంటనే పండించుచువచ్చిన పంట క్షీణించుట అనుభవసిద్ధమే. క్రొత్త యెరువులు వేసి తిరిగి భూమిని సారవంతము చేయవలెను. దయించా వెంటనే దున్ని భూమిలో కలపక కొన్ని నెల రోజులు మట్టిలో పూడ్చి ఎరువుగా వేసిన భూమికి ఎక్కువ సత్తువ కలుగునట. అటు చేసినవా రెందఱు? వ్యవసాయాధికారులు బోధించు మార్గములు తెలిసికొనిన రయితులు మిక్కిలి తక్కువ గదా. ఆ లాభము మనము పొందనియెడల విశేషవ్యయము పెట్టి వ్యవసాయశాఖ యేర్పఱుప నేల? వరి వ్యవసాయముననే ఎ. 1-కి నూరు లేక నూటయేబది రూపాయలు కర్చులు పోను లాభము రాగలదట. స్వల్పలాభముతో మనము సంతుష్టి పొంద నేల? వరికి ఉపయోగించెడి యెరువులు ఎన్నియో యున్నవి. అవి తెలియు టెట్లు? తెలిసిన, వాడు టెట్లు? గవర్న మెంటువారిమీద భారము పెట్టి విద్యావంతులు ఉపేక్షింపక వ్యవసాయమునకు ఉపకరించు మార్గములు ప్రతి గ్రామమునను బోధించుచుండిన, ఎక్కువ లాభము ప్రజలకు సులభముగ కల్గును గదా!

ఏ విత్తనము వేసినను చాలు నని తలంపక భూస్థితిని బట్టి ఎక్కువగా పండెడి విత్తనములు గ్రామమునకు సరిపడునట్లు గ్రామస్థులు సంఘములుగా చేర్పడి జాగ్రత్తపెట్టుకొనుట చాల మేలు. మంచి విత్తనములవలన పంటలో నూటికి ఏబది భాగములు హెచ్చు కనిపించును. మన దేశమున గల పంటలలో చెఱకు లాభకారి. ఎకరమునకు 400 లేక 500 రూపాయలవఱకు లాభము రాదగినది. ఇందునకు విలువైన యెరువులు వేయవలెను. ధనవ్యయమును ప్రయాసమును కూడ కావలయును. 'కృషి ఫలీ' అని నట్లు శ్రమ కోర్చిన ఎక్కువ లాభము కలుగును. ప్రతివారును ప్రత్యేకముగా నీరు తోడు యంత్రమును చెఱకుగానుగ యంత్రమును తెల్లమాడు యంత్రమును పెట్టుకొనుట దుర్లభము. పలువురు కూడి ఒకచోట పనిచేయు నెడల కర్చులో సగము తగ్గును. ఒక్కొక్కరును సాధ్యము కాదని మానవలసిన యక్కఱ లేదు. ఇట్టి పరస్పరసాహాయ్యమువలన కావలసిన పనులు. బ్యాంకులు పెట్టినయెడల తగ్గు ధరలకు విక్రయించి ధనము నష్టము పెట్టుకొనుటకు బదులుగా బ్యాంకులలోనుండి ధనము తెచ్చి కిస్తీలు కట్టుకొనుచు యుక్తమగు ధరలు వచ్చునపుడు అమ్ముచుండుట లాభకర మని యెఱుంగనివారు లేరు. కాని, అది అమలులోనికి వచ్చుట లేదు. ఈ లోపము తీరు టెట్లు? ఈజిప్టు దేశములోవలె గవర్న మెంటువారి సహాయముపైని 'ఎగ్రికల్చరల్ బ్యాంకులు' వ్యవసాయకుల లాభముకొఱకు స్థాపింపవలెను. బదులిచ్చిన ధనమును ద్విగుణముగ 25 సంవత్సరములలో తీర్చుకొనుటకును సరి వాయిదాలను చెల్లనపుడు ల్యాండురివిన్యూ తీరున వసూలు చేయుటకును పద్ధతులు సవరణ కావలెను. అట్టి సహాయము కలిగినయెడల ప్రస్తుతపు రయితుల బీద స్థితి చాల తగ్గును. ప్రభుత్వమువారు ఏటేట కోటి చొప్పున కర్చు పెట్టుచువచ్చిన వద్ది చేరుచుండును. కొంత కాలమునాటికి రయితులకు ఋణాక్రాంతమగు దుర్దశ తీఱును.

అనేకవిధము లయిన విలువ గల దినుసులు పండించు ప్రయత్నము చేయవలెను. బట్టలకు ధర విశేషముగ నున్నది. ప్రస్తుతము ప్రత్తికి కూడ ధర హెచ్చుగనే యున్నది. అట్టి స్థితిలో మంచి ప్రత్తి విత్తనములు విపులముగ చల్లి ఎక్కువ పంట పండించుకొని లాభము పొందరాదా? కాని, ప్రతి పంటయు ప్రతిభూమిపైని పండు ననుకొనరాదు. ఏ భూమి ఏ పంట పండించుటకు తగియుండునో వ్యవసాయోద్యోగస్థులవలన తెలిసికొని ఆ ప్రకారము క్రొత్త యెరువులతో విలువ గల పంటలు పండించుట దేశమునకు లాభకారి. పాలేరులను గవర్న మెంటు శేరీలకు పంపినయెడల వాండ్లకు భోజనమునకు సామిచ్చుచు మూడు నాల్గు మాసములలో నేర్పవలసిన విషయములు నేర్పుదురు కావున, పెద్ద శేరీలు గలవారు తమ పాలేర్లను పంపి క్రొత్త విషయములు నేర్పించుట చాల లాభకరము. మామూలు నాగళ్లకంటె కొన్ని ప్రదేశములలో ఇనుపనాగళ్లు మిక్కిలి యుపయోగకర మని అనుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఎ.1-కి 20 కుంచముల విత్తనములకు బదులు 8 కుంచములు పోసిన సరిపోవును. అందువలన ఎ. 1-కి 5 రూపాయలు కలసివచ్చును. దీనివల్లనే మన దేశమునకు కొన్ని లక్షలు కలసివచ్చును. దయించా మొదలగు పసరెరువులవలన పంట హెచ్చి ఎ. 1-కి పది రూపాయలు విలువ గల హెచ్చు పంట కర్చులు పోను పండును. చెఱకు పండుటవలన సగటున ఎ. 1-కి రెండు మూడు వందలు కర్చులు పోను మరి రెండు మూడు వందలు లాభించును. ఈ సందర్భమున బీద రయితులకు బ్యాంకులు గాని గవర్న మెంటువారు గాని పెట్టుబడి బదులిచ్చినయెడల బీదలు ధనికులగుటకు సాధన మేర్పడును. మనుమార్ నాగలి (16 రూ. విలువ) కొన్ని ప్రదేశములలో ఉపయోగింపవచ్చును. మామూలు నాగలితో ఆఱు దుక్కులు చాలునో చాలవో గాని, దీనితో రెండు దుక్కులు చాలును. అందువలననే ఎ. 1-కి మూడు రూపాయలు కలసివచ్చును. మామూలు ఏతముకంటె మోటవల్ల ఆ కర్చునకే ద్విగుణముగ నీటి సప్లయి అగును. పెద్ద ప్రదేశములకు జలయంత్రము మేలు. ప్రభుత్వమువారు మ్యాజిక్ లాంతరులవలన రయితులకు క్రొత్త విషయములకు సంబంధించిన జ్ఞానము కలిగించుటకై ప్రతిగ్రామమునకును తమ యుద్యోగస్థులను పంపుట చాల మెఱుగు. ప్రస్తుతము పలువురు రయితులు బీద స్థితిలో నుండుటవలన వారు సమయమునకు సొమ్ము దొరకక హెచ్చు వడ్డికి బదుళ్లు తెచ్చి తీర్చుకొనలేక అసలు భూములే కోలుపోవుచున్నారు. వీనిని కడతేర్చుటకు బ్యాంకులు తోడ్పడవలెను. ప్రభుత్వమువారు నీటి పన్నులు తగ్గించి ఎక్కువ ప్రదేశము

నకు ఉపయోగకరమగు నేర్పాట్లు ఆలోచించి ప్రజలను మంచి స్థితి లోనికి తేవలయును. 'ఎక్కువ ధనము వ్యయ మగుచున్నది. ఉద్యోగస్థులకు ఎక్కువ జీతము లిచ్చుచున్నారు. నానాటికిని పన్నుల యొక్కువ హెచ్చుచున్న' దనినంత మాత్రముచేత దేశపరిపాలనము బాగున్న దనుటకు వీలు లేదు. ప్రజలలో ననేకులు నిరాహారులై కట్ట బట్ట లేక వాసయోగ్య మైన గృహము లేక బాధనొందుచుందురేని, అది పరిపాలనాలోపమే. అట్టి లోపము తీఱునటులను ప్రతిదేశాభిమానియు నిశ్చిద్రమగు భూనికతో బహువిధముల పాటుపడుచుండవలయును. అందులో ద్యమమునకై పాటుపడెడి యాంధ్ర నాయకులు ఆంధ్రదేశమును అనతికాలములో ఉన్నతస్థితికి తెచ్చెదరు గాక యనియు, మన జార్జి సార్వభౌముని ప్రభుత్వమున మన హిందూదేశము

సీ. "వానలు సరవితో వర్షించె సస్యముల్
పెల్లగొల్లుగ విఱ్ఱవీఁగి పండె
ఆరోగ్యపుత్త్రపౌత్త్రైశ్వర్యవంతులై
బ్రదికెద రూళ్లలో బంధుజనులు
భూవుఁబోఁడులు పతిదేవతలై కన్న
దయతిరస్కారవ్యాధిభయము లడఁగె
ఫలపయఃకుసుమాదిబహుపదార్థంబులు
రసగంధసామగ్రి యొసఁగ మెసఁగె
ఈత్యుపద్రవమృత్యురాహిత్యయుక్తి
ధరఁ బ్రజావృద్ధి తామరతంప రయ్యె
న్యాయపథమున సార్వభౌమాఖ్యమనువు
శ్రీలఁ జెంపొంది పాలించు కాలమునను."

అనినట్లు వెలయవలె ననియు, సరి కాలసీలతో స్వాతంత్ర్య మబ్బి దేశ మున్నతస్థితిలోనికి రావలె ననియు పరిపాలనా సౌకర్యముకొఱకు ఆంధ్రరాష్ట్రము వేఱయి అభివృద్ధి గాంచవలె ననియు సదా దేవుని ప్రార్థించెదను.

ప్రేమకొఱకు ప్రేమ*

దేవులపల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.

అందమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; దిక్కుల వెలుఁగఁ జేసి
ఆది యంతును లేని దివ్యప్రదీపు
ఆదికాంతిని ప్రేమింపనగును నీవు. 1

తే. యువతి వంచును ప్రేమింపనుంటి వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; నేఁటేట మలయునపుడు
క్రొత్త క్రొత్త వికాసముల్ కూర్చునట్టి
యల వసంతుని ప్రేమింపనగును నీవు. 2

తే. అర్థమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమొ?
వలదు ప్రేమింప; లెక్కింప నలవికాని
రత్నసంతతితోడ విరాజిలెడు మ
హాదధియె నీకు ప్రేమింపనొప్పు నెపుడు. 3

ఆ. ప్రేమకొఱకె నన్ను ప్రేమింతు నందువా?
ప్రేమ గొలుపుమయ్య ప్రియవయస్య!
ఇనుఁడు మధువు నుదధి యిన్నింటికన్న వి
శ్వాసపాత్ర మైన స్వాంత మిడెద. 4

ఈ నాలుగు పద్యరత్నములును గలిగిన కాగితము నెవ్వరో రాజమహేంద్రవరము ఆర్ట్సు కాలేజీ పుస్తకాగారమునఁ గల వామన భట్టబాణుని 'కావ్యాలంకార సూత్రవృత్తి' యను గ్రంథమందుంచిరి. పుణ్యవశంబున నాకవి లభించినవి. ఈ పద్యరత్నములు రచియించిన కవికి నేను కృతజ్ఞుడ నని విన్నవించుచున్నాడను. ఛందమూలమున కవినామధేయాదులు తెలియఁబడఁగలుగునెడల మిక్కిలి సంతసించెదను. ఇందలి నాలుగవ పద్యమున ప్రథమచరణమం దున్న భావము ముఖ్య మగుటచే, అదియే యీ పద్యమాలికకు తగిన పేరని తోఁచి అగ్రభాగమున వ్రాయ సాహసించితిని. ఈ మాలికయందలి పదసౌలభ్యము లాలిత్యము గొనియాడఁదగియున్నవి. భావాంతరీకరణములయం దివి తఱచుగా కనఁబడవు. పాశ్చాత్య దేశములయందలి గ్రంథరాజములలో కొన్ని శతాబ్దులనుండి ఇట్టి యవ్యాజప్రేమయే ప్రేమ యనియు, తక్కిన ప్రేమ జంతుసామాన్యమును అస్థిరమును అగు కోరిక గాని నిజమైన ప్రేమ గాదనియు భావపూరితచేతస్కులును తత్త్వస్ఫురణదీపితాంతరంగులును అగు కవివరేణ్యులచేత నుగ్గడింపఁబడుచున్నది. సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములలో ఈశ్వరోపాసనయందు తప్ప యువయువతిజనుల కెట్టి యవ్యాజప్రేమను వెల్లడించు కవికల్పనలను గాని బోధించు కవిసూక్తులను గాని నేను చూచియుండలేదు. మహాకవి భవభూతియొక్క యీ క్రింది వాక్యము మాత్రము మానుషావ్యాజప్రేమను సూచించుచున్నది:

"న ఖలు బహిరుపాధీన్ ప్రీతయస్సంశ్రయంతే."

అనఁగా, "ప్రేమలు పైకి కనఁబడు గుణములనే ఆశ్రయించుకొని యుండవు."

ఈ పద్యమాలిక యాంధ్రలోకంబున కంతకును ఆదరణపాత్ర మని తలఁచెదను.

* [illegible] యను ఆంగ్లపత్రికయొక్క "కళా" నుండి 2-2-15 గ్రహింపఁబడినది.

దేశభాషామూలక విద్యాభ్యాసము

ఏ. యల్. నారాయణరావు గారు, బి. ఏ.

దేశభాషల మూలమున విద్య నేర్పవలెనను వాదము సామాన్యముగా నంగీకరింపఁబడియున్నది. ఆంగ్లేయభాష మూలమున విద్య నేర్పుటచే కలుగు నష్టములు రెండు: మొదటిది అట్టి విద్యనభ్యసించుటయందుఁ గల కష్టము, రెండవది అట్టి యత్యంత ప్రయాసమునకు లాభము లేకపోవుట. వ్యయప్రయాసముల కోర్చి అనేక సంవత్సరములు చదివి చదివి తుదకు బి. ఏ. పట్టము పొందినను సాటివారలలో, అనఁగా అన్యదేశీయు లగు బి. ఏ. లలో, తల యెత్తి తిరుగుటకు మనవారు సందియపడుట తఱచు చూచుచుందుము. దీనికిని రెండు కారణములు గలవు: నూతనవిషయమును నూతనభాషయందు ఏకకాలమున నేర్చుకొనుటవలన నవ్విషయ [illegible]ముగ రాకుండుట; మఱి, [illegible]యు అన్యదేశమునుండి రావలెనే అనన్యసామాన్య ప్రతిభా[illegible]గు స్వదేశీయులకన్న నెక్కుడుగ గమనింపఁబడుట. [illegible]స్సాంగత్యం దగు యదునాథసర్కారును ముఖ్య[illegible]ప్రపర్ణ బి. ఏ. యను నొక యుద్యోగమునకు దర[illegible] [illegible]కొరకమువా రీ రెండవవానినే స్వీకరించుటయు [illegible]ర్కారు గారిచే రచియింపఁబడిన చరిత్ర వాధారము [illegible]టయు నెఱుఁగనివారు లేరు. ఇట్టి తార్కాణ[illegible] మనస్సులను వేధించియు అసంతుష్టిని కలిగించియు స్వాభిమానభయంబులను పుట్టించియు విద్యయం దాసక్తి మాలున[illegible]తను కల్గించును. ఇందువలన నోడంగ పరీక్షకు పోయిన వారిలో నెనుబది మంది కృతార్థులు గాక యసమర్థులుగ పరిగణింపఁబడుట గలదు. ఇంకొకటి, చిన్ననాటినుండియు అన్యజాతీయభ్యాసమునందే మునిఁగియుండుటచే, తనవారి అన్య[illegible]ం ఘూచారపటుత్వము సంభవించును. అటు సంభవింప, హిందూదేశభ్రాతృత్వము లడఁగుటను. నూతనలభ్యము లగు నాచారముల నిర్వ[illegible]త్తికి దగిన సులభ్యము కాఁగా, తత్సంపాదనార్థము శక్తి యెట్లు వినియోగింపఁబడును, జ్ఞానాభివృద్ధి నానాఁటికి క్షీణించును. ఒకవేళ [illegible] తీరిక లభించినను, ఇంగ్లీషువిద్యాభ్యాస మొసర్చిన [illegible]ారి కితరములగు కార్యములు ప్రీతి కల్గించునట్లు ఇంగ్లీషువిద్య కల్గింపఁజాలదు. [illegible]ర్థికు లగు నింగ్లీషువారలకు వీరికి హెచ్చు. భాష [illegible]తృభాష, ఇంగ్లీషువిద్య వారలకు సులభమును ప్రీతిదాయకంబును [illegible], కళాశాల విడిచిన తరువాత వారు చదువును మానకుండుటవలన [illegible]జ్ఞానము నదినాభివృద్ధి గాంచుచుండ, హిందువుల జ్ఞానము అభి[illegible]గాంచుటకు మాఱుగ క్షీణించుట కూడ సంభవించును. దీని[illegible]కిని మూలకారణము అన్యభా[illegible]లమున విద్య గఱపుటయే [illegible]లియఁబడును.

ప్రపంచకమునం దంతటను దేశభాషలలో విద్య నేర్పఁబడుచుండ, హిందూదేశస్థులకు మాత్ర మట్టి మాత్ర మనర్థకారణం బనుట చిత్రము. విదేశీయులే కాక విద్యాధికు లగు హైందవులు కూడ ఈ మాత్రము సాహసించలేకపోవుటకు తోడు తీవ్రముగ నాక్షేపింపఁ దొడఁగిరి. ఆ యాక్షేపణ లెంతవఱకు సత్యములో పరీక్షించుటకు ముందీ కాలపు విద్యార్థుల స్థితి నాలోచింపఁదగును.

హైందవవిద్యార్థులకు చిన్ననాటినుండియు ప్రతివిషయమును అన్యభాషలో నేర్పఁబడుచుండుటవలన తద్విషయజ్ఞానము కొంచె మగును. ఇవ్విషయమున యదునాథ సర్కారు గారు చూపిన తార్కాణము నుదహరించెద. సాధారణముగ పదునాలు పదునేను సంవత్సరముల వయస్సునకు మన బాలురు మెట్రిక్యులేషను తరగతిలో చేరుదురు. హిందూదేశచరిత్ర యాంగ్లేయభాషయందు రచియింపఁబడి యున్నందున, వారికి కఠినకష్టముగా కనిపింపకుండఁ జేయుటకు దాని నరకెట్టి నాటకములఁబడి పుటలకు తగ్గించి సంగ్రహపఱచెదరు. దానం జేసి యా తరగతి బాలురకు హిందూదేశచరిత్రజ్ఞానము స్వల్ప మగును. కాని, ఇంగ్లాండు దేశమునం దా వయసు గలవారికి వారి మాతృభాష యగు నింగ్లీషునందు వ్రాయఁబడిన చరిత్రనే పఠింప నియమింతురు. కష్ట మగు విదేశీయభాషయందుఁ గాక సులభ మగు మాతృభాషయందు చరిత్రాద్యంశములను గ్రహించుట గావున అట్టి విద్యార్థులు మన విద్యార్థులు చదివెడిదానికన్న నెక్కువ యగు గ్రంథములను చదువుదురు. అందువలన వారి చరిత్రజ్ఞానము స్వల్పము గాక విపులమై విజ్ఞానప్రదాయకంబై యుండును. ఈ తార్కాణమే యితరశాస్త్రములకును తగియున్నది. ఈ యవస్థవలన నష్టము లనేకములు. బహుళమైన యాలోచనాశక్తి యుండదు. భాషాంతరీకరణకష్టము మనమునం దగపడుచుండుటచే పరిజ్ఞానము వలయు పుస్తకములు దక్క తక్కిన వానిని చదువుటకు వీ లుండదు. మనస్సునం దాలోచన లుప్పొంగుచున్నను, అన్యభాషాజ్ఞానము కొంచె మగుటచేతను మొదటినుండియు మాతృభాషయందు కృషి లేనందునను ఆ యాలోచనలను వ్యక్తీకరించుట యత్యంతకష్టతర మగును. శాస్త్రజ్ఞానము గాని కళాజ్ఞానము గాని విస్తారముగ లేకుండును. ఇందువలననే మన బి. ఏ.లను అన్యదేశీయులు చులకనగ చూతురు.

మానవుల యాలోచనాశక్తి నభివృద్ధి గావించుటయే విద్యయొక్క ముఖ్యాభిప్రాయము. అట్టి శక్తిని పడయుట కన్యభాషయుపయుక్తము కానేరదు. విద్యార్థి సాధారణముగ నే భాషయందు మాటలాడునో ఆలోచించునో ఆ భాషయందే విద్య నేర్చుకొనవలెను. అటు గావించినయెడల శాస్త్రపరిజ్ఞానము హెచ్చగును. శ్రీ. శ.

14, 15 శతాబ్దములందు ఇంగ్లాండులో లాటిన్ భాష మూలకముగా విద్య నేర్పఁబడుచుండెను. అందువలన విద్య అదృష్టవంతు లగు కొందఱి యధీనములోనే యుండి జనసామాన్యమున కరుదుగా నుండెను. అది పోయి మాతృభాషయందే విద్యాభ్యాసము గావింప మొదలిడిన తరువాత ఎందరు విద్యాధికు లా దేశమున ప్రసిద్ధికి వచ్చిరో యెల్లరకును తెలిసియున్న. ఈ యంశమే దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసమునకు మనల నందఱను ప్రోత్సహింపవలెను.

ఇఁక నిట్టి విద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పు విధానమును గూర్చి యాలోచింపవలయును. ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలం దన్యభాష నేర్పవలసిన యక్కఱ గాన్పింపదు. నేర్పినను కొంచెము చాలును. తరువాత, స్కూలు ఫయినలు తరగతివఱకును భాషావిషయములు గాక మిగిలిన భాగములన్నిటిని దేశభాషలందే చెప్పవలెను. ఇందువలన బాలుర జ్ఞానము వృద్ధి యగును. సర్ రవీంద్రనాథ టాగూరు గారు చెప్పినట్లు ఈ పద్ధతి నవలంబించినయెడల శాస్త్రముల నభ్యసించుట సులభ మగును. కనుక, అన్యభాష యగు నింగ్లీషును నేర్చుకొనుటకు విద్యార్థికిఁ గావలసినంత తీరిక యుండును. మఱియు రెండు లాభములు కలుగును. శాస్త్రపరిజ్ఞానమును అన్యభాషాజ్ఞానమును వృద్ధి యగును. ఈ కాలమందు బి. ఏ.లకు పయితము మాతృభాషయం దభిరుచి తక్కువ. ఇంగ్లీషుభాషయందైనను మాటాడఁగలరు గాని మాతృభాషయందు మాట్లాడుట కష్ట మని యందురు. ఈ నూతనపద్ధతియం దిట్టి యసందర్భము లుండవు. అనేకవిద్యాధికు లీ సూత్రము నంగీకరించియే యున్నారు గావున సమగ్రచర్చ యనావశ్యకము.

కళాశాలలయం దీ సూత్రము నంగీకరింపవలయునా లేదా యను సంశయ మింకను నిర్వివాదాంశము కాలేదు. కొందఱు దీని నంగీకరింపవలయు ననిరి. కొందఱు వల దనిరి. మఱికొందఱు ఇంటర్మీడియేటు తరగతి కీ విధాన మవలంబించి బి. ఏ. తరగతిలో మాత్రము ప్రస్తుతపద్ధతియే యుండవలె ననిరి. వల దనుటకు కారణ మొక్కటి గల దని చెప్పుచున్నారు. అది యే మన, వివిధశాస్త్రములను గూర్చి బి. ఏ. తరగతికి తగు గ్రంథములు ఇంగ్లీషున నున్న వనియు హిందూ దేశభాషలందు లే వనియు. వలయు పుస్తకములను కొన్నిటిని వ్రాయింపవచ్చు ననియు అట్లు వ్రాయ శక్తి గలవా రనేకులు గల రనియు అందునకు సమాధానము. సరే కాని, కొన్ని పుస్తకములవలన శాస్త్రజ్ఞానాభివృద్ధి కానేరదు. కాఁబట్టి యట్టి బి. ఏ. లిప్పటివారల కన్న మిన్నలు గాకుందు రని ప్రత్యుత్తరము. ఇచ్చట తెలుపవలయు విషయ మొక్కటి గలదు. ఈ విధాన మంగీకరింపఁబడఁగనే యూనివర్సిటీ యధికారులు కొంత ద్రవ్యము వెచ్చించి తగువారలను ప్రోత్సాహపఱచి గొప్ప పుస్తకములను కొన్నింటిని వ్రాయింపవలయును. ఇందువలన విశేషధనవ్యయము గాకున్నను దేశభాషల కమూల్యమగు శాస్త్రములును విద్యార్థులకు విశేషలాభమును కలుగును. ఇట్టి గ్రంథములను వ్రాయించి ప్రచురించుటకు కొంత కాలము పట్టు ననియు అంతవఱకీ యేర్పాటు గావింపక యూరకుండరా దనియు ఏర్పాటు గావించినయెడల గ్రంథములు చాల వనియు చెప్పువారును కలరు.

వారికి సమాధాన మేమనఁగా, ఇప్పుడు కావలసిన గ్రంథము లన్నియు లేనియెడల విద్యార్థు లన్యభాషాపుస్తకములను కూడ పఠించుచుందురు. పరీక్షలందు మాత్రము ప్రశ్నోత్తరములు మాతృభాషయందే వ్రాయఁబడును. ఈ పద్ధతి యన్యదేశీయులందును గలదు. జపాను దేశమునందు స్వభాష గాక జర్మనీ భాషయో ఇంగ్లీషు భాషయో విద్యార్థి విధిగా నేర్చుకొనవలెను. కాని, ప్రశ్నలలో కొన్నిటికి మాతృభాషయందు ప్రత్యుత్తరము వ్రాయవచ్చును. కనుక గొప్ప పుస్తకములు దేశభాషలలో లేనందున వానియందు పరీక్షలు జరుపఁగూడ దనుట సమంజసము గాదు. ఇఁక తక్షణము కళాశాలలందును మాతృభాషలోనే విద్య గఱుపవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రము (ఫిజిక్సు) రసాయనశాస్త్రము (కెమిస్ట్రీ) మొదలగు శాస్త్రములు తెనుఁగున విజ్ఞానచంద్రికామండలివా రిదివఱకే ప్రచురించియున్నారు. సులభముగను అత్యద్భుతముగను అర్థశాస్త్రము కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు వ్రాసియున్నారు. విజ్ఞానసర్వస్వమును విశేషముగా ధనవ్యయము చేసి కే. వి. లక్ష్మణరావు గారు ప్రచురించుచున్నా[illegible] ఆంగ్లేయవిమర్శనపద్ధతుల ననుసరించి మద్దాల గున్నయ్య శాస్త్రి గారు మొదలగువార లెందఱో నాటకములను నవలలను [illegible] చున్నారు. ప్రపంచచరిత్రమును గాడిచెర్ల హరిసర్వో[illegible] గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఇట్లు శాస్త్రచరిత్ర[illegible] పుస్తకము లిదివఱకే ప్రచురింపఁబడియున్న[illegible] వ్రాసియు వ్రాయించియు పాఠకమండలి కర్పిం[illegible] పింపవచ్చును. నూతనవిద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పవచ్చు[illegible]

ఇందునకు మఱికొన్ని యాటంకములు [illegible] కొందఱు కల్పించియున్నారు. వానిని కొంచెము ప[illegible] ఏ మాత్రము నభివృద్ధి కాని భాషలు (పంజాబీ సింధి) [illegible] కొన్ని గల వనియు అందువలన ఆ భాషలలో కళాశా[illegible]ద్య నేర్పుట యసాధ్య మనియు నొక వాదము. దీనికి ప్రత్యుత్తర మిదివఱకే కొంత చెప్పఁబడినది. ఆ భాషలు మాటలాడువారు కొందఱు గలరు. కనుక, ఇతరభాషలు మాటలాడువా రనేకులు కూడ నూతనపద్ధతులవలని లాభమును పొందఁగూడ దనుట కేవల మన్యాయము. ఇంకొక యాటంకము గలదు. భాషలను బట్టి సర్వకళాశాలలను (యూనివర్సిటీలను) స్థాపించినయెడల, ఒక యూనివర్సిటీ విద్యార్థి యిప్పటి యట్లు వేఱొక యూనివర్సిటీకి పోఁజాలఁడు. ఇప్పుడు మదరాసు విద్యాలయమున కడతేఱలేనివారు కలకత్తా అలహాబాద్ మొదలగు విద్యాలయములకు పోయి, అచ్చట గొప్ప పరీక్షలం దొకటి తేరి వచ్చుచున్నారు. అది యిటుమీఁదట అసాధ్య మని కొందఱు చెప్పుదురు. ఇది కొంతవఱకు సత్యమే. కాని, మదరాసు యూనివర్సిటీ విద్యార్థు లెల్ల రెచటికి పోవుచున్నారు? ఇచ్చట ఇంగ్లీషుభాషాపరీక్షయందు కృతార్థు లగుటలోఁ గల కష్టమువలన వా రచటికి పోవుచున్నారు. ఈ యింగ్లీషు భాష లేక శాస్త్రపఠన మంతయు మాతృభాషయందే కావించునప్పుడు వీ రేల మఱొకచోటికి పోదురు? ఇచ్చట సులభముగ విద్య నేర్చుకొను మార్గ మున్నప్పుడు వీరి కచ్చటికి పోవవల

G. Cunniah Chetty & Son.,

(ESTABLISHED 1881.)

Millinery, Silk, Woollen, Linen and Fancy Cotton Piece-Goods.

STOCK

Tweeds
Flannels
Silk Lustre
Alpacas
Cashmeres
Mohairs
Venetians
Serges
Hollands
Drills
Twills
Long Cloths
Mulls
Towels
& etc.

Mr. G. CUNNIAH CHETTY.

STOCK

Collars
Ties & Bows
Woollen
and
Cotton
Socks &
Stockings
Flannel
Long Cloth
Twill &
Khaki Shirts
Felt Caps
Banians
Silk Sashes
& etc.

All goods are imported fortnightly direct from English-Manufacturers

Our Motto	Terms Cash	Compare Prices
Small Profits and Quick Returns.	Prices Moderate	before you buy elsewhere.

We have every requirement of clothing for Ladies, Gents and children

SPECIALITY

Swadeshi Piece-Goods

A trial order is solicited

(5)

2, Rattan Bazaar Street, Madras.

వసంతగీతము

చామర్తి రాజశేఖరరావు గారు

తరుణరసాలసాలసముదాయము చెంగట సుప్రశాంతమం
దర మగు నీడ పొంత, లలితం బగు కోయిల భావగర్భిత
స్వరమున గీతరాగములు పాడెనుఁ గర్ణరసాయనంబుగా —
అరుగవ్రతో! కుటుంబకలహంబులకై తలఁ గోలుపోయెనో! 1

మ. చలిగాడ్పుల్ చెలరేఁగునో? కుసుమితాశావల్లికామాలికా
వలి చైతన్య మడంచునో? హిమము ధారాపాతమై భానునం
దలరద్యుద్యుతిఁ గప్పునో? శిశిర కాలం బంచు నూహింతునో?
కలయం జూడు దిగంతదంతురితభాగ్యాసంతికాశోభలన్. 2

సీ. వసివాడినవి తొల్లి పారిజాతంబులు
పరిమళామోదబంధురము లయ్యు
ఇలమీఁద రాలిపోయినవి మున్నొకవేళ
నవనవోల్లసితమందారకములు
గడిపోయినవి మల్లికాజాతములు కొన్ని
కోమలాకృతులను గోలుపోయి
కృశియించియున్నవి కేతకీదళములు
వనిన వాసంతికాసమయములను

అకట! యూకాలతాంగి లేఁతకేఁ దొలఁగి
యొదిగియున్నది ... నవవసంతోదయమునఁ
బరువశీలతాంతముల నిరంతరమనోహ
రాకృతి వహించి రుచి నొప్పి యలరె నదిగో! 3

తే. పికము సంగీతరవమును విడువరాదు
కుసుమ వస మూలి రుచి మాలి సోలరాదు
వల్లికలు నేఁడు తీవంబుఁ బాయరాదు
మధురమధుమాసముల కోర్కె మడియరాదు
ప్రకృతికుసుమంబు వసివాడి పడకయున్న
విమలమల్లికామంజరీసముదయముల
ఫలపరంపరల మాధవీ ప్రసవములను
అతినిసర్గమనోహరం బైన యట్టి
జనని భరతావనీదేవి పదములపడ
కమలముల నుంచి మానవిక ప్రభూజ
జరపఁగదవయ్య—
విధు లెల్ల భరతపుత్ర! 4

యములయందు సంస్కారణములను కలిగించుటకు నవల లుపయోగ పడును. సంస్కారణములను గూర్చి యుపన్యాసము లెన్ని యిచ్చినను ఫలిత మంతగా మనము పడయఁజాలకయుందుము. ఉపన్యాసములు కొంతవఱకు ప్రజల యంగీకారమును పడయఁగలిగినను, సామాన్య ముగా నవి ప్రతిపక్షులను పురికొల్పుచుండును. ఇట్టి విషయములు నవలలయందు వ్యక్తీకరింపఁబడినయెడల కథాచమత్కారమున కైనను జనులు వానిని చదువుటయు తరువాత వానిని గూర్చి యాలోచించు టయు జరుగఁగలదు. ఈ కారణము లన్నిటిచేతను నవల యిక్కాలపు వాఙ్మయములోనికి వచ్చినట్లు గన్పట్టుచున్నది. ఐనను, మన యాంధ్రభాష యందలి స్వతంత్ర నవలలను చూచితిమేని ఎక్కడనో చాలు నైదు గ్రంథములు తప్ప, మిగిలినవి నవల లనుటకు వీలు లేదు. గ్రంథకారులు నవలారచనావిధానములను పూర్తిగా పరిగణించుట లేదు. ఈ విధా నములను వా రెఱుఁగుదురా యను శంక కూడ పొడముచున్నది. మాతృభాషయం దీ కాలమున ఆంధ్రులు చూపెడి యాదరణమున లాభము పడయఁగోరి కొందరు ముక్కలు వ్రాయఁగల ప్రతివాఁడును నవలారచనకు దిగుచున్నాఁడు. ఇంత యేల, ప్రస్తుతము వెలువడు చున్న కొన్ని నవలలకంటె పూర్వపు కథలే కడు రమ్యముగా నున్న వని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. 'కాశీమజిలీలు' మొదలగు కథలు కొన్ని యీ కాలపు నవలలకంటె మనోరంజకములుగా నున్న వనుటకు సంది యము లేదు. చదువరు లైనను రచనావిధానములను పూర్తిగా గమ నించినయెడల వారికి నవలల గుణాగుణములు తెలియఁగలవు. కావున, ఈ వ్యాసమున నవల యన నెట్టిదియో నవలారచనావిధానము లెట్టివో కొంతవఱకు చూపఁబడును.

ఇతివృత్తము పాత్రశీలముల [illegible] యుండవలయును.

కథ నవలయం దావశ్యక మైనను మరికొన్ని యంశములు గూడ ముఖ్య మైనవి కలవు. కథ మనుష్యుని రంజింపఁజేయవలయును. కాని, అద్భుత మగు సంగతులు కథను మనోరంజకముగా నుండునట్లు చేయు నని యెంచరాదు. కథాంశములు కథయందలి పాత్రలకు చెందునవి యగుటచే, అట్టి పాత్రశీలమున కనుగుణముగా నుండవలయును. కథానాయకుఁడు శూరుఁడుగా చేయఁబడుచుండును. ఐనను, అమా నుషకార్యమును చూపినట్లు కథయందు చెప్పుట మంచిది కాదు. దీని వలన తేలెడి విషయ మే మన, కథయందలి సంగతి నొకదానిని తీసికొనిన, ఈ పాత్ర యీ విధముగా నడచియుండునా ఈ పనిని చేసియుండునా యను ప్రశ్నములకు తృప్తికర మగు సమాధానము రావలయును.

ఇతివృత్తమునందు కొన్ని యంశములు మాత్రమే చేర్పఁబడ వలయును.

మాదిగపల్లెలు పానివీధులు మొదలగు కొన్ని విషయములు సామాన్యముగా నితివృత్తమునందు చేర్పరాదు. దీనివలన ఆ జాతుల వారు మానవులు కారని గాని వారు మన సానుభూతి కర్హులు కా రని గాని చెప్పుట లేదు. దారిద్ర్యము దుష్టు కష్టము మొదలగునవి మాదిగపల్లెయం దుండును. నిజమే, వాని విషయమై మనము తగు విమర్శ గావించి వానిని తగ్గించుటకు తగిన యేర్పాటుల నితరులకు చూపి వారి సాహాయ్యమును పడయఁగోరితిమేని, అట్టి వర్ణన మావ శ్యక మనియే యెంచవలయును. ఇట్టి యుద్దేశముతోఁ గాక, ఇతివృత్త మును ప్రకృతి ననుసరించునట్లు చేయుచుంటి మనుకొని గ్రంథకారుఁ

డా సంగతులను చేర్చినయెడ తన మనోభీష్టమును పొందలేకపోవుటయే గాక చదువరుల మనస్సునం దనావశ్యకముగా విముఖతను కలిగించినవాఁ డగును.

పై సంగతివలన మఱియొక యంశము గూడ తేలుచున్నది. ప్రకృతి ననుసరించుటలో నుచితానుచితములను ప్రస్తుతాప్రస్తుతములను గ్రంథకారుఁడు గమనింపవలయును. పొరుగూరికి పోయినప్పుడందలి యంశముల నన్నిటిని చూడఁగోరెదము. అయినను, అచ్చటి మురికికాలువలు మఱుగుదొడ్లు మొదలగువానిని విడిచెదము. ఇవి యావశ్యక మైనవి యైనను వానిని చూడము. గొప్పగొప్ప భవనములు రాచబాటలు దుర్గములు మొదలగువానిని మాత్రమే చూతుము. కాని, మురికికాలువలను పురపాలకసంఘమువారు సరిగా బాగుచేయనపుడు వానిని పరిశీలించుటయు వానిదుస్థ్సితిని గూర్చి ముచ్చటించుటయు నావశ్యక మగును. మఱియు, ప్రకృతి ననుసరించుటలో వాస్తవ మంత యావశ్యకము గాదు. వాస్తవ మని నమ్మకము కలిగినఁ జాలును. ఈ భేదమును గమనించుట కొంచెము కష్టముగా నుండును గనుక ఒక యుదాహరణ మిచ్చుచున్నాము. సారస్వతమునందు చేర్పఁబడు సంగతులు మన భావనాశక్తివలన నిర్మింపఁబడుచుండును. నవలయందలి కథాంశము లెల్ల నింతకు ముందు జరగినవి కావు. ఒకటి రెండు జరగియుండిన జరగియుండవచ్చును. అట్లు జరిగియుండకపోవచ్చును. కాని, ఆ కథాంశములచే వ్యక్తీకరింపఁబడు ధర్మములు మాత్రము నూతనములు కాఁజాలవు; కాఁగూడదు. అవి నూతనము లయియెడల నితివృత్తము ప్రకృతి ననుసరించియుండలే దనవలసియుండును. విజయనగరసామ్రాజ్యమును గూర్చి యనేకనవలలు రచియింపఁబడినవి. ఇంకను రచింపఁబడవచ్చును. చరిత్రాంశములు మాత్ర మీ గ్రంథముల కన్నిటికిని సమానములై యుండును. అయినను, వీనియందు కొన్ని యుత్కృష్టతను గాంచును. కొన్ని తుక్కు నవలలుగా త్రోసివేయఁబడుచున్నవి. కారణము : మానవజీవితమునందు ముఖ్యముగా నెంచఁబడు విధానములు నిజములు ఏ గ్రంథమునందు విపులముగాను స్పష్టముగాను వర్ణింపఁబడుచున్నవో అవి యుత్కృష్టము లనియు నితరములు కొఱగాని వనియు నెంచఁబడుటయే కదా.

నవలయొక్క ప్రాముఖ్యము భావముల వర్ణనమునందు చూడవలయును. సారస్వతమునందలి యితరభాగములవలెఁ గాక, నవల ప్రజాప్రభుత్వపక్షము నవలంబించుచుండును. అనఁగా పురాణములు ప్రబంధములు మొదలగు ననేకగ్రంథములయందు నాయకుఁడు రాజుగా నుండును. వీనియందు జనసామన్య మంతగా పరిగణింపఁబడకుండును. కాని, ఈ ప్రపంచమునందు జనసామాన్యమున కొకింత యైన నర్హత కలదా లేదా? ఇట్టి యర్హతను గమనించునది నవల యొక్కటియే. నవలయందు కథానాయకుఁడు రాజే కావలయు నను నియమము లేదు. గొప్ప కుటుంబమున బయలుదేఱినవాఁ డైనను గానక్కఱలేదు. ఇట్లు ఫీల్డింగు మహాశయుని టామ జోన్సునందు కథానాయకుఁడు జారిణీపుత్రుఁడు. అయినను, ఈ గ్రంథ మాంగ్లవాఙ్మయమున నత్యుత్కృష్ట మైన గ్రంథముగా నెంచఁబడుచున్నది. ఇంతయేల? ప్రపంచమున ప్రజాపాలనాభిప్రాయము లభివృద్ధిలోనికి వచ్చిన తరువాతనే నవలలు వెలువడ మొదలుపెట్టినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యారంభమున నిట్టి యభిప్రాయములు వెలువడుటకు మొదలుపెట్టెను. ఆ శతాబ్దియందే ఫ్రెంచి రివల్యూషను అమెరిక స్వారాజ్యసంగ్రామము(The French Revolution and The American War of Independence) రెండును జరిగినవి. ఆ శతాబ్దియందే నిజ మగు నవల వెలువడినది. ఇందుచే స్పష్టమగుచున్న యంశమొకటి. నవల జనసామాన్యముయొక్క ప్రాముఖ్యమును గ్రహించునది యగుటచేతను, జనసామాన్యముయొక్క ప్రాముఖ్య మనఁగా ప్రతిమనుజుని భావములును ఇతరజనముల కర్థ మగునట్టివి యగుటచేతను, నవలయందలి భావములను సరియగు విధముగా వర్ణింపవలయును. ఇట్టి వర్ణనము లేనియెడల నది నవల కానేరదు.

భావములను వర్ణించుటలో మిక్కిలి జాగరూకతతో నుండవలయును. ఏ మన, భావము భావానుకారితముగా మాఱును. ఈ భావానుకారిత మన నేదియో తెలిసికొనుటకు మన యూఁడువారు తఱుచుగా నుపయోగించెడు మాటలను చూడుఁడు. భావము నిజము కా దని వా రెంచినయెడల దానిని వారు 'బొల్లియేడుపు' 'కూనిదీర్ఘాలు' అందురు. ఈ సంగతులు వారికి బాగుగా తెలియును. భావమునకును భావానుకారితమునకును (Sentiment and Sentimentalism) గల భేదమును చూపుట కొక చిన్న యుదాహరణము నిచ్చుచున్నాము. భార్య భర్తను నిజముగ ప్రేమించుచుండవచ్చును. అతనియం దామె భక్తివిశ్వాసములు కలిగియుండవచ్చును. కాని, నిజముగా నట్టి ప్రేమయే యామె కుండినయెడల తా నొక విధముగా సంచరించును. అట్లుగాక, 'హా నాథా, ప్రాణేశ్వర, జీవితేశ్వర' యని 'పదేపదే' యనుటవలన నట్టి ప్రేమ లేదనియే యెంచవలసియుండును. ఇట్లే మనవారలు పురాణవైరాగ్యము శ్మశానవైరాగ్య మని నుడివెడి సందర్భములయందు వారి యభిప్రాయము భావానుకారితమును చూపుటయే యని యెంచవలయును. నవలలయందు సామాన్యముగా నాయకుఁడుగాను నాయికగాను యువజనులను చేయుచుందురు. ఇట్లు చేయుటచే గ్రంథకారుఁడు లోకానుభవమువలన మాత్రమే తేలెడు కొన్ని యంశములను వారిచే చూపరాదు, చెప్పింపరాదు. ఈ కారణముననే ఆంగ్లభాషయందు కొందఱు నవలాకర్తలు తమ నాయికానాయకులుగ కొంత లోకానుభవము కలవారిని మాత్రమే యెన్నుకొనుచున్నారు. లేక బాల్యావస్థయందే వారి నుంచినయెడల, నవలయందు ప్రధానపాత్రలు వేఱుగా నుండును. నాయికానాయకు లీ ప్రధానపాత్రలను కూడఁదీయుటకు మాత్రమే యుపయోగింపఁబడుచుందురు. ఇట్లు, స్కాట్టు గారి నవలలయందు నాయికానాయకులు నిజముగా మఱికొందఱు ప్రధానపాత్రలయంత ముఖ్యులు గారు.

నవలయందు పాత్రపోషణ మత్యావశ్యకముగా నుండవలయును. పాత్రల శీలమును వర్ణించుట పాత్రపోషణము కాదు. మన మొక మనుజుని శీలమును పరిశీలనము చేయ నెంచితిమేని, ఆ మనుజుని

నెఱిఁగినవారితో చాల కాలము ముచ్చటించి కొన్ని యంశములను గ్రహింపవచ్చును. ఆ మనుజునిఁ గూర్చి వ్రాసిన వ్రాఁతలను చదువవచ్చును. అయినను, మనము నిజముగా మనుజుని శీలమును పూర్తిగా గ్రహింపకయుండవచ్చును. మాఱుబేరపు వర్ణన యెంత యైనను సాంగత్యమువలన కలుగునట్టి యభిప్రాయము నీయఁజాలదు. ఆ మనుజునితో నఱగంట పరిచయము మనము కలుగఁజేసికొనినఁ గాని ఆతని వర్తనము నొక వారము పరిశీలించినఁగాని యింతకంటె సరియగు నభిప్రాయమును పొందఁజాలము. కావున, పాత్రపోషణము చేయుటకు గ్రంథకారుఁడు తన పాత్రలను మాటలాడించుచుండవలెను. వారి ప్రవర్తనను చూపుచుండవలెను. నాటకమునకును నవలకును భేదము నవలయందు కథ చెప్పఁబడుటయు నాటకమునం దది చూపఁబడుటయు నై యుండినను, ఈ విషయమున నవల నాటకము నెంత యనుసరించునో యంత ప్రాశస్త్యమును గాంచును. కథాభాగమును చెప్పుటవలన పాత్రపోషణమునకు వీ లుండదు.

కథయందలి యంశము లొకదానితో నింకొకటి యతిసన్నిహిత మైన సంబంధమును పొందియుండవలయును. కథ యంత్రమువలె నుండవలెను. యంత్రమునందలి భాగములలో చిన్నదాని నైనను తొలఁగించినయెడల యంత్ర మంతయు వ్యర్థమై నడువనియట్లే, కథాంశములలో నొకదాని నైనను తొలఁగించినయెడల కథ యంతయు నాఁగిపోవునదిగా నుండవలయును. కనుక, కథయం దతుకు లుండరాదు. బట్టయందలి ప్రోఁగు లొకదానితో నింకొకటి యెట్లు చేరియుండునో, అట్లే కథాంశములు నుండవలయును. అతుకులు గల బట్ట యొక్కటి యని యెట్లు చెప్పుటకు వీలు లేదో అట్లే కథాంశములు బాగుగా నతుకుకొనియుండనియెడల కథయం దైక్యము లేదని చెప్పవలసివచ్చును.

వర్ణనము రెండు విధములు : పాత్రవర్ణనము, స్థలాదివర్ణనము. పాత్రవర్ణనము మంచిది గా దని చెప్పియుంటిమి. కాని, స్థలాదివర్ణనము నవలయం దతిముఖ్యము. 'ఆది' యనుటచే ఆచారములను దేశకాలస్థితులను గ్రహించునది. ప్రకృతివర్ణనములు నవల కొక యందము నీయఁగలిగినను, కథాసందర్భమును బట్టి యుండవలయునే కాని గ్రంథకారుని వర్ణనాశక్తిని చూపుటకై మాత్ర ముండరాదు. నాటకప్రదర్శనమునకు తెర లెంత యావశ్యకమో, స్థలాది వర్ణనము నవల కంత యావశ్యక మని యెంచవలయును.

నవలయందు ముఖ్యవిశేషము లయిదు కలవు. సాంఘికనవల, కల్పితచిత్రకథ (The Romantic Novel), చరిత్రాత్మక మైన నవల, ప్రయోజికనవల (The Novel of Purpose), సమస్యానవల (The Novel of Problem).

ఈ యైదు విశేషములను గూర్చి ముచ్చటించుట యావశ్యక మైనను, వ్యాసము విపులముగా నుండరా దని పత్రికాధిపతుల యాజ్ఞ యగుటచే చరిత్రాత్మకనవలను గూర్చి మాత్రము కొంత చెప్పుచున్నాము. మనవారలు చాలమంది చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట బహుసులభ మని యెంచుచున్నారు. కాని, ఇది దురభిప్రాయము. నవల రీతు లన్నిటిలో చరిత్రాత్మకనవలయే బహుకష్ట మైనది. ఆంగ్లభాషయం దింతవఱకును కొన్ని లక్షల నవలలు వెలువడియుండినను, నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవల లే డెనిమిదికంటె నెక్కువ లేవు. కాని, మన యాంధ్రభాషయందు ఇప్పటికి కొన్ని వందల నవలలు మాత్రమే వెలువడియుండినను, సుమారు డెబ్బది యెనుబది చరిత్రాత్మకనవలలు కలవు. మన మెంత పుణ్యులము. ఆంగ్లగ్రంథకర్తల తరము గాని పని మన యాంధ్రగ్రంథకర్త లవలీలగ చేసిరి, చేయుచున్నారు!

చరిత్రయందలి యంశములను నవలయందు చేర్చినంత మాత్రమున నవల చరిత్రాత్మకనవల యగు నని మన గ్రంథకారులు తలఁచుచున్నట్టు తోఁచెడిని. ఆర్యులారా, గ్రంథకర్తలారా, నన్ను మన్నింపుఁడు. ఇది దురభిప్రాయము. నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవలయందు చరిత్రాంశము లతిస్వల్పములుగా నుండును. అట్టి యంశము లేనియెడలనే చరిత్రాత్మకనవల యగును. పరాసు గ్రంథకారుఁ డైన అలెగ్జాండరు డుమా గారి చరిత్రాత్మకనవలలయందు చరిత్రమే లేదు. స్కాట్టుగారి (Fortunes of Nigel) అను చరిత్రాత్మకనవలయందును చరిత్రాంశము లే దనియే చెప్పవచ్చును. అట్లయిన నివి చరిత్రాత్మకనవల లెట్లగు నని మీ రడుగవచ్చును. చరిత్రాంశములనే గాని, అప్పటి యాచారవ్యవహారములను తెలిసికొనుటకు చరిత్ర లంతగా నుపయోగింపవు. అనుగుణము లగు దేశకాలపాత్రవర్ణనములే యుపయోగించును. ఈ సంగతులను ప్రోఁగుచేసి నవలయం దిమిడ్చిన అది చరిత్రాత్మకనవల యగుచున్నది. అందుచే ఆ కాలమును మనము సూక్ష్మదృష్టితో చూడఁగలుగుదుము. ఇం తేల, చరిత్రాత్మకనవల యనునది యాత్మవిరుద్ధ మైన మాట. చరిత్ర నిజమును కోరును. నవల కల్పితము. ఈ రెండింటికిని సంబంధ మెట్టిది? ఇట్టి సంబంధమును కలుగఁజేయుట కష్ట మని గ్రహించినవా రగుటచేతనే ఆంగ్లగ్రంథకర్తలు నవలలను వ్రాయుచుండినను చాల కాలము చరిత్రాత్మకనవలలను వ్రాయఁబూనుకొనలేదు. ఆంగ్లభాషయందు మొట్టమొదట నవల వెలువడిన 68 సంవత్సరములవఱకును చరిత్రాత్మకనవలయే లేదు. మన యాంధ్రభాషయందు చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట యింతకంటెను కష్టము. కారణము : మన దేశస్థితులను ఆచారములను సూక్ష్మముగా వర్ణించు గ్రంథము లతిస్వల్పములు. లే వనినను తప్పు గాదు.

ద్రవిడ భాషలు

కెజ్జా వేంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.

ద్రావిడులు ఆర్యులకు పూర్వము హిందూస్థానమం దుండెడి వారు. వీరు ఈ దేశమున కనాదివాసులో లేక యార్యుల వలెనే యితరదేశములనుండి వచ్చిరో నిర్ధారణ చేయుట కాధారములు సరిగా లేవు. భాషాసంబంధములను బట్టి చూడఁగా ద్రావిడులు ఉత్తరహిందూస్థానమందు కొంత కాలము, అనఁగా ఆర్యులు రాక పూర్వము, నివసించి తరువాత ఏ కారణములచేతనో దక్షిణమునకు వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. ప్రస్తుతము ద్రావిడులు ముఖ్యముగా దక్షిణహిందూస్థానమునందు నివసించియున్నారు. వీరు వాడుక చేయు భాషలే ద్రవిడభాషలు. ఉత్తరమున కొంత దేశములో ఒరియా, పశ్చిమమున కొన్ని దేశములలో గుజరాతి మహారాష్ట్ర భాషలు తప్ప, మిగిలిన దక్షిణహిందూస్థానమం దంతటను వింధ్యము మొదలు కన్యాకుమారివఱకుఁ గల దేశములో ఒకే భాషా భేదములు వాడుకలో నున్నవి. ఈ భాషల కన్నిటికిని మాతృక యొక్కటే. ఈ భాషాభేదములయొక్క కొసకొసలు బంగాళమునం దున్న రాజమహాలు కనుములలోను బెలూచిస్థానములోను కూడ కన్పట్టుచున్నను దక్షిణహిందూస్థానమే వీనికి ముఖ్యమైన యునికిపట్టు. ఉత్తరసింహళమునందు కూడ ఈ భాషయే వాడుకలో నున్నది.

ఈ భాషల సమూహమును ద్రవిడభాషలని వ్యవహరించుచుందురు. చిరకాలము క్రిందట దీనినే కుమారిలభట్టు 'ఆంధ్రద్రవిడ భాష' యని వాడెను. ఇందు సమూహములో నున్న రెండుభాషలకు మాత్రమే ప్రాముఖ్య మీయఁబడెను. పాశ్చాత్యులు దీనినే 'తమూలియను' భాష యని వాడిరి. కాని, ఇది భాషాసమూహములో ఒక్క భాష పేరగుటచే దీనిని ఆ భాషకు నామముగా నియమించి సమూహమునకు అనుకూలమైన యింకొక పేరును వాడుకలోనికి తెచ్చిరి. సంస్కృతవైయాకరణులు ఈ భాషలను ద్రవిడభాషలనియే వ్యవహరించిరి. దీనిని సంకేతనామముగా గ్రహించినను నష్టము లేదు. 'తామిళ్' 'దమిళ' 'ద్రమిళ' మొదలైన రూపములనుండి యుత్పన్నమై ఆర్యులచేత 'ద్రవిడ' మని వాడుక చేయఁబడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇట్టి యుత్పత్తికి రెండు భాషలందును తగిన సాంప్రదాయము కలదు. సార్థకముగాఁ గాని సాంకేతికముగాఁ గాని యిదియే యీ భాషాసమూహమున కనుకూలనామ మని శాస్త్రజ్ఞులచే స్థిరపఱుపఁబడినది.

ద్రవిడభాషాసమూహమునకు చేరిన ముఖ్యమైన భాషలు పంద్రెండు. ఇవి యన్నియు ఒక్క మాతృభాషనుండియే దేశకాల భేదముల ననుసరించి మాఱిమాఱి వివిధభాషలుగా పరిణమించి ఆయా దేశభాగములందు వాడుకలో నున్నవి. ఈ పంద్రెండు భాషలలో ఆఱు నాగరికభాషలు ఆఱు అనాగరికభాషలు గలవు.

నాగరిక భాషలు

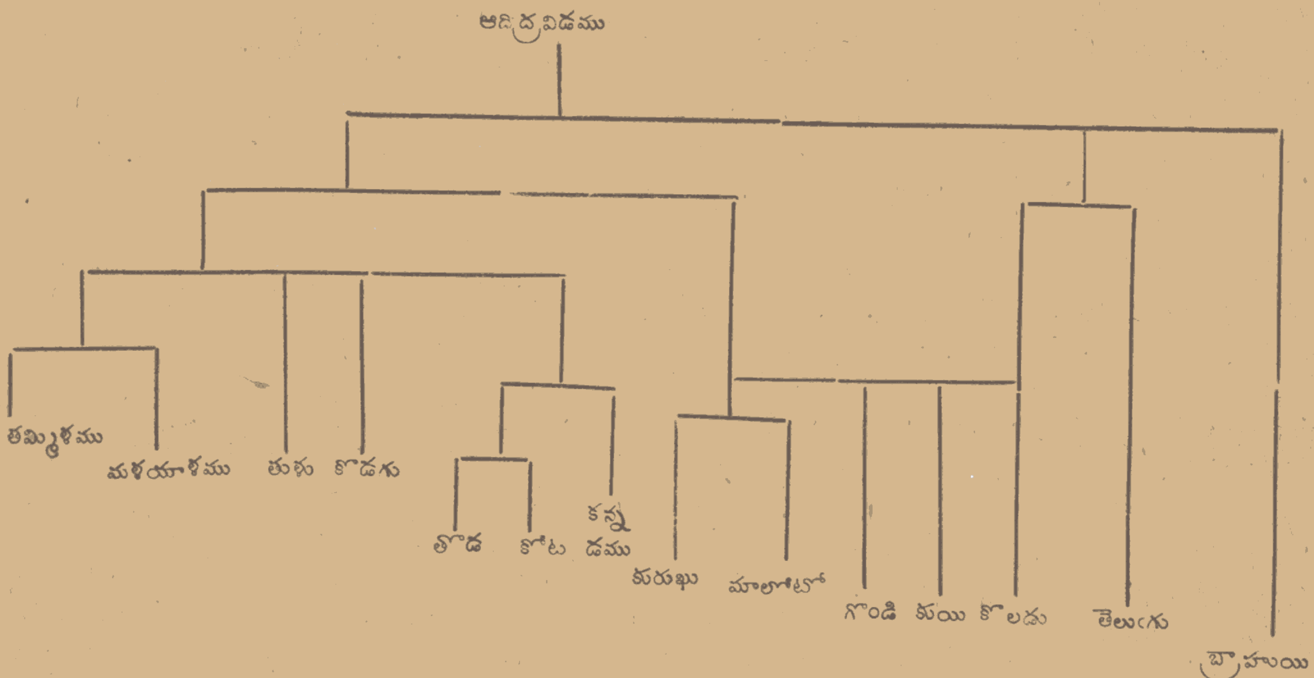
(1) తామిళ్ (2) మళయాళము (3) తెలుఁగు (4) కన్నడము (5) తుళు (6) కొడగు.

అనాగరిక భాషలు

(1) తుడ (2) కోట (3) గాండు (4) ఖాండు (5) ఓరాన్ (6) రాజమహాల్.

అనాగరికభాషలకు సాహిత్యసంపద లేదు. అవి ఆయా స్థానములలో వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. తుళు కొడగు కూడ నిట్టివే. మిగిలిన నాలుగును, అనఁగా తామిళ్ మళయాళము కన్నడము తెలుఁగు ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యమైనవి. వీనికి గ్రంథసంపత్తి మెండు. విపులముగా పెంచఁబడి వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. ఈ భాషలను వాడుకచేయు జనసంఖ్యను బట్టియు దేశవిస్తీర్ణతను బట్టియు ఇవియే ముఖ్యమైనవి. ఇందులో ఆదిద్రవిడభాషా లక్షణములను సరిగా నిలిపియుంచినది తామిళభాష. అయినను, తమ్మిళమే ఆదిద్రవిడ భాష. దానినుండియే మిగిలిన భాష లుత్పన్నమైన వనుట సరి కాదు. ఏల యన, తమ్మిళములో కనఁబడని కొన్ని లక్షణములు ఇతరభాషలలో కానవచ్చుచున్నవి. అందుచేత తమ్మిళము కూడ ఆదిద్రవిడభాషనుండి యుత్పన్నమైన యుపభాషలలో నొకటి. కాని, మాతృభాష కాదు. అన్నిటికన్న నిదియే ముఖ్యమైనది. ఇదియే ఆ తల్లికి పెద్ద పిల్ల. మళయాళము దీనికి దగ్గఱ సోదరిమణి. ఇరుగు పొరుగున నుండుటచేతను వ్యవహారములో కలసి మెలసి యుండుటచేతను లక్షణసాదృశ్యము వీనికి మిక్కిలి యెక్కువ. వేఱువేఱు భాష లవునా కాదా యని భ్రమింపఁ జేయుచుండును. ప్రత్యేకముగా వృద్ధి పొందింపఁబడిన గ్రంథసంపద లేనిచో ఇవి వేఱువేఱు భాషలా యనునది సంశయాస్పదమే. మళయాళముకన్న నెక్కువ భేద మున్న దయినను కన్నడము కూడ తమ్మిళమునకు దగ్గఱ భాషయే. లక్షణసాదృశ్యము స్పష్టముగా కనఁబడును. కాని, యెక్కువ విషయములలో భేదము కూడ కనఁబడుచుండును. అట్టి విషయములలో నాలవ భాషయు కనిష్ఠ సోదరియు నగు తెలుఁగుతో పోలికను సూచించుచున్నవి. తెలుఁగు కూడ ఆది

ద్రవిడభాషయం దుత్పన్నమై యీ భాషాసమూహమున చేరినదే. కాని, యీసంబంధము చూపుటకు బాగుగ పరిశీలించినఁ గాని పొడ గట్టదు. తెలుఁగు మాతృభాషనుండియు మిగిలిన సోదరీభాషల నుండియు కూడ బాగుగా వేఱుపడినది. మీఱురాని వ్యాకరణాది జాతీయములలోనే కాక వాడుకలో నున్న పదములలో కూడ చాల భేదము కలిగినది. అందుచేతనే చూడఁగనే పొడగట్టు సాదృశ్య మేమియు లేనట్టు కనఁబడును. భాషాభిమానులు అనేకసాంఘిక రాజకీయదురభిమానములచేత ఈ సంపర్కమునే యంగీకరింపరు. ఈ చిక్కు పూర్వులకు కూడ నున్నట్టున్నది. ఏల యన, కుమారిలభట్టు (9-వ శతాబ్ది) ఈ భాషాసమూహమును ఆంధ్రద్రవిడ భాష యని వర్ణించినాఁడు. అనఁగా ఆంధ్రులు వాడుక చేయు భాషను ద్రవిడ భాషనుండి వేఱుగా సూచించినాఁడు. స్పష్టమైన పోలిక కనఁబడని మాట నిశ్చయమే. అయినను, సంబంధ ముండుట కూడ నిశ్చయము. భాషాసంబంధపరిశీలనవిధులను బాగుగా నెఱిఁగిన శాస్త్రజ్ఞులచే తెలుఁగు కూడ ద్రవిడభాషలలో నొకటియే యనియు తక్కిన భాషలతో సంబంధ మున్న దనియు నిర్ణయింపఁబడినది. ఈ భాషలకు వంశవృక్ష మీ తీరున వ్రాయవచ్చును.

ఈ భాషల కున్న పరస్పరసంబంధము పైని సూచించిన రీతిగా నుండును. ఇందు ముఖ్యమైన నాలుగు నాగరికభాషలకును గల సంబంధము పైని వ్రాసినది చూచిన గోచర మగును. ఒకే భాష నుండి యుత్పన్నమైన యుపభాషలే యైనను దేశకాలానుసారము వాడుకలో మార్పులు కలిగి వేఱువేఱు భాషల క్రింద పరిణమించి నవి. ప్రస్తుత మొక భాషను వాడుక చేయువారి కింకొక భాష తెలియదు. ప్రతిభాషకును ప్రత్యేకముగా గ్రంథసంపదయు లిపి యు కలవు.

పండితులచేతను వారి ననుసరించిన పామరులచేతను చాల కాలమువఱకు ఉత్తరహిందూస్థానభాషలవలె దక్షిణమున వాడుకలో నుండు ద్రవిడభాషలును సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నమైన వని నమ్మఁబడియుండెను. ఆయా భాషలలో వాడుక చేయఁబడుచున్న సంస్కృతపదములను తద్భవములను తత్సమములను బట్టి ఆ భాషలను సంస్కృతభాషావికారములుగా ఆలోచించిరి. భాషలో సంస్కృతేతరపదరూపములు విశేషముగా నున్నను, దానిని భాషకు ముఖ్యాంగముగా భావింపక యేదో యన్యభాషాసంపర్కముచే కలిగిన సాంకర్యముగా భావించిరి. కాని, ఇది కేవలము తప్పభిప్రాయము. ఇటీవల భాషాసంబంధపరిశీలనతత్త్వమును బాగుగా నెఱిఁగిన శాస్త్రజ్ఞులు. రెండు భాషలయొక్కయు పదరూపజాతీయసాంప్రదాయములను బాగుగా పరిశీలించి యిది కేవలము తప్పభిప్రాయ మని నిరూపించిరి. ఈ ద్రవిడభాషలలో సంస్కృతముకన్న సంస్కృతేతరమే మిక్కిలి యెక్కువ. భాషకు జీవమువలె నుండు ముఖ్యమైన సర్వనామములు సంఖ్యాపదములు క్రియానామవాచకప్రత్యయములు వాక్యరచనలోని పదసరణి మొదలయినవానిని బట్టి చూడ, ద్రవిడభాషలకును సంస్కృతమునకును సంబంధ మేమియు లేదు. కొన్ని పదములు మాత్రము రెండు భాషలలోను వాడుకయం దున్నను, ద్రవిడభాషలో నవి సంస్కృత పదములుగను తద్భవములుగను తత్సమములుగను వాడుక చేయఁబడుచున్నవి. ఇంతే కాక, అనుదినవ్యవహారములో వాడుక చేయఁబడెడి తండ్రి తల్లి కొడుకు కూఁతురు తల కన్ను చెవి నోరు మొదలయిన మూలపదములలో నెన్ని పరీక్షించినను సంబంధము కానరాదు. అట్టి సంబంధ మున్నచో తెలుపుట కివియే ముఖ్యసాధనములు. మరియు, ద్రవిడభాషాసమూహములో చేరిన

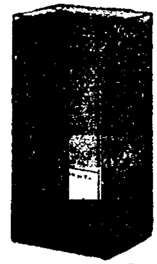
The King of Fever Remedies

JVARA-HARI

Henry's Great Indian Remedies COMPANY

15 Armenian Street Madras

The Queen of Remedies for all kinds of Gastric Complaints

OMUM=CARPOOR

JVARA-HARI

OR

FEVER DESTROYER

Is easily administered and possesses the all-important advantage over other febrifuges, that **it may be administered when fever is on,** and does not produce deafness or other unpleasant symptoms which frequently follow the use of Quinine. In small doses **"Jvara-Hari"** has no equal as an appetiser and tonic when one is run down, while for dissipating colds, etc., its action is marvellous.

A Customer in England writes :—

"I was very pleased to receive the bottle of 'JVARA-HARI' and shall be glad if you will send me another. I shall be glad to know if any arrangement has been made for a supply at the Army and Navy Stores."

The Secretary of one of the Foremost European Clubs in India writes :—

"It may interest you to know that I am never without 'JVARA-HARI' myself, and the number of people I have recommended it to must be enormous. I have given away many bottles to people who have never heard of it and have been much benefited by taking a dose."

From a Medical Officer :—

"I have ordered 'JVARA-HARI' several bottles at different times for myself and for my friends who use them. It proved very efficacious and was never found to be injurious. I hope you will kindly send two bottles more to the above address."

A Planter in Yercaud writes :—

"Please send me three large size bottles (20 oz. each) of 'JVARA-HARI.' I am glad to state that the coolies on my Estates take to 'JVARA-HARI' very kindly, because it is so effectual and speedy in its cure of malarious fevers."

To be obtained of all Chemists and Dealers

Price : Annas 8, Re. 1, 1-8, & Rs. 2-12 per bottle according to size

Also in large size (20 oz.) for Planters and Employers of Labour at Rs. 11 per bottle.

HENRY'S GREAT INDIAN REMEDIES CO.

15 ARMENIAN STREET

MADRAS

Telegrams :—

"WAREHOUSE, MADRAS"

యనాగరికభాషలలో సంస్కృతసంపర్క మేమియు కానరాదు. ద్రవిడభాషలే సంస్కృతమునుండి పుట్టినయెడల ఇట్టిది యసంభవము. నాగరికభాషలలో కూడ సంస్కృతపదములను కేవలము నిరాకరించి వాడుక చేయఁబడు భాషలు కూడఁ గలవు. సంస్కృతము లేకుండిన తెనుఁగునకు ఇప్పుడు కొంత కష్టముగా నుండును. కన్నడము మళయాళములకు అంతకన్న కష్టముగా నుండవచ్చును. కాని, ఈ సమూహములో ముఖ్య మైనది యైన తమ్మిళము సంస్కృతభాషను పూర్తిగా నిరాకరించి వృద్ధి పొందఁగలదు. తమ్మిళమునందు గ్రంథరచనలో సంస్కృతము వాడుట చాల తక్కువ. వారిలో గ్రంథరచనయందు సంస్కృత మెంత తక్కువగా వాడిన అంత యెక్కువ ప్రశస్తము. అదియే పాండిత్యముగా నెన్నఁబడును. సాధారణవ్యవహారములో కూడ సంస్కృతము నుపయోగింపకుండుటయే శ్రేష్ఠముగా గణింతురు. మనుష్యుల పేరులలో కూడ సంస్కృతనామములను భాషాంతరీకరించి వాడుదురు. షణ్ముఖుఁడు అనునది ఆఱుమొగ మని వాడుదురు. దీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలకు సంస్కృతము ప్రధానము కాదు. తక్కిన ద్రవిడభాషలందు సంస్కృతము కొంతకొంత యధికముగానే వాడుకలో నున్నది. కొన్నిటిలో సంస్కృతము ఆవశ్యకముగా కూడ తోఁచుచున్నది. దీనికి కారణము ఈ భాషలకు సంస్కృతముతో సహజమైన సంబంధ ముండుట గాదు; సంస్కృతమునం దాఱితేఱిన బ్రాహ్మణపండితులు గ్రంథరచనలోను భాషాభివృద్ధిలోను నెక్కువ శ్రద్ధ తీసికొనుటచే వచ్చిన యనర్థము. తమ్మిళములో నటు గాక సంస్కృతము రాని బ్రాహ్మణేతరులే గ్రంథరచనాసక్తు లగుటచే ఆ భాషయం దంతగా ఈ సాంకర్యము కానరాదు. ఇంకొక సంగతి. వ్యాకరణసాదృశ్య ముండినఁ గదా భాషల యన్యోన్యసంబంధము తేటపడును. ఈ రెండు భాషలకును అట్టి సాదృశ్య మేమియు లేదు. లింగభేదమును చూడుఁడు. ద్రవిడభాషలో లింగభేదము సహజము, సార్థకము. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. వృక్షము పుల్లింగము, కళత్రము నపుంసకలింగము. నామవాచక ప్రత్యయములలో భేదము కలదు. ద్రవిడభాషలో ప్రత్యయములు అర్థ మున్న చిన్న మాటలు, రెండు వచనములకు నొక్కటే ప్రత్యయములు. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. ఇంకను అనేక వ్యాకరణవిషయములలో భేదము కలదు. ఇవి యన్నియు బాగుగా నాలోచించి చూచి ద్రవిడభాషాసమూహమునకును సంస్కృతమునకును ఏమియు సహజ మైన సంబంధము లేదని, సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నము కాలేదని వేఱే చెప్ప నక్కఱ లేదు. ప్రత్యక్షముగా నున్న సంబంధము అన్యోన్యసంపర్కము మొదలయిన వేఱు కారణములచేత కలిగినదే గాని సహజము కాదు. ఇతర సమూహములతో నున్న సంబంధమును గూర్చి చర్చించుటను గ్రంథవిస్తరభీతిచే మానెదను. కాని, సర్వసాధారణముగ పండితపామరులచే నమ్మఁబడుచున్న యంశము, అనఁగా ద్రవిడభాషలు అందు ముఖ్యముగా తెలుఁగు, సంస్కృతమునుండి పుట్టె ననునది కేవలము తప్పని గ్రహింపఁదగియున్నది.

ఇఁక ద్రవిడభాషలను గూర్చి కొంచెము ముచ్చటింతము. ద్రవిడభాష చాల పురాతన మయినది. సుమారు 3000 యేండ్ల క్రిందటినుండి వాడుకలో నున్నట్టు ప్రమాణములు కలవు. ఈ దేశముతో వర్తకము సాగించిన యన్యదేశముల భాషలలో ద్రవిడపదములు చిరకాలము క్రిందటనే వాడుకలో నున్నట్టు కానవచ్చుచున్నది. గ్రీకు భూగోళశాస్త్రజ్ఞులచే వాడుక చేయఁబడిన ద్రవిడనామము లనేకము లున్నవి. వీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలు చాల కాలమునుండి వాడుకలో నున్న వనియు, ఆదిభాష సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందటనే యిప్పటి యుపభాషల క్రింద పరిణమించి యిప్పుడవి వాడుక చేయఁబడుచున్న యాయా దేశములందు వాడుకలో నుండిన దనియు కనఁబడుచున్నది. కొన్ని ముఖ్యభాషలలో వ్రాఁతకు లిపి భాషకు వ్యాకరణము గ్రంథరచనాచతురతయు అప్పటికే కలిగియున్నట్టు కనఁబడును. ఈ భాషలలో తమ్మిళము మిగుల ప్రాచీననాగరికత కలిగియున్నది. పురాతనగ్రంథములు సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందట రచింపఁబడినవి. భాషయొక్క పురాతనదశ దీనినుండియే విశద మగును. పదములు రూపములు గ్రంథరచన ప్రారంభించుటకు పూర్వము చాలకాలము వాడుకలో నుండియుండవలెను. మొదటి తమ్మిళగ్రంథములలో సంస్కృతము లేదనియే చెప్పవచ్చును. అనఁగా, భాష అన్యభాషాసహాయము నపేక్షింపక భావములను తెలుపుటకు పదసంపదయు సమర్థతయు కలిగియున్నది. ఇంకను అనేకవిధముల పరిశీలించి చూడ, తమ్మిళము బహుపురాతన భాష యని గోచర మగును. అట్టి విషయములో దాని మాతృభాష యగు నాదిద్రవిడభాష విషయమై వేఱే చెప్ప నక్కఱ లేదు. ఈ సమూహములోని మిగిలిన భాషలు కూడ అప్పటి కాలముననే తమ్మిళమునుండి వేఱుపడి అంత వృద్ధిలోనికి రాకపోయినను ఆయా దేశములలో వాడఁబడుచుండెడివి యని యూహింపవచ్చును.

ద్రవిడభాషలలో అందఱకును కనఁబడు విశేష మొకటి కలదు. గ్రంథములలో వాడుక చేయు భాషకును మాటలాడుటలో వాడుక చేయు భాషకును మిగుల వ్యత్యాసము కలదు. ఈ రెండింటికిని ఇంచుక వ్యత్యాస ముండుట అన్ని భాషలలోను సహజమే. గ్రంథస్థ మైన భాష వాడుక భాషయంత మార్పును చెందక ఒకదశ వెనుకగా నుండును. అన్యోన్యసంబంధము స్పష్టముగా కనఁబడుచుండును. వాడుక భాషతో పాటు గ్రంథములలోని భాష కూడ అనుగుణముగా మాఱుచు దాని ననుసరించియే యుండును. అట్లుండుటచే గ్రంథములలో వ్రాసినది సర్వసాధారణముగా అవగాహన మగుచుండును. కాని, ద్రవిడభాషలలో నట్లు కాదు. వీనిలో గ్రంథరచన కుపయోగించు భాష వ్యవహారభాషనుండి మిగుల భిన్నమై రెండును వేఱు భాషలా యని భ్రమింపఁజేయుచుండును. బాగుగా చదువు లేక పాండిత్యము తక్కువైనవారికి గ్రంథము లవగాహములు కావు. మాటలాడు భాష మీఱరాని సహజకారణములకు లోనై సతతము మాఱుచుండును. గ్రంథములలో వాడుక చేయఁబడు భాషను తదనుగుణముగ మాఱనీయక ప్రాచీన మైన కట్టుఁ

భాషలతో నిరోధించి రెండు భాషలకును మిగుల వ్యత్యాసమును కలుగఁజేసిరి. కనుకనే యీ నాలుగుభాషలలో ప్రతి భాషయు గ్రాంథికభాష, సాధారణ వ్యవహారభాష యని వేఱు చేయఁబడి యున్నది. తమిళ్ళములో ఈ భేదము కలదు. శెన్ దమిళ్ కొడుమ్ దామిళ్ అను పేర్లతో ఈ వ్యత్యాసము సూచింపఁబడుచున్నది. శెన్‌దమిళ్ అనఁగా శుద్ధమైన తిన్ననైన తమిళ్ళము. కొడుమ్ దమిళ్ అన్న వక్రతమిళ్ళము, తిన్నగా లేనిది, వాడుక భాష. కన్నడము మళయాళము తెలుఁగు భాషలలో కూడ ఇట్టి వ్యత్యాసము విశేషించి కలదు. భాషయొక్క యీ రెండు దశలకును సంస్కృతప్రాకృతముల కున్న వ్యత్యాసము కానవచ్చును. గ్రాంథికభాష పండితపోషితమై సంరక్షింపఁబడుటచేత ఈ వ్యత్యాస మెక్కువ యయ్యెను.

అనేక కారణములను బట్టి చూడ ఈ సమూహములో ముఖ్యమైన భాష తమిళ్ళము. ఇది పులికట్ సముద్రము మొదలు కన్యాకుమారి పడమటి కనుమలు మొదలు బంగాళాఖాతమునకును గల ప్రదేశమునందు వాడుకలో నున్నది. తిరువాన్కూరులో కొంత భాగమునందును సింహళములో ఉత్తరభాగమునందును కూడ వాడుకలో నున్నది. తమిళ్ళభాషను మాటలాడువారు ఇంకను పెగ్గు పినాంగు సింగపూరు మొదలయిన స్థలములలో నివసించియున్నారు. భాష పేరు తమిళ్ లేక తామిళ్; దీనికి సంస్కృతనామము 'ద్రవిడ'. 'తమిళ్' 'ద్రవిడ' అనునవి ఒకే శబ్దముగా కనఁబడును. ద్రవిడ యను సంస్కృతశబ్దమునుండి తమిళ్ అనునది పుట్టినది. ఇతరభాషానామములో తన భాషను పేర్కొనుట అసంభవముగా కనఁబడినను వాడుకను బట్టి సమర్థింపవచ్చును. దక్షిణహిందూదేశములోని జనుల పేర్లు — చోళ కేరళ ఆంధ్ర కళింగ మొదలయినవి సంస్కృతశబ్దములే. ద్రమిడశబ్దము ద్రవిడశబ్దముకన్న పురాతనమైనది. ద్రవిడశబ్దమునుండి తమిళ్ అనునది అనేకసాంప్రదాయపూర్వకమైన స్వరముల మార్పులను పొంది తుదకు తమిళ్ అను శబ్దముగా పరిణమించినది. తమిళ్ళమునకు మిక్కిలి దగ్గఱ సంబంధియగుటచే మళయాళము దాని ననుసరింపవచ్చును. పడమటి కనుమలకు పశ్చిమభాగమందు మంగళూరు మొదలు తిరువనంతపురము వఱకును గల మధ్యదేశమందు ఈ భాష వాడుకలో నున్నది. ఇది తీరప్రదేశములో తమిళ్ళసమ్మిళితమై యుండును. భాష పేరు మళయాళము. ఇందుకు స్వరభేదములతో నామాంతరములు కూడఁ గలవు. ఇది సంస్కృతనామము కాదు. 'మల' = కొండ, 'ఆళమ్' = వాడఁబడునది. ఈ రెండు శబ్దములు కూడి 'మళయాళ' మైనది.

ఆదిని సంస్కృతపండితులు దీనిని తమిళ్ళమునుండి వేఱుగా భావింపలేదు. రెండింటికి నున్న పోలిక యట్టిది. తమిళ్ళముయొక్క యుపభాషయా యని కూడ సందేహము కలుగును. శబ్దపుష్టిచేతను గ్రంథరచనాదినాగరికలక్షణములందును తమిళ్ళము తరువాత తెలుఁగు ముఖ్యమైనది. వ్యాపకత్వమునందును మాధుర్యమునందును ఈ భాష లన్నిటిలో అగ్రస్థానమున కర్హమైనది. పులికట్ మొదలు శ్రీకాకుళమువఱకు నున్న సముద్రతీరదేశమందును లోపల మైసూరు దత్తమండలములు నైజామ్ పరగణాలు నాగపూర్ దేశములోని భాగములందును మహారాష్ట్రదేశమువఱకుఁ గల మధ్యదేశమునందును వాడుకలో నున్నది. ఈ దేశమునే మహమ్మదీయులు తెలింగానా యని వాడిరి. దీనికి సంస్కృతనామము ఆంధ్రము, అనఁగా ఆంధ్రులచే వాడఁబడు భాష. తెలుఁగు మాటలాడువారు ఆంధ్రులు కళింగులు అని రెండు తెగల వారు. ఆంధ్రులు వేదముల కాలమునుండి యున్నట్లు ప్రమాణ మున్నది. 1500 యేండ్ల క్రిందట హ్యూనత్సాంగను చైనా యాత్రికుఁడు ఆంధ్రులను గూర్చి ప్రసంగించినాఁడు. అనఁగా ఆంధ్రులలో తెలుఁగు భాష అనాఁటికే వృద్ధి పొందినది. ఆంధ్రులతో పాటు సముద్రతీరమున కళింగులు నివసించుచుండినను వీరు తక్కువ నాగరికు లగుటచే వీరి భాషకు కూడ సంస్కృతగ్రంథకర్తలచే ఆంధ్రమను సాధారణనామమే వ్యవహరింపఁబడెను. కుమారిలభట్టు ఈ భాషాసమూహమును పేర్కొనునప్పుడు ఆంధ్రమునకు మొదటి స్థానము నొసఁగి ఆంధ్రద్రవిడభాష యని వర్ణించినాఁడు. జనసామాన్యముచేత తెలుఁగు తెనుఁగు మొదలయిన నామాంతరములు వాడఁబడుచున్నవి. తెలుఁగు అను మాట త్రిలింగ త్రికళింగ మొదలయిన మాటలనుండి యుత్పన్నమైనది. తమిళ్ళదేశములో 'వడుగు' అని దీనికి పేరు. 'వడ' అనఁగా ఉత్తరము అను శబ్దమునుండి పుట్టినది. అనఁగా, ఉత్తరదేశమందుండు జనులచే వాడుక చేయఁబడు భాష.

ఈ సమూహములో మిగిలియున్న నాగరికభాష కన్నడము. ఇది తెలుఁగునకు కొంత దగ్గఱ సంబంధము గలది. ఇది మైసూరునందును దక్షిణమహారాష్ట్రదేశమునందును కన్నడజిల్లాలయందును ముఖ్యముగా వాడఁబడుచున్నది. నీలగిరిలో కొండవాళ్లచే వాడుక చేయఁబడు బడగభాష కన్నడమునకు ఉపభాష. ఈ భాషలో కూడ గ్రాంథికభాషకును వాడుక భాషకును విశేషవ్యత్యాసము కలదు. ప్రాఁతకన్నడమునకు హాలకన్నడమని పేరు. దీనికి కన్నడము కర్ణాటకము అని రెండు పేర్లు కలవు. తెలుఁగుతో ఈ భాష కున్న యెక్కువ పోలికచేత కాఁబోలును తెలుఁగును కలిపి యీ రెండును కర్ణాటకభాష లని వాడెడివారు. కర్ణాటకశబ్దము సంస్కృతశబ్ద మని పండితులచే భావింపఁబడుచున్నది. కాని, ఇది శుద్ధద్రవిడశబ్దము. 'కరు = నలుపు, నాడు = దేశము' కలిసిన కర్ణాటకము 'నల్ల భూమి దేశము' అగును. కర్ణాటక మను మాట సుమారు 1500 యేండ్ల క్రిందటినుండి వాడుకలో నున్నట్లు కానవచ్చును. మిగిలిన భాషలు గ్రంథసంపద లేకపోవుటచేతను విపులమైన దేశములందు వాడుకలో లేకపోవుటచేతను వానిని గూర్చి మనము చర్చింప నక్కఱలేదు. పై చెప్పిన నాలుగు నాగరికభాషలను వాడుక చేయుచున్న జనుల సంఖ్య యీ దిగువ రీతిగా నుండెను.

తెలుఁగు	...	...	20,697,264.
తమిళ్ళము	...	...	17,494,901.
కన్నడము	...	...	10,368,515.
మళయాళము	...	...	6,022,131.

ద్రవిడభాషలు ఇంకొక భాషతో సంబంధింపని ప్రత్యేక భాషాకుటుంబ మని యిదివఱకే గ్రహించినాము. అట్టిచో ఈ సమూహమునకు ముఖ్యలక్షణము లేమై యుండును. కొన్ని ముఖ్య మైనవి యిక్కడ సూచింతము.

(1) హలంతపదములు లేవు. ప్రతిమాటకును అంతమందు అచ్చుండవలెను. 'ఉ' కారము తఱచుగా చేర్పఁబడును. మలయాళములో మాత్రము 'అ'కారధ్వని యంతమందు వినఁబడును. తెలుఁగులో నున్న సంస్కృతహలంతశబ్దములలో ఇది బాగుగా కనఁబడును. వాక్కు, అప్పు మొదలయినవి యుదాహరణములు.

(2) సంస్కృతములోవలెఁ గాక 'ఏ' 'ఓ' కారములకు హ్రస్వదీర్ఘ భేదము కలదు. వానికి ప్రత్యేకాక్షరములు కూడఁ గలవు.

(3) ఒక శబ్దములో నుండు అచ్చులలో అన్యోన్యమైత్రి కలదు. అచ్చులలో 'అ' 'ఉ' 'ఒ'లు కంఠ్యములు, 'ఇ' 'ఎ' 'ఐ'లు తాలవ్యములు. ఉచ్చారణసౌకర్యముకొఱకు కాఁబోలును ఆయా శబ్దములలోని యచ్చులు అనుకూలముగా మార్పఁబడు చున్నవి.

తెలుఁగు.	చూచుచున్నాను	చూచితిని
	తమ్మునకు	తమ్మునికి
	మనిషిన్ని	మీరున్ను
	కత్తి	కత్తులు

ఇది తక్కిన భాషలలోఁ గూడ తెలుఁగులో నున్నంత విస్తారము లేకపోయినను అరుదుగా కలదు.

(4) హల్లులలో పరుషములు సరళములు అన్యోన్యము సందర్భమును బట్టి మార్పఁబడును. తమ్మిళ మళయాళ భాషలలో పదప్రారంభమున సరళమును పదమధ్యమందు పరుషమును (ద్విత్వాక్షరములలో తప్ప) ఉండ నేరవు. సంస్కృతమునుండి సంగ్రహించిన మాటలలో ఇది బాగుగా కానవచ్చును. దంతము తంద మగును. భాగ్యము పాక్క్య మగును. తెలుఁగులో క చ ట త ప లకు గ జ డ ద బ లాదేశముగా వచ్చుట సాధారణమే.

(5) రేఫభేదములు విశేషము. ర ఱ ఴ అనునవి కలవు.

(6) నామవాచకములలో లింగభేదము సార్థకము. మగ ఆఁడు శబ్దములచే తెలియఁజేయఁబడును.

(7) వచనములు రెండే. సంస్కృతములోవలె ద్వివచనము లేదు. తమ్మిళము మొదలయిన కొన్ని భాషలలో నపుంసకములకు బహువచనరూపము లేదు.

(8) విభక్తిప్రత్యయములలో కొన్ని అర్థ ముండి వాడుకలో నున్న ప్రత్యేకపదములు (చేత లో నుండి మొదలయినవి). రెండు వచనములలోను ఒకే ప్రత్యయములు.

(9) విశేషణములకు విభక్తివిభజన లేదు. నామవాచకషష్ఠీవిభక్తి విశేషణము. అందుచేత నామవాచకములకును విశేషణములకును విశేషభేదము కానరాదు.

(10) ప్రథమద్వితీయపురుషసర్వనామములును ఆత్మసూచకసర్వనామములును తృతీయపురుషమునుండి భేదములు. తృతీయపురుషసర్వనామము నిర్దేశకసర్వనామములలో చేరును. ప్రథమపురుషబహువచనములో మేము మనము రీతిని రెండు రూపములు కలవు. ఎదిటివానిని కలిపి యొకటి కలుపక యొకటి వాడుక చేయఁబడును.

(11) సాధారణముగా క్రియలు ధాతుజనితములు. ప్రత్యయములు సర్వనామజనితములు. మూడు కాలభేదములే వాడుకలో నున్నవి. ప్రత్యేకముగా కర్మణిప్రయోగరూపములు లేవు. వ్యతిరేకార్థకక్రియలు ఈ భాషాసమూహమునకు విశేషము.

పైని చెప్పినవి కొన్ని ముఖ్య మైన ద్రవిడభాషాలక్షణములు. భేదములు అంతర్భేదములు అనేకములు కలవు గాని వానిని సూచించుటకు ఇక్కడ వీలు లేదు. ద్రవిడభాషలలో మనకు ముఖ్య మైన తెలుఁగు తమ్మిళముల పోలికను సూచించు కొన్ని ముఖ్యమైన మాటల పట్టికను ఇందు పొందుపఱచి యీ వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. ముఖ్య మైన మాట లనఁగా సాధారణముగా అందఱిచేతను నదిచర్యలో వాడఁబడు మాటలు అంకెలు సర్వనామములు మొదలయినవి. వీని పోలికను బట్టి భాషల సంబంధము నూహించి యివి యేకజనితము లను యథార్థమును గ్రహింపవచ్చును.

తెలుఁగు	తమ్మిళము	తెలుఁగు	తమ్మిళము
తల	తలై	నీరు	నీర్
కన్ను	కణ్	మ్రాను	మరం
చెవి	సెవి	కల్లు (రాయి)	కల్
పల్లు	పల్	ఇల్లు	యిల్
చెయ్యి	కై	ఊరు	ఊర్
కాలు	కాల్	యేనుఁగు	యానై
నాడు (రోజు)	నాళ్	ఆవు	ఆ
రేయి	యిరవు	ఎనుము	యెరుమై
కఱ్ఱి (నలుపు)	కర్	పాము	పాంబు
వెల్ల (తెలుపు)	వెల్	కొమ్ము	కొంబు
చాయ (ఎఱుపు)	శే	ఇరువది	యిరువదు
పెరు (పెద్ద)	పెరు	నూఱు	నూరు
చిఱు (చిన్న)	సిరు	నేను	నాన్
పులి (పులుపు)	పుళి	మేము	నామ్
ఉప్పు	ఉప్పు	నీవు	నీ
తిను	తిను	వాఁడు	అవను
పో	పో	మీరు	నీంగళ్
నిలు	నిల్	వారు	అవర్ గళ్
ఏగు (నడువు)	ఏగు	అది, యిది	అదు, యిదు
నగు	నగై	అన్న	అణ్ణన్
అరువు	ఆరు	అక్క	అక్కాళ్
రెండు	యిరండు	మనిషి	మనిదన్
మూఁడు	మూంద్రు	పెండ్లాము	పెండాటి
నాలుగు	నాలు	పిల్ల	పిళ్లై
ఐదు	ఐందు	కుమారుఁడు	కుమారన్
ఆఱు	ఆరు	నిప్పు	నెరుప్పు
ఏడు	ఏళు	చావు	సావు
తొమ్మిది	ఒంబదు	మున్ను	మున్
పది	పత్తు	ఎవరు	యార్

భీముని ప్రతిజ్ఞ

పోరనంది రామశాస్త్రి గారు

ఆంధ్రమహాభారతము సభాపర్వము ద్వితీయాశ్వాసము నందు

ఉ. అమ్మదితన్ విభీతహరిణాక్షిఁ గలాపవిలాసి కేశభా
రమ్మన నొప్పుదానిఁ దన రమ్యపృథూరుతలంబు నెక్కఁగా
రమ్మని సన్న సేసె ధృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుఁ డప్పు డాని దూ
రమ్మనఁ జూచి కౌరవకురంగమృగేంద్రుఁడు భీముఁ డల్కతోన్. [247

క. లయసమయదండధరని
ర్దయుఁడై ధరణీశు లెల్లఁ దన పలుకులు వి
స్మయసంభ్రమసంభృతు లయి
భయమున వినుచుండ నిట్లు వలికెన్ సభలోన్. 248

ఉ. ధారుణిరాజ్యసంపద మదంబునఁ గోమలిఁ గృష్ణఁ జూచి రం
భోరునిజోరుదేశమున నుండఁగఁ బిల్చిన యిద్దురాత్ము దు
ర్వారమదీయబాహుపరివర్తితచండగదాభిఘాతభ
గ్నోరుతరోరుఁ జేయుదు సుయోధను నుగ్రరణాంతరంబునన్. 249

వ. అని సర్వజనభయానకక్రోధవివశుండై యాయుధంబు లున్న వల
నికి దృష్టులు సలుపుచు నగ్రజు మొగంబు సూచుచున్న భీమ
సేను నతిరౌద్రాకారంబు సూచి భీష్మవిదురద్రోణాదు లిది
కోపంబున కవసరంబు గా దని యాతనిం బ్రశాంతచిత్తుం జేయు
చున్నంత. 250

అని యున్నది. ఇందు భీముఁడు తన భార్యను దుర్యోధనుఁడు దన యూరువు నెక్క రమ్మని సంజ్ఞ సేయఁ జూచి సహింపఁజాల కట్టి మహాపతివ్రతను దుష్టుఁ డే యూరుదేశమున నెక్కఁగోరెనో యా యూరుభంగమే వానికిఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్తమని తలంచి దుర్యోధనుని యుద్ధమందుఁ దన గదాహతిచే నట్లు సేసెద నని ప్రతిజ్ఞ సేసెను. ఉత్తమక్షత్రియుఁడును మహావీరుఁడు నగు తనకు శత్రువును నిష్కృతిచేఁ గాక యుద్ధమునఁ జంపుటయే యుచిత మని యెంచి యప్పుడే యుద్ధము సేయు తలంపుతో నాయుధముల వంకఁ జూచి యన్న యగు ధర్మరాజు ననుజ్ఞకొఱకు అతని మొగంబును జూచెను. ఇట్లుండ నప్పుడు భీష్మ విదుర ద్రోణాదులు "ఇది కోపమునకు సమయము గా" దని పలికిరి కదా. లోకమం దొక పురుషమాత్రుఁడు సహింపరాని పరాభవము సభలోఁ దన భార్యకుఁ గలిగినప్పు డట్టి మానధనుఁడు నతివీరుఁడు నగు భీముఁ డెట్లు సహించియుండును? అది కోపమునకు సమయము గాదా? భీష్మాదుల యభిప్రాయ మేమి? ద్రౌపది ధర్మనిర్ణయమును గోరి తమ్మడిగినప్పు డేమియుఁ జెప్పక యూరకుండినవా రిప్పు డీ భీమునితో నిట్లు చెప్పుటకుఁ గారణ మేమి? దుర్యోధనునందు పక్షపాతమా? పాండవులందు వంచనమా? అ దేమియును గాదు. దూరదృష్టి గల భీష్మాదు లప్పు డాతని నివారింపకున్నచో నప్పుడే వారికి యుద్ధము సిద్ధమగు నట్లు దలంచి యట్లు కాకుండఁగ వారించియుందురు. భీముఁ డాయుధముల వంకఁ జూడ నాతని తలం పట్టిదిగాఁ గానఁబడినందున యుద్ధ మైనప్పుడు వారిలో నెవ్వరికైనను హాని తప్పదు కావున, నుపాయాంతర మున్నప్పుడు యుద్ధము దూష్య మగుటను నీతినిపుణులును సమపక్షపాతులును నగు భీష్మవిదురద్రోణాదు లతని నివారించుట తప్పిదము గాదు. మొదటనే వారు "జూద మనర్థము వల" దని చెప్పినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు "సుహృద్ద్యూత" మని చెప్పియుండుటచే సుహృద్ద్యూత మనర్థావహము గాదు కావున నిప్పు డా ధృతరాష్ట్రుఁడు దాను చెప్పినట్లే పాండవుల కనర్థము రాకుండఁ దన మాటను వ్యర్థము గాకుండఁ జేసినచో యుద్ధ మక్కఱ లేకయే పాండవుల రాజ్యాదిసంపదలు వారికి మరలఁ జెందును కౌరవులకును హాని వాటిల్లకుండును గావున ధృతరాష్ట్రుని యభిప్రాయము దెలియువఱకు నిది కోపమునకు సమయము గా దని వారించియుందురు. అట్లు కాని నాఁడు యుద్ధము వచ్చు నని వారి యభిప్రాయము నిగూఢముగా నుండును.

ఇట్లుండ నంతట ధృతరాష్ట్రుఁడును దన యింటఁ గలిగిన యుత్పాతములను గాంధారివలన విని యదరిపడి ద్రౌపదిని బిలిచి సాంత్వవచనముల నామెను గొంత యుపశాంతిపఱచి వరము లిచ్చి ధర్మరాజాదిసోదరుల నందఱిని దాస్యమువలనఁ బాపి వారి రాజ్యసంపదలను వారికి మరల నిచ్చి తాను మొదటఁ జెప్పిన సుహృద్ద్యూత మను మాటను యథార్థ మగునట్లు సమర్థించికొని యింద్రప్రస్థమునకుఁ బంపెను. అప్పుడు భీముఁడు దాని నెఱిఁగి తమకు దాస్యవిముక్తియు రాజ్యప్రాప్తియు స్త్రీమూలముగ నయిన దగుటకు విషణ్ణుఁడయి కన్నెఱ్ఱసేసి సంగరమున శత్రువులను పరాక్రమముచేఁ జంపి రాజ్యమును గొందు నని పలికెను. కాని, యట్టి భీముని ధర్మరాజు సాంత్వవచనములచే నివారించి ధృతరాష్ట్రుని శాసనము మన్నింపవలయు నని తమ్ములును ద్రౌపదియుఁ దానును రథము లెక్కి యింద్రప్రస్థమునకుఁ బోయిరి. భీముని ప్రతిజ్ఞయు యుద్ధ మయినప్పుడే తా నట్లు చేయుటకుఁగా నయినది కావున, యుద్ధమే లేనప్పు డాతఁ డట్లు సేయమి యతనికిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగము గాదు. పాండవు లింద్రప్రస్థమున రాజ్యము సేయుచుండఁ గొన్నాళ్లకు మరల జూద మాడించుటకు ధర్మరాజును ధృతరాష్ట్రుఁడు పిలిపించెను. ధృతరాష్ట్రు నాజ్ఞఁ

దప్పురా దని యాతఁడు వచ్చి శకునితో మరలఁ జూదమాడి యోడెను. ఈ రెండవ జూదమందలి సమయనిర్ణయప్రకారము పాండవు లరణ్యమునకుఁ బోనున్నప్పుడు భీముఁడు సభాపర్వము 2-వ ఆశ్వాసము. 274-వ పద్యము :

క. సాహసమున మద్బాహుగ
　దాహతి దుర్యోధనాది యగు శతము జగ
　ద్ద్రోహముఁ జంపుదు నత్యు
　గ్రాహవమున హరిహరాదు లడ్డం బైనన్.

అని దుర్యోధను నొక్కనినే కాక వానితోడ వాని సోదరుల నూర్వురను గూడఁ దన గదచే యుద్ధమందు హరిహరాదు లడ్డము వచ్చినను జంపుదు నని మరలఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసెను. ఇందు "సాహసమున" అని యున్నది. దాని కర్థ మేమి? అది యెవరి మాట? సాహస మనఁగా ధైర్యముగాని పరాక్రమము గాని యర్థ మన్నచో నది చెప్ప నేల? భీముని మాటయే యది యైన పక్షమున "నేను ధైర్యము చేత లేక పరాక్రమముచేత నూర్వురఁ జంపుదు" ననియే కదా చెప్ప వలయును. అట్లు భీముఁడు దన్నుఁ గూర్చి తాను జెప్పుకొనునా? అందు విశేష మేమి యున్నది? ధైర్యము పరాక్రమము లేక నూర్వురను జంపుట యెట్లగును? కావున నది "సాహసమున" అనునంతవఱకును భీమవచనము గాదు. కథకుని వచనముగాఁ జెప్పుట యుచితముగా నున్నది. మద్బాహు — అనునది మొదలు భీముని మాట. సాహస మనఁగా ననాలోచితము. అది యెట్లన భీముఁడు క్రోధావేశమున గదచే నధఃకాయమందుఁ గొట్టరా దను నియమము మఱచి యట్లు ప్రతిజ్ఞ సేసినవాఁడు. అది సాహసవచన మన్నందునకు "హరిహరాదు లడ్డం బైనన్" అనునదియే జ్ఞాపకము. యుద్ధ మైనప్పుడు దుర్యోధనుని యూరుభంగవిషయములోనే హరిహరాదు లడ్డువచ్చినను వాని నట్లే చంపుదు నని యాతని యభిప్రాయ మగును. వానితో యుద్ధమే తప్పినప్పుడు ప్రతిజ్ఞాభంగము లేదని మన మెఱుంగవలయు. ఆపిమ్మట

ఆ. దుష్టచిత్తుఁ డైన కష్టు దుర్యోధను
　శిరముఁ దన్నువాఁడో ధరణిఁ గూల్చి
　హీనుఁ డైన దుస్ససేనుని వధియించి
　వేఁడి రక్త మానువాఁడఁ గడఁగి.

అనుదానిలో దుర్యోధను బడవైచి వాని శిరము దన్నుటకును దుశ్శాసనుని రక్త మాస్వాదించుటకును మరల నొక ప్రతిజ్ఞను జేసెను. ఇట్లు వచనములలో వేఱువేఱుగఁ జెప్పుటచే నవి నాల్గుగాఁ గాన్పించును. కాని, దుర్యోధనుని విషయ మైనవి గదచే యుద్ధమం దూరుభంగము చేసి పడియున్న వాని శిరముఁ దన్నుట. ఇవి యేక కాల కృత్యములే యగుటచే నివి కలిసి యొక్కటియే ప్రతిజ్ఞ. దుశ్శాసనుని వధియించి వాని రక్త మాస్వాదించుట యిది యొక ప్రతిజ్ఞ. ఈ రెండును భీముని యభిప్రాయములో ముఖ్యములు. "నూర్వురను జంపుదు" నను దానిలో వారి నందఱిని దాము చంపుటకే కాని తానే చంపవలయు నను నభిప్రాయము గాదు. "సాహసమున" అను పద్యమందలి "శత" పదము బహుపరము గాని శతసంఖ్యాపరము గాదు. ఇట్లు సభాపర్వమందలి ప్రతిజ్ఞావచనముల యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయము కర్ణపర్వమందు స్పష్ట మగును. అది యెట్లనఁగా: ధర్మరాజు కర్ణుచే నొచ్చి పరిభవింపఁబడి శిబిరమునకుఁ బోయియుండ నర్జునుఁడు దూరమున సంసప్తకుతో యుద్ధముఁ జేయుచు నన్నగారియెడలఁ గర్ణుఁడు సేసిన ప్రతిజ్ఞ స్మరించి తల యెత్తి చూచి కర్ణుని యాటోపమును గని త్వరపడి తన రథమును భీము నొద్దకుఁ గొనిపోవ శ్రీకృష్ణునితోఁ జెప్పెను. అతఁ డట్లు చేయ భీమునిఁ జేరి యన్న గారి నడిగి యతఁడు శిబిరమునకుఁ బోయినట్లు విని యతని సేమము దెలియుటకు భీముని వెళ్లు మని కోరఁగా నతఁడు దాను సేయుచున్న యుద్ధమును విడిచి వెళ్ల నని చెప్ప నర్జునుఁడే శిబిరమునకు వెళ్లి యతనిని గలిసి విషణ్ణుఁడై యున్న యాతని విషాదమును కృష్ణార్జును లిరువురును దీర్చి "కర్ణునిఁ జంపి వత్తు" మని ప్రతిజ్ఞ సేసి మరల యుద్ధరంగమునకు వచ్చి యొకదెసఁ దాను కురుసేనతో యుద్ధము సేయుచు మరలఁ గర్ణుని యాటోపము సూచి తాను భీమునియొద్దకు వచ్చి యన్న క్షేమమును దెలిపి భీమునిఁ దప్పి దీర్చికొ మ్మని చెప్పి కర్ణుని యుత్సాహముచే విజృంభించుచున్న కురుసేనలపైఁ గవిసె.

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదులై
　వడిఁ దనుఁ జుట్టుముట్టుటయు వారల సూతహయధ్వజంబులం
　బొడిపొడిసేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగడంద వెడంద తూపులన్
　మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలిసేసె నత్తలల్. క. 3. 180

ఇం దర్జునుఁడు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్రులఁ జంపిన ట్లున్నది. ఇంకను

వ. నీ కొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుండును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుండును గూడి కలిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకుమున్న దుశ్శాసనరక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డైన యా భీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడియుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకుఁ బ్రీతచిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబు శిరంబులు దునుమాడె. ఆ భీమార్జునుల యాటోపంబునఁ గోటఱి నీ సైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె. 228

ఇచ్చటఁ గూడ నర్జునుఁడు పదుగురు ధృతరాష్ట్రపుత్రులను జంపిన ట్లున్నది. కావున, "భీముఁడు నూర్వురఁ జంపుదు" నను ప్రతిజ్ఞ యెట్లు నిర్వహింపఁబడెను? దీనిని శంకించుకొనియో కాఁబోలుఁ గొన్ని క్రొత్త ముద్రితపుస్తకములలో మీఁదఁ జెప్పిన 228-వ వచనమందు 1 "ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుం డై యుండె. నంత భీముండు భల్లదశకంబున—" 2 "నట్టి భీముని యాటోపంబునఁ గోటఱి" అనియుఁ బాఠములను దిద్దినట్లు కానిపించుచున్నది. కాని, వా రీ వచనమందు మాత్ర మిట్లు దిద్దినను, అంతకు ముందే "చ. తొడరిభవత్తనూజులు" అను 180-వ పద్యములో మఱియొక పదుగురు దుర్యోధనుని సోదరు లర్జునుచేఁ జచ్చినట్లు స్పష్ట మగుచుండ దీనిని దిద్దిన

లాభ మేమియో కానరాదు. మఱియు, దుశ్శాసనుని వధించి వాని రక్త మాస్వాదించి భయంకరుఁడై యున్న భీమునిఁ జూచి కౌరవ వీరులు పాఱిపోవుచుండునప్పుడు

వ. కడు వెగడందియున్న నినుఁ గన్గొని వీఁడె యుదారధైర్య మే
ర్పడ వృష సేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్గ్గానంగఁబో
యెడు నరు నీవు దాఁకవలదే రణభారము నీ భుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

అను పద్యములో భీమార్జునుల యిద్దఱి యాటోపమును గాని పించుచున్నది. మీఁది వచనములో భీముని ప్రతిజ్ఞకు భంగము వచ్చునని శంకించిరేయే యచ్చట భాగములను దిద్దియుందురు. కాని, అట్లు దిద్దివేయకుండ నుపపత్తిని జెప్పుట సముచితము కాదా? అది యెట్లన, మీఁదఁ జెప్పియున్నాను. భీమునకు ముఖ్యప్రతిజ్ఞలు రెండు: దుర్యోధనునిఁ దన గదచే యుద్ధరంగమందుఁ బడవైచి వాని శిరము దన్నుట, దుశ్శాసనుని రక్త మాస్వాదించుట. ఈ యభిప్రాయ మాతని వచనములలోనే స్పష్ట మగుచున్నది.

క. విను మేను జేయఁబూనిన
పనులం దొకటి గడతేఱెఁ బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బోరిగొని తలఁ దన్నుదు
నను రెండవ పనియుఁ దీర్ప నరిగెద నెలమిన్. 225

అను పద్యములో రెండే తన ప్రతిజ్ఞలు ముఖ్య మైనట్లు భీముఁడే చెప్పియున్నాఁడు. అతని ప్రతిజ్ఞ నట్టిదిగా నెఱింగినవాఁడే కావున నర్జునుఁడు దాను నిశ్శంకముగా నిరువండ్ర ధృతరాష్ట్ర పుత్త్రులను జంపెను. దుర్యోధనదుశ్శాసను లప్పుడప్పుడు దనకుఁ జేఁజిక్కినను భీముని ప్రతిజ్ఞను స్మరించి విడిచిపెట్టినట్లు భారతమందే కానిపించుచున్నది. భీముని ప్రతిజ్ఞానిర్వాహ మిట్లు సమర్థించికొనవలయును. కాక, పాఠములను దిద్దినను అతని ప్రతిజ్ఞ కొక భాగములో భంగము గలిగినట్లు దిద్దినవారును నొప్పికొనక తప్పదు. భీముఁడు నూర్వుర సోదరులను దన గదచేతఁ గదా చంపుదు నని ప్రతిన సేసినవాఁడు. అట్లుండ మీఁది 228-వ వచనములో "భల్లదశకమున నక్కుమార దశకంబు శిరంబులు దునుమాడె" అని యున్నది కదా? గదచేఁ జంపుటకు భల్లములచేఁ జంపుట యెట్లు సరిపడును? ఇట్టి యనవసరపు దిద్దుపాట్ల నేకములు భారతమందుఁ గాన్పించుచున్నవి. కవికృత పాఠములను దిద్దుటకంటె వానికిఁ దగిన రీతి నుపపత్తుల నాలోచించుట యుచిత మని నా యభిప్రాయము.

రాణీ దుర్గావతి

కోణిదెన బాలకృష్ణయ్యగారు

శ్రీ. ధీరోదాత్తుఁడు గోండురాజు, జనకా! (?) తేజోవిహీనుల్ సహో
భిరుల్ సత్కులు లైనమాత్రమున నే పెంపంచు నీ సంఘసం
స్కారుల్ నేఁడొనరించు కార్యముల మున్నల్పక్ బ్రయత్నించు నీ
చారిత్రంబు స్మరింతు భావము రహించక్ రాణి! దుర్గావతీ! 1

మ. చదువక్ గానము సేయ వండఁగను రాజ్యం బేలఁ బ్రాణేశు స
త్పదముల్ గొల్వఁగ జాతిగౌరవము గాపాడక్ జలం బూని దు
ర్మదగర్వాంధరిపువ్రజంబు ననిలో మ్రందింప హిందావనిక్
ముదితల్ నేర్తు రటంచుఁ జాటితివిగా మున్మున్ను రాజ్ఞీమణీ! 2

శా. ప్రాణం బుండినదాఁక వీరసరణిక్ వర్తించెద న్గాని నేఁ
బాణిక్ మోమునఁ జేర్చి దీనత నినుక్ బ్రార్థింప న న్వార్థధి
ల్లీనాథుం డరుదందఁ బంపి రిపుఁ దూలింపంగఁ దీండ్రించు నీ
'రాణీ' యంకము దుర్గనామ మవనిక్ రాణించెఁగా తల్లిరో! 3

మ. పులుల న్నిద్దుర లేపి కుంజముల బల్మొనక్కుక్ బ్రవేశించి గ
ర్జిలు నవ్వాని రదంబు లూడిపడఁగక్ జేదోయిఁ దాటించుచుక్
లలి శ్రోత్రంబులఁ బట్టి యీడ్చి ధరఁ గూలక్ ద్రోయు నీ కింక బె
బ్బులులక్ బోలినవారు లెక్కయె యనిక్ బోరాడ? దుర్గాంబికా!

శా. వేదండంబులఁ జంపి తత్తడుల నుర్విన్గూల్చి కాల్బంట్ల నా
నాదిక్కుల్ పరవంగఁ జేసియుఁ జమూనాథాళి న్రుక్కించి ద
ర్పోద్రగ్రాంచితసాహసాకృతిని నత్యుగ్రంబుగాఁ బేర్చి హిం
దూదేశాంగన పేరు నిల్పితివిగా దోశ్శక్తి? దుర్గావతీ! 5

శా. ఆసఫ్ ఖానుఁడు ప్రాణముల్ నిలువ వల్లా యంచు వాపోవఁగా
గాసి న్బెట్టెడి మమ్మునాఁడు దని యక్బర్షాహ సిగ్గొంద బా
హాసామర్థ్యము విక్రమంబు విలు విద్యాప్రౌఢిఁ జూపించు నీ
దౌ సంగ్రామవిచిత్ర మెన్నఁ దరమమ్మా మాకు? దుర్గావతీ! 6

మ. తనయుం డాహవభూమి నీల్గినఁ దనుత్రాణంబు దూర్ణంబుగాఁ
దను వెల్లక్ నిశితాస్త్రశస్త్రహతి బాధ న్గూర్చినక్ సైనికుల్
రణరంగంబున నొంటిఁ జేసి చనినక్ లావొప్ప వీరవ్రతం
బును బోనాడక పోరు సల్పితివి భూపు ల్మెచ్చ దుర్గాంబికా! 7

మ. తరుణీ! నీ సరి గానతే నరియెఁ గాదా మానసింహుం? డహో!
యరివిధ్వంసిని వీవు కాళికవె సత్యం బౌ న నెన్నాదె తో
డరుమల్లుండు? బలారె! వేగ మని పల్కక్ లేనె యాబూఫజల్!
పరులక్ జెందుచు నాజి నీవు విహరింపక్ గాంచి దుర్గావతీ! 8

శా. మేలౌ శూరశిరోవతంసమయి భూమి న్బొల్చు దుర్గాంబరుక్
మాల న్వాడెడి పూలఁ గూర్చుటని సంభావించి సద్భక్తి శా
ర్దూలాళి న్మదదంతిసంతతిని సంతోషంబున న్గూర్చి నే
లీలామాలికగా నొసంగితిదె మేల్మి న్గొమ్మువీరాంగనా! 9

జలసూర్యకిరణ ప్రకృతిచికిత్స

బొల్లాప్రెగడ సుందరగోపాలరావు గారు

నీటిలో స్నానము చేయుటవలన దేహమాలిన్యము నశించి పరిశుభ్రత కల్గుననెడి సంగతి మనుజులకు అనాదిసిద్ధముగా తెలిసియే యున్నది. కాని, సమస్తజాడ్యములు నీటివల్లనే నివారణ చేయవచ్చుననుజ్ఞానము చాలవఱకు మనుజులకు కలుగలేదు. మొదట జలచికిత్స యెట్లు ప్రారంభించి యెట్లు వృద్ధిలోనికి వచ్చి ప్రముఖత చెందినదియు క్లుప్తముగా వ్రాయుచున్నాను.

ఆదిని విన్‌సెంట్ ప్రసినిట్జి గారు ఈ జలచికిత్సను కనుపెట్టెను. ఈయన ఆస్ట్రియన్ సైలీషియాలో గ్రాఫెన్‌బర్గు గ్రామమునందు 1799-వ సంవత్సరము అక్టోబరు నాల్గవ తేదిని జన్మించెను. ఇతఁడు పేద పాలముకాపువాని కుమారుఁడు. తండ్రి గ్రుడ్డివాఁ డగుటచే అతనిని పోషించుటకు చిన్నతనమునుండియు ఇతఁడు సంసారభారమును వహింపవలసినవాఁ డాయెను. కనుక, భగవదనుగ్రహమువలన తన తెలివితేటల నుపయోగపఱచి నీటివైద్యమును కనిపెట్టెను. 1826-వ సం. న ఇతని జన్మస్థానమునందు మొదటి జలచికిత్సాశాలను నిర్మించి అనేకరోగములు కుదిర్చి కీర్తి గాంచినవాఁడై 28-వ నవంబరు 1851-వ సం. లో చనిపోయెను.

అనంతరము ప్రిసినిట్జి గారి సమకాలికుఁడు జోహన్ స్కార్త్ గారు కూడ జలచికిత్సావిషయమై చాల దూరము పరిశ్రమ చేసి వృద్ధిలోనికి తెచ్చిరి. స్కార్తు గారు తమ యనుభవమును ప్రకృతిలోని మార్పులను సృష్టిలోని జంతువులను చూచుటవలననే గ్రహించి కీర్తి గాంచఁగలిగిరి. వీరు జబ్బుగా నున్న కాలములో ఏ విధమైన యాహారము లోపలికి పుచ్చుకొనఁగూడ దని చెప్పుటలో ప్రసినిట్జి గారితో భేదించిరి. నీటి వైద్యముతో పాటు పరిశుభ్రవాయువు వ్యాయామము కఠినమైన పథ్యము కూడ వ్యాధులను కుదుర్చుటలో చాల సామర్థ్యము కలవని బోధ చేసిరి.

వీరి యుభయుల తరువాతను రిప్లీ గారు నీటి యావిరి స్నానములవలని లాభము కనిపెట్టినవారిలో మొదటివారు. దీనిని బట్టి ఆతపస్నాన మనఁగా సూర్యరశ్మిచే చెమట తెప్పించుటవలన రుగ్మతలు పోవు నని కనిపెట్టఁగలిగెను. 1865—1868 నాలుగు సంవత్సరములలో తాను స్వయముగా ప్రతి యుదయమున తన దేహమును ఎండలోను గాలిలోను ఉంచుటవలనఁ గలిగిన లాభమును ప్రపంచమునకు చెప్పఁగలిగెను.

నీప్ గారు కూడ కొంత కాలమునకు జలచికిత్స యను ప్రకృతి వైద్యములో అత్యద్భుతసామర్థ్యమును కనఁబఱచిరి. ఈయన యొక కాతలిక్ ఫాదరీగా నుండి మొదటి నీటి వైద్యుఁ డని పేరు గాంచిన జర్మన్ డాక్టరు హాన్ గారి గ్రంథావలోకనమువలన తనకు జలచికిత్సాజ్ఞానోదయము కలిగె నని వ్రాసియున్నాఁడు. తన బుద్ధిబలముచేత తనకుఁ గలిగిన జ్ఞానమును వృద్ధిపఱచుకొని తడిగుడ్డలతో కట్లు కట్టుట నీటి ధారలవలన వ్యాధులను నివారింపఁజేయుట నీటివలన విరేచనసాధనములు చేయించుట మొదలైన యుపాయములు కనిపెట్టఁగలిగెను.

పైనుదాహరించిన యందఱి తరువాత చాల కాలమునకు ప్రస్తుతము రోగాద్వైతసిద్ధాంతమును అనఁగా అన్ని వ్యాధులకు నొకటే కారణము అన్ని వ్యాధులను నివారణ చేయుటకు నొకటే సాధనమను నవీనశాస్త్రమును కనుపెట్టిన లూయీ కూనే గారుదయించిరి. వీరి జన్మస్థానము జర్మనీదేశములోని లీప్‌జిక్కు. వీరి కుటుంబములో నెందఱో మూలికాదులు తిని రుగ్మతలు పోఁగొట్టుకొనలేక దేహములు చాలింపవలసినవారైరి. వీరికి కూడ నడి వయస్సు వచ్చెడి వఱకు ఎన్ని సాధనములు చేసినను శ్వాసకోశములోని జాడ్యమును జీర్ణకోశములోని వ్యాధియు పోనందున అదివఱకు ఆచరణములో నున్న జలచికిత్సాసాధనములవలన తాత్కాలికనివారణము కలిగినను పూర్ణారోగ్యము రానందున వీరు తమ బుద్ధిని అనుభవమును నుపయోగపఱచి క్రొత్త శాస్త్రమును కనుపెట్టఁగలిగిరి. సమస్తజాడ్యములును శరీరములో అన్యపదార్థము చేరుటవలన కలుగు ననియు దానిని తొలఁగించిన శరీరము తిరిగి యారోగ్యమును పొందు ననియు చెప్పుదురు. అన్యపదార్థ మనఁగా శరీరమునకు కావలసిన పోషణపదార్థములు గాక వ్యతిరేకమైనది. ఇది మనము తినెడి యాహారముతోను త్రాగెడి నీటితోను పీల్చు వాయువుతోను శరీరములో ప్రవేశించి ముందుగా పొత్తికడుపునందు చేరి కొంత కాలము నిలువయుండి పిమ్మట నిలువయుండుటచేత పులిసి బురబురలాడి పొంగి శరీరములోని యూర్ధ్వభాగములకును చివరలకును వ్యాపించును. ఇట్లు పొంగునప్పుడును పైకి వ్యాపించునప్పుడును శరీరములో అధికమైన వేడి కలుగును. అందువల్ల శరీరమునకు శ్రమ కలుగును. అన్యపదార్థమును తొలఁగించుటకు గాను కూనే గారు నాలుగు విధము లగు స్నానములు కనుపెట్టినారు. అవి కటిస్నానము లింగస్నానము బాష్పస్నానము ఆతపస్నానము అని వాడఁబడుచున్నవి. వీనివలన శరీరములోని వేఁడి యుపశమించి మాపునొంది పొత్తికడుపునుండియే అన్యపదార్థము బయటికి వెడలిపోవు నని కూనే గారు చెప్పినారు. వీరి వైద్యసాధనమువలన శరీరములోని యన్యపదార్థము బహిష్కరణావయవములను చుఱుకుగా పని చేయించి బయటికి త్రోసివేయఁబడును. తిరిగి శరీరము సదా యారోగ్యముగా నుండుటకు మనుజులు మితాహారమును భుజించుచు పొగాకు కాఫీ టీ సారాయి మొదలగు పదార్థములు వదలి శాఖాహారులుగా నుండి తగిన వ్యాయామము చేయుచుండవలెను. కూనే గారు తమ చికిత్సాచరణకాలమునందు స్వాభావికముగా దొరకెడి యవిదాహకపదార్థములు భుజించుచుండవలె నని వ్రాసియున్నారు. వీ రేర్పాటు చేసిన పథ్యమునకును భగవద్గీత 19-వ యధ్యాయము 8, 9, 10 శ్లోకములలో నున్న యాహారనియమమునకును ఏమియు భేదము లేదు.

శ్లో. ఆయుః సత్త్వ బలారోగ్య సుఖప్రీతి వివర్ధనాః
రస్యాస్స్నిగ్ధాః స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్త్వికప్రియాః. 8

జీవితమును చిత్తస్థైర్యమును శరీరబలమును ప్రీతిని వృద్ధి పొం దించునవియు రసము గలవియు చమురు గలవియు దేహమునందు చాల కాల ముండునవియు మనోహరము లైనవియు నగు భక్ష్యభోజ్యాద్యాహారములు సత్త్వగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.

శ్లో. కట్వమ్లలవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః
ఆహారా రాజసస్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః. 9

చేదుగాను పుల్లగాను ఉప్పుగాను మిక్కిలి వేడిగాను కారము గాను చమురు లేనివిగాను దాహమును కలుగఁజేయునవిగాను ఉండు నవియు కష్టమును మనోవ్యాకులత్వమును రోగమును కలుగఁజేయు నవియు నగు నాహారములు రజోగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.

శ్లో. యాతయామం గతరసం పూతిపర్యుషితంచయత్
ఉచ్ఛిష్ట మపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్. 10

లెస్సగా నుడుకనివియు సారము లేనివియు దుర్గంధము గల వియు వండిన తరువాత నొక్కరాత్రి గడచినవియు ఇతరులు తినఁగా మిగిలినవియు భగవంతునికి నివేదితప్రసాదము కానివియు నగు నే యాహారము గలదో అది తమోగుణము గలవారి కిష్ట మైనది.

ఇది గాక, కూనే గారి స్నానపద్ధతులు వేదమునందలి శౌచ విధానములోనివే యని వేదాధ్యయనపరులు చెప్పుదురు కావున, ఈ పథ్యమును వైద్యమును మన హిందూదేశమునకు మిక్కిలి యనుకూల మైనవి శాస్త్రసమ్మత మైనవి.

ప్రస్తుతము అమెరికా ఖండమునందు ఎస్. డి. పరీక్షలో చేసిన కెల్లాగు గారు తమ ద్రవ్యము నిచ్చియు దేశములోని ద్రవ్యము ను ప్రోగు చేసియు ప్రకృతివైద్యమును వృద్ధి చేయుటకును ప్రజలను సౌఖ్యపెట్టుటకును గొప్ప శాలను నిర్మాణము చేసి కని విని యెఱుంగని రోగములు వ్యాధులను పంచభూతములతోను ఎలక్ట్రిసిటీ రేడియం మొదలగు నవీనసాధనములతోను నివారణ చేయుచున్నారు. వీరి శాలయందు 3, 4 వేల మంది రోగులు సదా నిలుచియుందురు. వీరి ఉపచారములు చేయుటకు నేర్పరు లగు నౌకరులు ఎస్. డి. పరీక్షల నిచ్చిన వైద్యు లుందురు. అనేకనవీనయంత్ర పరికరములు కూడ ఈ శాలయందు మెండుగా నున్నట్లు ఆ శాలయొక్క ప్రతి సంవత్సరపు రిపోర్టును బట్టి తెలియును. ఇట్టి శాలలు జర్మనీదేశము లో విస్తారముగా నున్నట్లును యూరోపు ఖండపు ఇతరభాగములలో అచ్చటచ్చట నున్నట్లును అమెరికాలో కూడ ప్రబలముచున్నట్లును కనఁబడును. మన భరతఖండమందు లేవు సరే కదా యిట్టివి ప్రపంచము న నున్న వని మనలో తెలిసినవారు కూడ చాల తక్కువగా నున్నారు.

కావున, ఇట్టి శాల నేర్పాటు చేయవలె నని గంధము వేంకట కృష్ణారావు, బి. ఏ., గారును నేనును 1911-వ సంవత్సరమునుండి ప్రయత్నము చేయుచున్నాము. ప్రయత్నములను భగవంతుఁ డెప్పుడు కొన సాగించునో తెలియదు. గుంటూరులో 1918-వ సం. జలసూర్యకిరణ చికిత్సాశాల యనెడి పేరుతో చిరుమామిళ్ల భాను ప్రసాదరాయఁడు గారి ద్రవ్యసహాయమువలన నొకశాల యేర్పాటు చేయఁబడెను. ఇదు రవని నేను పెట్టఁబడ్డ యనేకరోగములు కుదుర్చఁబడినవి. ఇంకను మన మాతృదేశమం దెల్ల పూర్ణముగా వ్యాపకము చేయు తలంపుతో ఇతరవ్యాకర్తులను మాని కొని ప్రకృతిసౌకర్యము తక్కువ గలిగినటు వంటి రాజమహేంద్రవరమునందు జలసూర్యకిరణప్రకృతిచికిత్సా రోగ్యక్షానాశ్రమ మనెడి పేరున వ్యాధులు నివారణ చేయు సాధనములను బోధించు చోటు నేర్పాటు చేసియున్నాము. కృష్ణారావు గారు రెండు సంవత్సరములు చెన్నపురియందు కూనే గారి జలచికిత్సా వ్యాపకమునందు పాలుపడి ద్రవ్యసహాయము లేమిచే బొంబాయి గ్రామము చేరిరి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగ్రామ మనంతరము, గొప్ప చికిత్సాశాల నేర్పాటు చేయుటకు బొంబాయినగరమునందలి కొందఱు ధనికులు వాగ్దానము చేసియున్నారు.

ఇప్పటివఱకును జలచికిత్సాభివృద్ధిని గురించియు వ్యాయామ సూర్యకిరణస్నానములను గురించియు నెట్లు చెప్పఁబడియున్నదో క్లుప్తముగా తెలిపియున్నాను. కేవలము సూర్యకిరణచికిత్సవలననే సను సజాడ్యములు పోఁగొట్టవచ్చు నని అమెరికా వైద్యులగు డాక్టరు ఈ. డీ. బ్యాబిట్టు, ఎమ్. డీ., గారు అనేక గ్రంథములు వ్రాసియున్నారు. ఇంద్రధనుస్సులో కనఁబడు సప్తవర్ణములవలనే ప్రపంచ మునం దుండు మూలికలు లోహములు మొదలగునవి యెల్ల వర్తిల్లుచున్న వనియు ఒక్కొక రంగు నొక్కొక మూలిక సూర్యుని ప్రకాశము వలన తనలోనికి తీసికొనుచున్న దనియు ఈ మూలికాధర్మములవలన రుగ్మతలు పోవుచున్న వనియు బ్యాబిట్టు గారు చెప్పుదురు. ముందు రోగ మిది యని వైద్యుఁడు నిదానముగా నిర్ధారణ చేసిన పిమ్మట దానికి తగిన మూలికలు వాడిన రోగము మరలను గాని యింకులో ఏది లోటువచ్చినను వ్యాధి కుదురదు. సూర్యకాంతిలోని యొక రంగు మూలికలో నిమిడియుండుటవలన ఈ జాడ్యము పోయినను మూలిక లో నుండు నితరపదార్థములు అనఁగా బొగ్గు మొదలగు వస్తువులు శరీరములో ప్రవేశపెట్టఁబడినప్పుడు అవి యన్యపదార్థముగా ప్రవేశించి శరీరము పటుత్వము తప్పినప్పుడు గాని ఋతుభేదములవలన కలిగిన వాతావరణస్థితికిఁ గాని మందు మేల్పడి అనఁగా కుళ్లి బుర బురలాడి పొంగి మరియొక వ్యాధిగా నేర్పడు నని డాక్టరు బ్యాబిట్టు గారి యభిప్రాయము గనుక మూలికలు తిన నవసరము లేకుండ కేవలము సూర్యరశ్మిని దేహములోనికి ప్రసరింపఁజేయుటకు కొన్ని రంగుల తెన్నులు మొదలగు పనిముట్లు బ్యాబిట్టుగారు నేర్పాటు చేసి మూలికా సేవయు శస్త్రచికిత్సయు అనవసర మగునట్లు, కూనే గారు జలచికిత్స వలన ఔషధశస్త్ర ప్రయోగములు నిరుపయోగ మగునట్లు చేసిన రీతిని, గావించి కీర్తి గాంచియున్నారు.

హిందూదేశములోని జనులు బుద్ధిసంతతివా రగుటచేతను ఏ కష్టమునకైన నోర్పువా రగుటచేతను ఇఁకనైన వృథా ద్రవ్యము వెచ్చింపక ప్రకృతిచికిత్స నవలంబించి ఆరోగ్యభాగ్యము గాంచెదరు గాక!

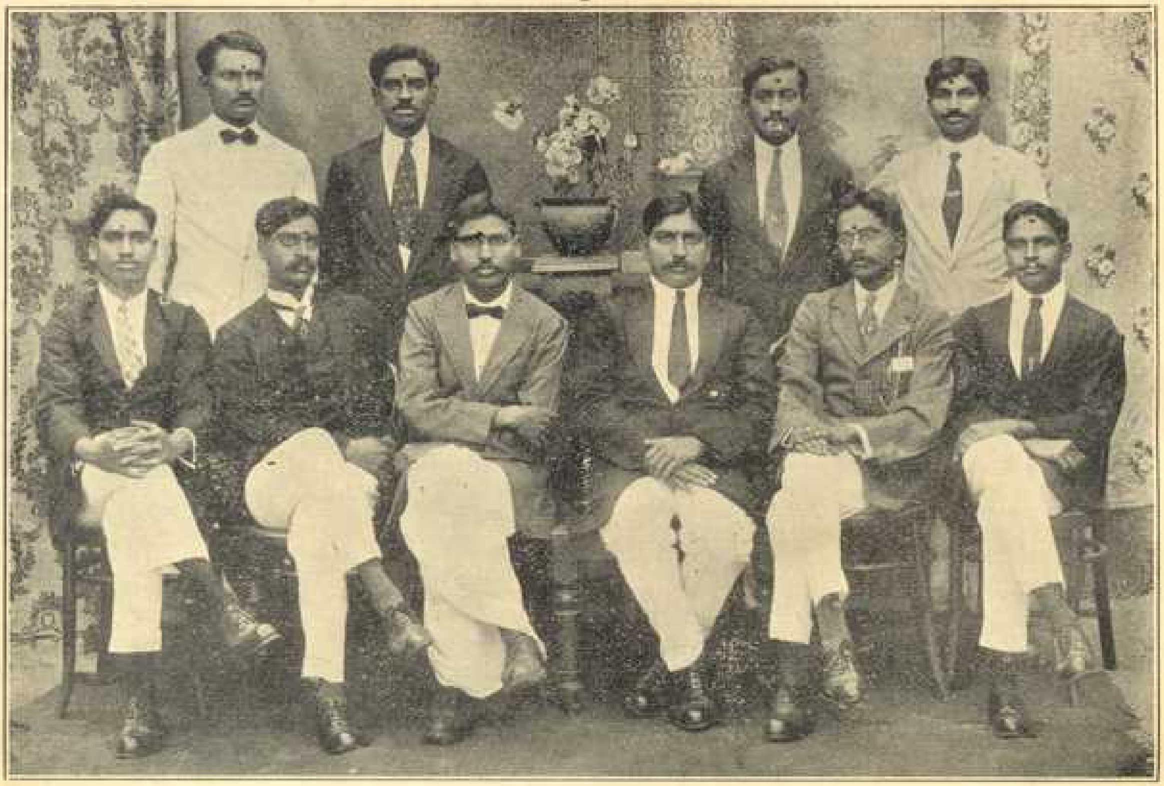
విక్టోరియా ధర్మపఠనమందిరము గ్రంథాలయము, చెన్నపు

SUJANA RANJANI SAMAJAM, POTLAPUDI

సుజనరంజనీ సమాజము, పొట్లపూడి

ADIVELAMA MEDICAL STUDENTS, VIZAGAPATAM

ఆదివెలమ వైద్యవిద్యార్థులు, విశాఖపట్టణము

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE CALICUT (JUNIOR BATCH)

కళ్ళికోటు వాణిజ్యపాఠశాలయందలి జూనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE, CALICUT (SENIOR BATCH)

కళ్ళికోటు వాణిజ్యపాఠశాలయందలి సీనియరు ఆంధ్రవిద్యార్థులు

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు

రాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు పంతులు గారు

వర్ణాశ్రమ ధర్మము లనునవి మన హిందూదేశమునఁ జిరకాలమునుండి వ్యాప్తమై యున్నవి. మన హిందూదేశమునకుఁ గలిగిన రాజకీయవిషయిక మయిన మార్పులు పెక్కు లగుటచే నాదియం దీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి ప్రవృత్తి గలవి యైనను గ్రమశః పరిపాలనావిధానములోని మార్పుల ననుసరించి యివియు మార్పులను జెందుచువచ్చినవి. ఈ కాలమం దీ ధర్మములు క్షీణదశను జెందుచున్నవని పెద్దలు కొందఱు తలంచి వానిని బునరుత్థాపనము సేయవలయునని సమకట్టిరి. అట్టివారిలోఁ గాశీనగరంబున విరాజిల్లెడి "భారతధర్మమహామండలి" సభ్యు లొకరు. దర్భంగ మహారాజా గారు గూడ నీ విషయమున శ్రమఁ బూని హిందూదేశమునందలి ముఖ్యస్థానముల నన్నిట నుపన్యాసముల నిచ్చి యుపసభల నెలకొల్పి వాని వార్షికోత్సవములు మున్నగునవి జయప్రదముగ నెఱవేర్చుచున్నారు. ఈ పరిషత్కార్యములు బ్రాహ్మణుల యౌన్నత్యమునకే మూలములనియు సంఘాభివృద్ధి కనర్థదాయకము లనియు బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు ప్రవచించుచున్నారు. కావున నీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెప్పు డే రీతి నేర్పడినదియు నేయే కాలముల నేయే విధము లగు మార్పులం జెంది యిప్పటి కే స్థితికి వచ్చి నిలిచినదియు, నిప్పుడు జరుగుచుండిన యీ యుత్థాపనవలన నాదిదశను జెందఁగలవా యను విషయము నొక్కించుక చర్చించుట కర్తవ్యమై యున్నది.

నరుల మానసిక నైతిక జ్ఞాన భేదంబులచేఁ దత్తద్భేదముల ననుసరించి కర్మములవలనను గుణభేదములవలనను ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మంబు లేర్పడినవి. ఒక విధ మగు సంఘంబునందుఁ బ్రవర్తించుచుండు స్త్రీపురుషులకు సంభవించుటవలన వర్ణాశ్రమధర్మ మేర్పడునని వేదకాలమునందలివా రెవ్వఁడును దలంచియుండలేదు. వేదకాలమునందుఁ బ్రతిమానవుఁడును జననకాలమందు శూద్రుఁడుగా జన్మించు ననియే తలంపఁబడినది. అనఁగా జీవుఁడు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులలో నే జాతివారికి జన్మించినను బాల్యమునందు శూద్రుఁడుగనే జన్మించును. వేదాధ్యయనసంపన్ను లగు బ్రాహ్మణులకు జన్మించినవారు గూడ నుపనయనాత్పూర్వము శూద్రులుగనే యుందురు. ఇప్పటికిని బ్రాహ్మణపుత్రులకుఁ గూడ నుపనయనమువలననే గాని వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియు బ్రహ్మోపాసనాధికారసిద్ధియుఁ గలుగుటలేదు. మన వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి దుర్దశను జెందినను సత్యమును లోకమునకు ఫలదీకరింపఁజేయుటకో యనునట్లు లీ యుపనయనసంస్కార మిప్పటికిని నిలిచియున్నది. ఇతరాంశములవలెనే యీ యుపనయనకర్మము కూడ మార్పును జెందియుండినచో నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల యుత్పత్తిని గ్రహించి సత్యమును నెలకొల్పు సాధనము నశించియే యుండును. ఈ యుపనయనమువలననే నరునకు ద్విజత్వము సిద్ధించును. ద్విజత్వ మనఁగా రెండవ జన్మ మెత్తుట యని యర్థము. మాతాపితృసంసర్గమునఁ గలుగు జన్మము శూద్రజన్మ మనియు నుపనయనమువలనఁ గలుగు జన్మము బ్రాహ్మణజన్మ మనియు నెఱుంగఁదగును. ఈ యుపనయనకాలమున గురువు గాయత్రీమంత్రోపదేశము సేయుటయుఁ దన్మూలమున వేదాధ్యయనాధికారసిద్ధియుఁ దన్మూలమున బ్రాహ్మణత్వమును గలుగుచున్నవి. మనుకాలమునఁ గూడ నీ సిద్ధాంతము నే పెద్ద లందఱు నంగీకరించియుండుటచే మనుస్మృతియం దీ క్రింది విధమున వ్రాయుట తటస్థించి యున్నది:

శ్లో. "శూద్రో బ్రాహ్మణతామేతి బ్రాహ్మణశ్చైతి శూద్రతం
క్షత్రియాజాతమేవంతు విద్యాద్వైశ్యా త్తథైవచ." (మనుస్మృతి)

అనఁగా శూద్రుఁడు బ్రాహ్మణధర్మముల నవలంబించి తన జీవితమునందు వానిని నెలకొల్పుకొనినచో నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁడే యగును. గాఢమును దీర్ఘమును నగు పాండిత్యము సంపాదించుట సర్వభూతములఁ దనవలెఁ బ్రేమించుట జ్ఞానవంతుఁడై సంచరించుట సద్గుణగరిష్ఠుఁడై స్వచ్ఛందప్రవర్తనము గలిగియుండుట మున్నగు రీతుల నవలంబించిన నాతఁడు శూద్రుఁడైనను బ్రాహ్మణుఁడుగా మాఱును. బ్రాహ్మణుఁడైనను దుర్వ్యాపారములయందు మెలంగి బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ బోఁగొట్టుకొనినచోఁ దన యున్నతస్థానము నుండి పతితుఁడై శూద్రుఁ డగును. క్షత్రియులును వైశ్యులు నట్లే యగుదురు. ఇది శ్లోకార్థము. పూర్వోదాహృతశ్లోకమువలన వర్ణధర్మములు నరులయొక్క గుణాతిశయమువలనను ప్రవర్తనమువలనను నిర్ధారణ సేయఁబడును గాని వర్తమానకాలమునందువలె జన్మమువలన నేర్పడుట లే దని సుబోధము.

ఆపస్తంబసూత్రములయందుఁ గల యీ క్రింది సూత్రములను బరిశీలించినచో నీ విషయ మింకను చదువరులకుఁ దృప్తి నొసంగఁగలదు.

1. సూ—ధర్మచర్యయా జఘన్యో వర్ణః, పూర్వం పూర్వం వర్ణమాపద్యతే జాతి పరివృత్తౌ.

(ప్రపాఠక. 2, పటల, 8, సూ 99)

2. సూ—అధర్మచర్యయా పూర్వో వర్ణో జఘన్యం జఘన్యం వర్ణమాపద్యతే, జాతిపరివృత్తౌ.

(ప్రపాఠక. 2, పటల, 8, సూ 99)

వేదములయం దుదాహరింపఁబడిన బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యధర్మ

ములలో నెద్దానినైన శూద్రుఁ డవలంబించుటచేఁ దా నవలంబించిన ధర్మానుసరణముగ బ్రాహ్మణుఁడు గాని క్షత్రియుఁడు గాని వైశ్యుఁడు గాని యగును. అటెని వర్ణ మిందు మూలమున మార్పును జెందిన దగును. ఏ వర్ణమువాఁడైన నుత్తమవర్ణధర్మముల నవలంబించుటచే నా యుత్తమవర్ణమును జెందఁగలఁడు. దుష్కృత్యముల నాచరించుటవలనను పాపకర్మములయందుఁ బ్రవర్తించుటవలనను ఉత్తమ వర్ణమం దుండినవాఁడు గూడ నటులే యధోవర్ణపాతముం జెందును. పూర్వోదాహృత మనుధర్మశాస్త్రాపస్తంబసూత్రములవలన వర్ణములు జన్మతః సంక్రమించి యామరణాంతమును స్థిరమై యుండు నని కావనియు మానవుఁ డాచరించు కార్యములవలనను వాని నడవడిక వలనను మార్పులను జెందుచుండు ననియుఁ దెలియుచున్నది. కావునఁ బ్రతిమానవునియొక్క వర్ణమును వాని మానసిక నైతిక జ్ఞానముల వలన నేర్పడును. మన పూర్వు లగు మహర్షు లెవ్వరును బుట్టుకవలన వర్ణము స్థిరపడుట గాని నిర్ధారణ సేయఁబడుట గాని జరుగు నని తలంచియుండ లేదు. ఏ నరునియొక్క వర్ణమైనను దా నేర్పఱచుకొని నదియే యగును గాని తన జన్మమునవలనఁ బొందఁదగిన దెన్నఁటికిని గానేరదు. బ్రాహ్మణులకుఁ బుట్టినవా రందఱును బ్రాహ్మణుల మనుకొనుటకంటె వెఱ్ఱితనము లేదు. ఒకఁడు జన్మమువలన చండాలుండైనను సత్ప్రవర్తనవలనను బ్రాహ్మణధర్మాచరణమువలనను బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిని బొందినచో బ్రాహ్మణుఁడే యగును. పూర్వ మాదిశంకరులవా రిట్లు మనీషాపంచకమునందు జెప్పియుండలేదా?

శ్లో. "చండాలోస్తు సతు ద్విజోస్తు గురు రిత్యేషా మనీషా మమ."

బ్రాహ్మణేతరోత్పన్నుల మని డంబములను జెప్పుకొనుటకు మాత్రమే జాతి నుపయోగించుచును గాని వా రిప్పుడే వర్ణమునఁ జేరు గుణో స్థిరపఱచుట కా జాతియు నిష్ప్రయోజనకారియే యగును. ప్రతిమానవుఁడును శూద్రుఁడుగానే జన్మించుచున్నాఁ డని మున్నె చెప్పియుంటిమి. అతఁడు తన స్వశక్తివలనఁ గ్రమక్రమముగ జ్ఞానమును సంపాదించి తన శక్తియుక్తుల కనువగు వర్ణమును బొందవలయును.

శ్లో. "జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః."

ఈ యార్యోక్తి మన గృహములయందలి యువతీజనము గూడ నెఱింగినదియే కదా! అట్టిదానియందు విస్మృతిని వహించి విద్యాగంధము లేనివారు సయితము బ్రహ్మబీజోద్భవు లయినంత మాత్రమున బ్రాహ్మణుల మని విఱ్ఱవీఁగుచు విద్యాసంపత్తియు జ్ఞానసంపత్తియుఁ గలిగినవారిని గూడ శూద్రజన్ము లగుటచే న్యూనభావమున నిందించుచు నెంగలు లగుచుండిరి గదా! పురుషుఁడు స్వశక్తివలన బ్రాహ్మణవర్ణమును బొందియుఁ దదుపరి దుష్కర్మముల నాచరింప సాహసించునెడల వాఁడు బ్రహ్మత్వమును బాయుటయే తటస్థించును.

వర్ణశబ్దార్థము నించుక విమర్శించి వేదములయందేయే వర్ణముల కేయే విధు లేర్పాటు చేయఁబడినవో తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింతము. "వర్ణ" మను శబ్దము "వృణోతి" అను ధాతువునుండి పుట్టినది. పరిగ్రహించుట యని దాని యర్థము. ఈ వ్యుత్పత్తి నిరుక్తమునందు ద్వితీయాధ్యాయమున మూఁడవ ఖండమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కావున వర్ణ మనఁగా మానవుఁడు తాను తన శక్తియుక్తుల కనుగుణమగు రీతిని బొంద నిష్టగించి పరిగ్రహించు స్థానమై యున్నది. లేక, ఆ స్థానముయొక్క గౌరవము ననుసరించి మానవుఁడు పొంద నిష్టగించుదానికి వర్ణ మని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.

శతపథబ్రాహ్మణమందు వ్రాయఁబడిన యీ క్రింది మంత్రములను జదివి వాని యర్థమును గ్రహించినయెడల నేయే వర్ణములవా రెట్టి ప్రవర్తన గలవారై యుండవలయునో సుబోధముగ విశదము కాఁగలదు.

1. బ్రహ్మహి బ్రాహ్మణః క్షత్రం హీంద్రః క్షత్రం రాజన్యః.
(శతపథబ్రాహ్మణము 5 కాం. 1 అధ్యా. 1 బ్రాహ్మణము.)

2. బాహూవై మిత్రావరుణౌ పురుషో గర్తః
వీర్యంవా ఏతద్రాజన్యస్య యద్బాహూవీర్యంవా ఏతదపాంరసః.
(శతపథ. 5 కాం. 4 అధ్యా. 3 బ్రాహ్మణము)

3. ఇషవో వైదిద్యవః.
(శతపథ. 5 కాం. 4 అధ్యా. 4 బ్రాహ్మణము.)

ఇందు మొదటిదాని యర్థ మేమనఁగా: పరబ్రహ్మము నారాధించుచు జ్ఞానసంపత్తి గలవాఁడై సద్గుణగరిష్ఠుఁ డైనవాఁడే బ్రాహ్మణుఁ డనిపించుకొనును. ధనసమృద్ధి గలిగి బాహుబలము గలవాఁడై వీర్యవంతుఁడై శత్రువినాశమును జేసి ప్రజలను సంరక్షింప దక్షుఁ డగువాఁడే క్షత్రియుఁ డనిపించుకొనును.

ఇందు రెండవదాని యర్థ మేమనఁగా: ప్రతివానిని పొట్ట పెట్టఁగలుగుటయు సద్గుణసంపత్తి గలుగుటయు నను నీ రెండును క్షత్రియునకు బాహువులగును. బలమును ధైర్యము ననునవియే క్షత్రియునకుఁ గరయుగ్మము.

శ్లో. "వైశ్యస్తు కృతసంస్కారః కృత్వా దారపరిగ్రహం
వార్తాయాం నిత్యయుక్తస్స్యాత్ పశూనాంచైవ రక్షణే."
(మనుస్మృతి నవమాధ్యాయము)

వైశ్యుఁ డుపనయనము మొదలయిన సంస్కారములను జేసికొని వేదముఁ జదివిన పిదప వివాహము చేసికొని గోవులను గాపాడుచుండుటయందును సేద్యము మొదలగు జీవనవృత్తులయందును శ్రద్ధ గలవాఁడుగా నుండవలయును.

శ్లో. "శుచి రుత్కృష్టశుశ్రూషు ర్మృదువా గనహంకృతః
బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్య ముత్కృష్టాం జాతి మశ్నుతే."
(మనుస్మృతి. నవమాధ్యాయము.)

మనస్సునను దేహమును బరిశుద్ధుఁడై తనకు మీఁదిజాతివారిని కార్కశ్యముగా మాటలాడక బ్రాహ్మణునకును వాఁడు లేనియెడ క్షత్రియునకును వాఁడు లేకున్నయెడ వైశ్యునకును మేలయిన శుశ్రూష చేసికొని అహంకారము లేక ప్రతిదినము వారి నాశ్రయించియుండెడు శూద్రుఁడు మేలయిన జాతివాఁ డగును.

వేదవిదులును బ్రహ్మజ్ఞానవంతులును పరమపురుషాన్వేష

కులై సత్త్వగుణప్రధానులై సంచరించువారే బ్రాహ్మణులు. ధనధాన్యసమృద్ధియు బలమును గలిగి యరివినాశులై శరణాగతత్రాణులై ప్రజలను గాపాడువారే క్షత్త్రియులు. కర్షకాదివృత్తుల నాచరించుచు గోసంరక్షణ సేయుచు వర్తకవ్యాపారమువలన ధనము నార్జించి దానిని లోకసంరక్షణార్థమై వినియోగించువారే వైశ్యులు. ద్విజులగు పయి మూఁడు వర్ణములవారికిని వలయు సపర్యల నన్నిటిని భక్తియుక్తులతో నాచరించువారే శూద్రులు.

వర్ణముల వ్యుత్పత్తియు వాని ధర్మములును ఇంతదనుక ముచ్చటించియుంటిమి. ఇఁక నాశ్రమధర్మములను గూడఁ గొంచెము విచారింతము.

ఆశ్రమధర్మములు

వర్ణధర్మములు క్రమక్రమముగ నుత్తమవర్ణమునకుఁ జేరి ముక్తిని బడయుట కేర్పడినవి గావున నట్టి వర్ణధర్మముల నవలంబించుటలో నరులకు సహాయకారి యగుట కీ యాశ్రమధర్మము లేర్పడిన వని మున్నుగనే విన్నవించుచున్నాఁడను.

వర్ణములు జ్ఞానమును సంపాదించుట కేర్పడిన సోపానము లన వచ్చును. ప్రతిమానవుఁడును ఏ వర్ణమును బొందఁదలఁచిన దానినే పొందఁగలఁడు. అట్టి యీప్సితార్థసిద్ధి యైనతోడనే యైహికకాంక్ష్యములఁ బడసినవాఁ డగును. స్వలాభముకొఱకు బుద్ధిని శరీరమును గూడ స్వాధీనపఱచుకొనుటకుఁ జేయు ప్రయత్నములే యాశ్రమము లనఁబడును. ఇట్టి యాశ్రమధర్మములను యథావిధిగ నిర్వర్తించిరే మన పూర్వు లుత్కృష్టదశను బొందియుండిరి. అట్టి యుత్కృష్టదశ యొక్క ఛాయల నిప్పటికిని మనము గాంచుచునే యుంటిమి. ఇట్టి యాశ్రమధర్మముల నవలంబించి తన్మూలముగా జన్మమును దరింపఁ జేసికొనుటకు మార్గమును బూర్వులు గ్రహించియుండిరి. ప్రవర్తనయందు స్వదేశీయులమై యుండఁదలఁచినయెడల నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబించుట కర్తవ్య మని మనవా రిప్పుడు చెప్పుచున్నారు.

ఆశ్రమములు చతుర్విధములు:— (1) బ్రహ్మచర్యము, (2) గార్హస్థ్యము, (3) వానప్రస్థము, (4) సన్న్యాసము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందు గురుశుశ్రూషను చేసి సమస్తవిద్యల నభ్యసించి జ్ఞానసంపన్నుఁడు కావలయును. విద్యల యభ్యాస మనఁగా నొక గ్రంథపఠనమే కాదు. శరీరపారిశ్రామికవిషయములు గూడ నందిమిడియున్నవి. గృహస్థాశ్రమమునందు వివాహాదిసకలసౌఖ్యముల ననుభవించుచు ధనార్జనమును గావించి సద్వర్తనులై సకలధర్మములను బరోపకారార్థము చేయవలయును. గృహస్థాశ్రమమునందు సమస్తసుఖములఁ దనివి దీర ననుభవించి పరితృప్తిం జెంది వైరాగ్యమును బూని సాంసారికవిషయముల సంతానమున కొప్పగించి భార్యాసమేతముగా నుద్యానవనములందు నివసించుచుఁ గాలమును బుచ్చవలయును. ఇదియే వానప్రస్థాశ్రమ మనఁబడును. వానప్రస్థాశ్రమమున వైరాగ్యమును బూర్తిగ నలవఱచుకొని అరిషడ్వర్గములఁ దనకు వశ్యము గావించుకొని పిదప సర్వసంగపరిత్యాగమును గావింపవలయును. ఇదియే యత్యాశ్రమ మనఁబడును.

ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములకు నితరమతస్థులు గాని యితరదేశస్థులు గాని యవలంబించు వర్ణాశ్రమధర్మములకును ఇసుమంతయు భేదము లే దని చెప్పుటకు సాహసించుచున్నాఁడను. వేదోక్తములగు నీ యార్యవర్ణాశ్రమధర్మములు నీచాతినీచుఁ డైనను వలయు ననిన నవలంబించి పొందుట కభ్యంతరము లేనంతటి విశాలములుగా నున్నవి. ఆర్యసమాజమును స్థాపించి దిగంతవిశ్రాంతఖ్యాతిం బడసిన దయానందసరస్వతీస్వాములవారీ వర్ణాశ్రమధర్మతత్త్వమును బూర్తిగ విమర్శించి తమకుం గల పాండిత్యప్రభావముచే నీ యార్యధర్మము లన్నియుఁ బ్రపంచమునందలి సర్వమానవుల యభివృద్ధికై యేర్పడిన వనియు నార్యుల మగు మనకొఱకు మాత్రమే యేర్పడినవి కా వనియు సహస్రముఖముల నుద్ఘోషించి బోధించియుండిరి. మన దేశమునం దెల్లెడలను వ్యాప్త మగుచుండిన సంఘసంస్కర్తల కేరికిని నిట్టి సకలజనోపయోగ మగు వర్ణాశ్రమధర్మములతో వైరము లేదు. వేదకాలమునకు భిన్నముగా నిప్పుడు మనలోఁ జేరియుండిన దురాచారముల నన్నిటిని దొలఁగించి వేదోక్త మగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నామోదించుటయే కర్తవ్యము. ఇప్పుడు మనలోఁ బ్రబలియుండిన వర్ణభేదములు మున్నగు దురాచారము లెవ్వియు వేదకాలమున నేర్పడినవి కావు. పురాణకాలమునందును తత్పరమునందును నేర్పడినవై యున్నవి. బహుశః పురాణకాలమందే యిప్పుడు మన మవలంబించుచుండిన వర్ణభేదముల రీతులు బీజప్రాయములుగా నంకురించియుండును. ఆ కాలమునం దయిన నిప్పుడు మనలను బాధించుచున్నంతటి దురాచారములు ప్రబలియుండవు.

మన వేదములయం దేర్పఱుపఁబడిన వర్ణధర్మములను ఆశ్రమధర్మములను గూడఁ జక్కఁగా ననువర్తించినయెడల వ్యాసవసిష్ఠవిశ్వామిత్రాదిమహర్షుల కాలమునందు మన హిందూదేశమునఁ గలిగియుండిన చక్కని శాంతిసమాధానములు మన కిప్పుడు గూడ నలవడు ననుటకు సందేహ మీషన్మాత్రమును లేదు. దృఢగాత్రులును నిశ్చలమనస్కులును అనుక్షణము నెవ్విధినైన దేశసేవ సేయఁగల సమర్థులును పెక్కండ్రు వెలువడఁగలరు. ఈ వర్ణధర్మములు గాని ఆశ్రమధర్మములు గాని ఈ కాలమున మనకు విధికృతము లైన చర్యలకు వేనికి నడ్డురావు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబింపఁదలంచినవారు తమకును దమ దేశమునకును దమ దేశమును బరిపాలించు ప్రభువునకును గూడ వేయి మడుంగు లెక్కుడు ఫలంబు నొసంగఁదగిన రీతి నభివృద్ధి నొందవచ్చును. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మము లిప్పుడు మన దేశము నధోగతి పాలొనరించుచుండిన కులసంబంధము లగు వైషమ్యములకుఁ గాని బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరద్వేషములకుఁ గాని యిసుమంతయుఁ దావొసంగవు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములు యథావిధిగ నాశ్రయింపఁబడినచో నిప్పుడు మనలను నాశనము చేయుచున్న కులభేదములు నశించును.

“బ్రహ్మచర్యేణ కన్యా యువానాం విందతే పతిం
అనడ్వాన్ బ్రహ్మచర్యేణాశ్వోఘా సంజిగీషతే”

(అథర్వ. కాం. 20. అను. 3. మంత్రం. 18)

ఈ యథర్వణవేదమునందలి వాక్యమును బరిశీలించినయెడలఁ బురుషులకే కాక స్త్రీలకుఁ గూడ బ్రహ్మచర్యాశ్రమము కల దని గ్రహింపనగును. ఈ మంత్రార్థము నించుక విమర్శింపుఁడు. బ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణమువలన బాలిక యవయవపటుత్వము గల నారియైన పిదపఁ దనకు సమస్తవిధముల ననురూపుఁ డైన భర్తను దానే పరిగ్రహింపవలయును. చూచితిరా బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును బూర్తిగ నవలంబించి యుక్తవయస్కురా లయినం గాని వివాహ మాడదు. ఇంతియే గాక, తాను తనకు నచ్చిన పురుషునే గాని పరిణయము కాదు.

దీనిం బట్టి చూడ మనలోఁ బ్రస్తుతము వ్యాప్త మగుచుండిన యతిబాల్యవివాహములు శిశువివాహములు తొట్టెలఁ బుస్తెలు గట్టుటలు వేదకాలమునందుఁ గాన్పింపవు. ప్రతికన్యకయుఁ దన యిచ్చవచ్చిన పురుషునే కోరి వరించునది గాని ఇప్పటివలెఁ దలిదండ్రుల యిచ్చవచ్చినవారితో సంసారము సేయవలసిన దుస్థితి యప్పటి స్త్రీలకుఁ బట్టలేదు. కారణాంతరములచే మనవా రధోగతి పాలై చెప్పరాని యిక్కట్టులకు లోనయిరి. ఎట్టి యౌన్నత్యదశనుండి మనము జారిపోతిమో వేదములను సాంగముగాఁ బరిశీలించినచోఁ దేటపడఁ గలదు. బాల్యవివాహములు కులపుతగవులు దుర్బలశరీరములు వ్యాస వాల్మీకి వాలఖిల్యాది మహర్షులను బుట్టింపఁజాలవు. కావున మన పూర్వస్థితి నైనను దెలిసికొనుటకుఁ గృషి సేయవలయును. అధఃపతన మొందిన మన ప్రస్తుతస్థితితో సాంఘికార్థిక రాజకీయస్వాతంత్ర్యముల నొందఁజాలము. కావున మార్పావశ్యక మని యెల్లరకును విదితమే.

మన వేదమునం దొక్కచో బ్రహ్మయొక్క ముఖమునుండి బ్రాహ్మణులును బాహువులనుండి క్షత్రియులును ఊరువులనుండి వైశ్యులును పాదములనుండి శూద్రులును జన్మించినట్లు నుడువఁబడి యున్నది. అలంకారయుక్తముగాఁ దరతమవిభేదమును వెల్లడింప నుడువఁబడిన యీ వాక్యములకుఁ బ్రతిపదార్థమును జేసి దానినే సత్యముగ భావించుటచే నిట్టి దురవస్థ మనకు సంప్రాప్త మయినది. మన పూర్వుల యున్నతదశ యధోగతి పాలైనది. ఇప్పటికి స్వార్థపరాయణులును పరనిందాపరులును మిక్కుటముగఁ బ్రజ్వరిల్లి బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మముఖమునుండి వెలువడినవారు గావున వారి సంతతివా రందఱును నిరక్షరకుక్షు లైనను స్వోదరపరాయణు లైనను సకలదుష్కర్మకారకు లైనను బ్రాహ్మణులుగనే యుందు రనియుఁ దక్కు జాతివారలలో బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లుండినను వారి జన్మము ననుసరించి నీచులుగనే పరిగణింపఁబడుదు రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విధమున నీచాతినీచమును పరమాసహ్యమును, ఆత్మవినాశకరమును నగు వర్ణభేదములు నేటికి మనల నావరించినవి.

ఈ కాలమునఁ బురాణములు పరస్పరవిరుద్ధగాథలు కలవి యగుటచే విశ్వసింపఁదగినవి కా వని విద్యావంతు లనేకులు వానిని గర్హించిరి. కాని, అట్టి పురాణములే యీ వ్యాసమున కమృతధారా ప్రవాహములుగాఁ బరిగణింపఁబడఁగల వని నా నమ్మకము. ప్రజలు విద్యావంతులు గాకుండుటచే వేదార్థమును గ్రహించుట యసంభవము. మీఁదుమిక్కిలి స్వార్థపరాయణు లగు మహానుభావు లెవ్వరో యీ వేదములను ద్విజేతరులు పఠింపఁగూడ దని కొందఱును బ్రాహ్మణేతరులు పఠింపఁగూడ దని మఱికొందఱును బ్రాహ్మణేతరులకే గాక బ్రాహ్మణస్త్రీలకుఁ గూడఁ బఠనార్హము కా దని మఱికొందఱును శాసించి వేదములను మఱుఁగుపఱచుటచే నట్టి బహిష్కరింపఁబడిన వారి కందఱికిని పురాణములే దిక్కయినవి. కావునఁ బురాణముల నుండియే కొన్ని గాథల నిందుఁ బొందుపఱచెదను.

(1) సర్వజనులచేఁ గొనియాడఁబడు రామాయణమహాపురాణమును విరచించిన వాల్మీకి మహాముని చండాలుఁడై దారిదోఁపుడుకాఁ డై యుండెను. స్వశక్తి నాత్మజ్ఞానమును సంపాదించి చిరకాల మష్టకష్టముల కోర్చి తపశ్చరణ గావించి భగవత్కృపచే బ్రహ్మర్షియై యుత్కృష్టదశ ననుభవించెను.

(2) బ్రహ్మర్షులలో నగ్రగణ్యుఁడుగా నెంచఁబడిన వసిష్ఠ మహాముని యరుంధతి యను చండాలవనిత నుద్వాహ మాడెను. అట్టి చండాల స్త్రీకిఁ బూజార్హ మయిన స్థానమును నభోమార్గమునఁ గల్పించిరి.

(3) చక్రవర్తి యగు విశ్వామిత్రుఁడు తన తపోబలమున బ్రహ్మర్షి యయ్యె.

(4) మొన్న మొన్న నొక చండాలుఁడు పన్నిద్దఱాళ్వారులలో నొకఁ డయి వెలసి విష్ణుభక్తాగ్రగణ్యు లందఱిచేఁ బూజింపఁబడుచుండెను.

మన పురాణములను ధర్మశాస్త్రములను విమర్శించినచోఁ దక్కువ కులము వారు స్వశక్తిని పెద్ద కులములయందుఁ జేరి రనియు దౌర్బల్యముచే నున్నతస్థానములనుండి పతితు లగువారును బెక్కురు గల రనియు స్పష్టమగును. ఇట్టి సమంజస మగు మన వర్ణాశ్రమధర్మములు మాఱిమాఱి తుద కిప్పటికి మనలను దురాచారములకు బానిసలనుగాఁ జేయునంతటి విపరీతస్థితిని బొందినవి. ఇప్పటి కులాచారధర్మములయందుఁ బ్రబలియుండిన దురాచారము లందఱికిని అనుక్షణ మనుభవమునకు వచ్చుచుండునవియే కావున నిచట విపులముగా వివరింపవలసిన పని లేదు. ఈ దురాచారములు మన సంఘమునఁ జేరి చెదపురుగులవలెఁ దొలుచుచుండుటయే గాక పాశ్చాత్యప్రముఖు లందఱును మనల నారణ్యకులుగాఁ గూడ భావించునట్లు చేయుచున్నవి. దానికిని సై రింత మన్నను బ్రస్తుతకాలమున నొక పెద్ద గండము గూడ నాసన్న మైనది. నూటయేఁబది సంవత్సరములనుండి యాంగ్లేయుల పరిపాలనము క్రింద దినదినాభివృద్ధి నందుటచే నిప్పటికి మన దేశమునఁ గూడ స్వరాజ్యము నపేక్షింపఁదగిన సమర్థుల మైతిమి. కావున స్వరాజ్యమును దయచేయుఁ డని యాంగ్లసామ్రాజ్యమువారిని వేఁడుకొనుచుంటిమి. ఏ కారణమున నైన నేమి మనలో బ్రాహ్మణు లెక్కుడు విద్యావంతులై యున్న మాట సత్యమే. ఈ సంగతిని బ్రాహ్మణేతరులు గ్రహియించి మన దేశమునకు స్వరాజ్యము లభించినయెడల బ్రాహ్మణపరిపాలనమే యగును కావున బ్రాహ్మణ పరిపాలనముకంటె స్వరాజ్యము లేకుండుటయే యుచిత మనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

మఱికొందఱు బ్రాహ్మణేతరులు స్వరాజ్యమే వలదనుటకంటె బ్రాహ్మణప్రాబల్యము నరికట్టి బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గూడఁ బ్రత్యేకప్రాతినిధ్యము నేర్పఱచుకొని స్వరాజ్యముఁ బొందుటయుచిత మని చెప్పుచున్నారు. స్వరాజ్యాపేక్షకు లందఱును నట్టి బ్రాహ్మణేతర ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యమునకు సమ్మతించుచున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణేతర ప్రాతినిధ్యముయొక్క స్వరూపస్వభావముల నిదమిత్థ మని నిర్ధారణ సేయుట కెవరికిని సాధ్యము కాకున్నయది. బుద్ధికుశలత గల పెద్ద లనేకవిధము లగు పద్ధతులను బత్రికలయందు సూచించియుండిరి. అందు బ్రాహ్మణేతరు లనున దేమనఁగా నూఱుమంది సభ్యులు గల సభలో జనసంఖ్యలఁ బట్టి విభజింపఁదలఁచినచో నైదుగురు బ్రాహ్మణసభ్యు లేర్పడుదు రనియు పంచము లిట్టి సభలయం దాఱితేఱి పని సేయుట కింకను సమర్థులు కారు కావున వారి కొక యైదు స్థానములను మాత్రము వదలవలయు ననియు కాంగ్రెసువా రిదివఱకే మహమ్మదీయులకు సుమారు పదునేను స్థానముల నేర్పఱచిరి గావున నవియుఁ బోఁగా మిగిలిన డెబ్బదియైదు స్థానములును బ్రాహ్మణేతరులే యాక్రమింపవలయు ననియుఁ జెప్పెదరు. ఆ బ్రాహ్మణేతరు లా స్థానములను వారియం దిమిడియున్న కులభేదముల కనుగుణముగఁ బంచుకొనరఁట. అట్లు పంచుకొనఁదలంచినను కేవల మసంభవము. మదరాసు రాజధానిలో మూఁడు వందల డెబ్బది కులములు గలవు కావునఁ గులమునకు నాల్గవ వంతు స్థానముగా నాక్రమించుకొనుట యసంభవము. కొన్నికొన్ని కులములవారి నొక్కొక గుంపుగఁ జేర్చి యట్టి గుంపున కొక్కొక ప్రాతినిధ్యము నీయఁదలంచుటయు నన్యాయమే. ఏ రెండు కులములు నేకీభవింప నేరవు. కావున వారు చెప్పున దేమనఁగా, నీ డెబ్బది యైదు స్థానములను వ్యవసాయము వర్తకము విద్యాశాఖ మున్నగు విధముల బ్రాహ్మణేతరులయందే పంచుకొనెద మందురు. అట్లు జరుపఁదలంచినచో నొక్క బ్రాహ్మణులేనా పాపము చేసికొనినది. బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వచ్చినప్పుడు కులభేదములఁ గల్పించుట బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వదలినతోడనే మిగిలినవారికిఁ గులభేదము లేకుండఁ జేయుట ఇంతకంటె వైపరీత్యము గలదా! ఒక్క బ్రాహ్మణులకుఁ దప్ప మిగిలిన వారందఱికిని కులభేదములవలనఁ గలిగెడి వైషమ్యము లేక యైకమత్యమును సంఘీభావమును గలుగునెడల బ్రాహ్మణులు మాత్రము వైషమ్యములను బోఁగొట్టుకొనఁజాలరా! వారు చెప్పెడి పద్ధతిని జేసెడిచో బ్రాహ్మణేతరసంఘములలో విద్యాభివృద్ధిని గాంచిన నాయఁడులు మొదలియారులు చెట్టియారులు మున్నగు నే స్వల్పజాతులవారో మిగిలిన మువ్వీసముల సభ్యస్థానముల నాక్రమించుట తటస్థించును. కావున నట్టి యేర్పాటు మిగిలిన జాతులవారి కసంతృప్తిని గలిగింపక మానదు. అట్టి యసంతృప్తి యెన్నఁటికైన ననర్థదాయకము కాక మానదు. స్వరాజ్యమునందుఁ జేయునది రాజకీయవ్యాపారము గాని మతవిషయికము గాదు. మతవిషయములం దాధ్యు లయినవా రందఱట్టి రాజకీయపరిషత్స్థానము నాక్రమించినచోఁ గోతుల భాగవతమువలె నుండుటయు నరాజక మగుటయు సంభవించును. దేశాభివృద్ధికై పాటుపడువారికి మతవిషయికము లంతగాఁ బాటికి రావు. కావున నట్టి రాజకీయవ్యవహారదక్షు లగు దేశభక్తులను బరిషత్స్థానమునకుఁ జేర్పఁదగిన విధము లభించిననే స్వరాజ్యమున కపేక్షింపవలయును. లేనియెడల మౌనభావము నవలంబించి యెవరి వృత్తిని వారు నెఱవేర్చుకొనుటయే యుత్తమము. అట్టి యైకమత్యము కావలయు ననినచో నిప్పుడు మన దేశమునఁ బ్రచారమునందుఁ గల దురాచారభూయిష్ఠము లగు వర్ణాశ్రమధర్మము లడుగంటి ఋషిప్రోక్తములును బ్రపంచమునం దెల్లెడల ఖ్యాతిని గాంచిన మన పూర్వు లవలంబించినవియు నీ వ్యాసమునం దిదివఱకుఁ జర్చింపఁబడినట్టియు వర్ణదేశభేదములతో నిమిత్తము లేక సమస్తమానవులచే నాచరింపఁబడఁదగినట్టియు వర్ణాశ్రమధర్మములు తిరిగి మన దేశమునందుఁ బ్రవర్తిల్లవలయును. అప్పుడే మనకు స్వరాజ్యము లభించును; అప్పుడే వ్యాసవాల్మీకిపరాశరాది మహర్షులనాఁటి యౌన్నత్యము లభించును; అప్పుడే షట్చక్రవర్తుల పరిపాలనమును మించిన ప్రజాపరిపాలనము కలిగి హిందూరాజ్యము రామరాజ్య మనిపించుకొని సమస్తదేశములయందును బ్రఖ్యాతిని గాంచును. కావున నీ విషయముల నందఱుఁ జక్కఁగ విమర్శించి భగవద్దత్తము లగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబింప నుద్యుక్తులు కావలయు నని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

సంతోషమెందుఁ గలదు?

తాటికొండ తిమ్మారెడ్డి దేశాయి గారు

ప్రపంచములో జనులు 'సంతోషము సంతోషము' అని యందురే గాని యెందుఁ జూచినను జాడఁ గానరాదు. పుత్రపౌత్రాది మగు ధనధాన్యముల నేమి అమూల్య మణిమయాభరణములందేమి దివ్యసుందరమందిరముల నేమి అగణితధనాగారములందేమి సార్వభౌమపదవియందేమి మహాభుజపట్టణాదుల వలన నేమి సుందరారామములందేమి గంగాదిమహాపుణ్యనదీజలమున నేమి మనోహరసుందరతరసరోవరాదులందేమి చిత్రవిచిత్రరూపపటములందేమి మాతాపితరుల కనికరమున నేమి భార్యాభర్తల యన్యోన్యానురాగమున నేమి చెలుల చెలిమియందు నేమి బహువిధసుందరవాహనాదులందేమి దివ్యతరామూల్యాంబరాదులందేమి విద్యావినయాదిసుగుణములవలన నేమి ధైర్యశౌర్యబలపరాక్రమాదులందేమి నానాధర్మాద్యనేకసత్కార్యములలో నేమి ఇంచుకయు సంతోష మగపడదు. ఇఁక సంతోష మనునది యెచ్చోట నున్నది? ప్రపంచములో సంతోష మను వస్తువు లేదనియే యర్థమా? కాదు, కాదు. ఒకప్పుడైన నట్లనరాదు. బాగుగ పరిశీలించినచో సంతోషము మనుష్యుని పలుదిక్కుల వ్యాపించియే యున్నది. సంతోషము మనుష్యున కత్యంతసామీప్యమున నున్న దని తెలుపవలయును. అనఁగా నది మనుష్యునియందే యున్నది. శాశ్వతసంతోషము తనలో నుండుట యెఱుఁగనివాఁడు కలలోనైన సంతోష మొందఁజాలఁడు. ప్రపంచములోని ప్రతిబాహ్యవస్తువు నెటు లున్నను మనుష్యుఁడు దానిని తన యంతరభిప్రాయము చొప్పుననే తలంచును. అనఁగా భేదాభేదములకు ముఖ్యకారణము మనుష్యుని యాంతరంగికాభిప్రాయమే! బాహ్యవస్తుసముదాయ మంతయు మనుష్యుని భావాదులును మనుష్యుని తలంపుయొక్క ఛాయాపటము లని యెంచవలయును. మన యంతరభిప్రాయ మొక దర్పణము. ఆ దర్పణములోఁ గన్పట్టు ఛాయయే ప్రపంచపు బాహ్యవస్తుజాతము.

ప్రపంచ మనఁగా నేమి? అది మనుష్యునియొక్క తలంపే! మన తలంపుల ప్రకారము మనకుఁ బ్రపంచ మగపడును. మన భావముల కనుగుణముగనే ప్రాపంచిక భేదాభేదములును శ్రమసౌఖ్యాదులును గన్పట్టుచుండును. మన మనసులో బహువిధాభిప్రాయము లిమిడి దాఁగియుండును. వానిని బయలుపఱచుటకు ఇంద్రియవర్గసహిత మగు మన దేహ మొక యంత్ర మనఁదగును. సంతోషములో నున్న మనుష్యుని మనము కనిన నతని యంతర్భావము సైతము సంతోషపూరితమై యున్న దని మన మెఱుంగఁదగును. అనఁగా నొకని బాహ్యస్థితి మన కెలా గగపడునో వాని యంతస్స్థితియు నలాగుననే యున్న దని యెఱుంగనగును. మనుష్యుని బాహ్యస్థితి యెట్టి దైన్యదుఃఖభావమును గన్నను వాని యంతర్భావాదులు పవిత్రోత్సాహపూరితములై యున్నచో వాని దృష్టికి నెల్ల వానికి సంతోషకరములుగనే యగపడును. తన కగపడెడి బాహ్యక్లేశాదులకు ఆ మనుష్యుఁడు కొంచెమైన దుఃఖింపఁజాలఁడు. మన మనస్సు సంతోషములో లీనమై యున్నపుడు మన దుఃఖాదు లన్నియు మనకు సంతోషములుగ మాఱి యగపడును. కనుక, భేదాభేదాదులు మన లోనే యున్నవి. అంతే గాక యవి నిజముగాఁ బ్రత్యేకముగ నుండవు. దైవిక మగు ప్రవృత్తిచే నొక కర్షకుని చేను చెడినచో నక్కర్షకుఁడు గడచిన కార్యమునకుఁ జింతింపక మునుపటికన్న నెక్కుడు శ్రద్ధతో మునుపటికన్న రెట్టింపు ధాన్యముం బండించెద నని దృఢమానసుఁడై యుండునేని యతని నష్ట మతనికి దుఃఖమువలెఁ గాన్పింపనేరదు. అట్లు గాక వాని మనసునఁ జింత ప్రవేశించెనేని యా నష్టము వానిని గడు చింతలోఁ ద్రోయును. లోకమునఁ గొన్ని సంగతులు లోకుల మరణమునకు సైతము కారణము లైనట్లు నెక్కుడు నిదర్శనములు గలవు. అట్టి సంగతులే కొందఱి సంతోషమునకుఁ గారణము లైనట్లు సైతము దృష్టాంతములు గలవు. అనఁగా, అనేకులు కాలవశమునఁ దమ భార్యాపుత్రాదులు గతించుటం గని నిర్భరవియోగసంతప్తమానసులై యాత్మహత్య నొనర్చుకొనినట్టు కని విని యున్నాము. కొందఱట్టి వియోగముచేఁ దమ బంధము లుడిగె నని యెంచి పరమహర్షభరితహృదయులై నిత్యసంతోషముచే భగవద్ధ్యానసంధాను లైనట్టు నిదర్శనములు నెక్కుడు గలవు. కాని, సంతోషమును గోరెడు మానవునకు ఆశను వదలుట యత్యవశ్యము. అట్లు కానిచోఁ గోటీశ్వరుఁ డైనను దనకన్న మించిన సంపన్నునిం గని తన్ను దరిద్రునిఁగ నెంచుకొని సదా చింతిలును. ఆశను గోసినవానికి సంతృప్తిజనక మగు నిర్మలనిత్యసంతోష మబ్బుటయే గాక వానికిఁ గలిమిలేములు సమము లగును. ఆశ లుడిగినవాఁడు దేవసముఁ డని వచించుట యనుచితము కాదు. ఆశ లేనివాఁడు నిత్యానందుఁడు. ఆనందరూపమే పరమాత్మ.

భక్తివిరక్త్యాదిసుగుణసంపన్నుఁ డగు నొక విరాగికడ కొక రాజు వచ్చెను. ఆ సాధుసత్తముఁడు ఆశారహితుఁ డగుటచే నా రాజన్యునకు వందనము లాచరింపక కేవలభక్తిభావమున మగ్నుఁడై యుండెను. రా జందునకుఁ గుపితుఁడై 'నా కందఱు నమస్కృతు లొనర్చుచుండ నీవు కన్నెత్తైనను జూడక యింత నిర్లక్ష్యభావ మూనుటకుఁ గత మెయ్యది?' యని బిగ్గరఁ బల్కెను. 'నీవు నాకుఁ బ్రభువవు కావు. నీవు నా సేవకుల సేవకుఁడ వగుటచే నాకు నీవే నమస్కరించుట కర్హుఁడవు. ఆశ కోరిక యను నిరువురు సేవకులు నాకుఁ

గలరు. నీ వా రెంటికిని దాసుఁడవు.' అని సాధుపుంగవుఁడు పలికెను. కొన్నాళ్లకు మరల నా రాజు విరాగికడ కేఁగి 'నీ కోర్కె నెఱవేర్పఁ దలఁచి యేతెంచినాఁడను. వలసినదానిం గోరుము.' అని నుడివెను. 'నిజముగ నీ వట్లు తలఁచినచో నీవు ముందిఁక నీలాటి శ్రమ నా కొసఁగకుము' అని బైరాగి పలికెను.

ఏమి కాలమో గాని ప్రతిమనుష్యునకుఁ బ్రతివిషయములో సంతోషోత్సాహాదులు గన్పట్టనే కన్పట్ట వని పలువురు పల్కెదరు. కాని, ఈ యభిప్రాయము కల్ల. ప్రపంచములోఁ బ్రతివస్తువును బ్రతి విషయమును సంతోషాస్పద మైనదియే. సృష్టికర్త యగు నీశ్వరుని సదుద్దేశము సకలజీవకోటికిని సంతస మొనఁగూర్చుటయే గాని శ్రమ యొసఁగుట కాదు. సాక్షాత్పరమాత్మవలెనే సంతోషమునకు రూపము లేదు. ఆ పరబ్రహ్మమువలెనే సంతోషము సర్వము వ్యాపించి యుండును; మనుష్యుఁడు నిర్మలమానసముతో నెచటఁ జూచిన నచట నుండును. అట్టి సంతోషమును బడయకపోవుట మన యపరాధమే గాని వేఱొండు గాదు. సంతోషభవనమునకుఁ బవిత్రేచ్ఛ పవిత్ర కర్మము అని రెండు సోపానములు గలవు. ఈ రెంటివలన మనుజుఁడు ఆ భవనముఁ జేరును. ఈ రెండు నధిగమింపఁగలవానికి ఆశ కోపము అసూయ స్వార్థపరాయణత మున్నగునవి దవ్వగును. ఆశను దెగ నాడినవానికిఁ గోపతాపాదు లలవడవు. అట్టి నిత్యసంతోషికి అసూయ యొక్కడిది? ద్రవ్య మెందునకు? అట్టివానికి ఏ కోరికయు నుండదు. వానికి దొంగయం దైనను గినుక వుట్టదు. కోరికచే పెక్కు చెడుగులు చేకూరును. కోరికవల్లనే కోపము వుడమును. అనఁగా సంభోగేచ్ఛ లేనివానికి జారిణిపైఁ గాని జారునియెడఁ గాని యించుకయుఁ గ్రోధ ముండనేరదు. తాఁ గోరిన వస్తువు నన్యుఁడు గైకొనియెనేని ఆగ్రహము పుట్టును. కోరికయు ఆశయు లేనివాఁడు ప్రపంచము నెల్లఁ దన వలె నెంచును. మనుష్యుని సంతోషమునకు ముఖ్య మైన కారణము మనసే! అట్లు లేనిచోఁ బూరిండ్లలో నఱకడుపునకుఁ దిని నివసించెడి నిఱుపేదలు యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టిచే సంతతసంతోషభరితులై యుండకపోరు. ఆశాబద్ధులు దివ్యమందిరములలో మృష్టాన్నముల భుజియించుచు కూడ సంతత ఖేదమానసులై యుందురు. సముద్రపుటడుగునఁ గొన్ని గూఢ మైన చోటు లుండును. ఆ చోట్లకు బల మైన యలలు గాని క్రూరజంతువులు గాని ఘోర మైన వెల్లువలు గాని ప్రవేశించుట కెట్లు వీ లుండదో ఆ చొప్పుననే మనుష్యుని మనసులోఁ గల పవిత్ర మైన యేకాంతస్థలమున ఖేదపాపాదులు ప్రవేశింపఁజాలవు. మనుష్యుఁ డట్టి గూఢస్థలమునఁ జేరి నివసించుటచే నతనికి శాశ్వతసంతోష మబ్బును.

కనుక, మనము బాహ్యవస్తువులను ఇంద్రియసుఖాదులను ప్రాపంచికవిషయాదులను అంటక పైనుదాహరించిన మనసులోపలి యరలోఁ బ్రవేశింపవలయును. ఆ స్థలము నిశ్శబ్దముగను నిర్మలముగను నిరుపద్రవముగను నిశ్చింతముగను నుండును. ఆ చోటున మన కెచటఁ జూచిన నచట సంతోషమయముగఁ గన్పట్టును. మన మట్టి గూఢపు టేకాంతస్థలములో నేకచిత్తతతోఁ బరికించినచో మన జ్ఞానచక్షువునకు మనలో నున్న సచ్చిదానందస్వరూప మగు పరమాత్మ గన్పట్టును. అపుడే మనము బంధవిముక్తుల మయ్యెదము.

నాట్యసుందరి

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి.-ఏ.

ఆడవె ఆడవె
అన్నులమిన్నా,
ఆడవె లేనడు
వల్లలనాడక్
ఆడెడు నీ నడుమందము గాంచిన
అల్లాడవె ప్రేమను లోకంబుల్?
ఆడవె ఆడవె
అన్నులమిన్నా. 1

పాడవె పాడవె
భామామణిరో,
పాటలాధరము
బాగులు గుల్కఁగ
వలపుఁ జిల్కు నీ పాటల విన్నక్
పరవశ గాదే ప్రకృతి యెల్లక్?
పాడవె పాడవె
భామామణిరో! 2

చూడవె చూడవె
సుందరవదనా,
సోగకన్నులను
సోలఁగ ప్రేమము
సొంపు లొల్కు నిన్ జూచినంతనే
చుక్కలు సైతము సోలవె ప్రేమన్?
చూడవె చూడవె
సుందరవదనా. 3

ఆంధ్రమాతృహితోపదేశము

గొల్లపల్లి సామల్ నాయకర్ గారు

ఆనందించితి నెంతయో మనములో నాంధ్రోద్యమం బెన్న దుర్
దానంజేసియె కొంత ధైర్యపడ నా దౌర్భాగ్యమో నాపుడున్
నానాఁటన్ మరి నాదు పుత్రకులలో నైక్యంబు లేమిం గనన్
దీనావస్థను బొందనైతి నిఁక నా దిక్కెవ్వరై యుందురో? 1

తే. గడ్డిపరకలు నైతంబు బిడ్డలార!
వెంటిగా నైన పిదపఁ గావించు పనులు
మీ రెఱుంగకున్నారె? గంభీర మైన
ద్విరదమును నైత మదియు బంధించుఁ గాదె? 2

సీ. మార్జాలములు కయ్యమాడుటఁ గనుఁగొని
జున్ను గడ్డను కోఁతిచూఱగొనదె?
ఒక్క వృద్ధుని పుత్రు లొండొరుల్ తగవాడి
పరుల హేళనలకుఁ బాలుపడరె?
స్నేహభావము చెడి చెదరి గోవుల మంద
వైరి యా సింహంబు వాతఁ బడదె?
భారతరాజ్యంబు పోరాటములచే వి
దేశీయు లేలెడు దేశ మయ్యె;
నీతు లన్నియు నెఱిఁగి యీ రీతి మీరు
సంఘబలమును జెఱచు ప్రసక్తిఁ గలిగి
బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరుల్ పట్లు పట్ట
న్యాయమా యిట్టి తతిని? నో యాంధ్రులార! 3

తే. ఐక్యబలమునఁ గాని కార్యంబు గలదె?
ఐక్యమున కసాధ్య మిల నేదైనఁ గలదె?
ఐకమత్యంబె లేనిచో నమెరికా స్వ
తంత్రతను బొందునే? రాజ్యతంత్రులార! 4

సీ. బ్రాహ్మసామాజికుల్ పంచమాదులతోడ
సహపంక్తిఁ గూర్చుండు సమయమందు
బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణధీరులు
వేడ్క విందులు చేయు వేళలందు
ఆర్యసామాజికు లల క్రీస్తువుల నెల్లఁ
దగ గౌరవించెడు తరుణమందు
హైందవోత్తములు మహమ్మదీయులతోడ
ఫలహారములు చేయు పట్టులందు
జాతిమతవివక్షల నెల్ల జాఱవిడిచి
భేదభావంబులను నొక పెడకుఁ ద్రోసి
మెలఁగుటను మాని నా సుతుల్ వెడఁగు లగుచు
నైకమత్యంబు విడనాడి రక్కటకట! 5

సీ. ఆంధ్రరాష్ట్రం బని యార్భటించినఁ గాదు
ఆంధ్రదేశీయు లైక్యంబుతోడ
ఆంధ్రోద్యమం బని యఱచినంతనె కాదు
తెలుఁగువారు తదేకదీక్షతోడ
ఆంధ్రుల విశ్వవిద్యాలయం బనఁ గాదు
తెనుఁగు జనము లొకే దృష్టితోడ
స్వారాజ్య మని సదా కోరుటే కాదు త్రి
లింగదేశజులు నిరీక్షతోడ
ఆంధ్రు లాబాలగోపాల మనవరతము
కష్టపడవలెఁ గన్నులఁ గాంచువఱకు
పనికి మాలిన భిన్నభావములు మాని
కార్యశూరు లౌచు వివేకధుర్యులగుచు. 6

సీ. సంఘస్థితిని మీరు చక్కఁజేయుటె గాక
స్వార్థపరత్వంబు చంపలయు
సర్వభ్రాతృత్వంబు చాటించుటే గాక
ప్రజలయెడలఁ గనంబఱుపవలయు
సర్వజనంబుల సమకూర్చుటే గాక
భారతాదర్శంబు మప్పవలయు
వ్యాసంబులును నుపన్యాసంబులే గాక
కార్యంబులను జేయఁగడఁగవలయు
నిడుమలకు సదా యోర్చి సహింపవలయు
పరమతంబులయెడ నీర్ష్యపడఁగఁబోక
ప్రజల కెల్ల జాతీయభావంబు గఱపి
పుడమి వర్ధిల్లఁ బూనుఁడీ పుత్రులార! 7

సీ. కాకతీయప్రభు చాకచక్యముఁ గాంచి
యానంద మందని యార్యు లుంద్రె?
చాళుక్యరాజుల సామ్రాజ్యముఁ దలంచి
పరవశుల్ గానట్టివార లుంద్రె?
విజయనగరరాజ్యవిభవంబుఁ దలపోసి
కన్నీరు గార్పని కఠిను లుంద్రె?
బొబ్బిలి వెలమల భుజపరాక్రమ మెంచి
భుజము లుప్పొంగని పురుషు లుంద్రె?
రెడ్డి పౌరుషము గనియు దిక్తు లగుచు
ఖడ్గములఁ జేతఁ బూనని కలుషు లుంద్రె!
కృష్ణరాయశివాజీల కీర్తిఁ గాంచి
యబ్బురముపడ నొల్లని యధము లుంద్రె?

సీ. వితరణమూర్తియై విత్తము వెదఁజల్లు 8
పీఠికాపురనేత వెలయుచుండ
దేశోద్ధరణకునై తివురు కొండా వేంక
టప్పయ్య పంతులే యండ నుండ
నాయకశ్రేష్ఠుండు న్యాపతి సుబ్రావు
పంతులు నాంధ్రుఁడై చెంత నుండ
ఉత్సాహమే గాక యుద్రేకమును రేప
నాంధ్రపత్రిక యదే యలరుచుండ
తక్కు విషయములకు తక్కిన నాయకుల్
పెక్కు రుండ మీరు బెగడనేల?
ఎల్ల జాతిశాఖ లేకమై పనిఁ జేయఁ
బొందలేర యాంధ్రభూమి నేఁడె? 9

ఆరోగ్యగృహము

(88)

అందరు కుటుంబములోని ప్రతివారును పూర్ణారోగ్యమును కలిగియుందురు. మనల నెల్లారోగ్యవంతులుగ సంచరింపజేసినవి ఎప్పుడును సిద్ధముగనుండు వైద్యరత్న పండిత. డి. గోపాలాచార్లు, ఎ.వి.ఎస్., ఎ.ఎమ్.వి. వారి యాయుర్వేదౌషధములు.

ఆయుర్వేద గ్రంథములు.

1.	మాధవ నిదానము	3-0-0
2.	అర్కప్రకాశము	2-0-0
3.	ఆయుర్వేద పరిభాష	1-8-0
4.	రసప్రదీపిక	1-8-0
5.	పథ్యాపథ్యము	1-0-0
6.	భేషజకల్పము	1-0-0
7.	దక్షిణభారతము - ఆయుర్వేద ప్రచారము	0-8-0
8.	అన్వయిక శారీరభావనములు	0-6-0
9.	ఆయుర్వేదప్రశస్తి	0-6-0
10.	గడచిన నూరుసంవత్సరముల నుండి జరిగిన వైద్యాభివృద్ధి	0-6-0
11.	అగస్త్యవైద్యము	0-4-0
12.	వస్తికర్మము	0-4-0
13.	ఆయుర్వేదాంగ శల్యశలాక్యతంత్రము	0-4-0
14.	ఆయుర్వేదపరిశ్రమము	0-4-0
15	విషూచి - కలరా	0-8-0

జీవామృతము.

ఇది వరపటుత్వము నిచ్చును. స్త్రీ పురుష వివర్ణులు నిశ్చయముగ వాడదగును. ధీబలమునకు దీనిపాటిలేదు. పోయిన జవసత్వములను తిరిగి తెచ్చును. శరీరమంతయు క్రమముగ పునర్నిర్మాణము చేయును. సీసా 1-కి రు 3-0-0

అమృతామలక తైలము.

ఇది స్నానమున నుపయోగించినచో శరీరమునకును మెదడునకును చలువనిచ్చును. అనుదినము దీని నుపయోగించినచో, దుర్భరములగు వేసవివలన కలుగు అనేక యిబ్బందులు తొలగును. ఇది కండ్లకు చలువనిచ్చును. జ్ఞాపకశక్తి నభివృద్ధి చేయును. శరీరమును సమశీతోష్ణముగ నుంచును.

వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అశోకవటి.

దీనిచే స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాది యనవచ్చును. బహిష్టు శూలకును, గర్భాశయ వ్యాధులకు దీనిపాటి మందు వేరు లేదు. దీని సేవించిన స్త్రీ లెందరో సంతానవంతులయిరి.

వెల సీసా 1-కి రు 0-12-0

అబలాసంజీవని.

దురాశన స్త్రీలకు కలుగుచుండు మూర్ఛలు మున్నగు మనోవికారములను మాన్పును యథాస్థితికి తెచ్చును.

వెల సీసా 1-కి రు 1-8-0

☞ పై అన్నిటికిని పోస్టేజి ప్యాకింగులు ప్రత్యేకము. పెద్దఆర్డర్లు నిచ్చువారు వారికి సమీపములోనుండు రైల్వేస్టేషను పేరును వ్రాయవలెను.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

55, ఆచారప్పన్ వీథి, మద్రాసు.

టెలిగ్రాము అడ్రెస్సు:—"పండిట్", మద్రాసు.] [కేటలాగు కోరువారికి ఉచితముగ పంపబడును.

ఆరోగ్యధనము—దాని నార్జించు విధము

నందగిరి త్ర్యంబకరావు గారు

మన దేహ మొక యంత్రమును బోలియున్నది. యంత్రమును నడపుటకు వివిధము లగు చక్రములు విండ్లు మొదలగునవి ఎట్లు నిర్మింపఁబడియున్నవో అట్లే దేహయంత్రమును నడుపుటకు శ్వాసకోశము హృదయకోశము మొదలగు అంతరవయవములు నిర్మింపఁబడియున్నవి. యంత్రసాధనము లగు చక్రములు మొదలగునవి చెడక వాని పని నవి నెఱవేర్ప సమర్థములై యున్నప్పుడు యంత్రమెంత చక్కఁగా నడచునో అట్లే దేహయంత్రసాధనము లగు శ్వాసకోశము మొదలగునవి ఏ విధమైన యపాయమును జెందక వానికి నిర్ణయింపఁబడిన పనిని నెఱవేర్ప సమర్థములై యున్నప్పుడు దేహయంత్రమున కే విధ మగు హానియు కలుగక అది చక్కని స్థితిలో నుండును. ఈ విషయము క్రింద విచారింపఁబడును.

మన శరీరములో హృదయకుహరము గర్భకుహరము అను రెండు గొప్ప భాగములు కలవు. హృదయకుహరమందు హృదయము (గుండె) శ్వాసకోశము అను రెండంగములును గర్భకుహరమందు అన్నకోశము పైత్యకోశము ప్రేగులు మూత్రపిండములు మూత్రాశయము మొదలగు నంగములును గలవు. మఱియు ననేక విధము లగు నెముకలు నాడులు కండరములు మొదలగునవి దేహమం దమర్పఁబడియున్నవి. పై యంగములలో కొన్ని రక్తమును శుభ్రపఱచుటకు వాయువును ఆఘ్రాణించెడు శ్వాససాధనములు. కొన్ని భోజనపదార్థములను జీర్ణింపఁజేయు జీర్ణసాధనములు. కొన్ని భోజనమువలన రక్తమును కలుగఁజేసి దానిని శరీరమం దంతటను ప్రసరింపఁజేయు రక్తసాధనములు. మఱికొన్ని శరీరమందలి మాలిన్యములను తొలఁగించెడు బహిష్కారసాధనములు.

1. శ్వాసకోశము.—లోపలికి పీల్పఁబడిన పరిశుద్ధవాయువుచేత రక్తమును శోధించి అందలి మాలిన్యములను నిశ్వాసరూపమున బహిష్కరించును. ఇది రక్తమును శుభ్రపఱచు ముఖ్యాంగము.
2. హృదయము.—శరీరభాగములనుండి తన కుడి ప్రక్కకుఁ జేరిన చెడు రక్తమును శ్వాసకోశములలోనికి పంపును. అక్కడ బాగుపడి తిరిగి తన యెడమ ప్రక్కకుఁ జేరిన మంచి రక్తమును శరీర భాగములకు పంపును. ఇది రక్తప్రసరణమునకు సాధన మైన ముఖ్యాంశము.

2. అన్నకోశము.—
4. పైత్యకోశము.—
5. ప్రేగులు.—

} ఆహారమును జీర్ణము చేసి శరీరపోషణమున కుపయోగపడునట్లు చేయును. ఇవి జీర్ణసాధనములు

6. మూత్రపిండములు.—కలుష రక్తమును వడియఁగట్టి యందలి కాలుష్యమును మూత్రరూపమున మూత్రాశయములోనికి పంపును. బహిష్కారసాధనములు.
7. మూత్రాశయము.—మూత్రరూపమున తనలోనికి వచ్చిన కాలుష్యమును బయటికి వెడలఁజేయును. బహిష్కారసాధనము.

ఇట్లు ఒక్కొక్క యంగ మొక్కొక్క విధ మగు పనిని జేయును. ఈ యంగము లన్నియు తమతమ పనులను సమగ్రముగాను శ్రమ లేకుండను స్వాభావికముగను చేయుటకు శక్తివంతములై యుండవలెను. ఈ ధర్మములు చక్కఁగా నెఱవేఱుచున్నంతకాలము దేహయంత్రమున కే విధ మగు హానియుఁ గలుగనేరదు. అప్పు డాహారము క్రమముగా జీర్ణ మగుచు శరీరపోషకద్రవ్యము లుత్పత్తి యగుచుండును. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు చక్కఁగా జరుగుచు మలినరక్తము శుద్ధరక్త మగుచుండును. శుద్ధరక్తము శరీరమం దంతటను చక్కఁగా ప్రసరించుచు పుష్టి కాంతి కలుగుచుండును. శరీరమునుండి బహిష్కరింపఁబడవలసిన మాలిన్యము లన్నియు స్వాభావికమార్గముల గుండ క్రమముగ బహిష్కరింపఁబడుచు నే విధ మగు బాధయు కలుగక సుఖముగా నుండును. అట్టి తరుణమున రోగములు కలుగఁజాలవు. ఇట్టి స్థితినే యారోగ్యస్థితి యని చెప్పవచ్చును. ఈ సుఖమునకే యారోగ్యధన మని పేరు.

పైని వివరించిన దేహయంత్రసాధనములు (అంతరవయవములు) చెడిపోయి వానియందలి శక్తి నశించినయెడల శ్వాసకర్మము రక్తాభిసరణము జీర్ణకర్మము మొదలగు వ్యాపారములు చక్కఁగా జరుగనేరవు. అప్పుడు శరీరమున కుపద్రవము కలుగును. దీనికే రోగ మని పేరు.

ఈ వ్యాపారములు చక్కఁగా జరుగుచున్నవానికి పరిపూర్ణసుఖము కలుగును. వాఁడే యారోగ్యవంతుఁడు. వాఁడే పుణ్యపురుషుఁడు. వాఁడే కృతార్థుఁడు. ఏమన: ఆరోగ్యవంతుఁడు సమస్తభోగభాగ్యముల ననుభవించును. తనకుఁ గల ధనధాన్యములయొక్కయు గృహారామక్షేత్రవాహనాదులయొక్కయు ప్రతిఫల మనుభవించును. స్రక్చందనవనితాదిభోగంబు లందును; దేహమనోబలమును ధైర్యసాహసములను సంతోషాతిశయములను కలిగి సుఖముగా నుండును. వే యేల? ఆరోగ్యవంతుఁడు స్వర్గోపమాన మగు భూలోకసౌఖ్యమంతయు ననుభవించును. ఆరోగ్యవంతుఁడే విద్యావంతుఁ డగుట కర్హుఁడు. ఆరోగ్యవంతుఁడే సంఘాభివృద్ధికిని దేశోన్నతికిని పాటుపడ శక్తి గలవాఁడు.

మఱియు నారోగ్యవంతుఁడు కేవల మైహికలాభము నే గాక పరమార్థలాభమును గూడ పొందఁగలఁడు. ఆరోగ్యవంతునకుఁ గాని శారీరకాత్మికధీబలంబులు కలుగఁజాలవు. ఆత్మికధీబలముల సాధించుటకు దేహబల మావశ్యకము. దేహబలము గలవాఁడు విజ్ఞానాభివృద్ధి చేసికొనఁగలఁడు. విజ్ఞానమువలన పారమార్థికవిషయచింతన మధిక మగును. దానివలన వాఁడు సత్కర్మమును జక్కఁగా ననుష్ఠించును. సత్కార్మాచరణమువలన నాముష్మికసుఖంబులు కలుగును.

ఆరోగ్యహీనుఁ డిహలోకసౌఖ్యమును గాని పరలోకసౌఖ్యమును గాని యనుభవింపఁజాలఁడు. ఏమన: శరీరము రోగగ్రస్తమై యున్నప్పుడు పక్వాన్నఘృతక్షీరాదిభోజనపదార్థములు రుచింపవు. పట్టుపాన్పులయందు శయనించినను కంటికి నిదుర రాదు. అట్టి

తరుణమున సర్వాంగసుందరి యగు భార్య యొద్ద నున్నను స్మరణకు రాదు. సుధారస మొలుకు ముద్దుపలుకులు పలుకు బిడ్డలు దరి చేరినను మన సొప్పదు. వాని భాగ్యభోగ్యము లన్నియు నిరర్థకములు. ఆరోగ్యహీనునకు దేహశక్తి మనశ్శక్తి శౌర్యము ధైర్యము మనోల్లాసము పట్టుదల మొదలగు గుణరాజము లన్నియు నశించును. వాతశైత్యకఫాదిరోగములు పీడించును. మనోవ్యథ కలుగును.

మఱియు నారోగ్యహీనునకు పారమార్థికవిషయములయం దనురాగము చెడి సత్కార్యాభిలాష నశించును. సత్కార్యవిరహితునకు పరలోకసౌఖ్యములు కలుగఁజాలవు.

పైని వివరించిన యంశములవలన నిరంతరసంతోషమునకును శారీరకాత్మికధీబలముల సాధించుటకును ఐహికాముష్మికసుఖంబులఁ బడయుటకును మూలము ఆరోగ్యధన మని విశద మగుచున్నది. కావున నిట్టి యమూల్యామోఘసాధన మగు నారోగ్యధనము నార్జించుకొని దానిని సంరక్షించుకొను విధమును గూర్చి విచారించి నిర్ణయించుటయే ప్రకృతావసరమునకుఁ దగిన విషయము.

మన శరీర మారోగ్యస్థితియం దుండుటకును రోగగ్రస్తమైనపు డారోగ్యమును గలిగించుకొనుటకును ముఖ్యముగా మన మవలంబింపవలసిన నియమములు కొన్ని గలవు. అవే వన:—

1. నిర్మలవాయువు శుద్ధోదకము ఆరోగ్యకర మగు మంచి యాహారము — వీనిని స్వీకరించుట.
2. రాత్రికాలమున నిద్రాపరిమితిని కలిగియుండుట.
3. దేహవస్త్రవాసస్థలములను శుభ్రముగా నుంచుకొనుట.
4. తగిన శరీరపరిశ్రమను కలిగియుండుట.
5. క్రమప్రవర్తనను గలిగియుండుట. అనఁగా సకాలమున సుఖనిద్రను జెందుట నియమితసమయములందు మితభోజనము చేయుట మలమూత్రముల నవరోధింపక యథాకాలమున విడుచుట సోమరియై యుండక చక్కఁగా పాటుపడుట అస్వాభావికద్రవ్యములను భుజింపకుండుట — ఈ మొదలగున వన్నియు క్రమప్రవర్తనములోనివే. ఇట్టి క్రమప్రవర్తనవలన మన శ్వాసకోశము మొదలగు నంతరవయవములు బలిష్ఠములై చక్కఁగా పని చేయును. అక్రమప్రవర్తనవలనను అస్వాభావికపదార్థసేవవలనను అంతరవయవముల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగును. అంతరవయవవ్యాపారావరోధమే వ్యాధికి మూలము.
6. మనస్సుఖము నమర్చుకొనుట — శరీరసుఖమునకును మనస్సుఖమునకును సంబంధము కలదు. మనస్సుఖము లేనపుడు బలకర పదార్థము లెన్ని భుజించినను దుర్బలులుగ నుండుటయు మనస్సుఖ మున్న కాలమున శరీరమునకు బలమును తేజస్సును కలుగుటయు సంభవించుచున్నది.

మన శరీరమం దుండు జ్ఞానేంద్రియనాడీసముదాయ మంతటికిని మెదటియందు పొందిక యేర్పడియున్న దనియు నాడు లన్నియు మెదటికి శాఖలై యున్న వనియు అట్టి నాడులు కండరములతో కూడ సంబంధపడియున్న వనియు శారీరశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. మఱియు, సంభోగకారణ మగు రేతస్సు కూడ మెదటియందే కలుగుచున్నదట! అట్టి మెదటియందు ఆధిక్యమును వహించియుండునది మనస్సు. సమస్తేంద్రియములకును రాజుగా నుండునది మనస్సు. అది చెడిపోయినయెడల మెదడును తన్మూలమున నాడులును కండరములును చెడిపోవును. మెదటికిని నాడీవ్యూహమునకును బలహీనత యేర్పడినయెడల పిచ్చి యింద్రియనష్టము మొదలగు దుష్టవ్యాధులు కలిగి ప్రాణశక్తి నశించును. కావున, శరీరసుఖముతోఁ బాటు మనస్సుఖము నమర్చుకొనవలెను. మనశ్శాంతియే సుఖమునకు మూలము.

7. బ్రహ్మచర్య మనుష్ఠించుట — బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనమువలన మన శరీరములోని యమూల్యపదార్థ మగు నింద్రియము కాపాడఁబడుచున్నది. ఇంద్రియము మనము భుజించెడి యాహారము యొక్క సారమై యున్నది. దీని ప్రభావ మత్యద్భుతము. దీనివలన బలము పుష్టి బుద్ధికుశలత ఉత్సాహము ధైర్యము శౌర్యము ఓపిక పట్టుదల సంభోగశక్తి జ్ఞాపకశక్తి శరీరకాంతి మొదలగు గుణరాజము లన్నియు కలుగును. శరీరము వీర్యవంతమై యున్నప్పుడే అంతరవయవవ్యాపారములును బాహ్యావయవవ్యాపారములును చక్కఁగా జరగును. వీర్యము ప్రాణమునకును ఆరోగ్యమునకును ఆధారమైన పదార్థము. మఱియు, సంతానవృద్ధి యగుట కిదియె మూలకారణము. ప్రపంచోత్పత్తి కిదియె బీజము. కావున నెల్లరును బ్రహ్మచర్యవ్రత మనుష్ఠించి వీర్యసంరక్షణము చేయవలయును.

శ్లో. ఆహారస్య పరంధామ వీర్యం తద్రక్ష్య మాత్మనః
క్షయోయస్య బహూన్ రోగా న్మరణంచ నియచ్ఛతి.

ఐహికాముష్మికసుఖంబులను బడయఁగోరువారు ఆహారము యొక్క సారమైనట్టియు ప్రభావఫలిత మగునట్టియు వీర్యమును రక్షించుకొనవలయును. లేనియెడల వీర్యక్షయము కలిగి బహువిధములగు రోగములు కలుగుటయే గాక మరణము కూడ సంభవించును.

మన ప్రాచీనార్యులలో ననేకులు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును చక్కఁగా పరిపాలించి అనన్యసాధ్య మగు తద్వ్రతబలంబుచే నాశ్చర్యకరకార్యముల ననేకముల నొనరించియున్నారు. అట్టివారిలో భీష్మాంజనేయాదిమహామహు లాదర్శకులు.

నిరుపమానతేజోవంతుఁ డగు భీష్ముఁడు సమస్తకురుసైన్యంబున మూర్ధాభిషిక్తుండై నిరంకుశప్రతాపాగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుచు పాండుకుమారులతో పది దినంబులు ఘోరయుద్ధం బొనర్చెను. ఆ యుద్ధంబున నెందఱో సాటి లేని మేటి వీరు లాతని నిశాతశరపరంపరల కోర్వలేక యోటుపడిరి. ప్రతాపధురంధరు లగు పాండుకుమారు లైదుగురును పెక్కుమాఱు లా యోధవరునిచే పరాభవింపఁబడిరి. మహోద్దండ మగు గాండీవ ముండియు శివప్రసాదిత మగు పాశుపతాస్త్ర ముండియు దేవదత్త మగు శంఖం బుండియు నిరుపమానచాతుర్య మగు కృష్ణసారథ్య ముండియు నర్జునుఁడు వ్యర్థునివలె నేమియు చేయనేరక యూరకుండెను.

ఇట్టి నిరుపమానశక్తి లభించుటయు నిగ్రహానుగ్రహవంతుఁడై మహాకార్యము లొనరించుటయు ఇచ్ఛవచ్చినంత కాలము మరణము నాఁపుకొనఁగలుగుటయు ఇవి యన్నియు నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యవ్రతప్రభావంబువలనఁ గాదె?

బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలకులలో నగ్రగణ్యుం డగు హనుమంతుని ప్రభావమును వర్ణింప శక్యము కాదు. హనుమంతుఁడు నిరుపమానప్రజ్ఞాధురంధరుఁడు. అసమానతేజోబలసంపన్నుఁడు. పరార్థహితపరాయణుఁడు. స్వార్థాభిలాషావిముఖుఁడు. స్వామికార్యార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసినవాఁడు. స్వామి యగు శ్రీరామునికొఱకు తన శారీరకమానసికసంపత్తి నంతటిని వినియోగపఱచెను. ఈ మహాత్ముఁడు సీతాన్వేషణార్థమై లంకకు పోవునపు డల్లకల్లోలముగా నుండు మహాసముద్రము నవలీలగా దాఁటఁగలిగెను. లంకలో సీత నన్వేషించు నవసరమున సుందరు లగు నంతఃపురస్త్రీలను జూచి

మోహజాలములోఁ జిక్కక తన మనస్సును స్వాధీనమునం దుంచుకొనఁగలిగెను. అశోకవృక్షచ్ఛాయను ఘోరరాక్షసస్త్రీజనసేవితయై దుఃఖించుచున్న జానకిని కనుఁగొని యామెతో చతురముగా మాటలాడి యామె నోదార్చెను. మఱియు లంకావనమును ధ్వంస మొనర్చి యక్షకుమారాదియోధవరుల నోటుపఱచి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ దగిన శత్రుగృహమును జొచ్చి మహోత్సాహుఁడగు రావణునితో ధీరుండై యుక్తియుక్తముగా సంభాషణ సలిపెను. అప్పుడు కలిగిన చిక్కులను త్రెంచుకొని యనుపమానసాహసముతో లంకను గాల్చెను. అసహాయుండై బలిష్ఠులగు క్రూరరాక్షసుల నడుమ ధైర్యముతో నిలిచి యుద్ధ మొనర్చి శత్రుసామర్థ్యపరిమితిని దెలిసికొనెను. తిరిగి గోష్పాదప్రాయముగ సముద్రోల్లంఘన మొనర్చి సురక్షితముగా రాముని సన్నిధిఁ జేరి జనకజాత క్షేమవార్త నెఱింగించెను. ఘోరసంగ్రామరంగమున లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛ చెందఁగా నప్పటికి బహుదూరమున నుండు సంజీవిపర్వతము నపాయరహితముగ నొక్క రాత్రికాలమున జేర గలిగెను. అప్పుడు మార్గమధ్యమున కపటవేషధారు లగు ఘోరరాక్షసులతోడను ప్రతాపధురంధరు లగు గంధర్వాదులతోడను ప్రబల యుద్ధం బొనర్చి వారి నోడించి తాను బూనిన కార్యమును నిర్విఘ్నముగా నెఱవేర్చి లక్ష్మణుని పునర్జీవితునిఁ గావించెను. ఈ మహానుభావుఁడు సీతను జూచి రమ్మనఁగా నామెను జూచి వచ్చుటయే గాక లంకను గాల్చి వచ్చెను. సంజీవని యను మూలికను దెమ్మనఁగా నా మూలికతో నున్న పర్వతమునే పెకలించి తెచ్చెను.

అహా! ఏమి? చూచితిరా! ఈ హనుమంతుని కిట్టి యద్భుత పరాక్రమకృత్యము లొనర్పఁగల శక్తి యెట్లు కలిగెను! ఎద్దాని మహిమవలన చేకూరెను? ఇది యన్నియు నీ బుద్ధిమంతుఁ డొనర్చిన నైష్ఠిక బ్రహ్మచర్య ప్రభావమువలనఁ గాదె?

ప్రస్తుతకాలమున మనవారలు సర్వసమర్థ మగు నిట్టి వ్రతనిష్ఠను పూర్ణముగా వదలి మోహజాలములోఁ జిక్కి స్వేచ్ఛాప్రవర్తన దుష్కార్యాచరణములకు పాల్పడి సుగుణసంపత్తిని గోల్పోవుచున్నారు. ఈ కారణముచేతనే మన దేశమున నెక్కడఁ జూచినను రోగపీడితులు క్షీణవీర్యులు నిస్తేజులును గాన్పించుచున్నారు. ఇట్లనినప్పుడు జాబాలియోధులకవలె స్త్రీపురుషు లందఱును తమ జీవితకాలము నంతటి నవ్విధ బ్రహ్మచర్యవ్రతముతోఁ గడపవలయును అని చెప్పుచున్నట్లు భావింపవలదు. అట్లాచరించిన సంతానవృద్ధి యెట్లగును? ప్రపంచోత్పత్తి యగుట యెట్లు? అట్లాచరించుటయు నసాధ్యమే. కావున సామాన్యముగ పురుషు లకనము 25 సంవత్సరములవఱకును స్త్రీలు 16 సంవత్సరముల వఱకును నవ్విధముగ బ్రహ్మచర్యవ్రత మాచరించి వీర్యసంరక్షణను చేయవలయును. అటుపిమ్మట భార్యాభర్తలు మితసంభోగాదులను జరుపుచు సత్ప్రవర్తన గలిగియుండవలయును. సంభోగేచ్ఛ సంతానవృద్ధికై కావలెను గాని కేవల కామోపభోగమునకు కాఁగూడదు. కామాతురులై యమితసంభోగాదులను జరిపినయెడల నారోగ్యహీనులై నానారోగములచే పీడింపఁబడి మృత్యువు నోటఁ బడుదురు. కావున స్త్రీ పురుషు లందఱును సంగమేచ్ఛను తగిన మర్యాదలోనికి దిగ్గించి శరీరమును క్రమ మగు స్థితిలో నుంచుకొని ప్రవర్తింపవలయును. ఇంద్రియనిగ్రహమువలన చిత్తస్థైర్యము ధైర్యము మేధాప్రజ్ఞ ధర్మచింత సత్ప్రవర్తనము పరత్రేయస్సాధనము కలగును.

ఇట్లు పైని వివరించిన శరీరరక్షణసాధనములను గమనించి స్వాభావిక మార్గమున ప్రవర్తించినయెడల నారోగ్యధనము చేకూఱును.

ఈ దేశమున ముఖ్యముగా నారోగ్యభంగకర మగు కార్యము నొకదానిని బుద్ధిపూర్వకముగా చేసి దేశోన్నత్యమును చెడఁగొట్టుచున్నారు. అదేదన: దంపతులకు బాల్యదశయందే గర్భాధాన కార్యమును జేయుట. ఇందువలన దేశస్థులకును దేశసంతతికిని లెక్క లేని యిక్కట్టులు కలుగుచున్నవి. ఎక్కడఁ జూచినను అపక్వ-రము లగు ప్రసవములు గర్భపాతములు అకాలప్రసవములు కలుగుచున్నవి. దినముల కొలఁది ప్రసవవేదన ననుభవించుటయు పిమ్మట కృత్రిమప్రకారముచేతఁ గాని ప్రసవము జరుగకుండుటయు సంభవించుచున్నది. కొన్ని స్థలములయందు బలవంతముగా శిశువును వెలికి తీయుటవలన తల్లియు పిల్లయు గతించుటయు మఱికొన్ని స్థలములయందు ప్రసవ మెట్లో కష్టముమీఁద జరిగినను తల్లులు సూతికాజ్వరము అధికరజోదర్శనము రజోదర్శనాభావము లోనగు నెక్కువ్యాధులకు పాల్పడుటయు శక్తి యుడిగి సౌందర్య మడఁగంటి రూపవిహీన లగుటయు తటస్థ మగుచున్నది. ఇట్టి దురవస్థ యంతయు బాల్యదశయందు గర్భాధానము చేసి అప్పుడు గర్భధారణమున కడుపు ముద్దుటచేతను గర్భిణులుగా నుండునప్పు డారోగ్యవిధుల నతిక్రమించి ప్రవర్తించుటచేతను కలుగుచున్నది. యుక్తకాలమున గర్భాధాన కార్య మొనర్చుకొనుచు నారోగ్యవిధుల ననుసరించి ప్రవర్తించుచు వ్యాయామవిహారులై పాటుపడుచు నుండెడు స్త్రీ లిట్టి దురవస్థకు పాల్పడుట లేదు. వారి పిల్లలు కూడ నారోగ్యమును కలిగియుందురు.

బిడ్డల యారోగ్యమునకు తల్లిదండ్రుల శరీరమే ముఖ్యకారణము. గర్భధారణకాలమునను ప్రసవకాలమునను తల్లిదండ్రులు చిన్నవారుగాను పూర్ణవికాసము లేని వారుగను నున్నప్పుడు వారి పిల్లలు మాత్ర మారోగ్యవంతులై పూర్ణవికాసమును కలిగియుందురా? వారియందు పుట్టుటతోనే బలహీనత యేర్పడుచున్నది.

దేశ మిట్టి దుస్స్థితిలో నున్నప్పుడు దేశ మెట్లు బాగుపడును? దేశాభ్యుదయము దేశపుత్రులయం దాధారపడియుండును. ఏ దేశపుపుత్రులు బలిష్ఠులుగను బుద్ధిమంతులుగను కార్యధైర్యాదిగుణసంపన్నులుగను నుందురో ఆ దేశమున దేశాభివృద్ధికరము లగు పనులు జరుగుచుండును. అక్కడనే జనసామాన్యమునకు విద్యాభివృద్ధి కలుగును. పారిశ్రామికవృత్తులు నెంపొందును. ప్రకృతిశాస్త్రపరిశోధన మభివృద్ధి గాంచును. ఉత్కృష్ట మేధావంతులు జనింతురు. అప్పు డా దేశము దినదినప్రవర్ధమానమై వన్నె గాంచుచుండును. శారీరకారోగ్యబలములు లేని భారతసంతతికి విద్య యెట్లు చేకూఱును? వస్తుశోధన చేయుటకును నూతనవిషయములు కని పెట్టుటకును శక్తి గలుగుటకవకాశ మెక్కడిది? ఇట్టి శక్తులు లేనివారు దేశాభ్యుదయమున కెట్లు పాటుపడఁగలరు? కనుక, ఈ దేశము మంచి దశకు వచ్చి లోకములోని ప్రఖ్యాతదేశములలో నొకటి యగుటకు ముఖ్యముగా సత్సంతానము కావలెను. సత్సంతానము కలుగుటకు దంపతుల శరీరము గర్భాధానకాలమున పూర్ణవికాసమును జెంది వీర్యవంతమై యుండవలయును.

ప్రస్తుతకాలమున భారతీయు లారోగ్యవిషయమున శ్రద్ధ తీసికొనక పోవుటచేతనే వీరు ముప్పది యేండ్లకే ముసలివారై కృశించిన శరీరమును దృష్టిలోపము గల నేత్రములను వికాసహీన మైన బుద్ధిని గలిగి పశ్చిమఖండవాసులతో తులతూఁగఁజాలక వెనుకఁబడియున్నారు. పాశ్చాత్యులు దేహబలారోగ్యముల విషయమును ముఖ్యముగా చూచుకొనుచు తనూబలమున బుద్ధిబలమును సాధించి ప్రకృతిశాస్త్రపారంగతులై యనిర్వచనీయమహిమ గల విద్యుచ్ఛక్త్యాదిమహాశక్తు

లను గని పెట్టి వానిచే శబ్దాకర్షణయంత్రములు విద్యుద్దీపములు ఆకాశయానములు జలాంతర్గాములు మొదలగునవి నిర్మించి యనేకాద్భుతావహకార్యములను జేయుచున్నారు. భారతీయు లారోగ్యభాగ్య సంపాదనయందు విముఖులై యుండుటచేతనే వీరియందసమర్థతయు రోగగ్రస్తతయు గాన్పించుచున్నవి. పాశ్చాత్యు లారోగ్యశాస్త్ర సిద్ధాంతముల నెఱింగి వాని ననుసరించి ప్రవర్తించుచుండుటచేతనే వారు బలాఢ్యులుగను శౌర్యధైర్యాదిగుణవంతులుగను బుద్ధిమంతులుగను చిరంజీవులుగను నున్నారు.

భరతమాత పూర్వ మన్ని దేశములకన్న మిన్నగా నుండెను. అప్పుడు బహువిధము లగు పరిశ్రమలు వివిధము లగు వృత్తులు నానావిధము లగు విద్యలు పెక్కువేల గ్రంథములు అస్త్రములు శస్త్రములు కర్మాగారములు లోనగు దేశోద్ధరణకారణము లగు సాధనము లనేకము లుండెడివి. ఆ కాలమందీ దేశమున ప్రకృతిశాస్త్రపరిజ్ఞానులు వైద్యశాస్త్రవేత్తలు నీతిశాస్త్రనిపుణులు ధర్మనిరతులు శూరశిఖామణులు పరోపకారపరాయణులు తపోగరిష్ఠులు సాధ్వీమతల్లులు జ్ఞానులు భక్తులు మొదలగువా రెందరో యుండిరి. వీరు దేహబలారోగ్యములను పూర్తిచేసికొనుటయే గాక మనోబలవిషయమును గూర్చి కూడ మిగుల పాటుపడి ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనిరి. వీరిలో కొందఱు తమ యాత్మికధీబలంబుల మహిమచే లోకమున నత్యాశ్చర్యకరకార్యముల నొనరించి ఉత్కృష్ట మేధావంతులనియు భగవదంశాసంభూతు లనియు పేరుపొంది పిమ్మట శాశ్వతస్వర్గసౌఖ్యముల ననుభవింపఁగలిగిరి. వీరి శారీరకాత్మికోన్నతికి మూలకారణము ఆరోగ్యధనమే గాని వేఱొకటి కాదు. ఐహికాముష్మిక సుఖములకు ఆరోగ్యభాగ్య మతిముఖ్య మని వారు గుర్తెఱిఁగి తన్నిమిత్తమై పాటుపడిరి. సమస్తసద్గుణసంపత్తియు సర్వసమర్థతయు వారియందమరియుండెను. ఈ కారణముచేతనే వారు ఖండాంతర దేశాంతరవాసులకు సమస్తవిషయంబుల నుపదేష్టలును నిదర్శనభూతులునై దేశమాతకు వన్నె దెచ్చిరి.

అట్టి దిగంతవిశ్రాంతయశోవైభవు లగు సనాతనార్యుల దివ్యగుణములను వారి యభిప్రాయములను ప్రస్తుతము భారతీయులు దృష్టాంతముగా తీసికొని వారి శారీరక మానసిక సంపత్తియందు లక్షాంశమైన గడింపకపోవుట కడు విచారకరము. భారతీయులారా! ప్రాచీను లగు భీమార్జునుల శౌర్యప్రతాపములును కర్ణాశ్వత్థామల శౌర్యమహౌదార్యధైర్యంబులును ఘటోత్కచాభిమన్యుల పరవ్యూహభేదనకౌశలమును మనకు కలుగునా యనియు భీష్మాంజనేయుల నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనాశక్తియు ధ్రువప్రహ్లాదుల మనోనిగ్రహమును మన కబ్బునా యనియు సందేహింపకుఁడు. వారి శక్తులన్నియు మీయందడఁగియే యున్నవి. వారి పవిత్రరక్తము మీ శరీరములందు ప్రసరించుచునే యున్నది. కనుక మీరు ప్రయత్నము చేసినయెడల వారి శక్తులు కొన్నియైనను మీ కబ్బుటకు సందేహముండదు. ఇందునకు నిదర్శనము వెదకికొనుచు దూర మాలోచింపవలసిన యవసరము లేదు. ప్రస్తుతకాలమున మన కండ్లయెదుట శారీరకారోగ్యబలముల నభివృద్ధి చేసికొని "అభినవభీమసేనుఁ" డను బిరుదును గాంచి మోటారు బండ్ల నాఁపుట లోహపు గొలుసులఁ ద్రెంపుట సమ్మెటపోటుల గాఁచుట లోనగు నద్భుతచర్య లొనర్చి లోకమున నత్యాశ్చర్యమును కల్గించుచున్న ప్రొఫెసరు కోడి రామమూర్తి నాయఁడు గారును ఇప్పటి యైరోపామహాసంగ్రామమున నజేయుఁడై "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదును గన్న గంగాసింగు గారును పూర్వకాలపు మహామహుల శారీరకసంపత్తిని కలిగియుండలేదా? మఱియు, దేశహితార్థమై సర్వపరిత్యాగము చేసి సత్కీర్తి గనిన గోపాలకృష్ణుండును భూతదయయే పరమధర్మం బని తెలిపి సద్యశము గొని చనిన దయానందస్వామియు అనాథస్త్రీసంరక్షణమే పరమోత్తమ మని తెలిపి పేరు గాంచిన వీరేశలింగము పంతులు గారును పూర్వార్యుల మానసికసంపత్తియందు పాల్గొనియుండలేదా? ఇట్టి మహానుభావులయొక్కయు పాశ్చాత్యులయొక్కయు గుణసంపత్తిని నిదర్శనముగాఁ దీసికొని దాని నభ్యసించి సంఘోన్నతికిని దేశాభివృద్ధికిని పాటుపడవలయును. ఎల్లవారును పరస్పరైకమత్యము గలిగి ఎల్ల యభివృద్ధికిని కారణభూతం బగు నారోగ్యభాగ్యసంపాదనకై పాటుపడవలయును. ఆరోగ్యధనము గలవారె సర్వసమర్థులు. అట్టి వారికె జీవితజయము లభించును.

జీవదయాపరుఁ డగు పరమేశ్వరుఁ డపార మగు కృప గలిగి యనుగ్రహించిన దేహమనోబలములను అసద్విషయములకై వ్యర్థపుచ్చక వానిని సంరక్షించుకొని దేహగేహాలోకయాత్రల నిర్వహించుటకును పరమేశ్వరాంశాసంభూతు లగు జీవులకొఱకును దేశాభివృద్ధికిని ఉపయోగపఱచి మానవజన్మమును సఫలము గావించుకొను వాఁడు ఈశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుఁ డగును. సర్వమంగళస్వరూపుఁ డగు పరమేశ్వరుఁడు మానవుల యారోగ్యధనమును కాపాడి వారి కఖిలసౌభాగ్యములఁ బ్రసాదించి యనుగ్రహించుఁగాక!

ప్రేమ రాజ్యము

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము,
జీవితంపు సంతసమ్ము చెఱచి వంత గూర్చు పాడు
లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ. రా, పోదము.
సరస మౌ వసంతభాగ్యగరిమ మిగుల నుల్లసిల్లు
నడవులందు పండు ఫలము కుడిచి మనము తనివి దీఱ,
విచ్చిన మందారపూల యచ్చమైన తేనె గ్రోలి
మచ్చమైక మొంది మేను మఱచిపోయి తమకమ్మున,
చెవి కింపగు నాదముతో సెలయే ఱది శ్రుతి వేయఁగ,
చివురుటాకుఁ బోలు వ్రేళ్ల చెలియ నీవు వీణ మీట,
పక్షి జంతుజాలము విన సొదల నన్ని పాఱఁద్రోలి,
చేత నున్న విమలభావగీతపు పాత్రమ్ము విప్పి
శ్రవణపేయ ప్రణయగీతి చవు లూరఁగ నేను పాడ,
కాననమే స్వర్గసీమకన్న సౌఖ్యమౌఁ గదె! యీ
లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షీ! రా, పోదము.

భగవద్గీతార్థసంగ్రహము

వావిలాల వేంకటేశ్వరావధాని గారు, బి. ఏ.

శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వం ప్రణిపత్యాతిసంగ్రహాత్ - గూఢార్థదీపికావ్యాఖ్యాం కుర్వే తైలింగభాషయా
ఆచార్యచరణద్వంద్వ స్మృతిః సంస్మారితం - తాంస్తాన్ కురుతే వ్యాఖ్యాం వాహ యత్ర ప్రసూద్యతః.

భగవంతు లగు శ్రీకృష్ణు లర్జునునకు భారతయుద్ధారంభంబు నందుఁ గర్మభక్తిజ్ఞానయోగాత్మక మగు నధ్యాత్మతత్త్వము నుపదేశించి యర్జును శోకమోహముల నపనయించినట్లు శ్రీకృష్ణద్వైపాయనులు మహాభారతభీష్మపర్వములోని ౧౮ యధ్యాయములలో ౭౦౦ శ్లోకములు వ్రాసిరి. ఆ యుపదేశమునకు భగవద్గీత యని పేరు. దీనిలో నుండు విషయము లమూల్యములు గాన దీనికి వైదికమతాచార్యు లగు శ్రీ శంకర రామానుజ మధ్వ వల్లభాచార్యులు వివరణములు వ్రాసిరి. వానిని భాష్యము లనెదరు. ఆ భాష్యములకు వ్యాఖ్యానము లితరాచార్యాచార్యులు చేసిరి. మఱియు నితరులు ప్రత్యేకముగఁ దీకల నొసఁగిరి. ఇవి యన్నియు సంస్కృతభాషలో నున్నవి. అద్వైతటీకలే ౪౦ గల వని గణించిన శ్రీ శృంగగిరిస్వాములవారు నాతో సెలవిచ్చిరి. వానిలోను ద్వైతవిశిష్టాద్వైతాదివ్యాఖ్యానములలోఁ గొన్నియే ప్రచురింపఁబడినవి. భగవద్గీతకు సర్వదేశవ్యాప్తి యుండుటం జేసి యాయా దేశభాషలలో దాని తర్జుమాలు టీకలు వివరణములు మెండు గలవు. మతాంతరులు గూడ దానిని గడు గౌరవముతోఁ జూచుచున్నారు. శంకరభగవత్పాదు లొనరించిన భాష్యప్రకారము భగవద్గీత కర్మజ్ఞానయోగముల నుపదేశించు ననియు అష్టాంగయోగము భక్తియోగము నా కర్మయోగములో నంతర్భాగము లనియు కర్మయోగముయొక్క పరమరహస్య మీశ్వరశరణాగతి యనియు జ్ఞానయోగమున కంగము కర్మయోగ మనియు జ్ఞానముచేతనే మోక్ష మలవడు ననియు నిశ్చయింపవలెను. ప్రథమాధ్యాయము మొదలు ౨-వ దానిలోని ౧౦-వ శ్లోకమువఱకు నధ్యాత్మోపదేశమునకు హేతు వగు నజ్ఞానజన్యశోకమోహరూప మగు విషాదయోగము వివరింపఁబడె నని శంకరాభిప్రాయము. ౨-వ యధ్యాయము ౧౧-వ శ్లోకము మొదలు ౬-వ యధ్యాయాంతము దనుక కర్మయోగము త్వం (జీవ) పదార్థశోధనమును ౭ మొదలు ౧౨-వ యధ్యాయాంతమువఱకు భక్తియోగము తత్ (ఈశ్వరుఁడు) పదార్థశోధనమును ౧౩ మొదలు ౧౮-వ దాని యంతము దనుక జ్ఞానయోగము 'తత్త్వమసి' యను వాక్యార్థశోధనము ననియు ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వగ్రంథసంగ్రహ మనియు నా భాష్యటీకాకారు లగు శ్రీ ఆనందగిరు లభిప్రాయపడిరి.

శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు భగవద్గీతపై గూఢార్థదీపిక యను ప్రౌఢవ్యాఖ్యను రచియించి దానిలోఁ దఱచుగ ప్రతిపదమున కర్థము వ్రాసి యక్కడక్కడ వేదాంతము లగు నుపనిషత్తులను బ్రహ్మసూత్రములను నుదాహరించి వానిపై నున్న శంకరభాష్య సురేశ్వరవార్త్తికాదులను జర్చ చేయుటయే గాక పాతంజలియోగశాస్త్ర వాసిష్ఠరామాయణాదులలో నున్న రహస్యములను సోపస్కారముగ వివరించి లోకోపకారముఁ జేసిరి. గీతలపై నింత విపుల మగు టీక యింకొక్కటి లేదు. వీరు దీనిని 'అద్వైతసిద్ధి' రచనానంతరము వ్రాసిరి. అద్వైతసిద్ధిలో నద్వైతమును శ్రుతియుక్తియుక్త్యనుభవములతో స్థాపించిరి. దానిపై ననేకవ్యాఖ్యలు వివరణములు ఖండనములు మండనములు పుట్టినను అద్వైతాచార్యుల కది మేరుప్రాయ. భగవద్గీతపై నున్న శంకరభాష్యటీకలలోని విషయములను విశదపఱచుటయే గాక యితరశాస్త్రీయసంగతులను గూడ నీ గూఢార్థదీపికలో శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు చేర్చిరి. వారికి నతిశతంబులను జేసి యీ దీపిక ననుసరించి ప్రత్యధ్యాయార్థముల నీవ్యాసములో సంగ్రహించెదను. సంసారమును దాని కారణమును నిర్మూలింపఁజేయు మోక్షమే గీతాశాస్త్రములోఁ జెప్పఁబడిన విషయమునకు ఫలము. సచ్చిదానందరూపము పూర్ణము. "విష్ణోః పరమం పదం" అను బ్రహ్మయొక్క ప్రాప్తికొఱకు మూఁడు భాగములు గల వేదము లారంభింపఁబడినవి. కర్మకాండ ఉపాస్తి యను భక్తికాండ జ్ఞానకాండ యనునవి యా భాగములు. ఆ మూఁటి యర్థమును ౧౮ యధ్యాయములుగ భగవద్గీత ప్రకటించుచున్నది. ఒక్కొక్క షట్కములో నొక్కొక్క కాండార్థము ముఖ్యముగ వివరింపఁబడె. షట్క మన నా అధ్యాయముల భాగము. మొదటి షట్కములోఁ (౧ - ౬ అ.) గర్మనిష్ఠయుఁ గొన షట్కములో (౧౩ - ౧౮ అ.) జ్ఞాననిష్ఠయు వర్ణింపఁబడె. జ్ఞానోత్పత్తికి శ్రౌతస్మార్తకర్మనిష్ఠ యవశ్య మయినను జ్ఞానఫల మగు మోక్షోత్పత్తియందుఁ గర్మనిష్ఠవలనఁ బ్రయోజన మేమియు లే దని సూచించుటకు రెండు నిష్ఠలు నొండొరులకు దూరముగఁ బ్రదర్శింపఁబడె. ఈ రెంటికి మధ్యమున భగవద్భక్తి మధ్యషట్కములో (౭ - ౧౨ అ.) వివరింపఁబడె. ఇది కర్మజ్ఞాననిష్ఠల రెంటిలోఁ గలసియుండి సర్వవిఘ్నములను బోఁగొట్టును గాన నిది వాని మధ్యమున నున్నది. కర్మమిశ్రము శుద్ధము జ్ఞానమిశ్రము నని భక్తి మూఁడు తెఱంగులు. మొదటి యాఱింటిలోఁ గర్మఫలత్యాగము కర్మస్వరూపత్యాగము నను మార్గద్వయముచే దేహేంద్రియాదివివిక్తజీవస్వరూపము హేతువులతో నిరూపింపఁబడినది. మనకు నియమింపఁబడిన

కర్తాశ్రయధర్మములను శ్రద్ధతోఁ జేయుచు వాని ఫలమును గోరకుండుట కర్మఫలత్యాగము. ఇట్టి కర్మఫలత్యాగిని యోగి యనెదరు. విధిచోదిత మగునట్టి కర్మములను గూడ మానివేయుట కర్మస్వరూపత్యాగము. ఇట్టి త్యాగికే పరమార్థసన్న్యాసి యని పేరు. దేహములో నుండు జీవుఁడు సదాత్మస్వరూపము అగు దేహేంద్రియమనోచిత్తాహంకారబుద్ధులకంటె భిన్నుఁడగు నాత్మ యని స్థాపించుట వివిక్తజీవస్వరూపప్రతిపాదనము. దీనిచే ౧ మొదలు ౬ అధ్యాయములలో 'త్వంపదార్థశోధనము' చేయఁబడినది. రెండవ యాఱింటిలో (౭-౧౨ అ.) భగవద్భక్తినిష్ఠాకథనమందు భగవత్స్వరూప మగు పరమానందమును బ్రకటించుటంజేసి తత్పదార్థశోధనము చేయఁబడెను. మూఁడవ యాఱింటిలో (౧౩-౧౮ అ.) 'తత్త్వంపదార్థైక్యము' స్ఫుటముగ వివరింపఁబడెను. ఈ మూఁడు కాండల నొండొంటి సంబంధ మిట్టిది. ఈ గీతాశాస్త్రములో ముక్తిసాధనములు తెల్లఁగ వివరింపఁబడినవి.

దీనిలో, మొదటి యధ్యాయ మితరభాగముల కుపోద్ఘాతము. ౨-వ యధ్యాయములో సర్వగీతాశాస్త్రార్థము సూచింపఁబడినది. మొదట నిష్కామకర్మనిష్ఠ. దానిచే నంతఃకరణశుద్ధి. దానిచే శమదమాదిసాధనములతోఁ గూడిన సర్వకర్మసన్న్యాసము. తదనంతరము వేదాంతవాక్యవిచారముతోఁ గూడిన భగవద్భక్తినిష్ఠ. పిదపఁ దత్త్వజ్ఞాననిష్ఠయు దాని ఫల మగు జీవన్ముక్తియు. అది త్రిగుణాత్మక మగు నవిద్య పోయినం గలుగు. ప్రారబ్ధకర్మఫల మనుభవించు పర్యంతము జీవన్ముక్తుఁడై యుండి యా యనుభవాంతమందు విదేహముక్తి నొందు. జీవన్ముక్తదశలోఁ బరమపురుషార్థ మగు విదేహముక్తికి సాలంబన మగు పరవైరాగ్యప్రాప్తియు నట్టి వైరాగ్యోపకారక మగు దైవసంపత్తను పేరు గల శుభవాసనయు నవశ్యము సంపాదింపవలయు. ముక్తికి విరోధి యగు నాసురసంపద యని పిలువఁబడు నశుభవాసనను విడువవలయు. దైవసంపదకు ముఖ్యకారణము సాత్త్వికశ్రద్ధ. అసురసంపదలకు హేతువులు రాజసతామసశ్రద్ధలు. గ్రాహ్యాగ్రాహ్యము లగు సంపదల విభాగముతో నీ శాస్త్రము పరిసమాప్తి నొందింపఁబడినది. దానిలో "యోగస్థః కురు కర్మాణి" (౨-౪౮) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన సత్త్వశుద్ధికి సాధనభూత మగు నిష్కామకర్మనిష్ఠ సామాన్యముగ మూఁడవ యధ్యాయములోను దాని వివరము నాల్గవదానిలోను చేయఁబడెను. ఈశ్వరార్థము గాని లోకోపకారముకొఱకుఁ గాని చేయఁబడు కర్మము నిష్కామకర్మ మని మూఁడవ యధ్యాయములో సయుక్తికముగఁ జెప్పఁబడెను. భగవదవతారరహస్యమును నహంకారమును ఫలాసక్తియు లేక చేయు కర్మమును జ్ఞానయుక్త మైన కర్మమును నిష్కామకర్మము లని నాల్గవదానిలో వివరింపఁబడె. పిదప శుద్ధాంతఃకరణము గలవానికి శమదమాదిసాధనసంపత్తి గలిగి "విహాయ కామాన్ సర్వాన్" (౨-౭౧) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన ప్రకారము సంక్షేపముగ సర్వకర్మసన్న్యాసనిష్ఠ ౫-వ దానిలోను విస్తారముగ నాఱవదానిలోను వర్ణింపఁబడెను. ౬-వదానిలోని చివర మూఁడు శ్లోకములలో సంగ్రహముగను ౭-వ యధ్యాయములో విస్తరముగను నష్టాంగయోగస్వరూపమును విధానమును విఫలమును యోగభ్రష్టఫలమును సర్వభూతసమభావము గల భగవద్భక్తుఁడుత్తమయోగి యనియు సొంపుగ వర్ణింపఁబడెను. ఈ వర్ణనలచేత నీ షట్కములో 'త్వంపదార్థము' నిరూపింపఁబడినది. పిదప, 'తత్త్వమ'స్యాది వేదాంతవాక్యములతోఁ గూడినట్టియు, "యుక్త ఆసీత మత్పరః" (౨-౬౧) లోనగుగాఁ గలవానిచే సూచింపఁబడినట్టియు బహుప్రకారములు గల భగవద్భక్తినిష్ఠ ౭ మొదలు ౧౨ అధ్యాయములలో నిరూపింపఁబడినది. దానిచే 'తత్పదార్థము' గూడ నిరూపింపఁబడినది. ౭-వ దానిలో నుత్తమాధికారికి నా తత్పదార్థము లక్షణావృత్తిచే జ్ఞేయ మనియు, మధ్యమాధికారికి ముఖ్యవృత్తిచే ధ్యేయ మనియు సూచింపఁబడె. ౮-వదానిలో 'తత్పదార్థము'యొక్క ధ్యేయస్వరూపము ధ్యానప్రకారఫలములు దేవయానపితృయానములును వివరింపఁబడె. ౯-వ దానిలో జ్ఞేయబ్రహ్మవివరము దాని ముఖ్యసాధన మగు రాజయోగమును గలవు. ౭, ౮, ౯ యధ్యాయములలో భగవత్తత్త్వము సోపాధికనిరుపాధికములుగ వర్ణింపఁబడుటయే గాక సప్తమములో (౭-౮) సోపాధికమని ధ్యానార్థము నవమములో (౯-౧౬) నిరుపాధికమని జ్ఞానార్థము భగవద్విభూతులు సూచింపఁబడె. ౧౦-వ దానిలో నా విభూతుల ధ్యానముకొఱకును వాని తత్త్వజ్ఞానముకొఱకును బ్రహ్మతత్త్వము దుర్విజ్ఞేయము గాన లోకానుగ్రహార్థము తిరిగి యా విభూతులు వివరింపఁబడె. వానితోఁ గూడిన భగవద్విశ్వరూపము ధ్యానార్థ మర్జును లౌకికదివ్య నరునికి భగవంతుఁడు చూపినట్లు ౧౧-వ యధ్యాయములో వర్ణింపఁబడినది. ౧౨-వ దానిలో భగవద్భక్తియోగ ప్రకారము లగు సగుణనిర్గుణోపాసనములయొక్క స్వరూపములు విధానములు లక్షణములు ఫలములు సోపస్కారముగ వర్ణింపఁబడి "వేదావినాశినం నిత్యం" (౨-౨౧) మున్నగు వానిచే సూచింపఁబడిన 'తత్త్వం' పదార్థైక్యజ్ఞానరూప మగు తత్త్వజ్ఞాననిష్ఠ ౧౩-వ యధ్యాయములోఁ బ్రకృతిపురుషతత్త్వవివేకమూలకముగ వివరింపఁబడినది. జ్ఞాననిష్ఠకు ఫల మగు సత్త్వరజస్తమోగుణనివృత్తి "త్రైగుణ్యవిషయా వేదా నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జున" (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపఁబడి ౧౪-వ యధ్యాయములో వివరింపఁబడె. అందు గుణాతీతలక్షణకథనముచే జీవన్ముక్తిస్వరూపము చెప్పఁబడె. "తదా గంతాసి నిర్వేదం" (౨-౫౨) లోనగువానిచే సూచింపఁబడిన పరవైరాగ్యనిష్ఠయు సంసారవృక్షమును విరక్తితోఁ గూడిన వివేకజ్ఞానముచే ఛేదించు నుపాయములను సర్వగీతాశాస్త్రరహస్య మగు పురుషోత్తమోపాసనమును ౧౫-వ యధ్యాయములో వర్ణింపఁబడి 'దుఃఖేష్వనుద్విగ్నమనాః' (౨-౫౬) లోనగువానిచే సూచితము లగు స్థితప్రజ్ఞ లక్షణములును పరవైరాగ్యమునకుఁ గడు సహకారులును నగు దైవసంపద లను సాత్త్వికగుణములను గ్రహింపవలయు ననియు వానికి విరుద్ధములను "యామిమాం పుష్పితాం వాచం" (౨-౪౨) అను వాక్యాదులలోను ౭-౯ యధ్యాయములలోను సూచింపఁబడిన యాసురసంపద లగు రాజసతామసగుణములను విడువవలయు ననియు ౧౬-వ యధ్యాయమందు వివరింపఁబడె. దైవసంపత్తునకు ముఖ్యకారణ మగు

సాత్త్వికశ్రద్ధ "నిర్ద్వంద్వో నిత్యసత్త్వస్థః' (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపఁబడినది. అట్టి సాత్త్వికశ్రద్ధ గ్రహింపవలయు ననియు దానికి విరోధము లగు రాజసతామసశ్రద్ధలు పరిహరింపవలయు ననియు ౧౭-వ యధ్యాయములో వివరింపఁబడెను. ఇట్లు ౧౩ మొదలు ౧౭ అధ్యాయములలో ఫలసహిత మగు జ్ఞాననిష్ఠ ప్రతిపాదింపఁబడె. ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వోక్తవిషయము లన్నియు నుపసంహారరూపముగ సర్వగీతార్థసార ముపపాదింపఁబడె.

ఈ భగవద్గీతాశాస్త్రము ముక్తిసాధనము లగు ప్రస్థానత్రయములో నొక్కటి యని ప్రాచ్యాచార్యులందఱు నేకగ్రీవముతో నంగీకరించిరి. కనుకనే దీనిని ఉపనిషత్తనియు బ్రహ్మవిద్య యనియు యోగశాస్త్ర మనియు వాడుదురు. వాని సారమంతయు దీనిలో నున్నది. దీని సారార్థ మేమన: కామ్యనిషిద్ధకర్మములను వదలి నిత్యనైమిత్తికకర్మముల నాచరించి వాని ఫలము కోరకుండినచో నది నిష్కామకర్మ మనఁబడు. అట్టి నిష్కామకర్మములో హరిజపస్తుత్యాదికము పరమధర్మము. ('యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోస్మి' ౧౦-౨౫) అట్టి నిష్కామకర్మాచరణముచే నెప్పుడు చిత్తములోని పాపము క్షీణించునో యప్పుడే నిత్యానిత్యవివేక ముదయించి సుదృఢముగ మనస్సునఁ బాదుకొనును. దానిచే వశీకార మను పేరు గల యిహాముత్రార్థవైరాగ్యమును దానిచే శమాదిపంచసంపత్తితోఁ గూడిన సన్న్యాసమును లభించు. ఇట్టి సన్న్యాసికిఁ దీవ్రమోక్షేచ్ఛ యుదయించు. అట్టి పుష్కలాధికారి యగు వివిదిషాసన్న్యాసి గురువునొద్ద కేఁగి యుపదేశముఁ బొంది యధ్యాత్మవిషయసందేహనివారణమునకొఱకు వేదాంతశ్రవణమననముఁ జేయు నని యుత్తరమీమాంసాశాస్త్ర మగు బ్రహ్మసూత్రప్రస్థాన ముపపాదించుచున్నది. దాని శ్రవణమననపరిపాకముచే నిదిధ్యాసనరూప మగు ధ్యాననిష్ఠ కుదురు. అందుచే యోగశాస్త్ర మంతకు నావశ్యకత గలుగు. యోగాభ్యాసముచేఁ జిత్తగతదోషము పోఁగా మహావాక్యముయొక్క తత్త్వావబోధ కుదురు. అంత శబ్దప్రమాణముచేతనే నిర్వికల్పబ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలుగు. అపరోక్షజ్ఞానముచే నవిద్య నశించు. ఆవరణాజ్ఞాననాశానంతరము దానివలనఁ బుట్టిన భ్రమసంశయములు పోవు. తత్త్వజ్ఞానప్రభావముచే దాని విరోధము లగు సంచితకర్మము లన్నియు ఫలాభిముఖ్యములు కాకుండనే నశించు, ఆగామికర్మములును బుట్టనే పుట్టవు. కాని, ప్రారబ్ధకర్మవిక్షేపబలముచేఁ బూర్వకర్మవాసనమాత్రము నశింపదు. దానిని జంపు నుపాయము ధారణాధ్యానసమాధిరూప మగు సంయమముకంటె వేఱు లేదు. 'దైవంజహ్యాత్సమాధినా' భాగవతసప్తమస్కంధములోని (౭-౧౫-౨౪) నారదవాక్యము శంకరకృతవివేకచూడామణి మాధవాచార్యపరాశరస్మృతివ్యాఖ్య లోనగునవి ప్రమాణములు. ఆ సంయమము దానికిఁ బూర్వాంగముగ యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారపంచకము గూడ గీతలలో నిరూపింపఁబడినది. ఈశ్వరప్రణిధానముచేఁ ద్వరగ సమాధి సిద్ధించు, దానిచే మనోనాశము వాసనాక్షయము తప్పక కలుగు. తత్త్వజ్ఞానము మనోనాశము వాసనాక్షయము నేకకాల మభ్యసింపఁగ జీవన్ముక్తి దృఢ మగు. ఇట్టి జీవన్ముక్తిదార్ఢ్యార్థమే విద్వత్సన్న్యాసము శ్రుతిలోఁ జెప్పఁబడినది. సవికల్పసమాధిచేఁ జిత్తమును నిరోధింప నిర్వికల్పసమాధిలో నుండు మూఁడు భూమికలు సిద్ధించు. బ్రహ్మవిద్వరుఁ డగు జీవన్ముక్తుఁడు సమాహితావస్థనుండి స్వయముగనే వ్యుత్థానుఁ డగు. బ్రహ్మవిద్వరీయుఁ డితరేచ్ఛచేతనే గాని సమాధినుండి లేవఁడు. బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁ డీ రెండువిధముల నైనను సమాధినుండి లేవక యెప్పటికి నాత్మనిష్ఠుఁడై యుండును. ఇందునకుఁ బ్రమాణములు మహోపనిషత్తు లోనగు శ్రుతులు పతంజలి యోగశాస్త్రము వాసిష్ఠరామాయణశంకరాచార్యప్రకరణ జీవన్ముక్తివివేకాదులు. బ్రహ్మవేత్తల యనుభవములు. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుని స్థితప్రజ్ఞుఁ డనియు విష్ణుభక్తుఁ డనియు గుణాతీతుఁ డనియు బ్రాహ్మణుఁ డనియు జీవన్ముక్తుఁ డనియు నతివర్ణాశ్రమి యనియు నాత్మరతి యనియు గీతామనువ్యాసస్మృతులు వాసిష్ఠరామాయణసూతసంహితభాగవతాదులును వాడును. అట్టి మహాత్ముఁడు కృతకృత్యుఁడు గాన వాని కేమియు నధ్యాత్మశాస్త్ర ముపదేశింపకున్నను వాని లక్షణములు జిజ్ఞాసు లధికయత్నముతో నభ్యసింపవలయు నని యవి యుద్ఘోషించుచున్నవి. దేవునియం దుత్కృష్ట మైన భక్తియు దేవునియందువలె గురువునందుఁ గూడ నట్టి యుత్తమ మయిన భక్తియు నట్టి మహాత్మున కుండుటంజేసి దుర్విజ్ఞేయము లయిన యీయాత్మవిషయము లన్నియు నతనికిఁ బ్రకాశించు నని శ్వేతాశ్వతరశ్రుతి నుడువుచున్నది. కాన, నన్ని యవస్థలలోను మనోవాక్కాయములచే నొనర్చు భగవద్భక్తి మోక్షాధికారికిఁ గడునవశ్యము, మఱియు నుపకారకము. మొదటి మెట్టులోఁ జేసిన భక్తి పైమెట్టునకుఁ జేర నుపయోగించును. అట్టి భక్తిని జేయనిచో నధికారికనేకవిఘ్నము లుండు టంబట్టి ఫలసిద్ధి సుదుర్లభము. కాననే,

పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ హ్రియతే హ్యవశోపి సః।

అనేకజన్మసంసిద్ధ స్తతో యాతి పరాం గతిం" ౬-౪౪-౪౫)

లోనగు వాక్యములచే నర్జునునకు భగవంతులు భక్త్యావశ్యకత నుపదేశించిరి. పూర్వజన్మకర్మము లూహించుటకు మనకు వీలు లేదు గాన, నాకసమునుండి పడిన పండు రీతిని బూర్వజన్మమందే కృతార్థుఁడైనవానికి నధ్యాత్మశాస్త్రార్థముతోఁ బ్రయోజన మేమియు లేదు. ఈ ప్రకారము మొదటి భూమిక నెక్కిన జిజ్ఞాసువు భగవద్భక్తి లేనిది పై మెట్టెక్క లేఁడు. కాన, జీవన్ముక్తిదశయందుఁ జేసిన భక్తికిఁ దద్భూమికాసోపానారోహణము తప్ప ఫలాంతరకల్పనావసరము లేదు. జీవన్ముక్తునకున ద్వేష్టృత్వాది (౧౨-౧౩౪) గుణము లెట్లు స్వభావసిద్ధగుణములో యట్లే హరిభజనము గూడ సహజధర్మము గావలయు. కాననే,

"ఆత్మారామాశ్చ మునయో నిర్గ్రంథా అప్యురుక్రమే।

కుర్వంత్యహైతుకీం భక్తిమిత్థంభూతగుణో హరిః.(భాగ౧-౭-౧౦)

శ్రీహరిగుణప్రభావ మెట్టిది యన: ఆత్మారాములును సర్వగ్రంథిరూపము లగు నవిద్యాకామకర్మములచే నిర్ముక్తులును నగు మునులు కూడ నిష్కారణముగ భగవద్భక్తిఁ జేయుదు రని సూతులు

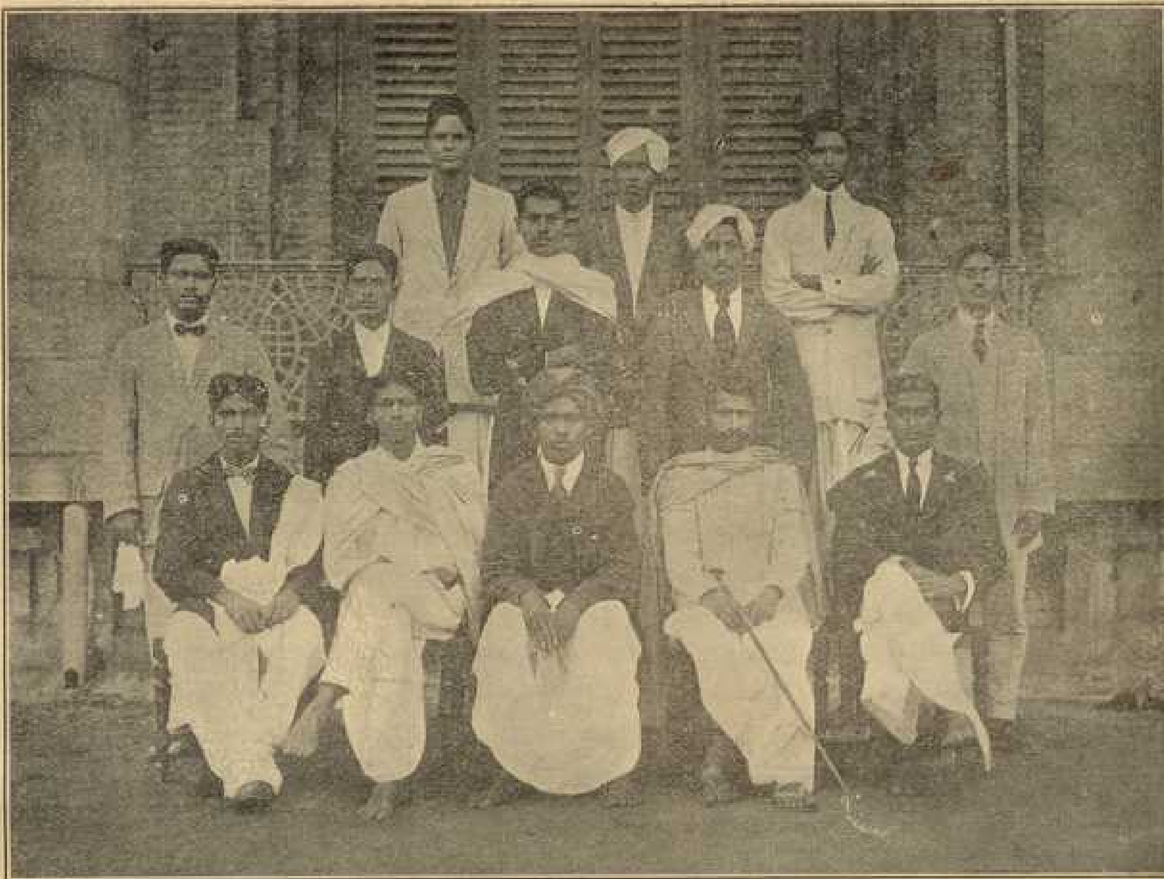
శౌనకాదులకు సెలవిచ్చిరి. "తేషాంజ్ఞానీనిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే" (౨-౧౭) అని భగవంతులు గూడ నర్జునునకుఁ బ్రేమభక్తి ముఖ్యమని గీతాశాస్త్రములో నుపదేశించిరి. కనుక, మోక్షార్థి మొదట నిష్కామకర్మము నాచరింపవలయు. ఆ ముక్తికి శోకమోహాదిక మగు నాసురసంపద యను పాపము ప్రతిబంధకము. ఆ పాపమువలన స్వధర్మచ్యుతియు నిషిద్ధకర్మసేవయు, ఫలాభిసంధితోఁ గాని లేక యహంకారముతోఁ గాని కర్మము చేయుటయు సిద్ధించు. కాఁబట్టి నిత్యము నసురపాపముతోఁ గూడిన పురుషుఁడు పరమపురుషార్థ మగు మోక్షమును బొందక దుఃఖము నెప్పుడు ననుభవించును. సర్వప్రాణులకు దుఃఖము స్వభావసిద్ధముగ ద్వేషింపఁదగినది గాన దానికి సాధన మగు శోకమోహాదికము నెల్లప్పుడు విడువవలయు. అనాది జన్మములనుండి చిరకాలాభ్యస్త మగుటంజేసి దుస్త్యజము దుఃఖకారణము నగు శోకమోహాదిక మే యుపాయముచే నిర్మూలముగఁ బోవు ననియు ముక్తి యత్యాతురముతోఁ గావలయు ననియుఁ గోరు నరున కుత్తమ మయిన గీతాశాస్త్రమును భగవంతు లుపదేశించిరి. "గీతాయాస్తులనా ముపైతి కతరచ్ఛాస్త్రం పవిత్రం పరం?"

"వాసుదేవస్సర్వం" "అయమహమస్మి" "అహంబ్రహ్మాస్మి" యను బ్రహ్మాత్మైక్యజ్ఞానముచే ముక్తి గలుగు ననియు అట్టి యద్వైతజ్ఞానమున కంగములుగ జ్ఞానకర్మయోగము లావశ్యకము లనియు గీతాశాస్త్రము నొక్కి చెప్పుచున్న దని శ్రీ శంకరాచార్యులు శ్రుతియుక్త్యనుభవములతో భాష్యము వ్రాసిరి. బ్రహ్మశ్రీ లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకము గారు గీతలు కర్మయోగమునే ముఖ్యముగఁ బ్రతిపాదించుచున్న వని యనేక ప్రమాణములతో విపుల మగు టీక మహారాష్ట్రములో వ్రాసి దానికి గీతారహస్య మను కర్మయోగశాస్త్ర మని నామమిడిరి. దానికి హిందీకర్ణాటకాదిదేశభాషలలోఁ దర్జుమాలు చేయఁబడినవి. తెలుఁగునఁ గూడ నయి యచ్చుపడుచున్నది. అవకాశము చూచి దాని విషయములను ముందు వ్రాయఁ దలంపు. మధుసూదనసరస్వతులు తమ దీపికలోఁ జాల చోట్ల శాంకరభాష్యము ననుసరించినను తుదకు గీతాశాస్త్రములోఁ గర్మజ్ఞానయోగములు భక్తియోగమున కంగ మనియు నా భక్తియొక్క పరమకాష్ఠ యీశ్వరశరణాగతి యనియు సర్వశాస్త్రములకు నక్కడనే సమాప్తి యనియు 'సర్వధర్మాన్' (౧౮-౬౬) అను చరమశ్లోకవ్యాఖ్యలో వ్రాసిరి. కర్మభక్తిజ్ఞానవిశేషములు బ్రహ్మసూత్రసారములోను శ్రీమద్భాగవతసారములోను వ్రాసితిని గాన వాని నిందుఁ జేర్పలేదు. గీతాశ్లోకములు సూత్రప్రాయము లగుటంజేసి యనేకాచార్యుల కనేకవిధములుగ నర్థ మిచ్చుట వాని కలంకారమే గాని దోషము గాదు. 'భగవదభిప్రాయవర్ణనే కేవయం వరాకాః?' అని శ్రీమధుసూదనసరస్వతులంతవారే సెలవిచ్చిరి.

శ్లో. కాండత్రయాత్మకం శాస్త్రం పదవాక్యార్థగోచరం.
ఆదిమధ్యాంతషట్కేషు వ్యాఖ్యయా గోచరీకృతమ్.

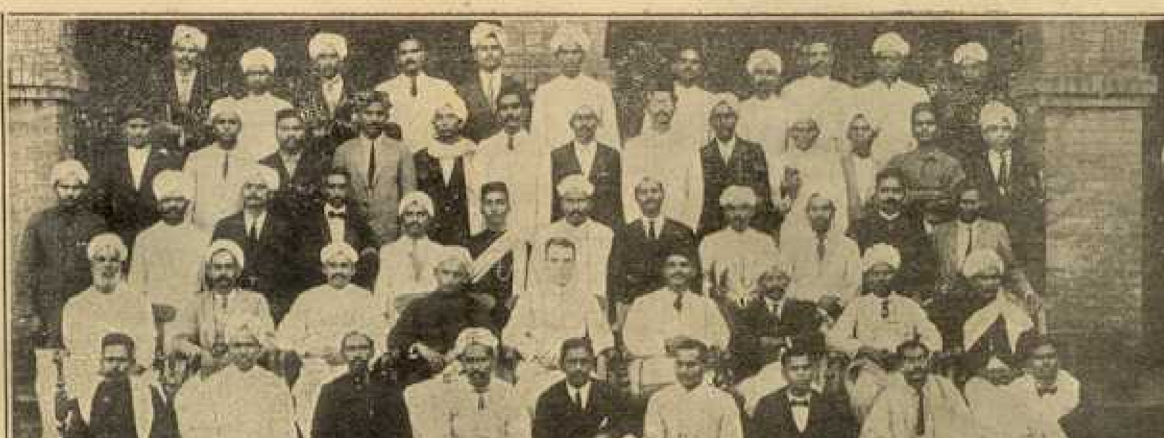
శ్లో. శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వే స్మర్త్వాణాం మంగళప్రదే.
యోగిధ్యేయే కృతి రియ మలంకారార్థ మర్పితా.

ANDHRA STUDENTS, COLLEGE OF ENGINEERING, MADRAS

చెన్నపురి ఇంజినీరింగు కళాశాలయందలి యాంధ్రవిద్యార్థులు

TELUGU DISTRICTS TRAINING COLLEGE, RAJAHMUNDRY

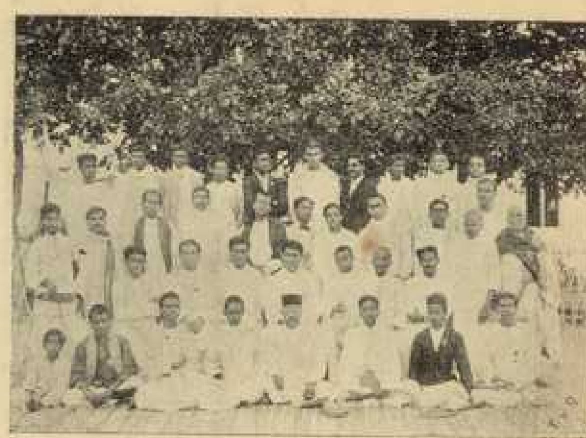
ఆంధ్రమండలములందలి ట్రెయినింగు కళాశాల విద్యార్థులు, రాజమహేంద్రవరము

TYPICAL ANDHRA SOLDIERS, EAST AFRICA

దక్షిణాఫ్రికాయందలి యాంధ్ర సిపాయిలు

ANDHRA STUDENTS, NATIONAL COLLEGE, MADANAPALLE

మదనపల్లి జాతీయ కళాశాలయందలి యాంధ్ర విద్యార్థులు

MR. D. CHENCHAIAH CHETTY

దశి చెంచయ్య శ్రేష్ఠి గారు

SRGT. M. R. GRANDHI, I.M.S.

సార్జంటు ఎం.ఆర్. గ్రాంధి గారు, ఐ.ఎం.ఎస్.

SRGT S V. REDDI NAIDU, SOUTH AFRICA

సార్జంటు ఎస్. వి. రెడ్డినాయుడు గారు, దక్షిణాఫ్రికా

హిందూదేశపు విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమ

మో. విశ్వనాథము గారు

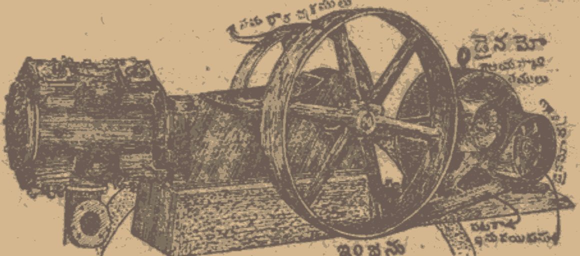
ప్రస్తుతకాలమున విద్యుత్తన నేమి యను సంశయము గలవారు చాల తక్కువగా నున్నను దానిని గుఱించి కొంచెము విమర్శించుట యీ సందర్భమున మంచిది.

విద్యుత్తు ఘర్షణవిద్యుత్తనియు ప్రవాహవిద్యుత్తనియు రెండు విధములు. మొదటి విధము ప్రస్తుతకార్యమున కనుకూలముగ నుండదు గనుక దాని నిచ్చట విమర్శించుట లేదు. రెండవ విధమగు ప్రావాహికవిద్యుత్తు రెండు విధములు. రాసాయనికసంస్కారముల వలన విద్యుద్ఘటమునందు జనించునది రాసాయనిక ప్రవాహవిద్యుత్తనియు ఇంజనువలన త్రిప్పఁబడు డైనమోలో జనించునది లోహచుంబకవిద్యుత్తనియు పిలువఁబడుచున్నవి. పై రెంటియందును యంత్రములు బండ్లు దీపములు పంకాలు మొదలగు కార్యముల కెల్ల నుపయోగింపఁబడునది లోహచుంబకవిద్యుత్తు.

రాసాయనికవిద్యుత్తును పుట్టించుటకు ఒక కాచపాత్రములో గంధకద్రావకమును పోసి దానియందు పాదరసము పూసిన తుత్తునాగపురేకును రాగిరేకును ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండునటు లుంచి రెంటిని రాగితీఁగతో కలిపినచో విద్యుత్తు తుత్తునాగమునుండి తామ్రమునకు ప్రవహించును. (దానిని గుఱించి విశేషముగ తెలిసికొనఁగోరువారు విజ్ఞానచంద్రికా ప్రచురములలోని "రసాయనశాస్త్రము"ను చూడ ప్రార్థితులు.) ఇట్లు జనించిన విద్యుత్తు పరిశోధనాలయము లందును తంత్రీవార్తాస్థానములందును వాయువార్తాస్థానములందును కొన్ని చమురు వాయువుల యింజనులయొద్దను తదితరస్థానముల యందును మాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది.

లోహచుంబకవిద్యుత్తు

రాగితీఁగ నొకదానిని మిక్కిలి బలముగ గుఱ్ఱపు నాడ మాకారమున నున్న యయస్కాంతముయొక్క యుత్తరదక్షిణధ్రువముల మధ్యమున త్రిప్పినచో ఆ రాగితీఁగయందు విద్యుత్తు ప్రవహించును. భిన్నధ్రువములనుండి వెలువడు స్కాంతపంక్తులను ఎంతత్వరితగతిని రాగితీఁగ దాఁటుచుండునో అంత యెక్కువ విద్యుత్తు జనించుచుండును. సాధారణముగ జరగు విధ మేమన, ఒక యినుప యిరుసుపై అవిద్యుద్వాహకపదార్థములను గప్పి దాని చుట్టును ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండునట్లు కొన్ని రాగితీఁగెలను చుట్టుదురు. విద్యుత్తు ఆ తీఁగెలనుండి వెలువడును గనుక పైని చెప్పినట్లు చుట్టిన చుట్ట కొక వైపున అవిద్యుద్వాహకములచే కప్పఁబడిన యా యిరుసుపైనే తామ్రపు రేకులను ఒకదాని నొకటి తాఁకకుండునటు లుంచి పై నుడివిన తీఁగెల చివరలను ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క తామ్రపు రేకునకు కలుపుదురు. తీఁగెలలో జనించిన విద్యుత్తు రేకులకు ప్రవహించి అచ్చటినుండి కుంచెల మూలమున వెలువడుచున్నది. ఈ చుట్టంతయు 'ఆర్మచ్యూరు' అని వాడఁబడుచున్నది. ఆర్మచ్యూరు తిరుగు స్థానమంతయు స్కాంతపంక్తులచే నాక్రమింపఁబడవలయును గనుక దాని చుట్టును అయస్కాంతము లుంపఁబడి అవి తాత్కాలికము లగుటచే ఆర్మచ్యూరునందు జనించు విద్యుత్తులో కొంత భాగమువలన లోహచుంబకశక్తిని పొందుచున్నవి. ఆర్మచ్యూరును అయస్కాంతములును కలసియున్న యంత్రమునకు డైనమో యని పేరు. ఇంతవఱకును ఆర్మచ్యూరు చేయు విధమును మాత్రము వర్ణించియుంటిని. కాని, విద్యుత్తును జనింపఁజేయుటకు పైదానిని అయస్కాంతముల మధ్యమున త్రిప్పవలసియున్నది. అందుకొఱకు ఆర్మచ్యూరు ఇరుసుపై నొక చిన్న చక్రమును తగిలించి దానిని ఇంజను చక్రముతో త్రాళ్లవలనఁ గాని పటకావలనఁ గాని కలుపుదురు. ఇంజను ఆర్మచ్యూరును త్రిప్పుచున్నంత కాలము విద్యుత్తు జనించుచుండును.

'ఈ విద్యుత్తు యంత్రములు బండ్లు మొదలగువానిని ఎట్లు కదలించుచున్నవి?' అని సందేహము తోఁపవచ్చును. ఇంజను బలమును శుద్ధబల మందురు. ఈ శుద్ధబలమును డైనమో విద్యుద్బలముగ మార్చుచున్నది. ఈ విద్యుద్బలమును తిరిగి శుద్ధబలముగ మార్చినఁ గాని యంత్రములు మొదలగువానిని నడపించుటకు వీలు లేదు. ప్రతికర్మాగారమునొద్దను బండ్లకు క్రింది భాగమునను మోటారుల నమర్చెదరు. మోటారునకును డైనమోకును విశేషము వ్యత్యాసము లేదు. మోటారునందుఁ గూడ ఆర్మచ్యూరు అయస్కాంతములు మొదలగునవి కలవు. మోటారు చక్రమును యంత్రపు చక్రమునకుఁ గాని బండి యిరుసునకుఁ గాని పటకాతో జత గూర్చెదరు. ఈ విధమున విద్యుత్తు పరిశ్రమలకు తోడ్పడుచున్నది.

'ఇంత వృథా ప్రయాస మేల! యంత్రములను ఇంజనులవల్లనే నడపించుకొనఁగూడదా?' యని ప్రశ్నింపవచ్చును. విద్యుత్తు దొరకు ప్రదేశమున ఇంజను కొని యంత్రములను నడపుటకన్న మోటారును

మాత్రమే కొని నడపుటచే విశేషలాభము కలదు. ఇంజను వెల మోటారు వెలకన్న నెక్కువ. మోటారునకు ఎక్కువమంది పనివాండ్రక్కఱ లేదు. బొగ్గును నీరును అనావశ్యకము. తక్కువ స్థలము నాక్రమించును. నడపుటకు ప్రారంభించిన పిదప తిరిగి దానిని ఆఁపు నంతవఱకును దాని వైపునకు చూడవలసిన పని యుండదు. కొన్ని పరిశ్రమాలయములు సమీపమున నున్నచో వేర్వేఱుగ ఇంజనులను కొనుటకన్న అందఱు నేకీభవించి ఒక యింజనును ఒక డైనమోను కొని వేర్వేఱు మోటారులను మాత్రము తమతమ మఱలను త్రిప్పుట కుపయోగించినయెడల ప్రథమములో కావలసియుండు వ్యయమును దినవ్యయమును చాలవఱకు తగ్గు ననుట అతిశయోక్తి కానేరదు.

విద్యుత్తు కొన్ని ప్రధానపరిశ్రమలకు చేయు సహాయమును విమర్శింపవలసియున్నది.

నేత యంత్రశాలలు

హిందూదేశమున కంతటికిని ప్రసిద్ధి కెక్కిన జనపయంత్రశాలలు కలకత్తాయందును ప్రత్తియంత్రశాలలు బొంబాయియందును గలవు.

కలకత్తాయందలి జనపనార యంత్రశాలల యధికారులు 1,527 లక్షల రూప్యముల మూలద్రవ్యమును వాడియున్నారు. ఇంతవఱకును ప్రతియంత్రశాలయు ఆవిరి యింజనుచేతనే నడపఁబడుచున్నది. ఆవిరిని జనింపఁజేసి దానివలన 800 మొదలు 1000 గుఱ్ఱముల బలము గల తృతీయ (లేక) చతుర్థ వ్యాకోచయంత్రములను నడపుటకు 8 లేక 10 బోయలర్లు కావలసియున్నవి. బోయల రనఁగా బలము గల యావిరిని జనింపఁజేయు లోహపాత్రము. అది సుమారు 19 అడుగులు పొడవును 8 అడుగులు నడికొలతయు కలిగియుండును. ఇంజను సమభారచక్రము 45 లేక 50 అడుగుల యెత్తున నుండును. దీనిపై సాధారణముగ 45 లేక 50 త్రాళ్లుండి వానిచే శాలలోని యంత్రము లెల్ల నడపఁబడుచుండును. విద్యుత్తు దొరకునెడల ఇంజనులు బోయలర్లు మొదలగువాని నెల్ల మూల వైచి ఒక్క మోటారును కొని యంత్రశాలను నడపుటవలన లాభము విశేషము. ప్రస్తుతము జరుగుచున్న ఘోరయుద్ధమువలన గవర్నమెంటువారు తమకు కావలసిన గోనె సంచుల నెల్ల కలకత్తా యంత్రశాలలో కొనుటచే ఆ యంత్రశాలాధికారులు అమితలాభమును పొందియున్నారు. అందువలన వారు విద్యుద్యంత్రములను కొనుటకు సిద్ధముగ నున్నారు. కొన్ని యంత్రశాలలు విద్యుద్యంత్రముల నుపయోగించి అమితలాభమును పడసినవి. మిగిలినవారు కూడ విద్యుత్తుచే నడపఁబడు యంత్రములను కొని తమ పరిశ్రమలను విరివి చేయఁబోవుచున్నారు.

బొంబాయియందలి ప్రత్తి యంత్రశాలలు 2,176 లక్షల రూప్యములను మూలధనముగ పెట్టియున్నవి. రతన్ టాటా గారి జలపతనశక్త్యాలయము నెలకొల్పఁబడునంతవఱకును పైని వర్ణించిన యింజను బోయలర్లను ప్రతియంత్రశాలయు నుపయోగించుచుండెను. కాని, విద్యుత్తు చవుకగాను విరివిగాను దొరకుచుండుటచే ప్రాఁత యింజను బోయలరుల నుపయోగింపక మోటారును కొని యంత్రశాలలను నడపుచున్నారు. అందువలన విశేషలాభము వచ్చుచున్నది. కొలఁది కాలములో బొంబాయియందలి పరిశ్రమాలయము లెల్ల తమ యంత్రములను విద్యుత్తుచే నడపఁగలవు.

గనులు

మన దేశమునందలి ముఖ్యముగా బెంగాలునందలి గనులలో ఆవిరి యింజనులకు బదులుగా విద్యుత్తు నుపయోగించుచున్నారు. పెక్కు గనులను సమీపములోఁ గలవారు ప్రధానశక్త్యాలయమును స్థాపించి మోటారులచే గనులయందలి మఱలను నడపి మిగుల ధనవంతులైరి. రాతిని బొగ్గును త్రవ్వుటకు వాయుభారముచే నడపఁబడు పనిముట్ల నుపయోగించుచుండుటవలన వాయుభారమును కలిగించు యంత్రములను త్రిప్పుటకు శరవేగమును మించు మోటారులు కావలసియున్నవి. అట్టి మోటారును నడపుటకు విద్యుత్సాహాయ్యము ముఖ్యము. గనులనుండి బొగ్గును భూమిపైకి కొనివచ్చుట కుపయోగపడుచున్న యంత్రములకు సహకారి విద్యుత్తు. గనులలోని నీటిని తోడుట కింతవఱకును ఆవిరి యింజనుల నుపయోగించుచున్నారు. కాని, బొగ్గు 200, 300 అడుగుల లోఁతున దొరకని చోట్ల నీటి పంపులను నడపుటకు తిరిగి విద్యుత్తు కావలసియున్నది. కనుక గనులయందును విద్యుత్తునకు చేయవలసిన పని మెండుగఁ గలదు.

గమనము

విద్యుత్తుచే నడపఁబడు రైలు బండ్లు హిందూదేశమున నింతవఱకును కానరావు. కొన్ని పెద్ద రైల్వే కంపెనీలు విద్యుత్తు రైల్వేల నుపయోగములోనికి కొనివచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి కాని, యుద్ధమువలన ఆ ప్రయత్నము మాఁగిపోయినది. పడమటి కనుమలలో జలపాతములు విశేషముగ నుండుటచే కనుమల ద్వారమున నడచు రైళ్లకు విద్యుత్తు నుపయోగించుటకు తగు నేర్పాటులను చేయుచున్నారు. అవి కొలఁది కాలములో రానున్నవి. బొంబాయి కలకత్తా చెన్నపట్టణములందలి విద్యుత్తుచే నడపఁబడు బండ్లు అందఱును వీక్షించుచున్నవే. ప్రతి బండికిని ముందుభాగమున ట్రాలువాఁడు నిలువఁబడి బండిని నడపించుచుండును. విద్యుత్తు బండిపైని తీఁగె నంటియుండు లోహపు కఱ్ఱ ద్వారమున విద్యుత్తు బండి క్రిందకుఁ జని అచ్చటనుండు మోటారును త్రిప్పుచుండును. మోటారునకును బండి యిరుసునకును జత కూర్చుటచే మోటారు తిరుగునపుడు బండి కూడ కదలుచుండును.

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖలోనివి యగు బియ్యము పిండి చమురు మొదలగునవి తయారు చేయు మఱలు సాధారణముగ ఆవిరి చమురు ఇంజనులచే నడపఁబడుచున్నవి. అట్లు తయారు చేయు మఱల వెల

కొంచె మైనను వానిని నడపెడి యింజనుల వెల 4, 5 ర ట్లెక్కువగా నున్నది. 4, 5 మైళ్లు సమీపస్థానమున నెలకొని యున్నచో ప్రధానశక్త్యాలయమును కట్టి అందు జనించు విద్యుత్తుచే ఆయా యంత్రశాలలను మోటారులవల్ల నడపుకొనుచున్నయెడల ప్రథమములో వ్యయపఱుపవలయు ధనము తగ్గుటయే గాక దినవ్యయము కూడ విశేషముగ తగ్గును. విద్యుత్తు క్రయమునకు దొరకుచున్నయెడల పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట అతిసులభము. బొంబాయి నగరమున విద్యుత్తు చవుకగా దొరకుచుండుటచే చిన్న చిన్న షాహుకారులు సహితము చిన్న చిన్న పరిశ్రమలను నెలకొల్పుట కనువుగ నున్నది.

పొలములకు నీరు తోడు విషయములో విద్యుత్తునకు మంచి దారి గలదు. నదులు కాలువలు చెఱువులు మొదలగువానినుండి పంటలకు సమృద్ధిగ దొరకు స్థానములు గాక బావులనుండి నీటిని చేఁది పంటలను పండించుకొను ప్రదేశములు మన దేశమున విశేషముగఁ గలవు. ఆయా చోట్ల సాధారణముగ నేతములు మోటలు కారెములు మొదలగువాని నుపయోగించుచున్నారు. ఇంజను పంపులను కొని నీటిని పంటలకు తోడుటకు రైతులు ధనమును వెచ్చింపఁజాలరు. కాని, ఐకమత్య మున్న చోట్ల నలుగు రైదుగురు రైతులు చేరి ఒక స్థానమునుండి వేఱొక స్థానమునకు కొనిపోఁబడఁగల యింజనును కొని వరుస ప్రకారము తమ తమ నీటి యంత్రములను నడుపుకొన వచ్చును. అందువలన పంటలకు నీటికొఱఁత యుండదు. అందఱు రైతులును ఏకకాలమున నీరు తోడవలయు నన్నచో ప్రధానశక్త్యాలయములను నెలకొల్పి మోటారులవలన నీటి యంత్రములను నడపించుకొనవలసియున్నది.

విద్యుత్తు పైరులకు చేయు వేఱొక ఘనకార్య మున్నది. అదియేది యన, విద్యుత్తు పైరులకు మంచి యెరు వగుచున్నది. భూమిలోపలికిఁ గాని భూమిపై మొక్కలకు తగులకుండునట్టు లినుప వల నుంచి దానిలోనికిఁ గాని విద్యుత్తును ప్రవేశపెట్టినచో మామూలు పంటకన్న రెట్టింపు పైఁగా పండును. విద్యుత్తు మొక్కలకు చేయు నుపకారమును బోసు మహాశయుఁడు తన యంత్రముల సహాయమున మానవుల దృష్టిపథంబునఁ బడునట్లు చేయుచుండుట యెల్లరకును విశదంబే కదా!

గృహములు

హిందూదేశమునందలి గృహములు సాధారణముగ విద్యుత్తును చూచియెఱుఁగవు. కొన్నికొన్ని గృహములందు మాత్రము విద్యుత్తు పంకాలు దీపములు కానవచ్చుచున్నవి. విద్యుత్తు దొరకు స్థానమునందు చవుకగాను ఇతరులను బాధపెట్టనిదిగాను నుండుటచే విద్యుత్తు పంకాలను పెట్టుకొనుటయే లాభకారి. కలకత్తాయందలి విద్యుత్తు కంపెనీ వారు 60,000 విద్యుత్తు పంకాలను నడపుచున్నారు. పెద్ద పట్టణములలోని మేడలు పెక్కంతస్తులు కలిగి యెత్తుగా నుండుటచే అంత యెత్తునకు నీరు చనఁజాలదు కనుక మోటారులవలన నీటిని మేడల పైభాగమున నున్న చెఱువులలోనికి పంపుచున్నారు. కలకత్తా బొంబాయి నగరములలో నట్లు జరుగుచున్నది. విద్యుత్తు పంకా యున్న చోట విద్యుత్తు దీప ముండుట సహజము. కాని, యీ దీపములును పంకాలును భాగ్యవంతుల గృహములందు మాత్రమే గలవు. నడిమితరగతివారి గృహములలో విశేషముగ లేవు. బీదవారి సంగతి వేఱే చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ఈ సందర్భమున ప్యారిసు నగరమందలి యొక శాస్త్రకారునిచే కనిపెట్టఁబడిన గృహవిద్యుద్యంత్రమును వర్ణించుట మంచిది.

ఈ యంత్రమును సైకిలును త్రొక్కునట్లు త్రొక్కవలసి యున్నది. అట్లు త్రొక్కుటచే తిరుగు చక్రమును త్రొక్కువాని కెదురుగ తగిలించి ఆ చక్రపు పైభాగమునుండి క్రింది భాగమున నమర్చియుంచిన చిన్న డైనమోయొక్క చక్రమునకు త్రాటిచే కలిపెను. మనము త్రొక్కుచున్నంతవఱకును చక్రమును అందువలన డైనమోలోని యార్మచ్యూరును తిరుగుచుండి విద్యుత్తును జనింపఁజేయుచుండును. అట్లు జనించు విద్యుత్తు నంతను విద్యుద్ఘటములలో నింపి రాత్రులందు దీపములను వెలిఁగించుకొనుట కుపయోగపఱచుకొనవచ్చును. ప్రతిదినమును కసరతు చేయు సమయములో ఈ యంత్రమును ఒకటి ఒకటిన్నఱ గంటల కాలము త్రొక్కిన రెండు విధముల లాభకారి యగుచున్నది. ఈ యంత్రములలో రెండు రకముల యంత్రములు కలవు. ఒకటి చిన్న పిల్లలకును రెండవది కొంచెము పెద్దవారికిని. మొదటిది 12 ఏంపియర్లును 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ఘటమాలను నింపుటకును రెండవది 25 ఏంపియర్లును 12 వోల్టులును గల విద్యుద్ఘటమాలను నింపుటకును ఏర్పఱుపఁబడినవి.

సంచలన ప్రతిమలు

న్యాపతి నారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

మార్పు చెందెడి రంగస్థలములచేతను మనోహరాకర్షణముల చేతను ప్రబోధముచేతను నిజత్వమును ఘనీభవించుట చేతను అనంతవిషయశ్రేణులచేతను సంచలనప్రతిమలు 17-వ శతాబ్ది యంతమునందు మనుష్యులకు ప్రబోధమును కలిగించు గొప్ప యంత్రముగా మాఱినవి. శైశవస్థితియందున్నను దాని యభివృద్ధి మిక్కిలి యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది. నాగరికతాభివృద్ధి కది మిగుల సహకారి. మనుజుఁడు మాటాడుటకు చదువుటకు పూర్వము నేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించును. అది స్వభావసిద్ధము.

ఇటాలియా తత్త్వవేత్త యగు పోర్టో గారు 16-వ శతాబ్దిలో ఈ విద్యను గని పెట్టెను. 1802 లో వెడ్జివుడ్ అనెడి యాంగ్లేయప్రముఖుఁడు అసలైన చిత్తరువులను తీయఁగలిగెను. నెపోలియన్ యుద్ధములవలన ఈ పరిశ్రమకు కొంత యంతరాయము కలిగినను 1833లో హార్నిరు గారు ఒక బోలు గొట్టముతో నొక యంత్రమును తయారుచేసి యిరుసుమీఁద తిరుగునట్లు చేసెను. దాని పైభాగ మంతయు నిడుపైన రంధ్రములచేత కప్పఁబడి లోపలిభాగము చుట్టును పరుగెత్తెడి గుఱ్ఱము మొదలగువాని క్రమానుసారమైన యవస్థలను తెలుపు ప్రతిమల పంక్తి కూర్పఁబడెను. గొట్టము తిరుగునప్పుడు దాని పై భాగమునందుండు రంధ్రములలోనుండి చూచువానికి ప్రతిమ కదలుచున్నట్టు కనఁబడును. ప్రప్రథమమున ఈ ప్రతిమలు చేతితో వ్రాయఁబడినవి. రానురాను, మెబ్రెడ్జీ గారు కామిరాల వరుస నుపయోగించి దానిముందర గుఱ్ఱము నడుచునప్పుడు విద్యుచ్ఛక్తివలన మూఁతను తెఱచుచు మూయుచు పోయిరి. క్రమముగా 1889 లో శెల్యులాయడ్ రోల్ ఫిలిము ఎక్కువ లాభకారిగా చేయఁబడినది. ఇది జీవితముయొక్క యథార్థఫలితము లెటులు కలుగు నా యని సంచలనప్రతిమల పోషకులు సయితమాశ్చర్యనిమగ్నులగుచుండిరి. నిజమునకు పదార్థము ప్రత్యక్షముగా చలింపదు. అది దృష్టివిన్యాసముయొక్క భ్రమ లేక దృష్టియొక్క పట్టు అనెడి మనోవ్యాపారభేదము (Psychological Phenomenon) పదార్థము తొలఁగించిన తరువాత దాని రూపచిహ్నము 1/10 సెకండువఱకు నేత్రాంతఃపటలమునందుండును. అందువలన ఆ రూపమును పది సార్లు కన్నులయెదుట నుంచినయెడల విచ్ఛేదోద్దేశము పోయి రూప మవిచ్ఛిన్నముగా నున్నట్లు కనఁబడును.

శెల్యులాయిడ్నుండి చేయఁబడిన సన్నని పొర సాధారణముగా వెయ్యి యడుగులు పొడవు ఒక యంగుళము వెడల్పు గలిగి అంగుళము పొడుగును ముప్పావలిక వెడల్పును గల 16 వేల బొమ్మలు కలిగియుండును. ఈ బొమ్మల వరుస చలించు పదార్థముయొక్క గాని కథయొక్క గాని క్రమానుసరణరూపములను పోలియుండును. ఈ బొమ్మలు సెకండునకు 16 వంతున సున్నపు వెలుతురునఁ గాని విద్యుచ్ఛక్తికాంతియందుఁ గాని ఒక తెర మీఁద చక్రము త్రిప్పుట చేత అతిత్వరితముగా ఒకదాని వెంబడి నింకొకటి ప్రదర్శింపఁబడును. పై చెప్పిన దృష్టియొక్క పట్టును బట్టి అవిచ్ఛిన్నమైన సంచలనము గలిగినట్టు చూచువారికి కనఁబడును.

1889 లో కామిరా మూలకముగా విలియమ్ గ్రీన్ గారు లండను పట్టణమునందు ప్రదర్శించిరి. కాని, క్రమముగా చాల వృద్ధి పొందెను. ప్రప్రథమమున ఈ పరిశ్రమ ఏదే నొక వింతను చూపుటకొఱకు అనుసరింపఁబడినది. అందు చిన్న చిన్న ప్రహసనములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. వింతవలన ప్రదర్శనముల గుణాగుణములు పాటింపఁబడియుండలేదు. రానురాను, సముద్రము సృష్టిచమత్కృతి మున్నగు విషయములను తెలియఁజేయు ప్రతిమలు ఈ చిత్రలేఖనరంగమునందు ప్రదర్శింపఁబడుచువచ్చెను. 1896 లో జనులకు ఈ యంత్రము ప్రబోధకముగను ఆనందకరముగను నుండుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. క్రమముగా వృద్ధి పొంది గొప్ప గొప్ప కంపెనీలు ఈ పరిశ్రమను విరివి చేయుట కారంభించెను. ప్రవీణులైన నాటకరంగాధికారుల నిర్వాహకత్వము క్రింద గొప్ప గొప్ప నాటకములే ప్రదర్శింపఁబడుచువచ్చెను. తర్వాత వర్తమానవృత్తాంతములు వార్తాపత్రికావిషయములు మున్నగునవి వానియందు ప్రదర్శింపఁబడుచువచ్చెను. అవి యనన్యసామాన్యమైన సంఘశక్తిని పురికొల్పి ప్రజాభిరుచులకును ప్రజాభావములకును ప్రజానీతులకును కారకము లయ్యెను. కినిమిటోఫోనున గ్రామోఫోను ధ్వనులను ప్రతిమల సంచలనముతో సమ్మేళనపఱచి స్వభావసిద్ధమైన మనుష్యవాక్కును పొందుటకు చాల ప్రయత్నములు జరిగెను గాని యది కొనసాగలేదు. నాటకములు సాధారణముగా జనసామాన్యమునకు ఆహ్లాదమును కలిగించును. వానిని చూచి యానందించుటకు ప్రతిపోషకునకును ఒక విధమైన తెలివి యుండుట యవసరము. దానిని ప్రతి మనుజుఁడు పొందుట కష్టము. అందువలన ప్రజలు సరియైన యానందమును పొందియుండలేదు. కాని, 20 వత్సరముల క్రిందట సంచలనప్రతిమలు నూతనముగ కనుఁగొనఁబడినప్పుడు జ్ఞానావశ్యకతయు ధనవ్యయమును తగ్గి జనసామాన్యము దానిని పోషించుటకు వీలు కలిగెను. అందువలన గొప్ప నాటకప్రదర్శనములు జనసామాన్యాభిరుచికి ఆలవాలము లయ్యెను. ఈ నూతనపద్ధతి వినోదప్రపంచ మంత

టను విప్లవము కలిగించి నాటకరంగస్థానమును ఆక్రమించుచున్నది. అమెరికా దేశమునందు నాటకశాలలు సంచలనప్రతిమాభవనములుగ మాఱినవి. అందలి వేషధారులు ఈ భవనములను పాలించుచున్నారు. సంచలనప్రతిమల ద్వారమున సముద్రము ఎడారి మొదలగు రంగములు కూడ ప్రదర్శింపఁబడుటచేత అవి నిజమైన ప్రదర్శనములుగను చౌకగను నుండును.

ప్రేక్షకునకు సరియైన యానందము కలుగును. కర్ణేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియముల రెండిటి నుపయోగింప పని లేదు. కఠినపదములవల్లఁ గాని క్లిష్టాన్వయములవల్లఁ గాని యతని మనస్సు చీకాకుపడదు. అట్టి ప్రదర్శనములయెడలఁ గల జనసమ్మతి లోకవిదితము. కల్పితరూపమునందు మనుజునకుఁ గల యభిలాష మనోహరమైనను మోహైనను నాగరికతాభ్యుదయమునకు ముఖ్యమైన యంగము. అట్టి యభిలాషకు నడకయొక్క యందము కూడఁ జేర్పఁబడినది. గొప్ప గ్రంథరాజములు సంచలనప్రతిమల ద్వారమున స్వభావసిద్ధముగను ఫలవంతముగను వర్తమానకాలమునందు ప్రదర్శింపఁబడుచున్నవి. వానిని చూచి యానందించి యుత్సాహపూరితు లగుటకు స్త్రీపురుషులకు వీలగుచున్నది. రానురాను, జనసామాన్యమనోవికాసమునకు ఈ పరిశ్రమ సహకారిగా నున్నది.

మానవసంఘమునందు దృష్టితోఁ గూడిన విద్య యగ్రస్థానము ననుష్ఠించుచున్నది. అవిద్యాపూరితమై ఏకభాషారహితమైన మన దేశమువంటి దేశముల కవశ్యము. పిండపతనమైనది మొదలు మనము నేత్రముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించుచున్నారము. నేత్రముల ద్వారమున కలుగు చిహ్నము లెప్పటికిని మాఱక విని చదివిన దానికన్న మనఃఫలకముమీఁద స్థిరముగ నుండును. తర్వాత వేగముగ మనుష్య నాకర్షించునది సంగీతము. ఇది మనోభావముల నాకర్షించును. వస్తుప్రదర్శనము బుద్ధి నాకర్షించును. అట్టిది మానవశాస్త్రములయందు స్పష్టపడుచున్నది. ఆధునికశాస్త్రపరంపరలచేత బొమ్మలు చలించుచుండఁగా, వాని యాకర్షణలును ఫలితములును అభేద్యములనెడి విషయములో ఏమి యాశ్చర్యమున్నది! అట్టి విద్య చదువు రానివారికి సరియైన విద్యను సముపార్జించుటకు వీలును కలుగఁజేయును. ప్రదర్శనముల యెదుట భాషారూపగుణభేదములచేత తాఱుమాఱగు జనులు సయితము కలసి మెలసి కూర్చుండి సమబుద్ధితో ఆనందింపవచ్చును. ఇదియే మానవబుద్ధికుశలతవల్ల కనుపెట్టఁబడిన సర్వతోముఖమైన యేకభావ. విద్యాహీనులై భాషాభేదము గలవా రందఱికి తెలియునది సంచలన ప్రతిమల భాషయే. సముద్రములచే విడిపోయిన ఖండములయొక్క కృత్రిమపు హద్దులకు అందరానిది. ఎడిసన్ గారు చెప్పినట్లు, ఇతరదేశస్థులయొక్క స్థితిగతులు ఆచారములు సాంప్రదాయములు మొదలగు విషయములను గోచరింపఁజేసి జ్ఞానము నుద్భవింపఁజేయును.

ఎక్కువ ధనవ్యయముతో ప్రదర్శింపఁబడు హీనప్రదర్శనములకంటె ఇందు జాతీయాంతర్జాతీయానుసరణి సరసముగా ప్రదర్శింపఁబడును. జ్ఞానాభివృద్ధికిని మానవనీతౌన్నత్యమునకును సంచలనప్రతిమలు ఎక్కువ తోడ్పాటు. అవిద్యాజనితమైన దురభిమానమును పోఁగొట్టి సమభావమును జనుల మనస్సునందు జనింపఁజేసి క్రిందికి అణఁగఁద్రొక్కఁబడిన జనుల నున్నతికి పురికొల్పును. అనుష్ఠించుటకు నూతనాదర్శములను కలుగఁజేయును. బహుళమైన జనసామాన్యముయొక్క సన్మార్గాభివృద్ధిని పెంపొందఁజేసి మనోహ్లాదమును కలిగించుటకు విశాలహృదయు లగు పండితుల చేతులలో సంచలనప్రతిమలు పై కారణములచేత నిజమైన పరికరములుగ పరిగణింపఁబడుచున్నవి. ప్రారంభోచితవిద్య మొదలు విశ్వవిద్యాలయములయందు పెంపొందిన విద్యావిషయముల పర్యంతము ఈ యంత్రము లుపయోగింపఁబడును. అన్ని శాస్త్రముల బోధించుటకును తగిన పొరలు గలవు. అమెరికా దేశమునందు ఇంద్రియరాజమగు దృష్టి ద్వారమున జ్ఞానోద్బోధనకు సంచలనప్రతిమలు ఎక్కువగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. శాస్త్రసమ్మతమైన జ్ఞానసంపాదనమున కనువగునట్లు గొప్ప పాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినవి. విశ్వవిద్యాలయానుక్రమణికలో చిత్రపటైకవిషయము కూడ చేర్పఁబడినది. రోచస్టర్ విశ్వవిద్యాలయమునందు చలనప్రతిమాశాస్త్రైకవిద్యయం దాఱితేఱుటకు నాలుగు సంవత్సరముల విధి నిర్ణయింపఁబడియున్నది. వ్యవసాయము పరిశుభ్రత మొదలగు విషయములను జనులకు బోధించుటకుఁగాను అమెరికా ప్రభుత్వమువారు సంచలనప్రతిమల నుపయోగించుచున్నారు. నిజమైన యాకర్షణ మీ పరిశ్రమయం దుండుటచే ఎన్నికలయందును కృషిజీవనమునకు మనుష్యులను పురికొల్పుటకును దోషులను దొంగవస్తువులను కొనువారిని కనుఁగొనుటకును క్రొత్త సిపాయిలను కూర్చుటకును వస్తుప్రకటనమునకును ఈ ప్రదర్శనముల నుపయోగించుచున్నారు. ఆధునిక మతధర్మములు సయితము ఈ బొమ్మల ద్వారమున బోధింపఁబడుచున్నవి. కొలఁది రోజుల క్రిందట అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో న్యూమెక్సికో పట్టణమున 30 లక్షల రూపాయిల మూలధనముతో “బైబిల్ ఫిలిమ్ కంపెనీ”ని స్థాపించి అందు మతవిషయికము లగు బొమ్మలను తయారుచేయుచున్నారు. విద్యావిషయములయందు విద్యయొక్క ప్రయోగము లమితములు. అమెరికా దేశమునందు స్వజాతీయప్రతిమల పొరలను తయారుచేయుటకు గొప్ప యంత్రశాలలను కట్టించి 150 కోట్ల రూపాయిల మూలధనమును ప్రోగుచేసిరి. అందు 275 వేల జనులు పని చేయుచున్నారు. ఒక్క యమెరికా దేశమునందు 1916లో సాధారణాసాధారణము లగు పొరలును వాని నకళ్లును తయారు కాఁబడి వానికి వెచ్చింపఁబడిన సొమ్ము పోను 83 కోట్ల 62 లక్షల 50 వేల రూపాయిలు లాభము వచ్చినది. ఘనత చెందిన స్త్రీపురుషవేషధారులు ఎక్కువ జీతములమీఁద ఆ కంపెనీలలో పని చేయుదురు. అమెరికా దేశములో 200 కంపెనీః గలవు. మన యాసియా ఖండములో చీనా దేశము దీర్ఘనిద్రనుండి యతిత్వరితముగా మేల్కాంచుచున్నది. జీవితముయొక్క సందిగ్ధవిధానములను అతితీవ్రతతో సవరించుకొనుచున్నది. వర్తమానగమనములో అభివృద్ధి చెందినయెడల కొలఁది కాలములోనే ఆదర్శకరాజ్యములలో నొకటిగా గణన గాంచఁగలదు. దాని సంకేతము “నిరంతరకృషి”. ముందు

నవీకరణ కావలసిన ప్రారంభోచితవిద్య నేర్పుకొనుచున్నది. ఎక్కు-
వగా ప్రయోగింపబడు ముఖ్యసాధనములలో సంచలనప్రతిమాపరి
శ్రమ ఎక్కువ స్ఫుట మైన 20-వ శతాబ్దపు పరికరము. జపానుదేశ
మునందు సయితము ప్రప్రథమమున విదేశీయప్రతిమలు ప్రబలినవి.
అట్టి పొరలవల్ల తమ జాతీయజీవనమునకు హాని కలుగు నని తలంచి
స్వజాతీయయువకులకు తగినట్లు ప్రతిమలను వారు తమ దేశమునందే
తయారు చేయుచుండిరి. వారి సంప్రదాయముల ననుసరించు బొమ్మ
లను కథలను రంగస్థలములను తయారు చేయించి నిజమైన యాన్త్రిక
విద్యను వెదజల్లగలిగిరి. ఐనను, మన యిండియాయొక్క దుర్గతి
చెప్ప నలవి గాదు. అది పరిశ్రమలయందును జాతీయాభివృద్ధికి కా
వలసిన ప్రతిబింబయమునందును ఇతరదేశములకన్న ఎట్లు వెనుకబడి
యున్నదో అటులే సంచలనప్రతిమాపరిశ్రమయందును మాకీభావము
వహించి రానురాను జాతీయవ్యక్తిత్వమును పెంపొందించుకొన
జాలక ప్రపంచనాగరికతాజలావర్తమున బడి కొట్టుకొనుచున్నది.
ఆధునికస్వతంత్రరాజ్యములు శైశవస్థితియం దున్న కాలమున ఎక్కువ
యౌన్నత్యమును గాంచిన మన యిండియాదేశము ఇప్పు డిట్టి దురవస్థ
పా లగుట యెంత విచారకరము! భారతేతిహాసములు పురాణాది
కథలు జాతీయనాటకములు మున్నగునవి మన జాతియొక్కయు మన
దేశముయొక్కయు గొప్పతనమును స్ఫురింపజేసి జనుల మనముల
నుత్సాహపూరితములుగ జేయును. దానికి తగునట్లు మన దేశస్థులు
కృషి చేయకపోవుటచేత మన మన్ని విధముల కష్టములకు లోబడ
వలసివచ్చినది. వాషింగ్టన్ పట్టణములో నున్న చలనప్రతిమాభవన
ములు మన యిండియా మొత్తమునిండ లేవు. దానికి కారణము ఇద
మిత్థ మని చెప్పుట కష్టతరము. కాని, నిజమైన జ్ఞానము స్వసామర్థ్య
మునందు నమ్మకమును పనియందు గౌరవము లేకుండ మనల నావరించి
కొనియున్న యజ్ఞానము కొంతవఱకు ముఖ్యకారణము. విజయమును
పొందుటకు సరియైన జ్ఞానవిజృంభణ మవశ్యము. మన విద్యావం
తుల కట్టి జ్ఞానము లేదు. సామాన్యజను లిట్టి పరిశ్రమల యావశ్యక
తను గమనింపలేదు. గొప్ప ధనవంతులు మాత్రము కొన్ని భవనములను
నిర్మింపగలిగిరి. కాని, ఆధునికవాణిజ్యస్పర్ధకు తాళజాలరు. ఈశతా
బ్దమునందు గొప్ప నిర్మాణములు సంఘములచే స్థాపింపబడి అసం
ఖ్యాకు లగు మనుష్యులయొక్క సంపాదనసామర్థ్యములకు సుసాధ
నము లగుచున్నవి. టాటా యినుప కంపెనీ బొంబాయి మిల్లుయంత్ర
ములు ప్రత్యేకపు ధనికులచేత స్థాపింపబడుట సాధ్యము కాదు గదా!
అటులే సంచలనప్రతిమాభవనములు కూడ సంఘముయొక్క ధన
ముతో నిర్మాణము చేయవలయును గాని ధనవంతు లగు కొంతమంది
వ్యక్తులచేత కానేరదు. అదియును గాక, ఆ పరిశ్రమకు కావలసిన
విద్యావ్యక్తి కొనసాగుట యిప్పటి స్థితిగతులను బట్టి చాల కష్టత
రము. అది గొప్ప పట్టణములయందు మాత్రమే యొనగూడును. అందు
వలన ఆ వెలుగును సంచలన ప్రతిమలకు వాణిజ్యపద్ధతిమీద
తయారుచేయుట సుసాధ్యము కాదు.

ఇప్పుడు మన దేశములో వాడబడు పొరలు విదేశములలో
తయారు కాబడి వారిచేత విసర్జింపబడిన పిమ్మట మన బజారుల
యందు ఎక్కువ విలువకు అమ్మబడుచున్నవి. మన యభిరుచులకును
సాంప్రదాయములకును సరిపోని భిన్నజాతీయనీతులు సాంప్రదా
యములు గల పాశ్చాత్యదేశములయొక్క స్థితిగతులకు తగినవై
యుండుటచేత మన జాత్యభివృద్ధికి ఎంత మాత్ర మవి సహకారులు
కానేరవు. అదియును గాక, ఆ పొరలు గీతలతోను మరుపులతోను
నిండియుండి చూచువారి కండ్లకు అపాయకరములై యుండును.
మన దేశస్థులు నిరక్షరులుగను అజ్ఞానులుగను నుండుటచేత చిత్రలేఖన
ప్రదర్శనములందు సరియైన యభిరుచి లేదు. రామాయణ భారతాది
కథలును హరిశ్చంద్రాదినాటకములును సంచలనప్రతిమల ద్వార
మున ప్రదర్శింపబడినయెడల జనసామాన్యమునకు ఉద్రేకము కలిగి
మన సంప్రదాయములయందు నిజమైన యభిరుచియు దేశాభిమాన
మును గలుగును. జనసామాన్యమునకు హిందూదేశపూర్వచారిత్ర
ములు ప్రతిష్ఠాపనవిధానములు రాజకీయాందోళనవ్యవస్థలు మొద
లగు వానియందు జ్ఞానము లేకపోవుటచేత వర్తమానపరిస్థితు
లయం దభిరుచిని పొందుట నిష్ఫలమై నిరర్థక మైన జీవనమునకు
లోనగుటకు మూల మగుచున్నది. మన నాయకు లీ విషయమును
గమనించినట్లు కనబడదు. ఆధునిక రాజకీయపరిస్థితుల వైపు జన
సామాన్యముయొక్క మనములను త్రిప్పినగాని దేశాభ్యుదయము
కలుగనేరదు. నిర్బంధప్రారంభోచితవిద్యను విరివిగా గొనసా
గించుట కిప్పటి స్థితిగతులలో వీ లగునట్లు తోచదు. వీలైనను
శాస్త్రపరిశోధనలయం దభిరుచిని సముపార్జించుట కది చాలదు.
కావున, జనులకు దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకును దేశా
భివృద్ధికి ముఖ్యము లగు పరిశ్రమలయం దభిరుచిని పెంపొందజే
యుటకును సంచలనప్రతిమాభవనములను విరివిగా వ్యాపింపజేసి
జ్ఞానాభివృద్ధి గావింపవలయును. లేనియెడల, ఆధునిక ప్రాపం
చిక రాజ్యాంగవిప్లవములలో మన దేశము అధోగతి పాలు కావలసి
వచ్చును. కావున, అవిద్యాపూరితమై భాషాభేదములచేత చీలిక
పడియున్న మన దేశముయొక్క యభ్యుదయమునకై మన పురాణ
శాస్త్రములు నాటకములు ప్రహసనములు చరిత్రములు జీవితచరిత్ర
ములు ఆధునికవృత్తాంతములు గల పొరలను తయారు చేయుటకు
యంత్రములను స్థాపించి మన స్త్రీపురుషవేషధారులు మన జాతీయ
వాతావరణానుసరణని మన సహజశక్తిని బొమ్మల ద్వారమున వెలి
యజేయవలయును. ఈ నూతనవిద్య జాతి మత భాషా విచక్షణ లేక
మన దేశస్థు లందరికి నిజమైన జ్ఞానము నభ్యసింపజేసి ఆనందమును
కలుగజేయును. అప్పుడు ఈ యద్భుత మైన యంత్రము శరీరసౌఖ్య
మును మానసపోషణమును సమకూర్చుటయే గాక వర్తనమును సవరించు
కొనుటకును నీతిమార్గముల నిరూపించుటకును కార్యములం దుత్సా
హము వహించుటకును జీవనముయొక్క ప్రాణాధార మైన సమస్యల
నాలోచించుటకును జనసామాన్యమునకు శక్తిని కలుగజేయును.
ఇంగ్లాండు దేశమునందు అవినీతిపటములు ప్రదర్శింపబడుటచేత
బాలుర మనములు చెడుదారులం బడి నష్టము కలుగజొచ్చెను ఆదేశపు
దొరతనమువా రది గమనించి నీతికి విరుద్ధ మైన పటములను ప్రద
ర్శింపగూడ దని శాసించియున్నారు. అటులె మన దేశమునందును
అట్టి యుత్తరువులను ఇండియా దొరతనమువారు జారీ చేయించి ఆబాల
గోపాలము జ్ఞానాభివృద్ధి కనువగునట్టు సంచలనప్రతిమాపరిశ్రమను
వృద్ధి పఱచెదరు గాత! దేశనాయకులును ధనవంతులును జనసామాన్యాభి
వృద్ధికి ముఖ్యసోపాన మగు ఈ సంచలనప్రతిమల పరిశ్రమ యభి
వృద్ధికి తగిన మార్గము లేర్పఱచి దేశజనుల కృతజ్ఞతకు పాత్రు లగు
దురుగాక! ఈ విద్యయొక్క యనంతలాభములను జనసామాన్యమునకు
బోధించి వారికి నిజ మైన యాసక్తి నభ్యసింపజేసి హిందూసంఘాభి
వృద్ధికి తోడ్పడుట యావశ్యకము.

ఆత్మానుభవము

కొత్తపల్లి సూర్యారావుగారు

ఆత్మానుభవ మనునది ప్రపంచానుభవముకంటె గొప్పది. పెద్ద పెద్ద విషయములును గొన్ని స్వల్పవిషయమ్ములుఁ గూడ నొక్కొక్కప్పుడు తనకుఁ దెలిసియుండియు నెదుటివానికిఁ జెప్పుటకు బోధించుటకుఁ దగిన యుపాయము మాటలు దొరకక తడఁబడును. "అంతర్గడగుడాయతే బహిర్వక్తుం నశక్యతే" యను మాట దీనిమీఁదనే పుట్టియుండవచ్చును. వాడుకలోఁ గొందఱు "నోటిలో నాడుచున్నది పైకిఁ దెల్పలేకున్నా" నందురు. ఇదియుఁ బైదానిలో నొక భావమే కావచ్చును. ఆత్మకుఁ దెలిసి బైటికి స్పష్టపఱుపఁ జాలకున్నను, స్పష్టపఱుచుటకుఁ దగిన సాధనములు లేకపోయినను జక్కఁగా నెఱవేఱు కార్యములు పెక్కులు గలవు. యజమానునిఁ బెంచువానిం గాంచి కుక్క తోఁక యాడించును, గుఱ్ఱము సకిలించును, గేదె తల యాడించును. విశేష మేమనఁగా, యజమానునిఁ దన కన్నము పెట్టు యజమానసేవకుని భేదము కనఁబఱచుచు యథోచిత ప్రేమాదులు చూపు నోరు లేని జంతువుల యాత్మానుభవ మొక్కటి. ఆ కుక్క యాఁకలిగొన్న దని మనము గ్రహింతుము. గుఱ్ఱము గుగ్గిళ్లు తెమ్మనుచున్న దని తెలిసికొందుము. గేదె గడ్డి యడుగుచున్నటులు గుర్తింతుము. కుక్క యే భాషతోఁ దెల్పినది? గుఱ్ఱ మే మాటలతో నడిగినది? గేదె యే వాక్యములతో యాచించినది? కుక్క వాలము ద్రిప్పును, నేలఁ బడి వక్త్రముఁ గుక్షియుఁ జూపును, 'ఉమ్మ ఉమ్మ' యని యజమానునియొద్ద ముద్దులు గుడుచును. అప్పుడు దాని మనస్సులో నే భాషాభావము లుండునో మన కెఱుఁగఁ దరముగాదు. "ఆఁకలిగా నున్న" దని తెలుఁగున ననుకొనుచున్నదా, "పసియా యిరుక్కిఱదు" అని యఱవమునా, "భూఖ్ లగ్ తా హై" "ఐ ఆమ్ హంగ్రి" ఇత్యాదు లగు మనకు రాని తక్కు భాషలలోనా? ఇదియే యాత్మానుభవముగా నెంచుకొనవలయును. ఆహా! ఆత్మల భాషలు దేశములఁ గాలముల వాక్కుల నతిక్రమించినట్లు తోఁచుచున్నది. 'బోబో' యనినఁ గోడి తనకుఁ దవుడు వేసెద రని పరుగెత్తుకొని వచ్చును. 'దూదూ' యనిన శునకము వచ్చును. 'ఆఆ' యనినఁ బావురము గుబాళించుచు నేతెంచును. 'బోబో' యనినఁ బావురము రాదు, కుక్క రాదు, కోడియే 'కోకో' యనుచు వచ్చును. ఈ భేద మెవ్వరు నిర్ణయించిరో! ఇది నా కట్టుగఱ్ఱ యని సాయంకాలము పొలమునుండి వచ్చిన యావు తన రాటయొద్ద నిలుచును. స్తంభమున నున్న యురిత్రాడు విప్పుచున్నఁ గని పెట్టి దూడ పాలకై యఱచుచు లేచును. 'హూ' యని డొక్కలు మీఁది కెగుర నావఱచును. కొన్ని యే పనిమీఁద నైన గృహస్థుఁ డాలస్యముగఁ దన కాహారము లేకయుండెనేని వేగము రమ్మని సంజ్ఞలు చేయును. ఇవి యన్నియు నాయా ప్రాణుల హృదయభావములు. ఇట్టివాని నెట్లు తెలిసికొందుము? మన కేదైన వస్తువు కనఁబడినపుడు, "ఆహా! యిది యెంత బాగుగా నున్నది!" యనుకొందుము. పిల్లి మన మన్నము తినునప్పుడు వచ్చి విస్తరియొద్దఁ బండుకొని గురుగురు మనుచు మజ్జిగ పోసికొనువఱకు శాంతించి యప్పటికిని మన మింత యైన దానికిఁ బెట్టుట లేని సంగతి తెలిసికొని చేయెత్తి మన చేతిలోని కబళ మందుకొనఁబోవును. అపు డది "వీఁడు నాకీ ముద్ద పెట్టకుండఁ దానే తినుచున్నాఁ" డని యక్షరరూప మైన యే భాషలో నైన ననుకొనునా? ఇదియే యాత్మానుభవము. కఱ్ఱఁ గాంచి యిది నన్నుఁ దాడించునది యని పశువు గ్రహించును. అన్నముం గాంచి యిది మన కాహార మగు నని కుక్క యక్కడఁ గూర్చుండును. గడ్డిమోపుం గని యిది యజమానుఁడు మనకే పెట్టు నని యావు గ్రహించును. మనుష్యుల సహవాసమున నీ గ్రామీణజంతువులు తామిట్టి యూహలు కలిగియుండు నని యనుకొందము. అడవిలో నున్న పులి మనుష్యులు తన్నుఁ జంపఁజూచెద రని డొంకలలో దాఁగుచుండును. ఇట్టివి సహజములు దైవప్రేరితములు నగు నాత్మానుభవములు.

భాషలోఁ గూడ నిట్టివియే యాత్మానుభవములు పెక్కులు గలవు: చకోరాక్షి పద్మహస్త మొదలగునవి. ఆఁడుది యన్నఁ దెలిసికొనఁదగిన వస్తువునే చకోరాక్షి యన్న గ్రహింతుము. ఆఁడుదానికిం జకోరాక్షికిం గల సంబంధముం గనఁదగును. ఇదియే యాత్మానుభవము. "వాఁడు సంతోషించెను" అనుదానినే "అమందానందకందళితహృదయారవిందుం డయ్యె" నని యందురు. ఈ సమాస మే ముహూర్తమున నే పండితునిచేఁ గూర్పఁబడినదో జగద్విదిత మైనది. ఎఱుఁగనివాఁడు లేఁడు. సింహమునకు నడుము సన్న మనీ హంసము పాలు నీరు విడఁదీయు నని కవిసమయము. దీని జగ మంతయుఁ బట్టి వ్రేలాడుచు నిజ మని నమ్మియున్నారు. సర్కసులోని సింహముం గాంచి "ఇది సింహము గాదు. ఇక్కాలమున సింహములు లేవు. ఉన్నచో, నివియే సింహము లైనచో నడుము సన్నముగా లే దేమి?" యని వాదింతురు. పీపిల్సు పార్కులోని హంసను లేదా ఫౌంటెన్ పెన్ మీఁది హంసను గాంచి "ఇప్పుడు హంసలు లేవు. మానససరోవరములో నుండును గాని యిక్కడ నుండవు. ఉన్నచో, నివియే హంస లైనచో పాలు నీరు విడఁదీయునా!" యనుచు వాదించి మన స్సమాధానముం గావించుకొందురు. నిజసింహ మెట్లుండునో వీరు చెప్పలేరు. మానససరోవర మెక్కడ నున్నదో వీరు చూడలేదు.

హంసలు విడఁదీయుటకుఁ బా లెవ్వరు తెచ్చి పెట్టి నేర్పిరో యెఱుఁగఁ జాలరు. హంస యె ట్లుండునో తెల్ప నసమర్థులు. చెప్పినను వినక పోవుట నమ్మకము లేకపోవుట వీరి యాత్మానుభవము. పద్మములో సాయంకాలము తుమ్మెద యుండఁగానే యది ముకుళించుకొని పోవును. మన్మథుఁడు పుష్పబాణములతో దంపతులం గొట్టుచున్నాఁడు. చందనవృక్షములకుఁ బాములు చుట్టుకొనుచున్నవి. నెమలి కూఁత వినిన సర్పము తల వాంచును. కోకములు చక్రవాకములు చంద్రకిరణములను సూర్యకిరణములను భక్షించును. ఇట్టి కవిసమయము లన్నియు నాత్మానుభవమున నే యెఱుంగ నగును.

"శోకప్రీతిచకోరపారణపటుజ్యోతిష్మతీలోచనే
యాభ్యాపర్ధవిబోధముగ్ధమధుర శ్రీరర్ధముద్రాయితో
నాభీపల్వలపుండరీకముకుళః కంబోస్సపత్నీకృతః"

ఇందలి చమత్కార మాత్మానుభవానుభావమున నే తెలిసికొనవలయును. కవితాచమత్కృతి కవిసమయములు నెఱింగిన నెంతయో హాయిగా ననుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనవచ్చును. సత్యములవలెఁ గనఁబడు నసత్యముల నాత్మానుభవమున నే తెలిసికొనవలయును.

"ఉరుదరీకుహరసుప్తోత్థశార్దూలముల్
ఝరవారిశోణితశంకఁ ద్రావ"

ఇం దెంత నిజమున్నదో యెంత యసత్యమున్నదో యాత్మానుభవము లేకున్నఁ దెలియదు. సోమరులై మధ్యాహ్నమునఁ బండుకొని లేచి మొగము కడిగికొనఁ బుడక వెదకువారిం జూచువారి కీ పయి పద్యచరణములోఁ గొంత నమ్మకము పుట్టును.

లేడిపిల్లలకుఁ బులులు పా లిచ్చుట నెమలి పురి విప్పి యాడుచున్న నీడను పాము నిద్రించుట మునిబాలకుల పాఠములలోని తప్పులను చెట్లమీఁది చిలుకలు దిద్దుచుండుట యిట్టివి యాత్మానుభవము లేక తేటపడవు.

"పద్మినీపద్మాతపత్రంబు శిథిలప
త్రాగ్రమై రాయంచ యాశ్రయించె"

"...కప్పురపు విప్పుటనంటి పొరయుఁ జొక్కి మాధ్వీమహో
వనధిం బుప్పొడిదీవికి న్మధుకరవ్యాపారు లేతేరఁ ద
ద్ఘనకర్పూరపటంబు లందుకొని..."

"ఆః కీదృగత్రిమునిలోచనదూషికాయాం
పీయూషదీధితిరితి ప్రథితోనురాగః"

కనుంకు దీని కెంతటి సూక్ష్మాత్మానుభవ ముండవలయునో. ఇప్పటి స్వభావాత్మానుభవములు కొన్ని ఇఁక సూచించెద:

గుమ్మములమీఁద గుత్తములం జెక్కి సంక్రాంతికి బంతిపూవు దండలు కట్టుటకై వాని నోళ్లు తెఱచికొనినట్లు వరదలు కోయఁబడియున్నవి. గవాక్షమున కెదురుగ బల్లమీఁద నల్లచాఱల బళ్లారి కంబళి పఱవఁబడినది. కాళ్లు తుడుచుకొనుటకు కొబ్బరి పీచు గోదిడీ గుమ్మము దగ్గఱ వేయఁబడియున్నది. ప్రక్కనే తోరణములవలె వచ్చువారందఱు చెప్పుల జోళ్లను విడిచియున్నారు. పాడు దేవాలయమునకుఁ దలుపు లేనందున గాడిద లందుఁ జొచ్చినవి. ఆఁడుగాడిద మగగాడిదను వెనుక కాళ్లతోఁ దన్నినది. ఇత్యాదులు.

వీనియం దెక్కుడు రుచి.యిప్పు డుద్భవిల్లుచున్నది. వీనియందున్న రుచి పై పద్యపాదముల గ్రహించుటలో నున్నచో నపుడాత్మానుభవము కావలయును. ఇప్పటి వాక్యము లాత్మానుభవశూన్యములు కావు గాని యంతరము లేదా! మంచిచెడ్డలు నిశ్చయించునది యాత్మానుభవము.

ఆత్మానుభవములను గ్రహించుటకు భాషాపరిశ్రమ ముండవలయును. భాష నేర్చినవారికిఁ బ్రపంచానుభవము గూడఁ గుదురువడును. సాధారణవ్యావహారిక ప్రపంచమును గ్రాంథిక ప్రపంచము నను నిరుదెఱఁగుల ప్రపంచజ్ఞానము వారికిఁ గరతలామలకము. గ్రాంథిక భాష నెఱుంగక వ్యావహారికభాషాభిమానజనకు లగు జనకులచేఁ దీర్పందిన వెఱ్ఱి బిడ్డలు జాత్యంధులట్ల యాత్మానుభవశూన్యులై తండ్రి యందిచ్చిన బోలుకోల యాధారమునను ప్రపంచమునఁ దడవుకొనుచు దిరుగాడవలయును. స్వతంత్రశక్తి లేకయుందురు. పాపము! అట్టి పుత్రుల జనకులకు సరస్వతి యాత్మానుభవము కొంత గలిగించి లోకోపకార మొనర్చి కాలవైపరీత్యమును బట్టి చెప్పి చేయించుకొనుంగాక!

ఎన్నడైన అంతయు ఉక్కుతో చేయబడి నట్టియు సుప్రసిద్ధిగాంచినట్టి మా ర్యాలీ సైకిలును ఉపయోగించితిరా?

లేనిచో నేడొక దానిని కొనుడు.

నానాటికి 'ర్యాలీ' సైకిలు సర్వజన సమ్మతమై అందరిచేతను కొనబడుచుటచే విశేషముగ మేము వానిని తెప్పించు చుంటిమి. వాయిదాల ప్రకారము క్రమముగ సొమ్ముకట్టి సైకిలును తీయవచ్చును.

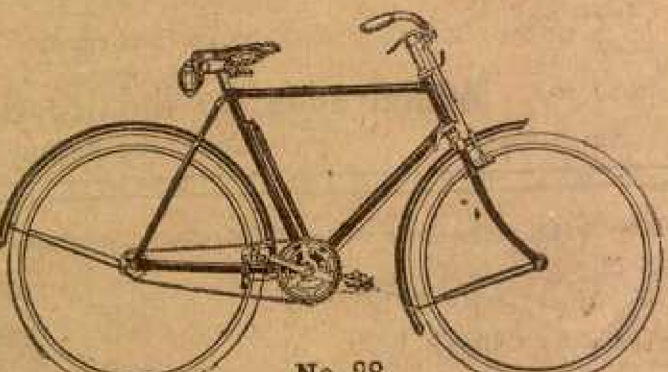
పూర్తిగ వివరములు కోరువారు మాకు వ్రాసిన ప్రత్యుత్తర మొసంగెదము.

స్టాండర్డు 'త్రీస్పీడు ర్యాలీ'

చట్రము 24 & 26 అంగుళము.

ర్యాలీ ఫ్రీవీలుతో అమర్చబడినది. ½ అంగుళము రోలరు చైను. బ్రూక్సు శాడిలు, స్టర్మీ-ఆర్చరు, త్రీస్పీడు గేరు, డన్‌లాపు, రోడ్‌స్టరు, టైరులు స్పెషలు సెక్షన్ స్టీలు మడ్గార్డు. ల్యాంపు బెల్లు, పంపు పనిముట్లు.

రూ. 225.

No. 28.

స్పెషలు ర్యాలీ.

చట్రము 24 & 26 అంగుళములు.

ర్యాలీ ఫ్రీవీలుతో అమర్చబడి ప్రత్యేకముగ ½ అంగుళము రోలరు చైను. స్టర్మీ ఆర్చరు, త్రీస్పీడు గేరు, ర్యాలీ పేటెంటు ఊడదీయ తగిన ఆయిల్ బ్యాత్ గేరుకేసు, బ్రూక్సు త్రికోణము స్ప్రింగు శాడిలు, డన్‌లపు రోడ్‌స్టరు టైర్లు, ల్యాంపు, బెల్లు, ఇన్‌ప్లేటరు, పనిముట్లు, వగైరా. రూ. 275.

'పాప్యులర్' ర్యాలీ సైకిలు వివరము.

చక్రములు:— 28 అంగుళములు. తుప్పుపట్టదు. ఫ్రీవీలు నిరర్గళముగ తిరుగును.

టైరులు:— మంచి ఉక్కు అంచులు, పెడల్సు ర్యాలీ 1½" రబ్బరు డన్‌లాపు రోడ్‌స్టరు పట్టుకొనెడు బారు పైకెక్కించబడినది.

ఫ్రేములు:— 22", 24", లేక 26" (స్పాడలు) మూడు చట్టలు కల్గి స్ప్రింగు కల్గియుండును.

బ్రేకులు:— ముందు వెనుక అందముకలది. మంచి పనితనము కలది. ప్రకాశమానమగు నల్ల ఇనామలుతో చేయబడినది. వివిధరంగులతో అందమైన చార్లలుకలది.

మడ్గార్డులు:— లైటుస్టీలు రెంటిని ఊడదీయవచ్చు.

ట్ర్యాంకుసు:— 7" పెట్టెంగ్సు, పంపు, క్లిప్పు, స్పానరు, స్పాన్నర్సు, ఆయిలరు.

(15 C)

గొలుసు:— (చెయిను) ½" రోలరు.

గేరు:— 70"

సోల్ యేజంట్లు చెన్నరాజధాని:— **స్పెన్సర్ అండుకో., లిమిటెడ్, మద్రాసు.**

ఉర్దూ భాష

ఎచ్. మహబూబ్ మియ్యాన్ గారు

ఉర్దూభాష యీ జాతిలోఁ బుట్టినది వీరు దీని నిర్మాతలు అని నిర్ధారణ చేయుట యసాధ్యము. అది యొక భాషావికృతి యుఁ గాదు. అది సమస్తప్రాగ్దేశభాషాసమ్మేళనజనిత మగు మృదు మధురభాష. పశ్చిమదేశభాష యగు నాంగ్లము గూడ నీ భాషతో సంబంధము గలిగియున్నది. మన మెఱుఁగినంతవఱకు ఈ భాష పుట్టి దాదాపు 300 సంవత్సరములే. దీని జన్మస్థానము హిందూదేశచరిత్రలో సుప్రసిద్ధ మయిన ఢిల్లీనగరములోని "షాహ్‌జహాన్ బజార్". బ్రిజ భాష దీనికి మాతృక యని చెప్పవచ్చును.

ఉర్దూభాషాచరిత్రమును దెలుపుటకు ముందు దానికి మాతృక యగు బ్రిజభాషాచరిత్రమును దెలుపుట యవసరము. అట్లు దెలుప వలసినచోఁ బ్రాచీనహైందవభాషలను గూర్చి కొంత చెప్పవలసి యున్నది. హిందూదేశభాష లన్నిటిలో నాదిభాష హైందవాదిమ నివాసుల భాష. ఉత్తరమునుండి భరతఖండములోని కార్యుల ప్రవేశము కలుగుటంబట్టి యంతకు మున్నే యీ దేశవాసులై యుండిన యాదిమనివాసులకును వారి భాషకును క్రమముగా నంతము గలిగెను. ఆ భాష వినాశము నొందినను దానియందలి పదములు కొన్ని యిప్పటి యాంధ్ర ద్రావిడ ఓఢ్ర భాషలలోఁ గనఁబడుచున్నవి. ప్రప్రథమమున మధ్యాసియానుండి పచ్చిక బయళ్ల నన్వేషించుచు నార్యులు బయలువెడలినపుడు వారిలోఁ గొంద ఱిపుడు పర్షియా యనఁబడెడి యీరాన్ దేశమునకుఁ బోయి యచట స్థావర మొందిరి; మఱికొంద ఱు హిమాలయముల గుండ బంగారు భూమి యన నొప్పి మిగుల సారవంతమై యుండిన భారతదేశముఁ బ్రవేశించిరి. ఈ యిరుతెగల వారును నేకవంశసంజాతు లగుటచే నొకే సామాన్యభాషను మాటాడువారుగా నుండినను పరస్పరవియోగకాలము దూరమైన కొలఁది రెండు తెగల భాషలును వేర్వేఱు రూపములు దాల్చెను. హిందూదేశపు టార్యుల భాష యనివార్యము లగు కొన్ని మార్పుల నొంది సంస్కృత మయ్యెను. స్వభాష యగు సంస్కృతము విదేశభాషా సంపర్కముచేతఁ జెడిపోవునేమో యను భయముచే వారు దాని కే మార్పులు కలుగకుండునట్లు జాగ్రత్తపడి దానిని "దేవవాణి" యని పిలుచుచుండిరి. "దేవవాణి" యన దేవతల భాష యని యర్థము. ఆ దేవవాణిని విదేశీయులు మాటాడుట గాని వినుట గాని మహాపాతక మని వారు శాసించిరి.

అయినను, భారతదేశాదిమనివాసులతో హైందవార్యులకు నిరంతరసంబంధము సంభాషణము ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు ఉండు టంబట్టి వారి కాపనికై యొక ప్రత్యేకభాష యవశ్య మయ్యెను. అందుకై యొక భాషకు బదులుగా వివిధప్రదేశములందు సంస్కృత భాషాజనితము లగు వివిధప్రాకృతభాషలు నుత్పన్నము లయ్యెను. వ్యవహార మీ వివిధప్రాకృతభాషల మూలమున జరుగుచుండెను. సంస్కృతము మతరాజకీయవిషయములకై ప్రత్యేకింపఁబడిన పవిత్ర భాష యయ్యెను.

సంస్కృతము నంత జాగ్రత్తగా కాపాడినను కాలవశమున దానికిఁ గీడు మూఁడకపోలేదు. క్రీ. ము. 54 -వ సంవత్సరమున బౌద్ధ మతము ప్రాకృతభాషామూలమున నప్రతిహతముగా దేశ మంతయు వ్యాపించెను. మగధరాజులు సంస్కృతమును మూలకుఁ ద్రోసి మత రాజకీయవిషయములకై ప్రాకృతమునే ధారాళముగా వాడఁ జొచ్చిరి. తర్వాత బౌద్ధమతమును వినాశ మొందించిన శంకరాచార్యుఁడు మూలఁబడియుండిన సంస్కృతమును పునరుద్ధరించెను. పండితులు కవులు తమ రచనలచే నా భాష నలంకరించి మరల దాని యౌన్నత్యమును నిలిపిరి. జగన్నుతుం డగు కాళిదాసమహాకవి గ్రంథము లిందునకు నిదర్శనము లని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? అట్లు మరల సంస్కృతము రాజభాషయు మాగధీయప్రాకృతము సామాన్యజన వ్యవహారభాషయు నయ్యెను. బ్రిజభాష యను నామాంతరము గలిగిన యీ మాగధీయప్రాకృతమే నేఁటి యుర్దూభాషకు మాతృక.

ఇఁక పారసీకదేశపుఁ బ్రాచీనభాషను గూర్చి కొంత నుడువ వలసియున్నది. ఫార్సీ సంస్కృత భాష లధికసంబంధము గల సోదరీ భాషలు. ఈ రెండు భాషలలో నించుమించుగా నొకే రూపమును అర్థమును గల సామాన్యపదము లిప్పటి ఫార్సీభాషలోను గనఁబడు చున్నవి. ఉదాహరణముగా నీ క్రిందఁ గొన్ని వ్రాయఁబడియున్నవి:

సంస్కృతము.	ఫార్సీ.
భ్రాతృ	బిరాదర్
అంగుష్ఠం	అంగుష్త్
ఖరం	ఖర్
మాతృ	మాదర్
జానుః	జాను
భూః	బూం

ప్రాచీనఫార్సీభాషకును సంస్కృతభాషకు నిట్లు సమీప సంబంధ ముండినను పరస్పరదీర్ఘవియోగముచే నీ రెండు భాషల సామాన్యత్వము కాలక్రమమున నశించెను. పారసీకదేశపు శీతోష్ణస్థితి మతము ప్రజాజీవనవైఖరి యివి యన్నియు ఫార్సీభాషారూపమందు ను పదములందును ఎన్నియో మార్పులు కలిగించెను. వీని యన్నిటి కంటె నా భాషను పూర్తిగా మార్పు నొందించినది గ్రీసుదేశపు రాజగు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర. రూపాంతర మందిన యీ భాష

లోనే యిప్పటి పార్సీమతస్థుల వేద మగు "జెండ్ ఒ అవెస్త" వ్రాయఁబడియున్నది. పర్షియా దేశములో గ్రీకులు పార్థియనులు నిరంకుశప్రభువులై యేలుచుండినపుడు ప్రాచీనపార్సీమతస్థుల పవిత్రగ్రంథము లన్నియు నొకదాని వెనుక నొకటి నాశన మొందింపఁబడినవి. విదేశప్రభువుల దాడి కోర్వఁజాలక యీ దేశపు పార్సీప్రజలును వారితో వారి పార్సీభాషయు పరదేశముల పాలయ్యెను.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత రెండవ శతాబ్దిలో పార్సీమతస్థులు మరల ప్రబలులై విదేశీయులఁ దఱుమఁగొట్టి తమ రాజ్యమును దాము సంపాదించుకొనిరి. మరల వారి భాషయు మతమును పునర్జీవ మందెను. వా రమితశ్రద్ధతో నెంతో పాటుపడి శేషించియుండిన మతములే ఇతరగ్రంథముల వ్రాఁత ప్రతులను సంపాదించుకొని సుఖముగా నుండిరి. కాని, 400 ఏండ్లు గడచిన పిదప అరేబియానుండి మహామ్మదీయు లగు నరబ్బులు వారిపై దండెత్తివచ్చి వారి రాజ్యము నాక్రమించుకొని వారి పార్సీభాషను సంస్కరించిరి. నవీనరాజభాష యగు నరబ్బీభాష దేశభాష యగు పార్సీ నెన్నియో మార్పుల నొందించి క్రొత్తభాషగాఁ జేసివైచెను.

అట్లు, రూపాంతర మందిన పార్సీభాష మహమ్మదీయులు భరతఖండముపై దండెత్తివచ్చినపుడు వారితోఁ గూడి పూర్వము తన సోదరీభాషగా నుండి మఱవఁబడిన సంస్కృతమును కలియవచ్చెను. కాని, నాఁటి హైందవులు తమ సంస్కృతము పవిత్రమైన 'దేవవాణి' యనియు, పార్సీ వికృతిరైయి యపవిత్రమైన మ్లేచ్ఛభాష యనియు, ఆ రెండు భాషలకు మైత్రి పొసఁగ దనియు నసత్యకారణములఁ గల్పించుకొని యీ రెండు భాషలకు స్నేహము కలుగకుండఁ జేసిరి. క్రొత్త పార్సీ భాషకు వేఱే మిత్రులు దొరకనందున అది దేశీయసామాన్యప్రజావ్యవహారభాష యగు బ్రిజభాషతో గాఢమైత్రి సలిపెను. ఇట్లు, భారతదేశమునకు మహమ్మదీయు లేతెంచిన నూఱేండ్లలోపల ననేక పార్సీ అరబ్బీ పదములు దేశవ్యవహారభాష యగు బ్రిజభాషలోనికిఁ జొచ్చినవి. 'ఛాండ్కోయి' అను నతని 'పృథ్వీరాజరస' అను గ్రంథము వ్రాయఁబడిన దీ మిశ్రమభాషలోనే. ఆ గ్రంథములో పార్సీపదములు లేని పుటయే లేదు.

పరస్పరసంబంధము కలిగి ఒకే ప్రాంతమున నివసించు రెండు తెగలవారు వేర్వేఱు భాషలు మాటాడువారైనను ఒకరి భాషాపదముల నింకొకరు తమ భాషలోనికిఁ జేర్చుకొనక వ్యవహారమైత్రి కలిగియుండుట యసంభవము. ఏ భాషలోనివైనను గొన్ని పదముల నితరభాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసినచో మునుపటి యర్థస్ఫూర్తి కలుగ నేరదు. కావున, నట్టి పదములనే మార్పు చేయక యున్నట్లే గ్రహించి తమ భాషలోఁ జేర్చుకొని వాడుకొనవలయును. ఏతన్న్యాయానుసారముగనే బ్రిజభాషయుఁ దన పొరుగు భాష యగు పార్సీభాషలోని యనేకపదములను దీసికొని యీ భాషతో స్నేహ మందినది. ఈ బ్రిజభాషయే నేఁడు 'హిందీభాష' యను పేరఁ బరఁగుచున్నది. పార్సీ హిందీ భాష లొండొంటితోఁ గలిసిపోయిన వనుట క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 14-వ శతాబ్దిలో 'అమీర్ ఖుస్రూ' కవి విరచిత మగు "ఖాలిక్ బారి" అను కావ్యమువలనఁ దెల్ల మగుచున్నది. ఆ గ్రంథ మీ మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయఁబడియున్నది.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాత 15-వ శతాబ్దిలో ఢిల్లీచక్రవర్తి యగు సికందరు లోడీ రాజ్యకాలమందు కాయస్థవంశమునకుఁ జేరిన హైందవులు ప్రభుత్వోద్యోగములలో విరివిగాఁ బ్రవేశించినపు డీ యుభయభాషామైత్రి యింకను నెక్కువ యయ్యెను. ఆవశ్యకతను బట్టి హైందవులు పార్సీభాషను నేర్చి రాజకీయవ్యవహారములం దమితముగా దాని నుపయోగించుచుండిరి. మరియు, వారు తమ గృహములయందుఁ దమ మాతృభాష యగు హిందీభాషలో నప్రయత్నముగా ననేక పార్సీపదములు గలిపి మాటాడుచుండిరి. కావున, సికందర్ లోడీ రాజ్యకాలమునకుఁ దర్వాత రచింపఁబడిన యన్ని గ్రంథములు నీ మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయఁబడియున్నవి. 15-వ శతాబ్దిలో వ్రాయఁబడిన 'కబీరుదాసు' కీర్తన లందునకు నిదర్శనములు.

ఈ యుభయభాషామైత్రి హిందూమహమ్మదీయసమ్మేళనమునకు మంచి మార్గ మగుటచే అక్బరు చక్రవర్తి యీ మైత్రి నింకను బెంపొందించి హిందూమహమ్మదీయసఖ్యమునకై చాల కృషి సలిపెను. హిందూ మహమ్మదీయులు ఒకరి భాష నొకరు మాటాడుట మే లని యెంచి యట్లు చేయసాగిరి. సంస్కృత పార్సీ గ్రంథములు విరివిగా హిందీభాషలోనికిఁ దర్జుమా చేయఁబడెను. రామాయణము సయితము సుప్రసిద్ధకవి యగు 'తుల్సీదాసు'చే హిందీభాషలో వ్రాయఁబడెను.

సికందరులోడీ రాజ్యకాలమునుండియు కాయస్థులు మున్నగు హిందువులు హిందీ పార్సీ భాషలను గలిపి మాటాడుచుండినను ఆ మిశ్రమభాష యొక ప్రత్యేకభాషయై యొకపేరఁ బిలువఁబడుచుండ లేదు. కాని, ఆ యుభయభాషామిశ్రమము శాంతియుత మగు షాహ్‌జహాన్ చక్రవర్తి రాజ్యకాలమందు మరికొన్ని మార్పుల నొందెను. 'మనోహరహర్మ్యనిర్మాత' యని పేర్వాసిఁ గాంచిన యీ చక్రవర్తి క్రొత్త ఢిల్లీ నగరమును నిర్మించి దానిని తన నివాసనగరముగాఁ జేసికొని తన సింహాసనమును సేనను అచటికి మార్చెను. వివిధదేశములనుండి వివిధభాషలు మాటాడు సైనికులు విద్యార్థులు పారిశ్రామికులు ఇంక ననేకులు వచ్చి యీ రాజధాని నగరమందు నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. వారి యన్యోన్యవ్యవహారావశ్యకత ఒకరి భాష నొకరు నేర్చి మాటాడఁ బ్రేరేపింప వా రట్లు చేయుచుండిరి. హిందీ పార్సీ భాషలు ప్రముఖములుగాఁ గలిగిన యీ వివిధభాషాసమ్మేళన మొక క్రొత్తభాష యయ్యెను. అదియే నేఁటి "ఉర్దూభాష." 'ఉర్దూ' అనునది తూర్కీభాషాపదము; దీని కా భాషలో సైనికస్థల మని యర్థము. ఉర్దూభాష సైనికస్థలములోఁ బుట్టిన భాష యగుటచే దాని కా పేరు గలిగెను.

ఉర్దూభాష విశేషముగా హిందీ పార్సీ భాషాసమ్మేళనమే యని చెప్పఁదగియున్నను, అది యే భాషలోనుండియైనను ధారాళముగాఁ దన కుపయోగపడు పదములను బుచ్చుకొనినది; నేఁటికిని బుచ్చుకొనుచునే యున్నది. అట్లగుటచే నది వ్యవహారప్రపంచ

ములో సకలజనసమ్మతమైన భాషయై యొప్పుచున్నది. దాదా పుగాఁ బ్రపంచములోని ప్రసిద్ధము లగు నన్ని భాషల పదములు నీ యుర్దూభాషలోఁ గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము:—అఱవ ములోని 'ఉర్‌ద్'; గుజరాతిలోని 'నన్నా'; తుర్కీలోని 'చాఖ్'; ఇటాలియను భాషలోని 'కంరా'; అమెరికాభాషలోని 'తంబాకు'; పోర్చుగీసు భాషలోని 'నీలాం'; ఇంగ్లీషులోని 'స్టేషన్'. ఉర్దూ భాష యిట్లే క్రొత్త భాషతో సంధించినను దానినుండి తనకు వలయు పదముల నప్పుడే తీసికొనుచు వివిధనవీనాలంకారశోభిత యగుచు వృద్ధి యగుచున్నదే గాని క్షీణించుట లేదు. దాని లోక హితత్వము శీఘ్రవృద్ధి యీ భాషాసాహిత్యమునకుఁ గారణము లయ్యెను. పాఠకులఁ బరవశత్వము నొందించు కావ్యములను రచించి యశ మార్జింపఁ గోరిన కవుల కది యత్యనుకూలభాష యయ్యెను. నవ రసములఁ జిప్పిలు మనోహరము లగు పద్యకావ్యములు వేనవే లీ భాషలో వ్రాయఁబడినవి. అయినను, మొన్నటివఱకు నే కారణము చేతనో గాని పద్యకావ్యములు రచింపఁబడినంత విరివిగా వచనకావ్య ములు రచింపఁబడలేదు. లక్నో పురమున మాత్ర మిటీవల వచనకావ్య ములు విశేషముగానే రచింపఁబడుచున్నవి. ఆదినుండియు విఖ్యా తు లగు నుర్దూవచనకావ్యకర్త లందఱును లక్నోపురవాసులే యని చెప్పవచ్చును. 1798-వ సంవత్సరమున 'మీర్ ముహమ్మద్ అతా హుసేన్' అనునాయన వ్రాసిన 'చార్ దర్వేష్' అను వచనకథ లోక ప్రసిద్ధమై యనేక భాషలలోనికిఁ బరివర్తనము చేయఁబడినది.

19-వ శతాబ్ది యారంభమున ఆంగ్లేయులు దేశీయులతోఁ బూర్తిగాఁ గలిసిపోయి దేశీయముఖ్యభాష యగు నుర్దూభాషను తాము నేర్చి దాని వ్యాప్తికై చాల కష్టపడిరి. వారి ప్రోత్సాహ మున 'బాగ్ ఉర్దూ' 'ఆరాయిషెమహ్‌ఫిల్' 'బాగోబహార్' మొద లగు పద్యగద్యకావ్యము లనేకములు ప్రచురింపఁబడినవి. 1802-వ సంవత్సరమున 'జాన్ జిల్ గిరిట్స్' అను నాంగ్లేయుఁడు స్వయ ముగా నొక వ్యాకరణమును వ్రాసెను. హిందూమహమ్మదీయులు కొందఱు పవిత్రము లగు తమ మతగ్రంథముల నీ భాషలోనికిఁ దర్జుమా చేసిరి. మౌల్వీ అబ్దుల్ ఖాదర్ సాహెబు ఖురాను నీ భాష లోనికి పరివర్తించెను.

18[illegible]-వ సంవత్సరములో ఉర్దూ వ్యావహారికభాషగా నంగీక రింపఁబడి మఱు సంవత్సరమే మొట్టమొదటి వార్తాపత్రిక ఢిల్లీలో స్థాపింపఁబడెను. నాఁటినుండియు ఉర్దూభాష పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మును బోధించుటకు మూలమై శీఘ్రకాలముననే యఖిలార్థనికా శాస్త్రగర్భితమై సర్వసామాన్యభాషయై యలరారుచున్నది.

శ్రీరామవర్మ, స్వాతితిరునాళ్ — (1813-29-1847)

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు గారు, బి. ఏ.

ఆగర్భశ్రీమంతుఁడైన యీ మహారాజు అబలాసచ్చరిత్ర రత్నమాలా పాఠకమహాశయులకు తెలిసిన మహారాజ్ఞి గౌరీలక్ష్మీ బాయి జ్యేష్ఠతనయుఁడు. గర్భములో నుండిననాఁటి నుండియు ఇతఁడు మహారాజని ప్రజ లెల్ల చెప్పుకొనుచుండిరి. స్వాతి నక్షత్రమున జన్మించుటచే ఈయనకు స్వాతితిరునాళ్ అని నామ కరణము చేసిరి. స్వాతితిరునాళ్ మహారాజు మహావిద్వాంసుఁడు కవి గాయకుఁడు భరతశాస్త్రజ్ఞుఁడు. ఈయన ఆంగ్ల సంస్కృత ఆంధ్ర కర్ణాటక ద్రావిడ పారసీక హిందూస్థానీ మహారాష్ట్ర భాషలు మాటలాడఁగలిగియుండుటయే గాక యించుమించుగ నన్ని భాషలయందును కవనము చెప్ప సమర్థుఁడై యుండెను. ఇతఁడు సంస్కృతమున భక్తమంజరి పద్మనాభశతకము స్యానందూపురవర్ణన ప్రబంధము అజామిళోపాఖ్యానము కుచేలోపాఖ్యానము మున్నగు గ్రంథములు రచించెను. మాతృభాషయైన మలయాళమునందు కూడ అనేకప్రబంధములను రచించెను. సంస్కృత ఆంధ్ర మలయాళ ములం దనేకకీర్తనలు రచించి పాడెను. ఆంధ్రమునందలి యీయన వర్ణములు కీర్తనలు తెలుఁగు దేశమునందు మూలమూలల నున్న గ్రామములం దిప్పటికి సయితము పాడఁబడుచున్నవి. ఈయన యాంధ్రమునందు ప్రబంధములు గూడ రచించెనఁట. అవి లభ్యపడ లేదు. సంగీతమునందు నూతనవర్ణములు కల్పించి పాడి త్యాగయ్య గోవిందమారారు మొదలగు మహనీయులచే పొగడఁబడెను. ఈయన భరతశాస్త్రమునందు కడు నిపుణుఁడై నాట్యము చేయఁగలిగియుం డెను. ఆంధ్రమునం దీయన రచించిన కొన్ని కీర్తనలు నాకు దొరకి నవి. ఈ మహారాజు తన కృతు లన్నియు తన యిలువేల్పయిన యనంతపద్మనాభస్వామికే అంకిత మిచ్చెను.

ఈయన యీ కీర్తనలందు తాను సఖి యనియు పద్మనాభుఁడు ప్రాణేశుఁ డనియు సంబోధించియున్నాఁడు. ఇతని పదలాలిత్యము చాల హృదయరంజకముగా నున్నది. కవిత్వపటిమ యెటు లుండునో చవి చూడ గ్రంథము లేవియు దొరకలేదు. పరమభాగవతోత్తముఁ డైన యీ రాజశేఖరుఁడు త్యాగరాజు సమకాలికుఁడు.

హిందూదేశము—పారిశ్రామికములు

బండి బుచ్చయ్య చౌదరి గారు

మన దేశమునం దాంగ్లేయులు ప్రవేశించినది మొదలు మన యైశ్వర్యకారణమైన సంపదాధారములు చాలవఱకు శోషిల్ల మొదలిడినవి. ఈ విషయము హిందూదేశములోని ప్రతి రాజనీతిజ్ఞునకును తెలియును. పదునెనిమిదవ శతాబ్దిని మన దేశము చేతిపనులతోడను వ్యవసాయముతోడను తులఁదూఁగుచుండెను. ఏ పాశ్చాత్యదేశవర్తకశాల చూచినను, హిందూదేశమున తయారు కాఁబడిన సరకులే కాన్పించుచుండెడివఁట. మన చేతిపను లభివృద్ధియందున్నప్పుడు ఆంగ్లపార్లమెంటువారును ఈస్టిండియా కంపెనీవారును స్వలాభాపేక్షిత మగు వాణిజ్యనీతి ననుసరించి మన పారిశ్రామిక వాణిజ్యముల నణఁగఁద్రొక్కి స్వార్థపరులై తమవారిని ప్రోత్సాహపఱచుచు నచ్చిరి. ఇఁక హిందూదేశము పాశ్చాత్యదేశములందుఁగల యంత్రాలయము లన్నిటికిని దాస్యము చేయుచు వానికి వలయు పదార్థముల నుత్పత్తి చేసి పంపవలసివచ్చెను. మన దేశపు కర్మకారులమీఁదను వారి గ్రామములమీఁదను విదేశవాణిజ్యాధికారులు నిరంకుశులై ఆకాలమునం దెట్టి దుండగము లొనర్చినను, వాని కన్నిటికిని సమ్మతింపవలసివచ్చెను. అదను కాలముగా చట్టములు నిర్మింపఁబడినవి. మన దేశమునుండి విదేశములకు ఎగుమతియగు ప్రతివస్తువుమీఁదను అపారమైన సుంకమును విధించి విదేశములనుండి దిగు వస్తువులకు నామకార్థము కొంచెము సుంకములను గట్టి విదేశవస్తువులతో మన దేశమును నింపి మనకు ప్రతివిషయమునను వారే యేకాగడగ నిలిచిరి. పాశ్చాత్యదేశముల పనివాండ్రు మన దేశపు వర్తకమును మీఱఁజాలక అధికారాస్త్రమును పూని మన పారిశ్రామికాదివృత్తులపై భారమైన పన్నులఁ విధించి వానిని నశింపఁజేసిరి. లేకున్న పాశ్చాత్యులు మన వర్తకస్పర్ధకు మీఱియుండఁజాలరు. అని యొక యాంగ్లేయ చరిత్రకారుఁడే నుడివియున్నాఁడు. మన వర్తకనాశమే మన దరిద్రస్థితికి కారణము. అందుచేతనే స్వదేశపరిశ్రమలు విదేశయంత్రాలయములతో పోటీకి నిలువఁజాలకున్నవి. మన దేశమున నున్న యంత్రములు గూడ నభివృద్ధి నొందలేకున్నవి. ఇఁక మనకు మిగిలియున్న యైశ్వర్యము ఒక్క వ్యవసాయమే. అది మూలాధారము. నూటికి ఎనుబదిమంది దానివల్లనే జీవించుచున్నారు. ఆంగ్లేయపాలకులు మన భూమిపన్ను లమితముగ విధించి తమ యిచ్చవచ్చినప్పు డెల్ల అనేకరాష్ట్రములలో హెచ్చుచేయుచుండిరి. దీని విషయమై కర్నలు బిగ్సుగా రిట్లు నుడివియున్నారు. "ఐరోపాఖండమందుఁ గాని ఏ యితరఖండమునందుఁ గాని ఘనము విధించినంత భూమిపన్నును మున్నెన్నఁడును ఏ పరిపాలకుఁడును విధించి యెఱుఁగఁడు." దీని బట్టి చూడఁగా, మన దేశమున భూమిపన్ను మిక్కిలి హెచ్చుగా నున్నట్లు తేలుచున్నది. న్యాయముగల పరిపాలనమందు ఇతరదేశముల పన్నులకును మన దేశమునందు కట్టెడి పన్నులకును ఇసుమంతయు సంబంధమే లేదనుట వాస్తవము. ఇతరదేశప్రభువులు తమ దేశీయుల ద్రవ్యార్జనమునకు తోడ్పడెదరు. వారికి తగు నిరవులఁ జూపి సహాయముచేయుదురు. వారైశ్వర్యవంతులై యుండఁజూచి సంతసింతురు. దేశపాలనకు వారియొద్దనుండి స్వల్పమూల్యమును మాత్రమె గ్రహింతురు. ఇంగ్లండు జర్మని ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములయందు దొరతనమువారు ప్రజలయొక్క రాబడిని వృద్ధిచేయుదురు. వారి సరకుల నమ్ముటకును వారి యైశ్వర్యమును వృద్ధిచేయుటకును తగిన మార్గమును వెదకుదురు. జనులతో నేకీభవించి మెలఁగుదురు. వేయేల? ప్రజల భాగ్యవంతుల నొనర్చి తా మైశ్వర్యవంతు లయ్యెదరు. మన దేశమం దట్లు గాదు. దొరతనమువారు ప్రజల నిమిత్తము క్రొత్త కర్మాలయము లేమియు నిర్మించుట లేదు. అడుగంటిన పురాతనపరిశ్రమల నుద్ధరించుటయు లేదు. పైపెచ్చు క్రొత్త సెటిల్‌మెంటు వచ్చినప్పు డెల్ల సరియైన నిర్ణయము లేకయె తమ యిచ్ఛానుసారముగా పన్నులను హెచ్చుగ నిర్ణయింతురు. అట్టి సమయములయందెల్ల ఎంత సిస్తు హెచ్చుచేయుదురో యని ప్రజలు కలవర మొందుచుందురు. మన యధికారవర్గమువారి యభిప్రాయమె కడపటి యభిప్రాయము. ఒక కోర్టు గాని న్యాయవాది గాని ఒక తీర్పు గాని ఏదియు లేదు. మన దేశపు వైశ్వర్యమంతయు నితరదేశముల పాలగుచున్నది. తన దేశమున విధింపఁబడు పన్నంతయు తన దేశమునకే వినియోగపడవలయు నని ప్రతిదేశీయుఁడును కోరుకొనుచుండును. పూర్వము హిందూదేశపాలన మెంత యవ్యక్తముగ నుండినను, ఈ విషయమున మాత్రము కొనియాడఁదగియున్నది. ఆఫ్గన్ మొగలాయి చక్రవర్తులు సైన్యముల కెంత సొమ్ము హెచ్చించినను అనేక రాజకుటుంబములును లక్షలకొలఁది సిపాయి కుటుంబములును బ్రతుకుచుండెడివి. వారెన్ని దివ్యభవనములు దేవాలయములు మసీదులు మొదలయినవి కట్టించినను ఆ ద్రవ్యమంతయు మన దేశపు పనివాండ్ర పోషణమునకై వినియోగపడుటయే గాక మన దేశముననే కర్చుపడి మన వాణిజ్యపారిశ్రామికములు వృద్ధి నందుచుండెడివి. ఇప్పుడో హిందూదేశము ఐరోపాఖండవాసులకు పాఁడియావువంటిది. మన దేశమునఁ గల ధనము ఏదియో యొక రూపమున వారు తమ దేశమునకే గుంజుకొని పోవుచుందురు. హిందూదేశపాలనమందలి యున్నతాధికారము లన్నియు తమవారికే యేర్పఱచుకొని ఏ యితరదేశములు నియ్యని యధిక వేతనముల నిచ్చుచుందురు. మన యభివృద్ధికవసరమైన పనులను చేయుచుండలేదు సరిగదా మీఁదుమిక్కిలి మన వృద్ధి కవసరమైన కర్చులను తగ్గించుచుందురు. ఎట్లయిన నేమి మన సొమ్మంతయు నితరదేశముల పాలౌటను చూచుచున్నాము.

భారతీయసోదరులారా! చూచితిరా! మన హీనస్థితి? ఇట్టి యప్పుడు భారతీయుఁడ నని చెప్పుకొను నెవని హృదయము చలింపకుండును? మన యార్థికస్థితి యిట్లుండ, ఎట్లు సంపన్నులమై విదేశీయులతో తులఁదూఁగఁగలము? ఇప్పు డొక్కటే మన యైశ్వర్యసంపాదనమునకు మార్గము! అది స్వారాజ్యసంపాదనమే. ఇదియే మన స్వాతంత్ర్యసంపాదక మగు నైశ్వర్యప్రదాయిని. ఈ సంపాదనమునకు సక్రమాందోళనమే యస్త్రము. కావున, ప్రతిభారతీయుఁడును.

"జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ."

అను నార్యోక్తి ననుసరించి స్వారాజ్యసంపాదనకై పాటుపడి భారతీయులు కార్యసాధకులనను యశస్సును పొంద ప్రార్థించుచున్నాను.

యుద్ధచారిత్రము

1917-18-వ ప్రస్థానము

క్రీస్తు శకము పంతొమ్మిది వందలపదునేడవ పదునెనిమిదవ సంవత్సరములందు మిత్రమండలి యుద్ధప్రస్థానమునందు కలిగిన వికల్పస్థితికి హేతువైన విషమ మధ్యకాలాంతర్గతములగు సంఘటనలను సాకల్యముగ విమర్శించి గ్రహించుటవలన యుద్ధస్థితి మొన్న యుద్ధానంతరము వలె నెట్లు క్లిష్టమై యుద్ధయారంభమైన రెండు సంవత్సరములకు మిత్రమండలి పక్షమైన రణోపక్రమణతంత్రము తిరిగి శత్రుకోటిహస్తగతమగుటయు, శత్రుభంజనము చేసి విజయయాత్ర నుపక్రమింప దలచిన మిత్రమండలి యావత్ప్రయత్న ప్రణాళికలు నిష్కారణ్యమగుటయు నందువలనను శత్రువు వర్తమానమునందు విజృంభించుటకు గల కారణములను పాఠకులకు వ్యక్తమై యుద్ధప్రణాళిని తెలిసికొనుటకు వీలు కలుగును. ప్రకృతమునందు శత్రువు క్షిప్రముగ విజయమును గాంచ నెంచుటయును, మిత్రమండలి విజయపురస్సరముగ రక్షణతంత్రము నవలంబించి కాలవిలంబనము చేయుచు శత్రుబల మడిగిన వెనుకను వారిని యుద్ధావసానదశయందు పరాజయులను చేయదలచుటయును 1918-వ సంవత్సర పురోగమ ప్రస్థానమునకు కీలకము. ఆ ప్రస్థానపరిణామము కాలాధీనమై యుండుటవలనను ప్రస్తుతము దానిస్వరూపమును నిరూపించుట దుష్కరము. సామాన్యదశయందు జంతుకోటివలెనే క్షాత్రవంతులై విజయోద్దీప్తులగు రాజవర్గమును ఉన్నతపదవీకాశయములను కాంక్షించుట సహజము. కాని కార్యానుకూలదూరమైన కేవలము ఆశయోద్దీపనమువలన లోకతంత్రమునందెవరికిని ప్రయోజనము కలుగ నేరదు. మిత్రమండలికిని శత్రువర్గమునకి తత్త్వార్థము సమానముగనే వర్తించును. కావున యుద్ధప్రస్థానవిమర్శనమునకు ఉభయవర్గస్థితిగతులను నిర్మలదృష్టితో వీక్షించి అందలి స్వరూపమును గ్రహించుట పాఠకుల కత్యంతావసరము. అట్లు కానిచో నిమ్నోన్నతశిలావరివేష్టితమైన దుర్గప్రాంతమునందు మార్గాన్వేషణార్థమై తిరిగి తిరిగి మార్గాంతరము గానక క్లాంతమునం కే పరిభ్రమించు అపరిచిత పథికునివలె పాఠకులు యుద్ధవ్యూహమునందు ప్రవేశించి సంగ్రామమునందు జరుగు చిల్లయుద్ధముల ప్రాముఖ్యమునకు వశవర్తులై సంగ్రామదశాపరిణామస్థితిని గానలేరు. నిరుపమాన సాధనకలాపభాసితమైన రష్యా సామ్రాజ్యము రణరంగమునుండి తొలఁగి తొలంగుగ నిష్క్రమించి యుండుటవలన సంగ్రామశక్తియందు ఎప్పటికిని గాకపోయిన ప్రస్తుతమునందైనను తీరనిలోటు ఏర్పడి మిత్రమండలి యుద్ధదళ తాత్కాలికముగ నష్టమొంది శత్రుకోటి యదృష్టమునందు నూతనదశోదయమైనట్లు తోచకమానదు. కాని ప్రస్తుతమువంటి ప్రచండసంగ్రామములందు కారణాంతరములచే అకాలజలదోదయమువలె మిత్రమండలి ప్రస్థానమునకు ప్రబలమైన యవాంతరములు ప్రతిఘటించినను వారి సంకల్పమునకు చలనము కలుగదు. రష్యాయందలి అరాజకోద్యమము అసహాయస్థితియును మిత్రమండలి దుర్బలస్థితికి తోడ్పడినది కాని వారిని దుర్బలులనుగ చేయలేదు. శతాబ్దాంతరములనుండి శృంఖలాబద్ధమై యుండిన రష్యాదేశము లోకవిలయస్థితియం దొకసారి తన బాహుపాశములను విదిల్చివేసికొని యుండెను. మొన్న మొన్నటి వఱకును నిరంకుశశాసకబద్ధమైన రష్యాదేశము తద్బంధవిముక్తమైన వెంటనే తన పూర్వబలమును సంపాదించుటకై లోకమునందలి ప్రభోధరాజ్యములపై తదదృష్టిని ప్రసరింప జేసియుండెను. కాని లోకము కాలప్రభావమును వెంటనే గ్రహింపలేక ఆరంభదశయందు తూష్ణీంభావముతో అలసత్వముతో చూచుచున్నట్లుగనే నిరంకుశవినిర్ముక్తమైన రష్యాదేశము పట్లను దాని పునర్జీవనదశయందు కూడ లోకము సంశయభావమును విసర్జింపక పోవుటవలన ప్రాణప్రతిష్ఠకై పెనగులాడి పెనగులాడి చివరకు రష్యనుల ప్రయత్నములు వ్యర్థములై "ప్రత్యేకసంధిగ" పరిణమించినవి. రష్యనుల రణవిముఖత్వమును, ఇటలీ దేశమునకు గత శీతకాలమునందు సంప్రాప్తమైన పరాజయమును 1917-వ సంవత్సరమునందలి యుద్ధవ్యూహమును తాఱుమాఱు చేసివేసెను. అందువలనను 1914-వ సంవత్సరపు యుద్ధస్థితికిని, ప్రస్తుతపు స్థితిగతులకును సాదృశ్యము కలిగినది. యుద్ధాదియందు జర్మనుల కుండిన యాధిక్యము మిత్రమండలికి లేదు. యుద్ధమునకు జర్మనులు కృతనిశ్చయులై గత 30 సంవత్సరములనుండియు రహస్యముగను బహిరంగముగను తత్ప్రయత్నములనుచేసియుండుటయు మిత్రమండలి ప్రపంచశాంతిని ఆకాంక్షించి యేమఱుపాటున నుండుటయు దానికి కారణ మని పాఠకులు గ్రహింపవలయును. జర్మనులవలె శత్రువుల ప్రకృతిని అవార్థము చేసికొని చిత్తవిభ్రమమునకు వశమై పోయినవారిని మరి తెమ్మన్నట్లు గాంచుట దుర్లభము. యుద్ధారంభమునకు పూర్వము వారు చేసికొనిన యత్నములలో నేదియు కొనసాగియుండలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము యుద్ధమునకు దిగక తటస్థభావమును వహించియుండు నని నమ్మియుండిన జర్మనుల నమ్మకము యథార్థము కాలేదు. మాతృరాజ్యము కష్టదశయం దుండినప్పుడు ఆంగ్లసామ్రాజ్యాంతర్భాగములు తిరుగబడి, ఆంగ్లుల దుర్బలస్థితికి హేతుభూతము లగునని జర్మనులు తలచిరి. కాని జర్మనుల సంకల్పమాపట్లను కార్యకారి గాకను సామ్రాజ్యాంతర్భాగములు ఆంగ్లుల దుర్బలస్థితికి బదులుగ బలహేతువై రణరంగములందు విక్రమశాలులగు సైనికులు శత్రువులపై తమ విస్మయమును గొల్పుచున్నారు. పరాకులు దీర్ఘకాలము యుద్ధమునందు నిలువగలరా యను సంశయము జర్మనులను

బాధించుచుండెను. దానిపట్లను కూడ జర్మనుల సంశయము నిరాధారమై పోయెను. రుమేనియా ప్రజలు తమపక్షము చేరి మిత్రమండలితో యుద్ధముచేయుదురని తలచిన జర్మనుల విశ్వాసమును అసత్యమైపోయెను. జర్మనులతో రక్తసంబంధము కలిగి తద్దేశమునందు నివసించుచున్న అమెరికా ప్రజలయందు జర్మనుపాలకులు వెఱ్ఱినమ్మకమును పెట్టుకొని తామెన్ని దుర్నయములు చేయుచు వచ్చినను అమెరికా యుద్ధమునకు దిగదని వారు పరిపూర్ణముగ విశ్వసించియుండిరి. సందేశమునకు ప్రతిసందేశములను పంపుటవలన విల్సనుమహాశయుడు శాంతించి కేవలము విషయచర్చతో సరిపెట్టుకొని యూరకుండుననియును, ఐరోపారాజ్యాంగక్షేత్రముపైపునకు వారిదృష్టి ప్రసరింపదనియును జర్మనులు నమ్మిరి. "మన్రో" తత్త్వమును జర్మనుల మూఢవిశ్వాసమునకు ప్రోద్బలకారి యయ్యెను. ఒకవేళ అమెరికావారు ప్రాణము విసిగి, తమమీదను యుద్ధము ప్రకటించినను, వేలకొలది మైళ్లు నీటిమీద ప్రయాణము చేసి, ప్రస్తుతరణోపయుక్తమైన యుద్ధద్రవ్యములను సేనలను ఐరోపా రణరంగములకు పంపి తిమ్ము ప్రతిఘటింప వచ్చెదరా యని జర్మనులు సంశయించిరి. అమెరికావారు సర్వసన్నాహములను చేయులోపల శత్రువులను గడతేర్పలేమా యను ధైర్యము జర్మనుల కుండెను. అమెరికాపట్లను జర్మనుల కుదయించియుండిన ధైర్యము భ్రమాజనిత మని లోకమునకు వ్యక్తమైనది.

ఆధునిక యుద్ధ స్వరూపము

పూర్వపు యుద్ధములకును ప్రస్తుతపు యుద్ధములకును వ్యత్యయము చాలకలదు. పూర్వము బహిరంగప్రదేశములందు చతురంగబలసమేతములగు సేనలకు యుద్ధములు జరిగి జయమో పరాజయమో శీఘ్రకాలమునందు తేలిపోవుట కవకాశముండియుండెను. రణతంత్రమప్పుడును ప్రకృతమును ఒకటియేయైనను ప్రస్తుతము పూర్వకాలమువలె గాక రణస్వరూపమునందు పూర్తిగ పరివర్తనము కలిగినది. వందలకొలది మైళ్ల ముఖము గల ప్రస్తుతరణరంగమునందు ఒకటి రెండు యుద్ధములతో జయాపజయములు పరిష్కృతములు కావు. పూర్వముకంటెను ఆధునిక సేనయందలి వివిధదళముల కవసరము లగు నుపకరణములు వృద్ధియైనవి. ప్రస్తుతము సైనికు లొకయెత్తు; వారి కుపయోగపడు ఉపకరణము లొక యెత్తు. ఆధునికయుద్ధస్వరూపముతోబాటు సైనికుల యవసరములును పెరిగిపోయినవి. సైన్యావసరములలో మందుసామగ్రి, భోజనసామగ్రి, సులభమైన గమనాగమనములును ముఖ్యములు. ఆరువేలమంది గల యొక అక్షౌహిణీసేనను ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు కదల్చుటకై 200 రైళ్ల వసరమగుచున్నప్పుడు ఆ సేన కుండవలసిన పరికరముల బాహుళ్యమును పాఠకులు సులభముగ గ్రహించుకొనవచ్చును. సేనాముఖమును చేరిన సేనలకు నిరంతరాయముగ రణసామగ్రిని సమయానుకూలముగ నందజేయుటయును సుకరము కాదు. దుర్భేద్యమైన కందకసంరక్షితమును, ఆధునికయుద్ధోపకరణసహితమునగు విశాలసేనాముఖమునందు పోరాడుటకు లక్షలకొలది సేన లవసరము. ప్రస్తుతయుద్ధమునందు సేనలు తమ శిబిరములకు సమీపమునందు గల సేనాముఖమునుండి బహిర్గతమై ముందునకు వెళ్లినకొలదిని వానికి కావలసిన పదార్థముల గమనాగమనములకు నిరోధము కలుగుచుండును. శత్రుసేనలు వెనుకకు మరలునప్పుడు తాము త్యజింపవలసిన ప్రదేశమునందలి మార్గములను తత్సాధనములను ధ్వంసముచేసి శ్మశానతుల్యముగ నొనరించివేయును. అట్టి స్థితియందు దా ప్రాంతము నాక్రమించుకొని ముందునకు మార్గమును చేసికొనవలసిన సేనలకు కలిగెడి యవాంతరములకు మితిమేర లుండవు. శత్రువులు శతఘ్నులనుండి యెడతెఱపి లేక అగ్నివర్షము కురిపించుచుండ రక్షణరహితమైన బహిఃప్రదేశమునందు సైనికులు ముందునకు పోవుట చాల కష్టము. పలాయితు లగు సేనల కెప్పుడును తమ పదార్థశిబిరములు సమీపమునను యుండును. తన సేనాముఖము చీలిపోకుండ శత్రువు పురోగమనము ననుసరించి, రణతంత్రోపయుక్తముగ వెనుకకు మరలుచున్నప్పుడే తన సమీపమునందలి శిబిరముల ప్రయోజనమును సేనలు పొందగలుగును గాని పరాజయముకలన చిందఱవందఱగ పరుగెత్తుకొని పోవు సేనలుగాని తన శిబిరప్రదేశముల కందుబాటులో నుండక చాల దూరము మందునకు సాగిపోవు సేనలుగాని వాని ప్రయోజనమును పొందజాలవు. శత్రువును సూచీముఖమునందు ప్రబలసేనతో దాకి వాని సేనను భేదించి తమ కనుకూలమైనట్లా భేదించిన ప్రదేశమునందు సేనలను మొగ్గరించి పార్శ్వములందలి సేనాదళములను మరలించుకొని విశాలముఖమునందు ముందునకు సాగుటకంటె వేఱు తంత్ర మింతవఱకును ప్రస్తుతయుద్ధమునందు ఫలప్రద మగుటలేదు. తన్నిమిత్తము చేయవలసిన సన్నాహములకు ఆ ప్రాంతమునందలి తమ సేనాముఖమునకు వెనుకభాగమునందు విశేషముగ రైలుమార్గములను నిర్మింపవలసియుండును. సహస్రముఖముల సేనలు వచ్చి పడుట కనుకూలములగు కాలిదారులను, మందు సామగ్రియు శతఘ్నులను నవలీలగ నొకమూలనుండి మరియొక మూలకు చేర్చుట కనుకూలమైన మార్గములను చేయవలసియుండును. యుద్ధమునందలి వ్యూహావసరములను బట్టి క్షణకాలమునందు తలచిన ప్రదేశమునందు సేనలకును, రణోపకరణములకును సంయోగము కలుగుట కత్యవసరమైన సాధనసంపత్తి నంతటికిని కల్పింపవలసి యుండును. సూచీముఖతంత్రమునందు సమయాసమయములు జయమును పరాజయముగను, పరాజయమును జయముగను మార్పగలిగినంత వీలు కలదు. 1915, 1916 వ వత్సరములందు జరిగియుండిన రెండు వైప్రెసుయుద్ధములందును జర్మనులు తాత్కాలికముగ ఆంగ్ల సేనాముఖమును భేదింపగలిగినను దానివలనను వారు పూర్తియైనఫలమును పొందలేకపోయి యుండుటవలన ఆంగ్ల సేనాముఖము తిరిగి కమ్ముకొని చివరకు శత్రువులకు పరాజయముగ పరిణమించియుండెను. జర్మనులు గత వసంతకాలమునందు స్వదేశోన్ముఖులై సోమ్ప్రాంతమునందలి కొంత రణరంగమును త్యజించి హిండెనుబర్గు సేనాముఖమును చేరియుండినప్పుడు ఆంగ్ల సేనలు శత్రువును తఱుముకొని లాగ్నికోరు వెల్లికోరుపట్టణములను ప్రథమవేగమునందు వశపఱచుకొని యుండినను మిత్రమండలి మూలబలము సాహాయ్యము

నకు వచ్చువఱకుఁ జర్మను లక్కడకు మద్దతుగ సేనలను తెచ్చి ప్రతి
క్రియగ నెదిరించి యుండుటవలన అంగ్ల సేన లా ప్రదేశములను
త్యజించి వేయవలసివచ్చెను. అందువలనను వలాయితులగుచున్న జర్మను
సేనలకు కొన్ని వేళలందు విశేషము ఒత్తిడికలిగించి తన్మూలమున వారి
సేనాముఖమును భేదించి పూర్ణ విజయమును పొందుటకవాంతరములు
కలిగియుండెను. గతవత్సరపు సంగతు లెందులకు? వర్తమానప్రస్థా
నమునందు జర్మనులు కేంబ్రెయిపట్టణమునందు అంగ్లముఖము భేదింప
గలిగి కొంత ప్రదేశమునందు ముందునకువచ్చి అంగ్ల పరాసు సేనలను
వేఱుపఱుప దలచినను, కొంతదూరము మాత్రము మిత్రమండలి సేన
కకు వెళ్లిన వెనుక తమ సేనలను చాల తెరుగ కూడదీసికొని జర్మనుల
యుత్తును సాగనిచ్చియుండ లేదు. ఫ్లాండర్సునందు జర్మనులు ఆర్మెం
త్రీసు ప్రాంతమునందు పోర్చుగీసు సేనను భేదించి మెర్విలువఱకును
చొరబడ గలిగియున్నను అంగ్ల సేనలు తిరిగి కమ్ముకొనియుండుటచే
జర్మనుల ప్రస్థానమున కింతటితోనే విరమదశ సంప్రాప్తించియుం
డెను. గత శిశిరాంతమునందు అంగ్ల సేనలకు కాంబ్రెయియుద్ధ నిట్టి
స్థితియే తటస్థించియుండెను. ఒకవేళ సూచీముఖమునందు రణరంగ
మును భేదింపగలిగినను భేద్యమైన సేన వెనుకనుండి కూడుకొని నిలువ
గలిగినప్పుడును, అవస్కందన మవలంబించి ముందునకు భేదించుకొని
పోయిన సేనలకు తగిన మద్దతు సమయమునకు లేకపోయినప్పుడును
యుద్ధమునందు పూర్ణమైన ఫలము కలుగదని పాఠకులు గ్రహించి
విశాలముఖమునందు సేనలు నెడతెగకుండ నెట్టునట్లు చేయుటకు
ఒక సేనను భేదించినప్పుడు ఆ ప్రాంతమును దాటి చాలదూరము తగి
నంత సేనతో ముందునకుపోగ శత్రువు తన సేనలు కూడదీసికొనుటకు
ప్రతిబంధకము కలిగింపవలసియుండు ననియు నిర్ధారణముచేసికొన
వచ్చును.

మిత్రమండలి రణప్రస్థాన తంత్రము

కేము గత సంచికయం దీసందర్భమునందు సూచించియుండిన
యేకకాల తీవ్రావస్కందనతంత్రమే పింగళ సంవత్సరమునందలి
మిత్రమండలి రణతంత్ర మని చెప్పవచ్చును. వివిధప్రాంతములందలి
సేనాముఖములందు శీతోష్ణస్థితి సరిసమానముగ నుండనందున ఆయా
ప్రాంతముల స్థితిగతుల కనుకూలమైన కాలమునందు శత్రువును ముట్ట
డించి, ఒక రణరంగమునుండి మరియొక ముఖమునకు సేనలను పంపి,
పరాజయము కలుగకుండ రక్షించుకొనుటకు వీలులేకుండ యుద్ధము
చేయుట ట్లొనర్చుట మిత్రమండలి ప్రస్థానతంత్ర మని పాఠకులు
గ్రహింపవలసియుందురు. కాని నిజము పని పట్టినప్పుడు మిత్ర
మండలి సంయోగప్రస్థానతంత్రమునకు వికల్పము కలిగియుండెను.
రుష్యారాజ్యమునందు విప్లవోద్యమము బయలుదేఱి రాను రాను అంతః
కలహములు వృద్ధియై సైనికులయందలి రణదీక్షణము సన్నగిలి యోధ
లక్షణములు మఱుగుపడి పోయి యుండుటవలన మిత్రమండలి
సంయోగప్రస్థానభారమంతయు అంగ్ల పరాసు ఇటలీ సేనలు భరింప
వలసివచ్చి రుష్యారంగమునుండి శత్రువు తన సేనలను మరల్చి ముట్టడి
జరుగుచు వచ్చిన రంగములందలి తన సైనికులకు మద్దతుగ క్రొత్త
సైనికులను పంపుటకు వీలు కలిగియుండెను. జర్మనులు అంగ్ల పరాసు
ముఖమునందును ఆస్ట్రియావారు ఇటలీ ముఖమునందును సేనలను
కేంద్రీకరణము చేయుటకు వీలు యేర్పడియుండెను. అందలి ఫలితము
ఆ సంవత్సరమునందలి ప్రస్థానపరంపరలందు వ్యక్తమయియే యుం
డెను. శత్రువునకు పరాజయము కలుగు నట్లు రణరంగమునందును
మిత్రమండలి వారి సేనాముఖమును భేదింప లేకపోయి యుండెను.
అందువలనను పింగళ సంవత్సరమునందు మిత్రమండలి జరిపియుండిన
యుద్ధప్రస్థానము ఫలవిరహిత మని యెంచుటకు వీలు లేదు. ప్రస్తు
తపు మహాసంగ్రామమునందు శత్రుబలము తఱిగినగాని యెవరికిని విజ
యము కలుగుట దుర్లభము. శత్రుబల మఱుగుటకు 1917 వ సంవత్స
రమునందలి మిత్రమండలి ప్రస్థానములు సంపూర్ణముగ తోడ్పడుచు
వచ్చియుండెను. సోము ఫ్లాండర్సుయుద్ధములను పశ్చిమరంగము
నందలి యుద్ధప్రస్థానమును తెలియజేసినప్పుడు వివరించితిమి.
అందలి ఫలితాఫలితముల నక్కడ చేర్కొనుట పునరావృతముగ
నుండును గావున వాని నిచట నుదాహరింపక వానివలన శత్రుబలము
క్షీణించినదని మాత్రము టూకీగ తెలిపితిమి. నిచటి వసంతకాలము
నందు రుష్యాసేనలందు నిరుత్సాహము ఉదయించి క్రమక్రమముగ
రణవిముఖతాభావము క్రిందను అది ప్రత్యేక సంధిగను పరిణమించినది.
శీతకాలమునందు ఇటలీకి కలిగిన పరాజయము తోడ్పడుటవలన శత్రు
వునకు 1917-వ సంవత్సరారంభమునందుండిన శక్తిహీన దుర్బలత్వమును,
సైన్య దుర్బలత్వమును క్రమక్రమముగ తగ్గి వర్తమానమునందు నిల
ద్రొక్కుకొని విజృంభించుటకు వీ లేర్పడినది.

పడమటి రంగము

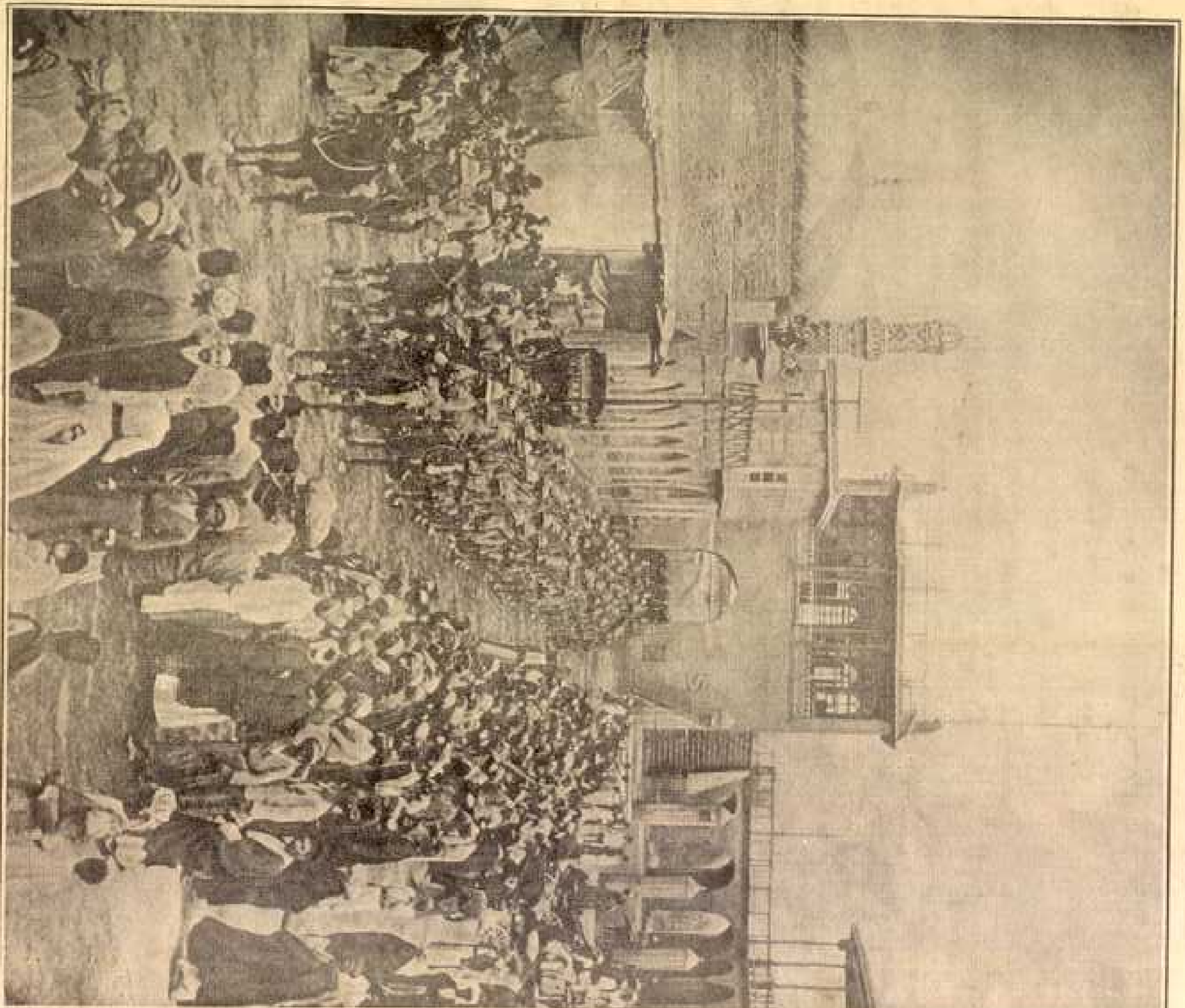
పశ్చిమమునందలి సేనాముఖము ఉత్తర సముద్రము మొదలు
స్విజర్లండు వఱకును రమారమి 450 మైళ్లు వ్యాపించి యున్నది.
సముద్రతీరము నందలి న్యూపోర్టు, అస్టెండు రేవుపట్టణముల మధ్య
నొక ప్రదేశము నుండి, సేనాముఖము ప్రారంభమై డిక్సుమూడు,
ఆర్మెంత్రీసు, లెన్సు, అర్రాసు, అల్బర్టు, మాంటిడిడరు మీదుగ
కొంచె మించుమించు సమరేఖగ వచ్చి అక్కడ నుండి, పశ్చిమముఖ
ముగ నాయనుకు వ్యాప్తమై కీమ్సు పర్వతుల వఱకును మఘపు
తిరిగి పిమ్మట దక్షిణముఖముగ సెయింటుమిహేలును సమీ
పించి, అక్కడనుండి ధనురాకారముగ నడిచి స్విజర్లాండు సరి
హద్దును చేరుచున్నది. యుద్ధప్రస్థానమును సులభముగ గ్రహించు
నిమిత్తము న్యూపోర్టు మొదలు లోను వఱకును గల ముఖమును
ఉత్తరఖండ మని వ్యవహరించెదము. న్యూపోర్టు నుండి లెన్సువఱకును
గల ప్రదేశమునకు వైప్రెసురంగ మనియు, అర్రాసు మొదలు
లోనువఱకును గల ప్రదేశమును సోముముఖ మనియు నందు రెండు
భాగములు. వైప్రెసు ముఖము లంబర్టు లే; సెయింటు జార్జిసు, డిక్సు
మూడు, అడ్యాకేలు, న్యూకాపేలు, పోలుకాపేలు, పాసెండేలు,
బోక్సెటు, జల్బెకు, హోల్బెకు, కెమ్మెలు, వైటులు, మెసెనను,
మెర్విలు, గివెన్షీ, లాబాసి, లెన్సువఱకును; లెన్సు, అర్రాసు, బీమంటు,
అల్బర్టు, రాయి, మాంటిడిడరు, నోయను, లోనువఱకును సోమురంగము
వ్యాప్తము. దీనివలన ముద్రించియుండిన పటమునందు ఉత్తరఖండము
దృగ్గోచరము.

ఉత్తరఖండము

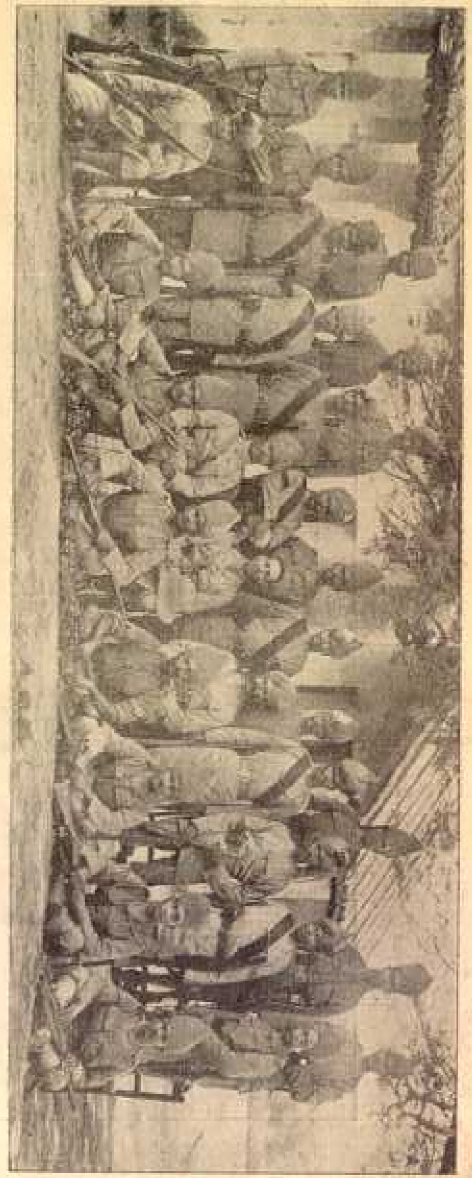
లోను మొదలుకొని సెయింటు మిహేలువఱకును వ్యాప్తమైయుండిన సేనారంగమునకు మనము మధ్యముఖండమనియును, అక్కడినుండి స్విజర్లండువఱకును గల సేనాముఖమునకు పూర్వఖండ మనియును వ్యవహరించుకొనవచ్చును. ఉత్తర మధ్యముఖండములకంటె పూర్వఖండము పర్వతమయము, దుర్గపరివేష్టితము. పూర్వఖండమునందలి సేనాముఖము దాదాపుగ ఫరాసు, జర్మను దేశముల సరిహద్దు ప్రదేశము నాశ్రయించుకొనియున్నది. బెల్జియము స్విజర్లండు దేశముల మధ్యను ఫ్రాన్సు జర్మను దేశములకుండిన సరిహద్దు ప్రదేశ మంతయు శత్రువులకు దుర్భేద్యమై దుర్గ పరంపరలచే నలరారుచున్నది. తత్కారణముచే నాప్రాంతము యుద్ధమునందు వ్యూహనిర్మాణమునకు యోగ్యము కాదు; విశాలముఖమునందు సేనలు మొగ్గరించుకొని ముందునకు వెళ్లుటకును వీలులేదు. 1917-18 వ ప్రస్థానమునందు యుద్ధముత్తరఖండమునకే నిశేషము వ్యాప్తమైయుండుటవలన మనకిక్కడ పూర్వమధ్యముఖండములతో నంత నిమిత్తము లేదు. మధ్యమోత్తరఖండములకుండిన సంబంధమే మిత్రమండలిదృష్టిని, శత్రుకోటిదృష్టిని యుద్ధమునం దుత్తరఖండము వైపునకు విశేషముగ ప్రసరింపజేయుచు ఆప్రాంతము ప్రబలసంగ్రామమున కాకరమై యున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంబంధమును గ్రహించుటవలన పాఠకుల కాప్రాంతములందు జరుగుచువచ్చుచున్న ప్రస్థానప్రాముఖ్యము వ్యక్తమగును. మధ్యమోత్తరఖండము సర్పాకృతిని బోలియున్నది. అందుత్తరఖండము సర్పపు శిరోభాగమువలెను, మధ్యముఖండ మధోభాగమువలె నున్నది. సర్పపుపడగవలె నున్న ఉత్తరభాగమును శత్రువులు భేదించి ముందునకు పోవుటవలనను మధ్యముఖండమునందలి సేనాముఖము రక్షణయోగ్యము గాక సేనలు చిందఱవందఱయై వెనుకకు మరలిపోవలసియుండును. పామును తలమీద కొట్టినప్పుడు దానితోక చుట్టుకొనిపోవును. అట్లే ఉత్తరప్రాంతమునందలి సేనల నోడించినయెడల మధ్యముఖండమునందలి సేనలను చాపచుట్టవలె చుట్టి పాఱవేయుటకు సులు వేర్పడును. రణరంగమునందలి యుత్తర మధ్యము ఖండముల సంయోగస్థానమునందలి ముఖము మాంటిడీడెరు మొదలు లోనువరకును వ్యాప్తమైయున్నది. ఆసంయోగస్థానమునం దందువలననే గతవత్సరమును, ప్రకృతమును భీకరయుద్ధము జరుగుచు రణరంగమంతయు రక్తప్లావితమగుచున్నది. మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగస్థానమునందు మరియొక ప్రాముఖ్యము కలదు. ఆప్రాంతమునందే ఆంగ్లఫరాసు సేనల సంయోగస్థానమును కలదు. అక్కడ సేనాముఖమును శత్రువులు భేదించుటవలన ఉభయసేనల కలియికను చెడగొట్టి వానిని వేఱుపఱచి ప్రత్యేకప్రాంతములందు వానిని సంహరించుటకు వీలు కలుగును. జర్మను లీ తంత్రమును పురస్కరించుకొనియే వర్తమానవసంతకాలమునందు సెయింటు క్వెంటనుముఖమునందు దవస్కందనమును ప్రారంభించిరని 1918 వ సంవత్సరపు జర్మను ప్రస్థానమును దిలకించినప్పుడు సులభముగ గోచరింపగలదు. ఆప్రస్థానతంత్రమును స్థలాంతరమునందు వివరించెదము. యుద్ధపటమును దిలకించువారలకు మధ్యమోత్తరఖండముల సంయోగముఖము సూచీముఖమువలె నుండి వ్యూహతంత్రమున కనుకూలయోగ్యంబై యున్న దని వ్యక్తమగును.

THE HISTORIC ENTRY OF THE BRITISH FORCES INTO BAGDAD ON MARCH 11, 1917

బ్రిటిషు సేనలు బాగ్దాదుపురము ప్రవేశించుట

NON COMMISSIONED OFFICERS
OF THE I. D. F.

హిందూదేశ రక్షక సైన్యమునందలి
పెద్ద కమీషనులు లేని యుద్యోగులు

A FIGHT FOR GERMAN GUNS NEAR ST. QUENTIN

సెంటు క్వెంటిను వద్ద జర్మను తుపాకులకొఱకు పోరాటము

సంగ్రామ స్థితి

1916 వ సంవత్సరమునందు శత్రుమండలి కన్ని రంగములందును యుద్ధము ప్రతికూలముగ నుండెను. ఆ కాలమునందు మిత్రమండలి సేనలు ముందునకు వెళ్లి శత్రువులను వెనుకకు తఱుముచు వచ్చినవి. అందువలనను మిత్రమండలికి విజయముగాని శత్రువునకు పరాజయము గాని కలిగి యుండలేదు. కాని తిరోగమనతంత్రమునందు సేనలకు కలుగు విపరీతనష్టము శత్రువులకు కలుగుచు వచ్చెను. తిరోగమనమువలన నిరుత్సాహమును, పురోగమనమువలన విజయోత్సాహమును సేనలకు కలుగుట సహజము. సోము తటమునందు జర్మను సేనలకు నిలువ నీడ లేకపోయినది. జర్మను లక్కడినుండి తమ సేనలను మరలించుకొనుటవలన పరాజయమును తప్పించుకొని బయట పడిరి. గెలీషియా, వొల్హీనియాలయందు రుష్యను సేనలు జర్మనులను బాదినవి. కార్సో, ఐసాంజో ప్రస్థములందు ఇటలీ సేనలు ఆస్ట్రియను సేనలను పరాభవించినవి. 1916 వ సంవత్సరాంతమునందు శత్రుసేనలకు రణమునందు నిరుత్సాహ ముదయించియుండెను; మిత్రమండలి సేనలందు రణోత్సాహము ప్రబలియుండెను. 1917 వ సంవత్సరారంభమునం దుండిన రణస్థితిని జర్మనులు గ్రహించుటయందే వారు పడమటి రంగమునందు తమ శత్రువుల యాధిక్యము నొప్పికొని రని నిర్ణయింపవచ్చును. ఉత్తరఖండమునందు మిత్రమండలి యాధిక్యమును జర్మను లొప్పుకొని యుండనియెడల వారు పరాజయమునుండి తప్పించుకొని బయటపడుటకు హిండెనుబర్గు సేనాముఖమును శరణ్యము చేసికొనవలసిన గతి యెందుకు పట్టును? శత్రువు వెనుకకు పోయినప్పుడు సర్వనాశనము చేసియుండె నని గతసంచికయందు వ్రాసియుంటిమి. సర్వము నాశన మైన ప్రాంతమునుండి, ఆధునికసేనలు ముందునకు పోవుటయందు కలిగెడి యవాంతరములను గమనాగమనప్రాముఖ్యమును గురించి వ్రాసిన సందర్భమునందు తెలిపియుంటిమి. అట్టి ప్రాంతమునందలి పురోగమనమునకు కలుగు ప్రతిబంధకములను ఆంగ్లసేనాధ్యక్షుడు హేగు అధికారలు ప్రకటించు యుద్ధకథనమునందు వివరించియుండెను. 1916-వ ప్రస్థానమువలన సోము తటమునందలి జర్మను సేనాముఖము దుర్బలమైనదని నిస్సందేహముగ నుడువవచ్చును. వారందువలననే 1917-వ వసంతకాలపు ప్రస్థానమునకు ముందు ఆ దుర్బలస్థానములను త్యజించి, తాము త్యజింపవలసివచ్చిన ప్రాంతమునందలి గమనాగమనసాధనములను విధ్వంసము చేసి, బలీయమైన ప్రదేశముల నాక్రమించుకొనిరి. వారు తమ శతఘ్నులను తమ కనుకూలయోగ్యమైన స్థానములందు నెలకొల్పుకొని యుండిరి. శత్రుసేనల యొత్తిడికి నిలువజాలక పలాయనము కావలసిన దశ యేర్పడుటకు ముందే జర్మనులు తమ దుర్బలస్థితిని గ్రహించి తాము ముందాక్రమింపదలచిన ప్రదేశమునందు రక్షణయోగ్యమైన దుర్గముల నిర్మించుకొని, 1917-వ వత్సరపు ప్రథమపాదమునందు సావకాశముగ తమ సేనలను వెనుకకు మరలించుకొనిరి. శత్రువు తలవని తలంపుగ తిరోగమనము నవలంబించుటవలన మిత్రమండలి పురోగమనమునకు విలంబన మేర్పడినది. శత్రుసేనలు పూర్వమం దుండిన స్థానములందుండి రక్షణ చేసికొనలేకపోయినవి గాని పరాజయముచే చెక్కుచెదరి యుండలేదు. సమయ మనుకూలముగ నుండినచో అవస్కందనమును ప్రారంభింపగల శక్తి వారియం దుండెను. శత్రుదళములందలి పదాతి, అశ్వికసేనలు పూర్వముకంటె బలీయమైన స్థానముల నాక్రమించుకొనియుండెను. జర్మనులు తమ కనుకూలమైన ప్రదేశమును చేరుటవలన మిత్రమండలి తమ యానుకూల్య ప్రాతికూల్యము లెట్లుండినను జర్మనులు నిర్ణయించిన స్థానమునందు యుద్ధము చేయవలసివచ్చెను. అందువలనను శత్రువు తంత్రజాలమును మఱుగుపఱచుటకును రెండవపక్షము తన యొత్తుల నన్నిటిని ప్రకాశము చేయుటకును వీలు కలిగినది. శత్రువు తన శిబిరములకు చేరువయం దుండుటవలన దుర్గసదృశము లగు స్థానములను రక్షించుకొనుటకు వీ లేర్పడినది. శత్రువు ధ్వంసముచేసి త్యజించిన స్థానమునందు ముందునకు పోవలసిన మిత్రమండలి సైనికులు తమ పూర్వపు రక్షణస్థానములకు దూరమునం దుండిరి. 1917-వ సంవత్సరపు వసంతకాలమునందు మిత్రమండలి అవస్కందనము ప్రారంభ మగునప్పటికి పశ్చిమరంగమునం దుండిన సంగతుల నింతవఱకును టూకీగ కొంతవఱకును వివరించితిమి. ఇంతవఱకును ఉదహరించి యుండిన సంగతులను బట్టి సంగ్రామకథనమును పాఠకులు గ్రహించుటకు వీలు కలిగి యుండుటచే దాని నుపక్రమించెదము.

ప్రస్థాన ప్రణాళి

1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రమండలి రణతంత్రజ్ఞులు ఫరాసుల ప్రధానసైనికశిబిరమునందు గూడి 1917 వ సంవత్సరపు యుద్ధప్రస్థానమును యోచించిరి. తత్ఫలితముగ ఆంగ్లులు వసంతకాల ప్రారంభమునందు అర్రాసు ముఖమునందును (సోమురంగము) ఫరాసులు ఎయిను నదీతటమునందును శత్రువులను దాకి అందు విజయము కలుగనియెడలను ఆంగ్లుల బలము నంతను ఫ్లాండర్సు ముఖమునందు వినియోగించుటకును వారు నిర్ణయించుకొనిరి. ఆంగ్లఫరాసులు పడమటి రంగమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించినప్పుడు శత్రువు తదితర రంగములందలి సేనలను మరల్చి పడమటి రంగమునకు తీసికొనివచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు వారును తత్కాలమునందు శత్రువును యెదిరించునట్లు స్థిరపరచిరి. యుద్ధము కేవలమును పడమటి రంగమునకు వర్తించినంతవరకును ఆంగ్లులు లెన్సు పట్టణమునకు దక్షిణభాగమునందు గల అర్రాసు ముఖమునందు శత్రువును దాకి అక్కడి యున్నతప్రదేశమును వశపరచుకొని అక్కడినుండి, శత్రువు తన మూలబలమును లెన్సు ఉత్తరభాగమునకు తీసికొనివచ్చుట కవకాశము కలుగకమునుపు వెంటనే ఫ్లాండర్సునందు తీవ్రమైన యవస్కందనమును ప్రారంభించుటకు ఆంగ్లసేనాని నిర్ణయించుకొనియుండెను. కాని పడమటి రంగమునందు మిత్రమండలి నిర్ణయించుకొనిన ప్రస్థానతంత్రమునకు విఘ్నము కలిగి యుండెను. అందువలనను వారు నూతనముగ కొన్ని యేర్పాటులను

జేసికొనవలసి వచ్చెను. మిత్రమండలి వసంతప్రస్థాన సన్నాహము లను చేసికొనుచుండిన కాలమునందు అర్రాసు, సిసాన్సు ముఖము నందు శత్రువు తనంతటతానే వరలుముఖము పెట్టి నూతనస్థానముల నాక్రమించుకొనెను. ఆంగ్ల సేనాని ముట్టడించుటకు నిర్ణయించుకొని యుండిన స్థానము శత్రువు త్యజించిన ప్రదేశమున కవతల నుండుటవలన శత్రువు వెనుకకు పోవుటచే కలిగిన స్థితిగతుల ననుసరించి యతడు వెంటనే తన సైనిక బలమునందు సులభముగ నూతన యేర్పాటులను గావించుకొనెను.

అర్రాసు ముఖము

పడమటి రంగమునందు తాము అవస్కందనమును ప్రారంభించుటకు యేర్పరచుకొనిన తరుణమునకు ముందుగనే ఏప్రిల్ 9 వ తేదిని ఆంగ్లులు అవస్కందనమును ప్రారంభించిరి. కాని ఆంగ్లులకు తమ యవస్కందనము ప్రారంభమైనప్పటినుండియు వర్ష ప్రతిబంధము కలిగియుండెను. ఏప్రిల్ 9 వ తేది వరకును యెండకాయుచు వచ్చి ఆనాటి ప్రాతఃకాలమునందు వర్షము ప్రారంభమై సాయంకాలమునకు కాలమానము పూర్తిగ మారిపోయినది. పిమ్మట కొంత కాలమువరకును మంచు పడుచుండెను, వర్షము కురియుచుండెను, హోరుమని గాలి వీచుచుండెను. తత్కారణమువలన యుద్ధప్రస్థానమునకు ప్రతిబంధకము కలిగినదని హేగు సేనాని తెలియజేసియుండెను. అవస్కందనము ప్రారంభమైన తరువాతను వారము దినములకు ఆంగ్లులకు కలిగిన పురోగమనమువలన సైనికుల గమనాగమనములు దీర్ఘమై వారికి కావలసిన సామగ్రి యందుటయందు కష్టము కలుగుటయు, పదాతిసేన ముందునకు బోవుటయందు తోడ్పడవలసిన శతఘ్నిదళములు వచ్చుటకు అవాంతరములు కలుగుటయు జరిగి, శత్రువు తన మూలబలమును తీసికొనివచ్చుటకు వీ లేర్పడి, వారు ప్రతిక్రియ చేయుటకు మార్గము కలిగియుండెను. ఆంగ్లసేన 20 మైళ్ల ముఖమునందు 6 మైళ్లు ముందునకు పోగలిగినది; ఫ్లాండర్సు ముఖమునం దవస్కందనమును ప్రారంభించుటకు ముందు సోము తటమునందు ఆంగ్లులు వశపరచుకొనదలచిన ప్రదేశ మంతయు విజేతల స్వాధీనమయ్యెను. ఏప్రిల్ 9 వ తేదిని ప్రారంభమై యుండిన అర్రాసు యుద్ధము మే 5 వ తేదితో సమాప్తమయ్యెను. పరాసులకు సాహాయ్యకారిగ నుండునిమిత్తము ఆంగ్లు లా ముఖమునందు జూను నెలయందు చాల రోజులవరకును ప్రచలనము చూపుచునే వచ్చిరి. అర్రాసు యుద్ధఫలితముగ ఆంగ్లులకు 60 చదరపు మైళుల ప్రదేశము స్వాధీనమైనది; 20 వేల మంది జర్మను సైనికులు బందీలుగ దొరకిరి; చిల్లర యుద్ధద్రవ్యములమాట యటుండ 257 శతఘ్నులు వశమైనవి. వానియందు 98 పెద్ద శతఘ్నులు కలవు. వివిమీగుట్ట ఆంగ్లులకు స్వాధీన మగుట వలనను వారి సేనాపంక్తి సురక్షితమైనది.

పరాసుల అవస్కందనము

అర్రాసుయుద్ధము ప్రారంభమైన వారముదినములకు పరాసులు ఎయినుతటమునందును పాంపెనునందును అవస్కందనము నుపక్రమించి యుండిరి. కొంచె మించుమించుగ నేకకాలమునందు ఆంగ్ల పరాసు లిద్దరు నవస్కందనము ప్రారంభించుట వలన జర్మనులు ఆంగ్లముఖమునుండి సైనికులను పరాసురంగమునకు తీసికొనివచ్చుటకు వీలు లేకుండెను. కాని పరాసుల కక్కడ జర్మనులు ప్రబలమైన నిరోధమును కలిగించుచు వచ్చిరి. నెలల తరుబడి ప్రబలయుద్ధము జరిగినగాని శత్రుసేనలబలము తరిగి ఆంగ్లపరాసుల పురోగమనము త్వరితముగ సాగిరాదని వ్యక్తమైనది. మే 5 వ తేదిని పరాసులు షెమిను-డె-మె యందు శత్రువులను తలపడియుండిరి. పడమటిరంగమునం దంతటితో వసంతకాలపు యుద్ధప్రస్థానము ముగిసియుండెను. పరాసుల యవస్కందనముతో యుద్ధప్రస్థానమునందు నిర్ణీతదశ యేర్పడునని తలచినవ్యవస్థ ఫలప్రదమై యుండలేదు. కాని ఆ ప్రస్థాన పరంపరలవలన కలిగిన ప్రయోజనములనుబట్టి చివర కట్టిస్థితి యేర్పడు నను ధైర్యమును, బలము నుదయించుటకు నవకాశము కలిగినది.

ఫ్లాండర్సు యుద్ధము

ఉత్తరఖండమునందలి దక్షిణభాగమునందు ఆంగ్లపరాసుల అవస్కందనము జరుగుచుండిన కాలమునందే ఫ్లాండర్సు యుద్ధమున

కంఠకరార్పణము జరుగుచుండెను. ఫ్లాండర్సునందవస్కందనమును జరుగుటకుముందు మెసీన్సువెస్టుషీటు గుట్టయు తత్ప్రాంతప్రదేశమును ఆంగ్లుల వశమైనగాని యుద్ధప్రణాళి కనుకూలము కాదు. మెస్సీను వెస్టుషీటుగుట్టలు ఆర్మింట్రీసు, వైప్రెసుపట్టణములకు మధ్యనుకలవు. వెస్టుషీటు, మెసీన్సుప్రాంతములు శత్రువులవశమునందుండుటవలన వారు యెత్తైనప్రదేశమునందుండి వైప్రెసుపట్టణమును వైప్రెసు ప్రస్థమునందలి ఆంగ్లసైనికపంక్తులను శతఘ్నులతో బాదుటకు వీలు కలిగి అక్కడి రక్షణదుర్భరమై యుండెను. శత్రువు ఆ ప్రాంతపుగుట్టలను దుర్గములవలె బలపరచుకొని రెండుసంవత్సరములనుండియు తన శక్తి నంతను అక్కడ వినియోగించి తన సేనాముఖమునందు వానిని బుసజులుగ నుపయోగించుకొనుచుండెను. ఆ గుట్టలకు రెండున్నరమైళ్ళ దూరమునందు గల ఊస్టావెరను ప్రాంతమును పట్టుకొనుటకు ఆంగ్లులు జూను 7 వ తేదీని 9 మైలులముఖమునందు శత్రువును ముట్టడించిరి. ఒకదినము లోపలనే ఆంగ్లసైనికు లాప్రాంతమును వశపరచుకొని 7200 మంది జర్మనుసైనికులను బందీలుగ పట్టుకొనిరి; 70 ఫిరంగులును విజేతలకు స్వాధీనమైనవి. వైప్రెసుపట్టణమునకు తూర్పుభాగమునందును, ఉత్తరభాగమునందును ఆంగ్లులు ప్రారంభింపదలచిన యవస్కందనమునకు వెస్టుషీటు మెసీన్సుయుద్ధము ప్రాతిపదికమైనది. డ్యూలిమాంటునకు యెదురుగనుండిన లీసునది మొదలు స్టీనుస్ట్రీటు దిగువవరకును గల 15 మైలుల ముఖమునందు ఆంగ్లులు ముట్టడించి, అందు ముఖ్యముగ జిల్బెకు - జాండవూరుమార్గము మొదలు బోసంగీ వరకును గల $7\frac{1}{2}$ మైళ్ళ ప్రాంతమునందు శత్రువును బాదవలయునని సంకల్పించియుండిరి. ఫ్లాండర్సు యుద్ధము జూలై 31 వ తేదిని ప్రారంభమై నవంబరు మాసాంతము వరకును జరిగినది. మొదటిదినమునందు ఆంగ్లసైనికులు జర్మనుల ప్రథమకందకశ్రేణిని వశపరచుకొనిరి. ఫ్లాండర్సు యుద్ధమునందు జర్మనులకు విషమదశ యేర్పడినప్పుడు అర్రాసు యుద్ధమునందువలెనే వారికి వరుణదేవుడు తోడ్పడెను. అంతవరకును జర్మనుల స్వాధీనమునందుండిన యెత్తైనప్రదేశమును ఆంగ్లసైనికులు వశపరచుకొని ముందునకువచ్చుటచే వర్షము కురియుటవలన జలమయమైన నిమ్నప్రాంతమునందు దుర్గము లేర్పరచుకొనవలసి వచ్చియుండెను. ఆ సున్నపునేలయందు ఫిరంగిగుండ్లుపడి, పెద్దపెద్ద గోతులుపడి, యవి జలముతో నిండిపోయి యుండెను. గొయ్యి, నేలకూడ జలమయమైపోయియుండుటచే నేది గుండమో నేది మార్గమో నిర్ణయించుటకు వీలు లేకుండెను. అట్టి యవాంతరములచే ఆగస్టుమాసమునందు యుద్ధమునందు విలంబనమేర్పడి, శత్రువుమిత్రమండలి అవస్కందనమునందలి ప్రథమవేగమువలన కలిగిన భంగపాటునుండి తప్పించుకొని, సైనికులను బలపరచుకొనుటకు సులువేర్పడియుండెను. ఆగస్టుమాస మధ్యమునందు యుద్ధమునందు ప్రథమపర్యాయము, శత్రువు నూతన రక్షణతంత్రము నవలంబించి యుండెనని వ్యక్తమైనది. మామూలుగ ప్రథమసైనికశ్రేణియందు చాలమంది సైనికులనుంచి, శత్రువును యెదిరించుట జర్మనుల కాచారమై యుండెను. సోము యుద్ధారంభమునుండియు నాధునికి యుద్ధములందు, అవస్కందనతంత్రమునందు కంటె రక్షణతంత్రమునందే సైనికుల కెక్కువనష్టము కలుగునను సిద్ధాంత మేర్పడినది. జర్మనుసైనికు లెంతటి బలీయమైన స్థానముల నాక్రమించుకొనియున్నను మిత్రమండలి తాకిడికి వారు నిలువజాలరని సోము యుద్ధమువలన తేలినది. అట్టిది ప్రథమ సైనిక శ్రేణియందెక్కువ సైనికులనుంచి నష్టపోవుటకు జర్మనులెందు కొప్పుకొందురు? కావున వారు ప్రథమ శ్రేణియందల్పసైనికులను మాత్రము శత్రువు ముట్టడిని చీకాకుపరచుటకుంచి, వెనుకటి సైనిక పంక్తులందు తగినంత సైనికులను నిలువబెట్టి యదను వచ్చినప్పుడు శత్రువుమీదను ప్రయోగించి తమ సేనాముఖమును రక్షించుకొను నూతన తంత్రము నవలంబించిరి. వైప్రెసునకు తూర్పుభాగమునందు ఆంగ్లు లవలంబించిన యవస్కందనమునందు జర్మను లీ రక్షణతంత్రమువలనను మిత్రమండలి పురోగమనమును కొంతవరకు నాపగలిగినను వారు ఆరంభమునందు త్యజించిన స్థానములను పట్టుకొనలేక పోవుచు వచ్చిరి. జర్మనుల నూతన రక్షణతంత్రము కాలక్రమమున ఫలప్రదమై యుండక పోవుటవలన వారు 1917 వ సంవత్సరాంతమునందు దానిని విసర్జించిరని చెప్పుదురు. సెప్టెంబరు మాసాంతమునందు యుద్ధము తిరిగి ప్రారంభమై నవంబరు 10-వ తేదివరకును జరిగి, పాషండేలు, గ్రాడ్బర్జులు ఆంగ్లులకు స్వాధీనమైనవి. ఫ్లాండర్సు అవస్కందనము మూడున్నర మాసములు జరిగి 24065 మంది సైనికులు ఖయిదీలుగ విజేతల వశమైరి. 74 శతఘ్నులును, 941 మర ఫిరంగులును, 138 పొట్టి ఫిరంగులునుకూడ ఆంగ్లుల వశమై యుండెను. 1917 - వ సంవత్సరమునందు ఏప్రిల్ 9 మొదలు ఫ్లాండర్సు యుద్ధానంతరము వరకును మొత్తము మీదను 57,976 మంది సైనికులు విజేతలకు ఖయిదీలుగ దొరకిరి. వారియందు 1290 మంది సైనికోద్యోగులు గలరు. 1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రమండలి సేనాధ్యక్షులు సమావేశమై నిర్ణయించుకొనియుండిన ప్రస్థాన ప్రణాళికకిని 1917 వ సంవత్సరమునందు నిజముగ యుద్ధమునందు సంభవమైన వ్యవస్థకును చాల వ్యత్యస్తము కలిగియుండెను. వారక్కడ తీర్మానించియుండిన యేకకాల సంయుక్తావస్కందనము పని పట్టినప్పుడు సిద్ధించి యుండలేదు. రుష్యాసేనలు వసంతోదయముతో విజృంభించి శత్రువును భంజింప గలిగినను చివరకు తలువని తలంపుగ సేనలు నిరుత్సాహము చెంది అవి మిత్రమండలికి చేయవలసిన సాహాయ్యమును చేయలేక పోయినను, శత్రువు తన సేనల నక్కడనుండి, మరలించుటకైనను ప్రతిబంధకము కలిగింప లేకపోయినవి. ఇటలీదేశము అవస్కందనమునకు సిద్ధముగాక పూర్వమే ఆంగ్ల పరాసుసేనలు పడమటి రంగమునందవస్కందనము ప్రారంభింపవలసి వచ్చెను. తరువాత మిత్రమండలి శత్రువును భంజింపగలిగినను, దురదృష్టముచే ఇటలీ వారికి శత్రువులవలన శీతకాలమునందు విశేషమైన యొత్తిడికలిగి, తాము పడమటి రంగమునందు ప్రారంభించిన యవస్కందనము పూర్తిగాకమునుపే వారు తమ రంగమునుండి, కొంతసేనను మరల్చి ఇటలీవారికి సహాయముగ పంపవలసి వచ్చినది. అట్టి యనివార్యమైన యసందర్భములవలన ఆంగ్ల పరాసులు తలచినదానికంటె విశేషభారమును వారు మోయవలసి

చ్చెను. శత్రు వా కారణములవలన మిత్రమండలి ప్రస్థానములకు తాత్కాలికముగ నైనను ప్రతిక్రియ చేయగలిగి, పరాజయము నుండి తప్పించుకొని యుండెను.

కాంబ్రెయి యుద్ధము

ఆంగ్లపరాసులు ఫ్లాండర్సు, అర్రాసు, షాంపెను ప్రాంతము లందున్న, ఎయిను తటమునందును శత్రువును ముట్టడించుటచే సేనా రంగమునందలి తదితరముఖములను బలహీన పరచి, శత్రువు ఆంగ్ల పరాసులను ప్రతిఘటించుటకై యా ప్రాంతములయందు తన సేనలను కేంద్రీకరణము చేసియుండెను. తత్కారణముగ ఆంగ్లులు దుర్బలమైన శత్రుముఖమును ముట్టడించుటకు సంకల్పించి కేంబ్రెయి ముఖమును తమ ప్రస్థానరంగముగ నిర్ణయించి నవంబరు మాసాంతము నందు యెదిరించిరి. ముట్టడి జరుగునని శత్రువునకు తెలియకుండ రహస్యముగ యుద్ధమును ప్రారంభించవలయు నని ఆంగ్లసేనాని ముఖ్యోద్దేశమై యుండెను. ముట్టడికి ముందుగ శతఘ్నులనుండి ఆంగ్లు లగ్నివర్షమును కురిపించియుండలేదు. ఆంగ్లులు నూతనముగ నిర్మించియుండిన "టాంకు" లని వ్యవహరించుచున్న యుద్ధోపకరణములవలన శత్రుకందకములను సంరక్షించుచుండిన ఇనుప తీగెలను నరికివేసినపిమ్మట శతఘ్నులనుండి యగ్నివర్షమును కురిపించి పదాతిసేనలు ముందునకు పోయిన యనంతరము అశ్వికులు వారికి మద్దతుగ వెళ్లునట్లు వా రేర్పరచిరి. ఆంగ్లసేనాని సంకల్పించిన ప్రస్థానతంత్రమంతయు సరిగనే జరిగియుండెను. గోనెలు తూర్పుభాగము మొదలు నార్డు కాలువవరకును గల 6 మైలుల ముఖమునందు నవంబరు 20 తేదిని ఆంగ్లులు జర్మనులను ముట్టడించి ఆనాటి సాయంకాలమునకు జర్మను లొకటివెనుకను నొకటి మూడువరుసలుగ కట్టియుండిన కందకావళులను విశాలమైన ముఖమునందు భేదించి 4½ మైళ్లు ముందునకు వెళ్ళిరి. 21 వ తేదిని ఆంగ్ల సేనలు ఫ్లెసుక్వీరు, లీ-రీ-డీ-విగ్నీ, అన్నాగ్రామములను పట్టుకొని ముట్టడి ప్రారంభించియుండిన ముఖమునం దంతటను ముందునకు వెళ్లినవి. కాని అప్పటికే జర్మనుసేనల నిరోధము బలపడుచుండెను. ఆంగ్లులు పట్టుకొనిన ప్రదేశముల ప్రయోజనము బౌర్లను వనమును, పట్టణమును వశపరచుకొనుటవలన వృద్ధి కాగలదు. అవి శత్రువశమునందే కలవు. వానిని స్వాధీనము చేసికొనుటకే చివరకు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయించియుండెను. ఇటలీరంగమునందలి విషమదశయు శత్రువు వెనుకకుమరలుటకు సంకల్పించినట్లగపించుటయు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయమును మఱింతబలపరచియుండెను. అప్పు డాంగ్ల సేనలు మహాపరాక్రమముతో బౌర్లను వనమును పట్టణమును ముట్టడించి యెడతెగకుండ నైదుదినములు యుద్ధముచేసి బౌర్లనుపర్వతమువీది యొక బలీయమైనస్థానము నాక్రమించుకొనగలిగినను ఆప్రాంతపు సంరక్షణమునకు యోగ్యమైన ప్రదేశమును వశపరచుకొన లేకపోయి యుండెను. అప్పటికి ఆంగ్లులు 10500 మంది ఖయిదీలను పట్టుకొనిరి; వారికి 142 శతఘ్నులు దొరకినవి. నిరంతర యుద్ధమువలన జనించిన శ్రమచే ఆంగ్లసైనికు లప్పటికి అలసిపోయి యుండిరి. నవంబరు 31 వ తేదిని జర్మనులు వెండుహాలు మొదలు మాస్నీరువరకును వ్యాప్తమైన 10 మైలుల ముఖమునందు ఆంగ్లులను ముట్టడించి బోనావిగుట్ట ఉత్తరప్రాంతమునందును, గోనెలు ప్రాంతమునందును వారి పదాతిసేనలు శరవేగముతో వచ్చి పడుట వలన ముట్టడి ప్రారంభమైన దని గ్రహించుటకు పూర్వమే ఆంగ్ల సేనను భేదించుటకు వీలుకలిగిన ట్లగపడుచున్నదని హేగుసేనాని తాను ప్రకటించియుండిన యుద్ధకథనమునందు నుడివి యున్నాడు. జర్మనుల పురోగమన మతిత్వరితముగ జరిగియుండెను. విల్లరు, గ్యూస్లేను, గోనెలు, బోనావి, గౌజికోరు గ్రామములు వారికారంభమునందు స్వాధీనమైయుండెను. అప్పు డాంగ్లసేన లక్కడే శత్రువును ప్రతిఘటించి వాని పురుగోమనము నాపినవి. సేనాముఖమునందలి యుత్తరభాగమునందు ఫాంటెయిను మొదలు టాడోప్లెలు కాప్పునవరకునుగల రంగమునందు కొండుగంటల యనంతరము జర్మనులు ముట్టడించుట కారంభించిరి. అక్కడను ముట్టడించవలయుననియే జర్మనుల ప్రధానోద్దేశము. వారు తమయుద్దేశము నెరవేరుటకు పట్టుదలతో ప్రబలసేనతో ఆంగ్లుల నెదిరించిరి. వైప్రసు మొదటియుద్ధమునందువలెనే కేవలము సైన్యబాహుళ్యముచే శత్రువులను లొంగతీయవలయునను యుద్దేశముతో నక్కడ వా రా ప్రాంతమునం దొక దినమున అయిదుసారులు ముట్టడించిరి. పదాతిసైనికులు బారులుకట్టి తరంగములవలె వచ్చిపడిరి; ఒక సమయమునందు జర్మను పదాతిసైనికులు నొకరి తరువాత నొకరు 11 వరుసలుగవచ్చి సేనాముఖమునందు ముట్టడించిరి. జర్మనుసైనిక తరంగములు ఆంగ్లశతఘ్నులముందర మంచువలె కరగిపోవుచుండెను. డిసెంబరు 3వ తేది వరకును ఉభయపక్షములకును తీవ్రయుద్ధము జరిగెను. ఆంగ్లులు చివరకు బౌర్లను ప్రాంతమును త్యజించి వెనుకకువచ్చిరి. ఆ మూడువారముల యుద్ధమువలనను ఆంగ్లులకు 11 వేలమంది ఖయిదీలు లభించుటయేగాక హిండెనుబర్గు సేనాముఖమునందలి కొంత ప్రాంతమును పట్టుకొనగలిగిరి. కెంబ్రెయియుద్ధ మాంగ్లులకు ప్రథమమందు కలిగినవిజయ మెందుకు కార్యకారి కాలేదో స్థలాంతరమున సూచీముఖ ప్రస్థానమునందలి మంచి చెడ్డలను విమర్శించిన సందర్భమునం దుదహరించి యుంటిమి. ఇటలీ రంగమునకు పంపెంచిన సేనలను జర్మనులు కెంబ్రెయి యుద్ధమునందు వినియోగింపవలసి వచ్చుటచే ఇటలీవారు ప్యావీ నదీప్రాంతమునందు నిలద్రొక్కుకొనుటకు యత్నించిన సమయమునందు వారికి కెంబ్రెయి యుద్ధము పరోక్షముగ తోడ్పడియుండెనని చెప్పుటకు సందేహింపపనిలేదు. యుద్ధారంభమునందు నాలుగైదు మాసములకు జర్మనుల పురోగమనము మందగించి యుద్ధ వ్యవస్థ రానురాను వ్యూహయోగ్యమైన బహిరంగ యుద్ధముగాకను రక్షణ లక్షితమైన దుర్గయుద్ధముగ మారిపోయి యుండెను. కాంబ్రెయి యుద్ధమునందు జర్మనులు బహిః ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనతో ప్రతిఘటించిరని చెప్పుదురు.

ఇటలీరంగము

1917 వ సంవత్సరము అక్టోబరు మాసమునందు జర్మనులు ఇటలీ సేనాముఖమునందలి దుర్బల ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనలతో ముట్ట

డించి జూలియను ముఖమును కాపొరెటా పట్టణముయొద్దను భేదించి, ఫ్రూయిలీ, వెనీషియా మైదానములందు దండెత్తుటవలనను తలువని తలంపుగ ఇటలీరంగమునందలి రణప్రస్థానము సంక్లిష్టమై కొంతకాలము మిత్రమండలికి ఆదుర్దాను కలిగించియుండెను. ఇటలీ ఆస్ట్రియా సరిహద్దు ప్రాంతము స్విజరులందు మొదలు జూలియను అల్ప్సువరకును వ్యాప్తమైన ప్రదేశమంతయు 7 వేలు మొదలు 10 వేలవరకును యెత్తైన పర్వతములచే నిబిడీకృతమైయున్నది. ఎట్‌షు నదీప్రాంతమునందలి సరిహద్దు ప్రదేశమునందుతప్ప మిగిలిన ముఖము సైనిక వ్యూహముల కనుకూలముగ నుండలేదు. జూలియను అల్ప్సు ప్రాంతమునకును, ఎడ్రియాటిక్ సముద్రమునకు మధ్యను వ్యాప్తమైన సరిహద్దు ప్రదేశమునందు కొండ లంత యున్నతముగ లేకుండుటవలన నక్కడ విశాల ముఖమునందు వ్యూహాన్వితమైన యుద్ధములకు వీలుకలదు. సరిహద్దునందలి కుడిభాగమునందు టైరలు (ట్రెంటినో) ప్రస్థము ఇటలీయందలి వెనీషియా-లంబార్డీ మైదానమునందు జొచ్చివప్రమువలెనున్నది. టైరలునందు సరిహద్దును దాటిరాగలమార్గములు పశ్చిమభాగమునందు స్వల్పముగనున్నవి; తూర్పుభాగము గమనాగమనయోగ్యముగ నున్నది. సరిహద్దు మధ్యభాగమునందు కార్నికుకొండలు కలవు. ఆప్రాంతము యుద్ధమున కనుకూలము కాదు. జూలియను ఆల్ప్సు ప్రాంతమునందలి కొండలు ట్రెంటినోయందలి కొండలకంటెను, కార్నికు కొండలకంటెను చాల చిన్నవి. అక్కడి కనుమలనుండి సేనల రాకపోకలకు సులువుకలదు. ఇటలీవారు యుద్ధారంభమునుండియు జూలియను ముఖమునందలి కనుమలను తమ స్వాధీనమునం దుంచుకొని, నానాశ్రమలు పడి ఐసాంజోరంగమునందు ముందునకుపోయి గొరిజియాను స్వాధీనము చేసికొనిరి. కార్సో ప్రస్థమునందు ఇటలీవారికి పురోగమనము కలిగియుండెను. ట్రిస్టీపరగణాను వశపరచుకొనుటకు దారి యేర్పడినదని ఇటలీవారు నమ్మియుండిరి. సెప్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీవారు ఐసాజోముఖమునందు తామదివరకు ప్రారంభించిన అవస్కందనమును సమాప్తిచేసి గొరిట్జాసమీపమునందలి తమస్థానములను బలపరచుకొని బైనిజ్జా ప్రస్థమును వశపరచుకొనిరి. ఇటలీవారాప్రస్థానమునందు ఆస్ట్రియను సైనికులను భంజించి, చాలనష్టమును కలిగించిరి. ఆస్ట్రియావారా యుద్ధములందు లక్ష మంది సైనికులకు పైగ నష్టపోయియుందురు. వారి వెన్నియో శతఘ్నులుకూడ నష్టపోయినవి. ఇటలీసేనలు విజృంభించి విజయమును గాంచుచుండినప్పుడు గెలీషియారంగమునుండి వినిర్ముక్తులైన సైనికులువచ్చి ఆస్ట్రియాకు పరాజయము కలుగకుండ తప్పించిరి. ప్రస్తుతమునందు ఆస్ట్రియా ఇటలీదేశములకు జరిగిన యుద్ధములం దింతవరకును ఇటలీసైనికులు తమ ఆధిక్యమునే ప్రకటించిరి. సెప్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీవారివిజయయాత్ర ముగిసినది. అక్టోబరునందు వర్షములు పంచుపడి రణరంగము బురదతోనిండి పెద్దయెత్తున యుద్ధముజరుపుటకు వీలుండదని ప్రతివాడును నమ్మియుండిరి. అట్టి స్థితియందు ఆస్ట్రియావారును జర్మనులును కొండలచాటున ఫిరంగులను సైనికులను నిలువజేసిరి. శత్రువులు ముట్టడించెదరని ఇటలీవారికి తెలిసి జూలియనుముఖమునందు కుడి, మధ్యభాగములందు చాలసేనలను కేంద్రీకరణము జేసిరి. జూలియను రంగమునందు కుడి మధ్యముఖములు, బైనుసిజ్జా మొదలు సముద్రము వరకును, ఎడమభాగము కానాలే మొదలు పెబ్బోవరకును వ్యాప్తమైయున్నది. ఆ ముఖమునందలి ఇటలీసేనల ఎడమభాగము బలహీనముగ నుండెను. ఆ దుర్బలస్థానమునందు శత్రువులు ఇటలీవారిని ముట్టడించి వారి రెండవసైన్యమును లాంగదీసి 20 మైళ్ళముఖమునందు వర్షము కురియుచున్నప్పుడు ఐసాంజో నదీ పశ్చిమభాగమునందలి కాపొరెటా పట్టణమును దొమ్మిచేసి పట్టుకొని, స్పారా సెల్లారు కనుమలోనుండి, ఇటలీ సైనికపంక్తిని భేదించి వెనిషియా మైదానమునందు ప్రవేశించిరి. అక్కడ విజేతల సైనికులు రెండుభాగములై ఒకభాగము స్టానిష్కి పర్వతము వైపునకును, మరియొక భాగము రోబికు వైపునకును దారిచేసికొని ముందునకు వెళ్లిరి. ఇటలీకొండల దిగువభాగమునందు గలస్థానము సమప్రదేశ మగుటచే శత్రు పురోగమనము నాపుటకు సులువైన రక్షణస్థానములు లేకుండెను. ఆ ప్రాంతమునందు ఎట్‌షు, ప్యావీ, లివేనియా, టాగ్లిమెంటోనదులు సమరేఖలుగ నొకటి తరువాత నొకటి ప్రవహించుచున్నవి. కొండలయందు చెదరిపోయిన ఇటలీసైనికులు మొదట టెగ్లిమెంటోనదీ ప్రాంతమునందు శత్రువును నిరోధించి, శత్రువుల యొత్తిడి వృద్ధియైన కొలదిని మెల్లమెల్లగ లివేనియా నదీప్రాంతమునకును, అక్కడినుండి, ప్యావీనదీ ప్రాంతమునకునుచేరి, యచట శత్రువుల పురోగమనము నరికట్టి ట్రెవిసో, వెనిసు పట్టణములను రక్షించిరి. అంతటితో శత్రువు లలసిపోయి ముందునకు రాజాలకపోయిరి. తమ గమనాగమనములు దీర్ఘమై పురోగమనము దుర్ఘటమగుటచే శత్రువు లక్కడ కందకములను నిర్మించుకొనిరి. ఇటలీవారు ప్యావీనదియందు శత్రువులను నిరోధించుటకు మిత్రమండలి సైనికు లక్కడవిశేషముగ తోడ్పడిరి. ఇటలీవారికి $1\frac{1}{2}$ లక్షలమంది సైనికులు నష్టపోయి యుందురు. వారికి వెయ్యి ఫిరంగులుకూడ నష్టమైయుండును. ఇటలీవారి రెండవ సైన్యము లొంగిపోయి, బలముగ నిరోధించక పోవుటవలన ఇటలీపై దండెత్తుటకు శత్రువులకు వీలు కలిగినదనియు జర్మనులు కేవలము మాయోపాయముచే ఇటలీ సైనికుల కొందరి మతివిరచి, రెండవ సేనను లొంగదీసిరనియు కొన్ని వార్తలు తెలిపియుండెను. కారణము లెవ్వియైనను రెండవసేన శత్రువులకు దారియిచ్చిన మాట వాస్తవము. శత్రుసేనలు ఇటలీ మైదానమునందు ప్రవేశించుటవలన ఇటలీవారి బలముజ్వలితమై వారి యందలి కలతలు పోయినవి. ఇటలీకి కలిగిన భంగపాటువలన యుద్ధము దీర్ఘమైనది కాని శత్రువునకు విజయము కలుగలేదు.

రుష్యా రంగము

“రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్జనమున కెట్లు సాహాయ్యభూత మగునదియు ముందు వ్యక్తము కావలసి యున్న”దని పింగళసంవత్సరపు సంచికయందు మేము నుడివియుంటిమి. రుష్యా పరివర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్జనమునకు తోడ్పడుటకు బదులు దేశమునం దంతఃకలహములను వృద్ధిచేసియుండెను. ఆ

పరివర్తనము చిరకాలమునుండి, దేశమును పాలించుచు వచ్చిన యధి
కారమును నిర్మూలమును చేయగలిగినది గాని స్థిరమైన ప్రభుత్వము
నేర్పాటు చేయలేక దేశమునందు ద్రోహానలమును విజృంభింప
జేసెను. దేశమునందు ప్రభుత్వవిధానము పోయి కల్లకల్లోలము
ప్రారంభమైన వెనుకను సేనలయం దుండవలసిన శిక్షణము విలుప్తమై
చివరకు వారు రణరంగమును త్యజించుటకు కారణభూత మయ్యెను.
పరివర్తనారంభమునందు రుష్యా సైనికులు రణరంగమునందు విజృం
భించిరి. జూలై మాసాదియందు వారు గెలీషియా తూర్పుభాగము
నందు 20 మైలుల ముఖమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి
28 వేల శత్రుసైనికులను ఖయిదీలుగ పట్టుకొనిరి. వారు శత్రుముఖమును
భేదించివేసిరి అప్పటి కింకను దేశమునం దుదయించియుండిన కల్లో
లము సైన్యహృదయమును పరివేష్టించి యుండలేదు. తరువాతను
స్థితిగతులు తాఱుమారై పోయెను. శత్రువులను నిర్జించుటకు వినియోగ
పడవలసిన బలమునంతను విద్రోహులు దేశమునందలి ప్రజలను నిర్జిం
చుటకును, సైన్యమును నిర్మూలము చేయుటకును వినియోగించిరి. రుష్య
ను సైనికులు స్వల్పకాలము మాత్రము శత్రువులను ప్రతిఘటింపగలిగిరి.
తరువాతను వారు తండోపతండములుగ రణరంగమునుండి, నిష్క్రమిం
చుటచే శత్రువు అనాయాసముగను నిర్భయముగను ముందునకువచ్చి
దేశము నాక్రమించుకొని యుండెను.

ప్రత్యేకసంధి

రుష్యాసామ్రాజ్యము స్వార్థపరాయణులగు విద్రోహులవశమై
దేశమునందు భిన్నోద్దేశములు ప్రబలి వివిధరాష్ట్రముల కుండవలసిన
సంఘీభావము నశించిపోయెను. ఫిన్లండుపరగణా ప్రత్యేకస్వాతంత్ర్య
మును ప్రకటించియుండెను. ఉక్రెయిను తిరుగబాటుచేసియుండెను.
ప్రజలయం దాహాకారములు బయలుదేఱెను. ప్రజలతిప్పలు వృద్ధియైన
కొలదిని వారు ప్రత్యేకసంధిని కోరుటకంటె నుపాయాంతరము
లేకపోయెను. శత్రువును ప్రతిఘటించుటకు సైన్యములు లేవు. జర్మ
నులు దేశమునం దంతఃకలహములను వృద్ధిచేసి లాభమును పొందదల
చిరి. రుష్యాయందలి ప్రజాభావమును తిరస్కరించి తమయుద్దేశముల
నెఱవేర్చుకొనుటకు కనిపెట్టుకొనియుండిన జర్మనులకు సమయము
దొరకి తమ కన్యరాజ్యాక్రమణముతో నిమిత్తములేదని నమ్మించి సంధి
ప్రయత్నములకు రుష్యనులనుదింపి పనిపట్టినప్పుడు వారిని వంచించిరి.
రుష్యనులలో కొందరి కెట్టి యుత్కృష్టభావము లున్నను అసహాయ
స్థితికి వచ్చినప్పుడు వారు జర్మనుల కుతంత్రమునుండి వినిర్ముక్తులు
కాలేకపోయిరి. చివరకు జర్మనులు తెలిపినషరతుల కన్నిటికిని వా
రంగీకరింపవలసివచ్చెను. పోలండు,లివోనియా, ఇస్తోనియాలను, బాల్టికు
సముద్రము నంటియుండిన పరగణాలను జర్మనులకు వారిచ్చివేసిరి.
రుష్యనుల ప్రత్యేకసంధివలన తూర్పు రణరంగమునందలి జర్మను,
ఆస్ట్రియా సేనలు ఇటలీ, పశ్చిమరంగములకు వచ్చుటకు వీలు కలిగినది.
రుష్యాయందలి ఆస్ట్రియా జర్మను ఖయిదీలును విడుదలలై సేనలోచేరు
టకును వీలైనది. అందువలనను మిత్రమండలి పోరాడుచున్న ఫ్రాన్సు
బెల్జియము ఇటలీరంగములందలి శత్రుసేనలు బలపడినవి. శత్రువున
కీలాభము తిలువనితలంపుగ కేవల మదృష్టవశమువలన కలిగినను అమె
రికా తన ప్రబలసేనతోను, నావికాదళముతోను, అతులమైన సంపత్తి
తోను మిత్రమండలిపక్షమునందు చేరుటవలన అందలిప్రయోజనము
వ్యర్థమైనదని చెప్పకతప్పదు అమెరికావారు తమ సేనలను తయారుచేసి
రణరంగమునకు పంపుటయందు విలంబ మేర్పడుకాలమునందు శత్రు
వునకు తాత్కాలికముగ ఆధిక్యము కలిగినను అది చిరకాలము నిలుచు
నది కాకపోవుటచే యుద్ధపర్యవసానముపట్ల నది కార్యకారి కానేరదు.

పాలస్టీనురంగము

పాలస్టీనునందలి దక్షిణప్రాంతమునందు 1917-వ సంవత్స
రము అక్టోబరు 31 వ తేది మొదలుకొని డిసెంబరు 11-వ తేది వఱ
కును జరిగిన యుద్ధప్రస్థానమునందు ఆంగ్లులు తురుష్కుల నోడించి
ఈజిప్టు దేశపు సరిహద్దుప్రాంతమునుండి రమారమి నూఱుమైళ్లు వెను
కకు తఱిమి సుప్రసిద్ధరేవు స్థలమగు జాఫాపట్టణమును, ప్రాచీన చారి
త్రాత్మకమును పవిత్రము నగు జరూసలేముపట్టణమును పట్టుకొనుట
వలనను ఈజిప్టు విషయమై తురుష్కుల కుదయించిన సంకల్పము
స్వప్నతుల్యమైనది. ఆ ప్రాంతమునందు శత్రువు దూరము నందుండు
టచే సూయజుప్రదేశము నిరపాయస్థితియం దుండెను. పాలస్టీను
దక్షిణభాగము సముద్రప్రాంతమగుటచే ఇసుకమయము, దేశాం
తర్భాగమునందు నీటియిబ్బంది విశేషముగ కలదు. అక్కడ సైనికుల
గమనాగమనములకు యోగ్యమైన మార్గములు తక్కువ. ఆంగ్లసేనా
ముఖమునకు వెనుక భాగమునందు తురుష్క, ఈజిప్టు సరిహద్దునం
దున్న రాఫాపట్టణమునుండి వెడలుచున్న కాంతారా రైలుమార్గ
మును ఎల్‌కౌజానుండి వాడీషాబాకు పోవుమార్గమును తప్ప మరి
వేఱుమార్గములు లేవు. సేనాముఖమునందు యుద్ధముచేయు సేనలకు
వెనుకనుండి 20, 30, మైళ్లదూరమునుండి నీటిని పంపవలసియుండును.
సేనాముఖమునందు కావలసియుండిన సామగ్రిని ఒంటెలమీదనే తీసి
కొని పోవలసియుండెను. అప్పటి యవసరములను పట్టి కొద్దిపాటి
లోహమార్గములను కూడ నిర్మించుకొనవలసి యుండెను. ఆంగ్లసేనా
ముఖమునందలి తూర్పుభాగమునకు ఖలాసా, అస్‌లూజు, ఇసానీ పట్ట
ణములనుండి నీటియేర్పాటులను చేయవలసియుండెను. ఆంగ్లసేనా
ముఖము పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు గాజాపట్టణమున కెదురుగ
గామిలీపట్టణమువఱకును వ్యాప్తమై యుండెను. తురుష్కముఖము
గాజాపట్టణమునుండి బీర్షాబా పట్టణమువఱకును బీర్షాబా మార్గము
నాశ్రయించియుండెను. గాజాపట్టణముచుట్టును తురుష్కులు దుర్భే
ద్యమైన దుర్గములను నిర్మించి చాలకాలము ముట్టడిని నిరోధించుటకు
యోగ్యముగ నేర్పాటులను చేసియుండిరి. శత్రుముఖము 30 మైళ్లు
వఱకును, ఆంగ్లముఖము 22 మైళ్లు వఱకును వ్యాపించియుండెను.
శత్రువు సేనాముఖమునకు వెనుకను యోగ్యమైన గమనాగమనము
లుండి ఏ ప్రాంతమునందు సేనలను కేంద్రీకరణము చేయవలసివచ్చి
నను అట్లు చేయుటకు వీలు కలదు. ఆరంభమునందు బీర్షాబా పట్ట
ణమును వశపఱచుకొని అబుహీరారా, షేరియాలను ముట్టడించి
వెనుకనుండి గాజాముఖమును మరల్చుట ఆంగ్లసేనాని ప్రస్థాన
తంత్రమై యుండెను. ప్రారంభమునందు బీర్షాబాపట్టణమును పట్టు
కొనుటవలన ఆంగ్లసైనికులకు నీటి యిబ్బంది చాలవఱకు పోవునని
ఆ సేనాని తలంచియుండెను. బీర్షాబాను వశపఱచుకొనుటవలన తురు
ష్కుల సైనికపార్శ్వము దుర్బలమై ఆంగ్లసైనికులు విశాలముఖము
నందు యుద్ధముచేయుటకు వీలు కలుగును. ఆంగ్లు లేస్థానమును ముట్ట
డింపదలచినదియు నిర్ధారణముగ శత్రువునకు తెలియకుండుటకై గాజా
పట్టణపు ప్రాంతమునందును తూర్పుముఖమునందును ఏకకాలము
నందు ముట్టడించుటకు ఏర్పాటుచేసికొనిరి. ఆంగ్లులు జూలైమాసము
నుండి అక్టోబరునెలవఱకును యుద్ధమునకు తగిన సన్నాహములను
చేయుచువచ్చిరి. ఆ కాలమునందు శత్రువును అలసభావము వహిం
చియుండక తన సేనాముఖమునందలి సైనికబలమును వృద్ధిచేసికొని

యుండెను. ఎల్ షైనునుండి డీరుషెనీదునకును, బీటుహోనునకును రైలు మార్గములను శత్రువు నిర్మించియుండెను. అపారమైన యుద్ధసామగ్రిని శత్రువు తీసికొని వచ్చియుండెను. వీనిని బట్టి శత్రువు గాజా మొదలుకొని, బీర్షాబావఱకునుగల తన సేనాముఖమును రక్షింపదలచుకొనెనని వ్యక్తమగుచున్నది. అట్టిసందర్భములం దాంగ్లులు అక్టోబరు 31 వ తేదిని ముట్టడిని ప్రారంభించి ఉత్తరమునుండియు దక్షిణమునుండియు బీర్షాబాను వశపరచుకొని పశ్చిమప్రాంతమునందలి షీరియా, హీరారా వైపునకు సైనికులు వెళ్లిన కొలదిని గాజాముఖము రక్షణయోగ్యము గాక దానిని శత్రువులు త్యజింపవలసివచ్చెను. గాజాముఖము ఆంగ్లులకు వశమైన వెనుకను శత్రుసేనలు చెల్లాచెదరుగ ఒక పార్శ్వము సముద్రప్రాంతమునుండియు మరియొక పార్శ్వము తూర్పు ముఖముగను పలాయనమైనవి. యుద్ధమారంభమైన 15 దినములకు ఆంగ్లులు తమ తూర్పుభాగమునందు ౨0 మైళ్లదూరమును, ఎడమ భాగమునందు 40 మైళ్ల దూరమును ముందునకు వెళ్లగలిగిరి. శత్రుసేనలు చెల్లాచెదరై పోయిన పిమ్మట జాఫా, లుడు, రామ్లే పట్టణములను ఆంగ్లులు సులభముగ పట్టుకొనిరి. తూర్పుప్రాంతమునకు పలాయనమైన శత్రుసేనలు జరూసలేము వైపునందు గల కొండలను శరణ్యము చేసికొనియుండెను. ఉత్తరాభిముఖముగ పారిపోయిన సేనలకును జరూసలేము వైపునకు చేరిన సేనలకును సంయోగము కలిగి శత్రువు నిలద్రొక్కుకొనుటకు జరూసలేమును త్యజించి టుల్-కెరామునాబులసుముఖమును చేరినప్పుడు వీలు కలుగును. సముద్రప్రాంతమునుండి ఆంగ్లులు యుద్ధసామగ్రిని మున్నగువానిని సేనాముఖమునకు చేర్చవలసియుండెను. రైలుమార్గములను త్వరితముగ వేయవలసియుండెను. క్రొత్తప్రస్థానమునకు తగినసన్నాహములు జరుగువఱకును యుద్ధమునందు కొంతవిలంబ మేర్పడుటవసరమైయుండెను. జాఫా జరుసలేములకు రామ్లేమీదుగ నొకటేమార్గము కలదు. రామ్లేనుండి బయలుదేఱిన సేనలకు అన్నాబేదాటిన వెనుక బండ్లు నడుచుటకు అవాంతరములు కలిగెను. అట్లే ముందునకు దారిచేసికొని ఒక దళము కర్యటువైపునకును రెండవదళము ఉత్తరమునుండి బీరావైపునకును వచ్చినవి. అప్పటికి నబ్లసు జరూసలేముమార్గమును ఆంగ్లులు సమీపించి సైనికులు వచ్చి పడుచుండిరి. జరుసలేము చుట్టును శత్రువులు నిర్మించిన రక్షణసాధనము లొకటి తరువాత మరియొకటి విజేతలకు స్వాధీనమగుచుండెను. అక్కడి శత్రుసేనలు తమస్థానములను కాపాడుకొనుటకు వీలులేక జరూసలేమును త్యజించి మరలిపోయినవి. డిసెంబరు 11 వ తేదిని ఆంగ్లు లాపట్టణమునందు ప్రవేశించిరి. అక్టోబరునుండియు జరిగిన యుద్ధమునందు 12 వేల మంది తురుష్కసైనికులు విజేతలకు వశమైరి; బోలెడు మందుసామగ్రియు వశమైయుండెను. జార్డనునదీప్రాంతమును దాటిపోయిన ఆంగ్లసైనికులకు కొంతనిరోధము కలిగి ఇస్-సాల్టుపట్టణమును త్యజించిరి. అందువలనను జార్డను నదీప్రాంతమునందలి సేనలలో చాలభాగమును ఆంగ్లులు వెనుకకు మరలించియున్నను నదీ తూర్పుభాగము వారి స్వాధీనములోనే కలదు. జార్డను తూర్పుభాగమునందు తీవ్రయుద్ధము జరుగుచుండెను. ఆంగ్లులు జార్డనునది తూర్పుభాగమునకు రెండుపర్యాయములు వెళ్లిరి. రెండుసారులును వెనుకకు మరలవలసివచ్చినది. అంతకంటెను ఆ ప్రాంతమునందలి యుద్ధసమాచారము తెలియుటలేదు.

మెసపొటేమియా రంగము

మెసపొటేమియా రంగమునందు బాగ్దాదుపట్టణము ఆంగ్లులకు వశమైన వెనుకను ఇఫ్రటీసు నదీప్రాంతమునందు వారికి విజయము కలిగినది. ఇఫ్రటీసునదీ దిగువభాగమునుండి తురుష్కులు పలాయితులైరి. బాగ్దాదుపట్టణమున కుత్తరభాగమునందలి ఫెలూజాపట్టణమునుండి ఆంగ్లసేనలు ముందునకుపోయి మహాయెదు పట్టణమును ముట్టడించి రామదైని పట్టుకొనినవి. అక్కడ అహమదుబే నాయకత్వము క్రిందను యుద్ధము చేయుచుండిన తురుష్కసేన యంతయు ఆంగ్లులకు వశమైనది. రామదై ఫెలూజాపట్టణమునకు పశ్చిమముగ 30, 40 మైళ్ల దూరమునందు కలదు. తరువాతను డెల్టీవా, కిజిలు, రోబటు ప్రాంతములందు కూడ యుద్ధము జరిగి డైల్హాపట్టణమును ఆంగ్లులు వశపఱచుకొనిరి. నబారిను, డైల్హానదుల మధ్యను గల ప్రదేశమునందు ఆంగ్లుల పురోగమనము నాపుటకు తురుష్కులు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యకారి గాలేదు. హామరాను పర్వతప్రాంతమునుండి తురుష్కసేనలను ఆంగ్లులు తఱిమివేసియుండిరి. అక్కడనుండి ఆంగ్లులకు పురోగమనము కలిగి కిఫ్రీ, ఎయినుపారిసు, చాపముకుప్రి పట్టణములు వారికి స్వాధీనమైనవి.

తదితరరంగములు

తదితరరంగములందు బాల్కనునందు ప్రచలనము కలిగియుండలేదు. రుమేనియా రుష్యారంగములకు సన్నిహితసంబంధ ముండుటయు, రుష్యనులు ప్రత్యేకసంధి చేసికొనుటవలన రుమేనియారంగము దుర్బల మగుటయు నందువలన రుమేనియనులు ప్రత్యేకసంధికి ఒప్పుకొని యుద్ధమును విరమింపవలసి వచ్చినది.

1918 వ ప్రస్థానము

జర్మనుల యువస్కందనము

1918-వ సంవత్సరమునందు జర్మనులు విజయమును గాంచుటకు భగీరథప్రయత్నములను చేసితీరుదు రనియు ఆ కాలమునందు మిత్రమండలి కాలవిలంబనముచేసి రక్షణతంత్రము నవలంబించి శత్రుబల ముడిగిన వెనుక వారి నోడించు ననియు యుద్ధచారిత్రమునకు ప్రారంభమునందు వ్రాసియుంటిమి. శత్రు విప్పుడు రణరంగమునందు తన సర్వస్వము నొడ్డుచున్నాడు. మార్చి 21-వ తేది గురువారమునాడు జర్మనులు పశ్చిమరంగమునందలి ఆంగ్లపరాసుల కూడలిస్థానమునందు దారుణసంగ్రామము నారంభించిరి. ఆయుద్ధమువలన జర్మనులు ఆంగ్లపరాసు సేనలను వేఱుపఱచి తమ కనుకూలమైన ట్లొకరివెనుక నొకరిని విడివిడిగ సంహరించుటకు సంకల్పించిరి. యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనుల కాంగ్లసేనలే గర్భశత్రువుగనుండి వారికి విజయమును దూరము చేయుచున్నవి. పరాసు సేనలనుండి ఆంగ్లసేనను వేఱుపఱచి, వానిని సంహరించుటయే జర్మను సేనానుల యుద్దేశమని కొందఱు చెప్పుదురు. ఎమీన్సు పట్టణమును వశపఱచుకొని ఆయిసు నదీప్రాంతమునుండి పారిసుపట్టణమును జర్మనులు వశపఱచుకొన దలచియుందు రని కొందఱు చెప్పుదురు. జర్మనుల ప్రథమసంకల్ప మీ రెంటిలో నేదియైనను తరువాత జర్మనులు ఆర్మెంటీసుయొద్ద కూడ ముట్టడించుటచే వారికి రెండు సంకల్పములు కూడ కలిగె ననియును, ఆరంభమునందు పరాసు సేనలు ఆంగ్లులకు సాహాయ్యముచేయుటకు వీలు లేకుండ వేఱుపఱచి, తరువాత ఆంగ్లముఖమును భేదించి వైప్రెసు ముఖమునందలి సేనలను సముద్రము వైపునకు తఱిమివేసి సోముముఖమునందలి సేనలను సంహరించి జర్మనులు పారిసుపట్టణముమీదకు విజయయాత్ర కుపక్రమింప దలచి యుందురనియు నూహించుటకు వీలు కలుగుచున్నది. ఎమీన్సు ప్రస్థానమునకును, ఆర్మెంట్రీసు ప్రస్థానమునకును ఏకకాలమునందే

జర్మనులు సన్నాహములు చేసియుండవచ్చును. వారి సైనికపంక్తి వెనుకను దివ్యమైన గమనాగమనసాధనము లుండుటచే వారట్లు చేయుటకు వీలు కలదా లేదా యను సందియమున కాధారము లేదు. జర్మనుల ప్రకృతపు ప్రస్థానతంత్రము నాలోచించినకొలదిని వారు పడమటిరంగమునందు విజయము గాంచుటకు కొన్ని యెత్తులనైన నెత్తి మిత్రమండలి సేనలను కందకములనుండి కదలించి బహిః ప్రదేశమునందు వ్యూహపరంపరలను పన్ని తమ సైన్యపు టాధిక్యమును గనబఱచి యేలాగునైనను యుద్ధమునందు జయాపజయములను నిర్ణయించుటకు కృతనిశ్చయులై యున్నారని తోపకమానదు. తత్ఫలప్రాప్తికై వారు ఆరంభమునందు ఆంగ్లపరాసుసేనల సంయోగమును భేదించి తరువాతను ఆంగ్లముఖమును రెండు భాగములుగ చేసి ఒకటి తరువాత నొకదాని నోడించి చివరను పరాసుల పని పట్టినయెడల సులభముగ సంధిచేసికొనుట వీలు కలుగు నని దలచియుందురు. కాని జర్మనుల ప్రయత్నము లింతవఱకును కార్యకారి కాలేదు; ముందట్లు జరుగునని యు తలచుటకు వీలులేదు. జర్మనుల రణతంత్రమువలన కలుగు విషమస్థితిని మిత్రమండలి సేనాధ్యక్షులు గ్రహించి దానికి ప్రతిక్రియచేయక పోలేదు. ఇంతవఱకును యుద్ధస్వరూపమునందు నూతనదశ యేర్పడియుండలేదు; విశాలముఖమునందు శత్రుసేనలను కందకములనుండి కదలించి వానిని భేదించి వ్యూహజాలమునందు వానిని చిక్కించి యోడించినగాని జర్మనులకు యుద్ధమునందు విజయము కలుగనేరదు; యుద్ధ మింకను సూచీముఖప్రస్థానదశయందే కలదు; జర్మను లింకను ఆ స్థానమునకే స్థానమునకును పెనగులాడుచునేయున్నారు. కాని జర్మనులు తమ సంకల్పమును మానుకొనిరని తలచుటకు వీలు లేదు. వారి ప్రస్థానమునకు ప్రస్తుత మవాంతరము కలిగినదని మనము నమ్మవలయును. జర్మనులకు సేన లుండినంతవఱకును వారు తమ సంకల్పమును మానరు. జర్మనుల సంకల్పమున కవాంతర మెట్లు కలిగినదియు యుద్ధప్రస్థానమును దిలకించినప్పుడు వ్యక్తము కాగలదు. వారు మార్చి 21 వ తేదిని 50 మైళ్ల ముఖమునందు స్కార్పు సీన్సు నదులమధ్యను కెంబ్రెయి పశ్చిమమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి మిత్రమండలి సేనాముఖమును భేదించి మాంటిడిడరు పట్టణమువఱకును వచ్చిరి. అంతటితో వారి పురోగమన మాగిపోయినది. మాంటిడిడరునకును పరాసుల రాజధానీ నగరమువఱకును 55 మైళ్లదూరము కలదు. ఆయిసు లోయనుండి పరాసుల రాజధానీనగరమునకు సులభమైనమార్గము కల దని జర్మనుల విశ్వాసము. లా ఫెరీపట్టణము మొదలు క్రోయి సెలు పట్టణమువఱకును జర్మనులు అగ్నివర్షమును రెండుగంటలు కురిపించి పదాతిసేనను ముందునకు పంపిరి. జర్మనుపదాతిసేన శుక్రవారము సెయింటు క్వెనిటనునకు పడమటను ఆంగ్లసైనికుల రక్షణస్థానములను భేదించుటవలన ఆంగ్లులు వెనుకకు మరలవలసివచ్చినది. శనివారము శత్రువులు పెరోనుపట్టణమునకు తూర్పుభాగమునందు టోర్టెలునదిని దాటి ముందునకు వచ్చి తరువాతను సోమునదిని కూడ దాటియుండిరి. సోమవారమునాడు వారు ఆల్బర్టుబాపూము మార్గమున కిరుపార్శ్వములందును గల మార్టినపుష్, కార్సెలెటు గ్రామములను పళపఱచుకొనుటవలన మిత్రమండలి సేనలు ఆల్బర్టును త్యజించి దానివెనుకను గల ప్రదేశముల నాక్రమించుకొనవలసివచ్చెను. పరాసుముఖమునందు శత్రువు రోయి-బ్రెటూలు మార్గమునం దవస్కందమును ప్రారంభించి పరాసులను 8 మైళ్లదూరము వెనుకకుతఱిమి యుండెను. అందువలనను జర్మనులు మాంటిడిడరు పట్టణమును పట్టుకొనగలిగిరి. జర్మనుల కా యుద్ధమునందు ఆంగ్లముఖమునందు మేజీర్సు మొదలు మోరులువఱకును వ్యాప్తమైన ప్రాంతమును మాంటిడిడరువఱకును పరాసు ముఖమునందలి ప్రాంతమును స్వాధీనమైనది. కాని అరాసునొద్దను, దానికి దక్షిణభాగమునందును శత్రువున కొంతమాత్రమును పురోగమనము కలిగియుండలేదు. అరాసు ముఖమునందు జర్మనులకు పురోగమనము కలిగియుండక పోవుటచే ఉత్తరమునందలి (వైప్రెసుముఖము) ఆంగ్లసేనను మరలించుటకు వీలు కలుగలేదు. అరాసును బొమ్మిచేసి పట్టుకొనుటకు జర్మనులకు సాధ్యమై యుండలేదు. కావున అరాసునకు ఉత్తరమునందు ముట్టడించి ముందునకు రాగలిగినయెడల యుద్ధముచేయ నక్కఱ లేకుండ స్వల్పనష్టముతో నక్కడి ఆంగ్లసేనాపంక్తిని మరలించుటకు వీలు కలుగునను నుద్దేశముతో జర్మనులు లెన్సుపట్టణమున కుత్తరమునందు లాబాసీ కాలువ మొదలు వైప్రెసుపట్టణమునకు దక్షిణమునందు గల హాల్బెకుపట్టణమువఱకును ఏప్రిలునం దవస్కందనము ప్రారంభించి ఆర్మింట్రీసు ప్రాంతమును సంరక్షించుచుండిన పోర్చుగీసు సేనను ప్రబలసైన్యముతో లాంగదీసి దాని కిరుపార్శ్వములందును గల ఆంగ్లసైనికపంక్తి వెనుకకు మరలునట్లు చేసిరి. అక్కడ శత్రువులు మెర్విలువఱకును ముందునకు వెళ్లిరి. మెర్విలుపట్టణమునుండి జర్మను సేనాభుజము ఉత్తరమునందు మెస్సీన్సువఱకును, దక్షిణభాగమునందు గ్వెన్షివఱకును వ్యాప్తమైయున్నది. తరువాత జర్మనులకు బైలూలు, కెమ్మెలు పట్టణములు స్వాధీనమైనవి. గ్వెన్షికి ఉత్తరమునందు బెథూనుపట్టణము కలదు. యుద్ధ మాపట్టణమునకు వ్యాపించి శత్రువునకు దక్షిణమునందు పురోగమనము కలిగినయెడల లెన్సు అరాసుముఖమునందలి సేనాపంక్తి వెనుకకు మరలవలసివచ్చునని యుద్ధపటమును దిలకించువారలకు గోచరము కాగలదు. కావున బెథూనుపట్టణపు రక్షణము మిత్రమండలిసేనల కత్యవసరము. కాని ప్రస్తుతమునం దా ప్రాంతమునందు యుద్ధము జరుగుటలేదు. అంతటితో పడమటిరంగమునందలి మార్చి ఏప్రిలు యుద్ధప్రస్థానమునకు విలంబము కలిగినది. ముందు జర్మను లుపక్రమించు ప్రస్థానస్వరూపమును ఇదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు వీలులేకున్నను మార్చి ఏప్రిలులందు జరిగిన యుద్ధస్వభావమునుబట్టి ముందు జరుగు యుద్ధస్వరూపమును కొంతవఱకును గ్రహింపవచ్చును. వారు మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందును, మెర్విలు ప్రాంతమునందును ముందేకాలమునందు అవస్కందనమును ప్రారంభించి తమ కప్పుడు కలుగు లాభాలాభములనుబట్టి యేదో యొక వైపునందు విజృంభించుట కాలోచింపవచ్చును. ఇంతకంటె ప్రస్తుతదశయందు జర్మను ప్రస్థానతంత్రమును గ్రహించుటకు వీలు లేదు.

మిత్రమండలి రణతంత్రము

శత్రుభంజనమునకు 20, 80 లక్షల నూతనసేన కావలసియున్నవి. ఆ భారమును అమెరికావారు వహించుచున్నారు. అమెరికా సేనలు శత్రువును దాకువరకును జర్మనులకు విజయము కలుగకుండ మిత్రమండలివారు ప్రతిఘటించెదరు. అమెరికా సేన లిదివఱకే కొంతవఱకును రణరంగమును ప్రవేశించినవి; తక్కిన సేనలు త్వరితముగ ప్రవేశింపగలవు. కాలవిలంబనముకొఱకు పోరాడుచున్న మిత్రమండలి యుద్ధావసరమునుబట్టి కొంత ప్రదేశమును త్యజింపవలసి వచ్చినను సేనాముఖము చెక్కుచెదరకుండ నుండువఱకును భయపడ నవసరముండదు. మాంటిడిడరు ప్రాంతమునందు ఆంగ్లపరాసు సేనలకు క్షణకాలము వియోగము కలిగినప్పుడు ఆంగ్ల పరాసు సేనాధ్యక్షు లవలంబించియుండిన యుత్తమమార్గమువలన తిరిగి వారి సేనాముఖము కమ్మకొని శత్రువు ఎత్తు భంగమై పోయినట్లే ముందును అట్టి యుత్తమమార్గమే ప్రబలి మిత్రమండలికి విజయదశ యేర్పడగలదు.

చిత్రపటముల వివరణము

భారతమహిళల రాయబారము:— ఈ స్త్రీలలో మహారాష్ట్రులు, కర్ణాటకులు, పారశీకులు, వంగీయులు, యూరోపియనులు కలరు. వీరు భారతస్త్రీలపక్షమున కడచిన డిసెంబరు నెలలో మాంటేగ్యూగారికి మదరాసులో నొక నివేదనము సమర్పించిరి.

గంటి లక్ష్మీనరసింహాము గారి సతీమణి:— ఈమె వంగదేశమునకు చెందిన నారీమణి. ఎఫ్. ఏ. పరీక్షలో కృతార్థురాలయినది. గానవిద్యయందు ప్రావీణ్యము కలదు. విజయనగరము ఎస్టేటులో చీఫ్ ఇంజనీయరుగానున్న శ్రీ [illegible] లక్ష్మీనరసింహాము బి. ఎ., బి. సి. ఇ. గారిని చాల సంవత్సరముల క్రిందట పెండ్లియాడినది.

జీవరత్నమ్మగారు, బి. ఏ. :— ఈమె మదరాసు క్రైస్తవకళాశాలలో చాల సంవత్సరములనుండి ఉపాధ్యాయుడుగా నుండిన ఓ. కందస్వామిశెట్టిగారి కొమార్తె. 1917 లో బి. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థురాలయినది. వీరి కాలములో ఈ పరీక్షయందు కృతార్థురాలగుట కీమెయే మొదటిది. దక్షిణ ఇండియా ద్రావిడ సంఘము వారామెకు బహుమానమొసంగి సత్కరించి యుండిరి.

వేంకటగిరి రాజాగారు:— ఆంధ్రదేశమందు విఖ్యాతిగాంచిన సంస్థానాధిపతులు. మహాదాత. కడచిన డిసెంబరులో మదరాసులో జరిగిన బ్రాహ్మణేతరసభ కగ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. సైన్యమునందు రాజాగారు గౌరవ లెఫ్టినెంటుగా చేర్చుకొనబడిరి.

తేలప్రోలు రాజాగారు:— చెన్నపట్టణములో బ్రాహ్మణేతరోద్యమమును తమకున్న గొప్ప పలుకుబడిచేతను ధనముచేతను నడపుచున్న నాయకులలో శ్రేష్ఠులు. బ్రాహ్మణేతర మహాసభల కగ్రాసనాధిపత్యము వహించుచుందురు. నానావిధములగు ఆటలలో యూరోపియనులను మెప్పించుచుందురు. ఈయన సైన్యములో లెఫ్టినెంటుగా చేర్చుకొనబడిరి.

పుదుక్కోటదొరై రాజాగారు:— వీరు దక్షిణాదిని బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు ముఖ్యనాయకులు.

పా. రామారాయణం గారు:— వీరి ఆంధ్రభాషా పాండిత్యము లెస్స. ఎం. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థులయిరి. సామ్రాజ్యశాసనసభలో సభ్యులుగాను విశాఖపట్టణములో జరిగిన ఆంధ్రమహాజనసభ కగ్రాసనాధిపతులుగాను నుండిరి. ఇప్పుడు బ్రాహ్మణేతరోద్యమ వ్యాపనమునకయి యావచ్ఛక్తిని వినియోగించుచున్నారు. పానుగల్లు జమీందారులు.

చల్లపల్లి కుమారరాజా గారు:— కృష్ణాజిల్లా చల్లపల్లి రాజాగారి పుత్రులు. బి. ఏ. పరీక్షలో కృతార్థులయిరి. చెన్నపురియందు నివాసమేర్పఱచుకొని విశేషముగ బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు కృషి చేయుచుందురు.

ఆర్కాటునవాబు గారు:— వీరు సుప్రసిద్ధ ఆర్కాటు వంశమునకు చెందినవారు. మదరాసు రాజధానిలో మహమ్మదీయ నాయకులలో నగ్రగణ్యులు. యావన్మహమ్మదీయులపక్షమునకు గాని ఆల్ ఇండియా మాస్లింలీగునకు గాని చెందక వారికి వ్యతిరేకముగా పనిచేయు మహమ్మదీయసమాజమును మదరాసులో స్థాపించి ప్రభుత్వమువారికి తోడయి పనిచేయుచుందురు.

డాక్టరు నాయరు గారు:— చెన్నపురి రాజధానియందు సుప్రసిద్ధతనుపొందిన బ్రాహ్మణేతర నాయకాగ్రగణ్యులు. జస్టిసు పత్రికాసంపాదకులు. వక్త. ఎం. డి. పరీక్షలో కృతార్థతచెందిన వైద్యులు.

పి. త్యాగరాయశెట్టి గారు:— బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు మూలవిరాటువంటివారు. జస్టిసు ఆంధ్రప్రకాశిక ద్రావిడన్ దైనికపత్రికలను స్థాపించి బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు విశేషముగా కృషిచేయుచున్నారు. గొప్పవర్తకులు. వాణిజ్యవ్యాపారములయందు వారికున్న యనుభవము అపారము. చెన్నపురి శాసనసభ్యులుగానుండిరి. అనేకసంవత్సరములనుండియు మునిసిపల్ కమీషనరుగానున్నారు. దక్షిణఇండియా వ్యాపారసంఘమున కధ్యక్షులు.

జనరలు మత్రె:— లండనులో యుద్ధనిర్వాహక సభ కధ్యక్షుడుగా నుండెను. గొప్ప సేనాని. ఇప్పుడు బ్రిటిషుద్వీపములను జర్మనుదాడినుండి తప్పించుటకు సిద్ధముచేయుచున్న సైన్యములకు సేనాని.

అంబ్యూలెన్సుబండి:— ఇందు దెబ్బలుతిన్న సైనికులకు కావలసిన మందులు శస్త్రపుపనిముట్లు ఇతరపదార్థములు ఉండును.

సామ్రాజ్యయుద్ధసభ :— లాయిడుజార్జి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు ముఖ్య మంత్రి; సర్ రాబర్టు బోర్డన్ కానడాదేశమునకు ముఖ్యమంత్రి; హ్యూజెస్ ఆస్ట్రేలియాకు ప్రధాన మంత్రి; హేజన్ కనడా మంత్రులలో నొక్కడు; బికనీరు మహారాజు— వీ రందరును 1917 లో జరిగిన సామ్రాజ్యయుద్ధసభలో సభ్యులుగానుండి బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు చెందిన అనేకవ్యవహారములను పరిష్కరించి తీర్మానములను చేసిరి.

విజయనగరము యువరాజు గారి కుటుంబచ్ఛాయాపటము:— పెండ్లికుమారుని పేరు అలక్ నారాయణగజపతి గారు. కుడివైపున తమ్ముడు. ఎడమవైపున బావమరది. క్రింద కూర్చున్నవారిరువురు బావమరదులు. పెండ్లికుమారుని వయస్సు 16

సంవత్సరములు. అత్తవారి యూరు కొంగయి, సిమ్లాకు 12 మైళ్ల దూరమునం గలదు. అజమీరు రాజకుమారకళాశాలలో విద్య నభ్య సించుచున్నారు. ఉదారస్వభావులు. తెలివి గలవారు. ఈయనకు ఒక తమ్ముడును ఒక చెల్లెలును గలరు.

డాక్టరు యు. రామారావు గారు:—చెన్నపురిలో వైద్యులు. ఈయుద్ధములో ప్రారంభసహాయము చేయుటకయి చాల మంది యువజనులను అంబ్యులెన్సుకోరుగా తయారుచేసి పంపుచు న్నారు. గవర్నమెంటువా రందుకని రావుసాహెబు బిరుదము నొసంగిరి.

కీర్తిశేషు లయిన దివాను బహాదూర్ వి. నాగ మయ్య గారు:—నాగమయ్య గారు ఆంధ్రనియోగిబ్రాహ్మ ణులు. తిరునల్వేలి జిల్లాయందలి తామ్రపర్ణీ నదీతీరమునం గల వీర రాఘవపురము వీరి జన్మస్థానము. వీరు 1850-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెలలో జననమంది యిరువది సంవత్సరము లయినను నిండక పూర్వమే చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయపు బి. యే. పరీక్షలో కృతార్థు లయిరి. వీరు కొంత కాలము మహారాజా గారి యున్నతకళాశాలయందు ఆంగ్లభాష, చరిత్ర, గణితశాస్త్రము మొదలగువానిని బోధించు పండితుండుగ పని చేసి దివాను సర్ టి. మాధవరావు గారి కాలములో తహశ్శీలుదారు పదవికి నియోగింపఁబడిరి. తమ బుద్ధివిశేషముచేతను వ్యవహారజ్ఞానము చేతను కొలంది కాలములో దివాను పేష్కా రుద్యోగమును పొంది అప్పుడప్పు డయిదు పర్యాయములు దివానుగం గూడ పనిచేసిరి. వీరికి రాజకీయవ్యవహారములందుఁ గల నిపుణతను బ్రిటిషు ప్రభుత్వము వారు గ్రహించి దివాను బహాదూరు బిరుదము నొసంగిరి. ఈయన జనాభా లెక్కలు తయారుచేయుటకై నియమింపఁబడి తన పనిని కడు శ్లాఘనీయముగ నెఱవేర్చెను. లండను నగరమున నున్న చరిత్రకారుల సంఘమువారు వీరిని తమ సంఘమునం దొక సభ్యునిఁగ చేర్చుకొని గౌరవించిరి. మహారాజు గారి యానతి చొప్పున 1904-వ సంవత్సర మునం దారంభించి రెండు సంవత్సరములలో తిరువాన్కూరు దేశ సంగ్రహచరిత్ర మను మూడు సంపుటముల మహాగ్రంథమును ఆంగ్ల భాషలో రచించిరి. వీరి పూర్వులు కృష్ణాతీరవాసులు, బాపట్ల గ్రామవాస్తవ్యులు. వీరు 1916-వ సంవత్సరము జూను నెలలో ఆక స్మికముగ నే రుగ్మతయు లేకయే మరణించిరి.

బొల్లాప్రెగడ గోపాలరావు గారు:—వీరు చేయు చున్న చికిత్స చాల జయప్రదముగ నున్నది. వీరు క్షయ, కలరా, మశూచి, కుష్ఠువు మున్నగు రోగములను ఆంగ్లేయవైద్యులు నిరాశ చేసికొనినవానిని కుదిర్చి మెప్పు గాంచుచున్నారు.

గంటి లక్ష్మీనరసింహము గారు:— విజయనగరము సంస్థానములో చీఫ్ ఇంజనీయరుగా నున్నారు. అనుష్ఠానికసంఘ సంస్కర్తలు. తాము వంగకన్యను పెండ్లియాడుటయే గాక, తమకూతు ను హిందూస్థానీ జమీందారున కిచ్చి పరిణయము చేసిరి.

సరస్వతీనికేతనము, గుంటూరు:—ఈ విద్యాలయము గుంటూరులో వేశ్యకులమునకు చెందినబాలురకు విద్యగఱపుస్థలము. ఈ విద్యాలయనిర్వాహకులు వేశ్యకులోద్ధరణమునకై గట్టిగా పాటు పడుచున్నారు. వారి స్త్రీలకు పెండ్లిండ్లుచేయించుచున్నారు. ఈ వేశ్యసంఘసంస్కరణోద్యమమును నలుదిశల ఆంధ్రదేశమున వ్యా పింపజేయుటకై ఈ విద్యాలయములో చదువువారు కారకులుగా నుండగలరు. ఈ విద్యాలయములో చదివిన బాలురకు గుంటూరు మిషన్ కళాశాలలో చదువుటకు ఈ నిర్వాహకులు సౌకర్యములను కలిగించుచున్నారు. పటమునందున్న కొంతమంది వేశ్యబాలకులు వారములను చేసికొని తినుచు కష్టపడి చదువుచున్నారు. ఒక పఠన మందిరము వీరిచే నెలకొల్పఁబడి మంచిపనిని చేయుచున్నది.

ఎం. వి. భాగ్యరెడ్డి వర్మ:— బెజవాడలో జరిగిన మొదటి పంచమమహాసభకు అగ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. ఈయన పంచముల యభ్యుదయమునకయి నిజామురాష్ట్రములో అమిత ముగా పాటుపడుచున్నారు.

హిందూదేశరక్షకసైన్యపు వసతిగృహము:— ఇది తిరుచినాపల్లిలో నున్నది. ఇచ్చటనే ఇండియన్ డిఫెన్సు ఫోర్సులో చేరినవారికి శిక్ష గఱుపబడుచున్నది.

సర్ బర్నార్డు హంటరు మదరాసు బ్యాంకున కధ్యక్షుడు. సి. బి. ఎన్. పెల్లి చెన్నపురి ముఖ్య ప్రెసిడెన్సీ మేజస్ట్రేటుగా నుండెను. ఇప్పుడు తిరిగి పోలీసుశాఖలో పని చేయుచున్నాడు. టి. రిచ్మాండు గారు యూరేషియనుల పక్షమున చెన్నపురి శాసనసభకు ప్రతినిధి. సర్జన్ జనరలు గిఫర్డు చెన్నపురి రాజధానికంతకు సర్జన్ జనరలు. సుబేదార్ అజీంఖాన్ తిరుచినాపల్లిలో దేశీయ రక్షకసైన్యమునకు కవాతు నేర్పుచున్న ఉద్యోగీయులలో నొక్కఁడు. గా. బార్బరు గారు కాఫీ, టీ, రబ్బరు మొదలగు తోటల యజమానులు, యూరోపి యనులపక్షమున చెన్నపురి శాసనసభలో ప్రతినిధి.

యస్త్రోపాఫ్, గుచికాఫ్, సెజోనాఫ్:—వీరు రష్యా చక్రవర్తిగారి దినములలో వారిక్రింద మంత్రిత్వము చేసినవారు.

భోరుగారు, ఐ. సి. ఎస్.:— మహారాష్ట్ర క్రయిస్త వులు. కొల్హాపూర్ దివానుగానున్నారు.

జె. సి. ఆడంగారు:— చెన్నపురి చీఫ్ ప్రెసిడెన్సీ మేజ స్ట్రేటుగారు.

బియర్డ్సు పిళ్లుగారు:—మదరాసు నగరమున కీసంవ త్సరము షెరీఫ్ గా నియమింపబడిరి.

కృష్ణనాయరు గారు:—తిరువాన్కూరు దివానుగారు.

జనరల్ స్మట్సు:—దక్షిణాఫ్రికాయుద్ధములో ఇంగ్లీషు వారితో పోరి సంధియయినతరువాత వారిపాలనము నంగీకరించి దక్షిణ ఆఫ్రికారాజ్యమునకు రెండవమంత్రి యయ్యెను. తూర్పుఆఫ్రి

కాయుద్ధములో జర్మనుల నోడించి రూపుమాపెను. ఇప్పుడీయన లండనులో యుద్ధమంత్రికూటములో నొక్కరుగా నుండి పనిచేయుచు గొప్పగొప్పయుపన్యాసము లప్పుడప్పు డొసంగుచుండును.

సర్ ఎడ్వర్డు మారిస్ న్యూఫవుండ్లాండు ముఖ్యమంత్రి, సర్ జోసెఫ్‌వార్డు న్యూజిలాండు ముఖ్యమంత్రి, వాల్టరు లాంగు అధినివేశములన్నింటిపయినను లండనులో నుండు జార్జి చక్రవర్తిగారి మంత్రి.

ఆస్టిన్ ఛేంబర్లేనుగారు ఇండియా స్టేటు సెక్రటరీగా నుండిరి. డబ్లు మాసేగారు న్యూజిలాండు మంత్రులలో నొక్కరు. బెత్మన్ హాల్వెగ్గు గారు జర్మనీకి ప్రధాన మంత్రిత్వమును జేసెను. రాబర్టు లాన్సింగు గారు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములకు విదేశ కార్యదర్శి. జోసెఫ్ వానియల్సు, న్యూటను బేకరు గార్లు అమెరికా మంత్రులు. జరార్డుగారు జర్మనీలో యుద్ధకాలమందున్న అమెరికా దేశపుమంత్రి.

రష్యా విప్లవనాయకులు:—జారుగారిని నిర్బంధితుని చేసిన సేనాధిపతి. బోఛియాటిన్, షింగరీఫ్, జనరలు బ్రుసిలోఫ్, ప్రిన్సు ఇవోఫ్—వీరందఱును రష్యా చక్రవర్తిని పదభ్రష్టుని చేసిన ముఖ్యులలో కొందఱు.

ఎం. రాడ్జియూనోకో:—ఈయన రష్యాపార్లమెంటగు డ్యూమా కధ్యక్షుడుగా నుండి రష్యా చక్రవర్తిని పదభ్రష్టునిగాజేసిన దినములలో ఆయనతో రాయబారములు జరిపిన ప్రజాప్రతినిధి; అతి దేశాభిమాని; ప్రజాహితవాది.

రాస్పుటైన్:—ఇతడు ఐంద్రజాలికుడు. రష్యా చక్రవర్తిని చక్రవర్తినిని తనచేతిలో నుంచుకొని కీలుబొమ్మలవలె వాడించెను. జర్మనుల పక్షమున నుండి సంధికయి బహువిధముల యత్నించెను. వీనిదురాగతములను సహింపజాలక రష్యా రాజసంతతిలోనివారగు నొకరు తమయింటికి పిలిచి కాల్చి చంపించి నదిలో పడవేయించిరి. వీడు పోయిన కొన్ని మాసములకు రష్యారాజు సింహాసనమును గోల్పోయెను.

మేడం బ్రెష్‌కాస్సికె:—సైబేరియాకు జారుగారి ప్రభుత్వముక్రింద దఱిమివేయబడిన యువతులలో నొక్కతె. అతి దేశాభిమానురాలు. ఇట్టి యువతీమణులు దేశభక్తితో పడిన కష్టములవలననే రష్యాకు విముక్తి కలిగినది.

మాన్షియర్ మార్టినో:—ఈయన పుదుచ్చేరిలో ఫ్రెంచి గవర్నరు జనరలు. గొప్పపండితుడు. దేశచరిత్రములందు పాండిత్యమెక్కువ. 1917-వ సం.లో మదరాసు విశ్వవిద్యాలయపు విద్యార్థులు పట్టములను పుచ్చుకొను సమయమున వారికి హితబోధ చేసెను.

ప్రొఫెసరు ఎమ్. ఏ. కాన్డైత్తు గారు, బి.ఏ., ఎల్. ఎల్. బి.:—వీరు గౌ. వి. కే. రామన్నాయరు గారి పుత్రులు. సర్ శంకరన్నాయరు గారి యల్లుడు. 1889-వ సం. జననము. 1909-వ సం. కేంబ్రిడ్జిలో బి. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థులైరి. 1914-వ సం. చెన్నరాజధానీకళాశాలయందు చారిత్రకపండితులుగా నియమింపఁబడిరి. వీరు హిందూదేశరక్షకసైన్యమున చేరి ప్రఖ్యాతి గాంచిరి.

జె. సి. మొలోనీ, ఐ. సి. ఎస్.:—మదరాసు పురపాలక సంఘమున కధ్యక్షుడు.

విక్టోరియా ధర్మపఠనమందిరము, గ్రంథాలయము; చెన్నపురి:—ఈ కార్యనిర్వాహక సంఘసభ్యుల పటములో నడుమ పుష్పమాలికాలంకృతులై కూర్చున్న కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులు గారు సంఘాధ్యక్షులు. వారి కుడిప్రక్క కూర్చున్న కాళ్లకూరి గోపాలరావు పంతులు గారు గ్రంథాలయాధిపతులు; ఎడమప్రక్క కూర్చున్న గద్దె రంగయ్యనాయఁడు గారు విచారణకర్తలు. కుడియెడమకొనలందు కూర్చున్న రుద్రవరము వేంకటరావు, బి. ఏ., బొడ్డికూరపాటి గోపాలకృష్ణరావు గార్లు సహకార్యదర్శులు. నిలుచున్నవారిలో కుడినుండి (1) గట్టా రాధాకృష్ణశ్రేష్ఠి (2) పాలూరు కాశీపతి శ్రేష్ఠి (3) కాకరపర్తి జగన్నాయకులు (4) గుడికూతము ఆదిరంగము (5) సామి రాధాకృష్ణయ్య గార్లు సంఘసభ్యులు. ఈ గ్రంథాలయపఠనమందిరములు జార్జిటవును వరదాముత్తియప్పన్ వీధి 'విద్యాలయ' భవనమందు 1917-వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి మాసమున స్థాపింపఁబడినవి. మునగాల రాజా గారు రావు సాహేబు కలువల కన్నన్ శ్రేష్ఠి గారు మున్నగువారు ఈ సంస్థాపనమునకు పోషకులు. ఈ ధర్మపఠనమందిరమునకు మొత్తముమీఁద ప్రతిదినము ఇంచుమించు 25 మంది వచ్చి చదువుకొనుచుందురు.

లోకమాన్యతిలకుగారి సందేశము:—(కూరుచున్నవారు, ఎడమప్రక్కనుండి కుడిప్రక్కకు)— (1) కస్తూరి రంగయ్యంగారు, హిందూ పత్రికాధిపతి, (2) లోకమాత అనిబెసెంటు, (3) లోకమాన్య తిలకు, (4) కరండికరుగారు, (5) కెల్కరుగారు, కేసరీ మరాఠాపత్రికా సంపాదకుఁడు.

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు:—గుంటూరు జిల్లా ఒంగోలు తాలూకా అల్లూరు గ్రామము వీరి స్వస్థలము. వీరు చెన్నపురియందలి సామి కృష్ణస్వామిశ్రేష్ఠి గారి స్వీకారపుత్రులు. ఆంధ్రాంగ్లేయములందు మంచి వక్తలు. మాతృభాషాపోషకులు, సంఘసేవాపరాయణులు, ధర్మతత్పరులు, ఉదారస్వభావులు, కార్యశూరులు. ఐదవ యార్యవైశ్యమహాసభయం దైచ్ఛికభటనాయకులుగ పనిచేసి ప్రశంసాపాత్రులైరి. ఆర్యవైశ్యమహాసభలోను దక్షిణహిందూదేశవైశ్యసంఘములోను కార్యదర్శులుగా పనిచేయుచున్నారు. ఇటీవల శ్రీకన్యకాపరమేశ్వరీ ధర్మస్థానమం దొక ధర్మకర్తగా నెన్నుకొనఁబడుట వీరి స్వకులగణ్యతకును చెన్నపురాంధ్రసభా సహకార్యదర్శిగ నెన్నుకొనఁబడుట వీరి యాంధ్రలోకగణ్యతకును ప్రత్యక్షనిదర్శనములు. వీరు చెన్నపురాంధ్రసభాగ్రంథాలయోద్యమమున కొసంగిన వేయి రూప్యముల విరాళము వీరి దానధర్మములలో ప్రత్యేకించి ప్రశంసింపఁదగినది. వీరి యౌదార్య మాంధ్రమాతృసేవాపరమై యత్యంతఫలవంత మగు ననుటకు సందియము లేదు.

తాతా నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు:—చెన్నపురియందు చిరకాలముగ పేరుపెంపులు గాంచుచున్న వైశ్యకుటుంబములలో వీరి కుటుంబ మొకటి. వీరు గిడ్డంగివీథిలోని గొప్ప గుడ్డల వర్తకులలో నొకరు, దానధర్మప్రియులు, స్వభాషాభిమానులు, ఉదారులు; సింగంసెట్టి యతీంద్రులు సెట్టి గారి ధర్మస్థానమునందలి ధర్మకర్తలలో నొకరు.

కూరపాటి నమ్మాళ్వారు శ్రేష్ఠి గారు:— వీరు చెన్నపురియందలి వైశ్యధర్మస్థానములలో ప్రధానము లగు పప్పిసెట్టి రాఘవయ్యశ్రేష్ఠి గారియొక్కయు సింగంసెట్టి యతీంద్రులు సెట్టి గారియొక్కయు బైసాని మాధవశ్రేష్ఠి గారియొక్కయు ధర్మస్థానములలో మిగుల శ్రద్ధ వహించి పనిచేయు ధర్మకర్తలలో నొకరు. వీరు విద్యాపక్షపాతులు, మంచి వ్యవహారవేత్తలు, పరోపకారపరాయణులు, ఉత్సాహపురుషులు, ఉదారస్వభావులు; గిడ్డంగివీథిలోని గొప్ప గుడ్డలవర్తకులలో నొకరు. ఈవర్తకమునందు వీరికి నిరుపమానమైన యనుభవసామర్థ్యములు గలవు.

చిన్ని యెల్లమంద శ్రేష్ఠి గారు:—పొదిలె తాలూకా గుళ్లసముద్రము వీరి స్వస్థలము. వీరు బాల్యమునుండియు చెన్నపురియందు స్థిరనివాస మేర్పఱచుకొని స్వయంకృషివలన గొప్ప వర్తకులై తమ నిరుపమానగుణసంపదవలన విశేషవిఖ్యాతి గడించి విరాజిల్లుచున్నవారు. వీరు పరమసాధువులు, పరోపకారపరాయణులు, మహాదాతలు, మహనీయులు. నిరంతర ధర్మచింత గల వీరి శక్తి సామర్థ్యసంపదౌదార్యములు స్వభాషాభివృద్ధికిని స్వదేశాభివృద్ధికిని సాధనంబులై వీరి కపరిమిత మైన యశంబు నాపాదింపఁగలవని నిరీక్షింపఁబడుచున్నది.

బచ్చు వేంకటసుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు:— వీరి స్వస్థలము నెల్లూరు. వీరు చిరకాలము నెల్లూరు పురపాలక సంఘసభ్యులుగ నుండి, 1916-వ సంవత్సరమున నెల్లూరులో జరగిన యార్యవైశ్య మహాసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షులుగ నుండిరి. వీరు ఆంధ్రమున మంచి వక్తలు. టీ. ఏ. టేలర్ అండ్ కంపెనీ పీస్‌గుడ్సు మర్చెంట్సు అస్సోసియేషనును స్థాపించి దాని కార్యదర్శులుగ పనిచేయుచున్న వీరు మంచి వ్యవహారవేత్త లని ప్రత్యేకించి వ్రాయుట యనావశ్యకము. పరోపకారపరాయణు లగు వీరు గిడ్డంగివీథిలోని గొప్ప గుడ్డల వర్తకులలో నొకరు.

వూర సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు :—వీరు గిడ్డంగివీథిలోని గొప్ప వస్త్రవర్తకులలో నొకరు. వీరి స్వస్థలము ఒంగోలు తాలూకా మణ్ణూరు. వీరికి స్వస్థలాభిమాన మధిక మనుటకు వీ రా ప్రాంతములలో త్రవ్వించిన బావులును పునరుద్ధరించుచున్న దేవస్థానములును జరపుచున్న యితరధర్మప్రతిష్ఠాపనలును ప్రత్యక్షనిదర్శనములు. వీ రెంత యుదారులో అంత గుప్తదాతలు; భక్తాగ్రేసరులు, నిగర్వచూడామణులు, ఆశ్రితపక్షపాతులు, మాతృభాషాభిమానులు. వీరి శక్తిసామర్థ్యసంపదౌదార్యములు సంఘసేవాపరములై యాంధ్రాభ్యుదయమున కత్యంతసహకారులై వీరికి శాశ్వతకీర్తిని సమకూర్పఁగలవని విశ్వసింపఁబడుచున్నది.

ముత్తా వేంకటసుబ్బరావు గారు:—వీరు కాకినాడ వాస్తవ్యులు, సుప్రసిద్ధవైశ్యవంశ్యులు. ఐనను, వీరు స్వయంసహాయము వలననే యిప్పటి తమ యున్నతస్థితికి వచ్చినవారు. చెన్నపురిలో బి. ఎల్. పరీక్షయందు కృతార్థులై యిక్కడనే స్థిరనివాస మేర్పఱచుకొని యాబాల్యమిత్రులగు వీ. రాధాకృష్ణయ్య గారితో కలసి న్యాయవాదివృత్తికి కడంగి యద్వితీయ మైన విఖ్యాతి గాంచిరి. ఒరిజినల్ సైడులో పనిచేయు వకీళ్లలో వీరు ప్రముఖు లని ప్రసిద్ధి. వీరంత భక్తిశ్రద్ధలతో తమ ధర్మమును నిర్వర్తించు వకీళ్లు కలరా యనునట్లు ప్రవర్తించుటయే వీరి యౌన్నత్యమునకు ప్రధానసాధన మని ప్రతీతి కలదు. ఇటీవల వీరు సంఘసేవాపరాయణులై యౌదార్యము మీఱ పెక్కు ప్రతిష్ఠాపనలందు పాల్గొనుచుండుట ప్రశంసనీయము. ఇక్కడి యాంధ్రుల కొక విధముగా గౌరవము కల్గించినవారిలో నొకరగు వీరి శక్తిసామర్థ్యౌదార్యములు ఆంధ్రమాతృసేవాపరములై యత్యంతము ఫలించునని నిరీక్షింపఁబడుచున్నది.

కొల్లా వేంకటరాఘవ శ్రేష్ఠి గారు:—అనాదినుండియు చెన్నపురియందలి శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీదేవస్థానమున కవినాభావసంబంధము గల వీరి కుటుంబము సుప్రసిద్ధము. వీరి కుటుంబీకులు చిరకాలమునుండి చెన్నపురి వైశ్యులకు కులనాయకులుగా నున్నవారు. వీరు ప్రస్తుతము కన్యకాపరమేశ్వరీదేవస్థానపు ధర్మకర్తలలో నొకరు; విశేషించి యధ్యక్షులు. కాశి కంచి పడమలపేట తండియార్పేట మున్నగు పుణ్యస్థలములలో వీరి పూర్వులు స్థాపించిన దేవాలయములు వేదపాఠశాల ధర్మసత్రములు మున్నగు ధర్మప్రతిష్ఠాపనలకు వీరే ప్రస్తుతము వ్యవస్థాపకులు. చెప్పేటయందలి వైశ్యవిద్యార్థి వసతిగృహనిర్మాణము సందర్భమున ఒక జంటగది కట్టుటకై వీ రొసఁగిన 1,210 రూప్యముల విరాళమే వీరి స్వతంత్రదానధర్మములలో ప్రధానము. ఈ స్వల్పారంభము, దురహంకారకారణము కాక, వీరిని వీరి పూర్వికులవలెనే మహాదాతలను గావించుటకు సాధన మగు నని యూహింపఁబడుచున్నది.

డాక్టర్ నాదెళ్ల వెంకన్న దేవర గారు:—వీరు పాశ్చాత్యవైద్యశాస్త్రవేత్తలు, సుప్రసిద్ధులు; జార్జిటవును నందలి సుసంపన్నములైన కుటుంబములలో వీరికి పలుకుబడి మెండు. ఉదారస్వభావులు, దానధర్మప్రియులు, సంఘసేవాపరాయణులు. పేదసాదలకు ధర్మముగా వైద్యము సేయుటయే కాక, ఆవశ్యకతనుబట్టి పథ్యపానాదులకు కూడ యథోచితసాహాయ్యము సేయుచుందురు! వీరు చెన్నపురాంధ్రసభయందలి వ్యాయామశాఖ కధ్యక్షులు.

నాళము లక్ష్మీకాంతము గారు:—వీరి కుటుంబము కొన్ని పురుషాంతరములనుండి చెన్నపురిలో స్థిరనివాస మేర్పఱచు

గాని పెద్ద యెత్తున వ్యాపారము చేయుచున్నది. వీరి పురుషాంతరములలో వీరును ప్రకాశకులుగ ప్రసిద్ధి నొందినారు. వీరు పూర్వాచారపరాయణులు, నిష్ఠాగరిష్ఠులు; వీరి సౌశీల్యము ప్రశంసాపాత్రము.

నాళము వేంకటరత్నము గారు:—వీరు లక్ష్మీకాంతము గారి యనుజులు, రసికాగ్రేసరులు, ఉదారస్వభావులు, భాషాభిమానులు, పరోపకారపరాయణులు.

పేరూరి విశ్వనాథము గారు:—వీరు జగద్వ్యాపారకర్తకులు; బొంబాయిలోను చెన్నపురిలోను కూడ విరివిగ వ్యాపారమును నడపిన సుప్రసిద్ధులు. ప్రస్తుతము చెన్నపురి వీరి స్థిరనివాసము. వీరికి స్వభాషాభిమానమును స్వదేశాభిమానమును మెండు. ఉదారస్వభావులును పరోపకారులు నగు వీరి సౌశీల్యము ప్రశంసనీయము.

పింజల సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి గారు:— వీరు [illegible]ంగులు, వేటపాలెము వాస్తవ్యులు. ఇక్కడ చిరకాలముగ ఇంగీలు వ్యాపారము చేయుచున్నారు. ఉదారులు, దానధర్మప్రియులు, సంఘసేవా పరాయణులు, ఆంధ్రోద్యమాభిమానులు, స్వభాషాప్రోత్సాహకులు. వీరు చెన్నపురాంధ్రసభా ప్రతిష్ఠాపకులలో నొకరు; ప్రారంభమునుండియు లలితకళాశాఖా కార్యదర్శిగ పనిచేయుచు సభాభివృద్ధికై పాటుపడుచున్నారు. ఈనడుమ చెన్నపురియందు సమావేశమైన రాష్ట్రీయబ్రాహ్మణేతరమహాసభాస్వాగతసంఘమునకు సహాయకార్యదర్శిగ నెన్నుకొనబడిన సుప్రసిద్ధులు.

శ్రీ వత్సవాయ వేంకటనరసింహము రాజు గారు:—సూర్యవంశ క్షత్రియులలో ప్రఖ్యాతి కెక్కిన పెద్దాపుర సంస్థానాధీశులకు సమీప జ్ఞాతులును మొగల్తూరునందలి వత్సవాయ కుటుంబమునకు మూలపురుషు లగు శ్రీ జగ్గరాజ భూపాలునికి మూడవ పురుషాంతరము వారును నగు వత్సవాయ సుబ్బరాజుగారికి వేంకటనరసింహ రాజు గారు రెండవ కుమారులు. వీరి తండ్రి గారి యద్వితీయ వితరణ శీలము సుప్రసిద్ధము. వీరు ఆయుర్వేదమునందును ఛాయాపట గ్రహణాది చిత్రకళలయందును విశేష నైపుణ్యము నొందినవారు. వీరికి వేటాడుటయం దతి ప్రీతి. ఆయుర్వేదమునందు విశేష నిపుణత నొంది మహానుభావులు మున్నగు నసాధ్యరోగములను 9 దినములలో నివారింపగల యౌషధములను గనిపెట్టి సత్కీర్తి గడించిరి. వీరి మహారోగౌషధశాల చెన్నపురియందు జయప్రదముగ నిర్వహింపబడుచు, అసంఖ్యాకు లగు రోగుల నాకర్షించుచు. నాక! వీరు బీదల కుచితముగ చికిత్స చేయుటకై యొక ధర్మవైద్యాలయమును స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచుండుట ప్రశంసనీయము.

గజ్జె పార్థసారథి శ్రేష్ఠి గారు :—చెన్నపురియందలి సుప్రసిద్ధవైశ్యకుటుంబములలో వీరి దొకటి. వీరు గొప్ప వర్తకులు, లౌకికవ్యవహారవేత్తలు, ఉదారస్వభావులు, స్వభాషాభిమానులు, దానధర్మప్రియులు. ఇటీవల శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీదేవస్థానమునకు నొక ధర్మకర్తగా నెన్నుకొనబడినారు. వీరి సామర్థ్యసంపదౌదార్యములు సంఘసేవాపరములై వీరికి చిరకీర్తి నాపాదింపగల వని యూహింపబడుచున్నది.

రాయచోటి గిరిరావు పంతులు గారు:—వీరు చిత్తూరు మండలములోని మదనపల్లి వాస్తవ్యులు. గొప్ప విద్యాంగవేత్తలు, జాతీయవిశ్వవిద్యాలయమునకు ప్రధానాంగముగ నున్న కళాశాలను సంస్థాపించిన మహనీయులు. తాము సంపాదించిన విత్తము నెల్ల విద్యాభివృద్ధికి వినియోగించి కీర్తి వడసినవారలు. ఆంధ్ర రాష్ట్రోద్యమమునకు ప్రజల సానుభూతి నొసగు వర్తమండల వాస్తవ్యులలో నొకరు. పేద బాలుర పాలిటి పెన్నిధులు.

హైందవస్త్రీల లక్ష్మీవిలాససభ:— క్రింది వరుస లోని పేర్లు:—1. పి. పట్టమ్మాళ్; 2. పి. లక్ష్మమ్మ; 3. పి. ముత్తు లక్ష్మీఅమ్మాళ్; 4. టి. వి. శేషగిరి అయ్యరుగారి భార్య; 5. ఎం. లక్ష్మీఅమ్మాళ్, (ప్రెసిడెంటు); 6. మాణిక్యావల్లి మొదలియార్ గారి భార్య; 7. వల్లా సౌందర్యవల్లిఅమ్మ. రెండవ వరుసలో 1. ఒ. అనుమాబాయి, (జాయింటు సెక్రటరి); 2. పి. మంగరాజమ్మ; 3. మీనాక్షిఅమ్మాళ్; 4. పి. గంగమ్మాళ్; 5. ఎస్. అమ్మణిఅమ్మ; 6. జానకిఅమ్మాళ్; 7. అ. చిన్నమ్మ. పైవరుసలో 1. ఎస్. పార్వతి అమ్మాళ్; 2. కే. తాయారమ్మ; 3. వై. రుక్మిణమ్మ; (జాయింటు సెక్రటరీ) 4. డి. శింగారమ్మాళ్; 5. సి. చెల్లమ్మాళ్.

విస్సా కమలాక్షమ్మ గారు:— ఈమె మండి వాస్తవ్యులు అన్నమురాజు నరసింహయ్య పంతులు గారి కొమార్తె. నెల్లూరు వకీలు వి. రాజగోపాలు గారి సతీమణి. పసితనమునుండియు స్త్రీసంఘ సంస్కరణమునందును స్త్రీవిద్యాభివృద్ధియందును కడు నుత్సాహము గలిగి మిక్కిలి పాటుపడియె. నెల్లూరునందు వారమున కొకసారి స్త్రీల నందరి నొకచోట చేర్చి సద్విషయములను ప్రసంగించి కాలము పుచ్చుచుండుట కేర్పాటు చేయుటకై ఈమె చాల పాటుపడి కొంత కాలము అట్లు జరుపుచుండెను. స్త్రీలకుగాను ఏర్పాటుచేయబడిన పరీక్షలను కొన్నిటిని ఈమె దగ్గరనుండి జరిపెను. ఈమె మిక్కిలి పసితనముననే అనగా 19వ సంవత్సరముననే ఒక యాడుబిడ్డను గని కాలగతి నొందెను. నెల్లూరు మండలమున జరిగిన యాంధ్రస్త్రీల సభలోని మొదటి తీర్మానము ఈమె వియోగమును గురించినదే.

జాతీయవిశ్వవిద్యాలయములోని యాంధ్ర విద్యార్థులు:—గతసంవత్సరము జూలయి నెలలో అఖిలభారతీయజాతీయ విశ్వవిద్యాలయమునకు ప్రధానాంగముగ మదనపల్లియందు నెలకొల్పబడిన విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలయందు ప్రకృతము దేశములోని వివిధప్రాంతములనుండి వచ్చి సుమారు వందమంది విద్యార్థులు చదువుకొనుచున్నారు. అందు ఆంధ్రదేశమునుండి వచ్చిన యువకుల సంఖ్య ప్రోత్సాహకరముగా నున్నది. వారిలో అన్యోన్యప్రేమానురాగము లుండుట కొక సంఘము "ఆంధ్రభ్రాతృసమితి" యను నామమున నెలకొల్పబడినది. ఈ ఛాయాపటమున నున్న వారలు:— మొదటివరుస (నేలమీద కూర్చున్నవారలు):— హనుమంతప్ప

(బళ్లారి) తాడేపల్లి లక్ష్మీనారాయణ (గుంటూరు) బలభద్రపాత్రుని కామేశ్వరరావు (గుంటూరు) తిరుమలరావు (హయిదరాబాదు) వేణుగోపాలరావు (చిత్తూరు) సుబ్బారావు (చెంగల్పట్టు) పేరావధాని (గుంటూరు). కుర్చీలమీఁద నున్నవారు:— ప్రొఫెసరు దేవరకొండ గురుమూర్తి, ఎం. ఎ. (ఆనర్సు), గారు (తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు) ప్రొఫెసరు యదునందప్రసాదు, బి.ఎ. (ఆనర్సు), బి.ఎస్.సి. గారు (ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు) ప్రొఫెసరు వెంకటేశ్వరను ఎం.ఏ. గారు (ఆంగ్లపండితులు) చింతామణి ఎస్. త్రిలోకికరు, ఎం.ఏ., గారు ప్రిన్సిపాలు ప్రొఫెసరు రాజగోపాలము, ఎం.ఏ., గారు (రాజకీయశాస్త్రజ్ఞులు) రాయచోటి గిరిరావు, బి.ఏ., గారు (సంస్థాపకులు) ప్రొఫెసరు గడ్డమడుగు వేంకటసుబ్బారావు, ఎం.ఏ., గారు (గణితశాస్త్రజ్ఞులు). మూఁడవవరుస (నిలుచున్నవారు) :— శ్యామకృష్ణయ్య (బళ్లారి) రామచంద్రరావు (గుంటూరు) వెంకటేశ్వరులు (నెల్లూరు) నరహరి నాయుఁడు (నెల్లూరు) నారాయణశాస్త్రి (బళ్లారి) పరమాత్ముని వేంకటరమణయ్య (చిత్తూరు) వేంకటరావు (చిత్తూరు) విశ్వనాథము (చిత్తూరు) దిట్టకవి జగన్నాథరావు (కృష్ణా) రామయ్యరు గారు (సాంకేతికశాస్త్రజ్ఞులు) రామాచార్యులు గారు (సంస్కృతాంధ్రపండితులు). నాలుగవవరుస (నిలుచున్నవారు):— వేంకటసుబ్బు (గుంటూరు) రామారావు (బళ్లారి) ఎల్లారెడ్డి (కర్నూలు) రామానుజులు (చెన్నపురి) నరసింహగుప్త (చిత్తూరు) కోలచల సీతారామయ్య (కృష్ణా) సింగారవేలు (చెన్నపురి) పంపాపతి (అనంతపురము), ఎం. వి. ఎస్. శర్మ (గుంటూరు) శ్యామన్న (మైసూరు) శ్రీనివాసరావు (మైసూరు).

దర్శి చెంచయ్యశ్రేష్ఠి గారు:— వీరు అమెరికాకు 1912-వ సం. లో వెళ్లి ఇంజనీరింగు చదువుకొనిరి. అమెరికాలో నున్నప్పుడు లాహోరు కుట్రకేసులో సంబంధము కలదను అనుమానముమీఁద ఈ రాజధానిలో నిర్బంధితుఁడయి యున్నాఁడు.

సార్జెంటు ఎస్. వి. రెడ్డినాయుఁడు గారు:— ఈయన డిప్యూటీ తహశీలుదారుగా నుండిన సుంకరి ఆళ్వారుదాసునాయుఁడు గారి మూఁడవ కుమారులును లేటు సుంకరి వెంకటరెడ్డి సుబేదారు గారి మనుమలునై యున్నారు. ఈయన వయస్సు 22 సంవత్సరములు. వీరు వివాహమైన కొలఁది దినములలోనే ఈస్టు ఆఫ్రికాకు సైనికుఁడుగా పోవ నిశ్చయించిరి. వీరు కలకత్తాలో నుద్యోగము చేయుచు బి. యన్. రైల్వే సైనికుఁడుగా చేరి కొలఁది దినములలో కార్పొరల్ పదవి నొందిరి. ఒక సంవత్సరము గడచిన పిమ్మట సార్జెంటుగాఁ జేయఁబడి ఇప్పుడీ పదవియందు జేళము నను కొలుచుచున్నారు. వీరు తఱచుగా విశాఖపట్టణపు టాంధ్ర అశ్వొకేటునకు తూర్పు ఆఫ్రికా సంగతులను వ్యాసములుగాఁ బంపుచుండుదురు. రెడ్డినాయుఁడు గారు యుద్ధరంగమున నిరంతరముఁ బోర నక్కఱ లేదు. వీరికి తీరుబడి యున్నప్పుడు సంఘసేవకై పాటుపడుచుండుదురు. చదువు రాని యాంధ్రసైనికుల కుత్తరములు వ్రాసిపెట్టుట గాని చదివి వినిపించుట గాని యుద్ధరంగముల ముచ్చటలు చెప్పుట గాని చేయుచుందురు. ఈ సంఘసేవకై నాయుఁడు గారు మన యాంధ్రనాయకులను తోడ్పడ మని హెచ్చరించుచున్నారు. విశాఖపట్టణమందు యస్. రంగమన్నారు గారు కాకినాడయందు డీ. వీ. యస్. ప్రకాశరావు పంతులు గారు బెజవాడలో అ. వెంకటరమణయ్య పంతులు గారు తమ శక్తి కొలఁది పాటుపడుచు కావలసిన వార్తాపత్రికలు కవరులు కాగితములు మొదలగునవి ప్రోవుచేసి తూర్పు ఆఫ్రికాకు పంపుచున్నారు. నాయఁడు గారు పూనికిమై కార్యము సాధించి తిరిగి త్వరలో దేశమునకు వచ్చెదరుగాక!

కీర్తిశేషులైన గుండు వాసుదేవశాస్త్రి గారు:— వీరు 1855-వ సం. ఏప్రిల్ నెల 19-వ తేదిని కృష్ణాతీరమందలి కారుమూరను గ్రామమున జనన మొందిరి. రాజమహేంద్రవరము గవర్నమెంటు కాలేజిలో ఎఫ్. ఏ. తరగతి పెట్టిన సంవత్సరమే యా పరీక్షలో వీరు తీర్ణులైరి. ఆ మఱు సంవత్సరమే రిజస్ట్రేషన్ డిపార్టుమెంటులో ప్రవేశించి విశాఖపట్టణము గోదావరీ కృష్ణా గుంటూరు నెల్లూరు ఉత్తరార్కాటు జిల్లాలలో సుప్రసిద్ధముగ ముప్పది సంవత్సరములకు పైఁగా జిల్లా రిజిస్ట్రారు పని చేసి మొదటి గ్రేడు రిజిస్ట్రారుగా నుపకారవేతనము పొంది గుంటూరు తాలూకా బోర్డు ప్రెసిడెంటుగ నుండి యరువది రెండవ యేఁట అనఁగా 1916-వ సం. మే నెల 9-వ తేదీని కాలధర్మము నొందిరి. వీరి సమర్థతకు వీరిపై అధికారులకుఁ గల మన్ననయు ప్రజానురాగమును నిదర్శనములు. వీరిది పండితవంశము. వీరు కవులు. పండితాభిమానము కలవారు. వీరి కాంధ్రగీర్వాణహూణభాషలందు నిష్కళంక ప్రజ్ఞ కలదు. వీరి మేనఁగోడలై వీరిచే నభివృద్ధికి వచ్చినవారే కవయిత్రియు విదుషియునైన గుండు అచ్చమాంబ గారు. పెక్కుఱకు వీరు విద్యాదానము గావించిరి. వీరు నిక్కమైన స్వదేశాభిమానము కలవారు. అద్వితీయమై నిష్కళంకమైన నడవడి గలవారని యాంధ్రులచే మెప్పుఁ గాంచినవారు.

సెనగపల్లి రామస్వామి గుప్త గారు:— వీరు గుంటూరుజిల్లాలో రాజకీయవిషయములలో కాంగ్రెసు పుట్టిన నాటి నుండియు పని చేయుచున్నారు. కాంగ్రెసు పార్టీకి చెందినవారు. గుంటూరుమండల సభను మొట్టమొదట స్థాపించిన వారలలో నొక్కరు. హిందూదేశమందలి మండలసభలలో కూడ నిదియే మొదటిది. ఇటీవల గుంటూరు మండలసభా సంచార కార్యదర్శిగ పనిచేయుచు పెక్కు గ్రామసంఘములను కూడ స్థాపించిరి. ఆర్యవైశ్యసంఘోద్ధరణము కొఱకయి గట్టిగా పని చేయుచుందురు. 'ఆర్యవైశ్య' పత్రికా సంపాదకులు. ఏలూరులోను గుంటూరులోను నారయంత్రములను స్థాపించుటకు వీరే కారకులు. గుంటూరుజిల్లా రాజకీయజీవితమునందు ప్రథమస్థానము నలంకరింపవలసినవారిలో గుప్తగారొక్కరనుట నిస్సందేహము.